

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai

Kosena New Testament 1980 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Mátíyu	4
Mááka.....	41
Árúku.....	62
Yóni	99
aantá-kwaasi	123
Árómaa.....	157
1 Kórinti.....	174
2 Kórinti.....	192
Kárésiya.....	204
Évésasi.....	211
Vírípai	217
Kórósi	221
1 Tésárónaika	226
2 Tésárónaika	230
1 Tímóti	232
2 Tímóti	237
Táítási	241
Vírímóni.....	244
Ípíru	245
Yémési	259
1 Pítaa.....	264
2 Pítaa.....	269
1 Yóni.....	272
2 Yóni.....	276
3 Yóni.....	277
Yúte.....	278
paárurain-kwasai	280

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísun-aai agaimakáiyé. Ísuna kwayó-kwáásímá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwái áwí'a Mátíyu moórá-awí'a Áríváí kwemá maanáúvái agaimakáiyé. Áánútu séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaniye siróntem-ba ááéraan-aimba simái tarúmakon-auvai-kwandaavimba agáyómba Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai sésa Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaaman-iyé sígwáé séna maanáúváiímbá agairáiyé. Ísu asirayámbá tokéna Áánútuna áamáánkona ááimba simátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'mae iráiyé. Mátíyu mirán-áímbá maanáúváiímbá agaimakáiyé.

Árúku 3:23-28

1 Ísu Káráísitina akúni'a uráan-kwasai. Ísu aík-wá'náma Tévítimani. Tévíti aíkwá'náma Ááváramu-mani.

2 Ááváramu Áísákaamba marankówana
Áísáka Yákópomba marankówana
Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónnda matinkówana

3 Yúta Pérésinte Sáraante matínkaraimba tinówa Témanani.

Péresi Éséronimba marankówana
Éséroni Árámumba marankówana

4 Árámu Ámínátapamba marankówana
Ámínátapa Násonimba marankówana
Násoni Sáómonimba marankówana

5 Sáómoni Póásimba maránkaraimba anówa Áré'apimani.

Póási Ópétimba maránkaraimba anówa Árútimani.

Ópéti Yésimba marankówana

6 Yési Tévítimba marankówana
Tévíti kárákwiyi-i'a uráiwai Sórómonimba maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a Yúráya úwana naaén-kwamba Tévítimani.

7 Sórómoni Áríyapoamumba marankówana
Áríyapoamu Ápáisaamba marankówana
Ápáisa Ésaamba marankówana

8 Ésaa Yíosavatimba marankówana
Yíosavati Yórámumba marankówana
Yórámu Ásáyaamba marankówana

9 Ásáyaa Yótámumba marankówana
Yótámu É'ásaamba marankówana
É'ásaa Ésékaamba marankówana

10 Ésékaamba Mánásaamba marankówana
Mánásaa Émósimba marankówana
Émósi Yósáyaamba marankówana

11 Yósáyaa Yékónaya-iyai áváráwáínónnda matinkówana
minkánáávímbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-kwaasi tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkaraawe.

12 Pépíróniva'a mátínkó-kanaavimba
Yékónaya Síátimba marankówana
Síátio Sérápápeomba marankówana

13 Sérápápeo Ápáyatimba marankówana
Ápáyati Éráyakimumba marankówana
Éráyakimu Ésomba marankówana

14 Éso Sétókomba marankówana
Sétoko Ékímumba marankówana
Ékímu Éráyatimba marankówana

15 Éráyati Ériesaamba marankówana
Ériesaa Mátánaamba marankówana
Mátánaa Yákópomba marankówana

16 Yákópo Yósépimba marankówana

Yósépi Máriaamba awaikó úwana Máriaa Ísumba anówamani. Ísuntavesa Áánútu usásinankaiwaiye sésa Káráísitiye kwésewe.

17 Ááváramumo máyonka'a sísamaivakemba éiyaim-ba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Tévítimo paárurenamo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Pépíróni-vakewai tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkarowasa máyón-kanaavimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana minká'á Máriaa Ísu Káráisitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.

Árúku 2:1-7

18 Ísu Káráisitimba marankómba maará uráiyé. Ísu anówamba Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a ámú'a paáruraiye. Áánú-tun-amanko ámú'a paárumankarowana **19** awaikó kawé'á kwéuwai séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriaa aigaeyávéna iváimpo'a aúpá'á ai'má-tuwanamne-imayaa uráiyé.

20 mirá imáyáama kwéena aún-kwáyowana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai kaainampá'á simámena séna Yósépiyo Tévitin-andaraken-kwaasi óne. Máriaaamo ámú'o káúvímba Áánútun-amankowe su'mai ámú'a kauwánkáimba po kwembá úwoi mayáníyompo íma áá'a kaíno. **21** iyámpóimo maránkánimba áwí'a Ísuwe simámiyo siráiyé. mináwíkoná ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye siráiyé.

²² naaóv'á' Áánútun-aa simátímakowai sirónka'a pó-na mirán-tántáá'á paáurariye. ²³ kwemá agaimaréna séna

moórá-inaamarugo kwaai íma mairéna ámú'a kaumái iyámpói marankáinasa miniyámpóigó áwí'a Émániyueriye sénááowe agaimaréna siráimba mináwíwóná ááimba Áánútu keséya máyáíye siráíye.

²⁴ Yósépi aúvínké usásinena Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai siróntemba awainínkómbá mairéna ²⁵ íma kwesé kúmba úwoi ména kárakwirowana iyámpói marankówana Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-kwasai.

2 Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máriyaa Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwárá-kwáásí teémesa Yérúsaremu-naopa'a tésa ² sésa Yútaa-kwaasira'a kárakwiwinine sénamo maránkáin-iyampoi náávára ánkaraao. aaváúmó usaip'á'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maránáe séta teémeta túne siráawe.

³ suwaná marará-káwáánákó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopake-waigwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana ⁴ Éróti mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé tááyowasa torupamáí máyówana séna Áánútu ai'marániwaimba Kárásitimba marankánimba náávára ankániyo súwasa ⁵ sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankániye. Áánútun-aa simátímakowai agaimaréna séna

⁶ Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono. Yútiyaa-marava'a kárakwiraawaivimba kentí naaópakemba moóráwai paáururena kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawé'á umái kárakwiwiníye agaimaréna siráíye suwaná ⁷ Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúp'á'á tááyowasa tuwaná tísaa ena séna nósa-tawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana ⁸ Éróti séna Pétáremuva'a miniyámpói koavakáá-umai awáné'a tasimásimiya'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá máraano súwasa ⁹ iséna kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana minókómá aiva'á kwégwena miniyámpóimó máyonka'a kogwaúwasa ¹⁰ ávááraumai aamoí ésa ¹¹ mindáúmpá'á iyésa anówante miniyámpóiyé tuwánésa kívarésa miniyámpóigó áwí'a mósá marésa unáámbá óin-tokésa kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmúmbó íi-yántáá'á óimai amésa áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

¹² ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba áí'maesarai Ísípiva'a kurááyan-kwasai.

¹³ kóúwana kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miniyámpói tuvuwindayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miniyámpóiyé tí'mae Ísípimarava'a koména'a aáno simámé'a áí'mae tiyó sénaumne súwana ¹⁴ mindó'wáámbá usásinena anówante miniyámpóiyé tí'maena Ísípimarava'a kwémena ¹⁵ mivá'á komáyowana Éróti pukáíye. naaóv'á' Áánútun-aa simátímakowai sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna Ísípimaravakemba kesáánimba máyaina'a ááyaanana koyauwerániye siráíye agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye.

iyámpói tínkankaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa kóúwana Éróti arunkó áyámba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paáurariyemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai tí'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiyé ímo kaer-ímó tarén-iyampoiye tivakáá-umai tínkantuwaauro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóv'á' Áánútun-aa simátímakowai áwí'a Yéré-maya sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

¹⁸ Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó tarámba ísaraawe. Áréseo aísavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiyavesa ivi'á taawasá iyámpóimo pukáantavesa timambá aráápamai tínkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráíye.

Ísípivakemba tiráin-kwasai.

¹⁹ Éróti puwúmba Yósépi Ísípimarava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna ²⁰ miniyámpóigómbá tuvuwónáe sen-kwáásí á'a púwóvo usásine anówante miniyámpóiyé tí'mae Ísareri-marava'a kwaáo súwana ²¹ usásinena awainínkónte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba ²² Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyámpá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Káríri-ayampa'a ²³ Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóv'á' Áánútun-aa simátímakowai sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá Ísuntavena séna

Násáretivaken-kwaasiye sénááowe agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye.

Yóni simátímakarain-kwasai.

Máaka 1:2-8, Árúku 3:1-18, Yóni 1:19-28

3 minkánáávímbá moóráwai áwí'a Yóni ména nombá pétinkowai póna Yútiyaa-marava'a kúmba kavóná-marava'a koména simátimena séna ² Áánútu

kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráíye. ³ naaóv'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-aa simátímakowai áwí'a Áísáya Yónimo paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna

moórawai kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánáaomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno

Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yóni paárúwana mináimbá paáruyaiye.

⁴ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoí iréna aúwarasinei ámúranda uréna a'nóríné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwénena ⁵ aai simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-naopakemba-kwaasiye Yútiyaa-ayampaken-kwaasiye Yóntáni-nonkona menávápákéné maanávápákén-kwáásiyé miráumai kwaási tóyo ésa ⁶ sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yóntáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁷ Yóni nombá pétinkena awánómba ámáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé sáwíva'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-máyaí máyéwa'a tuwá-nanaumne. ⁹ Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáa íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sé-naraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáa íma oró. ¹⁰ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹¹ Yóni simásuwena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tewái nombá kwévetinkaundanivo kesí-naaemba tíníwai Áánútun-amankomba ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. iramó agáyáantemba íniye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóv'á ónaumne. ¹² aawinkwí-naumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmisanamo ásimá úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmaimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá maráantemba kwaási miraráámbá íniye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Máaka 1:9-11, Árúku 3:21-22

¹³ minkánáa Ísu Káríri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwae séna túwana

¹⁴ Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkaa kwésene súwana ¹⁵ Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráini'a óyauye súwana

owé séna ¹⁶ nombá pérankowana nompínkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹⁷ aagíwé su'mai kwíyómpakemba séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéé'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Máaka 1:12-13, Árúku 4:1-13

⁴ súwana Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánín-tavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a ² koména toómbá íma néna ayáátáa-ka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-aa ankówana ³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índa awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-aa aúvái-kwandaavinkemba séna

toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoraivo Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayapa'a móanke-na ⁶ séna Áánútun-aa aúvái-kwandaavimba séna Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a tí'maráínasa enká'á kárákwiresa pósa óntanka'a aísamaima turaráanavo sésa tiyáándeí aramónááowe siráíye. mindáyavai emá Áánútu áánimba úne kwésempo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á móru ankanááowe Sáátáánigo súwana ⁷ Ísu séna Áánútun-aa aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna

kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai isánáe íma seró siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana ⁸ Sáátáánigo Ísumba áí'maena anón-omapa'a iréna móankena amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasiye miwítí anón-asirayane agaráárankena ⁹ séna kenká'ó kívairemo kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana ¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaao. Áánútun-aa aúvái-kwandaavinkemba séna

kentí Ísóigo Áánútumpa'a imáyáa é'a kwenáwíre su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáimó ááimba ásárain-kwasai.

Máaka 1:14-15, Árúku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánákó áwí'a Éróntintavena séna sáwí'a uráíye siróntavena ándáva'a máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káríri-ayampa'a kwéna ¹³ Násáreti-naopa'a íma koména Kápénéamu-naopa'a koméraiye. mindáóp'a Káríri-nonkwaaunkon-awampa'-naopa'a

Sépiyuraaniye Návataraiye tisaavutantamba uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani. ¹⁴ Ísu Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóv'á'á Áánútun-aa simátí-makowai áwí'a Áísáya agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai tisaavutan-tamba uráawaiti maravá'á nonkwaaúnkón-awampa'a Yóntáni-nonkona menávápá'-máráo áwí'a Káríri-marava'a máyáawai ó'on-o'on-kwaasiyave'a súnnda

¹⁶ minkwáásí túnkwi-ayampa'a mésa sámó kaípa'a awánanaaowe. Áánútuna némpa'o túnkwi-ayampa'o máyáawai sán-kamátinkaniye

agaimaréna sirónka'a póna Ísu paaréna mirá uráíye.

¹⁷ minkánáá Ísu simátimindayavena ááimba ásámai simátimena séna Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánú-tunopa'a teró siráíye.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarin-kwasai.

Mááka 1:16-20

¹⁸ Ísu Káríri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásírái mésarai awaaó áwí'a Sáímoni moórá-awí'a Pítaa úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwé-naaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁹ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máímo tímapa'o kwénaaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ²⁰ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááíye.

²¹ kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba kae-kwáásírái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye tivowámpi kwimái nompí-sípívimbá méssaya kwase-únámbá to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai tááyowasarai ²² avekáámbá tivowámbá mindómpí-sípívimbá auwésarai Ísuwe kurááíye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Árúku 6:17-19

²³ Ísu Káríri-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaena mono'-náúmpímpá'á Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba mináséi-kwásái kosimátímapa'a kwénaaena ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvatinkava'a kúwana ²⁴ kwenááigo Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé úwasa ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiye taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasiye tíyayaambo árúkun-kwaasiye tíyayaambo pukón-kwaasiye mirámó un-kwáásí taagwiya'maésa Ísunopa'a mátínkówana asóvatinkena ²⁵ aambó kwénaaumba sáwívarawai Káríri-ayampakene Téka-porisi-ayampakene Yérúsaremu-naopakene Yútiyaa-ayampakene Yóntáni-nonkona menávápákén-kwáásíyé miráumai-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

Ísu omápa'a ména simátímakain-kwasai.

Árúku 6:20-23

5 Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo tóyo umbá tuwánéna omápa'a umáyowasa kwená kwaásiy-

omba torupamáí máyówana ² simátimena séna ³ Áánútu súwa'naa ínkwáe sewái Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwír'á kwégawaaíye. ⁴ miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáísana tirunkó umbái kwétaiwai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena etóyói kwéumatinkaiye. ⁵ kesávái túmo ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkaimba pósa siráim-barama mayánááowe. ⁶ Áánútu siráintemba mirá ónái kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kawe'ó umáímo ménaaontavena kawerí'a umátinkaniye. ⁷ tirumbó kwéumatinkaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena arumbá umátinkaniye. ⁸ tirumpinkémbó kaweráíné su'mai kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkaimba pósa Áánútumba awánanaaowe. ⁹ kwaásivimbo paru umátinkanaaontavesa mayái kwé-mayaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síniye. ¹⁰ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáímo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'o ombá póna kwégawaaíye.

¹¹ keinárawa'o kentáv'é'o asiramáímo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawe'á kwéumatinkaiye.

¹² naaóv'á'ó Áánútun-aaímo simátímakowaimo sáwí'o umátínkaraantemba ívé'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawe'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawe'-mékámbá mayánááowe Ísu siráíye.

sán-kaí-áíné uwígón-aaíye Ísu siráin-kwasai.

Mááka 9:50, Árúku 14:34-35

¹³ Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámbá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'ó énamo imbá íma kawe'á umái kéné íma áséi éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'a tukésa kwénaaowe.

¹⁴ marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kain-tenkáámbá kwéowe. ááraipa'o kwáyáin-daopa'o mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina ááimba kwéawanaawe. ¹⁵ iramá oómbá kúra'maresa íma aúpá'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópak-en-kwaasi awánanaaowe. ¹⁶ miráumai sámó kaintemba kwaasivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawe'-máíyái tuwánéna kentino kwíyómpa'o máyáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráíye.

Ísu ámáámba siráin-kwasai.

¹⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aíne Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aíne ivá'á túwáiwaiye íma seró. Áánútun-aaí siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'o umáímo paárinintave'a kunkáumne. ¹⁸ simátíménda ísáaro. kwíyómba maramá kwáyáísana póna Áánútun-aaí kwaikwai'a kwéíye. Áánútun-aaígo amápa'a kwaikwai'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye. ¹⁹ miráumai Áánútun-aaivinkembo kítor-aimbo araaisésamo ó'owantavesamo sésamo

kwéundantemba mirá ínimba mindá kanaán-iyé síyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aaimo taagwiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-aaí ísáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye. ²⁰ moórá-aimba simátimunda ísáaro. áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sen-kwáásiyé sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keinárawa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráiyé.

tínkamón-aimba siráin-kwasai.

Árúku 12:57-59

²¹ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóv'á Mósési kentíkwá'náyavena simátimakain-aimba ísaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aavimbá maitinkánááowe siráimbanivo ²² simátime'a sé'a miwítí kwaásiyavesa aaisambá kwétiyiyawai aavimbá maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátínkáawaima tí'maesa aaimó ísáawaitopa'a mátinkaiyasa aavimbá maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásiyá'o. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánááopa'o iramó kwégaipa'a ménaaomba mindá kanaán-iyé. ²³ mirán-áimbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moórá-yantaa'o aménáe'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kentí kwaási aaí tátokaiya'o táaka'o maké'o é'a ²⁴ Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináimbá koísámai arupí umásuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro. ²⁵ aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumaswesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tínkáááowe. ²⁶ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumnemo sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:9, Máaka 10:11-12, Árúku 16:18

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóv'á Mósési simátimakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainímbááre tuwai'mááte íma nááoro siráimbanivo ²⁸ simátime'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénáe sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáneiyé su'mai tavisínana Áánútu séna imáyáavinkemba á'a kwéyavisiye síníye. ²⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámp'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímó awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé. ³⁰ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámp'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a

kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé.

³¹ naaóv'á Mósési maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúvávimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaimne séna agaimái amiíno siráimbanivo ³² simátime'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ai'mátuwaisana minínínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiye. aivar-áwáikómó ai'mátukaintavena mirá kwéiyé. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

amápa-tantaapimba íma matuwé'a seró-kwasai.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóv'á Mósési simátimakain-aimba ísaraamba maará séna Ísóigompata mirá ónaumnemo síyamba kampa'á seváinivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo ³⁴ simátime'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwika'a íma matuwé'a seró. ³⁵ Áánútu marapá'á kárákwirai'pa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yérúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwirain-daópa'an-ivo íma mindáópa'a matuwé'a seró. ³⁶ avután-á'nóntáurá'á kaantáún-a'nontau íma kanaán-umai auré'a kaantáún-a'nontaura'a avután-á'nóntáú íma kanaán-umai auránááovo ti'nónká'á íma matuwé'a seró. ³⁷ kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. owé mirá ónaumnemo seró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. a'áo íma mirá ónaumnemo seró. simátimunda-aimba Sáátáánigona imáyáavinkení'a kwéowe Ísu siráiyé.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Árúku 6:29-30

³⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna Mósési simátimakain-aimba ísaraamba maará séna moóráwaimo moóráwai aúrambo pítuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenaúramba pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáwááyaamba kútúyuwanaaowe siráimbanivo ³⁹ simátime'a sé'a moóráwaimo sáwí'o umánkáimba íma anondá kwembá sáwí'a umánkaino. moóráwaimo áá'o tuwaisínamo e íma kwembá inkamé ókwara'a kwántáminana tuwaisíníye. ⁴⁰ moóráwaimo ená unáánkwtóiyavesamo mayánaunda pó'a áí'mae'a aaimó isáí-kwáásígónópa'a máánkare'a ókwara'a mayánaumnemo sínamo e íma a'áo se paákár-únánkwátóigwara'a amiyó. ⁴¹ moóráwaimo aampa'ó tátorenamo séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo se úwoi ayáátáa-ka'a áwa'naa uwo. ⁴² moóráwaimo moórá-yantaatavenamo simiyó sínamo e úwoi amiyó. moóráwaimo moórá-yantaatavaimo kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu siráiyé.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Árúku 6:27-28,32-36

⁴³ Ísu mináímbá simásuwena séna naaóvá'á simátí-makain-aimba ísaraamba maará séna kentí kwaásiti imáyáa oro. kentí namuro-kwáásí tíyámba umátínkáaro siráimbanivo ⁴⁴ simátíme'a sé'a kentí namuro-kwáásí imáyáa tím'é'a sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa umai Ánútumpa'a námúnaa seró. ⁴⁵ mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe. Ánútu miráumai kawe'á umátinkena aaí sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíraré sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Ánútu aaí sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo arupímo umáímo máyáan-kwaasirare aa'á kwétiye. ⁴⁶ amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyana mo éna Ánútu íma kawe'-mékámámbá timínívo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ⁴⁷ amáparawai kentí kwaási-i'a umái kawe'á kwéumatinkaawe. Ánútuna aambó ímo kwáráawaiyawa'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kentí kwaásiye su'mai ímanivo kentí namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro. ⁴⁸ kentivo kwíyómpakewai kasenku'á umái máyáimba mindáyave'a imáyáa é'a kasenku'á umái máéro Ísu siráíye.

kwétuwa'naa-on-kwasai.

6 Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawaiyave'a tirumbá umátinke'a túwa'naa ónááomba íma maarán-imáyáa é'a kwaási máyaiyanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-íye sígwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-imáyáámó kwé'e túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-mékámámbá íma timíníye. ² óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamoí umásinkaigwae-imayaa íma é'a íma anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono'-náúmparé aamparé kwirésa anónka'a semba óísambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kwétimewe. árai'a simátíme'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'o mósá maráamba á'a mimbéyámbá kwémayaawe. ³ óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaavo sé'a kwaásimo ímo máyaiyanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna kawe'-mékámámbá timíníye Ísu siráíye.

Ánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Árúku 11:2-4

⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna Ánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási

suwánésa aamoí umásinkaigwae-imayaa ésa mono'-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámpá'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátíme'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'o mósá kwémaraamba mimbéyámbá kwémayaawe. ⁶ miwí mirá kwéovo Ánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naaúmpa'a keináraware su'mai umé'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna iséna kawe'á umái túwa'naa íniye. ⁷ Ánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaaowe. Ánútuna aambó ímo kwáráawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íniye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo ⁸ íma mirá oró. kentivombó Ánútumpa'o mirám-baaran-aintave'o kwéaisaa-e'o súwa'naa íniyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íniye. ⁹ Ánútumpa'o aaí sénááomba maará sé'a

kentáásivo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaitarain-awita mósá kwémaraumne. ¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááímo tainí'o ontembá súwa'naa inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááímo tainíta ónaumne. ¹¹ ívé'a kentáási toóntá simiyó. ¹² kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaanaya miráumaiya kentáási sáwí-imayaa maisiyuwaaó. ¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyambo e súwa'naa íniyone. Sáátáánigo kentáá tatoraivo se kárakwiiniyone. [ená kwaásimo kawááúmae kwéiyonana ená asirayámbá kwaíkwai'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-íye.] mirán-áímbá Ánútutuwe seró. ¹⁴ sáwí'o umátínkaraamba ímo anondámo sáwí'o é'o ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba túwa'naa ena maitiyuwánivo ¹⁵ sáwí'o umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba íma maitiyuwániye Ísu siráíye.

toómbó auweson-kwásái.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna Ánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósí-kwaasimo ontembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawe'á ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tó'á ma'mái kwémaewe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meékámámbá miwí túwí'a mósá kwémaraam-beyamba á'a mairáawe. ¹⁷ miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tó'á kwisuké'a ti'nóntá paasá tumái kawe'á úmaraiyasa ¹⁸ kwaási tuwánésa toómbá kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánésa kawe'-mékámámbá timíníye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpá'ó ombá awánaiwai kawe'-mékámámbá timíníye Ísu siráíye.

kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.

Árúku 12:33-34

¹⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-oisamba íma maráaro. maráíyan-

oisamba aviyaraamba káínana kwaígo náínana atún-káínasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-oisamba íma maré'a ²⁰ kawe'-má'yái mayáiyana kentí kawe-tántáá'á kwíyómpa'a kwéniye. kwíyómpa'a kwáyáimba aviyaraamba íma káínana kwaígo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéniye. ²¹ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkániye Ísu siráíye.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Árúku 11:34-36

²² Ísu mináímbá simásuwena séna túranko kentí imáyáavimbo sámó kaí-yántáá'an-íye. túrankomo kawe'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma kánívo ²³ túrankomo ímo kawe'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiníye. marapá-tántáá'ré su'mai imáyáamo íyanamo éna keinárawapimbo sámó kaí-yántáá'ó ímo kwénamo éna tuní-yántáá'kó anómbo umái kwéniye Ísu siráíye.

óntantavena Áánútuntavena siráin-kwasai.

Árúku 16:13

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawe'á umái maésa moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'ó é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'ó é'a Áánútuna mayái íma mayánááowe Ísu siráíye.

máyáantavai íma anón-imayaa oró-kwásái.

Árúku 12:22-31

²⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna mináímbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'ó unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-íye. unáánkwátóí ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-íye. ²⁶ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá aká'mai naaúmpa'a makéna nánívo kentivo kwíyómpakewai miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá usáyaaitaraamba póna kentí toómbó éna timíníye. ²⁷ keinárawa'ó anón-imayaamo é'ó é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe. ²⁸ unáánkwátóí ónááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánká'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátóí makáívo ²⁹ simátíme'a sé'a naaóv'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoíye konaaríríyé makówai úwasa kwaási awánésa kawe'an-íye sumbánívo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-

kawe'an-íye kwésewe. ³⁰ uvá'á konaarírí-yántáá'ré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáíye. umá íma kwaikwai'a ínívo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarírí-yántáá'á makáíye. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátóí timínívo keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-íye ímo seráámbá kwésewe.

³¹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ³² Áánútuna aambó ímo kwáráawai toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'ó e'a puwónááontavena kentivo imáyáa éna kwétímivo imáyáa íma anón-imayaa kwé'e'a ³³ Áánútumo kwená kwaásimo kawaáintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó arááímo tainí'ó kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á kwétimiye. ³⁴ ayunkáwe aaváyaaawe paárinin-tantaatave'a íma anón-imayaa íyana tirunkó umbaí táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaaamo paárinin-tantaa'a awáné'a imáyáa é'a moórá-tawai moórá-tawaimo paárinin-tantaa'ó awánaantemba imáyáa oró Ísu siráíye.

íma sáwí-aimba simátíméro-kwasai.

Árúku 6:37-38,41-42

7 Ísu mináímbá simásuwena séna tuwáné'ó é'a sáwí-kwaasiye siyanamó éna Áánútu kentáváig-wárá'á mirá sínívo tuwáné'ó é'a sáwí-kwaasiye sevó. ² kawer-áímbá kwésimatíme'a sáwí-aimba kwésimatíme'a iyantavena Áánútu kembá mirá íníye. tímén-teni'a umái Áánútu miráumai timíníye. ³ kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'ó ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró. ⁴ kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. ⁵ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráíye.

⁶ kawe-tántáá'ó iyánkómbó ímo áméntemba Áánútu-aai arááiraawaima íma simátíméro. simátimiyasamo ésa aká'áamba simátinkanaaowe. kawe-tántáá'ó póígombo ímo áméntemba Áánútun-aai íma sínkáíye kwésewaima íma simátíméro. simátimiyanamó éna mináínkó úndáraamba tokwíníye.

Áánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Árúku 11:9-13

⁷ Ísu séna Áánútumpa'ó námúnaamo kwésemba áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyíyana Áánútu agaráátinkaniye. ⁸ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ⁹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'ó kisaamá simiyómó síya'ó é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá

timenááowe. ¹⁰ noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timenááowe. ¹¹ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí pó-na ísáa iyawaimo éna kawe-tántáá'á timíníye.

¹² kembó tirááímo táinda-i'o umáímo kwétuwa'naa-iyá'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináímbó simá-timunda Mósesi siráin-aíne Áánútun-aai simátí-makaawai siráan-aíne minkáér-áínkóná ááimba kwési-matimune Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Árúku 13:24

¹³ Ísu séna kaer-óntámá kwáyáísa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-íye. Áánútuna némpa'o maí'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámpá'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávimbá kwégowe. ¹⁴ sáwíyan-ontama umbai-áínkóná ontamán-íye. aúnái'o umáímo maí'mai'o ónááon-ayampa'a minúmbái-ámpá'á kwégwesa esimáí-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráíye.

kampar-áímbá siráan-kwaasiti kwaasái.

Árúku 6:43-44, Árúku 13:25-27

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-aai simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máéro. sipisípi-poigomo paru umáímo máintemba miwí kampa-párú umáí kwénaaombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéu-matinkaan-kwaasin-owe. ¹⁶ miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayáí awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tekómó éna íma áwí-yantaa'a iyánívo te'á iyáníye. ampaantarígoma avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye. ¹⁷ miráumai kawetáígo kawer-árámbá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye. ¹⁸ kawetáígo íma sáwí-aramba íyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá íyáísana ¹⁹ kawer-árámbó ímo íyain-taima ayáímai iravimbá kwéa-gaisuwaawe. ²⁰ miráumai minkámpá-kwáásítí mayáí awáné'a miwítí ááimba miráráán-umai awánanaaowe.

²¹ kentávésa kesí Ísóigoman-íye kwésewaigwara'a Áánútu íma mótú'a kárákwimimba póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááímo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiyiniye. ²² Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tíndara'a kentávésa sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéí Áánútun-aai simátímakaumne. ená asirayándéí kwaasí tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukaumne. ená asirayándéí ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraambayai mairáumne sénááombanivo ²³ simátíme'a sé'a íma kesí kwaasí é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Árúku 6:47-49

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kesáí isésa kwégwaraiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a

ísáaro. kawer-ímáyáágwará-kwáásí asirayán-dámbá ónáe sésa maí'a u'maésa kumémesa óntanka'a naa-mayáámba móru aimái naambá úmaraiyana ²⁵ aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. ²⁶ ánivo kesáímo isésamo ímo kawé'ó umáímo kwéisaiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a ísáaro. naambá ónáe sésa íma maí'a ukésa íyamba nonáámááíra'a paák'á úmakaiyana ²⁷ anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísiyuwainana sáwí'a íníye Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináímbá simátímatuwowasa torupamáímo máyón-kwaasi isésa ²⁹ amáámba sen-kwáásímó sentembá íma sívo anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

Ísu áúmo karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mááka 1:40-44, Árúku 5:12-14

8 táátavesa uwaná Ísu minómápakémbá kumúwasa sáwívarawai ánaaemba kwárówana ² moórawai áúmo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anón-dakoman-íye séna aísamaivimba takívairéna séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana ³ Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana ⁴ Ísu séna enáúra'o umánkaunda-aimba simátímenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóv'ó Mósesimo siráintemba mono-máyái-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe Ísu siráíye.

Áróamáani-kwayo'nakona kwaasái.

Árúku 7:1-10

⁵ Ísu mináímbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Áróamáani-i-kwaasiti kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna ⁶ anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a ména anón-ai'a isaná áúwawaako íma úwauwa kwéisana máyáíye súwana ⁷ Ísu séna koasóvamankanaumne súwana ⁸ kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a íníyompo ivátuwe aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. ⁹ kegwárá'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayáí kwémae'a kesí ikwáásíyávé'a súnasa kesí mayáí kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváino súwana ¹⁰ Ísu mináímbá iséna áátavena éna kwená-naembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Áróamáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaasí Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe. ¹¹ simátíménda ísáaro. aaváúmó usaipakéné kumpéráipakene ó'on-o'on-

ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo ¹² mindárau tísavutantambo uráawai miwí túma maé kwéiyesa sésa Áánútu kawááipata ménaumne kwése-wai tí'maena túnkwi-ayampa'a tiyuwáinasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátimena ¹³ Árómáani i-kwáásítí kawáánátávéna séna emó kentávémó séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaaó súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Máaka 1:29-34, Árúku 4:38-41

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómbe Pítaa aísáankomba kokotámbe kwéankowana máyowana ¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámbe ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye. ¹⁶ toómbá timúwasa enónka'a taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana aái séna taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye. ¹⁷ naaóv'á'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna Ísuntavena séna sí'o kwéimba asóvasinkena sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísun-ánaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Árúku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwana ¹⁹ moóráwái ámáámbe sún-kwaasigo téna séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ²⁰ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna emó sénda súnda-aimba imáyáa uwo. kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégwaumne súwana ²¹ moóráwái kwenánaemba kwakówai séna anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana ²² Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá kesínaemba kwaraaó Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Máaka 4:36-41, Árúku 8:22-25

²³ Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápátá kúmba ²⁴ Ísu aún-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁵ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa Ísóigo puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ²⁶ nóintavaiya kwéinkaiseo. kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo séna usásinena asiramái séna

úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararé-paguwana ²⁷ tá'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énwáa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámbe uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá maitíyukain-kwasai.

Máaka 5:1-17, Árúku 8:26-37

²⁸ simásuwena mindómpí-sípívimbá kumbá Káíriri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbáráv'á kumbá Ísu mindómpí-sípívinkémbá ásávwosarai kae'nárai kwenópa'a tiráái. minkáé'nárai taraváá-kwámbá tirumpimbá máyowasarai kwaásimo utamátínkómburi-aiva'a mésarai túwáávíte kwéuyasa kwaási inkaisésa minkáé'náraimo máyóyapa'a íma kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a tésarai ²⁹ anónka'a sésarai Áánútu ááninkoo sínkami-kanáa íma tiráísasa sínkaminiyerai kwéteno suyasá ³⁰ egwaa'á sáwíva-poima mésa umá kwénowasa ³¹ minkáé'nárai tirumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa sésa sí'mátuweyaamo e mimpóí tirumpimbá sí'maraaó suwaná ³² mirán-oro súwasa taraváá-kwántómbá minkáé'nárai tirumpinkémbá kárúwesa póí-tirumpimba kovérówasa mimpóíyómbá amápa'a amémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpíntá kumpérómbe putásowasa ³³ póira'o tavikówai awánéna avekáán-umai naaópa'a kwésa póigomo úne Ísumo minkáé'náraimo umátinkone mósimatim-besimati uwasá ³⁴ isésa koawánanae sésa kumbá koawánéna Ísuntavesa sésa maambáráv'á ivá siyuwéya kóaaó siráawe.

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Máaka 2:1-12, Árúku 5:17-26

⁹ suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kúmba kwená naaópa'a marapá'á ásávwasa ² évakarawai aísaimo pukówaimba kwandaavimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ³ amáámbe sun-kwáásí keáímbá sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo minkwáásígó Áánútumba aká'áámbe kwésimankaiye suwaná ⁴ Ísu miwítí imáyáa tuwánéna nóra séra mirá-sáwí-imáyáá kwéoo. ⁵ moóráwaimo aísaimo pukáíndawaintavenamo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará síiyo sénááowe. ánivo moóráwaimo aísaimo pukáíndawaintavenamo sénamo usásine eyáárika'a kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará síiyo awánanaaowe. ⁶ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ⁷ usásinena

kwená naaópa'a kúwasa ⁸ máyówai Ísumo úmba awánésa táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu minkwáásígómbá asirayámbá ámísana póna mirá uráiyé sésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyarain-kwasai.

Mááka 2:13-17, Árúku 5:27-32

⁹ suwaná Ísu tuwéna kwéna awánómmba moóráwai áwí'a Mátíyu táákísimo máyón-daumpa'a máyowana awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaemba kwa'maéna kúwasa ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá nowasá sáwívarawai táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé mindáúmpá'a umésa nowasá ¹¹ ámáán-kawaa-kwaasi awánésa Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaa esa sésa kentí anóndako nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé toómbá kwénaiyo suwaná ¹² Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'o umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé. ¹³ mindáyave'a arupí umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tíg-wáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tíg-wáe sé'a kunkáumne. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máímo agaimáímo símémmba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináínkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mááka 2:18-22, Árúku 5:33-39

¹⁴ súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásí Ísunopa'a tésa áísaa esa sésa keséya ámáán-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra esa mirá kwéoo suwaná ¹⁵ Ísu séna moóráwai aaraí mayáindawai amááraawi tanómmba kautimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááowo úwoi nánááowe. naaémmba minkwáásígómbá áí'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináímbá siráiyé.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ¹⁷ aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámmbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-árán-dóné misípísípi-áúwárasí-anaveune kawé'a umáí kwáyáiyé Ísu siráiyé.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mááka 5:22-43, Árúku 8:41-56

¹⁸ Ísu mináímbá kwésimatimumba moóráwai mono'-nánk'ó kárákwírowai téna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámúmba kwéuwivo tiré ane'á koyátorenana usásinaino súwana ¹⁹ Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásiyé mindákóe kumbá ²⁰ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámmba kwéankowana minínínkó Ísun-ánaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena ²¹ imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóránanama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana ²² Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a súwa'naa íniwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáiyé súwana minkánáá kawé'a umáí méraiye.

²³ kawé'a umáí máyowana Ísu kwéna mono'-nánk'ó kárákwírowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómmba torupamáímo máyón-kwaasi uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna ²⁴ séna máápa'a kúmóro. minárásigó íma pukáivo úwoi aúma kwaig-uráiyé súwasa Ísuna awíráái suwaná ²⁵ Ísu ti'mátuwowasa máápa'a kunákárúwowana minárásigó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátorowana minárásigó usásinowana ²⁶ Ísumo ún-aimba kóyáwé uráiyé.

Ísu túrumba kavíkóndarai kawé'a umátínkarain-kwasai.

²⁷ mináímbá kóyáwé úwana minkákémmbá Ísu aampa'a kúmba kae'nárai túrumba kavíkóndarai kwenánaemba kwa'maésarai kwésarai anónka'a sésarai Tévíntina akún-ándárakéwái ómpo arunkáí umásinkaaosuyaná ²⁸ kwégwena naaúmpa'a umáyowasarai minkáé'nárai kwesé umáyóyana Ísu tísaa ena séna kentávékai sékai súrumba kanaán-umai kawé'a umásinkaniyewa kwéséyo Ísu súwasarai anóndakoo kanaán-umai mirá íníyone suyaná ²⁹ kentávékai miráyavekai áraire séyamba póna túrumba kawé'a íno súwasarai ³⁰ túrumba awánamai kawé'a uyaná Ísu asiramái simátimena séna kemó únda íma simátímékaiyo súwasarai ³¹ ivátuwesarai kwemó úmba mósimatimbesimatimba uyaná kóyáwé uráiyé.

Ísu ááma turuvíyán-kwaasi kawé'a umánkarain-kwasai.

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai moóráwaimba áí'maesa Ísunopa'a máánkara. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyontavena minkwáásígó íma aaf kwésuwasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana ³³ Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aaf súwasa sáwívarawai awánésa táátavesa ésa sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóv'á mirám-báyái íma awáraundaya ívékwarata íma kwéawanaumne sumbánivo ³⁴ ámáán-kawaa-kwaasi sésa taraváá-kwántóntí kawááná'a asirayámmbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena mono'-náúmpimpá'á uména Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba simátíma'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóva-matinkariye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwíwarawaimo tóyo umbá tuwánéna séna sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba mirá owasá íma túwa'naa úmae kwénaaowasa sáwí'a kwéowe séna arumbá umátinkena ³⁷ kwaásima Áánú-tumpa'a tígwaé-imayaa éna kwená kwayó-kwáásiyávé-na séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a ³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa síyana mayái-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwaásí mayáír'á ti'mákain-kwasai.

Mááka 3:13-19, 6:7-13, Árukú 6:12-16, 9:1-5

10 Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaásí tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tiména kwená mayáír'á ti'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe súwai túwí'a moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúna-kwi'a tamámena Pítaawe séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai Sépéti ááninko áwí'a Yémési moóráwai Yémési áváko áwí'a Yóni moóráwai ³ Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai áwí'a Mátíyu kwemá táákísi mayówai moóráwai Árávíasi ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátiyasi ⁴ moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'má-tuwanae siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaénba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵ Ísu minkwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátíma'mae nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba ⁷ kosimá-time'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mae nááóro. ⁸ tí'o in-kwáásí asóvatinke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawé'á umátinke'a taraváá-kwámbá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáigóná asirayámbá úwoi tímúna'a íma óntamba meéyámbakaavo úwoi kawé'á umátínkáaro. ⁹ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yan-taa'a maimaé'a koró. óntamba íma unáámpimbá áítu-mae'a kwé'a ¹⁰ toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai-anaamba íma maimaé'a kwé'a tááúmba íma

maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaavo évaka-tantaa'o íma maimaé'a úwoi koró.

¹¹ Áánútu-aai simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó timíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹² moórá-naumpa'a iyíyamba máyaiyan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro síyasa ¹³ keinárawa'o kárákwiyianamo éna Áánútu kawé'á umátinkanivo ímo kárákwiyianamo éna Áánútu keináraware su'mai kawé'á umátinkaniye. ¹⁴ moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyó. tuwé'a koró. ¹⁵ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóv'ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o uráantavena sáwí-meyamba tímíniye. keinárawa'o tínaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba tímíniye. minkwáásiyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaaaitaniye Ísu siráiyé.

sáwí'a umátinkanaon-kwasai.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna simátíménda ísáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-iyánkómó intenkáámbó on-kwáásívimbá ti'mará-naumne. kawer-ímáyáágwára-kwáásír'ámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máéro. ¹⁷ kárákwiyoro. mono-kawáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótiakesa aaivimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótiakesa túwírúku'-nesa ¹⁸ kentáv'é'o asiramáimo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátinkesa aaivimbá maitinkáíya'a miwí kesáái simátíme'a ó'onkaa-kwaasiy-onte kesáái simátimenaaoowe. ¹⁹ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo kentivon-amankó sénááon-aimba úwoi tááka tinkáína'a sénááowe.

²¹ évakarawai tív'awaawi tí'mai ó'owira'a tímíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoísáimo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a tímíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwima tí'mai ó'owira'a tímíyasa tínkamiyasa puwónááowe. ²² kentáv'é'o asiramáimo máyáantavesa tívámba umátinkesa mirámó kwéomba ímo ivátuwesamo kentávésamo asiramáimo méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o umátinkewa'o é'a tiyuwé'a isaaisé'a ó'on-daopa'a koró. simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasiti naaó'-nao'a simátíma'mae kwé-naaiyana mimbáyái íma ánásaraíndara'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai moórágwara'a kumó-naumne. ²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraarankaiwaimba íma kwéusayaaaitaiye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasi

íma kwéusayaitaiye. ²⁵ ívé-kwaasigo agaráárankainda-kwaasigomo índantemba íniye. mayáí-kwáásígó kwená anón-kwaasigomo índantemba íniye. miráumai kemá anóndako únasa simáí sáwí'a umásinkesa sésa taraváá-kwántóntí kawáánákó áwí'a Píyésepu iyémá kwésewe. mirá kwéseмба pósa kesí kwaási simáí ávááraumai sáwí'a umátinkanaaowe Ísu siráíye.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináímbá imáyáa é'a kwaási-taaroí íma inkaisé'a máero. aúpá'ó kwáyáintantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. mindáyave'a kwaási-taaroí íma inkáíséro. ²⁷ aúpá'ó simátíménda avora'á simátíméro. keinárawa'o simátíménda-aimba sáwíva-kwaasimo torupenká'á simátíméro. ²⁸ tínkamiya'o puwónáon-kwaasi-taaroí íma inkáíséro. miwí kentimambá íma tínkambai ánásanavaovo Áánútu-aaroíye su'mai inkáíséro. kwemó éna sáwí-marupa'o íramo kwégaindava'a túgwarare timankwáraré tuwáinasa ménaaowe. ²⁹ maarán-áímbá imáyáa oro. sáwíyan-dumama tén-tékaan-dumama kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo Áánútu kiraan-dumama kárákwirena ímo kanaán-íye sínanamo éna íma puwéna marapá'á kumínivo ³⁰ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a íma anón-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena amápa-tantaa'a kwéawanena kenti'nótáugwara'a kwé-taampamai kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

Ísu áwí'a avoratá sénaunda-kwasai.

Árúku 12:8-9

³² Ísu mináímbá simásuwena séna amáparawai túranka'a kentávésa sésa kesí anóndakoman-íye síyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ³³ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sínaaemba umátimenaumne Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kentávé'a maarán-ímáyáa íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai aaisambá sénááowe. ³⁵ ívékwara aánogwara'a kesááiyavesa maará ónááowe. avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íniye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íniye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. ³⁶ moóráwai kwenamáárawi kwená namuro-kwáásiráámbá umái ónááowe. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínka'a ónááowe Ísu siráíye.

³⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna kesí kwaási-i'a ónáe síyawai aiva'á tinóvowiye táánimbaare tiyáámúmbaare tirumbá tímésa naaémba kembá tirumbá símémba uwóví'an-owe. ³⁸ kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesí kwaási-i'a iyawaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á íma maimaésa sínaaemba kwaránááomba uwóví'a ónááowe. ³⁹ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'a umái

ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna ti'maráandawai kentáái isáiyawai kesááigwara'a isánááowe. kesáái isáiyawai si'mákaiwain-aaigwara'a isánááowe. ⁴¹ Áánú-tun-aai simátimindawai évakarawaitopa'a kwínasa sésa Áánú-tun-aai kwésimatimendawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisiyawaiyawaigwara'a mirám-béyámbá timíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái máyainda-kwaasigomba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisiyawaiyawaigwara'a mirám-béyámbá timíníye. ⁴² kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-kwaasi imbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa ónáe sésa sáwíyantantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-mékámá timíníye Ísu siráíye.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Árúku 7:18-35

11 Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áímbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátíma'mae kwégwena kwená kawer-ámbá agaráátínkaraiye.

² agaráátinkowana Yóni ándá-naumpa'a máyonka'a Áánúto usásinankaiwai Káráísiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwáásí ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai ³ áísaa esarai tésarai kumíníyonemo sirááwaiyá'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amu'maránaumno suyaná ⁴ Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánááyamba Yónimba kosimámekai sékai ⁵ túramba kavíkaiwai túramba awánamai kwe'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusas-intinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ⁶ kentávéna íma kaer-ímáyáa iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kurááíye.

⁷ Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aai amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá mó-ma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáa uráao. Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-íye. ⁸ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáa uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ⁹ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánú-tun-aai kwésiwai Yónima iyé-ímáyáa uráao. owe Áánú-tun-aai kwésiwaian-íye. árai'a simátiména sé'a kwemá Áánú-tun-aai siráawai usáyaitaraiye. ¹⁰ Áánú-tun-aai aúváívimba Yónin-aai simáí agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'máráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiýíniye siráiyé agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé.

¹¹ simátíménda ísáaro. Yóni nombá pétinkaraiwaina mayáigó amápa-kwaasiti mayáigómbá usáyaaitsana Áánútu kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anóm-ba kawe'á umátinkaniye. ¹² Yóni nombá pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena ááimba ásárainkakemba ívékwará'a évakarawai Áánútu kawááipa'a iyóvo sésa aambá itánáe sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe. ¹³ naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakowaiye Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba paáriníye-aimba suwaná naaémba Yóni paáruraiye. ¹⁴ naaóv'á'á Íráiyaa maémáiwai ókwará'a paáriníye-aimba suwa'á mináimbó siráan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráimba Yónintavesa siráawe kwésunda mináintáv'é'a áraire seró. ¹⁵ kwéisaawai ísámai kawe'á oro Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena moórá-ainkwará'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumnó. mirán-kwáásiráání'a kwéomba iyám-póiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. ¹⁷ moórá-iyá súna'a íma táásá uráawe. ivi'á taan-iyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói urántemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ¹⁸ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwárá'á íma kwé-naisasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyé kwésewe. ¹⁹ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwárá'á kwénaunasa kwentávésa sésa ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe. ániyo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáímán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

íma aái ísaraan-kwasai.

Árúku 10:13-15

²⁰ moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawe'-máýái ímo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'o ímo tuntávéna Ísu asiramái séna ²¹ keinárawa'a Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a tíníye. naaóv'ó'ó Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaímo ímo ísaraawaivimbo kawe'-máýái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwa-toimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ²² mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-

meyamba anóm-ba timíniye-imayaa kwéowe. ániyo kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawí-meyamba timíniye. ²³ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe. naaóv'á'á Sótómu-naopaken-kwaasivimbo kawe'-máýái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai túwówana póna Áánútu mindáo'á íma ánásasuwowana ívé'a úwoi kwáyáisino. ²⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anóm-ba timíniye-imayaa kwéowe. ániyo kentí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawí-meyamba timíniye Ísu siráiyé.

kesópa'a teró siráin-kwasai.

Árúku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áánútuntavena séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwárá'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme ²⁶ mirámó íyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áánútuntavena siráiyé.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátimenaé únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayái umbai-máýái kwémayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí ímáýáa aúnaí'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátinkaundawai úna'a pó'a kesí aambá kawe'á umái awáné'a kesáái taagwiyavíya'a kentí ímáýáa aúnaí'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbái táínana timénaunda-mayai kawe'-máýáímán-iyé Ísu siráiyé.

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Máaka 2:23-28, Árúku 6:1-5

12 minkánáávimbá Yútaa-kwaasi agándaan-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé kígauvimba úwítí-ton-kigauvimba kwéguwana kwená kwayó-kwáásí táái tinkówasa úwítí-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ² áamáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá áúmbakaawasa mirá kwéowe suwaná ³ Ísu séna naaóv'ó'ó Tévítimo uróm-ba aúvái vimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma

némáembanivo mono'-má'yái má'yón-kwaasi némáem-bani. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ naaóv'á Mósesi simátímakain-aimba aúvávinkemba awánaraawe. Áánútuntavesamo ísáimaimo póimo tuvú'máimo kwéagayaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó kwéontavesa íma aai kwési-matinkesa sésa sáwí'a kwéowe íma kwésewe. ⁶ simá-time'a sé'a keinárawapimba kwémayaunda-mayaigo anóm-bono'-naumpa'o kwémayaam-bayaigomba usáyaaitarivo agándaan-kanaa mono'-má'yái-kwáásí mayái kwémayaantave'o ímo sáwí'o kwéowe senkákémbá kesí kwayó-kwáásíyáv'e'a sáwí'a kwéowe íma seró. ⁷ Áánútu-aai aúvávimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máimo agaimáimo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mináínkóná ááimbo isé'o kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá íma maitínkáasino. ⁸ kwíyóm-pakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Máaka 3:1-6, Árúku 6:6-11

⁹ Ísu mivá'a tuwéna mono'-náúmpá'a iyúwana ¹⁰ moórawai ayáamba kawévaiguron-kwaasi máy-owasa aavimbá mayankánáe sésa Ísumba áisaa esa sésa agándai-kanaama mayái aambá áumakaan-kanaama póna áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai mayáinda ámáamba araaisíni. íya araaisíníyo suwaná ¹¹ Ísu tísa ena séna keinárawapinkemba kentí sipisípi-poraa'o maipímbó pékainá'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááoo. owé á'a mirá ónááomba ¹² kwaásigo sipisípi-poigomba usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa áí'o in-kwáásí asóvamankanimba kawe'á éna ámáamba íma araaisíníye simátímatuwena ¹³ ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáamba árútuwaaó súwana ayáamba árútu-wowana kawe'á umánkowana ó'on-ayaankaamba úwasa ¹⁴ amáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba nóraumaiya tuvuónaundaya'iyó sésa amááyu-aimba siráawe.

Ísu Áánútu mayái-kwáásígóna kwaasái.

¹⁵ amááyu-aimba sun-táámá Ísu iséna mimbáravá'a tuwówasa sáwíwarawai kwenánaemba kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a asóvatinkena ¹⁶ asiramái séna kemó umátinkaunda-aimba íma simátíméro siráiyé. ¹⁷ mirámó úmba naaóv'á Áánútu-aai simátímakowai áwí'a Áísaya sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. Áísaya agaimaréna séna Áánútu séna ¹⁸ kwembá usásinankaraunana kesí mayái-kwáásí isa'á kwená imáyáa kwé'e'a aamoi kwéumanke'a aai senaná kesimankó kwesé máyainana ó'on-o'on-kwaasi amáparawai kesí arupí-aimba simátimena ¹⁹ íma

aaisambá tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a kwé-naaena íma anónka'a séna ²⁰ Áánútuopa'o ímo asir-amáimo máyáan-kwaasi íma tiyuwéna kawe'á umátinkaniye. mirá úmae iyéna mayái maimaé iyéna íma ivátuwainana kesí arupí-ainko usáyaaitena kwáyainasa ²¹ ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénááowe Áánútu siráiyé sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Máaka 3:20-30, Árúku 11:14-23, 12:10, Árúku 6:43-45

²² moórawai maúmba kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna minkwáásígó íma aai kwé-suwana aúrumba kavíkówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna minkwáásígómbá kawe'á umánkowana kwemá aai súwana aúrumba awánówasa ²³ sáwíwarawai táátavesa ésa sésa mindá'a Tévitin-andarakemba paáriníyemo siráawaiya'i. ó'owa'iyó suwasá ²⁴ amáán-kawaa-kwaasi mináimbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawáán'á'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

²⁵ suwaná Ísu miwí tááma iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-naopara'i. moórá-akuna'i. usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentáv'e'o semba Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwésemba ²⁷ ánivo Píyésepuna asirayánk'á'ó taraváá-kwámbó kwé-maitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánk'á'ó taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁸ ánivo kemá Áánútu-amankona asir-ayánk'á'ó taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútu asirayámbá keinárawapimba kwévaaris'a'a kwéawanaawe.

²⁹ moórá-aimba imáyáa oro. moórawai moórá-nanko avowámó asiramáimo máyainanamo éna mindáúm-pákémbó umóyámbó mayáindayavenamo éna íma úwoi uveránívo mindánkó avowámbá ánda asááú-mankenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayáníye.

³⁰ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásíráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba moórá-mora umágu-raawe.

³¹ mindáyave'a simátíménda ísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútu-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáníye. ³² kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútu-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaom-

ba mindá Áánútu íma maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a íma maitiyuwániye.

³³ kawe-táigó kawer-árámbá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaivo taaéramba awánésa kawe-táigón-aramban-iyé. sáwí-taigon-aramban-iyé kwésewe. ³⁴ iyánkó póigon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáásí mé'a pó'a íma kanaán-umai kawer-áimbá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe. ³⁵ kawe-kwáásí kawer-ímáyááwínkémbá kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaásimo má'yáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínímba úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaa íníye. ³⁷ kawer-áimbó sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mááka 8:12, Árúku 11:29-32

³⁸ súwasa évaka'a amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe séna anóndakoo áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai má'yénata awánaano suwaná ³⁹ Ísu séna ívé'o má'yáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai má'yénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oro. ⁴⁰ naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipímbá ménaumne. ⁴¹ Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá má'yowana miín-kwítuwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aii kosimá-timuwasa isésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aii ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai má'yau-na'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo má'yáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínímba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa séna Yónaan-aii iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a má'yowa'a kwenáái íma isé'a sáwí-mayai íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe. ⁴² naaóvá'á kentíkwá'nára'a kárákwirawai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aii kóisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai má'yau-na'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo má'yáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínímba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aii taísaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a má'yowa'a kwenáái ísómbe íma ísámai kawe'á uráawe síníye Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Árúku 11:24-26

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávara ménaumno séna avakáá uwááena ⁴⁴ séna tayauwer'é'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna ⁴⁵ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómbe uráawai tí'maena minkwáásigó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá má'yáísana minkwáásigó sáwí'a umái má'yáísasa naaémbe sáwíwa-taravaa-kwamba má'yáawana kwemá anómbe sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o má'yáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómbe sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráíye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mááka 3:31-35, Árúku 8:19-21

⁴⁶ Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aai simáménaaontavesa máápa'a má'yówana ⁴⁷ moóráwai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aai simáménaesa máápa'a má'yáawe súwana ⁴⁸ Ísu séna kesinó nááwa'iyó. kesúnava'a nááwiya'o séna ⁴⁹ ayáándeí kwená kwayó-kwáásí agaráátinkena séna kesinó kesívá'maa'a má'yáawe. ⁵⁰ kesivo kwiyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráíye.

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mááka 4:1-20, Árúku 8:4-15

13 mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Káírínonkwaaunkon-awampa'a koména aai simátimindayavena úwasa ² sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívímbá usámaaisena má'yowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a má'yówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakaiye. ³ moórá-aimba simátiména séna moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'marávímbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná amímá ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawe'-márávímbá kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba íyáísana évaka'a umaimái-aramba iráíye. ⁹ kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráíye.

¹⁰ Ísu súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa séna kwésimatiménda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatiméno suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisa-

vo miwí imáyáa íma tímakaisasa kwéisaantave'a kwán-támai-aimba kwésimatimune. ¹² Áánútun-aaimo ísá-maimo kawé'ó iyawai Áánútu túwa'naa ínsa moórá-ainkwara'a isésa mirámó kwéiyanamo éna Áánútu túwa'naa ínsa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne síyawaima tirumpinkémbá mináimbá maimayáínana íma kwéniye. ¹³ kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. mirámó kwéon-tave'a simátimunda kwántámai-aimba kwésimatimune. ¹⁴ naaóv'á Áánútun-aai simátimakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe.

kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. ¹⁵ miwítí imáyáao umbaí kwétaisana táako aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesáaimo isésamo miwítí sáwí-imayaamo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna siráimba Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátimé'a sé'a keinárawa'a kawé'ó umáimo awánaamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umáimo ísáamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. ¹⁷ simátiménda ísáaro. naaóv'á Áánútun-aai simátimakowaiye arupí umái máyówaiye sáwíva-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímatuwena séna moóráwai ánáyumba tu'makáin-ainkona ááimba súnnda ísáaro. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kawáain-aimba isésa íma ísámai kawé'á kwéowana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. minkwáásí aampa'á kunkwáyáin-anayunkaamba kwéowe. ²⁰ ánáyumbo óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-aai isésa aamoí ombánivo ²¹ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aaiyavesa umbai-yántááí'á umátinkaantavesa Áánútun-aai ivátukaawe.

²² ánáyumbo karaampimbó kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-aai ísáámbanivo marapar-úmbáiyántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaaesa mirán-ímáyááo Áánútun-aai kááta-suwaisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

²³ ánáyumbo kawé'-márávimbó kúmimba maarán-ááimbán-iyé. Áánútun-aai isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-ááimbán-iyé. moóráwai kwená kígauva'a kawer-ánáyúmbá áwí'a úwítí-anayumba u'makáisana ²⁵ moórá-no'waamba

amááraawigwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo íyáí-uwítiraan-anayumba sáwí-anayumba avuvumpimpá'á u'makáisana ²⁶ úwítí anón-éna arambá íyáísana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-isasá ²⁷ mayái-kwáásí awánésa kígauugo avowánópa'a tésa sésa kawer-ánáyúmbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpímbá kwáyáivo sewaná ²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáiyé sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná ²⁹ séna ímanivo úwítí táúyuwaavainivo túwéwana ³⁰ kwáyainana naaémba úwítí karepáína'a toómbó akaránááowaiyave'a senasá misáwí-úwítiráán-dámái táúmai asááumai iramá kwégaindava'a tuwésa úwítí úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Máaka 4:30-34, Árúku 13:18-21

³¹ Ísu maarán-áínkwará'á simátiména séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-ááimbán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráísana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiyé Ísu siráiyé.

³² Ísu maarán-áínkwará'á simátiména séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-ááimbán-iyé. moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna karnaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intoráiyántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna anón-kwéiyé Ísu siráiyé.

³³ Ísu kwaásiyomba aai simátiménae sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aíne su'mai simátí-makaiye. ³⁴ naaóv'á Áánútun-aai simátimakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna

simátiménda kwántámai-aimba simátiménaumne. Áánútu maramá taróruainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-aai ímo ísaraan-aimba simátiménaumne siráiyé agaimaréna siráimba Ísuntavena siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-ainkona ááin-kwasai.

³⁵ Ísu mináimbá simátímatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo suwaná ³⁶ Ísu séna kawer-ánáyúmbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai úne. ³⁷ kígaugona ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kawáain-kwaasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaasiman-owe. ³⁸ namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránááon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránááowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe. ³⁹ námáimo áú'maimo iravímbó agaisuwánááon-

temba naaén-kanaamo tínda mirá ónááowe. ⁴¹ kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'narawa'a kwíyómpakemba ti'maráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai ⁴² iramó kwégaipa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa túwááyaamba akévundarewasa ⁴³ arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawááipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá ónááowe. kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

⁴⁴ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena ména pukáisana moórawai téna taawánéna aamoí éna káátamarena mimbáramá meeyámbá ínintavena kwená óísamba maimái tímatuwena óntamba mairéna mimbáramá komeyán-éna minó'órán-óntámbó ásá-makaamba mairáiyé.

⁴⁵ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moórawai ameriyáamba meeyáambaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena ⁴⁶ awánáinda moórawai ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená óísamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-áméríyáámbá komeyán-umai kwémayaiye.

⁴⁷ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. kwasen-únánkáámbá moórawai nompímbá túwáísana ó'on-o'on-doyaa'a ⁴⁸ minúnámpímbá ógwitagwisana asináíndayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umai asímbai áámááíva'a makésa kawé'-nóyáá'á unáámpímbá áítésa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe. ⁴⁹ naaén-kanaa tínimba mirá íníyeyé. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kawé-kwáásivínkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai ⁵⁰ iramó kwégaindava'a tuwáiyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwááyaamba akévundanaaowe simásuwena ⁵¹ kwená kwayó-kwáásíyávéna tísaa éna séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwaná ⁵² Ísu simátimena séna ísáamba simátimunda-aimba simátíméro. moórawai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúna-yantaare kwáyáísana taaímbai kwená kwaási kwétimiye. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-ainpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-ainpinkene simátíméro Ísu siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mááka 6:1-6, Árukú 4:16-30

⁵³ Ísu mináímbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna ⁵⁴ kwenamáápa'a kúmba miwítí mono'-náúmpá'á iyéna aaí simátimuwasa táátavesa ésa séna náavakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasime-nayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawé'-máiyái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ⁵⁵ kesáámó awánáúnda taainéi évaka-tantaa'o kwéiwai ááninko-man-iyé. Máriaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáímoni

Yútási tuwaaómán-iyé. ⁵⁶ kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. ⁵⁷ maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náavakena mináímbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana Ísu simátimena séna Áánútun-ai simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé. ⁵⁸ kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íníyeyé suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé.

Yóni nombó pétinkarawai pukáin-kwasai.

Mááka 6:14-29, Árukú 3:19-20, Árukú 9:7-9

14 minkánáá Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá iséna ² kwená mayái-kwáásíyávéna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkarawaiyman-iyé. pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye sirái. ³ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simá-sima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándáva'a máánkarowana ⁵ Éróti Yónimba inkamónáe súmba kwaási-taaroí inkaiséna íma inkánkaiye. kwaási Yónintavesa sésa Áánútun-ai simátímíwaiman-iyé suwaná Éróti séna Yónimba inkamónasa áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana ⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa nowaná Erotíyasi ayáámúnko téna túranka'a araimá marówana Éróti aamoí umánkena ⁷ minárásigóntávéna séna nóin-tantaatavena ankáíya simásímína'a áméno. árai'a súnna pó'a sísaína'a áméno súwana ⁸ anówamba koáísaa éna súwana anówana aaí súwana Érótinopa'a téna séna Yóni nombó pétinkarawai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ⁹ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwárá'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna ¹⁰ moórawaiimba ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásigómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwana ¹² Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkesa Ísunopa'a tésa tasimámakaawe. naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkarawai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mááka 6:31-44, Árukú 9:10-17, Yóni 6:1-13

¹³ Yóni puwómba kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisena kwaásimo ímo

máyaiyapata kónáe séna kúmba naaó'-naokewai mináimbá iséa marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívimbá kwéna ¹⁴ marapá'á ásávomba misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóva-matinkaraiye.

¹⁵ Ísu asóvatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbáráaro suwaná ¹⁶ Ísu séna toóntáá'a íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa ¹⁷ miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íniye suwaná ¹⁸ Ísu maimaé másíméro séna ¹⁹ sáwíva-kwaasiyavena mara'á máero séna éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuvena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ²⁰ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóigwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítu-mai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mááka 6:45-52, Yóni 6:15-21

²² áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí tí'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ²³ misáwívá-kwáásí tí'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáamba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa ²⁴ kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avuvumpá'á máyowana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda to'maé kwétena misípí tayátó'marowasa íma kumbá ²⁵ irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa ²⁶ non-avóvomayaapa'o kwénaumba awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná ²⁷ Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máero. kemá úne súwana ²⁸ Pítaa simáména séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana ²⁹ Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívinkémbá kunásávena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba ³⁰ kawe'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a séna Ísóigoo kembá tátoraao súwana ³¹ Ísu avekáán-umai ayáamba árú'mai tátorena séna anón-undamo toráintavai sáwi-imayaa e kesí asirayántávémó ímo imáyáamo óndayavai kunáveraaene. kesí asirayántávái íma kaer-imáyáa uwo súwasarai ³² nompí-sípívimbá usámaaisewana anón-undao maivaiyówasa ³³ nompí-sípívimbá máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'a Áánútu ááninko óne siráawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mááka 6:53-56

³⁴ árai'a Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásávowasa ³⁵ mimbápákén-kwáásí Ísumo auyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba iséa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa ³⁶ sésa ená unáánkwtátoí-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étinkaraiye.

tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.

Mááka 7:1-13

15 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa ² ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáamba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ³ Ísu séna kentík-wá'námo simátímakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna áamáamba kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo. ⁴ Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ániwo anóvwimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo ⁵ keinárawa'o siráamba moórawai anóvwiyavena simátiména séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai tíménaumne siréna anóvwima íma kwétuwa'naa-iyé. mirámó ontávé'a kanaán-iyé kwésewe. ⁶ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-ai tuwé'a kentíkwá'nái áamáamba kwégwaraawe. ⁷ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna ⁸ maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáye. ⁹ kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-iyé kampa'á sembá miráráán-umai kesí imáyáa kampar-imáyáa mósá kwémaraawe Áánútu siráiyé Áísáya simái agaimakáiyé Ísu siráiyé.

kwaásimo sáwí'ó umátínkáin-tantaakona kwaasái.

Mááka 7:14-23

¹⁰ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaasiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'a oró. ¹¹ máápaken-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaiwo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye siráiyé.

¹² súwasa Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa áamáán-kawaa-kwaasi emó simátiménda-aimba iséa áwáá'a aeésa kayóráamba íya isaáno suwaná ¹³ Ísu séna kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táuyuwaniye. ¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awá-naakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanaumne kwésewe. moórá aúgvaitawai moórá aúgvaitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááivo mirámó ésaraimo ésarai maipímbá koyuvánkoyaaoye súwana ¹⁵ Pítaa séna

kwántámai-aimbo simátimenda-ainkona ááimba simásimiyo súwana ¹⁶ Ísu séna kenkwará'á íma tááko pééi kwésisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe. ¹⁷ máápaken-tantaa'o naawái tindáámpá'á kunáyúsúgwinivo ¹⁸ aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááó éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ tirumpin-ímáyááwínkémhá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa kampar-áimbá simátinkesa simái sáwí'a umátinke-sa ²⁰ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááó kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.

Mááka 7:24-30

²¹ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé miv'á tuwéna Táya-naopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba ²² mináyámpákén-ínínkó íma Yú-taa-inimba póna Kénááni-ininko Ísunopa'a téna anónka'a séna anóndakoo Tévitin-andarakewai arumbá umásinkaa. taraváá-kwámbá kesiyáámúnko arumpimbá máyáísana sáwí'a umái máyáiyé súwana ²³ Ísu iséna íma aaí súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa asiramái sésa ai'mátuwaao. aasiyaasí mirá siváínivo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútu si'mákaisa'a Ísareri-kwaasiye su'mai túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo sipisípi-poiraan-umaimo kóyáwé kwéowai kwé-tuwa'naa-une súwana ²⁵ minínínkó Ísun-aóka'a mara'á kumbaéna séna anóndako súwa'naa uwo súwana ²⁶ Ísu séna iyámpófti toómbó máimái iyámbá tímúnnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwé-sune súmbanivo ²⁷ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyánkó avowá owé sisaná toón-ayai takwé-mandaiye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa íníyone súwana ²⁸ Ísu séna kentávái asiramái máyaanda-ininko sénda pó'a mirá ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba asóva-mankaraiye.

Ísu sáwívarawai asóvatinkarain-kwasai.

²⁹ asóvamankena kúmba Káriri-kwaankon-awampa'a koukúmai omápa'a mara'á umáyowasa ³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a kumbá tísamaimo tausokón-kwaasiye tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye túrambo kavíkón-kwaasiye aaimó ímo sun-kwáásíyé ó'on-o-on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa kwenaísamaivimba mótkowana asóvatinkowasa ³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawé'á uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi kawé'á uwasá túrambo kavíkón-kwaasi kawé'á umái awánowasa aaimó ímo sun-kwáásí aaí suwasá misáwívaráwái awánésa ávááraumai táá'a kówasa Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá makáawe.

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Mááka 8:1-10

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná séna maankwáásíyómbá kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ti'maráanasa miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainiye súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'a sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta toómbá maimáiya tím-naumno suwaná ³⁴ Ísu tísaa éna séna nóraumai-ona kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáísana esimái-noyaakwara'a kwáyáiyé suwaná ³⁵ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna ³⁶ avakaeté-tone noyááre maisokéna Áánútuntavena súwi séna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa ³⁷ amáparawai nowaná tímú'a wówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a wówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áitumai ógwitowana ³⁹ Ísu misáwíva-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívímbá usámaaisesa Mágátani-ayampa'a kuráawe.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mááka 8:11-13, Áríku 12:54-56

16 miv'á Ísu máyowasa áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ² Ísu séna enáínka'o awánaamba aaváúmá naaerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á káníye sé'a ³ aaváyaavimba awánaamba ainánkó aaváúmá káátasuwaaisa'a sé'a ívé'a aa'á táníye kwésewe. kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á táníye kwéseмба mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútumo ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe. ⁴ ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentávé'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkwonamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kaumbo-táwai maipímbá mé-naumne Ísu séna tiyuwéna kuráiyé.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a oró siráin-kwasai.

Mááka 8:14-21

⁵ tiyuwéna kúmba Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá marapá'á ásávesa kwená kwayó-kwáásí péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná ⁶ Ísu áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená

kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a kentúma kárákwimai máéro súwasa ⁷ keáimbá séna nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma maimaéta túnanaya mirá kwésiye suwaná ⁸ Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kentáv'é'a íma sáwíyan-imayaa é'a anón-imayaa oró. ⁹ kanaán-umai toómbá tíménaunda ááé-mo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹¹ áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a pérétimo intóráin-tanta-atave'a kentúma kárákwimai máéro-aimbo súnnda íma péréti-tontave'a kwésumpo nóra éra íma ísaraao súwana ¹² tááko pééi súwasa mináinkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máéro siráiyé.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Máaka 8:27-30, Árúku 9:18-21

¹³ Ísu Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba kwená kwayó-kwáásí tísaa ena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aaí simátí-makaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Yéré-maya óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakaawavinkemba moórawai óne kwésewe suwaná ¹⁵ Ísu séna keinárawa'a kentáv'é'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana ¹⁶ Sáimoni Pítaa séna Áánú-tumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'ma-raundawaiya óne. Áánútu asirayánkwáráwái ááninko óne Pítaa súwana ¹⁷ Ísu séna Sáimoni Yónaa ááninko-ma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááinkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináimbá embá simámísa isáánda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye. ¹⁸ simá-time'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwésemba mináwíwíkoná ááimba óntamban-iyé. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaitaniye. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba áména marapá'ó máyaanda sáwí'ó ombá aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúm-bakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena ²⁰ kwená kwayó-kwáásíyávéna asiramái séna Áánútu-

mo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasi kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátímévo Ísu siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Máaka 8:31-9:1, Árúku 9:22-27

²¹ minkánáá Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásá-mai kwená kwayó-kwáásí simátimena séna Yérúsare-mu-naopa'a kondá Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sen-kwáásíyé sí'a índai'a umásinkesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisúwáanana Áánútu usásinankaniye súwana ²² Pítaa áí'maena kweyááva'a máankena séna Ísóigoo mirán-áimbá sénavo Áánútu íma owé sínasa séndan-teni'a íma umánkanaaowe súwana ²³ Ísu kwanténa Pí-taantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempo kesí aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna kesínaaemba kwaráné síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima ságwaata'mae'a kondantembá kesí-naaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe. ²⁵ tirááímo táíndai'ó ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááímo táínda-yantaa'ó tuwésamo puwésa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ marapákémbó amápa-tantaa'ó kwémae-samo puwíyambo éna mintántáá'á íma túwa'naa íniye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondái'a umásuwesa ókwara'a ayáátááka'a mé-naaowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivoná asirayánkwárá'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meéyámbá tímé-naumne. ²⁸ árai'a simátimé'a sé'a é'á évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaanda suwán'é naaém-ba puwónááowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Máaka 9:2-13, Árúku 9:28-36

17 Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenáváko Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa ² miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aaváúgómó inten-úwana kwená unáánkwátóirakemba sán-kena kwayání'a kówasa ³ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paáresarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tikwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁴ Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta emó sinataamó éta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe siráiyé.

⁵ mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayání'a kámae kuména kunkáátowana mináínámpinkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á

kwená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái ísáaro súwasa ⁶ kwená kwayó'nárau mináimbá isésa marapá'á kumbésa táá-tavesa ésa tiyántámbá kwétowana ⁷ Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa ⁸ awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwón-davinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaar'á simátíma'mae iyóro súwasa ¹⁰ kwená kwayó'nárau Ísumba áísaa esa séna áamáamba sen-kwáásí Íráiyaa aiva'á paárinana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémba paárinnyemo sembá nóra séna mináimbá kwéseo suwaná ¹¹ Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa ínnye-aimba árar-aimban-nye. ¹² simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma auyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá urántemba kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana ¹³ tááko pééi súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkarai-waintavena siráiyé siráawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Máaka 9:14-29, Árúku 9:37-42

¹⁴ simásuwesa omápakemba kúmúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyówasa awánomba moórawai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna ¹⁵ anón-dakoo kesáánimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéena aigaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa' ¹⁶ ená kwayó-kwáásí máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawe'á umánkaraawe súwana ¹⁷ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentáv'é'a íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáánimba áí'mae tiyó súwana áí'maena túwana ¹⁸ Ísu taraváá-kwántáv'éna séna auwé kóaaó súwana arumpinkémbá auwéna kóúwana miníyámpói kawe'á umánkowana kawe'á umái méraiye.

¹⁹ kawe'á umánkowasa naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí tésa sésa nóra séta mintáráváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná ²⁰ Ísu séna Áánúntave'o mayauwánnyemo sé'o asiramáimo máyáankakai mayaúwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáísana áruma kwikéna anón-tainambo kwéiyintemba kesé aráápamái sáwíyanka'a mé'a naaémba anóni'a umái aráápamái mé'a omátave'o sé'o kítímae ór-ayampa'a kóaaomo síyanamo éna mirá ínnye. [²¹ Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamái máyáamba kwená mayái amápa'a kanaán-umai mayánááontavena siráiyé.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Máaka 9:30-32, Árúku 9:43-45

²² Ísu kwená kwayó-kwáásí Kárirí-ayampa'a torupamáí máyówana Ísu simátimena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa ²³ sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásisinkaniye súwana miwí tirunkó umbái taráiyé.

táákisi-ontamba tukáan-kwasai.

²⁴ tirunkó umbái tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákisi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa sésa ená anóndako anóm-bono'-nankontavena táákisi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná ²⁵ Pítaa séna kwétuwaiye simásuwena naaúmpa'a iyúwana táákisin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba áísaa ena séna Sáimoniyo marapákén-ánón-kwáásí timááraawitopakemba táákisi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana ²⁶ Pítaa séna táákisi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaasiya póta anóm-bono'-nankona táákisi-ontamba íma tuwánaundayaanivo ²⁷ áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'á kuré ánda túwénana kumí-na aiva'ó torénda-noyaa'a mairé óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéi esáváyé kentáváyé táákisi móuwo Ísu súwana mirá uráiyé.

náawa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Máaka 9:33-37, Árúku 9:46-48

18 mitáwai Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba náawa usáyaaitesa anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná ² Ísu moórá-iyampoi ááyowana túwana avumpimbá aránkena ³ séna árai'a simátíme'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'o iyámpóimo ímo usáyaaitanae-imayaamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo iyanamo éna Áánútu kenká'á íma kawááinnye. ⁴ miníyámpóigó tísamaivimbo máintemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaitaawe. ⁵ kentávésa imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwéuswa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Máaka 9:42-48, Árúku 17:1-2

⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóigomo kesááiyavenamo árairemo sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavesamo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawaima sáwí-meyamba anómba timínivo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwimaresamo nompimbó túwáawasamo kumésamo

kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-iyé. ⁷ marapá'a máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a kónááontave-na ó'on-o'on-tantaako kwétavisiye. mirá-sáwí-tántáákó kwaikwai'a kwéimba pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátínkáawai sáwí-meyamba mayánááowe. ⁸ tiyáánkowa'i. tísamaigowa'i. sáwí'ó ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaana'i. moórá-tisamaiya'i. arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tísámáiyá'i. kwáyaina'ó é'a sáwí-marupa'ó iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'ó uráimbo maisuwé'ó máyáamba mindá kawé'an-iyé. ⁹ túrankomo sáwí'ó ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pí-tuwaaro. kae-túrándéimo awáné'ó é'a sáwí-marupa'ó iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'ó uráimbo maisuwé'ó máyáamba mindá kawé'an-iyé. Ísu siráiyé.

sipisipi-poimo áúyokain-kwasai.

Árúku 15:3-7

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe íma sé'a kárakwiyo. Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwír'á kárakwiraawai kesivo kwíyómpakewaina egwaa'á mésa miwí táái kwésimamevo kárakwiyo Ísu siráiyé.

[¹¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-umai sáwí'ó umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáandayave'a kunkáumne.] ¹² sipisipira'a kárakwiyo wai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisipira'a kárakwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisana misáwíva-sípísípímó umó kwénaamba tiyuwéna moórámo áúyokwimba koavakáá eéména ¹³ awáné-namo ímbá aamoí kwéena séna kesí sipisipi áúyokwimba áikaume séna mimbóráwáíná aamoí anómba éna sáwíva-sipisipi ímo áúyokombo úwoimo máyáawaiti aamoí sáwíyanka'a kwéiyé. ¹⁴ sipisipira'ó kárakwiyo wai áúyokwi-sipisipiyavenamo arunkómó umbaimó taintembá kentivo kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbái kwétaiye Ísu siráiyé.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna ená kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'ó umánkainamo e kwempá'á mináintávái kosimámínana kwewé su'mai máyaindara'a kosimámínana enáái isénamo arupí umánkainamo ékai kwesé esé kawé'á umái máékaiyo. ¹⁶ enáái ímo isáinamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á simámíyo. Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimba aavimbá mayankánáe séna mináimbá ísarewai kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áisaa umai isániye siráimba mindáyavena ená kwaási enáái isánintavena moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á mé'a simámíyana kentáái isáino. ¹⁷ ánivo ímo isáinamo e Áánútuna kwaási torupamatinke enáái simátímínasa

mésa simámíyana kwemó miwí tááiimo ímo isáinamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwáráan-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiyé siyó Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'ó ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-aimba simátíménda ísáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásígóráímó moórá-aintavesaraimo mimbórá-ímáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áisaa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ²⁰ kaumbo-káe-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwísé ménaumne Ísu siráiyé.

²¹ Ísu mináimbá súwana Pítáa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'ó umásinkáva'ó kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aavimbá mayankéna íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaiima sáwí'a umásinkáimba íma aavimbá mayanké'a íma imáyáa é'a ivátuwaunda pó'a moórá-tawaiimo sáwí'ó umásinkaindara'a aavimbá íya mayankéna. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno súwana ²² Ísu séna íma avakaeté-tawaiye su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

óntamba ámakaintavai íma ivátuwaaó siráin-kwasai.

²³ Ísu séna sáwí'ó umátínkáamba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda maarán-íiyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáásí óntamba kwááyu tímakéna ²⁴ tísaa ónáe kwéimba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwai áí'maena móaminkwae séna íyísana ²⁵ íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awainínkómbá airé'a kwená iyámpóiyé kwená póiyé kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayánintave'a miwí kwétime'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másíméro sisaná ²⁶ kwená mayái-kwáásígó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a áméno sisaná ²⁷ kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaao sisaná ²⁸ mayái-kwáásígó máápa'a kuména moórá mayái-kwáásígómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósámba kumbapaména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná ²⁹ kwe-naísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a áméno sisaná ³⁰ íma iséna áí'maena ándáva'a móankéna séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa ayúránkáaro sisaná ³¹ mayái-kwáásíyómbá awánéna tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosimáméwana ³² anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásígó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba

mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásinkaaó séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a³³ sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkáraamba sáwí'a óne séna³⁴ arumbá anómba sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba amápa'a simína ayúrankaao sisaná ándáva'a ánkariye³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'o umátínkáambo ímo ivátuwe'o imáyáamo úmae kwéiyianamo éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwániye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráiyé.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mááka 10:1-12, Árukú 16:18

19 Ísu mináyáatáár-áímbá simátímatuwena Kárirí-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámpá'a komáyowasa² sáwí-varawai tóyo uwaná tí'o ún-kwaasi asóvatatinkaraiye.³ asóvatatinkowasa amáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanántáváyá'i. ó'on-ó'on-aintavaiya'i. awainínkómbá kanaarárá auwániyo. mirámó énamo éna amáán-aimba araisíni. íya araisíniyo suwaná⁴ Ísu séna naaóv'á Mósésimo agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna Áánútu kwíyómba maramá tarórunonka'a araaigwárá kwaaigwárá'á tarórunaiye.⁵ tarórunena séna araaigwárá kwaaigwárá'á tatórunaundayavesa tinóvowi tiyuwéna awaikóe awainínkóe tagárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe Áánútu siráiyé.⁶ mindáyavesa awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbórá'á kwéowe. Áánútu aarai-kwaaí moórá'á umátínkaraintavesa íma tasáero Ísu súwasa⁷ miwí sésa naaóv'á Mósési maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúvávim-ba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiino siráiyé. nóra séna mirán-áímbá siráiyó suwaná⁸ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aaí íma ísóntavena mindáyavena Mósési minámáámbá siráimbanivo Áánútu kwíyómba maramá tarórunonka'a íma mirá siráiyé.⁹ simátítime'a sé'a moóráwaimo awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ó'on-aintavena ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu mináímbá simásuwena máyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa aaraimó kwémayaamba sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéovo ímo aaraimó maésamo úwoimo kwémaemba kawe'á kwéowe suwaná¹¹ Ísu séna amáparawai sen-áímbá íma kawe'á umái ísáawasa aaraimó ímo mayánáontavesa Áánútu asirayámbá tímakawai mináímbá kwéisaawe.¹² évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aarai máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi

tínkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátínkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa Áánútuntavesa imáyáa ésa aarai íma kwé-mayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai mináímbá isánááowe Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawe'á umátínkarain-kwasai.

Mááka 10:13-16, Árukú 18:15-17

¹³ Ísu simátímuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátínkena Áánútumpa'a námúnaa sínkwáe sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná¹⁴ Ísu simátimena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyám-póimó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpóimó kesópa'o tí-amba íma ítátinkaaro séna¹⁵ miniyám-póirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnaa simásuwena tíyukaiye.

óísankwara-kwaasigona kwasái.

Mááka 10:17-31, Árukú 18:18-30

¹⁶ tiyuwówana moóráwai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana¹⁷ Ísu séna nóra se kawe'-máayáiyáváyá sísa oónó. mim-bóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-iyé. aúnaí'a umai maí'mai'a ónáe sémo e Áánútuna amáámba kawe'á umái kwaraaó súwana¹⁸ mindákó áísaa éna séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma uwó. íma aarai-umóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kampar-áímbá íma simátinkaao.¹⁹ kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraaó Ísu súwana²⁰ mindákó séna minámáámbá kwa'maé'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawe'á kwéuno súwana²¹ Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesí-naaemba kwarániyone súwana²² mináímbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna árai'a simátítime'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbái táníye.²⁴ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapímbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapímbó kóverainkakai sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútu kwená kawááipa'a kosinó Ísu súwasa²⁵ kwená kwayó-kwáásí mináímbá isésa táátavesa ésa sésa umbái taintávésa nóran-kwaasiya Áánútu kwená kawááipa'a ménaaoo suwaná²⁶ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéi íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiyé súwana²⁷ Pítáa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaemba kwég-

waraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana ²⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúnái'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárakwiya-ona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayáiyáv'é'a tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe. ²⁹ kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aaí kosimátimenaaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaisái tiyuwésa tivá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámumbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁰ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti kwaasái.

20 Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moóráwai ándá-aran-kigaugo avowámá kesí mayái mayáígwáe séna ááéma usásinkena kwaási tivakáa-umai tuwánéna ² séna kesí mayái kwémaewa'a moórátawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana ³ usá aavýaavimba ókwara'a mayái mayáígwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáímo máyáapa'a kwéna tuwánéna ⁴ séna kesí mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá ⁵ owé séna mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena ⁶ mayái ánásanaaon-kanaa sáwíyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáímo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá ⁷ séna íma moórá-kwaasigo kesí mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesí ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe. ⁸ mirá owaná eénáínka'a kigaugo avowámá mayái-kwáásirá'ó kárakwiraiwaintavena séna mayái-kwáásí tááyare miwítí meéyámbá timé naaémbo tiráawai aiva'á timé aiva'ó tiráawai naaémbo timiyó sisaná ⁹ iséna mirá éna mayái ánásainiye kwéinka'a tiráawai moórátawai-mayaigona óntamba tíména miráumai tí-matuwena ¹⁰ ááéma aavýaavimba tiráawaiti meéyámbá tíménáe kwéisasa miwí imáyáa ésa kentáásí meéyámbá anómban-íye kwésewana moórátawai-mayaigona óntamba tímísasa ¹¹ maimaésa kigaugo avowámá í'ái simánkáawana ¹² miwívínkémbá moóráwai séna naaémbo tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwé-gaisata umisi-áráá'á méta anóm-bayai mairáundaya mimbóráí'a umáíya meéyámbá símakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantem-beyamba miwí tímakaano sisaná ¹³ kigaugo avowámá séna kesí kwaásiyo kemá sé'a kesí mayái kwémaewa'a moórátawai-mayaigona óntamba tíméno súna'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a íma sáwí-meyamba kwétimumpo ¹⁴ kentí meéyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o tímúndantem-beyamba naaémbo tiráawai mirám-béyámbá tíménáe'a kwéune. ¹⁵ kesí óntambo taaímbare'o kwétimunda mindá kendéímán-íye. sáwíyam-bayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayóráaraamba kwégayoraawe kigaugo avowámá siráíye Ísu siráíye. ¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna miráráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai íyasa naaémbo kwégowaise mimbóráí'a umái aasiyaasí aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Máaka 10:32-34, Áríku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena ¹⁸ simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáa-kwáásíyé ámáamba senkwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa ¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráa'a kwésinkesa súwiruku'a nésa taaira'á sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráíye.

kae'nárai tinówama Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Máaka 10:35-45

²⁰ minkánáa Sépéti ááninkai tinówama tí'maena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áísaa ínintavena anóndakoman-íye séna takívairowana ²¹ Ísu séna nóintavaiya sísaá íníyewa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana ²² Ísu séna sénda-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaaráa'á kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoíyo súwasarai keiráí kanaám-pókai náyaue suyaná ²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoívo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usás-intinkaniye súwasa ²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá iséna mináváráwai áwáá'a tíyúwana ²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaítamai asirayán-áimbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ²⁶ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaítanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-ímayaaavinkemba iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráíye.

Ísu túramba kavíkóndarai kawe'á umátínkarain-kwasai.

Máaka 10:46-52, Árúku 18:35-43

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tínaaemba kumbá ³⁰ kae'nárai túramba kavíkóndarai aanéiva'a mésarai Ísu kwétiye-aimba isésarai anónka'a sésarai Tévítin-andarakewai ómpo arunkái umásinkao suyasá ³¹ misáwívá-kwáásí áwáá'a tiyésa sésa aái séyavo suwasarái mináimbá ivá-tuwesarai ó'omba anónka'a sésarai anóndakoo Tévítin-andarakewai ómpo arunkái umásinkao kwésuyana ³² Ísu aampa'ó kúmba minká koména tísaa ena séna nóin-tantaara tirááimo táinda-yantaa'a umátínkanaumno súwasarai ³³ anóndakoo súramba kawe'á umásinkao suyaná ³⁴ Ísu arumbá umátinkena ayáamba túranka'a tátorowasarai avekáambá túramba kawe'á umái awánésarai Ísu ánaaemba kwa'mái kurááiyé.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Máaka 11:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

21 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-nao'a áwí'a Pétévasi-nao'a egwaa'á kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ² séna epín-dáopa'a kurékai awáneyamba moórá-poigo áwí'a tónki ánda kwí-maraawana áráákwara'a máyáivo koawánékai ándama iyátuwekai ái'maekai tekaiyó. ³ moóránakomo tuwáné-namo tísaa ínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé kosimámiyana séna ániwo ái'maekai kokaiyó síníyé Ísu siráiyé.

⁴ naaóv'á Áánútun-aai simátímakowai siráintemba Ísu mirá uráiyé. Áánútun-aai simátímakowai séna ⁵ Sáiyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawááná'á kentópa'a kwempa'á teémena tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátímiyo siráiyé agaimaréna Sáiyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráiyé. mináimbá paáreña Ísu kae'nárai ti'marówasarai ⁶ Ísumo súntemba mirá ésarai ⁷ tónki-poi áráákwara'a ái'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwandaaí uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi ména anón-kwaasiye séna évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánama ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámba kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a séna Tévítin-andarakewai áwí'a mósá kwémaramumne. Ísóigo ai'maráísana kunkái-waimba Áánútu kawe'á kwémankaiye. kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaramumne anónkar-anonka'a suwaná ¹⁰ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaaisésa tóyo kwéesa nááwa kwétiyo suwasá ¹¹ évakarawai séna Ísu Áánútun-aai simátímiwai Kárirí-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-iyé siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹² suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúm-pá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'má-tuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwasiti taareimá tawísíyuwena ¹³ simátiména séna Áánútun-aai aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna kesí naatavésa séna Áánútumpa'o námúnaamo sendámbán-iyé kwésewe agaimaréna siráiyé. ániwo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáambá uráawe Ísu siráiyé.

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavíkówaiye aiyayaambo tau-sokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvatatinkowasa ¹⁵ iyámpói ména anónkar-anonka'a séna Tévítin-andarakewai áwí'a mósá kwémaramumne sumbá mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé isésa Ísumo ó'oran-kawe'-mayaimo mayómba awánésa tirumbá sáwí'a umánkésa ¹⁶ Ísuntavesa séna iyámpói mo sáwí-aimbo kwésemba iya kwéisaano suwaná Ísu séna á'a kwéisaunda Áánútun-aai aúváivimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá séna túwa'naa ón-dayavesa pósa iyámpóiye umarané enáwí'a mósá kwémaraawe agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena ¹⁷ tiyuwéna máápa'a kuména mindáopa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáambá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Máaka 11:12-14,20-24

¹⁸ Pétáni-naopa'a kogwáumba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana ¹⁹ moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba ánáwe su'mai kwáyowana mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone súwana mintáímá aáyánkaraiye.

²⁰ mintái aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáásí awánésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba aavésa séna víki-tai ááéma aáyánkagwiye suwaná ²¹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asir-ayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátávé'a sé'o íré mapámbai nompá'á kumuwómó síyanamo éna mirá íníyé. ²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Máaka 11:27-33, Árúku 20:1-8

²³ Ísu mináimbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa séna nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná

²⁴ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísaa on-áimbá simátimenaumne. ²⁵ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simá-makaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simá-makaawana nombá pétinkaraiyo súwasa miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simá-makaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye. ²⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa Áánútun-aai simási-makawai uráiyé kwésemba pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáimbá sésa ²⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiyá'a nááwampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

moóráwai ááninkaiti kwaasái.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíménda-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-íyámpói tínkaraiwai aivakéwáintávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná ²⁹ aivakéwái séna íma sínkáiyé séna ména moórá-imayaa éna mayái komáyáísana ³⁰ naaénkewaintavena séna kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ivá-tuwena íma mayái mairáiyé ³¹ Ísu simásuwena tísaa ena séna nááwa tivowán-áái kwéisaiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéisaiye suwaná Ísu séna mináimbá imáyáa é'a simátíménda-aimba ísáaro. táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááéma kwégovo keinárawa'ando. ³² Yóni nombá pétinkaraiwai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenáiyave'a íma áraire siráavo táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mááka 12:1-12, Áríku 20:9-19

³³ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá kwántá-mai-aimba simátíménda ísáaro. moóráwai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kuminíntaave'a úmarena óntan-damba kígaura'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'ombapa'a komáyáísana ³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a ti'maráísasa minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tewasá ³⁵ táto'mai moóráwaimba tuvuwésa moóráwaimba tuvú'maraawana púwísasa moóráwaimba óntandei tuvuwésa ándá-aramba íma

tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a évaka'a ti'maréna naaémba sáwívarawai ti'maráísasa tewasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai aiva'ó uráantemba mirá ésa sáwí'a umátinkesa ándá-aramba íma tímémba ti'má-tuwaawasa kowaná ³⁷ aanávómá ména naaémba séna kesááninkomba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ³⁸ minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáimbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ³⁹ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáiyé. ⁴⁰ Ísu mináimbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá tínímba kígaura'o taviyéwai nóra síníyo súwasa ⁴¹ miwí sésa misáwí-kwáásí tínkaminasa puwíyana ó'on-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro sínasa minkígáúrá'á taviyésa arambó ávumo kain-kánáá tándantemba aanávómbá minárámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-aai aúváivimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaaamba uráiyé. mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráiyé kwésune agaimaréna siráiyé. ⁴³ mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyuwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe. [⁴⁴ minóntánk'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaoovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenáiyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináimbá siráiyé.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-kawáá-kwáásiyé ámáán-kawaakwaasiye isésa táako pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavikáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa ⁴⁶ táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-aai simásímíwaimaniye sun-kwáásí táároi inkaisésa Ísumba íma tátoresá ivátukaawe.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Áríku 14:16-24

22 moórágwara'a Ísu aai simátimindayavena kwántámai-aimba simátimena séna ² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iye. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáínatavena anón-tanomba kauvónáe séna ³ sáwíva-kwaasi tááye-na séna aáno tanómba tamandaaró séna ména tanómba kaumaréna kwená mayái-kwáásí ti'maréna séna tamandaaró kosimátíméro sisasá mirá owasá ivá-tuwesa íma tewaná ⁴ ó'omba mayái-kwáásí ti'maréna séna tááyaraundawai kosimátíme'a sé'a toómbó naí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póiyé tuvú'mái

kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáindaara'a tamandaaró. kosimátíméro séna ti'maráísasa mirá kosewasá ⁵ ivátuwesa íma tésa moórawai kwená kígauva'a kówisana moórawai óntambo kwémayaimbayaiva'a kówisasa ⁶ évakarawai kárákwiraiwaina mayái-kwáásiyómbá táto'mai tínkamowasa púwówana ⁷ kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí ti'maráísasa miwí tínkamowasa púwówana miwítí naampimpá'a iramá agagaowaná kágwisana ⁸ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásiyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba tamandaígómbá uwóví'an-owe. ⁹ aantáá'o kwaásimo torupamáímo máyáapa'a kotivakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá ¹⁰ kwená mayái-kwáásí isésa aampa'a kwénaae-sa kwaási tivakáá-umai tuwánésa sáwí-kwaasiye kawekwáásiyé torupamátinkesa tí'maesa tésa toómbó náináúmpá'a sisipáá uráawe.

¹¹ Yútaa-kwaasi aaraimó máyáanka'o ombá tanómbonánáesamo ten-kwáásí ontará'ó tewasá mayái-kwáásí kawer-únánkwátói tíméwasa urésa mindáúmpá'a umésa toómbá kwénaavo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésa íma toómbá umandánááowe. toómbó náináúmpá'a sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moórawai íma kawer-únánkwátói uréna máyáísana awánéna ¹² séna nóra éwa kawer-únánkwátói íma uréwa iráano sisaná íma aai sisaná ¹³ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásiyávéna simátimena séna aiyayaanka'a asááumai máápa'a túnkwi-ayampa'a aúwéwana ivi'á téna áí'o índayavena áwááyaamba akévundaniye siráíye Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwéumatinkaiye siráíye.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Máaka 12:13-17, Árúku 20:20-26

¹⁵ Ísu súwasa áamáan-kawaa-kwaasi máápa'a kumbésa keáímbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aavintá mayankánaumno sésa ¹⁶ miwí tí-naaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye ti'marówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ¹⁷ simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya tíménaum. íya tíménaumno. tíménaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí áamáamba araaisénaundaya'iyompo nóran-ímayaamo émo e simásimiyo suwaná ¹⁸ Ísu miwí tááma iséna imáyáa éna arumpimbá séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba tíméromo senasamó ésa Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'o umásínkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba íma tíméromo senasamó ésa Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa

táákísi-ontamba íma tíméro kwésiye sésa aavimbá maisinkánááowe-ímayaá éna áísaa un-kwáásiyávéna séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi pó'a kentávé'a sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. ¹⁹ táákísi-ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana ²⁰ séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáíyo súwasa ²¹ miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná Ísu séna Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa ²² mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aai sésa auwésa kuráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Máaka 12:18-27, Árúku 20:27-40

²³ kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-kwaasi pósa mitáwái Ísunopa'a tésa ²⁴ sésa anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moórawai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankániye siráíye. ²⁵ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai maanká'á avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ²⁶ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana ²⁷ minínímbá naaémba pukáíye simásuwesa ²⁸ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaíya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayániyo suwaná ²⁹ Ísu séna Áánútun-aai aúváivimba agaimakón-aimba íma kawe'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ³⁰ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaí íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaí íma mayáiyasa ónááowe. ³¹ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba simátíménda ísáaro. Áánútu simátimakomba aúváivimba agaimakón-aimba awánaraawe. ³² Áánútu Mósesintavena maarán-áímbá séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákoopone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa ³³ kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Máaka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴ suwaná Ísun-aaigo Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí táái usáyaaítomba áamáan-kawaa-kwaasi isésa torupamáí mésa ³⁵ miwívínkémbá moórawai áamáamba kawe'á umái ísarowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe séna áísaa ena séna ³⁶ anóndakoo Áánútuna áamáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó

súwana ³⁷ Ísu séna Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentané áméro agaimaréna siráiyé. ³⁸ minamáámbá aivar-ámáámbá isaná ³⁹ miwá ánaaenken-amaamba anón-amaamba maarán-ámáámbán-iyé. Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró agaimaréna siráiyé. ⁴⁰ minkáér-ámáánkó ávonkaamba uráisana Mósesimo ó'on-amaambo siráine Áánútun-aai simátímakowai siráan-amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó ávonkaamba uráinka'a tagwéaraapaiye Ísu siráiyé.

Áánútumo usásinankawai Káráisitina kwaasái.

Mááka 12:35-37, Árúku 20:41-44

⁴¹ súwasa áamáán-kawaa-kwaasi torupamáí máyówana Ísu miwí tísaa ena séna ⁴² Áánútumo usásinankawai Káráisiti nááwan-andaraken-kwaasiya'iyó súwasa kentáásíkwá'ná Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé suwaná ⁴³ Ísu séna naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Káráisitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba ⁴⁴ monor-ímá agaimakónauvai-kwandaavimba Tévíti agaimarena séna

kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráiyé. ⁴⁵ miráumai Tévíti Káráisitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyó Ísu súmba ⁴⁶ Káráisiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé súmbanivo miwí íma kanaán-umai aái sésa táátavesa ésa minkánáárakém-bá íma áisaa úmaesa iráawe.

ámáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé miwítí kwaasái.

Mááka 12:38-40, Árúku 11:39-44,47-52, Árúku 20:45-47

23 Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásíyé simátimena séna ² Áánútu usásintinkarisasa áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye Mósesi agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba ³ isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa íma kwégwaraavo miwímó ontembá íma oró. ⁴ umbai-yántáá'ó asááúmakesamo túgwaata'mae'a korómó sésamó ímo túwa'naa ontembá miwí umbai-áimbá simátimesa íma túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe. ⁵ miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáé sésa Mósesi siráin-amaamba agaimái anavéúmpimba makésa túwayaankare tiyáánkare asááúmpiresa miwítí kwátói-araira'a ayáátááka'a taváákarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesa ⁶ tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa ⁷ kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áimbá

simátíméwain-owe sígwáé sésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesa mirámó ontávésa aamoí kwéowe.

⁸ miwí mirá kwéombanivo íma mirá oró. keinárawatavesa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwai owémó síyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaásiya mimbórá'á umáíya máyaumne seró. ⁹ keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iyé sevó. kentívó kwíyóm-pa'a máyáiyé. ¹⁰ keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáára'a kárákwiraiwain-iyé sevó. Áánútumo usásinankawai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne. ¹¹ keinárawapinkemba usáyaaitanasa síyawai keinárawati kwayó'-má'yáí máyáaro. ¹² kentúwí'o mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'o ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkániye Ísu siráiyé.

¹³ Ísu mináimbá simásuwena séna áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye simátíménda ísáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-amba kwéitátinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a íma kónáe sé'a kónáe kwéowaiti aambá kwéitátinkaawe.

[¹⁴ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-ínintí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáé sé'a kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

¹⁵ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráígwáé sé'a tivakáá úmae'a anóndomba kóate'a némpa'a kwénae'a tuwáné'a kentí sáwí-mayai agaráátínkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

¹⁶ aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárákwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátiména sé'a anóm-bono'-nankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivá-tuwaiyanamo éna kanaán-íníyé. ánivo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníyé kwésewe. ¹⁷ minkórí-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaitaraiwo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'an-iyé. keinárawa'a monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátimén-aimba kampar-áimbán-iyé. ¹⁸ keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátiména sé'a Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníyé. ánivo mintááréirá'ó Áánútumbo kwéame-poigon-aai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníyé kwésewe. ¹⁹ Áánútumbo ámém-poigo mintááréigómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréigó

usáyaaitarena ámém-poi kawé'a kwéiye. keinárawa'a monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'a kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kamparámbán-iyé. ²⁰ asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mintááréigón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poigon-aagwara'a kwésewe. ²¹ asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á máyáiwain-aagwara'a kwésewe. ²² kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa Áánútu mivá'á kárákwiraiwain-aagwara'a kwésewe.

²³ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. naaóv'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'a kwé'e'a mirán-ámáámbá ísámai iyé'anivo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a kwaási íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontáv'é'a pó'a minánón-ámáántómbá ivá'á tukáawe. ²⁴ aambá íma kawé'a umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaro kwésemba sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáisa'a kító-kankamba túkúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

²⁵ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. anavéúne táávere paákáre su'mai kwésewe owain-ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáiyé. ²⁶ áamáán-kawaa-kwaasiy-ono. monor-áintávéna tááko íma pééi sisa'a kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáre kawé'o kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá umái máéro.

²⁷ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisas-amó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'a sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe. kwaásimo maipímbó utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sésamo kawé'a kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sembáni-vo kentirumpímbá mirá-sáwí-yántáá'á kwáyáisa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

²⁹ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kentíkwá'ná Áánútun-ai simátímakowai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarírí kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarírí kwé'e'a ³⁰ sé'a miwí tísaavutantamba uráawai sé'a minkánáávímbó mé-taraiya kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe. ³¹ mirán-áimbó kwésempo maarán-áimbá sé'a Áánútun-ai simátímakowai

tínkamesa mirá-sáwí'á uráawai tírááta úne kwése'a miwímó uráantemba mirá kwéowe. ³² kentíkwá'námo uráantemba mirámó kwé'e'a ánásanaaowe.

³³ ánásanaaomba iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aavimbá matinkáína'a sáwí-meyambo mayánááopa'a iramó kwégaipa'a tu'maá'námo ímo kwáyáipa'a kónááowe. ³⁴ miráumai kesáái simátimenaowaiye agaráátinkanaowaiye kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyé ti'maráanasa keinárawapimba kwé-naaiya'a évakarawai tínkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tínkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'náúmpímpá'á taándéi tínkame'a moórá-mora-naopim-pa'o kwénaaiya'o é'a ti'mátu'mae'a naaónááowe.

³⁵ mirámó íyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meyéyámbá kentópa'a tíniye. aiva'ó tuvúwanawo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékára anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánúntuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyáan-onta-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpímbá Sékára ya umáyowasa tívúwana pukáiyé. ³⁶ minkáé-kwáásíráítí avumpímbó agairáan-kwaasi tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Árúku 13:34-35

³⁷ Ísu mináímbá simátímatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátínkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-ai simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantemba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokorigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe. ³⁸ ísáaro. Áánútu tiyuwáina'a tu'nankáámbá ónááowe. ³⁹ simátimé'a sé'a íma úwoi suwánanaoovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'a kwéu-mankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

anóm-bono'-namba tawísí-áimbá siráin-kwasai.

Máaka 13:1-2, Árúku 21:5-6

24 Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naupakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásí sésa anóm-bono'-namba kawé'-nám-bán-ivo awánaao suwaná ² Ísu séna ívé'o awánaandantave'a simátimé'a sé'a aáo kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Máaka 13:3-13, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa emó sénda nósá-tawaiya tíniye. nóran-

awaamera ínata séta ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-tantaa'a ánásaniye sénaumno suwaná ⁴ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. ⁵ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áintávésa áraire sénááowe. ⁶ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánaámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁷ moórá-ayampa-kwaasimo áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ⁸ mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóimo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánaámó tínimba miráumai ááimba ásíaye seró.

⁹ mirán-áimbó síyasa minkákémbá keinárawa'a táto'mai ó'owima timíyasa sáwí'a umátinkesa tínkamiya'a puwónááowe. kentáváimó asiramáimo máyáantavesa ó'on-o'on-kwaasi amáparawai tíyámba umátinkanaaowe. ¹⁰ kesááiyavesa áraire kwésiyawaiinkemba sáwívarawai kesáái tínaemba umámesa miwítí namuro-kwáási moórá-morawai agaráátinkesa tíyámba umátinkanaaowe. ¹¹ sáwívarawai paárésa kampa'á sésa Áánútun-ai simá-timundawai úne sésa sáwívarawai kampa'á simátíyuwanaaowe. ¹² miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé éna anómbe ínasa ó'owiti imáyáamo eémemba ivá-tuwesa kesávái-ímáyááwé su'mai ónááovo ¹³ ímo ivá-tuwesamo kentáváimó asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye. ¹⁴ amápa'-maravaken-kwaasi isánááontave'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátí-ma'mae iyíyana naaémbe amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíniye Ísu siráiyé.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Máaka 13:14-23, Áríku 21:20-24

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémbe ávááraumai inkaisí-yántáákómá paáriniye. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávésa siráiyé Ísu siráiyé. kemá Mátíyu sé'a maanáúvámó torausíyawai tááko pééi sína'a isáaro kwésune. Ísu séna Áánútuna kawé'-mápá'á misáwí-yántáá'á paárínasa awánanaaomba ¹⁶ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápa isaaisésa iyánááowe. ¹⁷ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba ósamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁸ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe. ¹⁹ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnna seró. ²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíniye.

²² mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa Áánútu ákise úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátáaka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákise uráiyé.

²³ ákisémo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáiyé síya'o é'a íma isáaro. ²⁴ évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-ai simá-timundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátíyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe. ²⁵ miwíyávé'a árai-kwasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ sún-da-aimba imáyáa é'a naaémbe moóráwaimo kentávénamo sénamo paárurena kavóná-marava'a máyáiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyáiyemo sína'o é'a íma áraire seró. ²⁷ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁸ póimo awáimó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáimo máyáintemba Áánútu sínana sún-da-aimba paáriniye Ísu siráiyé.

Ísu marapá'á kumínin-kwasai.

Máaka 13:24-31, Áríku 21:25-33

²⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínin-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káinana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ³⁰ amápa'-maravak-en-kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánese kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéiyé sésa táátavesa kwéesa ivi'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara sá-gayankwara'a ainámpimbá kúmóna'a suwánanaaowe. ³¹ uwíremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a tí'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai náitáigó áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái isáaro. aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínin-kanaa sáwíyanka'a tíniye sénááowe. ³³ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníyé sénááowe. ³⁴ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriniye. ³⁵ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaikwai'a íniye Ísu siráiyé.

kúmón-da-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Máaka 13:32-37, Áríku 17:26-30,34-36

³⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna kúmón-da-kanaa aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³⁷ naaóvá'á

moórawai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánú-tuntavesa imáyáa ésa maémaéntemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda mirá ónááowe. ³⁸ kavirayán-dónkómó ímo tínkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aarai máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa ³⁹ kavirayán-dónkó tínín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínka-muwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruandawai ókwara'a kúmónndara'a kentávésamo ímo imáyáamo íyawai mirá ónááowe. ⁴⁰ minkánáa maará ónááowe. kae-kwáásí kí-gauva'a méyana Áánútu moórawaiimba auwéna moórawaiimba airániye. ⁴¹ minkánáa kaer-inínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airániye. ⁴² kemá kentí Ísóigo kúmónnda-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máero. ⁴³ simátíménda-aimba imáyáa oró. naakó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁴ miráumai kemá kwaási úrandako kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumónavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máero Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawe'á owasá uráan-kwasai.

Árúku 12:42-46

⁴⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna kawe'-má'yáímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyávé'a kwé-sune. kwená anóndako séna kesí mayái-kwáásír'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye. ⁴⁶ kwená anóndako téna kwená mayáímó kawe'ó umáímo mayáínda taawánáinana mayáímó kwé-mayaindawai arunkó kawe'á ínana ⁴⁷ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ⁴⁸ ánivo mimbáyái-kwáásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíníye sénamo ⁴⁹ mayái-kwáásí tínkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo ⁵⁰ kwená anóndako tínín-kanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna ⁵¹ anónka'a tainkámbai ai'má-tuwena séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwáyaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráiyé.

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

25 Ísu mináímbá simásuwena aaraimó kwé-mayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaén-kanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. aaraimó mayáníwaimba toómbá náiyanesa siyáánkai-inaamaru oómbá kúra'maesa aampakémbá koáíkaawe. ² minárásiyómbá éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá éva'aasei kawer-ímáyáágwár'á owasá ³ sáwí-imayaagwarar-arasi oómbá kúraresa ó'on-anaveumpimba iramó kánín-

domba íma atíyoraawasa ⁴ kawer-ímáyáágwár'á-árásí oómbá kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a iramó kánín-domba atíyoresa ⁵ aaraimó mayáníwaimba koamu'makáawana íma ááéma tisasá tógáva'a isasá tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-avuntamba moórawai aayamáí séna kwétivo koairánáisiye sisaná ⁷ mis-íyáánkái-árásí usásinesa oómbá to'maésa kombá ⁸ sáwí-imayaagwarar-arasi kawer-ímáyáágwár'á-árásíyávésa séna kentáásí iramá pisinánivo nombá atísimero sewasá ⁹ kesáágwár'á miráumai kwéanasai-vo nombó atíyén-daumpakemba komeéyámbáraro sewasá ¹⁰ kwégowana aaraimó mayáníwai tisasá éva'aasei-arasi to'mayaan-umai máyáawai kwesé toómbó náiyanesa naaúmpa'a íyówana ¹¹ onta umásúwáísasa minéva'ááséí-árásí nombó atiyénae-samo kówai tésa anónka'a séna anóndakoo onta tisinkaaó sewaná ¹² íma awánáúnda-arasi ombá pó'a íma onta titinkánaumne siráiyé. ¹³ Ísu simásuwena séna miráumai kemó kúmónnda-kanaa íma ísarenka'a kumónaumpo kárákwimai máero Ísu siráiyé.

kaumbo-máyái-kwáásítí kwaasái.

Árúku 19:11-27

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna naaén-kanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásí tááyena séna kesí óntanka'a kárákwiyoro séna ¹⁵ moórawai kwená mayái kawe'-má'yáí máyáísana awánaiwaintavena séna kesí óntamba éva'aasei-unamba kárákwiyuwo séna aména moórawai kwená mayái sáwíyanka'a kawe'-má'yáí máyáiwaintavena séna kesí óntamba kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména moórawai kwená mayái sáwíyam-bayai máyáiwaintavena séna kesí ónamba moórá-unamba kárákwiyuwo séna aména tiyuwéna námpa'-marava'a kówisana ¹⁶ éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí mayái maimaé kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-ontamba máyáísana ¹⁷ moórawai kaer-únán-óntámbá mairáiwai minóntándéí mayái kwémaena ó'omba kaer-únámbá máyáísana ¹⁸ moórawai moórá-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí íma mayái maéna úwoi maravímbá utámakaiye.

¹⁹ utámakaisasa mirá kwéowana miwítí anóndako ayáátáaka'a kuróm-bapa'a miv'á ména naaémba téna kwááyumo tímakaunda-ontamba torupamáí awá-nanae séna tááyaisasa ²⁰ tésa éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraankenana séna éva'aasei-unan-ontamba símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba éva'aasei-unan-ontamba mairáumne sisaná ²¹ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²² kaer-únán-óntámbá mairáiwai maimaéna máagaraankenana séna kaer-únán-óntámbó símakaandavinkemba

mayái kwémae'a ó'omba kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná ²³ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawé'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawé'ó umáimo kárákwiraandan-temba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunk-ómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²⁴ moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayán-kwáásí éma ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaarakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a ²⁵ enáároi inkaisé'a ená óntandei mayái íma mayáunda úwoi aúpá'á makáunda po ená óntamba mayániyone sisaná ²⁶ anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaarakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a óne sända po ²⁷ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máráan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsi-no séna ²⁸ kwená mayái-kwáásiyávéna séna minón-támbá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro. ²⁹ sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáimo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a áménana kárákwisinkanivo ímo kawé'ó umáimo kárákwisinkain-dawaimpakemba makáimba máyáana'a ³⁰ misáwí-máyái-kwáásígómbá áí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwi-ayampa'a tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyambo akévundaresamo máyáapa'a kwíniye siráiyé Ísu siráiyé.

Ísu máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináímbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémba kúmóndara'a ságayankwara kwíyómpaken-kwayo'narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa ³² amápa'-maravaken-kwaasi kesúranka'a torupamáí máyayi'a pipisípi-poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo taaímbaraintemba minkwáásiyómbá miráumai taaímbake'a ³³ évakarawai siyáánúrapa'a mótinke'a évakarawai siyáánepa'a métinke'a ³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a kesivo kawé'á umátínkaiwain-owe. Áánútu maramó tarórunonka'a kentí imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo mivá'á tamáéro. ³⁵ kawé'á umásinke'a kembó sááimo sinkómbó toómbá simé'a nombá simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a ³⁶ unáánkwátói-iyaaímbo ówánda kwésime'a sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda kwésuwa'naa-e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áímbá senasá ³⁷ arupí umái máyáawai sísa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné améta ³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá améta ³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda áwa'naa urúmno síya'a ⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-iyé simátímenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátínkaniwain-ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone kwená kwayó'naraware imáyáa éna anón-irama to'mayaa umátínkaraisana kaikai'a éna íma písínáipa'a mivá'á komáéro. ⁴² kembó sááimo sinkómbó toóné noné íma simé'a ⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwátói-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áímbá senasá ⁴⁴ sísa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda íma áwa'naa urúmno síya'a ⁴⁵ kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-iyé simátímenaumne.

⁴⁶ mirán-áímbá simátímatuwe'a aái senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaíkwai'o ínín-ayampa'a komai'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Máaka 14:1-2, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

26 Ísu minó'ón-ó'ón-áímbá kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímakaiye. naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáa imáyáa éna séna kae'-nó'wáámbá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáa tínimba kembá táto'mai taaira'á sínkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímakaiye.

³ simátímuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamáí mésa ⁴ sésa nóraumaiya aúpá'á Ísumba táto'mai inkamónaundaya'iyó. ⁵ amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbó kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Máaka 14:3-9, Yóni 12:1-8

⁶ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moórawai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áuma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana ⁷ moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba um-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyumba Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁸ kwená kwayó-kwáásí awánésa áwá'áa sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁹ mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambiye suwaná ¹⁰ Ísu iséna ivátuwe'a íma áwá'áa aeéro. kawé'á umái pésinkaiye. ¹¹ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiyá'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ¹² púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba

pésinkaiye. ¹³ árai'a sumpo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa minínínkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mááka 14:10-11, Áríku 22:3-6

¹⁴ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna ¹⁵ séna Ísumbo tátoraiyantavaimo agaráátínkáana'o é'a nóraumai-meyana siménááo súwasa moórá-kwaai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táámpamai ámúwana Yútási maimaéna ¹⁶ kwéna nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mááka 14:12-21, Áríku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa aiva-táwai túntemba kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáísaa esa séna náávaa tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyó suwaná ¹⁸ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórá-kwaasigontavekai sékai kentáásí anóndako séna kesí kanaamá tísatá kesí kwayó-kwáásíyé ená naaúmpa'a tíyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye kosimámékaiyo súwasarai ¹⁹ Ísumo súntemba mirá ésarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

²⁰ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kwéna mindáúmpá'á uména ²¹ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moórawai kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwana ²² tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áísaa esa séna Ísóigoo kewá'iyó sinté kuwaná ²³ Ísu séna moórawai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái nándawai kwemá kembó namuro-kwáásír'á agaráátinkaniwaiman-iyé. ²⁴ naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna kwaásí úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásír'á agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'á isinó Ísu súwana ²⁵ Yútási kwembó agaráátinkaniwai séna anóndakoo kentáváyá kwésono súwana Ísu séna á'a séne siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mááka 14:22-26, Áríku 22:15-20, 1 Kórinti 11:23-25

²⁶ súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánúntumpa'a súwi séna topámbai kwená kwayó-kwáásí tímawuena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna ²⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánúntumpa'a súwi séna tíména séna amáparawai naaró. ²⁸ mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá sáwívarawaiyavena kumínimba póna Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. ²⁹ simátiména sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo kesivo

kwená kwaásimo kwégawaaipa'a kesé ménaaomba ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa ³⁰ Áánúntuntavesa ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwéna Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mááka 14:27-31, Áríku 22:31-34, Yóni 13:36-38

³¹ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátiména séna Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a káina'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. ³² ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káriri-ayampa'a kona'á kesí-naaemba kónááowe Ísu súwana ³³ Pítaa séna amáparawai auwéna kóyáwé íyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁴ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana ³⁵ Pítaa séna entémo sínkamonaé íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mááka 14:32-42, Áríku 22:39-46

³⁶ amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'á Kétésémaniva'a koména Ísu simátiména séna manká'á máyaiya'a Áánúntumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³⁷ Pítaawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁸ simátiména séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kesé kárákwimai máéro séna ³⁹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anón-da'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-iyé sémo e maanúmbái-yántá'á kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

⁴⁰ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásír'áúto'pa'a téna tayuwánómbo tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavena séna íma kanaará'á sáwíyanka'a kesé kárákwimai máyáane. ⁴¹ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváinivo Áánúntumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgáva'a kwéiyé simásuwena ⁴² moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánúntumpa'a námúnaavinkemba séna minúmbái-yántá'á enópa'a úwoi tíníyemo sina'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³ Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáásír'áúto'pa'a téna tayuwánómbo tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwana ⁴⁴ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna ⁴⁵ minkáúmbónáruyavena séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba kemá kwaásí úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tá-

toranaaon-kanaa kwétivo ⁴⁶ usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mááka 14:43-50, Árúku 22:47-53, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási túmba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá ti'márówasa tumbá ⁴⁸ ááéma Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna parubará umánkándawaimba tátoraaro siráimba ⁴⁹ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowana ⁵⁰ Ísu séna kesí kwaásiyo ónái sindáí'a uwó súwasa kwesémo tuwáí Ísumba tátórówana ⁵¹ Ísuna kwayó-kwáásívinkémbá moóráwai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwowana ⁵² Ísu kwentávéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasatane tínkamiyasa puwónááowe. ⁵³ maaráyávé'a imáyáa oró. kesivontávé'o sé'o súwa'naa uwómó senanamó éna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwívarawai íma kanaán-umai táámpanaaowai avekáámbá ti'maráínasa súwa'naa ónááowe. ⁵⁴ mirámó súndarakai Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. ánívo siráintemba miráumai paáriníye Ísu siráiyé.

⁵⁵ Ísu mináimbá simásuwana tun-kwáásiyávéna séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaé'a kembá tátoraane sé'a kwétewe. sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. ⁵⁶ naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uráawe.

anón-kwaasi Ísumba aaí simánkaraan-kwasai.

Mááka 14:53-65, Árúku 22:54-55,63-71, Yóni 18:13-14,19-24

⁵⁷ kwená kwayó-kwáásí auwésa kuwasá Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á amáámba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁸ Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba íréna naamaúva'a ména Ísun-ane'o paáríndamo awánáíndayavena i-kwáásiyé méraiye.

⁵⁹ Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwiyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana ⁶⁰ íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasaráí kae-kwáásígóráí usásinesaráí ⁶¹ kampa'á sésaráí kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba Áánútuna naambá kanaán-umai tawísíyuwe'a

kaumbo-táwai maisuwé'a ónaumne siráiyé suyaná ⁶² aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna mindárimo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶³ Ísu iséna íma aaí súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asirayánkwáráwáí aúranka'a mé áísaa onda-áimbá árair-aíne su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankaiwai Káraísiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana ⁶⁴ Ísu séna á'a sémpo simátimé'a sé'a naaémba suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáíná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶⁵ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátóí tarátuwena séna Áánútumba aká'áámba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávéta aaivimbá mayanké-ta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkaintaveta ⁶⁶ nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwiyana puwíno sésa ⁶⁷ Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa tiyáándeí tuvúwún-kwaasi ⁶⁸ aká'áámba sésa esávái se Áánútu usásinankaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mááka 14:66-72, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-18,25-27

⁶⁹ Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó awánéna kwenópa'a téna séna Káíriri-ayampakewaise maéndawai óne súwana ⁷⁰ Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-iyé simásuwana ⁷¹ máápar-ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ínáámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásígómá Ísu Násáreti-naopakewaiye maíwaiman-iyé súwana ⁷² Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-iyé simásuwana máyowasa ⁷³ sáwíyanka'a máyómba Pítaanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáásí mirán-kwáásí máyáawata awáne-mayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáásí tááiraamba kwésene suwaná ⁷⁴ Pítaa séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-iyé kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁷⁵ Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mááka 15:1, Árúku 23:1-2, Yóni 18:28-32

27 ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye Ísumbo tuvuwiyanamo puwínín-aimba mimbórá-áimbá símaresa ² Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Yútási pukáin-kwasai.

aantá-kwaasi 1:18-19

³ Páírátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba maimaéna mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwí-topa'a kwéna séna ⁴ íma sáwí'a uráin-kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne súwasa miwí sésa íma kendéyáán-ivo endéimán-iye suwaná ⁵ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna ándákwamba varáíye.

⁶ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-kwáásí maésa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo máraán-ontampimbo máraándaya kentáásí monor-ámáámbá karánaumne simásuwesa ⁷ minóntánkón-áái kwésesa mimbórá-áimbá sésa minóntándéí moórá-marama saweimó kwéom-barama meéyámbakaanasaya mimbárávimbá ó'om-baravaken-kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸ mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-máramán-iye siráawasa ívékwara'a mirá kwésewe.

⁹ mono-káwáá-kwáásí mirán-áimbá kwésesa mimbárámá meéyámbakaamba Áánútun-aai simátí-makowai áwí'a Yéremayamo siráin-aimba paáuráiye. Yéremaya séna

Ísareri aísavutantamba uráawai évakarawai mimbórá-áimbá sésa moóráwaimbo kuntaru'ó onááon-ontamba 30 ontamba maimaéna ¹⁰ saweimó kwéom-barama meéyámbakaamba Ísóigo simásímakaintemba mirá onááowe

Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páírátí Ísumba áisaa uráin-kwasai.

Mááka 15:2-5, Árúku 23:3-5, Yóni 18:33-38

¹¹ Ísumba Áróamáani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana kwenuúranka'a máyowana áisaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aavimbá mayánkówana Ísu iséna íma aái súwana ¹³ Páírátí Ísumba áisaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo íya kwéisaano súwana ¹⁴ Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aái súwana kámááni-kawaana'a Páráítí sáwívar-imayaa uráíye.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mááka 15:6-15, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

¹⁵ naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye.

¹⁶ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a

Párapási amáparawai kwenáái ísarowai ándáva'a máyowasa ¹⁷ sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páírátí tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a tewa'á ayúrankáano. Párapásiya'i. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewainai'iyó séna ¹⁸ Páírátí imáyáa ena séna mono-káwáá-kwáásí Ísun-tavesa íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máankaraawe séna mináimbá tísaa uráíye.

¹⁹ Páírátí mináimbá kwétisaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moóráwaimba ai'marówana kwenópa'a téna séna enawainínkó séna no'wáámba kaaimbá awánáúnda minkwáásígó íma sáwí'a uráisana sirunkó umbai kwétaivo íma aavimbá mayankaaó siyé simámakaiye.

²⁰ awainínkón-áái kwésimamumba mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwí-varawai kwakwiyésa sésa Páírátintave'a séa Párapásimba ayúrankénasa Ísumba tuvuwíyana puwíno simáméro simátímúwana ²¹ Páírátí moórág-wara'a tísaa ena séna minkáe-kwáásívínkémhá nááwana ayúrankanaumno súwasa miwí sésa Párapásimba ayúrankaao suwaná ²² Páírátí séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáimbá nóra ónaumno súwasa amáparawai sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ²³ Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iráawe.

²⁴ mináimbá símae íyúwana Páírátí miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa ena amáparawai áái'a tíyáavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásítai'a éna ayáámba sese éna séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a ke-siyáámpimba íma kwáyáivo kentiyáámpimba kwáyáíye súwasa ²⁵ amáparawai sésa puwínata mimbéyámbá kentáásísaavutantambo onááowaiseya mayánaumne suwaná ²⁶ Páráítí Párapásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á tuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á títakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Mááka 15:16-20, Yóni 19:2-3

²⁷ Páírátí Ísumba kwená i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ²⁸ kwená unáánkwátóí ayú'maesa naeeyanyán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-iye sésa Ísumba umánkesa ²⁹ anón-kwaasiti kánumo'an-iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa tááúmba ayáánúrapa'a torankésa kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai kívaíresa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa ³⁰ tuwirááíma kwirankésa ayáámpimbo toránkón-taumba mairésa a'nónká'á tuvánto'na kwéesa ³¹ kanaaráá'a ánkáyuwesa naeeyanyán-únánkwátóí ayú'maesa kwená unáánkwátóí umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Máaka 15:21-32, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27

³² i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni aampa'á kwétuwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áug-waatarankesa sésa áwa'naa umai tiyó suwaná mirá úwasa ³³ kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkoná ááimba a'nómayaampare supa'á kwésa ³⁴ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánásainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpímbá marésa Ísumba ámuwana óika'a ma'mai awánéna íma naráiyé.

³⁵ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kwená unáánkwátói mayáné sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitandawai mayániyo sésa mirá ésa ³⁶ mara'á mésa Ísunka'a kárák-wiresa ³⁷ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawaáná'án-iyé agaimarésa a'nónká-táírá'á mósá marésa ³⁸ umóyántémo uyan-kwáásírái tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa mara'á mésa minkwáásírái'á kárákwirowasa ³⁹ évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áakesa timánáantata'a umánkesa aká'áamba simánkesa sésa ⁴⁰ úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo Áánútu ááninkomo émo e esávái enáúma áwa'naa ema eyááríka'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-kawáá-kwáásíyé amáám-ba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye kanaárá'a ankésa ⁴² sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íniye. Ísareri-kwaasiti kawaáná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyááríka'a taairakémbá kumínata awáné-ta séta árai'a Áánútu áánimban-iyé sénaumne. ⁴³ Áánú-tuntave'a asiramái máyaunda Áánútu áánimba úne seémáyáimba Áánútuwo áwa'naa ónái sénaraai ívé'a áwa'naa isinó suwasarái ⁴⁴ miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásírái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai kanaárá'a Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Máaka 15:33-41, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaárá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena auvéumá kaapa marówana túnkumba ⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'á Áánútu-aai simátímakai-waimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ⁴⁸ moóráwai isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimena naínkwáé séna Ísu óika'a mósá marówasa ⁴⁹ évakarawai sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íniyo séta amu'maréta máyaumne suwaná ⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a

kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maré-na pukáiyé.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntamá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútuopa'a iyónááon-amba kwi'marówana anóm-barima tówana anón-ontantomba tawákaa'a kwéuwana ⁵² utámáróm-buri-aivimba awááumaron-ontamba akwákúwasa Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba usásinesa ⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-naopa'a paárúwasa sáwívarawai awá-naraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásítí kawaánákówé kwená i-kwáásíyé Ísumbo kárákwimaresamo máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o paárúmba awánéna áváaraumai táátavesa ésa sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráawe.

⁵⁵ mináimbá sumbá sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. minínintómbá Káríri-ayampakembo Ísun-ánaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo Yérúsaremuva'o tiráan-inin-tompinkemba ⁵⁶ moórá-inimba Mágátáara-naopakem-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Yémésinte Yósépite tinówa áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-inintonkwara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Máaka 15:42-47, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁵⁷ minínintómbá tamáyówana enónka'a moóráwai óisankwarawai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai Ísun-aaiyavena áraire súwai ⁵⁸ Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásíyávéna séna Ísun-auma maimái améro súwasa mirá uwaná ⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái aúna-ampantavimba asááumai ⁶⁰ maimaéna kemó púwó-nasamo utamásínkéne sénamo aúsámakon-ontamburi-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumawuena kúwasarai ⁶¹ Máriaa Mágátáara-naopakem-ininko úwana araámáó úwasarai mara'á mésarai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwasarai méraaiye.

Páírátí utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² minínínkáí kará'matuwasarai máyóyasa usá aaváyaavimba savaatirá'á mono-kawáá-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye Páírátinopa'a tóyo ésa ⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáinka'a kampar-áín-témó siwái séna kaumbo-táwai maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sáaka'a makáúndaya po ⁶⁴ i-kwáásí ti'márénasa kaumbo-táwai utámárám-buri-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáásí kwenáúma asímabesa aúpá'á utámaresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváínivo. mirán-áimbó síyanamo éna minkámparáínkó ááémo siráin-kampar-ainkomba usáyaaitavainivo suwaná ⁶⁵ Páírátí séna kentí i-kwáásí ti'maréwasa

sentení'a umái mimbúrí-áivímbá kawe'á umái kárák-wiyoro súwasa ⁶⁶ kwésa kwaási murí-áivímbá usáver-aavo sésa sanómbá maimaésa móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáásí mátiyuwesa kóuraawe.

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mááka 16:1-10, Áríku 24:1-10, Yóni 20:1-18

28 Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasarai sontaar'á usá aavýaavimba aaváúmá usónka'a Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáó úwasarai Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae sésarai kuyambá ² anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmó usénamo intembá kwéuwana kwená unáánkwátóirakemba ainánkómó intembá kwayáni'a kwégowana kuména murí-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwena minóntánk'á mara'á máyowana ⁴ mimbúrí-áír'á kárákwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyántámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárákwiyuwai mirá kwéuwasarai minkáér-inímbá kuyaná kwíyómpakewai minínínkáí simátimena séna íma táá'a kaíno Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne. ⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maank'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai ⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimekai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináímbá kosimátímékaiyo siráiyé.

⁸ súwasarai minínínkáí avekáámbá utamánkópa'a tuwésarai táátavesarai uyaná tirunkó aamoí úwasarai kwená kwayó-kwáásí kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá ⁹ Ísu minínínkáí tuwánéna séna náávára máyaayano súwasarai anóndakoma iyé-ímáyáá ésarai kwenáísamaivimba tamésarai aísamaira'a tátoresarai kwená imáyáa mósá máróyana ¹⁰ Ísu simátimena séna kesív'áawaawi kosimátimiyasa Káríri-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráiyé.

utámáropa'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹¹ Ísu mináímbá súwasarai kwemó súntemba minínínkáí aampa'á kuyambá utámáropa'o kárák-wiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárún-tantaa'a kosimátímúwasa ¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye toru-pamáí mésa aaí simái mimbórá-áímbá símaresa utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa ¹³ simátimesa sésa maarán-áímbá simátíméro. no'wáamba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyámbá maimaésa kóuraawe kosimátíma'mae'a nááóro. ¹⁴ Páírátimo mináímbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkániye suwasá ¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áíné su'mai kosimátíma'mae nááúwana mináínkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mááka 16:14-18, Áríku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Káríri-ayampa'a Ísumo minómák'á komáéromo sirón-omaka'a komáyówana ¹⁷ miwí túranka'a paárúwasa awánéna kwená imáyáa mósá márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. ó'owawa iyó suwaná ¹⁸ Ísu miwítí egwaa'á taména séna Áánútu asirayámbá siména séna kwíyómpare maraparé kárákwiyuwo simbá ¹⁹ pó'a mindáyave'a amápa'-marava'a kesáái simátíma'mae nááiyasa kesí kwaási-i'a ésa kesivowé kemá kwenááninkowe kwenamankóé tarúmai máyaiya'a kentáásúwika'a nombá pétinke'a ²⁰ simátímakaundaaimba kwarésa asiramái tátoraigwae sé'a simátíma'mae íyóro. maramá kwáyaindara'a keinárawate mé'a ívé'o kwáyáin-tantaa'o ánásaindara'a keinárawate ménaundayave'a imáyáa úmae íyóro Ísu siráiyé. *kemá Mátíyu sún-da-aimba ánásaiye.*

Mááka

Ísu kwíyómpa'a irówana Mááka moórá-kwaai aiyayaamba umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísu Áánútu ááninkon-aii agaimakáiyé. Mááka moórá-awí'a Yóni Mááka kwemá Yérúsaremuva'a kwenamáápa'a mé-na anón-éna Pítaante Póronte túwa'naa umai mayái mairáiyé. Árómaa-kwaasi Ísun-aii isáígwáé séna maanáúvái agaimakáiyé. Árómaa-kwaasi asirayáánkó tirááíma tain-kwáásín-owe séna maarán-áímbá agairáiyé. Ísu asirayámbá tokéna tí'o ún-kwaasi asóvatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwéna sáwí-imayaa tátokaimpinkemba ayútínkaraiyé. mirán-áímbá Mááka agaimakáiyé. Mááka agairáin-ainkona ayáír'á maarán-táúntámpimbo [ ] kwáyáin-aimba moórá-kwaasi agaimakáiyé.

Yóni nombá pétinkowai simátimákain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Áríku 3:1-9, Yóni 1:19-28

1 Áánútu ááninko Ísu Kárásiti kwená áséi-kwasai maarám-aiyé. ² naaóvá'á moóráwái áwí'a Yóni íma máyonka'a Áánútun-aii simátimákowai áwí'a Áísáya Yónin-aii simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwirankéna ³ kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna isóigona aambá kwirankánaáomba kwená aambá arupí íyana minámp'á kwíno Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna sirónka'a Yóni paárúwana mináímbá paáruráiyé.

⁴ Yóni nombá pétinkowai kavóná-marava'a komáy-owasa Yútiyaa-ayampake Yérúsaremu-naopakén-kwaasi amápa'a Yóninopa'a tuwaná simátiména séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana sáwí-imayaa maitiyuwáina'a nombá pétinkanaumne súwasa sáwí'o uráamba paárúmai avora'á simámúwana Yóni Yótáni-nompimba nombá pétinkaraiyé.

⁶ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoi iréna aúwarasinei ámúr-anda uréna a'nóriné kwan-táámikóná aúwé mintóné su'mai kwénéna ⁷ simátiména séna moóráwái kesínaaemba tíniwái kwemá anón-dakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uvóví'a ónaumne. ⁸ kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútu amankómbá ai'maráinana kuména keinárawapimba anómbe umátinkaniyé siráiyé.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Áríku 3:21-22

⁹ minkánáá Káriri-ayampakemba Násáreti-naopakemba Ísu túwana Yótáni-nompimba Yóni kwembá nombá pérankowana ¹⁰ Ísu nompínkémbá usásinowana sokón-tawaai taáinkar-úwana Yóni awánómbe Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹¹ kwíyómpakemba aagíwé su'mai séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwéé'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráiyé.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai awánanae siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Áríku 4:1-13

¹² súwana Áánútun-amankoma Ísumba simámuwana kavóná-marava'a komáyowana ¹³ kae-kwáái aiyayaando'waamba 40 no'waamba komáyowana Sáátáánigo Ísu sáwí'o índa awánanae séna ó'on-o'on-aimba súwana Ísu íma sáwí'a éna aváá-kwánkáán-umai máy-owasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumbésa áwa'naa umánkaraawe.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:12-22, Áríku 4:14-15

¹⁴ naaémbe Yóni Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éró-tintavena séna sáwí'a uráiyé siróntavena Yónimba ándáva'a máankowana máyowana Ísu Káriri-ayampa'a kwéna Áánútuna áséi-kwasai simátiména séna ¹⁵ Áánútu kwená kwaásira'o kawááimba ááimba kwéa-saivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútuna áséi-aintave'a áraire seró siráiyé.

¹⁶ mináímbá simásuwena Káriri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásirái mésarai awaaó áwí'a Sáímoni úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáimá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁷ Ísu simátiména séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máímo tímapa'o kwénaooyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ¹⁸ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

¹⁹ kwesé kuyaná Ísu sáwíyanka'a kúmba kae-kwáásirái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye nompí-sípívímbá mésarai kwase-únámbá to'mayaa kwéuyana ²⁰ Ísu tuwánéna tááyowasarai mindómpí-sípívímbá tivowané kwená mayái-kwáásíyé tiyuwésarai Ísuwe kurááiyé.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Árúku 4:31-37

²¹ Kápénéamu-naopa'a komáyómba Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-kanaa túwana Ísu mono'-náúmpá'á uména kwenáái simátimuwasa ²² isésa asiramái súntavesa sésa áamáamba sentenkáání'a íma kwésivo anón-kwaasigoraamba kwésiye sésa táátavai uráawe.

²³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moóráwai kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigo ména ²⁴ anónka'a séna Ísu Násáretivakewaima óne. kentáá nóra taéwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana ²⁵ Ísu taraváá-kwántánéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana ²⁶ mintárávává-kwánkó minkwáásí toká'mái tuvámbarowana aiyayaanko sápisimaguwana kwáá'a túmaena arumpinkémbá kóúwasa ²⁷ awánésa táátavai ésa keáimbá sésa mindóra'iyó. aúnaí'an-iyé. kwemá taraváá-kwántávéna asiramái kwésisasa sintembá kwéowe suwaná ²⁸ mirá úwasa Káríri-ayampa'a Ísun-aaí kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Árúku 4:38-41

²⁹ ísówasa mono'-náúmpá'á tuwésa Sáímoninte Éndaruntei mindáraití naaúmpa'a iyúmba Yémésiye Yóniye Ísuwe umái iyúmba ³⁰ Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³¹ iséna kwenópa'a téna ayáánka'a táto'mai usásinankowana kokotámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

³² toómbá agai-timúwasa enónka'a tí'o ún-kwaasiy-onkwara taraváá-kwámbó tirumpimbó máyón-kwaasiy-onkwara'a tí'maesa Ísunopa'a mátínkówasa ³³ mindáópaken-kwaasiyomba amápa'a ontará'á torupowaná ³⁴ Ísu ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiyomba asó-vamatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa mintárávává-kwántómbá Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé sésa kwembá awánontavena aaiséráaro Ísu súwasa kóuraawe.

Ísu Káríriva'a simátimakin-kwasai.

Árúku 4:42-44

³⁵ kóuwana irataró'á Ísu usásinena mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a koména námúnaa kwésena máyowana ³⁶ Sáímoni kwená kwaásiye Ísumba avakáá-umai ³⁷ awánésa sésa amápa-kwaasi embá kwéavakaa-owe suwaná ³⁸ Ísu séna ó'on-daopimpakwarata kwénaaeta kesáái simátímapa'a koónaumne. mirá ónaundayave'a túne séna ³⁹ Káríri-ayampa'a mono'-náúmpá'á kosimátímapa'a kwénaaena tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwówasa kóuraawe.

Ísu áuma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Árúku 5:12-16

⁴⁰ moórá-tawai Ísunopa'a áuma karón-kwaasigo téna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairéna séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyono súwana ⁴¹ Ísu arumbá úwana ayáán-dei ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye séna ⁴² avekáámbá kawé'á umánkowana kawáúguwana ⁴³ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáuma máa-garaatinke póima tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana ⁴⁵ minkwáásígó ivátuwena kawé'á umánkon-aimba simátíma'mae iyúwana mináínkó kóyáwé úwasa sáwí-varawai Ísu tíniye sésa kentí naaópimpa'a torupamáí máyówana mindáyavena Ísu íma naaó'-nao'a kúmba kwaási íma máyónkavamba máyowasa naaó'-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Árúku 5:17-26

2 évaka'-no'waamba kwaéna Ísu Kápénéamu-naopa'a kúmba kwená naaúmpa'a máyowasa sáwíva-kwaasi isésa ² torupésa mindáúmpá'á sisipáá ésa pááimpakwara'a sisipáá umásowana Ísu kwenáái kwésimatimuwasa ³ éiyain-kwaasi aísamaimo pukówaimba taagwiya'maésa tumbá ⁴ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai iyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa uména avaa'á akósámaresa ándára tátorena túwówana kumeémena Ísumo máyonka'a aúranka'a kumúwana ⁵ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaa umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁶ amáámba sun-kwáásí mésa ⁷ imáyáa ésa sésa nóra séna mirá siyó. Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áámba kwési-mankaiye-imayaa ésa suwaná ⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna simátiména séna nóra séra mirán-ímáyáá kwéoo. ⁹ moóráwaimo aísamaimo pukáindawain-tavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sí-nasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyááríka'a usásine ená kwandaaimá maimaé kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awá-nanaaowe. ¹⁰ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna ¹¹ isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé naaópa'a kwaaó súwana ¹² amápa-kwaasi túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá maimaéna kúwasa amáparawai táátavesa ésa Áánútu

áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Árváimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Árukú 5:27-32

¹³ Ísu tuwéna Káriri-nonkwaaunkon-awampa'a kúwasa sáwíva-kwaasi kwenópa'a torupowaná kwenáái simátimena ¹⁴ kwéna awánómmba Árváíasi ááninko áwí'a Árvái táákísimo máyón-daumpa'a máy-owana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kuráíye.

¹⁵ kúwasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Árváina naaúmpa'a umésa toómbá nowasá táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásíyé sáwíva'a Ísun-ánaaemba kwa'maésa Árváina naaúmpa'a umésa nowasá

¹⁶ áamáán-kawaa-kwaasivinkemba áamáámmba sun-kwáásí Ísumo táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásíyé toómbó kwénomba tuwánésa Ísuna kwayó-kwáásíyévésa tísaa esa sésa nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásíyé Ísu toómbá kwénaíyo suwaná ¹⁷ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'o umáímo máyáan-kwaasi íma kwé-tuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-íye. mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tíg-wáe sé'a kunkáúmne Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Árukú 5:33-39

¹⁸ moórá-tawai Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésuwasa évakarawai Ísumba taáísaa esa sésa Yónina kwayó-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiti kwayó-kwáásíyé moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésevo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwé-naawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ¹⁹ Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómmba kautimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. ²⁰ naaémmba minkwáásígómbá aí'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe. Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

²¹ Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ²² aúna-anda-aran-domba ááérea-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbeena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe Ísu siráíye.

Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Árukú 6:1-5

²³ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ²⁴ áamáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa maisaaó. ená kwayó-kwáásí agándaan-kanaama aambá áúmbakaawasa mirá kwéowe suwaná ²⁵ Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómmba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. aiva'-mónó-káwááná'á áwí'a Ápáyata máyonka'a Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási tímúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-máyaí máyón-kwaasi némáembani. Téviti mintómbá umairéna tímúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámmbá áwáá'a kwésewe.

²⁷ Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna túwa'naa íníntavena agándain-kanaa maréna kwaási aiva-tántáá'á maréna agándain-kanaama naaén-tantaa'a póna túwa'naa íníntavena makáíye. ²⁸ kwíyómpakemba kwaási úrand'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayáí kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

ayáámmba kawévaigurain-kwaasigona kwasái.

Mátíyu 12:9-14, Árukú 6:6-11

3 moórá-tawai Ísu mono'-náúmpá'á iyúmmba moóráwai ayáámmba kawévaiguron-kwaasi máy-owasa ² aavimbá mayankánáe kwésuwai mésa Ísuntavesa sésa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'o umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ³ Ísu ayáámmba kawévaiguron-kwaasiyavena séna kemó máyaundara'a tiyó súwana mirá úwana ⁴ Ísu miwíyávéna séna kentáásí áamáán-aimpimba nóin-aina kwáyáíyo. agándai-kanaara'a póta kawé'-máyaíyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáíya méni. inkámónanaya puwíníyo. tísaa ena súwasa íma aaí suwaná ⁵ Ísu móyuwana meyuwana éna áwáá'a títuwena kwaásiyavaimo ímo imáyáamo kwéontavai arumbá kwéuwana ayáámmba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámmba árutuwaaoo súwana ayáámmba árutuwowana kawé'á umánkowasa ⁶ áamáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á tuwésa avekáán-umai Érótiina kwaási torupésa Ísumba nóraumaiya tuwónaundaya'íyo sésa áamáayu-aimba siráawe.

sáwívarawai nonkwaaúnkón-awampa'a kuráan-kwasai.

⁷ Ísu tiyuwéna kwená kwayó-kwáásí tí'maena Káriri-nonkwaaunkon-awampa'a kúmmba sáwíva-kwaasiyomba Káririvaken-kwaasi Yútiyaavaken-kwaasi ⁸ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Ítúmiyaa-ayampaken-kwaasi

Yótáni-nonkona menávápákén-kwáásí Táyaa-naor-ayampaken-kwaasi Sáítóni-naor-ayampaken-kwaasi miráumaivaken-kwaasiyomba Ísuna mayái-áimbá isésa Ísunopa'a tóyo uwaná ⁹ sáwíva-kwaasi asóva-matinkowasa mindáyavesa tí'o ún-kwaasiyomba asóvamasinkainkwaesésa Ísun-ane'o tátoraiyanesa kwenkuvará'á úmaesa kwéiyuwasa tirumpimbó taraváá-kwámbó máyon-kwaasi Ísumba awánésa mara'á kumbésa anónka'a sésa emá Áánútu ááninko óne suwaná Ísu asiramái séna Áánútu ááninko óne sé'a íma simái paároro séna kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sáwíva-kwaasi kwenkuvará'á ésa siméntáyuwaavo nompí-sípí maimaé'a egwaa'á másínkáaro siráiyé.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarin-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Árúku 6:12-16

¹³ Ísu omápa'a uména évakarawai usásintinkanae séna tááyowasa kwenópa'a iyúwana

¹⁴ minkwáásíwinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi usásintinkena séna kesí aantá-kwaasi é'a mé'a kesáái kosimátímapa'a kónááontave'a tí'maré'a ¹⁵ tirumpinkémbó taraváá-kwámbó komaitiyuwánáaon-asirayamba tímúnda miráyávé'a usásintinkaumne siráiyé.

¹⁶ miwí túwí'a Sáimoniye séna aúna-kwi'a tamámena Pítaawe súwaima séna ¹⁷ Sépéti ááninkorai túwí'a Yémési Yóni aúna-kwi'a Poanésiye súwairai minkwíkóná ááimba kwíyónaaimo siwái áráakaiye súwairaiyavena séna ¹⁸ moóráwai Éndaru moóráwai Vírípi moóráwai Pátóromu moóráwai Mátíyu moóráwai Tómaasi moóráwai Árávíasi ááninko áwí'a Yémési moóráwai Tátiyasi moóráwai Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi tí'mátuwanae siráiwai ¹⁹ moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu usásintinkena naaópa'a koyauwékáiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:24-32, Árúku 11:14-23, 12:10

²⁰ Ísu naaúmpa'a iyúmba ó'onkwara'a sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá untávái Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé toómbá íma kanaar'á umái notávésa ²¹ Ísumba amááraa isésa aívó'an-iyé séna tairánáe séna tiráawe. ²² Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Áánútuna amáámba sun-kwáásí tésa séna taraváá-kwántóntí kawaáná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaiyuwaiye suwaná ²³ Ísu tááyowasa tuwaná kwántámai-aimba simátimena séna Sáátáánigo kwesávái íma maisuwániye. ²⁴ moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁵ moórá-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁷ moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáimo máyainanamo éna mindáumpákémbó umóyámbó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránívo

mindánkó avowámbá ánda asááúmakenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayániye Ísu siráiyé.

²⁸ Ísu simásuwena séna másáaro. kwaasi sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwématinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo ²⁹ Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana kwaikwai'a íniye Ísu siráiyé. ³⁰ Ísun-tavesa séna taraváá-kwánkó kwenarumpimbá máyáiyé suntávéna Ísu mináimbá simátimakaiye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Árúku 8:19-21

³¹ mináimbá simátimuwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa máapa'a mésa séna Ísuntavai tiyó se kosimáméro suwasá ³² naaúmpa'o máyón-kwaasi séna enanówe enáúnava'maare máapa'a mésa kwéaayaawe suwaná ³³ Ísu séna kesinó nááwa'iyó. kesúnava'a nááwiya'o séna ³⁴ naaúmpa'o máyón-kwaasi tuwánéna séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe. ³⁵ Áánútu siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesimánnaa'maa'anowe Ísu siráiyé.

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Árúku 8:4-15

4 ókwara'a Ísuma Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aai kwésimatimuwasa sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimbá usámaaisena máyowana nompí-sípímá kwaaún-avovomayaa'a kwáyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyowana ² ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimena séna ³ másáaro. moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná ánú'a ayáátáaka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násúwáísana íma arambá iráiyé. ⁸ évakar-anayumba kawe'-márávimbá kunkwéna kárúrena anón-éna arambá imái sáwívararamba iyéna évaka'a usáyaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé. ⁹ kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa naaémba kwená kwayó-kwáásíyé évaka-kwaasiye mésa Ísuntavesa séna minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aíne su'mai kwésimatimumpo

¹² kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe. isékai Áánútunopa'a tewaná Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyúwáísino. mindáyave'a kwántámai-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

¹³ Ísu simátímatuwena séna maankwántámái-áimbó simátimunda íma isáiyankakemba pó'a ó'on-o'on-kwantamai-aimbo sendá íma isánááowe.
¹⁴ mináinkóná ááimba súnda ísáaro. moóráwaimo ányumbo tu'maráinten-umai Áánútun-ai simátímísana ¹⁵ évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáawana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá maimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹⁶ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa avekáán-umai Áánútun-ai isésa aamoí ombánivo ¹⁷ íma tirumpimbá táto'mai kawe'á owasá Áánútun-aaiyavai umbai-yántááírí'a umátinkaantavai Áánútun-aai ivátukaawe. ¹⁸ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáámbanivo ¹⁹ marapár-úmbái-yántáátávái imáyáa úmae naaésa óisan-imayaa úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánae kwésimae naaésa mirán-ímáyááó Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ²⁰ évakar-anayumbo kawe'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa tirumpimbá táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwé-tuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Árúku 8:16-18

²¹ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'a marésa íma aasípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá kwémaraawe. ²² mirámó oten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. ²³ kwéisaawai isámai kawe'á oró. ²⁴ tíménten-umai Áánútu miráumai tíména moórágwara'a tímíniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. ²⁵ Áánútun-aaimo ísámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwaa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawe'ó kwéowai tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráiyé.

ánáyumba tukáisana arambá iyáin-kwasai.

²⁶ Ísu simátiména séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai ányumba tu'maréna ²⁷ íma áwa'naa ena kwaéna iraréna kwéisana ányumba kweyááríka'a kwéanon-iyé. ²⁸ maragómá ányunkomba áwa'naa isaná áruma kwíkéna anón-umai arambá iréna ²⁹ ávuma kaisaná áká'nanaaon-kanaa tisasá áká'mai kwénaawe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-35, Árúku 13:18-19

³⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátímé-

na'a isánááowe. ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iyé. sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba maravimbá u'makáawana mimpinkémbá kwíkéna ³² anón-taima anón-éna amaimá anón-amaima mói-varena kóyáwé uráisana numaómá mimpimpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

³³ Ísu kwaásiyomba aai simátiménae sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámái-aíne su'mai simá-timuwasa taaímbai súntemba móisaiyuwawana mináyáírakémbá simátimuwasa móisowana miráumai simátiména ánivo kwená kwayó-kwaási kwesé máyonka'a mináinkóná ááimba simátíma'mae iráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Árúku 8:22-25

³⁵ mitáwai enónka'a Ísu kwená kwaásiyavena séna nonkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwasa ³⁶ ó'on-kwaasi tiyuwésa Ísumba áí'maesa nompí-sípívimbá usáatesa kuwasá évaka'-nompí-sipigwara'a kumbá ³⁷ Ísu misípígó ayááivá'á aúin-kwaigurówana anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa inkaisésa Ísumba koaúsésa sésa anóndakoo kesí imáyáa íma inatá puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ³⁹ usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ⁴⁰ Ísu simátiména séna nóintavaíya kwéinkaiseo. kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana ⁴¹ táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énwawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyááimba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Árúku 8:26-39

5 simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káririmarama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá ² Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbárává'á ásávowana moóráwai taraváá-kwámbá arumpimbá máyonkwaasigo utamátínkó-muri-aiva'a máyomba Ísunopa'a tirái. minkwáásí kárár-umankontemba taráka-yaraka úwaima póna íma kwaási mésayavai íma kárár-umankowana ména ⁵ enómba irarómba omáka'a utamátínkó-muri-aiva'a kwénaaena kwáá'a kwétena óntandei kwenáúra'a kwétena ⁶ nénkakemba Ísumba awánéna isaiséna Ísun-aók'á taména kwená imáyáa éna áwí'a mósá marówana Ísu minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwámbá-kwámbá-kwámbá séna emá taraváá-kwámbá ómpo minkwáásígómbá auwé kóao súwana anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo Áánútuntavai ísámái sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ⁹ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana sáwíva'a máyaumpo kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ¹⁰ omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwámbá-kwámbá Ísuntavesa asiramái sésa ó'opa'a

íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa ¹⁴ póíra'o tavíkówai úmba awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-kwaasi mósimatim-besimati uwasá isésa koawánanae sésa kumbá ¹⁵ Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwántómbó arumpinkémbó kóun-kwaasigo unáánkwátóí úmarena kawé'a umái máyowasa koawánésa táátavai uwasá ¹⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aime póígomo ún-aime simátímúwasa ¹⁷ isésa Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná ¹⁸ nompí-sípívimbá usá-maaisowana taraváá-kwámbó arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái sésa esé kónáe súwana ¹⁹ ímanivo ená naaópa'a kuré Ísóigomo arumbó umánkenamo kawé'ó umánkáin-aimba enam-ááraawi kosimátimiyo súwana ²⁰ Tékáporisi-ayampa'a mindáópata Ísumo umánkon-aimba simátíma'maena kúwasa amápa-kwaasi sáwívar-imayaa uráawe.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Árúku 8:40-56

²¹ Ísu Kárirí-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba moórágwara'a kwaaúnkón-awampa'a máyówasa sáwíva-kwaasi torupowaná ²² moóráwai mono'-nánká'ó kárákwirówai áwí'a Yáírasi téna Ísumba taawánéna Ísu anóndakoman-iye sésa aísamaivimba kumbéna ²³ asiramái sésa kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóvéna kawé'a umái máíno súwana ²⁴ Ísu kwésé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuaná ²⁵ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininkogwara'a kwa'maéna kúmba kwembá naaeyámba kwéankowana sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisuwéna miná'á íma érankowasa ²⁶ sáwíva-sontaa-kwaasi áwa'naa uwaná óísamba tíma'mai ánásasuwowana miná'á íma érankomba anón-ai'a umágúwana ²⁷ minínínkómá Ísumo kawé'ó umátínkaron-aimba iséna sésa Ísuna unáánkwátóira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye sésa sáwíva-kwaasimo kwa'maé kumpimbá minínínkó maréna ánaempakemba unáánkwátóira'a tátorowana ²⁹ mindááéyánkoma érankowana imáyáama éna asóvasinkaiye súwana ³⁰ Ísu imáyáama éna sésa kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'a umánkáiyé sésa kwántámai tuwánéna sésa nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó súwasa ³¹ kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámesa sésa úwé sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaavo nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó nóra séwa kwéseno suwaná ³² tátokaiwaintavena mógara'megara úwana ³³ minínínkó imáyáa éna sésa asóvasinkaiye súwana ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna asóvamankon-aimba simámuwana ³⁴ Ísu sésa kesímá-

naako kentávái se árai'a súwa'naa íniwaiman-iye sésa póna áí'a éránkáivo kawé'a umái kwaaó Ísu siráiyé.

³⁵ Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwirówaina naaópaken-kwaasi téna Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndatavai ténavo simámiyo suwaná ³⁶ Ísu mináímbá iséna ivátuvena Yáírasintavena sésa mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái ísámai kuwo sésa ³⁷ kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro sésa Pítaante Yémésinte kwenáváko áwí'a Yóninte tí'maena kúmba ³⁸ sáwíva-kwaasi mono'-nánká'ó kárákwirówaina naaúmpa'a torupamáí mésa anón-ivi'a kwétowana Ísu iséna ³⁹ naaúmpa'a usávémái iyéna sésa íma ivi'á taaró. minárásí íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráiyé súwasa ⁴⁰ Ísun-awíráái suwaná tí'mátuwowasa máápa'a kunákárúwawana minárásígó anóvwowiye kwená kwayó-kwáásíráúm tí'maena minárásígó pukópa'a iyéna ⁴¹ ayáánka'a tátorena kwenááivinkemba simámena sésa tarita kumi mirámó súmba kwántámai sésa inaarúgóo usásinaao súwana ⁴² usásinkwena sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukáin-in-aamaruma usásinowasa awánésa táátavesa uwaná ⁴³ Ísu asiramái sésa kemó únda-aimba íma simátíméro sésa minárásígómbá toómbá áméro siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mátíyu 13:53-58, Árúku 4:16-30

6 minkákémbá Ísu kwenamáápa'a kwéena kwená kwayó-kwáásiyé kumbá ² Yútaa-kwaasi monoráímbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á iyéna aái simátimuwasa sáwíva-kwaasi isésa táátavai ésa sésa náávakemba kawer-ímáyáá mairéna kawer-áímbá kwésimasimenayaawa nááwawa asiráyámbá ámísana kawé'-máyáí ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ³ kwentáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwaiman-iye. Máriyaa áánimba éna Yémési Yósisí Yútási Sáimoni tuwaaómán-iye. kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakemba mináímbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana ⁴ Ísu simátimena sésa Áánútun-aai simátímíwai ó'on-ó'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iye sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵ kesáámó úndanten-kwaasima éna íma súwa'naa íniye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-moramayaiye su'mai mairáiyé. moórá-mora tí'o ún-kwaasi tine'á ayáándeí tátorena asóvatinkemba ⁶ kwenamáápakemba-kwaasi sésa íma súwa'naa íniye sun-áíntávéna imáyáa uwááena naaó'-nao'a Áánútun-aai simátímapa'a kuráiyé.

Ísu kwená kwaási mayáír'á tí'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Árúku 9:1-6

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási

tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíy'u'mae'a nááóro-asirayamba tíména séna kaesé umásuwe'a nááóro séna ⁸ asiramái simátimena séna aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. toóm-bá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. tááúmba vaimaé'a ⁹ tísamai-anaamba kwimaé'a moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. ¹⁰ Áánútun-aai simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹¹ moórá-naopa'o kwíyambo naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ¹² kwená kwayó-kwáásí isésa naaó'-nao'a kwénaaesa kosimátimesa sésa sáwí-imagaa tínaaemba umáme'a Áánútumpa'a teró sésa ¹³ taraváá-kwántómbá kwaási tirumpinkémbá ko-maitiyuwésa tí'o ún-kwaasi taaéraampinken-domba atínkáva'a kuwasá asóvamatinkava'a kuráawe.

Yóni nombó pétinkarawai pukáin-kwasai.

Mátíyú 14:1-12, Áríku 3:19-20, 9:7-9

¹⁴ Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Káírí-mararakawaanako áwí'a Éróti mináimbá ísarai. Ísuntavesa évakarawai sésa Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkena póna kwempímbá asirayámbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye suwasá ¹⁵ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyesuwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á Áánútun-aai simátímakowairaamba máyáiyesuwaná ¹⁶ Éróti iséna séna kwemá Yóni nombó pétinkarawaiman-iyé. kemá simátinkauusa Yóni anumarambá arátúwáawana pukáísana usásinankaisana máyáiyé Éróti siráiyé. ¹⁷ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotiyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áumbakaawa mayááne simási-ma'a úwana Éróti tí'marówasa Yónimba koái'maesa ándávimba máánkarowana Erotiyasima Yóni ááiyave-na aaisambá séna inkamónáe súwana ²⁰ Éróti séna ímaniye séna Yóni kawer-ímáyáágwárá-kwáásí úntave-na Éróti kwenáároi inkaiséna kwenká'á tavíkéna Erotiyasima inkámívo séna kwenká'á tavíkéna kwenááima ísámai kaumbo-káér-imagaa umánkena aasiyaasí koísaraiye. ²¹ ánivo naaémbe Erotiyasina kanaamá túmba Éróti anón-tanomba kaumái kwená kawáá-kwaasi ááipin-anon-kwaasi Káírí-ayampaken-anon-kwaasi tímúwasa nowaná ²² Erotiyási ayáámúnko téna araimá marówasa Érótiye toómbá naráan-kwaasiye aamoí umánkówana Éróti mináásígóntávé-na séna nóintantaatavena ankáíya simásímína'a áméno séna ²³ árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno. kesí maramó arááímo táíndamo e sísaina'a tasá-áméno súwana ²⁴ anówamba koáísaa éna séna nóintantaara komayánaumno súwana Yóni nombó pétinkarawai a'nómbá koáísaa-e mayaaó súwana ²⁵ avekáán-úwana

Érótinopa'a téna taáísaa éna séna ívé'a Yóni nombó pétinkarawai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ²⁶ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwárá'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna ²⁷ i-kwáásí moórá ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ²⁸ táávepimba maréna maimaéna mináásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa ²⁹ Yónina kwayó-kwáásí isésa anómba komaimái utamánkaraawe.

naaémbe Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkarawai éna pukáimpinkemba usásinankaisana máyáiyé Éróti siráiyé.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyú 14:13-21, Áríku 9:10-17, Yóni 6:1-13

³⁰ Ísumo mayáír'ó tí'mákain-kwaasi mimbáyái maisuwésa Ísunopa'a téna amápa'-mayaimo máyón-aimba aaimó sun-áimbá simámúwasa ³¹ Ísunopa'a sáwíva-kwaasi kuré ire untávésa toómbá íma kawé'á umái nowaná mindáyavena kwená kwayó-kwáásíyávé-na séna kwaásimo ímo máyayipata kométa agán-daano súwasa ³² nompí-sípívimbá usámaaisesa kwaásimo ímo máyáapataawe sésa kuwasá ³³ sáwíva-kwaasi tuwánésa auyésa naaó'-naokemba marapá'á kóyo uwasá Ísun-iyai nompí-sípívimbá kumbá ³⁴ marapá'á ásávena misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena sipisípi-poi-ayuraamba miwítí kawáá íma máyówasa kewé su'mai máyóntavena Ísu arumbá umátinkena ayáátáar-aai kwésimatimuwasa ³⁵ enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a téna sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáindara'a ³⁶ tí'maré-nasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyám-báráaro suwaná ³⁷ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa sáwívar-ontankaken-tomba 200 ki-naaraken-tomba meéyámbe'maiya tímúsina. óntamba íma kwáyáiyé suwaná ³⁸ nóraumai-tona káyáiya koawánaaro súwasa koawánésa téna sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á kwáyáiyé suwaná ³⁹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái mará'á máéro súwasa ⁴⁰ moóráva'a 50 kwaasi máúwasa moóráva'a 100 kwaasi máúwasa miráumai-kwaasi kwimakówana ⁴¹ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwárá'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa noyáá'a topán-topan-umai tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ⁴² amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-33, Yóni 6:15-21

⁴⁵ áitumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí t'imaréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a Pétésáíta-va'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ⁴⁶ misáwívá-kwáásí t'imarówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánú-tumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáy-owana ⁴⁷ no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá marapá'á máyowasa kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avóvomayaapa'a máyówana maramá nénka'a kwáy-owana ⁴⁸ Ísu awánómba anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa nombó tuwintámaesamo kuntámayo'a nonkó tavímayowasa íma kumbá irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a téna táyaaítaguwasa ⁴⁹ awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne séna ⁵¹ nompí-sípívimbá usámaaisena kwegwárá'á umáyowana anón-undaoma maivaiyówasa táátavesa ávááraumai uwaná ⁵² íma táákoma kawé'á umái méra. sáwíyan-tompinkembo sáwíva-kwaasi taaín-timuwásamo nowáiná ááimba íma táákoma kawé'á umái méraawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 14:34-36

⁵³ táátavesa ávááraumai ésa kwaaúnkóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá non-awám-pá'á nompí-sípí ándáneí avíkwímaresa ⁵⁴ marapátá ásávowasa mimbápákén-kwáásí Ísumba auyésa ⁵⁵ naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi kúkutaavimba tí'maesa tóyo uwaná ⁵⁶ Ísu kíto'-nao'a anón-dao'a kwaivá kwénaauwasa tí'o úwai tí'mai maruká'á marésa sésa ená unáánkwátó-araaira'a tátoraiyana tí'a étinkainkwae suwasá tátórowana tí'a étinkariye.

tíkwá'náí áamáamba siráan-kwasai.

Mátíyu 15:1-9

7 áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa ² tuwánomba Ísuna kwayó-kwáásí évaka'a tiyáámba íma sese un-tiyáándéí toómbá kwénowasa ³ Yútaa-kwaasi áamáán-kawaa-kwaasiye úwoi-kwaasiye tíkwá'náí áamáamba kwáróntavesa tiyáámba sese umásukesa toómbá nésa ⁴ máákétirakemba naaópa'a iyésa tiyáámba sese umásukesa toómbá nésa tíkwá'náí áamáamba ó'on-o'on-amaamba kwarésa tááve'a nonánámá anavéúmbá sese uráawe. ⁵ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Ísunka'a torupésa sésa ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'náí áamáamba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ⁶ Ísu séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-ai simátí-

makowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáie. ⁷ kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-iye kampa'á sembá miraráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáa mósá kwémaraawe Áánútu siráimba aúváivimba agaimakáie. ⁸ Áánútuna áamáamba tuwé'a tíkwá'náí áamáamba kwétoraawe. ⁹ Áánútun-ai kwétuwaantavai miwá anondá kentááiyavai aamoí kwéowe. ¹⁰ naaóvá'á Mósesi séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánivo anóvwimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuwuíyana puwíníye Mósesi siráivo ¹¹ keinárawa'o siráimba moóráwai anóvwiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timé-naumne siréna ¹² anóvwimo íma kwétuwa'naa-iye. mirámó ontávái kanaán-iye kwésewe. ¹³ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-ai tuwé'a kentíkwá'náí áamáamba kwéware'a kentáái kwésimatimewe. miraráání'a kwéowe Ísu siráie.

kwaásimo sáwí'o umátinkáin-tantaakona kwaasái.

Mátíyu 15:10-20

¹⁴ Ísu mináímbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró. ¹⁵ máápaken-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áinkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. [¹⁶ kwéisaawai ísámai kawé'á oró] Ísu siráie.

¹⁷ Ísu sirásuwena minkwáásíyómbá mátiyuwena naaúmpa'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa mináínkóná ááimba simásimiyo suwaná ¹⁸ Ísu séna kenkwárá'á íma tááko pééi kwéisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe. máápaken-tantaa'o naawái kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ mindá íma imáyáa kunkwaéna tindáámpa'a kunáyúsúgwiniwo ²⁰ aaimó kwésemba tirumpinkén-ímáyááó éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ²¹ tirumpin-ímáyáávínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa ²² túran-anda ésa mirá-mira-sawí'a ésa kampar-áímbá sésa aosaambá kwimaé naaésa kawé'-máiyámó kwé-mayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tívókari'a ésa uwo'aórí'a ésa ²³ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááó kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráie. ánivo Ísumo kwemó siráimba amápa-tomba kawé'á umái kwénaawe siráie.

Kenááni-maravaken-ininkona kwaasái.

Mátíyu 15:21-28

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba moórá-naumpa'a uména séna kemó tamaúnda íma simátíméro súwasa ánivo évaka-

kwaasi tamáún-aimba ísówana ²⁵ moórá-ininko ayáámúnko arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana minínínkó Ísumo tamáún-aimba iséna avekáán-umai kwenópa'a iyéna mara'á kumbaéna ²⁶ kwemá íma Yú-taa-inimba póna Síriyaa-marava'a Vínísiyaa-naopaken-ininko Ísunopa'a iyéna mara'á kumbaéna asiramái séna kesiyáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayauwaaó súwana ²⁷ Ísu simáména séna aiva'á iyám-pói toómbá timénaumne. iyámpóiti toómbá maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo ²⁸ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyámpóiti toón-ayai iyánkó tamandániye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana ²⁹ Ísu séna kaw-er-áimbá séndayavai enayáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayáúkaumpo ená naaópa'a kwaaó súwana ³⁰ kwená naaópa'a kwéna koawánómba taraváá-kwámbá kóúrowana ayáámúnko kawé'á umái tu-vaiká'á méraiye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

³¹ Ísu Táyaa-naopar-ayampakemba Sáítóni-naopar-ayampa'a táúkúmaena Tékáporisi-ayampa'a táúkúmaena Káríri-nonkwaaumpa'a kúmba ³² évakarawai aívó'na'a áí'maesa tésa sésa enayáándeí táto'mai asóvamankaaó suwaná ³³ kwaásivinkemba áí'mai kweyáá-va'a ankéna ayáánánánei áápimba maréna awirááíma kwi'maréna amáávira'a tátoarena ³⁴ kwíyómpa'a karákéna sirumbá kwéiye séna kwenááivinkemba séna epaa-ta mináimbá kwántámai séna áá'o kaúnimba in-tíyuwaumne súwana ³⁵ áá'a kawé'á úwana amáávíma etóyói úwana aái kawé'á umái súwana ³⁶ Ísu asiramái séna íma simátíméro súwasa íma ísónkakemba simátímapa'a kuwasá ³⁷ ísówana ávááraumai táá'a kówasa sésa amápa-tantaa'a kawé'á unté kwéiyena táá'o kaúnín-kwaasi kawé'á kwéumatinkena aaimó ímo kawé'ó umáímo sen-kwáásí kawé'á kwéumatinkaiye siráawe.

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 15:32-39

8 moórá-tawai sáwíva-kwaasi torupowaná miwítí toómbá ánásowana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná ² séna kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ³ ti'maráanasa kentí naaó'nao'a kónááombanivo némpaken-kwaasi aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainivo súwasa ⁴ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'an-ivo náákakenta toómbá maimáíya timénaumnó suwaná ⁵ tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáíyo súwasa avakaeté kwáyáíye suwaná ⁶ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna avakaeté-tomba maisokéna Áánútuntavéna súwi séna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásír'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwana ⁷ kaumbo-káé'-noyaa'a kwáyowana Ísu maisokéna Áánútuntavéna súwi séna kwená kwayó-

kwáásír'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa ⁸ nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai óg-witowana ¹⁰ Ísu misáwíva-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Táómánúta-ayampa'a kuráawe.

Ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 16:1-4, Áríku 12:54-56

¹¹ miv'á Ísu máyowasa amáán-kawaa-kwaasi sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ¹² Ísu arumbá umbái kwétopakemba séna ívé'o máyáan-kwaasi nóra séra ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano kwéseo. árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi íma agaráátinkanaumne séna ¹³ ivátíyuwena nompí-sípívimbá usámaaisena nonkwaaúnkóná menáváp'á kuráíye.

Íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi oró siráin-kwasai.

Mátíyu 16:5-12

¹⁴ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menáváp'á kumbá kwená kwaási péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná kimbora-tomba nompí-sípívimbá kwáyowana ¹⁵ Ísu amáán-kawaa-kwaasiye Érótiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátiména séna in-tóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anóm-ba intembá amáán-kawaa-kwaasiye Érótiye miwí tááyavai kentúra'a kárákwimai máéro súwasa ¹⁶ keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma makáunanaya mirá kwésiye suwaná ¹⁷ Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séna toómbá íma kwáyáíye-aimba kwéseo. kanaán-umai toómbá timénaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. kentí imáyáagoma kentirunkómá usisi'ándaisa'a kwéowe. ¹⁸ túramba kwáyáimbanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. táá'a kwáyáimbanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. ¹⁹ éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi timéwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturao séna tísaa úwasa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampinta ógwitaraumne suwaná ²⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi timéwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturao séna tísaa úwasa avakaeté-unampinta ógwitaraumne suwaná ²¹ Ísu séna nóra éra íma tááko pééi sisa'á ísarao Ísu siráíye.

Ísu aúramba kavíkwaimba asóvamankarain-kwasai.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé Pétésáítaa-naopa'a kumbá évakarawai aúramba kavíkwaimba áí'maesa Ísunopa'a tésa sésa táto'mai asóvamankaaó suwaná ²³ Ísu ayáánka'a tátoarena áí'maena

mindáókona ayááivá'á kwéna aúrampimba awirááíma kwirankéna aúranka'a tátorena séna ára kwéawanaano súwana ²⁴ awánéna séna kwéawanaumne. taairaán-kwáásí marapá'á kwé-naaowa'a kwéawanaumne súwana ²⁵ moórágwara'a Ísu aúranka'a tátorena kawé'á umánkowana aúramba kararéna kawé'á umái kwéawanowana ²⁶ Ísu séna mindáópa'a kónavo ená naaópa'a tayauweré kwaáo siráíye.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-20, Árúku 9:18-21

²⁷ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba aampa'á kwéguwana kwená kwaási tísaa ena séna kentávái amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ²⁸ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaadawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aaí simátí-makaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aaí simátímakaawaiwinkemba moóráwái óne kwésewe suwaná ²⁹ Ísu séna keinárawa'a kentávái nóran-kwaasiye kwéseo súwana Sáimoni Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana ³⁰ mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráíye.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:21-28, Árúku 9:22-27

³¹ Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sí'a índai'a umásinke-sa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé ámáámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwái áná-saina'a puwóndavinkemba usásinanaumne séna ³² miráumai avora'á simátimuwana Pítaa Ísumba áí'maena kweyááva'a máankena séna mirán-áimbá sénavo súwana ³³ Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásí tuwánéna Pítaantavena asiramái séna Sáatáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésene Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwaásiyonte kwená kwayó-kwáásiyé tááyena séna kesínaaemba kwaráné síyawai tirááímo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaimba umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe. ³⁵ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávái ísámai Áánútu áséi-aintavai ísámai tirááímo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ³⁶ marapákémbá amápa-tantaa'a kwémaesa puwíyambo éna mintán-táákó íma túwa'naa íniye. ³⁷ puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondái'a umásuwesa ók-wara'a ayáatááka'a ménaaowe. ³⁸ ívé'a Áánúntavesa íma imáyáa ésa máyáanka'a kenkwará kesááigwara'o tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesivoná

ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne.

9 árai'a simátimé'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená asir-ayándéi kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráíye.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mátíyu 17:1-13, Árúku 9:28-36

² Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte Yóninte tí'maena anón-omapa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana ³ kwená unáánkwátóira'a ságayamba kwaéna kwayáni'a kéna aaváúmó usé-namo intembá mirá úwasa ⁴ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Íráiyaae Mósesiye Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwé-suyana ⁵ Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe súwana ⁶ avááraumai táá'a kówana nóin-aina'i síníyena póna mirán-aimba Pítaa siráíye.

⁷ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káataguwana mináínámpinkémbá aagíwé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéune. kwenáái ísáaro súwasa ⁸ kwená kwayó'nárau awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúwana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai puwón-davinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae iyóro súwasa ¹⁰ isésa íma simátimesa mináimbá úwoi tátorena keáimbá sésa puwón-davinkemba usásinanaumne simbá nóran-aina'iyó keáimbá siráawe.

¹¹ keáimbá sésa Ísuntavesa áísaa esa sésa ámáámba sen-kwáásí sésa Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usási-nankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáundawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná ¹² Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íniye-aimba árar-aimban-iyé. moórá-aimba kwaási úranda'a kumpaárurawaintavena agaimaréna séna kwembá áí'a índai'a umánkesa tínaaemba umánkanaaowe agaimaréna siráíye. ¹³ simátimé'a sé'a Íráiyaa á'a tiráíye. agaimaróntemba umái kwembá sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkaraawe. mirán-áimbá kwentávái agaimaróntemba kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintavai agaimakáawe Ísu siráíye.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 17:14-21, Árúku 9:37-43

¹⁴ Ísu simásuwena omápakemba kúmúmba kwená kwayó-kwáásítópa'a kúmúwasa sáwíva-kwaasi torupésa ámáámba sun-kwáásiyé Ísuna kwayó-kwáásiyé asirayán-áímpákémbá sésa ¹⁵ Ísu túntavesa

ivátuwesa paruvará umánkówana ¹⁶ Ísu séna nóintavai asirayán-áimbá kwéseo séna tísaa úwana

¹⁷ minkwáásíyómpínkémhá moórawai séna anón-dakoo kesáánimba áí'mae'a túne. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísana íma aai kwéisisana

¹⁸ mintáraváá-kwánkó táto'mai amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúnde-na aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyisa'a ená kwayó-kwáásíyáv'é'a sé'a taraváá-kwámbá arumpinkémhá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbai kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena séna ánivo enáánimba áí'mae tiyó súwasa

²⁰ áí'maesa tuwaná mintáraváá-kwánkó Ísumba awánéna miniyámpói améntáyuwowa tanaambá vé-na kwárere'a éna aigareó monkáánúwana ²¹ Ísu avowántávéna séna nósatawai ánkaraíyo súwana umaranka'á ánkaraíye. ²² tuvuwíndayavena póna sáwí-

vaka'a améntámai irá káúvóra'na éna améntámai nompímbá túwáara'na kwéiye. emó kanaamó e arumbá maisinkéya súwa'naa uwo súwana ²³ Ísu séna nóra séwa emó kanaamó e súwa'naa uwo kwéseeno. Áánú-

tumpa'a agevamái máyaawai amápa-tantaa'a kanaar'á áonááowe súwana ²⁴ miniyámpóigó avowámá avekáán-umai anónka'a séna kemá Áánútumpa'a agevamái máyaundanivo kemá Áánútuntavai íma asir-

amái kwémaunda-yantaa'a súwa'naa uwo súwana ²⁵ Ísu awánómba sáwíva-kwaasi sisipáá uwaná taraváá-kwántávéna séna aívó-taravaa-kwankoo auwé kóaa. íma koyauwérénda áka'a kóaa súwana

²⁶ kwáá'a téna miniyámpói améntáyuwowa tanaambá wówana arumpinkémhá kóúwana miniyámpói púwóra'na umai máyowasa évakarawai sésa á'a púwíye suwaná ²⁷ Ísu ayáánkwanda táto'mai usásin-

akowana koku'á méraiye. ²⁸ koku'á máyowana Ísu naaúmpa'a umáyowasa Ísumo kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí umésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-

umaiya mayáúkaumno suwaná ²⁹ námúnaa kwéseмба pó'a miráumai mirán-táraváá-kwámbá mayauwánááovo ó'on-tantaa'neimo é'a íma kanaán-umai mayauwánááowe Ísu siráíye.

³⁰ Ísu simásuwena tuwéna Káriri-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi torupaavó séna kesí kwayó-kwáásíyé su'mai aai simátiménae séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruandawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-tawai maisuwé'a usásinanaumne súwasa

³² kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa áísaa ónái sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Árúku 9:43-45

³⁰ Ísu simásuwena tuwéna Káriri-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi torupaavó séna kesí kwayó-kwáásíyé su'mai aai simátiménae séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruandawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-tawai maisuwé'a usásinanaumne súwasa ³² kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa áísaa ónái sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

náawa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Árúku 9:46-48

³³ íma áísaa esa Kápénéamu-naopa'a kumbá naaúmpa'a umáúwana Ísu tísaa ena séna aampa'á kwéte'a nóin-aina siráao súwasa ³⁴ aampa'á kwégwesa sésa kentáávínkémhá náawa kwéusayaitaiyo sésa iséise úmae kwégwesa pósa íma aai suwaná ³⁵ Ísu mara'-

maéna kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna maísáaro. usáyaitanae síyawai tínaaeni'a ésa amáparawaiti kwayó'á máráaro simásuwena ³⁶ moórá-iyampoi áí'mai avumpimbá usásinakena taparéna simátiména séna ³⁷ kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwé-

suwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákai-waimba kwéawa'naa-owe Ísu siráíye.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Árúku 9:49-50

³⁸ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavai auwé kóaa simátiména pa'a kwégwisasa mintáraváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaooya siráumne Yóni súwana ³⁹ Ísu séna íma tuvínankaaro. ímo awánaam-bayaimo máyáawai úwoi kesúwí'a íma sáwí'a simásinkanaaowe. ⁴⁰ kentáásí mayáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naa-owe. ⁴¹ árai'a simátiména sé'a keinárawa'a tuwánéna sésa Ísu Kárásitina kwaási ombá pó'a túwa'naa ónái sésa sáwíyan-tantaa'a nombá timíyawaima Áánútu kawé'-méyámbá timíníye Ísu siráíye.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-9, Árúku 17:1-2

⁴² Ísu mináímbá simásuwena séna iyámpóigomo kesáíyavaimo áraire sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesáíyavaimo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówíyasa Áánútu kampa'ó síyawai sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátiméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye. ⁴³ tiyáánkomo sáwí'ó ina'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'ó uráinda maisuwé'ó máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁵ tísamaigomo sáwí'ó ina'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tisamaima arátúwáaro. kae-tísámáímó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'ó uráinda maisuwé'ó máyáamba mindá kawé'an-íye. ⁴⁷ túrankomo sáwí'ó ina'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímo awáné'ó é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'ó uráinda maisuwé'ó máyáamba

Áánútu kwená kwaási kawááipa'a máyáamba mindá kawe'án-iyé. ⁴⁸ iramó kwégaipa'a marinkómó éna kwaíkwai'a kwéinana iramó éna íma pisináinda kaíkai'a kwéiyé Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu simásuwena séna uwímó toónká'ó úmáráawanamo kawe'ó intembá Áánútuma kwaásira'a iramó kaintenkáán-umai maráínasa kawe'á umái ménaaowe. ⁵⁰ uwímá kawe-tántáá'á imbánivo anómbo ánásaisana ayáántámbo kwáyáimbanivo ó'a uwímó káí'a íma úmaranaaowe. uwígómó áséimo intenkáám-bá kwé'e'a paru umái ménaaowe Ísu siráiyé.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:1-12, Árukú 16:18

10 Ísu minká'á tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápá'á komáyowasa moórág-wara'a sáwíva-kwaasi torupowaná ké'naamba aai kwésimatimuwasa ² áamáán-kawaa-kwaasi sésa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo awainínkómbá kanaaráu auwáníyo. mirámó énamo éna áamáán-aimba karáni. íya karáníyo suwaná ³ naaóv'á'á Mósesi nóra-amaana simátímakaiyo séna tísaa úwasa ⁴ miwí sésa Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúvávimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráiyé suwaná ⁵ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aaí íma ísóntavai mindáyavai Mósesi minámáámbá siráimbanivo ⁶ Áánútu kwíyómbo maramá tarórurónka'a íma mirá siráivo Áánútu aaraigwára kwaaigwára'á taróruraiye. ⁷ mirá-umai taróruraintavai tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágarotamai ⁸ mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe. mindáyavai awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbórá'á kwéowe ⁹ Áánútu aarai-kwaaí moórái'a umátínkaraintavai íma tasáero Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu simásuwena naaúmpa'a umésa kwená kwayó-kwáásí Ísumo sún-aintavesa áísaa uwaná ¹¹ séna moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-in-imbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye.

¹² moórá-ininkomo awaikómbó auwénamo ó'onkwambo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawe'á umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Árukú 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátínkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna áwáá'a tiyéna séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro. ¹⁵ árai'a simátíme'a sé'a Áánú-tuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwír'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu séna

¹⁶ miniyámpóiyómbá tiránkena tine'á tátorena kawer-áimbá simátímakaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Árukú 18:18-30

¹⁷ Ísu simátimena kwéguwana moóráwai isaaiséna Ísu anóndakoman-iyé séna takívairena séna kawe'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómbo'a maí'maira ónaumno súwana ¹⁸ Ísu séna kentávái nóra séwa kawe'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-iyé. ¹⁹ Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáámbá aúvávinkemba agaimaréna séna kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma aarai-umóyámbá oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áimbá simátínkáaro. kwakarái-áimbá íma seró. kentinóvowi túwí'a anómbo oró siráiyé súwana ²⁰ mindákó séna minámáámbá kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawe'á úmae kwéiyune súwana ²¹ Ísu awánéna aamoí éna séna kawe'á éma moórá-yantaa'a íma kawe'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétíme óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-mékámbá Áánútu kwíyómbo'a ankáníye. tí-matuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²² mináímbá iséna sáwíva'-naindaamba makóntavai kanagí'á túmaena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásíyávéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'a kwíyamba umbái táníye súwana ²⁴ kwená kwayó-kwáásí mináíntávái táá'a kówana kesí iyámpóiyono. óísan-imayaamo eémáyaiyawaimo Áánútumo kawááipa'o kwíyamba umbái táníye. ²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináímbá iséna táátavai ésa séna umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu amá-pa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiyé súwana ²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta ená-naaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a kentávái imáyáa ésa Áánútuna áséi-aimba kosimátimenaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa tuwaaísái-i'a ésa tímánaa'maari'a ésa tinóisai-i'a ésa kentí iyámpói-i'a ésa naambá maramá mayánááomba miwívimbá umbai-yántáárí'a umátínkanaaombo ésa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómbo'a maí'mai'a ónááowe. ³¹ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a iyasa ívé'a évaka'a tí-naaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwínítavai siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Árúku 18:31-34

³² Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwesa Ísu aiva'á kúwana kwená kwayó-kwáásí táá'a kówana tínaaembo kun-kwáásígwará'á táá'a kówana Ísu kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena kwemp'ó tínín-tantaakontavai mósimatimena ³³ séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa ³⁴ kanaará'a kwésinkesa tuwirááíma kwisinkésa súwiruku'a kwénesa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

Yémésiye Yóniye Ísumba áísaa urááyan-kwasai.

Mátíyu 20:20-28

³⁵ minkánáa Sépéti ááninkorasarai Yémésiye Yóniye Ísunopa'a tésarai sésarai anóndakoo áísaa oyaní'a umásinkaniyono suyaná ³⁶ nóintavai kwétinkainara umátinkanaumno súwasarai ³⁷ ená ságayam-barupa'o umaéma kenkáí usásisinke évarevar-akwampa'a sinkáníyone suyaná ³⁸ Ísu séna séyan-ainkona ááimba íma ísaraaiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarárá kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo. sí'o índai'o umásinkanaaontemba kanaarárá keinárai mirá umátinkanaaoo súwasarai ³⁹ keiráí kanaám-pókai mayáyauye suwaná Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiye. sí'o índai'o umásinkanaaontemba keinárai mirá umátinkanaaovo ⁴⁰ kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Ánútu kae'nárai umátínkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ⁴¹ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináímbá isésa Yémésinte Yóninte áwáá'a tíyúwana ⁴² Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyóm-bá usáyaaítamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ⁴³ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaítanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ⁴⁴ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáíma túwa'naa oro. ⁴⁵ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayavai puwónaumne Ísu siráiyé.

Ísu aúramba kavikówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Árúku 18:35-43

⁴⁶ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-noopa'a kumbá sáwíva-kwaasigwara'a mindáópa'a tuwésa aampa'á kuwaná Tímíyási ááninko áwí'a Páátímíyasi aúramba kavikówai óntamba inai simái mayánáe séna aanéi-

va'a kumbéna kwéinaai súwasa ⁴⁷ évakarawai sésa Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná iséna anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaoo súwasa ⁴⁸ sáwívarawai áwáá'a aéesa sésa aaiseraao suwaná mináímbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaoo súwana ⁴⁹ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna ááyaaro súwasa aúrambo kavikówaimba ááyesa sésa enarunkó kawe'á íno. kwéaayaivo usásinaao suwaná ⁵⁰ a'marénamo máyon-ampaanta agwáímarena usásinena Ísun-aóká'á túwana ⁵¹ Ísu séna nóin-tantaara embó arááímo táinda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawe'á umásinkainkwae'a úne súwana ⁵² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iyé sénda pó'a kawe'á umánkaumpo kwaaó súwana avekáámbá aúramba awánéna Ísun-ánaemba kwakáiyé.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

11 Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-naor-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwasa minkáé'-náór-egwaa'a kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ² séna epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³ moóránankomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a konasá áí'maesa koyauweránááowe siyé simámékaiyo súwasarai ⁴ kuyaná mimpóimá ontará'á ándáneí anumarampimbá kwímarowana máyowasarai koawánésarai minándá koiyatúwóyana ⁵ minká'á máyón-kwaasi sésa nóra sékai mimpóígóná ándáma kwéiyatuwaaiyo suwasarái ⁶ Ísumo sún-aimba simátímúyasa kanaán-ivo mirá okaiyó suwasarái ⁷ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwandaai uwí'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Ánútu kawe'á kwéumankaiye. ¹⁰ kentáá síkwá'ná Tévitimo kawáá-uraintemba miraráámbá íniye. kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná ¹¹ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúmba anóm-bono'-naumpa'a uména amápa-tantaa'a awánéna enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena Pétáni-naopa'a kuráiyé.

taaigóná kwaasái.

Mátíyu 21:18-19

¹² Pétáni-naopa'a kogwáúmba usá aaváyaavimba mindáópa'a tuwésa aampa'á kumbá Ísumba ááima ankówana ¹³ moórá-taigo áwí'a víkima kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba arambó iyái-kánáámó ímo túmba íma iyéna ánáwe su'mai kwáyowana avakáá uwááena ¹⁴ mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone. moórágwara'a kwaási ená arambá íma nánááowe súwasa kwená kwayó-kwáásí mináímbá ísaraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Árukú 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹⁵ Ísumo sún-aimba isésa Yérúsaremu-naopa'a kumbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwe-na mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavai imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶ simátimena séna ókwara'a íma mono'-náúmpá'á mirán-tántáá'á maimaé'a iré kunke oro. ¹⁷ Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naantavái sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbá isasá ó'on-o'om-barapaken-kwaasi tésa námúnaa kwésewe agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna áamáayu-aimba kwésesa sáwíva-kwaasimo Ísun-aaimo ísámae kwéiyuntavai táátavai ésa Ísumba tuvuwónááon-amba kwéavakaa-uwasa ¹⁹ enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Yérúsaremu-naopa'a tuwésa kuráawe.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mátíyu 21:20-22

²⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kogwaésa usásinesa aampa'á kumbá víki-taima awánomba ánúka to'mai amápa'a móyankaguwana ²¹ Pítáa Ísumo sún-aimba ááka'a maréna séna awánaao. aaimó simámakaan-da-taima á'a aáyánkagwiye súwana ²² Ísu séna Áánútunka'a aráápamai máéro. ²³ árai'a simátiména sé'a maanómátáváiimo sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyawai ímo kaer-ímáyáámó tokésamo sún-dantemba árai'a íníye síyanamo éna árai'a mirá íníye. ²⁴ mindáyavai Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'ontantaatavai áisaa e'a semba árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaiye semba kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé. ²⁵ Áánútumpa'a námúnaa semba sáwí'ó umátínkaraamba anondá sáwí'a ónaumne-imagaa íma é'a ivátuwaaro. mirámó íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'a sáwí'ó kwéomba maitiyuwáníye. [²⁶ ánivo sáwí'ó umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'ó ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai sáwí'ó kwéomba íma maitiyuwáníye] Ísu siráiyé.

náawa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Árukú 20:1-8

²⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé ókwara'a Yérúsaremu-naopa'a kumbá anóm-bono'-naumpa'a kwénaauwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiyé áamáamba sun-kwáásíyé Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa náawa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná ²⁹ Ísu séna ai-va'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'ó é'a síjaa on-áímbá simátimenaumne. ³⁰ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ³¹ miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyavai íma áraire siráao síniye. ³² kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaao. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavai sésa Áánútun-aii simásimakaiwai uráiyé kwésemba pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáímbá sésa ³³ Ísuntavesa sésa emó síjaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. asirayám-báyái kwémayaanda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o tavíyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Árukú 20:9-19

12 Ísu kwántámai-aimba simátiména séna moórawai óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígauva'o tavíyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó tavíyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátiména ó'om-bapa'a komáyáísana ² arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó tavíyéwaitopa'a tisasá ³ táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ⁴ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai a'nómbá tuvámbai sáwí'a umánkówana kówisana ⁵ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana púwísana aanávómá moórá-mora-umai ti'maráintemba tewasá tínkamba tínkamba kwéowasa évaka'a púwówasa évaka'a tayauwéráawana ⁶ aanávómá kímborawai kwenááninkomba póna kwená imáyáama ámakaiwaima máyáimba ayáátááka'a imáyáa eéména kesááninkon-aii isánááowe séna ai'maráísana ⁷ tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai awánéna keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú'íma mayáinata kesáa mayánáe sésa ⁸ táto'mai tuvúwówana púwísana maimái aumépa'a tukáawe. ⁹ Ísu mináímbá simásuwéna séna minkígáú'ógó aanávómá mirá íníye. téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-

kwaasi kesí kígaura'a taviyéro síniye. ¹⁰ Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye séna maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé. ¹¹ mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráiyé kwésune agaimaréna siráiyé Ísu súwasa ¹² mono-káwáá-kwáásí mináimbá iséna kentááyáváiyá siyé séna táto'mai tuvuwónáe séna umbá amápa-kwaasiyavai táá'a kówasa ivátuwesa kuráawe.

táákisi-aintavai áísaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Árúku 20:20-26

¹³ mono-káwáá-kwáásí kwésa Ísumba áísaa íyana sáwí-aimbo sínasa aaivimbá mayankánááontavai áamáán-kawaa-kwaasivinkemba évakarawaiye Éróti amááraawivinkemba évakarawaiye ti'marówasa ¹⁴ Ísunopa'a tésa séna anóndakoo árai-kwaasi po kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya isaraumne. emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákisi-ontamba Árómáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáána araaisénaundaya'iyompo ¹⁵ timénaum. íya timénaumno suwaná Ísu miwí tááma iséna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe séna kentávái sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. moórá-ontamba maimái máa-garaasinkaaro súwasa ¹⁶ maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa miwí séna Árómáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná ¹⁷ Ísu séna Árómáani-kamaani-kawaanakoí kwembá áméro. Áánútundeí Áánútumba áméro súwasa mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aái siráawe.

pukémpinkemba usásinanaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Árúku 20:27-40

¹⁸ suwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa séna ¹⁹ anóndakoo naaóv'á Mós-esí séna moórawai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankániye siráiyé. ²⁰ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ²¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa ²² avakaeté-kwaasi putásaawana minínimbá naaémba pukáiyé simásuwesa ²³ Ísumba áísaa esa séna mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayániyo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna

asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ²⁵ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaí íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaí íma mayáiyasa ónááowe. ²⁶ kwaási pukémpinkemba usásinaaomba Mósési mináintávái agaimakáiyé. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mós-esintavena séna Áánútu úne. enáikwá'ná Ááváramune Áísakaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamántínkaraambanivo ²⁷ mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. ánivo kentááima sáwísawaa-aimba siráawe Ísu siráiyé.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mátíyu 22:34-40

²⁸ súwana amáámba sún-kwaasigo ména amápa-kwaasimo sumbá iséna Ísuna usáyaaítamai-kwasai iséna Ísumba áísaa ena séna Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana ²⁹ Ísu séna aivar-ámáámbá sénaumpo Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Ísareri-kwaasi maísáaro. Áánútu kentáásí Ísóigo éna mimbórá-Ísóigómán-iyé. ³⁰ Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané kentí asirayáné áméro agaimaréna siráiyé. ³¹ miwá ánaaenken-amaamba sénaumpo ísáaro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró agaimaréna siráiyé. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaítaraiye Ísu simámuwana ³² minkwáásígó séna anóndakoo árai'a sända Áánútu kweyáá Ísóigoman-ivo ó'on-o'on-isoima íma máyáawe. ³³ kesáámá Áánútumpa'a kesirumbá imáyáama kesí asirayámbá kwempá'á tuwéta mirá onó. kesávái-ímáyáámó úndantenta kesí kwaásiti imáyáagwara'a onó. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaítaraiye. toómbá sipisípima iravimbá agaimái Áánútumba amúndanivo mindágwara'a usáyaaítaraiye séna ³⁴ mindá'ó súmba kawer-ímáyáávínkémbá súwana póna Ísu iséna séna Áánútumo kawáimba kwená egwaa'á máyáane súwasa ísómba Ísun-aaivavai táá'a kóntavai íma áísaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai Káráisitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Árúku 20:41-44

³⁵ íma áísaa úmaesa íyúwana Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwésimatimena séna amáámbo senkwáásí séna Káráisitima Tévíti-andaraken-kwaasiman-iyé kwésevo ³⁶ naaóv'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévíti Káráísintavai séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba monor-ímá agaimakón-auvaivimba Tévíti agaimaréna séna

kesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asir-ayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Téviti siráiyé. ³⁷ miráumai Téviti Káráisitintavai séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévitin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévitin-andaraken-kwaasigoman-iyé. úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-ai isésa aamoí uráawe.

ámáámbo sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Árúku 11:37-54, Árúku 20:45-47

³⁸ úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-ai isésa aamoí kwéuwana Ísu kwésimatimena séna évaka'o ámáámbo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaauwasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasin-owe kwésewe. ³⁹ minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'o anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá kwénaawe. ⁴⁰ minkwáásí ketor-íníntí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáé sésa kampakómbá tavisimáinamunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu siráiyé.

ketor-íníntí Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.
Árúku 21:1-4

⁴¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména óntambo túwón-anaveunkona egwaa'á ména tuwánóm-ba kwaásiyomba tésa óntamba túwómbo sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ⁴² moórá-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwówana ⁴³ Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyena séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-íníntí kómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontamba usáyaaitaiye. ⁴⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráiyé.

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 24:1-2, Árúku 21:5-6

13 Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásíwínkémbá moóráwai anóm-bono'-nantavai séna úwé awánaao. maanóntán-dámbá kawé'á kwáyáísana minóntámbá anón-ontamba kwáyáiyé súwana ² Ísu séna maanánón-dámbá awánaaro. aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwara'a tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.
Mátíyu 24:3-14, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a uména anóm-bono'-namba awánómbo Pítaawe Yémesiye Yóniye Éndaruwe kírmaimai-kwaasi Ísumo kweyáá máy-onka'a tésa áísaa esa sésa ⁴ emó sénda nósá-tawaiya

tíniye. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá íniyeya sénaumno suwaná ⁵ Ísu séna kamparáímbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. ⁶ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usá-sisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áíntávái áraire sénááowe. ⁷ áái'o tíyáán-aimba némpake-na'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁸ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavai usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. mirántántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásaninkanaa íma tiráivo iyámpóimo tinkáné owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínimba miráumai ááimba ásíyé seró.

⁹ mirán-áíntávái kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tímaesa anón-kwaasitopa'a mótiakesa aaivimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótiakesa tínkamesa kentáváímó asiramáimo máyáantavai táto'mai tímaesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mótiakesa aai simátinkaiya'a minánón-kwáásí kesáái simátimenaowe. ¹⁰ aiva'á ásí-kwasai amápa'-maravaken-kwaasi simáti simati kwéiyana naaémbo amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíniye. ¹¹ táto'mai aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómbo é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka tinkáína'a mináímbá sénááowe.

¹² évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoisáimo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. ¹³ kentáváímó asiramáimo máyáantavai amáparawai tíyámba umátinkanaaowe. ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye.

sáwí-kanaagona kwaasí.
Mátíyu 24:15-28, Árúku 21:20-24

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna naaémbo ávááraumai inkaisí-yántáákómá uwóví'a íí-márúká'á paáriniye Ísu siráiyé. kemá Mááka sé'a maanáúvámó torausíyawai tááko pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu séna uwóví'a íí-márúká'á paárínasa awánanaaomba Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaiséa iyónááowe. ¹⁵ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyiyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaiséa iyónááowe. ¹⁶ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyiyamba unáánkwátóí ivátuwesa úwoi isaaiséa iyónááowe. ¹⁷ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ¹⁸ isaaisé'o iyónááomba táúgwí-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánú-tumpa'a námúnáa seró. ¹⁹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba

ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aánog-wara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíníyē. ²⁰ mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaa Ísóigo ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéininkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máési-no. Áánútu ítámakain-kwaasiyavai imáyáa éna mirá-úmbái-yántáá'á ákíse uráiyē.

²¹ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáiyē síya'o é'a íma ísáaro. ²² évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásinankaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simá-timundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátíyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe. ²³ miwíyáwái árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paárruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro Ísu siráiyē.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Árúku 21:25-33

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káínana ²⁵ o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ²⁶ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe Ísu siráiyē.

²⁸ Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai náitáigó áwí'a víki-taigontavai imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwiyanka'a tíníyē sénááowe. ²⁹ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwiyanka'a kumíníyē sénááowe. ³⁰ árai'a simátíma'e sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriniyē. ³¹ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníyē Ísu siráiyē.

kúmón-da-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Mátíyu 24:36-44, Árúku 17:26-30,34-36

³² Ísu mináímbá simásuwena séna kúmón-da-kanaama aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiyē. ³³ kemó kúmón-naunda-kanaa íma ísaraiyanka'a kumónaumpo kárákwimai máéro. ³⁴ mirámó ínintenkaan-umai maarán-áimbán-iyē. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásiyávēna mayái máyáaro séna ti'má'mai kwégwena ontará'ó kawáai-waintavena séna taviyiyó séna kóuraiyē. ³⁵ naankóná aanávómó tínimbo ímo ísaraantemba ké'naamba kemá kúmón-da-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. enáíndarara'i. no'wáámpina'i. iratarórá'i. kwáyá'wáiyá'i. kumónaumno minkánáá íma ísaraavo ³⁶ kentávái íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo

kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro. ³⁷ kemó simátimunda amápa-kwaasiyave'a sumpo taviyíyē'a máéro Ísu siráiyē.

Ísuna amááyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

14 Ísu mináímbá simátimuwana naaóv'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíoótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama ayúnkaraamba kauvónaumpo sésa kae-táwaima úwoi mésa monokáwáá-kwáásiyé amáámba sun-kwááiyé sésa nóraumaíya Ísumba aúpá'á táto'mai inkamónaundaya'iyō. ² amápa-kwaasi áái'a tíoóávainivo tanómba kauvíyan-kanaara'a íma tuvuvónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Yóni 12:1-8

³ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áuma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba minánávéúnkó ói'a móankaisuwena Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁴ évakarawai keáímbá sésa áwáá'a aéesa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁵ mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniyē sésa minínínkómbá áwáá'a áúwana ⁶ Ísu séna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawé'a umái pésinkaiyē. ⁷ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónái sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ⁸ minínínkómá kwená imáyáavinkemba kawé'a umái pésinkaiyē. púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiyē. ⁹ árai'a sumpo maísááro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimewasa minínínkómá umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyē.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:14-16, Árúku 22:3-6

¹⁰ súwana Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa ¹¹ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó indaméyámbá óntanta aménaumne suwaná nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyē.

tíoótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Árúku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹² Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíoótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a kwená kwayó-kwáási Ísumba taáísaa esa sésa náávara tíoótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyō suwaná ¹³ kae'á

ti'maréna séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámó maimaénamo kwíndawaim-ba kóánaaemba kwáráakaiyo. ¹⁴ kwemó naaúmpa'o iyí-nanamo naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo. ¹⁵ kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'a kausínkáakaiyo súwasarai ¹⁶ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'a tanómba mágauwankaraaiye.

¹⁷ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé mindáúmpá'a umésa ¹⁸ toómbá kwé-mandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai keséya toómbá kwénaiwaima kembá namuro-kwáásírá'a agaráátinkaniye súwana ¹⁹ tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áísaa esa sésa kewá'iyó sinté kuwaná ²⁰ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. ²¹ naaóv'á'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna kwaási úrandako kumpaáríndawai puwíníye siráintemba pó'a púwó-nana namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawé'a isinó Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 26:26-30, 1 Kórinti 11:23-25

²² súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna ²³ ándá-aran-dombo kwáyón-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tímúwasa amáparawai nowaná séna mindá kesí naaemán-iyé. ²⁴ kesí naaemá sáwíwarawaiyavai kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. ²⁵ simátimé'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa ²⁶ Áánútuntavai ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'a tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.
Mátíyu 26:31-35, Árukú 22:31-34, Yóni 13:36-38

²⁷ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátiména séna Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. ²⁸ ániyo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káírí-ayamapa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana ²⁹ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁰ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigó íma

kaeká'a áái siráindara'a emá kaumborá'a kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavai súwana ³¹ Pítaa asiramái séna entémo sínkamonaé íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.
Mátíyu 26:36-46, Árukú 22:39-46

³² amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátiména séna maanká'a máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³³ Pítaawe Yémésiye Yóniye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁴ simátiména séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'a mé'a kárákwimai máéro séna ³⁵ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó amápa-tantaa'a kanaán-umai kwéonda po kanaán-iyé sémo e maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ániyo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

³⁷ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómbo tuún-kwaig-urówana tayúsena Pítaantavéna séna Sáimoniyo aúnkwaiguréna íma kanaará'a sáwíyanka'a kárákwimai máyáane. ³⁸ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyávániyo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áugomo umbaimó taimbá mindá aúgávaa'a kwéiyé simásuwena ³⁹ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba Áánútumpa'a námúnaa kosimásuwena ⁴⁰ kwená kwayó-kwáásítópa'a téna tayuwánómbo tuún-kwaiguréna tógávaate kwéuwasa nóran-aina'i. anonda íma simámuwana ⁴¹ tiyuwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna minkáúmbónárauyavai séna tuómó kwaig-uré'o máyáamba á'aniyo kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo ⁴² usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwéiyé Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Árukú 22:47-53, Yóni 18:2-12

⁴³ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási túmba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ányatankwara'a maimaéna tumbá mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá tí'márówasa tumbá ⁴⁴ ááéma Yútási Ísumbo agaráátinkaintavai simátiména séna parubar'á umánkáandawaimba táto'mai áí'mae'a taví'mae'a koró siráimba ⁴⁵ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubar'á kwéumankowasa ⁴⁶ kwesé tuwái Ísumba tátórowana ⁴⁷ Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai taánasatama maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwawana ⁴⁸ tun-kwáásíyávéna séna kentávái umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasa-

tagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwéte. ⁴⁹ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé mé'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tá-tokaawe. naaóvá'á Áánútuun-aaí aúvávimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwéte súsasa ⁵⁰ kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uwasá tun-kwáásí Ísumba áí'maesa kwéguwana ⁵¹ moórá ívé-kwaasigo am-paantawé su'mai úsúrena Ísun-ánaaemba kwéguwasa tátorankowana ⁵² ampaantamá kwatuwéna kwátóiyaaimba kuráíye.

anón-kwaasi Ísumba aaf simánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:57-68, Árúku 22:54-71, Yóni 18:13-24

⁵³ kúwasa Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáám-ba sun-kwáásíyé torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁴ Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména i-kwáásíyé irará'á koména irá kwé-gauyiye.

⁵⁵ Pítaa irá kwégauvuwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwiyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana íma kwáyowasa ⁵⁶ Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasá ⁵⁷ évakarawai usásinesa kampa'á sésa ⁵⁸ kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba kwaási uráan-damba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwé'a kwaásimo ímo íyan-damba ónaumne siráíye suwasá ⁵⁹ minkwáásí íma moórá-aimba suwaná ⁶⁰ aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna simánkáan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶¹ Ísu iséna íma aaf súwana aiva'-mónó-káwáánákó áísaa ena séna kesáámó áwí'ó mósá maráúndawai ááninko e Áánútu mo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo súwana ⁶² Ísu séna kemá úne. suwánáina'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáíma ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶³ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátóí tará-tuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávái aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá unda póta ivatá tuwéta ⁶⁴ Áánútumbo simáímo sáwí'ó umánkáintavaiya nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwiyana puwíno sésa ⁶⁵ Ísumba tuwirááíma kwirankésa aúrampa'a ampantanéí káátamakesa kwé-tuvuwesa sésa esávái se Áánútu usásinankaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésuwasa i-kwáásí áí'mai tiyáándeí tu-vúkáawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:69-75, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-27

⁶⁶ Pítaa naamaúva'a ména irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó téna Pítaamba takarákéna séna Ísu Násáretivakewise maéndawai

óne súwana ⁶⁸ emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-íye simásuwena máápar-ontavimba komáy-owana ⁶⁹ minárásígó moórágwara'a awánéna máyón-kwaasiyavena séna evíwána kwaásivinkenda'an-íye súwana ⁷⁰ moórágwara'a Pítaa séna ímaniye simásuwena máyowasa sáwíyanka'a máyómba Pítaan-tavesa sésa áraitá sune. Kárírivakenda'a po kwená kwayó-kwáásíwínkéndá'á óne suwaná ⁷¹ Pítaa aika'á maréna séna kampar-áímbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-íye kwésuwana ⁷² kokórigoma moórágwara'a áái súwana Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo kaeká'ó ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasi-man-íye síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna áváaraumai ivi'á taráíye.

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2, 11-14, Árúku 23:1-5, Yóni 18:28-38

15 ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáám-ba sun-kwáásíyé mimbórá-áímbá símaresa Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Árómaani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana ² Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ³ mono-káwáá-kwáásí ó'on-ó'on-aintavai aaivimbá mayánkówana ⁴ Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo anondáma íya moórá-aimba síníyono súwana ⁵ Ísu iséna íma anondá aaf súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráíye.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

⁶ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Árómaani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'ó máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ⁷ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párápási ándáva'a ména évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyónka'a kwemá moóráwaimba tuvuúwana puwúwasa ándávimba ánkawana máyowasa ⁸ sáwíva-kwaasi torupamáí mésa Páírátintavai sésa moóráwaimba ayúrankaao suwaná ⁹ Páírátí imáyaa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavai íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máánkaraawe séna tísa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno súwasa ¹¹ mono-káwáá-kwáásí úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Ísumba íma ayúrankaniyompo Párápásimba ayúrankaao simáméro suwasá isésa mináímbá simámúwana ¹² Páírátí séna Ísumba Yútaa-kwaasiti kawáánará iyémó sewáímbá nóra ónaumno súwasa ¹³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno suwaná ¹⁴ Páírátí séna nóra-sawira uráina'íyo súwasa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno símae íyúwana ¹⁵ Páírátí miwí táái owé senasá aamoí

umásinkaigwae séna Párápásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á mátu-vuwiyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Mátíyu 27:27-31, Yóni 19:2-3

¹⁶ Ísumba i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááy-owasa tamésa ¹⁷ naaeyayán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iye sésa Ísumba umánkesa anón-kwaasiti kánumo'an-iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpimbá kuvérankesa ¹⁸ kanaáráá'a ankésa moórá-mora-umai kivaíresa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa tááúndei a'nómbá tuvánto'na kwéesa tuwirááíma kwirankésa ²⁰ kanaáráá'a ánkáyuwesa naaeyayán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Árukú 23:26-43, Yóni 19:17-27

²¹ i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Arekesándaawe Árukúvunte tivowámá kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresa Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa áwa'naa úmae tiyó suwaná mirá úwasa ²² kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkoná ááimba a'nómayaa-pare supa'á kwésa ²³ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánasainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpimbá marésa Ísumba ámúwana íma naráíye.

²⁴ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba máyuvusumaresa kwená unáánkwátói mayánae sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitaindawai mayániye sésa mirá ésa ²⁵ aakaaká'ó máún-kanaa-avaura'a tuvúwumba ²⁶ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye agaimarésa taaira'á mósá marésa ²⁷ umóyántémo uyan-kwáásír'áí t'í'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowana [²⁸ naaóv'á Áánútu-aai aúváivimba agaimaréna séna kwemá sáwí'a on-kwáásí máépa'a máyáísasa awánaraawe agaimaréna sirónka'a pósa mirá uráawe.] ²⁹ taaira'á tuvúsúmarowasa évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áákesa tímánáantata'a umánkesa aká'áámba simánkesa sésa úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwe'a ó'omba ónaumne siráampo ³⁰ esávái enáuma áwa'naa ema eyáárika'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo suwasá ³¹ miráumai mono-kwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáuma íma kanaán-umai áwa'naa íniye. ³² Áánútu-mo usásisinkaiwai é'a Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iye sénaumne suwasaráí miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásír'áí évare-

var-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai Ísumba kanaáráá'a ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Árukú 23:44-49, Yóni 19:28-30

³³ Ísumba kanaáráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana tunkumba ³⁴ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ³⁵ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóv'ó Áánútu-aai simátímakai-waimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ³⁶ moóráwai isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpimbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaéna naínkwáe séna Ísu óika'a mósá maréna séna Íráiyaama kuména taairakémbá kunayútuwani. íya kunayútuwaniyo séta amu'maréta máyauumne súwana ³⁷ Ísu anónka'a kwésena puwúwana ³⁸ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maéna marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútu-nopa'a iyónááon-amba kwi'makáíye. ³⁹ Ísu anónka'a kwésena puwúmba i-kwáásítí kawáánákó Ísumo anónka'o sénamo miráumai puwúmba awánéna séna árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iye siráíye.

⁴⁰ mináimbá sumba sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. miníníntómpínkém-bá moórá-inimba Mágátáara-naopakem-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba aú-kwaasi Yémésinte Yósisinte tinówama áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba áwí'a Sárómi ⁴¹ miráumai-inimba Ísumo Kárirí-ayampa'o naaúpa'o kwenánaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo kuráan-inimba Ísu Yérúsaremu-va'a tumba miníníntómbá tésa taaira'á tuvúsúmaronka'a némpa'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Árukú 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁴² miníníntómbá tamáyówana Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba enónka'a moóráwai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai ⁴³ kwemá anón-kwaasi éna kawe-kwáásí éna Áánútu kwená kwaásí kawááiniye séna amu'maréna máyowai íma áá'a kómba Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana ⁴⁴ Páírátí imáyáa éna ára pukuráína'iyo séna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna Ísu ára pukuráína'iyo súwana ⁴⁵ owé á'a pukuráíye simámuwana Páírátí séna kanaampó Ísun-auma mayáníyone súwana ⁴⁶ Yósépi aúna-ampantama komaimaéna tiréna Ísun-auma taairakémbá tamaimái minámpáántávimbá asááumai maimaéna aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁴⁷ Máriaa Mágátáara-naopakem-ininko úwana araámáó Yósisimba anówama úwasarai mésarai Ísumbo utamánkomba taawánésa kurááíye.

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Ánúku 24:1-12, Yóni 20:1-10

16 Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasa kaumbo-ínimbá Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininko úwana araámáó Yémésimba anówama úwana Sárómi úwasa miráumai-inimba Ísun-aura'a áséi-kwiyu-masawemba mápérankanae sésa ² ááéma aavúúmá usónka'a mimbásáwémbá maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kumbá ³ aampa'á kwégwesa iséise ésa sésa murí-áígó oíka'a awááumasukaan-ontamba anón-ontamba póna nááwa akwásinkanintaa'iyó sésa ⁴ awánomba minóntámbá á'a akwátukowasa awánésa ⁵ mimbúrí-áír'á íyúmba moórawai ívé-kwaasi kwayán-únánkwátóigwara-kwaasi minká'á máyowasa awánomba táá'a kówana ⁶ simátimena séna íma táá'a kaíno. Ísumba Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánanae sé'o kwétemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawáné'a ⁷ kwená kwayó-kwáásiyé Pítáa iyai kosimátimé'a sé'a Ísumo siráintemba pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináimbá kosimátíméero súwasa ⁸ mimbúrí-áímá tuwésa táá'a kéna tiyántámbá tówasa isaaisésa kwésa táá'a kóntavai mináimbá íma kosimátímakaawe.

*Mááka kemó súnda-aimba ánásaiye.***[Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.**

Yóni 20:11-18

⁹sonaar'á ááéma Ísu pukáimpinkemba usásinena aiva'á Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininko aúranka'a paárúwana ááéma Ísu minínínkó arumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkain-ininko aúranka'a paárúwana ¹⁰ awánéna kwená kwaási ivi'ó kwétopa'a kosimátimuwasa ¹¹ Ísumo aúvówanamo minínínkómó awánón-aimba simátimumba isésa íma isámai kawe'á uráawe.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Ánúku 24:13-35

¹² minkákémbá kae-kwáásí aampa'á nén-ampa'a kwéguyana Ísu ó'on-kwaasi túwawaakaamba makéna minkáé'nárai túranka'a paárúwasarai awánésarai ¹³ koyauwerésarai Ísuna kwaási tasimátímúyasa ísóm-ba íma isámai kawe'á uráawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Ánúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁴ minkákémbá Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasi toómbá kwénowana Ísu paárúwasa awánowana Ísu áwáá'a tiyéna séna kemá pukáundavinkemba usásinkaunda suwánaresa simátíméwa'a isámai sirumbá kwéairaraawe sé'a isámai tuwarónaawaro kwéowe. simátímén-aintavai áraire seráámbá íma áraire siráawe simásuwena ¹⁵ séna kesí áséi-kwasai amápa'-marava'a simátímapa'a koró. ¹⁶ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái mésa nombá peráiyana Ánútu miwímá sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkanivo kesááiyavesa íma áraire síyawaima Ánútu aavimbá maitinkániye. ¹⁷ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai ímo awánaam-bayaima maésa kesí asir-ayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwésa ó'on-aimpinkemba sésa ¹⁸ áwáávi'ó índa-iraankavayaambo tátoraiyanamo váíndamo ésa íma puwésa puwí-nómbó náiyambo ésa íma puwésa tí'ó ín-kwaasira'a tiyáándeí táto'mai asóvamatinkanaaowe Ísu siráiyé.

Ánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Ánúku 24:50-53, aantá-kwaasi 1:9-11

¹⁹ Ísóigo Ísu mináimbá simásuwowana Ánútu Ísumba áí'maena kwíyómpa'a móankowana Ánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámp'á máyowasa ²⁰ Ísuna kwayó-kwáásí amápa'-marava'a áséi-kwasai simátímapa'a kuwaná Ísóigo kwétuwa'naa-uwasa kwaási ímo awánaraam-bayaima mayówasa awánésa sésa maanáimbó simásíména árair-aimban-iyé siráawe. *mináimbá ánásaiye.]*

Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aai agaimakáiyé. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyái mairáiyé. Kíríki-kwaasi Ísun-aai isáígwáé séna maanáúvái agairáiyé. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáiyé. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-iyé. Áánútumpa'a námúnaa sen-áíné Áánútun-amankon-aaine sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisyuwain-aine mirán-áímbá Árúku agaimakáiyé.

1 anóndako Tíóvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáuraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwíwarawai mináímbá árair-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawé'a umái isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimái amúne. ísaraanda-aimba árair-aina'i. kampar-áíná'iyompo mindáyave'a maanáúvái má agaimái amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

⁵ Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moórawai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándárakén-kwáásí ména Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándárakén-ínímbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayon-kwaasiti akún-ándárakén-ínímbá úwasarai ⁶ Áánútu aúranka'a minákwá'á kawé'a umái mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená ámáámba kawé'a umái isésarai ⁷ iyámpói iyaaimba ageínímbá ména anónu'mai áráankamba karááiyé.

⁸ anónu'mai áráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayái taaínkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana ásí-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa ¹⁰ ásí-kwiyumba índa-yantaa'a agayáí-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a ména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹¹ Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana ásí-kwiyumbo íí-yántáá'ó agayáí-tááréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paárúwana ¹² Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana ¹³ kwíyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda isáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígó áwí'a Yóniye siyó. ¹⁴ marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe. ¹⁵ marankáíndara'a Áánútun-amanko miníyámpóígó arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íníye. ¹⁶ kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo

Áánútumpa'a ókwara'a ténááowe. ¹⁷ kwemá Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoísáiyé táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo íyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaasi to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana ¹⁸ Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séra mináíntávé'a áraire sénaumno súwana ¹⁹ kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawé-kwásáí siména si'maráísa'a móru simámundayavai ²⁰ íma áraire sémpo emá íma aái sindá ména naaén-kanaa kemó súnda-yantaa'a paárína kawé'a umái aái síníyone súwasa ²¹ máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé ména séna anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátááka'a máyáiyó kwésuwana ²² máápa'a kuména íma aái súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aái súmba ména ²³ kwená mayái-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráiyé.

²⁴ komáyowana awainínkó Érisapeti ámú'a paáréna aúpá'á éva'aasei-kwiyomba ména ²⁵ séna Ísóigo kawé'a umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátááka'a iyámpói íma tinkáúnda misígáémó ímbá kwéanasaiye Érisapeti siráiyé.

Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

²⁶ Érisapeti ámúkwa'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Káríri-marava'a Násáreti-naopa'a kuména ²⁷ moórá-arasigomba áwí'a Máriyaamba simámindayavena kunkáiyé. minárásígó íma kwaai mairón-arasigo Tévíti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana ²⁸ kwíyómpakewai Máriyaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáiyé simámuwana ²⁹ anón-imayaa uwááena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siyó kwésuwana ³⁰ miwámá séna Máriyaa Áánútu aamoí umánkáívo íma áá'a kaíno. ³¹ ámú'o kaumáímo iyámpóímo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaníyone. ³² kwemá anón-éna anón-

kwaasi-i'a ínasa usáyaaítamai-Isoigo ááninkoman-iye sénááowe. aíkwa'náon-awí'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana ³³ YákoPON-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaikwai'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaikwai'a íníye Képarieri súwana ³⁴ Máriaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaai mairé'a úwoi máyaumne súwana ³⁵ kwíyóm-pakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaítamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi Áánútu áánimban-iye sénááowe. ³⁶ enamááraa-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéna ámu'a kauráíye. ageínímbán-iye kwésewana ámu'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáíye. ³⁷ Áánútu amápa-tantaa'a etóyóí kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana ³⁸ Máriaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníye súwana Áánútu ai'mákowai auwéna iráíye.

Máriaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.

³⁹ iyúwana sáwíyanka'a Máriaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna ⁴⁰ Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana ⁴¹ Érisapeti Máriaa amósámba isówana iyámpóígo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana ⁴² anónka'a séna Áánútu kawé'á umánkena ó'on-inimba kítoka'a kawé'á umátinkena embá anónka'a kawé'á umánkaraiye. marankáníyonda-iyampoigonkwara'a kawé'á kwéumankaiye. ⁴³ íma súwíkwara-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankáníyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene. ⁴⁴ enamósámba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráíye. ⁴⁵ Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriníye séndayavena Áánútu kawé'á kwéumankaiye Érisapeti siráíye.

Máriaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.

⁴⁶ súwana Máriaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a ⁴⁷ Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna imáyáa isaná sirunkó kawé'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mésínkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávésa séna Áánútu kawé'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a mináimbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna ⁵⁰ kwe-naísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóv'á'ó maémáen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíniye. ⁵¹ Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máraán-kwaasi ti'mátu'makaiye. ⁵² Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a móruna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye. ⁵³ táái kwétinkain-kwaasi kawé-tántá'á tiména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména ti'mátukaiye. ⁵⁴ Áánútu

tu kentáá síkwá'nágwara Áávaramuntavaigwara'a asiramái séna enkwára enaísavutantambo iyawaigwara'a sirumbá umátínkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásíyá kwésuwa'naa-iye Máriaa séna ⁵⁶ Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáíye.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

⁵⁷ kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa ⁵⁸ Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miníyámpóígo avakaumboéno'waamba kwaúwasa áura'a kárámai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná ⁶⁰ anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa ⁶¹ miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáíye suwaná ⁶² avowámbá áá'a kaúnkowasa tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná ⁶³ avowámá aúvái-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna timúwasa awánésa anón-imayaa uwaná ⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyóí úwana aaí séna Áánútu áwí'a mósá marówasa ⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináimbá kóyáwé umágúwasa ⁶⁶ isówai anón-imayaa ésa sésa miníyámpóígo naaémbo nóran-kwaasiya méniyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáíye siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miníyámpóígo avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umánkowana Áánútun-aii simátiména séna ⁶⁸ Áánútu kentáásí Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaaó tá-toraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne. ⁶⁹ Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye. ⁷⁰ naaóv'á'á Áánútu mináimbá kwená kawé-kwáásí simátimuwasa agaimakáawe. ⁷¹ naaóv'á'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tiyámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba méti-ranaumne siráíye. ⁷² naaóv'á'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áimbá ááka'o maránín-aimba siráíye. ⁷³ Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáásí namuro-kwáásítópakemba mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái maéta ⁷⁵ kwenuúranka'a kawé'á umái arupí umái maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráíye. Sékáraya simásuwéna séna ⁷⁶ kesááninkoo entávésa usáyaaítayan-Isoigon-aii simátiminyondawai óne sénááowe. aiva'á kwé Ísóigona aambá kwiyíníyone. ⁷⁷ Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpátá métinkanin-aimba kwésimatime Ísóigo-

na aambá kwiýíníyone. ⁷⁸ kentáásí Ísóigo ávááraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó kain-tembá kawer-ámpátá mészinkenaya sáma kamásinkan-intaawe. ⁷⁹ túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontave-na táá'a kaiwái sáma kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaniye Sékáraya siráiyé.

⁸⁰ súwana miniyámpóigó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-kwaasi túranka'a paárinin-kanáa kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Mátíyú 1:18-25

2 minkánáávimbá Áróamáni-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátimena séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráiyé. ² aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáiriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba ³ namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésá kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesá tiráawe. ⁴ Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Káríri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana ⁵ awainínkó-árásígó Máryaa amúkwarí'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana ⁶ mindáo'pa'a ména iyámpóímo ankái-kánáá túwana ⁷ aivar-iyámpóí marankéna iyámpóígona unáánkwátóí úsúrena purumakankóná táávepimba ánkaraíye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipisípira'o tavíkwai simátímakain-kwasai.

⁸ mimbápá'á sipisípira'o tavíkwai no'wáamba uvá'á kwégawaa-esa máyówana ⁹ Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavíkwait-opa'a paárúwana Ánúntuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésá ávááraumai táátavesá uwaná ¹⁰ kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesá áváárau-mai aamoí umánkanaaowe. ¹¹ ívé'a Tévítina naaópa'a iyámpóí maránkáísana miniyámpóígóntávésá Ánúntu usásinankaiwai Ísóigoman-íye sénááowe. miniyámpóigó keináraware ó'on-kwaasiye sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹² miniyámpóímá ampantanéí úsumai purumakankóná táávepimba maráísa'a koawáné'a sé'a simásímakain-aimba árair-aimba kentáá kawer-ámpá'á mészinkani-waimba maránkaraiye sénááowe súwasa ¹³ avekáám-bá kwíyómpakendarawa'a sáwíva'a paáresá Ánúntu áwí'a mósá marésá sésa ¹⁴ kwíyómpa'a Ánúntu áwí'a mósá maráúmne. marapá'á Ánúntu aamoí umátínkáin-kwaasi paru umái máyáawe siráawe.

sipisípira'o tavíkwai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a kuntauwerésá iyúwasa sipisípira'o tavíkwai sésa Ísóigo simási-

makain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a koawánanaisaiye sésa ¹⁶ avekáán-umai kumbá Máryaae Yósépiye mészarai purumakankóná táávepimba Ísumba ánkaroymba taawánésá ¹⁷ kwíyómpakewai sirón-kwasai miniyámpóígóná kwaasái tasimátimesa ¹⁸ koyauwerésá simásímakain-ainta árair-aine sésa ísaron-aintavesá koawánontavesá Ánúntu áwí'a mósá makáawe. sipisípira'o tavíkwai simátimun-aimba ísówai imáyáa uwaná Máryaa mináímbá áákar-aaka'a éna imáyáa uráiyé.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

²¹ iyámpóí ánkáyuwena avakaumboé-no'waamba kwaúwasa miniyámpóigó áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a tamánkena anówamo ímo amúkwarí'o urónka'a kwíyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe siráiyé.

Símiyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

²² naaóvá'á Mósesi aaraimó iyámpóímo tinkésá nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónááon-aimbo siráinkanáa túwasarai Yósépi Máryaae Ísumba áí'mesarai Ísóigombo amíyanesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááiyé. ²³ Ísóigona amáámba Mósesi agaimaréna séna Ísóigo séna kentí iyámpóí aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená iyámpóíye sénááowe Ísóigo siráiyé Mósesi agaimaréna siráiyé. ²⁴ moóráva'a Ísóigona amáámba agaimaréna séna Ánúntuntavekai ísámai máái-numa kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo mááimo makékai mááiraan-dumago áráá'a kae'á maimái agáyáákaiyo siráiyé. mináímbá mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí'mesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááiyé.

²⁵ kuyaná moóráwai áwí'a Símiyoni kwemá Yérúsaremuva'a ména kawé-kwáásí póna Ánúntun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-kwaasi kawé'á umátinkaniwaimba amu'maréna máyowana Ánúntun-amanko kwesé ména ²⁶ ááéma simámena séna íma ááéma puwíníy-ompo Ísóigomo usásinankaiwaimba awáné puwíníy-one simámakaimba ²⁷ Ánúntun-amanko imáyáa amúwana anóm-bono'-naumpa'a umáyowasarai Ísu anóvowi amáámba mirá siróntavesarai Ísumba áí'mesarai anóm-bono'-naumpa'a iyúyana ²⁸ Símiyoni miniyámpóí tapéna Ánúntuntavena súwi simásuwena séna ²⁹ Ísóigoo simásímakaanda-aimba ívé'a paárisana sirunkó kawé'á kwéimba pó'a úwoi puwónaumne. ³⁰ amápa-kwaasiyavai ísámai kawer-ámpá'ó métinkani-waimba usásinankaana'a á'a kwéawanaumne. ³² ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena kawer-ámbá agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi súwíta iyíníye Símiyoni siráiyé.

³³ Símiyoni miniyámpóígóntávéna súwasarai anóvowi isesarai anón-imayaa uyaná ³⁴ Símiyoni séna Ánúntu kawé'á umátinkaniye simásuwena miniyámpóigó anówantavena séna Ánúntu maaníyámpóí usásinankaiye. kwentávésá Ísareri-kwaasi évakarawai Ánúntuntavesá kawé'á umái méwasa évakarawai tínaaemba

umámenaaowe. Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáísasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti ³⁵ sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-tantaako airáráisanamo áí'o intenkáámbá umbai-yántáá'á enarumpimbá tíniye Símiyoni Máriaantavena siráíye.

³⁶ moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-aai simátímakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna kwaái mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaikó puwúwana ayáátááka'a ⁸⁴ ima maisuwéna áráankamba kéna aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyaavimba no'wáámba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námú-naawe su'mai síndayavena íma toómbá kwénena ³⁸ Símiyoni kwésun-tawai kwegwárá'á egwaa'á taména Áánútuntavena súwi séna miníyámpóígón-áái simátímena Áánútu Yérúsaremuwaken-kwaasi sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena miníyámpóígón-áái simátímakaiye.

Yósépiye Máriaae Násáreti-naopa'a kurááyan-kwasai.

³⁹ Yósépiye Máriaae Ísóigo siráin-amaamba ánásamasuwesarai Káriri-marava'a mindáraití naopa'a Násáreti-naopa'a komáyóyana ⁴⁰ mindáraití iyámpóigo anón-umagwena asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

⁴¹ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-naopa'a kóyo urááíye. ⁴² Ísu sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana ⁴³ mintánón-kánáá ánásowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máy-owasarai anóvowi íma awánésarai ⁴⁴ imáyáa ésarai kwenamááraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai enónka'a kwétoyo uwasarái mindárai miwítí naaóraavimba timááraavimba tíndawe sésarai avakáá uyambá ⁴⁵ íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá ⁴⁶ kaumbo-táwai ánásowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvowi awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisená mináíntávéná tísaa úwasa ⁴⁷ anondá kwembá áisaa uwaná kwená kawer-ímáyááwinkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasarái ⁴⁸ anóvowi taawánésarai táátavai ésarai tiyáámba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaauyana sirunkó umbái kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana ⁴⁹ Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo súwasarai ⁵⁰ mináínkóná ááimba íma kawé'á umái ísaraaiye.

⁵¹ íma ísóyana Ísu anóvowiye Yérúsaremuwakenba Násáreti-naopa'a téna miwí tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba imáyáa umái máyowana ⁵² Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

Yóni simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:2-8, Yóni 1:19-28

3 Áróamáani-kwaasiti anóndako áwí'a Táipíriyasi ména kawáá-máyái mairéna sísamaivakemba éva'aa-sei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-mararakawaanako áwí'a Póntíyasi Páirátí máyowana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárákwirowana Áráiseni Ápírini-marava'a kárákwirowasa ² miráumai-kwaasi kárákwironka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva'-mónó-káwáánákái máyóyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana ³ Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaaena simátiména séna sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíya'a nombá pétínkaanana Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye Yóni siráíye. ⁴ mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno. ⁵ omá'a kárámai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró. ku-váúsaavau-amba maimái kawé'á oró. ⁶ Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniwaimba ai'maránana kumínimba amáparawaima awánanaaowe Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináímbá siráíye.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwaé sésa sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátiména séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-máyái máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutnantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúrásino. Ááváramu aísavutnantamba uráundawai póta kawé-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ⁹ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹⁰ súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná ¹¹ Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa ¹² táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwaé sésa kwenópa'a tésa sésa anóndako

ómpo nóraya ónaumno suwaná ¹³ Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákísi-ontane su'mai máyáaro súwasa ¹⁴ i-kwáásí sésa kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kampar-áimbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kentí mayáígóná meéyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawé'á kwéina'a máéro Yóni siráiyé.

¹⁵ Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa Yónin-aaí isésa anón-imayaa ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai kwemá Yóniya'i. á'owaawa'iyó kwésuwana ¹⁶ Yóni séna kesínaaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaudanivo kwemá Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómbo umátinkaniye. iramó agáyáantemba íniye. ¹⁷ aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo ásíma úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmaimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá maráantemba kwaási miráráámbá íniye Yóni séna ¹⁸ Áánútuna ásí-kwasai ísámai kawer-ígwáe séna mirán-áimbá simátíma'maena iráiyé.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11

¹⁹ Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena naaémba Ísumba pérankowana námúnaa kwésuwana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á kumbáyowana aaigówé su'mai kwíyómpakemba séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwéé'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráiyé.

Yóni Áánútuna ásí-kwasai kwésimatimumbanivo Káriri-marara-kawaanako áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a Erotíyasimba mairówana mindáyavena ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna mindáyavena sáwí-mayai maimaéna iráiyé.

Ísu aikwá'nái túwíkona kwaasái.

Mátíyu 1:1-17

²³ Ísu marapá'á kumbéna kaumbo-síyáánkái-ímá maisuwéna kwénaaena Áánútun-aaí simátiminimba ááimba asówasa kwaási imáyáa ésa sésa Yósépi ááninkoman-iyé kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana
²⁴ Írai avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
 Árívái avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Yánai úwana
 Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana
²⁵ Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana
 Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana
 Émósi avowá áwí'a Néamu úwana

Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana
 Ésérai avowá áwí'a Nágai úwana
²⁶ Nágai avowá áwí'a Méata úwana
 Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana
 Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana
 Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana
 Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana
²⁷ Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana
 Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana
 Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana
 Sérápápeo avowá áwí'a Síátio úwana
 Síátio avowá áwí'a Nérai úwana
²⁸ Nérai avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Étai úwana
 Étai avowá áwí'a Kósamu úwana
 Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana
 Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana
²⁹ Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana
 Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana
 Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana
 Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
³⁰ Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana
 Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana
 Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana
 Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana
 Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana
³¹ Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana
 Mériya avowá áwí'a Ména úwana
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana
 Nétáani avowá áwí'a Téviti úwana
³² Téviti avowá áwí'a Yési úwana
 Yési avowá áwí'a Ópéti úwana
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana
 Póási avowá áwí'a Sára úwana
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana
³³ Násoni avowá áwí'a Ámínátapa úwana
 Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Ánái úwana
 Ánái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana
³⁴ Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana
 Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana
³⁵ Né'o avowá áwí'a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana
³⁶ Síra avowá áwí'a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana

³⁷ Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana
Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana
Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana
Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana
Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana
³⁸ Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana
Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana
Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá Áánútu áán-
imban-iyé.
miwí Ísu aikwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.
Mátíyu 4:1-11, Máaka 1:12-13

4 Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a Áánútun-
amankoma Ísumba anómbe kwéumankena simá-
muwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-marava'a
komáyowana ² Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae
kwésuwana Ísu íma toómbá nombá ména kae-kwáái
aíyayaan-do'waamba 40 no'waamba kwaúwana
áváaran-aaí ankówana ³ Sáátáánigo séna emá Áánútu
áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá
aúrénéa'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-aaí
aúvái-kwandaavinkemba séna
toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo
Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye
siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana
⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai
amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi agaráárankena
⁶ séna amápa'-marava'o kárákwiyuwo sénamo sí-
makaimba moóráwaimba kesí imáyáavinkemba
kanaán-umai timénaunda isa'á embá áménana
enáwí'a iyíniye. ⁷ kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a
kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo
súwana ⁸ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwan-
daavinkemba séna
kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a kwenáwíre su'mai
mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro
siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana
⁹ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a
kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móanke-
na séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna
Áánútu kwiyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a
ti'maráínasa enká'á kárákwiyonaaowe.
ó'omba séna
óntanka'a aísamaima turaráanavo
séna tiyáándeí aramónááowe
siráiyé. miráumai emá Áánútu áánimba úne kwésempo
maankákémbá ásávenasa kwiyómpakendarawa'a
arámbaesa marapá'á móru ankánááowe Sáátáánigo
súwana ¹² Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwan-
daavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna
kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai
isánáe íma seró
siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba
áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá
ónaumne Ísu súwana ¹³ Sáátáánigo amápa-tanta-
atavena Ísumba áísaa umai isáiyuwena séna sáwíyan-
ka'a ó'a taáísaa umai isánaumne séna auwéna kuráiyé.

Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.

Mátíyu 4:12-17, Máaka 1:14-15

¹⁴ kúwana Áánútun-amankona asirayámbá Ísumpim-
ba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a tuwéna Káriri-
marava'a komáyowasa kwenááigo amápa'-mapa'a
kóyáwé úwana ¹⁵ miwítí mono'-náúmpimpá'á Ísu simá-
timuwasa amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

**Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwa-
sai.**

Mátíyu 13:53-58, Máaka 6:1-6

¹⁶ minkákémbá Ísu kítokomo maémáin-daopa'a
Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áímbá
kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai mono'-náúmpá'á
umaémáintemba miráumai uména Áánútun-aaí aúvái-
kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa
¹⁷ naaóv'á Áánútun-aaí sirówai Áísaya agaimakón-
kwandaai ámúwana mairéna kwéarirena moórá-aimba
awánéna táámpamai séna

¹⁸ Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. úwoi-kwaasiyavai
kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna
Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. tátokaan-kwaasiyave'a
kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áímbá kosimátimiyo.
túrambo kavíkáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamai
kawe'á umátinkao-aimba kosimátimiyo. tirumbó um-
baimó táinda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á
ánásaniye siyé-áímbá kosimátimiyo. ¹⁹ Ísóigo kwená
kwaási kawe'á umátinkanin-kanaagon-aaí kosimá-
timiyo séna si'mákaiye
agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena ²⁰ mináúvái-
kwándáái tavúmai kárákwirowaimba aména aaí simá-
timindayavena mara'á máyowasa mindáúmpá'á
máyon-kwaasi aaí síníye úwasa aúrampimba
karakówana ²¹ Ísu séna mináímbá táámpamai súna'a
iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa ²² isésa ai-
va'á kawer-áímbá kwésiye sésa aamoí umánkesa
naaemba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna
maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwaasiman-
ivo nóra séna mirán-áímbá kwésiyo suwana ²³ Ísu séna
kwaási kwántámai-aimba sésa emá sontaa-kwáási óm-
po enáúra'a eyáárika'a kawe'á uwó kwésewe. mináím-
bá kentáv'é'a simásuwe'a sé'a Kápénéamu-naopa'a
kawe'-máiyái mairáanata ísaraumpo maanká ená naaó-
pakwara'a mirám-báyái mayaaó kentáv'é'a sénááom-
banivo ²⁴ árai'a simátimé'a sé'a Áánútun-aaí
simátímíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-aaí kosimá-
timiniyamo kwimbá kwenamááraa sésa kesáámó
úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá
kwémaraawe. ²⁵ árair-aimba sénaumpo ísáaro.
naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Íráiyaa
máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyoomba
maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana
minkánáámá Ísareri-kwaasiti maravá'á ketor-ínímbá
sáwíva'a máyówana ²⁶ Áánútu íma minkétór-ínímbá
kotúwa'naa íniiyone séna ó'om-baravaken-ketor-inim-
ba Sáítóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba
koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyamba ai'marówana

kuráiyé. ²⁷ naaóvá'á moórawai Áánútun-aa simátí-makowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti mar-avá'á túma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásiyómbá íma asóvatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áúma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa ²⁸ mimbónó'-náúmpá'á máyówai isésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa íniye Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á wówasa ²⁹ usásinesa Ísumba tátoke-sa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a améntáyuwanae uwaná ³⁰ ánivo Ísu minkwáásimíwinkemba tuvíyuwena kóuraiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Mááka 1:21-28

³¹ Ísu Káíriri-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aaí simátimuwasa ³² isésa asiramái súntavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

³³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moórawai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna ³⁴ Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana ³⁵ Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana mintáráváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa ³⁶ awánéna táátavai ésa keáímbá sésa nóran-aina kwésiyo. asirayán-áímbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná ³⁷ mirán-áímbá Ísun-aaí mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Mááka 1:29-34

³⁸ ísówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáímoni-na naaúmpa'a íyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³⁹ iséna kwenópa'a téna kokotánkontavena séna ánásaaó súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

⁴⁰ toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáámba tátorowasa asóvaraawe. ⁴¹ mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwéna anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáá untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwéna kóuraawe.

Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.

Mááka 1:35-39

⁴² kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánéna sésa kónavo keséya maiyó suwaná ⁴³ Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-

aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna ⁴⁴ tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpá'á simátíma'maena iráiyé.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20

5 moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aaí isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná ² kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwéna kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívímbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpimbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

⁴ simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompímbá kumína'a noyáá'a asináaro súwana ⁵ Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna ⁶ nonavuvumpá'á kwéna kwase-únámbá túwówana nompímbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpímbá ógwitena tararáara'naraamba úwasa ⁷ moórá-nompi-sípivimba miwítí kwaási máyówasa awánéna tiyáán-tuwaa'a ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívímbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbái téna nompímbá kunávekora'naraamba úwana ⁸ Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó siráiyé. ⁹ sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá ¹⁰ Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moórawai Yémési úwana moórawai Yóni mindáraiye táátavai uyaná Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaaomba mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwáráaro súwasa ¹¹ mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a mámaresa miwítí mayáímá ivátuwesa Ísun-ánaaemba kwa'maésa kwénaaowe.

Ísu áúma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Mááka 1:40-45

¹² moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moórawai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyone súwana ¹³ Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwíye súwana avekáámbá kawáúguwana ¹⁴ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a

kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánú-tuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana ¹⁵ ívátuwena kawé'a umánkon-aimba simátíma'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáásí asóvamatinkainkwaé sésa tóyo uwaná ¹⁶ ánívo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayave-na kavóná-marava'a kóyo uráíye.

Ísu aísamai pukówaimba kawé'a umánkarain-kwasai.
Mátíyu 9:1-8, Mááka 2:1-12

¹⁷ moórá-tawai évakarawai áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Kárirí-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aái kwésimatimumba taísaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowasa ¹⁸ évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaaiwimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawé'a ínkwáé sésa tumbá ¹⁹ mindáúmpá'a sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai íyóra'naraan-esa naanamiva'á taag-wiya'maésa umésa avaa'á akósámareasa ándára tátore-sa túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máy-ompimba aúranka'a kumúwana ²⁰ Ísu taag-wiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'a umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ²¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná ²² Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo. ²³ moóráwaimo aísamaimo pukáíndawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísamaimo pukáíndawaintavaimo sénamo eyááríka'a usásine kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awánanaaowe. ²⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáru-raundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáunda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ²⁵ túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa ²⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.
Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17

²⁷ naaémbe Ísu aampa'á kwégwena awánómbe táákísi-mayai kwémayowai áwí'a Áríváí táákísimó máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana ²⁸ usásinena amápa-tantaa'a

tuwéna kwenánaaemba kwa'maéna kwéna ²⁹ Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákísimó máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áríváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa tagwémandowasa ³⁰ áamáán-kawaa-kwaasiye miwítí áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa tísa esa sésa táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásíyé toómbá kwénaao suwaná ³¹ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé. ³² mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáé sé'a íma kunkáumpo sáwí'ó umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tíg-wáé sé'a kunkáumne Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.
Mátíyu 9:14-17, Mááka 2:18-22

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa áamáán-kawaa-kwaasiti kwayó'nárawakwara'a mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ³⁴ Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kauntimínimba miwísé máyainasa aamoó ésa mintóm-bá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. ³⁵ naaémbe minkwáásígómbá áí'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináímbá siráíye.

³⁶ Ísu mináímbá simásuwena maarán-áímbá kwántá-mai-aimba séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma káramai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íniye. ³⁷ aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbeena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiiniye. ³⁸ mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe. ³⁹ ááéraan-anda-aran-domba naawáímó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéiye kwésesa aúna-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

Ísu savaatír-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 12:1-8, Mááka 2:23-28

6 moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígaúvimba úwítiton-kígaúvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwítitaramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ² áamáán-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánésa sésa agándaan-kanaama aambá áúmbakaawa'a nóra éra mirá kwéoo suwaná ³ Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómbe aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe.

Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa narááwe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaembanivo mono'-má'yái má'yón-kwaasi némaembanivi. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéímán-iyé Ísu siráiyé.

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 12:9-14, Mááka 3:1-6

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a Ísu mono'-náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana moóráwai ayáánúrapar-ayaamba kawévaiguron-kwaasi máy-owasa ⁷ amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwáásiyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana ⁹ Ísu miwíyávéna séna moórá-aintave'a tísaa ónáe'a súne. kentáásí amáán-aimpimba nóina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-má'yáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méni. inkámónanaya puwíniyo tísaa ena súwasa íma aaí suwaná ¹⁰ Ísu móyuwana meyuwana éna ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáamba árútuwaao súwana ayáamba árútuwowana kawé'á umánkowasa ¹¹ miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáiyá inkámónaumno sésa kemó má'yómpimba iséise uráawe.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Mááka 3:13-19

¹² minkánaávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana ¹³ móirarowana Ísun-ánaaemba kwarón-kwaasi tááyowasa íyúwana minkwáásívínkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpá-marena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

¹⁴ miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu ¹⁵ moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tómáasi moóráwai Árávíasi ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómáani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai ¹⁶ moóráwai Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Mátíyu 4:23-25

¹⁷ omápakemba Ísu miwíse arúvá'á kumbáyowasa kwenánaaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa ¹⁸ Ísun-aaí isánáe sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóva-matinkainkwaé sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá má'yón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa ¹⁹ tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásainkwaé sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'á asóvatinkaraiye.

tirunkó kawé'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.

Mátíyu 5:1-12

²⁰ Ísu mirá umátiyuwena kwená kwayó-kwáásí tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáé sewái Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaiye. ²¹ ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéisasa ivi'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ína'a kwíráái sénááowe. ²² keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruaundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaaembo umátinkesa tíyámbo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máéro. ²³ mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé'-mékámbá mayánááowe. naaóvá'á miwítíkwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátí-makowai sáwí'a umátínkaraawe. ²⁴ ánivo marapákéntántá'á makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé'-mékámbá mayánááowe. ²⁵ ívé'a tímú'a vaiwái kárákwiyoro. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárákwiyoro. naaémba ivi'á tánááowe. ²⁶ naaóvá'á kentíkwá'ná kampar-áimbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

namuro-kwáásí kawé'á umátínkáaro-kwasai.

Mátíyu 5:38-48

²⁷ Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba ísáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawé'á umátinke'a tíyámbo umátínkéwai kawé'á umátínkáaro. ²⁸ sáwí-aimba simátínkéwai kawé'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro. ²⁹ táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátói mairésa sésa ókwara'a mayánáe síya'o é'a íma a'áo seró. ³⁰ moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéimo moórá-yantaa'o má'yáiyá'o é'a íma usisi'á síméro seró. ³¹ kembó tirááimo táinda-i'o umáimo kwétuwa'naa-iyá'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráiyé.

³² Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'ó kwéon-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu íma kawe'-mékámá timínívo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro. ³³ amáparawai kawe'á kwéumatinkaan-kwaasi kawe'á kwéumatinkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawe'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawe'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro. ³⁴ sáwí-kwaasi naaémba siménááowe-imayaa ésa kwé-timewe. naaémbo timénááon-kwaasiye su'maimo timíyanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. ³⁵ kentí namuro-kwáásí kawe'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawe'-mékámábá mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma súwi senkwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéisasa pósa kwaási keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááówe. ³⁶ kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráiyé.

Íma sáwí-aimba simátíméro siráin-kwasai.

Mátíyu 7:1-5

³⁷ tuwáné'ó é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváigwárá'á mirá sínívo tuwáné'ó é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwárá'á mirá ínivo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'ó umátinkaiya'ó é'a mináimbá íma tááka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'ó ombá maitiyuwániye. ³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'ó ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráiyé.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoiwo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoiye. ⁴⁰ kwená iyámpóimo agaráátínkaiwaimbo ombá íma kwembá kwéusayaaitaavo kwenáái isámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráiyé.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'ó ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaurampimba ayaantambá kwáyáiyé kwésevo íma mirá seró. ⁴² kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. kaumbo-káerainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyé.

taaigónté arankóntéi kwaasái.

Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawe-táigó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá kwéiyaivo ⁴⁴ mintáigó arambá awánésa sáwí-taiye kawe-táiyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyániye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyániye. ⁴⁵ miráumai kawe-kwáásí kawer-ímáyáávínkémbá kawe'-máiyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavínkémba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe Ísu siráiyé.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésemanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawe'á kwéowe. ⁴⁷ kesópa'ó tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. ⁴⁸ naambá ónái sésa maravímbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunnavakáá-ésa minká'á naamayáámba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawísínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'ó tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe. ⁴⁹ ánivo kesáimo isésamo ímo kawe'ó umáimo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. naambá ónái sésa íma mai'á ukésa iyamba paáká'á úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísiyuwainana sáwí'a íníye. miraráán-umai ímo kesááimo isáimaimo kawe'ó iyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráiyé.

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.

Mátíyu 8:5-13

7 Ísu mináyáátáár-áimbá simátimatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana ² Árómáani-i kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ná'á aráái tówaimba á'á kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana ³ minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koái'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa ⁴ Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwéuwana'naa-ena kentáásí mono'-námbá úmakaimba póna kawe-kwáásí po kawe'á umái koáwa'naa íníyone suwaná ⁶ Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátimena séna Ísunopa'a kosímáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a íníyone. ⁷ mindáyavai íma enópa'a kosímámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. ⁸ kegwárá'á kawáá-máyáigóná ááimba awánaraunda kesí

kawáánákó sisa'á kwená mayáí kwémae'a kesí i-kwáásiyávé'a súnasa kesí mayáí kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana ⁹ Ísu mináímbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaaembo kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna séna simátimé'a sé'a minkwáásí Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaásí Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe Ísu súwasa ¹⁰ ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawe'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

¹¹ Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásiyé sáwíva-kwaasiye kúmba Néninaopa'a kwéna ¹² mindáókona óntan-kurigona ontara'á kúnka'a moórá-ketor-ininko ááninko puwúwasa taag-wiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana ¹³ Ísóigo anówamba awánómbe arumbá umánkena séna íma ivi'á taaó séna ¹⁴ kúkútaa-taira'a kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinao súwana ¹⁵ pukómpinkemba usásinena aai kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó súwasa ¹⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútu-aai sin-kwáásí anón-kwaasi kentáávímbá kwévaariye. Áánútu ai'maráisana kwená kwaásiya súwa'naa íí-kwáásíyá kúmiye suwaná ¹⁷ mináímbá Ísuntavesamo sun-áínkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé uráiyé.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwasái.

Mátíyu 11:2-19

¹⁸ mináínkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí iséna Yónimba kosimámúwana kwená kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná ¹⁹ simátiména séna Ísumba maanáímbá koáísaa okaiyó. emá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai ²⁰ Ísunopa'a tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana ²¹ minkánáávímbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawe'á umátinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavíkón-kwaasi túramba awánamai kawe'á uwaná ²² Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tantaa'a ísáán-aimba Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawe'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawe'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawe'á kwéu-matinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatiména séna ²³ kentávéna

íma kaer-ímáyáá íyawai tirunkó kawe'á kwéiye siyé. Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kurááiyé.

²⁴ Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aai amápa-kwaasi simátiména séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá mó-ma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asir-ayán-kwáásímán-iyé. ²⁵ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óísankwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ²⁶ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútu-aai kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé. Áánútu-aai kwésiwaiman-iyé. árai'a simátiména sé'a kwemá Áánútu-aai siráawai usáyaaitaraiye. ²⁷ Áánútu-aai aúvái-kwandaavimba Yónin-aai simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiýíniye siráiyé agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé. ²⁸ simátiména sé'a Yónina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómbe kawe'á umátinkaniye Ísu siráiyé. [²⁹ táákísi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye mináímbá iséna Áánútu siráin-aimba árair-aimba póta konanayá nombá pésinkainkwaé sésa Yóninopa'a kuráawe. ³⁰ ánivo Yóni Áánútuna aambá agaráátínkaraimba amáán-kawaa-kwaasiye amáámbe sun-kwáásíyé minámbe tínaaemba umámesa íma nombá perómbe kóuraawe.] ³¹ Ísu moórá-ainkwara'a simátiména séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. ³² mirán-kwáásíráání'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aavéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. moórá-iyá súna'a íma táásá uráawe. ivi'ó taan-iyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ³³ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútu-tavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisa'a kwentávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyé kwésewe. ³⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénauna'a kentávé'a sé'a ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe. ³⁵ ánivo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáímán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

Ísu aísamaira'a masawémbe atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai amáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Sáimoni kwemá Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a íréna toómbá ugwénowana ³⁷ mindáópaken-inimba eénánk'á naaún-ininko Ísu amáán-kawaa-kwaasigona naaúm-

pa'a ména toómbá kwénaiye-aimba minínínkó iséna óntan-anaveumpimba áséi-kwiyumba úm-basawemba kwáyomba maimaéna ³⁸ mindáúmpá'á iyéna Ísun-ánaempa'a aísamaivimba uména ivi'á kwétowana a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana minínínkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba kwéuwaena aísamai kwéamo'nena áséi-kwiyumbo úm-basawemba aísamaira'a atímarowana ³⁹ amáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó Áánútun-aai kwésiwaimo inkákái aísamaira'o uyátokain-inimba eénánká'á naaín-ininko iyé-ímáyáá isinó séna mirán-ímáyáá úwana ⁴⁰ Ísu minkwáásígóntávéna séna Sáímoniyo moórá-aimba simámenae súwana minkwáásígó séna anón-dako siyó súwana ⁴¹ Ísu séna moóráwai óntamba kwé-timiwai ména moóráwaimba sáwívar-ontamba siyáánkai-tamayor-ontamba aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-tamayor-ontamba ámisana ⁴² aanávómbó amí-kánáá tisasarái óntamba íma kwáyáásasarai avakáá uwááesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráiyeyaimba Ísu Sáímonimba simáména séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígórái tirunkó aamoi kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoi kwéumankaimba nááwa'iyo Ísu áísaa ena súwana ⁴³ Sáímoni séna sáwívar-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwí'a tawígáúvatuwaiwai anón-aamoi kwéumankaiye Sáímoni súwana Ísu séna mindáyave'o súná á'a séne simásuwena ⁴⁴ kogwanténa minínínkómbá awánéna Sáímontavena séna minínínkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáásí ááimba sísamaimo sese íf-nómbá íma siménana minínínkó ivi'á kwétaisana a'numá sísamaira'a kúmísana kwena'nónáunei uwákaiye. ⁴⁵ parubará íma umásinkaanana minínínkó sísamaima taamó'namo'na uráiyé. ⁴⁶ kentáásí ááimba íma si'nómpá'á masawémbe asinkáánana minínínkó sísamaira'a áséi-kwiyumba imbasáwémbá atímai asínkaraiye. ⁴⁷ mináimbá simámé'a sé'a minínínkóná amápa-sawi-imayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoi umásinkena mirán-tántáá'á kawé'a umásínkáiyé. ánivo moóráwaimbo kíto-sawiyantaa'o mayauwáúnda sáwíyan-aamoi kwéumasinkaiye Ísu Sáímonintavena simásuwena ⁴⁸ minínínkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁴⁹ kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáimbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-kwaasiya'iyo suwaná ⁵⁰ Ísu minínínkóntávéna séna kentávái áraire séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawé'a umánkaumpo aá-noumai paru umái kwaaó Ísu siráiyé.

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

8 minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátíma'maena iráiyé. Ísuwe kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa ² évakar-ininte

kwénaaesa miníníntómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawé'a umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáaraa-naopakemba áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana ³ moórá-ininko áwí'a Yóánana awaikó áwí'a Súsa kwemá Érórina naanká'á kárákwirawai úwana moórá-ininko áwí'a Súsána úwasa évakar-ininkwara'a uwasá miráumai-inimba pósa kentí náaindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Mááka 4:1-20

⁴ naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátiména séna ⁵ moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísasa kwaási tísamaigo tavútukaawana numaómá túkúnasukaiye. ⁶ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna anoníyaim-barava'a póna aáyánkaraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tántáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawé'-márávímbá kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iráiyé. kwéisaawai ísámai kawé'a oró Ísu siráiyé. ⁹ súwasa Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa minkwántámái-áinkóná ááimba sinatá ísáano suwaná ¹⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma ísámai kawé'a kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'a kwéowe Ísu siráiyé.

¹¹ Ísu simátímatuwéna séna mináinkóná ááimba súná ísáaro. moóráwaimo ánáyumbo tu'maráinten-umai Áánútun-aai simátímísana ¹² évakar-anayumbo aampa'ó kúmímbe kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai ísááwana Sáátáánigo imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métínkáivo séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹³ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmímbe kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai isésa aamoi ombánivo íma tirumpimbá táto'mai kawé'a ontávésa sáwíyanka'a áraire kwésewana ó'on-o'on-tantaako tisasá miwáná imáyáa ésa Áánútun-aai ivátukaawe. ¹⁴ évakar-anayumbo karaampimbó kúmímbe kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai ísáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óísan-imayaama úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-ímáyááó Áánútun-aai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ¹⁵ évakar-anayumbo kawé'-márávímbó kúmímbe kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aai isésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí isésa tirumpimbá táto'mai kawé'a ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa ó'owima kwé-tuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Mááka 4:21-25

¹⁶ Ísu simásuvena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o iyíyamba awánanaaowe. ¹⁷ mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. ¹⁸ kwéisaan-aimba imáyáa umái kawe'á oró. Áánútun-aaimo ísámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawe'ó ésa kampa'á sésa kawe'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráiyé.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Mááka 3:31-35

¹⁹ súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáá uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana ²⁰ mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a tamáyáawe súwana ²¹ Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaimo ísésa kawe'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Mááka 4:35-41

²² moórá-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaáúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba ²³ Ísu aún-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁴ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnawaiyaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁵ Ísu simátimena séna kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táá'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énwawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táatavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Mááka 5:1-20

²⁶ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa ²⁷ mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívínkémbá mimbárává'á ásávowana moóráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátááka'a unáánkwátói-iyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'á máyowana ²⁸ sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umáankowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááú-

marowana minándá tarátuvena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó súwana Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ³⁰ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana minkwáásígó sáwíva-taravaa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ³¹ omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa ³³ taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaáúmpíntá kumpérómá putásowasa ³⁴ póira'o tavikówai úmba awánéna avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-kwaasi mósimati mesimati uwasá ³⁵ isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena Ísu aísamaivimba kawe'á umái máyowasa koawánéna táátavai uwasá ³⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawe'ó umáankowasamo awánon-aimba simátímúwasa ³⁷ isésa ávááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná nompí-sípívimbá usámaaisowana ³⁸ taraváá-kwámbó arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo ³⁹ ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawe'ó umáankáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umáankon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráiyé.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Mááka 5:21-43

⁴⁰ Ísuma Káríri-kwaaukóna menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná ⁴¹ moóráwai mono'-nánká'ó kárákwirawai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kimbora kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino súwana minínáámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'na-mai kwa'maé kuwaná ⁴³ moórá-ininkomba áí'a kwéunininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naeyámba kwéankowasa íma kanaán-umai asóvamankowana mináí'á úwoi kwáyowana ⁴⁴ miníninkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói-ayaaíra'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana ⁴⁵ Ísu séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyo súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaawe súwana ⁴⁶ Ísu séna kempínkén-

ásíráyánkó moóráwaimba kawe'á umánkáimba awánare'a sé'a moóráwai kesí unáánkwátóira'a tá-tokaiye kwésune súwana ⁴⁷ minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a kwená unáánkwátóira'o tátowanamó asó-vamankon-aimba simátimuwana ⁴⁸ Ísu séna kesímá-naako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé séndá póna áí'a éránkáivo kawe'á umái kwaaó Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu mináimbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárák-wirowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai ténavo simámiyo suwaná ⁵⁰ Ísu mináimbá iséna Yáírasintave-na séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isénana enayáámúmba kawe'á umái méniye Ísu séna kúmba ⁵¹ Yáírasina naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóniye Yémésiye minárásígó anóvowiye tí'maena naaúmpa'a usáv'e'mai iyúmba ⁵² mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'á taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa ⁵³ minkwáásiyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awíráái suwaná ⁵⁴ Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgó usásinao súwana ⁵⁵ minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá amíyana náino súwasarai ⁵⁶ anóvowi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátímékaiyo siráiyé.

Ísu kwená kwaási mayáír'á'á tí'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13

9 naaémba Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááy-owasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwám-bá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména tí'o ún-kwaasi asóvatinkai-asirayamba tíména ² séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índa-kwaasi kwéasovatinke'a oró séna ³ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. tááúm-ba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátóí timantenká umái kuvé'mae'a koró. ⁴ Áánútun-aii simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó tímíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ⁵ moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó tímíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ⁶ kwená kwayó-kwáásí tuwésa naaó'-nao'a kwénaaesa Áánútuna ásei-kwasai simátíma'maesa kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóva-matinkamae kuráawe.

Éróti Ísun-aii ísarain-kwasai.

Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16

⁷ Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káíriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá ⁸ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á'á Áánútun-aii simátímakaawaivinkemba moóráwai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná ⁹ Éróti minámápár-áimbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwááwana pukáivo mináimbó kwésemba nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráiyé.

sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13

¹⁰ Ísuna aantá-kwaasi Ísumo tímúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áimbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa ¹¹ ánivo sáwíva-kwaasi iséna kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátiména tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye.

¹² asóvatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáín-dara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toón-ávákái naan-avákái oró suwaná ¹³ Ísu simátiména séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyantomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínivo toómbá komeéyán-oro-aina kwésono áísaa esa suwasá ¹⁴ sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mará'á máéro simátíméro súwasa ¹⁵ iséna mirá umátinkowana ¹⁶ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáák-wará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntave-na súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwíva-kwáásí tímúwasa ¹⁷ amáparawai nowaná tímú'a wówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29

¹⁸ moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísaa éna séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁹ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombó pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aii simátímakaan-dawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aii simátímakawai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná ²⁰ Ísu séna keinárawa'a kentáv'éna nóran-kwaasiye

kwéseo súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyú 16:20-28, Mááka 8:30-9:1

²¹ Ísu séna mináimbá íma simátíméro simásuwena ²² séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-kawáá-kwáásíyé ámáamba sen-kwáásíyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbotáwai maisuwéna Áánútu usásisinkaniye Ísu siráiyé.

²³ Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááimo táínda-yan-taa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súg-waata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránáaowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránáaowe. ²⁴ tirááimo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááimo táínda-yan-taa'o tuwésa puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁵ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íniye.

²⁶ kesáaiyavaigwara kentáváigwárá'ó tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. ²⁷ árai'a simátimé'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba awáné'a naaemba puwónáaowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkain-kwasai.

Mátíyú 17:1-13, Mááka 9:2-13

²⁸ Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena námúnaa sín-dayavena omápa'a uména ²⁹ námúnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auwúwana kwená unáánkwátóirakemba kwayání'a kéna túgáyáagaya kwéuwasa ³⁰ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paáresarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóvá'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíniye siráimba sáwíyanka'a mirá íniye-aimba kwésuyasa ³² Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyómba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba ³³ mindárai Ísumba íma auwésarai íyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maundaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéin-éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráiyé.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káataguwasa táátavai uwaná ³⁵ ainámpinkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáanimba éna kemá usásinankaun-

dawain-ivo kwenáái ísáaro ³⁶ simásuwowasa awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáa íma simátimesa mináimbá úwoi tátokaawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyú 17:14-21, Mááka 9:14-29

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná ³⁸ minkwáásíyómpinkémbá moóráwai anónka'a séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáanimban-ivo arumbá umánkaao. ³⁹ moórá-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwá'á kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwáyaamba akékúndena aigareó nonkánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéumankaisa'a ⁴⁰ ená kwayó-kwáásíyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arupinkémbá mayáúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbai kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miníyámpóigó avowántávéna séna enáanimba áí'mae tiyó Ísu súwana ⁴² áí'maena túwana mintáraváá-kwánkó miníyámpóí améntayuwowana tanaambá wówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkánúwana Ísu awánéna mintáraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó séna miníyámpóí kawé'á umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaaó súwasa ⁴³ Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyú 17:22-23, Mááka 9:30-32

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásíyávéna séna simátíménda tááka'a máraáaro. kembá kwaási úranda'a kumpaáru-oundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa ⁴⁵ kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa miwítí imáyáa umbai tówana mináínkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma ísámai kawé'á ésa áísaa ónáe sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

náawa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyú 18:1-5, Mááka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávínkémbá náawa aiva-kwáásí-í'a íniyo sésa keiyái kwésuwana ⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna ⁴⁸ simátiména séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpóí áwa'naa on-ten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu minkwáásíyávéna kwéusayaitaawe kwésiye Ísu siráiyé.

kentí mayáí íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Mááka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moóráwai kwénaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóao simátímapa'a kwégwisasa mintáráváá-kwámbá kóu-raawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoaya siráumne Yóni súwana ⁵⁰ Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáásí maiyáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráiyé.

Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá ámakaan-kwasai.

⁵¹ Áánútu Ísumba airáinana kwíyómpa'a iyínín-kanaama sáwíyanka'a tíniye úwana Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna ⁵² kwená kwaásiyavena kogwaenááon-damba koavakáá kwéiyaro séna ti'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a kuwasá ⁵³ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíniye-aimba iséna tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai ⁵⁴ kwená kwayó-kwáásívínkémá kae-kwáásírái Yémésiye Yóniye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyóm-pakemba iramá tuwáinana kuména minkwáásí kavúkoro-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná ⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa ⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

Ísun-ánaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Mátíyu 8:19-22

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moóráwai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áísaa umái isánáe séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaásí úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwé-gaumne séna ⁵⁹ minkákémá moóráwaintavena séna kesínaaemba kwa'maé kwíniyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana ⁶⁰ Ísu séna ímanivo kesáí ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíniyone súwana ⁶¹ moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo enánaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimááraa siyáámba tímatuwe'a naaémba enánaemba tág-waranaunda kanaawá'iyó súwana ⁶² Ísu séna Áánútu-na mayáímó ááimbo ásámaimo kwémaesamo ivá-tuwesamo ó'on-imayaamo owái Áánútu kwená kwaásí kwégawaaipa'a íma kanaán-umai mayáí mayánááowe Ísu siráiyé.

Ísu 72 kwaasi mayáí tímakain-kwasai.

10 naaémba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usás-intinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-

daopimpa'a aiva'á kónááowe séna ² Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayáí-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááovo ³ koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaan-temo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívimbá ti'maránaumne. ⁴ óntambo inaainaimó síí-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátáaka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a ⁵ moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó. ⁶ síyana paru umái maíndawaimo éna mim-párú-áimbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áínkó koyauweréna keinárawatopa'a tíniye. ⁷ mayáí kwémayaiyawai meéyámbá máyáantavai tímínda-naumpa'a uméwana tímínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naaé'a tímínda-naumpare su'mai umáéro. ⁸ moórá-naopa'o kwíyasa naambá tímésa toómbá tímésa íya'ó kwéne'a ⁹ mindáópa'o tí'o índa-kwaasi kwéasovamatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaásí kawááinín-kanaa kentópa'a sáwíyanka'a tíniye simátíméero. ¹⁰ moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo tímíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a ¹¹ kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwá-tuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaásí kawááinín-kanaa sáwíyanka'a tíniye isa'á tínaaemba umámewe simátíméero. ¹² simátíme'a sé'a Áánútu kwaásí máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba tímínímbanivo keinárawa'o tínaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai tímíniye Ísu siráiyé.

Íma aai ísaraan-kwasai.

Mátíyu 11:20-24

¹³ Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárákwiyoro. naaóvá'á Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ¹⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwé'e'a Áánútu kwaásí máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómbe tímíniye-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawi-meyamba tímíniye. ¹⁵ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena ¹⁶ kwená kwayó-kwáásíyávéna simátimena séna ken-

táái ísámai kawe'á kwéowai mirámó ombá kesáái ísá-mai kawe'á kwéovo tínaaemba kwéumatinkaawai kenkwárá'á mirá kwéowe. tínaaemba kwéu-masinkaawai mirámó ombá si'mákaiwainkwar'a mirá kwéowe Ísu siráiyé.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

¹⁷ Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísói-goo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóu-raawe suwaná ¹⁸ Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne. ¹⁹ simátíménda ísáaro. asirayámbá timúna'a p'ó'a kwaivaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índauvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tí-makaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye. ²⁰ taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráiyé.

Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.

Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17

²¹ minkánáá Áánútu-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawe'á úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwárá'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme mirámó íyávéna kwéankaisa'a p'ó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena ²² simátímena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawe'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawe'á umái awánaraavo kesivombá p'ó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agarátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráiyé.

²³ Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásíyávéniye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawe'á ína'a máéro. ²⁴ simátíme'a sé'a naaóv'á Áánútu-aai simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéniye siráiyé.

Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.

²⁵ moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moóráwai amáámba kawe'á umái ísarowai Ísunopa'a téna áisaa umai Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáiyá aúnaí'a umáiyá kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ²⁶ Ísu séna Áánútu-aai aúvái-kwandaavimba awánánda mináíntávái nóran-imayaa kwéono súwana ²⁷ minkwáásígó séna Áánútu-aai

aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba áméro séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráiyé súwana ²⁸ Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ínyone Ísu siráiyé.

²⁹ súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawe-kwáásímán-iyé sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'iyó súwana ³⁰ Ísu séna simátíménda isaaó. moóráwai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yéríko-naopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáásí tátokesa kwená unáánkwátóí ayú'maesa tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'á máyáisana ³¹ moóráwai Áánútuntavenamo ísámaimo pó'ó tuvú'mái kwéagayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáisana kóawanena moórá-aaneiva'a kóyaaaitaisana ³² moóráwai Árívái-andarakewai mono'náúmpá'á mayái kwémayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáisana kwená egwaa'á kwéna kóawanena moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaaitaisana ³³ moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívínkémbá moóráwai minámpá'á kwimbá koawánéna arumbá umánkena ³⁴ kwená egwaa'á koména masawémba ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna asááumankena mósá árámbai kwená tónki-poi arósáánumpimba ankéna áí'maena kwááuyumo ten-kwáásímó kwáén-daumpa'a móankarena kárákwirena ³⁵ usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-táwai-mayaigona óntamba aména séna kawe'á umái kárákwire kwenane'ó túwénda-ontambo é'a ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena kóuraiye Ísu simásuwena ³⁶ nóra umáiyá aúnaí'a umái maí'maira ónaumno súwaintavena Ísu áisaa éna séna umóyán-kwáásí tuvúkáan-kwaasigona kwaási minkáúmbó-kwáásívínkémbá nááwa'iyó Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena áwa'naa uráiwai kwená kwaásiman-iyé súwana Ísu séna kwemó intembá komé mirá ínyone Ísu siráiyé.

Máátaante Máriaantei kwaasái.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé aampa'á kúmba moórá-ininko áwí'a Mááta máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana ³⁹ uména aai kwésuwana minínínkón-áúnko áwí'a Máriaa Ísuntavena anón-kwaasima iyé-imáyáa éna áisamaivimba taména kwenáái kwéisowana ⁴⁰ Mááta amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúnko íma súwa'naa isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáa éma simámínana tasúwa'naa íno súwana ⁴¹ Ísu arumbá umánkena séna Máátao sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbái kwétaivo ⁴² kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máriaa máyáimba pó'a íma ivátuwe'a ai'maráanana kwíniye Ísu siráiyé.

Áánútuumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.

Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11

11 Ísu moórá-tawai Áánútuwe aai kwésuwasa kwená kwayó-kwáásí máyówana Ísu simásu-wowana kwená kwaásivinkemba moóráwai séna Ísói-goo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáásí agaráátinkáísasa Áánútuwe aai kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aai senó súwana ² Ísu séna Áánútuwe aai sénááomba maará sé'a seró.

kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita kesáá mósá kwémaraumne. kentáárá'á kawáá-uwoya kwésune. ³ aasiyaasi-tawai kentáásí toóntá simiyó. ⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaunaya miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaao. sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó iyamo e súwa'naa íníyone.

mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráiyé.

⁵ simásuwena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-avuntamba tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áísaa-e se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá símína'a mááméno sinaná ⁷ kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá kwaiguráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníye. ⁸ kesí kwaási pó'a amé-naumne-imayaamo ímo kwéinanamo éna ayáátaáka'á inaaí kwésinana íma aigaemá ínana inaaí kwésin-dayavena usásinena amíníye. ⁹ miráráán-umai simá-time'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwésemba áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye. ¹⁰ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ¹¹ keinárawa'a iyámpóigwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraanakavayaambá timénááowe. ¹² kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timénááowe. ¹³ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwé-timevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna enamambá simiyó síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:22-30, Mááka 3:20-27

¹⁴ moóráwai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aai kwésuwana Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aai súwasa sáwívarawai awánésa táá-tawai uwasá ¹⁵ évakarawai sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá ¹⁶ évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira Áánútuumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ¹⁷ Ísu miwí táama iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba

kwémaewe. moórá-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ¹⁸ Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésumo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentáv'é'o sembá Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye kwésemba ¹⁹ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁰ ánivo kemá Áánútuna asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaaowe. ²¹ asir-ayán-kwáásígó iwevóí tokéna kwená naaka'á kárák-wiraisana kwená náaindaamba kawe'á umái kwáyáivo ²² moóráwai kwená asirayámbá usáyaaitaraiwai téna tainkámbai kwená iwevóí asiramái tátokain-iwevoí tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-timakaiye. ²³ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba kóyáwé kwéumagowe Ísu siráiyé.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Mátíyu 12:43-45

²⁴ Ísu simásuwena moórá-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náa-vara ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauwer'é'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a komé-naumne simásuwena ²⁵ téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umá-sukaisana taawánéna ²⁶ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai kotí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá tamáyáaisana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye Ísu siráiyé.

árai'a tirunkó kawe'á kwéin-kwasai.

²⁷ Ísu mináímbá simásuwowana sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náamba ámakaiwaimba Áánútu kawe'á umánkaraiye súwana ²⁸ Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái isámai kawe'á kwéowaima anón-kawe'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 12:38-42, Mááka 8:12

²⁹ súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ív'é'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentáv'é'a kwésemba Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóv'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináímbá imáyáa oró. ³⁰ naaóv'á

Nínívaa-naopaken-kwaasi Yónaa uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye sénááowe. ³¹ naaóv'á Yútaa-kwaasira'a kárákwirawai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyáávinkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aai koisánáe séna kweémena kuráiyé. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínínkanaa tínimba miníninkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aai táisaraumpo Sórómonimba usáyaaitarawai kentópa'a máyowa'a kwenááiimo isááraamba íma ísaraawe síníye. ³² naaóv'á Yónaa Nínívaa-naopa'a Áánútun-aai kosimátimuwasa iséa sáwí-imayaa tuwésa Áánútun-aai ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínínkanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna Yónaa-aai iséta sáwí-mayái tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitarawai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'o sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Mátíyú 5:15, Mátíyú 6:22-23

³³ oómbó kúra'maraamba íma aúpá'a maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'o iyíyawai awánanaaowe. ³⁴ miráumai túranko kentí imáyáavimbo sáma kaí-yántáá'án-iyé. túrankomo kawé'ó umáimo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma káníye. túrankomo ímo kawé'ó umáimo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye. ³⁵ kentí sáma kaí-yántáá'á túnkwiyavainivo kentúra'a kárákwimái kawé'á oró. ³⁶ kentí imáyáago íma túnkwimba amápa'a sáma kwégaimba oómbá sáma kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sáma kamátinkaniye Ísu siráiyé.

mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé siráin-kwasai.

Mátíyú 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 20:45-47

³⁷ Ísu mináimbá simásuwowana moórawai amáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména ³⁸ íma ayáámba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásigó awánéna áátavai éna imáyáa úwana ³⁹ Ísóigo awánéna simámena séna kemá amáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáré su'mai kwéese ovo andáampa'a sáwí'a uráisa'a túrananda kwé'e'a sáwí'a kwéowe. ⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáampa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráiyé. ⁴¹ kentí imáyáamo arupí'é'ó kemó makén-tantaa'ó ímo makén-kwaasi timé'ó'é'á kentí imáyáao kawé'á íníye.

⁴² kemá amáán-kawaa-kwaasi kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwé'e'a mirán-áimbá ísámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a

pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óisaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro. ⁴³ kemá amáán-kawaa-kwaasi mono'-naúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaási túranka'ó umáémba tiráái kwétaiye. marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánéna kawer-áimbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro. ⁴⁴ kwaásimo maipimbó utá-makaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁴⁵ Ísu simásuwowana moórawai amáámba sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda kentáágwárá'á simáiyá sáwíta kwéumasinkaane súwana ⁴⁶ Ísu séna kemá amáámba sen-kwáásí kemó amáámbo simátímén-ainko umbái kwétiyaisa'a mináimbá íma kwétuwa'naa-omba pó'a kárákwiyoro. ⁴⁷ kentíkwá'ná Áánútun-aai simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. naaóv'á kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéomba pó'a kárákwiyoro. ⁴⁹ naaóv'á Áánútu kawer-ímáyáávinkémbá séna kesáái simátiménaoowaiye agaráátinkanaoowaiye ti'maráanasa miwíimbá kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo siráimba mináimbá paáruraiye. ⁵⁰ naaóv'ákwárá avumpinkwárá naaénkwara'a Áánútun-aai simátimakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a táníye. ⁵¹ aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moórawai áwí'a Sékáraya anómbono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyáanontan-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónókáwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa túvúwana pukáiyé. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe. ⁵² kemó amáámbo sen-kwáásí árair-aimbo ímo aúpá'ó tukáankakai mináimbá ísámai kawer-osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúnkaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁵³ Ísu mináimbá simásuwena máapa'a kumúwasa amáámba sun-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aeésa ó'on-o'on-tantaatavesa áísaa umai ísáananamo ⁵⁴ aaimó kaé'mái-aimbo sína'o'é'a aaivimbá mayánkánáe sésa áísaa uráawe.

íma kaumbo-káér-ainkwari'a oró siráin-kwasai.

Mátíyú 10:26-27

12 mitáwái ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásí simátiména séna amáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiraamba ovó íma miráumai máéro. intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá amáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áínkó

anómba tiváinivo kentúra'a kárakwiyoro. ² aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paarínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paarínasa awánanaaowe. ³ no'wáámbo siráan-aimba sánkáíndara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráiyé.

moóráwai áároi inkáíséro siráin-kwasai.

Mátíyu 10:28-31

⁴ Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'ó umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo íma miwíyávé'a inkáíséro. ⁵ kemá simátíme'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáíséro. kwemó tínkamina'ó puwónááombo éna kemá kanaán-umai sáwí-marupa'ó iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináímbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráiyé.

⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéi kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáimá póna awánaraiye. ⁷ numamá kíto-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaíno. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.

Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20

⁸ Ísu simásuwena séna simátíme'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakoman-iyé síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ⁹ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútu-na kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátíme-naumne. ¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaíkwai'a íníye. ¹¹ kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé túranka'ó mátínkaresamo aavimbá maitínkéwa'ó é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a kaínana ¹² Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáína'a sénááowe Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.

¹³ súwana sáwíva-kwaasivinkemba moóráwai Ísuntavéna séna anóndakoo kesivo púwísana kesuwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana ¹⁴ Ísu séna kesí kwaásiyo mináímbá íma kóisé'a keáváráwaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simáména ¹⁵ amáparawaiyavéna séna kwaási kawé'a umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárakwiyoro Ísu siráiyé.

¹⁶ simásuwena moórá-aimba simátímená séna moóráwai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana ¹⁷ kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno. ¹⁸ mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne. ¹⁹ mirámó é'ó é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aaváán-tuwáúnda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawé'a kwéina'a ménaumne kwésisana ²⁰ Áánútu simáména séna sáwí'ó úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéme esávái makáanda-naaindaamba túwénana náawa mayániyo Áánútu siráiyé. ²¹ marapá'á esávái-nááíndááné su'mai makáiyawai mirán-kwáásímán-ivo marapá-tántááré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráiyé.

Áánútumpa'a imáyáa améron-kwasai.

Mátíyu 6:25-34

²² Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'ó unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ²³ toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. unáánkwátóí ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyé. ²⁴ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numamá kíto-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kenti toómbó éna tímíniye. ²⁵ keinárawa'a anón-imayaa é'ó é'a kenti máíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe. ²⁶ mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'ontantaatave'a íma anón-imayaa oró. ²⁷ kwaigwandáánk'á imáyáa oró. kwaigwandáánk'ó íma kígau éna íma kwená unáánkwátóí makáivo simátíme'a sé'a naaóv'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyé konaaríyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyé kwésewe. ²⁸ uvá'á konaarí-yántááré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáiyé. umá íma kwaíkwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavéna imáyáa éna kenti unáánkwátóí tímínimba pó'a keinárawa'a maarán-áímbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe. ²⁹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró. ³⁰ moórámora-maravaken-kwaasi Áánútun-aai íma ísáan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'ó é'a puwónááontavéna kenti mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma

anón-imayaa kwé'e'a ³¹ Áánútu kwená kwaási kwé-gawaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíniye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.

Mátíyú 6:19-21

³² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kemá kesínaaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana ke-sirunkó kawe'á íniye simbá póna íma táá'a kaíno. ³³ kentí náaindaamba kwétime'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawe'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma aviyaraamba káínana kawe'á umái aasiyaasí kwaikwai'a ína'a minkáwé'-méyántávé'a imáyáa é'a ³⁴ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkániye Ísu siráiyé.

mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.

³⁵ Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánáe séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unáánkwátói úmaresa mésa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyankánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro. ³⁷ minánón-kwáásígó tínda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tí-nana tirunkó kawe'á íniye. árai'a simátítime'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáíndayavena unáánkwátói ayú'mái mórúna maréna minkwáásiyón-távéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síniye. ³⁸ minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tínda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tí-nana tirunkó kawe'á íniye. ³⁹ simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁰ miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawe'á owasá uráan-kwasai.

Mátíyú 24:45-51

⁴¹ súwana Pítaa séna Ísóigoo emó séndá-aimba kentááyáváiye su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana ⁴² Ísóigo séna kawe'-máayímó kwé-mayaawai kawer-ímáyáágwára-kwáásiyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásír'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a íyóro síniye. ⁴³ miwítí anóndako téna mayáímó kawe'ó umáímo mayáínda tatuwánáinana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawe'á ínana ⁴⁴ minánóndákó séna kesí náaindaamba

amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síniye. ⁴⁵ ánivo mim-báyái-kwáásímó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíniye sésamo mayái-ínínákwá'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoa'ó-nómbó kwénesamo uwoa'ó ésamo ⁴⁶ miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótkaniye Ísu siráiyé.

⁴⁷ Ísu simásuwena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí iséa kwemó síndantemba íma íyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye. ⁴⁸ ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-ímáyáa anómba tí-makaiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-ímáyáa anómba tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráiyé.

Ísu kwaási taainánín-kwasai.

Mátíyú 10:34-36

⁴⁹ Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawe'á íniye-imayaa kwéune. ⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbái kwétaisana sí'o índai'o ónááomba ánásainana sirunkó kawe'á íniye. ⁵¹ kentávé'a maarán-ímáyáa íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáiyé. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe. ⁵² ívékwara aanogwara'a moórá-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí imáyáa taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-imayaa íyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye. ⁵³ avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íniye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íniye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

évaka-tantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.

Mátíyú 16:2-3, Máaka 8:11-13

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíniye kwésiyana aa'á tíniye. ⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á kániye kwésiyana aa'á kániye. ⁵⁶ kwíyómpa'o awáné'ó ombá sé'a aa'á kániye. aa'á tíniye kwésemba mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéintantaakona ááimba íma awánaraawe Ísu siráiyé.

aaimó arupímo íi-kwásái.

Mátíyú 5:25-26

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a minkáér-ámp'á taaínkaa'a uré'a moórá-ampare su'mai koró. ⁵⁸ moórá-aimba ísáaro. aaimó simátinkanáe síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósímai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe. ⁵⁹ ímo mirámó

iyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánášanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo puwónááon-kwasai.

13 Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasimámesa sésa Káríri-maravaken-kwaasi évakarawai Áánú-tuntavesa ísámai póimo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti anóndako áwí'a Páírátí évakarawai ti'maráísasa tínkamisasa pukáawe suwaná ² Ísu séna miKárírívákémbá pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Kárírivakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaítaraintavesa pukáawewa kwéseo. ³ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe. ⁴ imáyáa oró. Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaítaraintavena pukáawewa kwéseo. ⁵ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráíye.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶ Ísu kwántámai-aimba simátímena séna moórawai kwená ándá-aran-kigauva'a áséi-aramba íyain-taima u'makáísana áruma kwíkáísana arambá komayánáe séna koawánaimba íma iráísana ⁷ minkígáúrá'á kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánáe'a koawánáúnda íma arambá iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwaa. maragóná anombá nasúwáivainivo tumásuwaa sisaná ⁸ mindákó séna anóndako ímampo'a mintáiyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a ⁹ moórá-au'o sínda awánaanana arambó iyéna kawé'a ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanaumne siráíye Ísu siráíye.

Ísu saavatirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰ moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéisonkanaara'a Ísu mono'-náúmpá'á uména aaí kwésimatimuwana ¹¹ moórá-ininko taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátááka'a sáwí'a umái ména 18 íma maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káínáivai kurówana íma kanaán-umai koku'á máyowana ¹² Ísu minínínkómbá awánéna séna enáí'a ánáino séna ¹³ ane'á tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana ¹⁴ Ísu agándon-kanaara'a minínínkómbá asóvamankontavena mono'-nánká'á kárákwirawai arunkó sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayáí kwé-mayenka'a sí'a asóvamasinkainkwaé sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a íma teró súwana ¹⁵ Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe. agándaan-kanaara'a kentí purumakankwárá'á tónki-poigwara'a

nauúmpakemba ayúranke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwénaíye. ¹⁶ minínínkó Ááváramu aisaavutan-tamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 íma tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa ¹⁷ simáímo sáwí'o umánkówai mináímbá isésa tigaemá uwaná kawé'-má'yáí kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawé'a uráíye.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-33, Mááka 4:30-32

¹⁸ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe. ¹⁹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-íye. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérámbá kígauva'a u'makáísana anónéna amaimá móivarena kóyáwé uráísana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaíye. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwíyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéíye Ísu siráíye.

²⁰ simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátíména'a isánááowe. ²¹ moórá-ininko pérétitomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-íye. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwíyamba kunkwéna anómba kunkwéíye Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Mátíyu 7:13-14, Mátíyu 7:21-23

²² Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana ²³ moóráwai séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna ²⁴ tiyáántámba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwí-varawai usáveranae séna íyambanivo íma kanaán-umai usáveranaaowe. ²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana íma tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a ²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasimásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana ²⁷ kwemá séna íma tuwánáúnda-kwaasi kentí naambáure kentóikare íma tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síniye Ísu simásuwena séna ²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentikwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútu kwégawaaiya méwa'a tuwáné'a tiyántave'a é'a ivi'á tánááowe. ²⁹ aaváúmá usáipakén-kwáásíyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa taména nánááowe. ³⁰ minkánáárá'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáásí

naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináímbá siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 23:37-39

³¹ mitáwai áamáan-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tuvúwónana puwíniye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaao suwaná ³² Ísu séna Érótimba iyá-naankaraama túwáin-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámbá kwaási tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáásí kwéasovamatinkaunda-mayai ívé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne. ³³ Áánútun-aaí simátímakaawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwontave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuwena ³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aaí simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tí-naaemba kwéumasimewe. ³⁵ ísáaro. Áánútu tiyuwáina'a tu'nankáámbá ónááowe. simátime'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyan-ka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

14 moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu áamáan-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'a Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana ² moóráwai aiyayaamba kwéintoron-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana ³ Ísu minkwáásígómbá awánéna áamáan-kawaa-kwaasigo áamáamba sun-kwáásíyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará áí'o in-kwáásí asóvamankanaunda'iyó súwasa ⁴ isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá áí'mai kawé'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana ⁵ tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí póráára'iyó. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááoo Ísu súwasa ⁶ mináímbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

⁷ aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáásí aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna ⁸ moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaaitaraindawaimo títanamo éna ⁹ tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaíno sínana aigaemá

umásuwe tínaaempa'a kumbéniyone. ¹⁰ ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyáárika'o entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánéna enáwí'a mósá maránááowe. ¹¹ anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a mórúna tiyuwánivo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráiyé.

¹² Ísu simásuwena áayarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondá-man-iyé. ¹³ ánivo anón-tanomba kauvónáe sinda-táwai ímo óísambo makén-kwaasiye tíyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasata mandánááombanivo ¹⁴ ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawé'á ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíniye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaíya-tawai Áánútu amíniye Ísu siráiyé.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Mátíyu 22:1-10

¹⁵ mináímbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íniye súwana ¹⁶ Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana ¹⁷ mintánómbó nánááon-kanaa sáwíyanka'a títana kwená mayái-kwáásígómbá ai'maráísana táayaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sisasá ¹⁸ miwí íma tíí-áímbá sewaná moóráwai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ¹⁹ moóráwai séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²⁰ moóráwai séna ívé'a aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²¹ mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámísana arunkó sáwí'a isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénae tíyayaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba kavíkáinda-kwaasiye óísamba íma makén-kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna ai'maráísana ²² mimbáyái-kwáásígó mirá kosimái koyauweréna taséna simásimendantemba kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paaí karekó'a umái máyáawe sisaná ²³ kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráiyé. ²⁴ Ísu séna simátime'a sé'a aiva'ó táayaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mináímbá kwántámai-aimba siráiyé.

imáyáa kawé'a urésa Ísu-ánaemba kwaránááon-kwasai.

Mátíyú 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátimena séna ²⁶ kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaemba anóvowiye awainínkówé kwená iyámpóiyé kwenávárawaawe kwenáúnnavare kwesáváiyé imáyáa oró. ímo mirámó iyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁷ kemó puwónaunda-taimo súgwaata'mae'o kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaaembo kwáráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁸ moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námbá ónááowe. ²⁹ ímo táápamaimo awánaesamo mindámbó iyamba minóntámbá ánásagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaási awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima sénááowe. ³¹ moórá-aimba ísáaro. moórá áái'a tiyáíwín-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaaitanaao. íya usáyaaitanaao séna ³² íma kanaán-umai usáyaaitanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi ti'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya ónaumno siyé kosímáméro síniye. ³³ Ísu mináímbá simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaemba síyantemba ónááowe. miráumai kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'á tuwánaumne sésamo ésa kesínaaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráiyé.

uwígóná kwaasái.

Mátíyú 5:13, Mááka 9:50

³⁴ Ísu simásuwena séna uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómba ánásaisana ayáántámba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. ³⁵ ayáántámba íma agámo'a maráiyana kawé'a ínivo úwoiva'a tuwánááowe. kwéisaawai ísámai kawé'a oró Ísu siráiyé.

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyú 18:12-14

15 táákisi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá ² ámáán-kawaa-kwaasiye ámáám-ba sun-kwáásíyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáímbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aaí

kwésimba sáwí'a kwéiyé suwaná ³ Ísu mináímbá iséna kwántámai-aimba séna ⁴ sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moórawai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa misáwíva-sípísípí uvá'á máyáawana moóráma áúyokwimba koavakáá-éména awánéna ⁵ aamoí kwéena áúgwaata'maena ⁶ naaópa'a téna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana séna kesí sipisípi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoíyá ónáe sisasá aamoí uráawe. ⁷ simátimé'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-kwaasi kawé'a umái máyáamba tuwánésa aamoí kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráiyé.

óntamba áúyokain-kwasai.

⁸ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawé'a umái avakáá-éna ⁹ awánéna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana simátiména séna kesí óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a mayáúmpo aamoí íyataao sisasá aamoí uráawe. ¹⁰ simátimé'a sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráiyé.

ívé-kwaasigo avowámbá auwéna kóurain-kwasai.

¹¹ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórawai kaeriyámpóí tínkaraiwai máyáísana ¹² naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana ¹³ naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó ámakain-daaíndaamba kwétiména óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái ¹⁴ ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena ¹⁵ mimbárávákén-kwáásígónópa'a kwéna mayái mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póira'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁶ koména póira'a kárákwirena ááesantavai úmae kwéiyena póiti toómpinkémbá nánáe séna sisasá íma áméwana ¹⁷ ména naaemba kawer-ímáyáa éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnavaimpo'a ¹⁸ maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a ¹⁹ kentávái kesáanine sénda uwóví'a ómpo kesí mayáikwáásíyé siyó kosénaumne séna ²⁰ mivá'á tuwéna teéména aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana ²¹ ááninko séna kesivoó Áánútu

aúrankare enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine sénda uwóví'a óne sisaná ²² avowámá mináimbá ivá kwéyuwena kwená mayái-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámbá kawer-únánkwátói maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba kwéumanke'a ²³ ánóígwara-purumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoi-tánómbá kauvíyata kwénetá aamoiyá umánkáano. ²⁴ kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisaná aamoi uráawe.

²⁵ aamoi owaná aivakéwái kígauvakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoi on-áimbá taiséna ²⁶ mayái-kwáásígómbá ááyena séna nóinkara aamoi kwéoo sisaná ²⁷ enává'a kawé'á umái tiráisana enavo séna ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kaúvoro sisaná mirá kwéesa máyáawe sisaná ²⁸ mináimbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana ²⁹ avowántávéna séna ayáátáaka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwiyam-poi méme-araare íma tuvú-simena'a kesí kwaásiye naráumne. ³⁰ enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwená tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná ³¹ avowámá séna ayáátáaka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéin-iyé. ³² enáváko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráiyé Ísu siráiyé.

moóráwai mayái sáwí'a uráin-kwasai.

16 Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna moórá-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayái-kwáásiyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéísasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawé'á umái kárákwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná ² mindákó iséna kárákwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-auvai agaimái símína'a ená mayáígóná ááimba awánaano sisaná ³ kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo sí'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyái íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaímó síiyávái sigaemá ínivo ⁴ mirá é'a aasósói'a úmae kwénaaonana sí'mátuwainasa naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena ⁵ kwená anóndakonopakembo naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná ⁶ séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváivimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná ⁷ ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba

nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváivimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná ⁸ mináimbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwára-kwáásí ontembá mirá óne siráiyé. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásgawimai mirámó ondawái kawé'á íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwára-kwáásí ontembá mirá óne siráiyé Ísu siráiyé.

⁹ Ísu simásuwena mináintávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa íyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánásaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónáon-kanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánéna aamoi umátinkanaaowe. ¹⁰ sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawé'á umái kárákwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyonaaowe. ¹¹ marapá-tántááká'ó ímo kawé'ó umáimo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'á íma tiména kárákwiyoro síníye. ¹² marapá'ó Áánú-tumpaken-tantaaka'o ímo kawé'ó umáimo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'á íma tiména kendéimán-iyé síníye. ¹³ íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoi ésa moóráwaimba íma aamoi umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawé'á umái maéna moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánaáowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'ó é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa é'ó é'a Áánútuna mayái íma mayánaáowe Ísu siráiyé.

¹⁴ Ísu mináimbá súwasa amáán-kawaa-kwaasi iséna óntantavai aamoi kwéesa pósa Ísuna awiráái suwaná ¹⁵ Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawé'-máyái kwémayaawasa tuwánéna sésa kawé-kwáásímán-owe kwésevo Áánútu kentí tááma kwé-tuwanaiye. amápa-tantaako áúmo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-iyé kwésiye Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna amáámba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakaawaimo agaimakáamba naaóvá'á maémáen-kwaasiye minávúmpín-kwáásiyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináimbá taagwiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántámba asirámaesa kwéusaveraawe. ¹⁷ maramá kwíyómbo ánásanimbanivo Áánútuna amáámba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánásena aasiyaasi kwaikwai'a íníye.

¹⁸ moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye.

moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigonte Árásárásintei kwaasái.

¹⁹ Ísu séna moórá-aimba ísáaro. óísankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawetómbá námae kwéiyisana ²⁰ moóráwai áwí'a Árásárási íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayáí-tómbá amínana náníye sésa óísankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárévú'á tauwá'naraiye. ²² naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawé'-mápá'ó máyáipa'a móankaraawana óísankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawana ²³ sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména mósá awánaimba némpa'a Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna ²⁴ aayamáivinkemba séna kesivoó Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo arumbó umásinke Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánáma nompí tu'mái simáávira'a maráinana tasíyasi íno sisaná ²⁵ Ááváramu séna kesááninko marapá'á máyaandara'a amápa-kawe-tantaa'a makáampo Árásárási sáwí'a umái méraivo mindáyavai imáyáa uwó. ívé'a kwemá kawé'a umái máyaivo embá á'a ipá'á máyaane. ²⁶ senda-áínkwárá'á imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá anómba kwáyáivo maankákémbá íma kunámaatéwasa mivákémbá íma usámaaisewasa ónááovo anón-kuvaka kwáyáiyé sisaná ²⁷ óísankwara-kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó sénda-aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba ai'márénana kesivoná naaópa'a ²⁸ éva'aasei kesívarawaisai méraavo kusimátimena sáwí-marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná ²⁹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine aúváivimba agaimakáamba pósa táápamái isánááowe sisaná ³⁰ kesivoó Ááváramuwo ímanivo moóráwai pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasá sáwí-imayaa tuwésa Áánútumpa'a kónááowe sisaná ³¹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine ímo isésamo ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-ai íma isánááowe Ááváramu siráiyé Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-7, Mátíyu 18:21-22, Mááka 9:42-48

17 Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ó'on-o'ontantaa'a kwaásitopa'a tinasá kesáái tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kampar-áímbá tasimátimiyasa kesáái tuwésa kówíyasa kampa'ó síyawainopa'a sáwí-meyamba tíniye. ² miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímarsamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áímbá íma simátíméwasa kesááimo ísaraan-iyampoi kesáái íma tuwésa sáwí'a osinó. ³ mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. ⁴ kentí kwaásigomo kembó sáwí'o umán-tínkáva'o kwéiyesamo kentópa'o tésamo sáwí'a únemo símae kwéiyiya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-táwaimo avakaetéra'o mirámó íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráiyé.

Ísuwe aráápamái máyáan-kwasai.

⁵ suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáíya máéno suwaná ⁶ Ísóigo séna moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anón-tainamba kwéiy-intemba kesé kítoka'a aráápamái máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamái mé'a anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íniye. Ísu mináímbá siráimba kwesé aráápamái máyáamba kwená mayáí mayánááontavena siráiyé.

mayáí-kwáásítí mayáígóná kwaasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mayáí-kwáásígómbá ai'marááwana mayáímá kwémaena kí-gauvakena'i. póira'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa ⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áímbá kwésewe. ⁹ sintembá mayáí-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayáí isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe. ¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwéé'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayáí-kwáásiyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáiyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráiyé.

Ísu túma karón-kwaasi kawé'á umátinkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káírí-marawe avumpin-ámpá'á kwéena ¹² moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa ¹³ aayamáí sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkao suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-má'yáí-kwáásítópa'a kwé'a kentúma máa-garaatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwiye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawé'á umátinkowana ¹⁵ miwívínkémbá moóráwai áuma kawé'á umánkomba awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna ¹⁶ Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairéna súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana ¹⁷ Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawé'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana ¹⁸ kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simá-suwena ¹⁹ minkwáásígóntávéna séna kentávái

súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna enáúma kawé'án-ivo kwaaó Ísu siráiyé.

Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.

Mátíyú 24:23-28, Mátíyú 24:37-41

²⁰ súwasa áamáán-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaaain-kanaama nósa-tawaiya tíniyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo ²¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a ááimba ásáraimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráiyé.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda-kanaa awánanae síyambanivo íma mirán-kánaámá suwánanaaowe. ²³ évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síya'ó íma áraire sé'a kóyáwé oró. ²⁴ kwíyómpa'ó tawáombo úmae kwisamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁵ misúnda-aimba íma paáurainasa aiva'á ívé'ó máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe. ²⁶ naaóv'á'á moórawai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda mirá ónááowe. ²⁷ Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aarai máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'ó kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. ²⁸ naaóv'á'á moórawai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaesa kígaua naambá úmae naaémaémba ²⁹ Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwárá'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe. ³⁰ Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaárondera'a mirá ónááowe.

³¹ ókwara'a kúmónndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'ó máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'ó kwáyainda ó'a íma umayánááowe. ³² Áróti awainínkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantwana óntankwara iraronkwárá'á kuména tuvuwúwana pukáiyé. ³³ tiráái mo táíndai'ó ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tiráái mo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónááowe. ³⁴ simátimé'a sé'a ókwara'a kúmónndara'a mindó'wáámbá kae-kwáásí mimbóráv'á'á tuúmá kwéreyana Áánútu moórawaiimba auwéna moórawaiimba airáníye. ³⁵ minkánáa kaerínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. [³⁶ kaekóráí kígauva'a méyana Áánútu moórawaiimba auwéna moórawaiimba airáníye Ísu súwasa] ³⁷ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísoigo emó sénda-aimba náavatavai seénó suwaná pói-

mo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímó máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráiyé.

moórawai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.

18 Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátiména séna ² moórá-naopa'a aaimó isái-kwáásígó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana ³ mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isái-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aái súwa'naa umásinkaaó sisaná ⁴ ayáátáaka'a kwenáái íma ísarena naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a ⁵ minínkó kesópa'ó timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráiyé. ⁶ Ísoigo simásuwena séna aaimó isái-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró. ⁷ Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátáaka'a úwoi maéna miwí táái iséna ⁸ sáwí'ó umátínkénka'a ááéma túwa'naa íniye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwara'a kúmónndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiyavesamo áraire sésamó kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináímbá siráiyé.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákísi máyón-kwaasigonte kwaasái.

⁹ évakarawai kawé-kwáásí úne sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátiména séna ¹⁰ kae-kwáásígórai moórawai áamáán-kawaa-kwaasigon-ivo moórawai táákísi-ontamba máyáin-kwaasigo isasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba ¹¹ áamáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aarai-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákísi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune. ¹² aasiyaasí-sóntáárá'á kae-kae-táwai monotávé'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasí-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná ¹³ táákísi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kívairéna séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkaaó siráiyé. ¹⁴ Ísu mináímbá simátiména séna isáaro. Áánútu táákísi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná áamáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a móruna tuwánivo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíniye Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawe'á umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16

¹⁵ simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátínkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí tuwánésa kóro suwaná ¹⁶ Ísu miniyám-póiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro. ¹⁷ árai'a simátime'a sé'a Áánú-tuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwír'á'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31

¹⁸ súwana moóráwai Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawe'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónaumno súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái nóra séwa kawe'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-iyé. ²⁰ Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáámbá aúváivimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómbe oró siráiyé súwana ²¹ mindákó séna minámáámbá kesí iyám-póirakemba ísare'a pó'a kawe'á úmae kwéiyune súwana ²² Ísu iséna séna kawe'á éma moórá-yantaa'a íma kawe'á uráampo ená náindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tí-matuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²³ mináímbá iséna sáwíva'-naaíndaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráiyé. ²⁴ arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwí-var-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbaí táníye. ²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináímbá iséna áísaa esa séna umbaí taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana ²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáásí naaópa'a tuwéta ená-naaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátime'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaín-tavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwaíním-báá'a tiyuwésa tuwaáisái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miráu-maimo túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Mááka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútuun-aaimo simátímakowaimo kwaási úrandakon-aai agaimakáan-aimba paáriníye. ³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááíma kwisinkésa ³³ súwíruku'a nésa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa ³⁴ kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena síyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáy-ontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

Ísu aúrumba kavíkwaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Mááka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yéríko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúrumba kavíkwai óntamba inaaí simái mayánae séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna ³⁶ sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sumbá iséna nááwiya'o súwasa ³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná ³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwasa ³⁹ aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aeésa sésa aaiseraaó suwaná mináímbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkao súwana ⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna ⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súram-ba kawe'á umásinkao súwana ⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna aúrumba kawe'á íno súwana ⁴³ avekáámbá aúrumba kawe'á umái awánéna Ísun-ánaaemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Sákíyasina kwaasái.

19 Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu Yéríko-naopa'a kóyaaítanae séna kúmba ² moóráwai áwí'a Sákíyasi táákísi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna ³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna ⁴ maanámpá'á tíníyone séna minkwáásí tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usáatena máyowana ⁵ Ísu mintáígó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámba marapá'á kumuwo súwana ⁶ aamoí umásuwena avekáámba marapá'á mórúna tuwéna kunáí'maena kwená naaúmpa'a kúwasa ⁷ minkwáásíyómbá awánésa tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná ⁸ Sákíyasi

kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísóigontavena séna anóndakoo kesí ósamba avumpimbá taaínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi timé'a évakarawai kampa'á simátiyuwe'a óntamba umóyámbá mairáundu pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana ⁹ Ísu séna ívé'a maandáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Ááváramu aísavutantambo uráandayave'a mirá kwéune. ¹⁰ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáási tivakáá-umai sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasái.

¹¹ mináímbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáási imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaimba sáwíyanka'a paáriníye suntavéna kwántámai-aimba simátimena ¹² séna moórá anóndakon-aai ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-íye síya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna ¹³ kwená mayái-kwáási siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tiména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa ¹⁴ kwenamáaraawi tíyántavesa umánkesa kámááni-kwaasi kosimátimé'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosimátiméro sewasá kuráawe. ¹⁵ áni-vo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai áméwana koy-auweréna téna ááéma óntamba tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná ¹⁶ aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná ¹⁷ anóndako séna kesí mayái-kwáásigó kawe'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁸ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná ¹⁹ áni-vo éva'aa-sei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ²⁰ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba ampantavímbá mú'úmai aúpá'á makáunda po mayáníyone. ²¹ emá asirayán-kwáási éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kí-gauvaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi inkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone sisaná ²² anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda pó'a kentáváímó séndantemba aai simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáási éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kí-gauvaken-tomba kwénaane sénda po ²³ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máráan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁴ máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba áméro sisasá ²⁵ miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáíye sewaná ²⁶ simátimé'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwisinkaawaima moórá-mora-yantaa'a

tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawe'ó umáímo kárákwisinkaawaivakemba makáan-tantaa'a máyáana'a ²⁷ kesí namuro-kwáási kentáará'á íma kárákwiyiniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráíye Ísu siráíye.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Yóni 12:12-19

²⁸ Ísu mináímbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba ²⁹ Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náor-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásirái kae'á máti'marena séna ³⁰ epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maikai tekaiyó. ³¹ moóránakomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé simámékaiyo súwasarai ³² kuyaná súntemba mimpóí máyowasarai koawánésarai ³³ ándáma koiyátúwóyana mimpóígó avowámá awánéna séna nóra sékai mimpóígóná ándáma kwéiyatuwaaiyo súwasarai ³⁴ mindárai sésarai anóndako ayáá'maena kwínkwáe simásuwesarai ³⁵ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáási paákár-únánkwátóí ayú'mái mimpóígó arósáánumpimba kwandaai uwi'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ³⁶ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa paákár-únánkwátóí ayú'mái aampa'á uwi'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétámai kwégwena ³⁷ Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísun-ánaaemba sáwíva-kwaasi kwa'maé kwégwesa aamoí ésa ó'on-o'om-bayai kawe'-má'yái mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa anónkar-anonka'a sésa ³⁸ Ísóigo ai'maráísana kunkái-waimba Áánútu minkáwááná'á kawe'á kwéumankaiye. Áánútu kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba póna kwenáwí'a anómba kwéíye anónka'a súwasá ³⁹ misáwíwá-kwáásívínkémbá évaka'a ámáán-kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaaemba kwa'maé kwénaon-kwaasiyavai se aaiseré nááóro siyó suwaná ⁴⁰ Ísu séna simátimé'a sé'a ímo aaimó senkákái maanóntánkó kentáváíye séna aai sisinó Ísu siráíye.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

⁴¹ Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna ⁴² paru umái kwémaewaina ááimba íma ísámai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe. ⁴³ kentí namuro-kwáási tésa kentí naaópa'a taúkú-makesa maramá u'mái ontavímbá karí'á tásuwesa ⁴⁴ kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae séna tisa'á tínaaemba umánkáamba pósa kentí namuro-kwáási tésa mirá ónááowe Ísu siráíye.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Mááka 11:15-19, Yóni 2:13-22

⁴⁵ Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi uti'mátuwena ⁴⁶ simátimena séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iyé agaimaréna siráiyé. áni-vo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátima'maena iyúwasa mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé anón-kwaasiye Ísuna áamáyu-aimba kwésuwasa ⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-aai isámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-umai avakáá uráawe.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Mááka 11:27-33

20 moórá-tawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa ² sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo suwaná ³ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á simásíméro. ⁴ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ⁵ miwímá keáímbá sésa nóryaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire siráao síníye. ⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-aai simásimakaiwai uráiyé kwésemba pósa óntantamba mairésa sínkamonaaowe. ⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma ísaraumne suwaná ⁸ Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o tavíyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Mááka 12:1-12

⁹ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáátáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó tavíyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyásana ¹⁰ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráisana minkígáúrá'ó tavíyéwaitopa'a tísasá tá-to'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹¹ aanávómá moóráwaimba ai'maráisana tísasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹² aanávómá moóráwaimba ai'maráisana tísasá táto'mai tu-

vú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana ¹³ aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaimba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráisana tísasá ¹⁴ minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáinata kesáá mayánáe sésa ¹⁵ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáiyé. Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgúgú aanávómá mirá íníye. ¹⁶ téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye Ísu súwasa mináímbá isésa sésa íma mirá oró suwaná ¹⁷ Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe séna imáyáa oró séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna

eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé agaimaréna siráimba mináíntávé'a imáyáa oró.

¹⁸ kwíyamba minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umá-suwaniye Ísu súwasa ¹⁹ mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa ivátukaawe.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Mááka 12:13-17

²⁰ ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárákwiyesa évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aai kwéisaan-kwaasimo ontembá té'a áísaa íyana sáwí-aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'marówasa Ísunopa'a tésa ²¹ sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ²² emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí áamáana araisénaundaya'iyompo timénaum. íya timénaumno suwaná ²³ Ísu miwí tááma iséna séna ²⁴ moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná ²⁵ Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa ²⁶ mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe. Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-aimba súwasa pósa íma aai sésa tátokaawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Mááka 12:18-27

²⁷ íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa anóndakoo naaóvá'á Mós-

esi séna moórawai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁹ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³⁰ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana ³² minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa ³³ Ísumba áísaa esa séna mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaíya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná ³⁴ Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí máyáawasa kwaái máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétok-waa-esa kwéowe. ³⁵ Áánútu tááyena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákwa'á kwíyómpa'a uménaomba aaraí íma mayáiyasa kwaái íma mayáiyasa ónááowe. ³⁶ Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwéuwontemba minkwáásí mirá ésa íma ókwar'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaomba Áánútuna kwaásiman-owe. ³⁷ kwaásí pukémpinkemba usásinanaomba Mósesi mináíntávéna agaimakáíye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáívínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enákwá'ná Áávaramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútú mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo ³⁸ mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa ³⁹ amáámba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áimbá simásimakaane suwaná ⁴⁰ Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áísaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37

⁴¹ íma áísaa úmaesa íyúwana Ísu séna Káráísitima Tévíti-andaraken-kwaasiman-íye kwésevo ⁴² naaóv'á Tévítima Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-íye siráimba monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna

kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaítanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévíti siráíye. ⁴⁴ miráumai Tévíti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-íye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-íye Ísu súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-íye.

ámáámba sen-kwáásítí aambá kwaráavo siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináimbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ⁴⁶ évaka'o amáámbo sen-kwáásítí aambá kwaráavo. minkwáásí ayáátáár-am-

pantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaásí tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbo kaúvópá'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawe-tómbá kwénaawe. ⁴⁷ minkwáásí ketor-íníntí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaásí suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimáinamunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbaiyántáá'á mayánááowe Ísu siráíye.

ketor-íníntí Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

21 simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómbo óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ² moórá-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwóm-ba Ísu awánéna ³ kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátime'a sé'a minkétór-íníntí kómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaítaiye. ⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mútú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráíye.

anóm-bono'-namba tawísí-áimbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarirí úmakaawata awánéna aamoíyá kwéune suwaná ⁶ Ísu séna aáno kwaásí tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷ Ísu mináimbá súwasa áísaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósa-tawaiya tíniyo. nóran-awaamera ína-ta séta ákíra'a Ísumo simbá mirá íniiyeya sénaumno suwaná ⁸ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tíniye sénááowe. mirán-áimbá síyawai tínaaemba íma kwaráaro. ⁹ áái'o tiyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tínda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-íye. ¹⁰ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tiyáaro sínasa usásinésa áái'a tiyánááowe. ¹¹ ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a íniiye. kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a paárína'a awáné'a táátavai ónááowe. ¹² mintántáá'ó ímo paárínasa keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa mono'-náúmpá'á mono-kawáá-kwáásí aavimbá maitinkésa ándáva'a mótkanaaowe. kentáváímó asiramáímó máyáantavesa táto'mai anón-kwaasitopare

kamááni-kawaa-kwaasitopare mótinkesa aai simátinkaiya'a ¹³ minánón-kwáásí kesáái simátimenaawe. ¹⁴ aaimó simátínkénka'a nórán-aina sénaum-no-imayaa íma anómba íyana tirunkó íma umbaí taíno. ¹⁵ minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aai tááka'a tínkáana'a síyasa kentí namuro-kwáásí íma kanaán-umai kentáái araaisésa íma usáyaaitanaaowe.

¹⁶ kentinóvowiye kentívá'awaawiye kentimáaraawiye kentí kwaásiye tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aai simátinkaiyasa keinárawapinkemba évakarawai tínkamiya'a puwónááowe. ¹⁷ kentáváímó asiramáímo máyáantavesa amáparawai tíyámba umátinkanaaowe. ¹⁸ mirá ésa íma timambá tínkambai ánásanaaowe. ¹⁹ asiramáímo ma'éo é'a kawé'a umái ménaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-21, Mááka 13:14-19

²⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáásí taúkúmaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a tawísíyuwanaaon-kanaa tiyé sénááowe.

²¹ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyónááowe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a tuwésa kóyáwé ónááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyónááowe.

²² minkánáá Áánútu sáwí-meyamba timínana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba paáriníye. ²³ tímúkwarar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáá sáwí'a ónááowe. Áánútu maankwáásíyávéna áwáá'a tiyínana anón-umbai táníye. ²⁴ ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tínkamesa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'a mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárakwiyesa sáwí'a íyana Áánútu séna kentí kanaamá ánásaiye síníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'a kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Mááka 13:24-31

²⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna aaváúrá'a kwíyónka'a oká'a ó'on-o'on-tantaa'a paáriníye. marapá'a ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbaí tiyáníye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésena tuvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe. ²⁶ kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁸ kemó sún-da-yantaa'a ááimba ásámai paárina'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'a métinkanin-kanaa sáwiyanka'a tínímba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaoro Ísu siráíye.

²⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai náitáigó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró. ³⁰ aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwiyanka'a tíníye sénááowe. ³¹ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ina'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwiyanka'a tíníye sénááowe. ³² árai'a simátimé'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a

paáriníye. ³³ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaikwai'a íníye Ísu siráíye.

³⁴ Ísu simásuwena séna kentúra'a kárakwiyo. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapá-tántáá'a anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kárakwiyo. ³⁵ kivo'o aumakáawanamo ímo imáyáa imbó kwaígomo tavágwin-temba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnnavainivo ³⁶ kárakwiyo. námúnaa símae kwéiyiyana kemó sún-da-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asiramái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráíye.

³⁷ minkánáávímbá aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátimé'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Óríve-omapa'a no'wáám-ba umaí'mai kwéuwasa ³⁸ sáwíva-kwaasi aaváyaavim-ba ááéma Ísun-aaí isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umaí'mai'a úmae íráawe.

Yútási Ísuna kuntaru'a mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53

22 naaóv'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama sáwiyanka'a túwasa ² mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Ísuna ámááyu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'a tátoranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'a kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti póna Sáátáánigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana ⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'náká'ó kárakwirowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'a Ísumba tátoranaaowe súwasa ⁵ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná ⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranao-imayaa ááimba ásámai uráíye.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáa sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a ⁸ Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaano súwasarai ⁹ mindárai sésarai náávra kogauvóyauyo suyaná ¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénao kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamo ¹¹ naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo. ¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kisivu'o umándaanao-tantaa'a mimpímbá kwáyáíye. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'a kausínkáakaiyo súwasarai ¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai

Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórinti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánáaon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'á komáyówana ¹⁵ Ísu simátimena séna sáwíyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááéma tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáa paárimba póta nánaumne. ¹⁶ simátimena sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á kwáyaina'a nánaumne séna ¹⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moórá-mora-umai naaró. ¹⁸ simátimena sé'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna ¹⁹ péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma tuwánaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro súwasa ²⁰ toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo tímuntamba miráumai ándá-aran-domba tíména séna mindá kesí naaemán-iyé kesí naaemá keinárawatave'na kumínimba póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaisa'a miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro. ²¹ kembó namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwénaiye. ²² naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a puwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwímeyamba mayániye Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáásí keáimbá séna nááwa mirá ínísana siyó siráawe.

aiva-kwáásítí kwaasái.

²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba séna kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo kwésuwana ²⁵ Ísu séna marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaítamai asirayán-áimbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a ésa séna kentáásí anón-kwaasi kawe'á kwéowe siráawe. ²⁶ keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo ontembá íma mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaítanae síyawai ó'owiti kwayó'á márááro. ²⁷ marapá-kwáásíwínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kísuvu'o kwéumamiwai sáwíyankwaasi imbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune. ²⁸ mirá úna'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma síyukaawe. ²⁹ kesivo kentáv'éna séna kwaási kawááuwu siráintemba keinárawatave'a mirán-áimbá simátimenaumne. ³⁰ kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbáa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-aanimbaati minándárákén-kwáásí táái isé'a taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Yóni 13:36-38

³¹ Ísu Sáimonimba arumbá umánkena séna Sáimoníyo isaaó. owáímó to'máímó tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmísasamo anónka'a mósá máyáantemba kawe-tántá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a ³² mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamái máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkaaoo Ísu súwana ³³ Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana ³⁴ Ísu séna Pítao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáunda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyé.

³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyáv'éna séna óntambo inaainaimó síí-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a koró mináimbá ááéma sé'a ti'mákaunda moórá-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyó súwasa miwí sésa ímaniye suwaná ³⁶ Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taánasatama íma makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taánasatama meéyán-uresa koró. ³⁷ simátimena sé'a naaóvá'á Áánútu-aai aúvái-kwandaavimba Áísaya agaimaréna séna eráí'maesá sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentáv'éna siráimba póna paárimbiye Ísu súwasa ³⁸ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tánasatama makáumne suwaná kwemó súnainkona ááimba íma isóntavena séna á'aniye Ísu siráiyé.

Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Mááka 14:32-42

³⁹ Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntamba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa ⁴⁰ iyúwana Ísu simátimena séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáwáinivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna ⁴¹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anóna'an-iyé séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba ⁴² séna kesivoó embó ankáinamo e maanúmbái-yántá'á'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwáráano súwana ⁴³ Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana ⁴⁴ arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisímá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana ⁴⁵ námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbái tówasa tuún-kwaigurówana ⁴⁶ tayúsena tasimátimena séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáwáinivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyú 26:47-56, Mááka 14:43-50, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwé-tuwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási kwemá misáwívá-kwáásívimbá aiva'á téna Ísumba parubará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana ⁴⁸ kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-kwáásír'ó agaráátínkéndayavai parubará kwéumasinkaane súwasa ⁴⁹ Ísuwe máyówai moórá-yantaa'o paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya karánaumno suwaná ⁵⁰ Ísuna kwayó-kwáásívínkémhá moórawai taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwowana ⁵¹ Ísu étuwaao séna minkwáásígón-áá'a maimái kawé'á umánkaraiye.

⁵² kawé'á umánkowasa mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraiyanesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. ⁵³ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ívé'a kentí kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyú 26:57-58,69-75, Mááka 14:53-54,66-72, Yóni 18:12-18,25-27

⁵⁴ súwasa Ísumba tátoresá áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba ⁵⁵ mindánkóná naamaúva'a iramá agaimarésá máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana ⁵⁶ iramá kawé'á umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé máiwain-iyé súwana ⁵⁷ Pítaa séna ímanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iyé súwana ⁵⁸ sáwíyanka'a moórawai Pítaamba taawánéna séna kwená kwaasivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá ímaniye súwana ⁵⁹ sáwíyanka'a moórawai Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Káririvakenda'a póna kwená kwayó-kwáásívínkéndá'án-iyé súwana ⁶⁰ Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁶¹ Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ívé'o kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna ⁶² máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba kanaáráá'a ánkaraan-kwasai.

Mátíyú 26:67-68, Mááka 14:65

⁶³ Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárakwirowai kanaáráá'a ankésa tuvuwésa ⁶⁴ aúrampa'a ampantanéí kááta-makesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usá-sisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa ⁶⁵ ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.

Mátíyú 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24

⁶⁶ aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa ⁶⁷ sésa Áánútumo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo suwaná simátiména'o é'a íma kawé'á umái isánááowe. ⁶⁸ moórá-aimbo tísaa ona'ó é'a íma simásimenaowe. ⁶⁹ kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáíná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé-naumne súwasa ⁷⁰ amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa ⁷¹ miwí sésa kwesávái siráimba póta mináín-távéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwánaumne siráawe.

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyú 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Yóni 18:28-38

23 mináíntávésá misáwíváráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Árómaani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankesa ² aaimá simánkesa sésa minkwáásígó Yútaa-kwaasi kampar-áimbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómaani-kamaani-anondakomba táákísi-ontamba íma áméro kwésena kwesávái séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu usásisinkaiwai úne siráiyé suwaná ³ Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana ⁴ Páírátí mono-káwáá-kwáásíyáváiyé úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó íma sáwí'a uráisa'a awánáúmne súwasa ⁵ asiramái sésa Kárirí-ayampa'a kwaasiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéiyé siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

⁶ suwaná Páírátí mináimbá iséna séna Kárirí-ayampakendara'iyó súwasa ⁷ owé mináyámpákéndá'án-iyé suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákéncáwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'máráanana kwenópa'a kwínana kwemá isáníye Páírátí simásuwena ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a máánkaraawe. ⁸ ayáátááka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaanana ímo awánáúnda-mayai mayáína'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna ⁹ ó'on-o'on-tantaatavena áísaa úwana Ísu íma aai súmba úwoi máyowasa ¹⁰ mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé mésa Ísumba simánkón-aimba asiramái suwasá ¹¹ Érótiye kwená i-kwáásíyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaáráá'a ankésa anón-kwaasiti unáánkwátói umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe. ¹² ááéma Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á umái máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Mááka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16

¹³ máánkarowana Páírátí mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena ¹⁴ séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaásiti imáyáa simái sáwí'a kwéiye kwésewe. kentúranka'a áisaa únana simánkáan-ainkona ááimba íma kwáyáisa'a awánáúmne. ¹⁵ Érótiye áisaa úyamba mináinkóná ááimba avakáá uwáákai úyana ai'maráísasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni'a uráimba ¹⁶ pó'a i-kwáásí senasá áwiruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa [¹⁷ Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páírátí minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páírátí séna Ísumba ayúrankanae súwasa] ¹⁸ amá-parawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana pwínivo Párápásimba ayúrankaaao siráawe. ¹⁹ ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómbo moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarowasa sésa Párápásimba ayúrankaaao suwaná ²⁰ Páírátí Ísumba ayúrankanae-imayaa éna simátimuwasanivo ²¹ anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ²² Páírátí ók-wara'a séna nóra-sawira uráina'iyo. tuvuwíyanamo puwíníni'a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwiruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa ²³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae íyún-ainko Páírátin-aaigomba usáyaaitowana ²⁴ Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna ²⁵ moóráwaimba ayúrankena kámááni-kwaasi áái'o tíyómbo moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarowaimba tááyowaimba Páírátí ayúrankena taaira'á tuvuwíyana puwíniye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Yóni 19:17-27

²⁶ tímúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónáon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaaemba tiyó suwaná mirá úwasa ²⁷ sáwíva-kwaasi Ísun-ánaaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyóm-bá tirumbá umánkesa imá sirésa ivi'á támaesa ánaaemba kwa'mái kwéguwana ²⁸ Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopaken-inintono. íma kesí ivi'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesáváiye ivi'á taaró. ²⁹ Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageíniné ímo iyámpóimo tinkésamo náámbo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpóiyaaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe. ³⁰ minkánáámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááéma pukónáivo kítímae kusiráápaaao sénááowe. ³¹ kemá aúná-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómbo umátinkanaaowe Ísu siráiyé.

³² Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasig-wara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaé sésa tí'maesa ³³ mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana ³⁴ Ísu séna kesivoó mayáigóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma timé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taaínkaar-urésa aávéima tésa usáyaaitandawai mayániye suwasá ³⁵ kwaásiyomba mésa árimba awánéna Yútaa-anon-kwaasi kanaáráa'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa éna Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íniye suwasá ³⁶ i-kwáásíyé kanaáráa'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaéna kwenópa'a tésa sésa naao. ³⁷ Yútaa-kwaasiti kawaáná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá ³⁸ ááéma aúváima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawaáná'án-iye sésa agaimái Ísu a'nónká-táír'á mósá makáawe.

³⁹ mósá márówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínka-muyan-kwaasigoraí moóráwai Ísumba kanaáráa'a ankéna séna Áánútumo usásinkaiwaimo émo e enáúma áwa'naa e kenkáigwár'á súwa'naa uwo súwana ⁴⁰ moóráwai séna íma mirá siyó. Áánútun-áái'ó kwéinkaiseraai mirá íma sésino. kwembó sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáigwár'á mirá kwéowe. ⁴¹ kwemá íma sáwí'a uráiwaimba sáwí-meyamba kwéamevo keiráí sáwí'a uráuyawainkai sáwí-meyamba kwéumasinkaawe séna ⁴² Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási kawaá indará'á kesí imáyáagwara'a uwó súwana ⁴³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé kawé'-mápá'á méniyone Ísu siráiyé.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Yóni 19:28-30

⁴⁴ súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba ⁴⁵ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba taváákaarumai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba onta tisuwówana ⁴⁶ Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá enayáámpimba kwéto'maraumne simá-suwena puwúwana ⁴⁷ i-kwáásítí kawaánákó Ísumo puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna séna árai'a arupí-kwaasiman-iye súwasa ⁴⁸ sáwíva-kwaasi koawánanaumne sésa torupamáí máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánéna tirunkó umbái tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwasá ⁴⁹ Ísuwemo naaún-kwaasiye Káírí-ayamapakemba Ísun-ánaaemba kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa amápa-tantaa'a awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42

⁵⁰ awánowana moóráwai áwí'a Yósépi Yútiyaa-mara-va'a Árímatíyaa-naopakewai kwemá kawé'ná'á arupí umái máyowai Áánútu kwená kwaási kawaá íniye séna amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe sun-kwáásí

tááiyavena íma owé siráiwai kwemá ⁵² Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana owé súwana ⁵³ Ísun-auma taairakémbá tamaimái aúna-ampantavimba asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámaresa kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa ⁵⁴ toómbó áká'maimo to'mayaa un-kánáá Yútaa-kwaasi agándon-kanaa sáwiyanka'a tíniye kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa ⁵⁵ Kárírivakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo tirón-inimba Yósépi-ánaaemba kwa'maésa tésa Ísumbo utamánkomba taawánésa ⁵⁶ tayauwerésa áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama túwana áamáambo sunten-umái úwoi méraawe.

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10

24 agándon-kanaama úwoi máyówana ánáswasa aaváúmá usónka'a áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa ² awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa ³ mimbúrí-áír'á'á íyúmba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa ⁴ anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásír'á'á tógáyáagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa ⁵ táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwísa'o máankaraam-buri-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríri-va'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro. ⁷ maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasá ⁸ isésa simátímakain-aimba tááka'a marésa ⁹ mimbúrí-áimá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináimbá kosimátimesa ¹⁰ minínimbá moórá Mágátáara-naopak-en-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá araámó kwemá Yémésimba anówama úwana moórá Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásiyávésa mináimbá kosimátímúwasa ¹¹ isésa sésa úwoi kampar-áimbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo ¹² Pítaa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokívairena awánomba ampantanéimó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráiyé.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Mááka 16:12-13

¹³ anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáópa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai ¹⁴ Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana ¹⁵ Ísu egwaa'á téna minkáé'náraiye kwéguyasarai ¹⁶ awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-

uyaná ¹⁷ Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai ¹⁸ moóráwai áwí'a Kéríyópasi kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraantantaa'a awánaraavo eyáama íya awánaraano áisaa ena súwana ¹⁹ Ísu séna nóra éiraana'iyo súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútu-aai siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áimbá kwésimasimisata ísaurumne. ²⁰ kentáásí anón-kwaasiye mono-kawáá-kwáásiyé Ísumba tuvuwíyanesa Árómaani-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáiyé. ²¹ kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáásí kawáánárí'a éna Árómaani-kamaani-kwaasi usáyaaitaníyeya siráundaya tuvúwówana pukáiyé. moórá-ainkwara'a kwáyáiyé. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáiyé. ²² évakar-inimbo simásímén-ainta sáátavaiya kwéune. ívé'a aaváavim-ba ááéma utamánkaraapa'a kombá ²³ kwenáuma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá ²⁴ kentáávinkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínimbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa awánaawe suyaná ²⁵ Ísu séna sáwí-imayaagwara'a óye. naaóvá'á Áánútu-aai simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye. ²⁶ Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráiyé. ²⁷ Áánútu-aai aúváivinkemba kwentávésa siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináimbá Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá Áánútu-aai sirón-kwaasi agaimaréna siráan-ainkwara'a simátímakaiye.

²⁸ simátimuwasarai kuyan-dáókona egwaa'á kuyaná Ísu kógwéyaaítowasarai ²⁹ mindárai tátoresarai asiramái sésarai sáwiyanka'a enánivo kesérai méniyone suyaná mindáraiye naaúmpa'a uména ³⁰ toómbá náíyanesa kwéuwana toómbá maisoréna Áánú-tumpa'a súwi séna topámbai tímúwasarai ³¹ awánésarai Ísumba aúyoyana aúyokuwasarai ³² sésarai aampa'ó túyanamo Áánútu-aai aúváivinkemba simásímísanarai sirunkó anón-aamoi kwéiyé sirááiyé.

³³ mináimbá simásuwesarai usásinesarai koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye torupamá máyómba tuwánoyasa ³⁴ miwí sésa árai'a Ísóigo pukáimpinkemba usásinena Sáimoninopa'a paárisana awánériye suwasarái ³⁵ mindárai aampa'ó kuyan-áimbá simátimesarai sésarai toómbá topámbai símisakai Ísóigomba aúyaraue sirááiyé.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Mááka 16:14-18, Yóni 20:19-23

³⁶ mináimbá kwésuyana Ísu paaréna miwítí avumpimbá ména aanoumai máéro súwasa

³⁷ inkaiséa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná ³⁸ Ísu séna íma táá'a kaíno. íma kaer-ímáyáá é'a ³⁹ siyáá-narumpin-avigwara sísamaivin-avigwara'a awáné'a kentáv'é'a kwemán-iyé seró. kwaántá-kwaasi amagwára ayáántánkwara'a íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a sine'á tátoraaro ⁴⁰ Ísu simásuwena ayáánarumpin-avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa ⁴¹ anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa kwéuwana kwaántán-iyé sevó séna Ísu naí-yántáá'á makáao tísaa ena súwasa ⁴² agaimakón-doyaa'a ámúwana ⁴³ maimái túranka'a naráiyé.

⁴⁴ násuwena simátimena séna kesé úwoi máyaundara'a maará sé'a kentávéna Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-aai sirón-kwaasi agaimaréna siráan-ainkwara monor-ímá agaimaréna siráan-ainkwara'a árai'a paáriniye simátímakaundawe. ⁴⁵ Áánútun-aai aúvái-kwandaaivinkemba kawé'á umái isánááontavena miwítí imáyáa kawé'á umátínkaraiye. ⁴⁶ Áánútun-aai aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaimba á'í'a índai'a umánkaiyana puwínímbanivo kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa ⁴⁷ kwená asirayánkwárá'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-

o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatim-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye agaimaréna siráiyé. ⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a koró. ⁴⁹ kesivo asiramái séna tíméndawaimba ai'maráanana keinárawate kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a máyaiyana keinárawapimba kumbéna kwíyómpaken-asirayamba tímína'a awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-naor-egwaa'a koména ayáándeí káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye ⁵¹ kwésimatimuwana Áánútu airówana kwíyómpa'a iyúwasa ⁵² Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauweréna Yérúsaremu-naopa'a tésa ⁵³ aasiyaasitáwai anóm-bono'-naumpa'a kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.

Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Yóni Ísun-aai agaimakáiyé. Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yóni kwemá séna Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna maarán-áimbá agaimakáiyé. Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima marapá'á maránkaraimba kwemá Ísuman-iyé. Yóni séna kwemá Áánútun-aaigoman-iyé siráiyé. Ísu Áánútu ááninko sáwí-imayáao tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiman-iyé sénááontavai Ísu kawé'-má'yái ímo awánarom-bayai mairáiyé. évakarawai kwenááiyavai áraire sésa kwená aampa'á kwárówasa évakarawai kamparé sésa simái sáwí'a umánkaraawe. Ísu Áánútunopa'o iyí-ámbá éna áraikona ááimba éna maí'mai'a ónááowaina ááimban-iyé-aintavai áraire sewái Ísu aúnaí'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaiye. aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. mirán-áimbá Yóni agaimakáiyé.

1 ááinka'a maramá íma kwáyonka'a Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima kwenáwí'a Áánútun-aaigoman-iyé. Áánútun-aaigoma aasiyaasí ména Áánútuwe ména kwemá Áánútuma póna ² ááinka'a Áánútun-aaigoma Áánútuwe ména ³ amápa-tantaa'a úmarowana Áánútu imáyáama amúwana amápa-tantaa'a minkánáa paáururain-tantaa'a úmakaiye.

⁴ Áánútun-aaigoma kwaásimo maí'mai'o ónááowaina ááimban-iyé. miraúmai kwemá kwaásivimba sáma kamátinkena ⁵ túnín-ayampa'a sáma kaisaná túnín-tantaakoma sámo kain-tántáákómbá íma usáyaaitena uvisínkaiye. ⁶ moóráwai áwí'a Yóni máyowana Áánútu-ma ai'maréna ⁷ sámo kain-áimbá maimaé amápa-kwaasiva'a kwinasá mináimbá isésa sésa árai'a Ísu Káráisitima kwaási sáma kamátinkaiwaiman-iyé sígwáe súwana ⁸ Yóni kwemá íma sámo kamátinkaina'a póna sámo kamátinkaindawain-aai maimaéna kuráiyé. ⁹ Áánútun-aaigoma amápa-kwaasivimba sáma kamátinkaiwaiman-iyé. Yóni simátímakainka'a Áánútun-aaigoma marapá-kwáásívimbá kumpaáururaiye.

¹⁰ Áánútun-aaigoma maramá tarórumakena marapá'á kumbáyowasa marapá-kwáási kwená ááimba íma kawé'á umái awánaraawe. ¹¹ kwenamáápa'a kumbáyowasa kwenamááraa íma paru umánkombanivo ¹² évakarawai paru umánkesa kwentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwaná póna miwíyávéna séna Áánútuna iyámpóiyomban-owe siráiyé.

¹³ kwaási kentí imáyáavinkení'a umái kwématinkaavo Áánútuna iyámpói íma miráumai Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe. Áánútu kwená imáyáavinkemba umátínkáimba pósa Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe.

¹⁴ Áánútun-aaigoma kwaásima aúkena marapá'á ména kentáávimbá máyowata awánaraumne. paru-yántáákwárá arupí-yantaakwara'a kwempímbá sáwíva'a kwáyon-kwaasi póna ságayankwara-kwaasi úwata awánaraumne. avowámá ááninkomba kímborawaimba póna ságayamba amúwana miságáyánkwárá'á máyowata awánaraumne.

¹⁵ Yónima kwentávéna amápa-kwaasi simátimena séna kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo

tíníwaima kweinónkáámbá paáururena ména póna kembá usáyaaitaraiye siráunda-aimba minkwáásiyávé'a siráumne siráiyé.

¹⁶ paru-yántáá'á kwempímbá sáwíva'a kwáyáiwaima póna kentáá kawé'á kwéumasinkavata kwiyé.

¹⁷ naaóv'á'á Áánútu Mósesimba ai'maréna séna kesí amáámba simátimiyo séna naaémba Ísu Káráisitimba ai'maréna séna parumó íi-yántáá'á arupí-yantaa'a móruntimiyo siráiyé. ¹⁸ naaóv'á'-naovakwara ívékwara'a marará-kwáási Áánútun-ane'a íma awánaraambanivo kímborawai ááninkoma kwesé ména mimbórá'á umái ména póna kwéagaraasinkaintaawe.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:7-9, Árúku 3:15-17

¹⁹ Yérúsaremu-naopakemba Yútaa-kawaa-kwaasi mono'-má'yái-kwáásínté Árivái-andaraken-kwaasiyonte ti'márówasa Yóninopa'a tésa áísaa esa sésa emá nááwa'ono suwaná ²⁰ Yóni íma umémpa'a tuwómba avora'á séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráisitima íma kemá úne súwasa ²¹ emá nááwa'o. Íráiyaa naaóv'á'á Áánútun-aai simátímakaiwaiya'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa miwí sésa naaóv'á'á Áánútu séna kesáái simátiminiwai Mósesiraan-kwaasi ai'máráanana kumíniye siráimba kwemá ewá'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa ²² miwí sésa nááwa'ono súnaya simásimenda-aimba si'mákaawaiya kosimátimenaumne suwaná ²³ Yóni simátimena séna Áánútun-aai simátímakowaima áwí'a Áísáya naaóv'á'á agaimaréna séna

kavóná-marava'a moóráwai ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno siráimba mindá kemá úne Yóni súwasa ²⁴ taáísaa-un-kwaasivinkemba évaka'a amáán-kawaa-kwaasi miwímá ²⁵ Yónimba áísaa esa sésa emó sémo Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úne. íma kemá Íráiyaama úne. Áánútun-aai simátiminiwaima Mósesiraan-kwaasi íma kemá úne. emó siráandanivo nóintavai nombá kwévetinkaano suwaná ²⁶ Yóni séna kemá noné su'mai

kwévetinkaunana kentí avumpimbó moóráwaimo máyáimba íma kwéawanaamba póna ²⁷ aáno kesí-naaemba tíndawaima kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kwená mayáimá kwémayaundayave'a pó'a kemá úwoi-kwaasi úne Yóni siráiyé. ²⁸ Yótáni-nonkona menávápá'á Pétáni-naopa'a Yóni nombá kwévetinkowasa áísaa uwaná Yóni mináimbá siráiyé.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²⁹ simásuwena usá aaváyaaraamba Ísumo túmba Yóni awánéna simátimena séna kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwíwasamo Áánútumbo áméntemba kwétin-kwaasi amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai maitiyuwáíndayavena póna puwíníyé. mindáyavena Áánútu ai'máráísana kúmimba póna puwíníyé. ³⁰ kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá ména kembá kwéusayaaítaiyemo siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne. ³¹ Áánútu-mo usásinankaiwain-aai isé'a nááwantavesa seéo siráunda isa'á nombá kwévetinkaunda pósa Ísareri-kwaasi kwembá kawé'á umái awánanaaowe Yóni siráiyé.

³² Yóni awánaron-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaintave'a sé'a nááwa'iyó siráunda kwíyómpakemba Áánútun-amankoma mááiraamba úmaena kwenane'á kumbáisa'a awáné'a sááka'a makáunda póna Áánútu si'mákaiwaima séna nombá kwévetinkenana kesimankómá moórá-kwaasigo ane'á kumbaína emá awáné se Áánútun-amankoma tirumpimbá anómbe umátinkaniwaiman-iyé siráin-aimba sááka'a makáundara'a póna mirámó imbá awáné'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé Yóni siráiyé.

Éndaruwe Pítaae Ísun-ánaaemba kwakáayan-kwasai.

³⁵ simásuwena usá aaváyaaraamba Yóniyé kwená kwayó-kwáásíríyíé mészaya ³⁶ Ísumo kúmba awánésaya uwaná Yóni séna minkwáásí Áánútu ai'mákain-kwaasi póna amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníyé. kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwíwasamo Áánútumbo áméntemba amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníyé súwasarai ³⁷ mindárai isésarai Ísun-ánaaemba kwáróyana ³⁸ Ísu kogwanténa métuwanena séna nóintavaiya'oyo súwasarai miwí tááivinkemba sésarai Araapaiyo náávara kwémaeno kwántámai sésarai anóndakoo náávara kwémaeno suyaná ³⁹ Ísu séna taawánaakaiyo súwasarai kwesé kuyambá mindáúmpá'á komészaya aaváumá toraétáápa'a marónka'a komáyáawe.

⁴⁰ Yóni siráin-aimba iséna Ísun-ánaaemba kwakón-kwaasi moóráwai áwí'a Éndaru kwemá Sáimoni Pítaa ávákoma póna ⁴¹ aiva'á awaaómá avakáá-umai awánéna séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaa máyáisa'a awánaraumne sirái. Mésíyaaawe-kwi'a kwán-

támai Kíríki-kwaasi tááivinkemba Káráísitiye sembá mináwíwíkoná ááimba Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésewe. ⁴² Sáimonimba áí'maena Ísunopa'a tuyaná Ísu awánéna séna Yóni ááninkoma úne. enáwí'a Sáimoniye. moórá-kwi'a Pítaawe simánkaumne Ísu siráiyé. miwí tááivinkemba Pítaawe-mo sembá anón-ontankowe kwésewe.

Vírípiye Nátáníyoe Ísun-ánaaemba kwakáayan-kwasai.

⁴³ usá aaváyaaraamba Ísu séna Káríri-ayampa'a kónáe séna Vírípimba avakáá-umai áí'maena séna kesínaaemba kwaraaó siráiyé. ⁴⁴ kwemá Pétésáitavakemba Éndarunte Pítaantei naaópaken-kwaasiman-iyé. ⁴⁵ Vírípima Nátáníyomba avakáá-éna séna Mósesiye Áánútun-aai simátímakowaiye Áánútun-aai aúvávímbe agaimarésamo siráan-kwaasigonta awánaraumne. kwemá Násáreti-naopakemba Yósépi ááninko áwí'a Ísuman-iyé súwana ⁴⁶ Nátáníyo séna kesáámó súndaya Násáreti-naopakemba íma kawekwáásímán-iyé kwésune súwana Vírípi séna taawánao súwasarai ⁴⁷ kuyambá Ísu Nátáníyomba awánéna séna mendá árai'a Ísarerina'a íma kampar-ímáyáámá kwáyáinda'a kwétiye súwana ⁴⁸ Nátáníyo áísaa ena séna nóintavaiya kesí imáyáama suwánéwa seéno súwana Ísu séna Vírípima íma ááyarainka'a ená naaópa'a víki-taaigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súwana ⁴⁹ Nátáníyo séna anóndakoo emá Áánútu ááninko e Ísareri-kwaasi kentáási kawááná'á óne súwana ⁵⁰ Ísu séna víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súndayavai kentávái se áraire Áánútu ááninko óne kwésene. ená naaópa'a máyaana'a imáyáavinkemba awárandayavai sénda po mintántáákómbá usáyaaítanin-tantaa'a naaémbe awánaniyone. ⁵¹ árai'a simátimé'a sé'a kwíyómpa'a sokón-tawaai taaínkaa'a ínasa kwíyómpakemba kwaasi úranda'a kumpaáru-rawdawaisopa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a iré kunke íya'a tuwánanaaowe Ísu siráiyé.

Ísu ándá-aran-domba kasúkáin-kwasai.

2 ayúnkáraamba Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a torupamáí mésa aaraí kwétokwaa-esa Ísumba anówama komáyowasa ² Ísunte kwená kwayó-kwáásíyíé tááyowasa komáyówana ³ ándá-aran-domba namái ánásowana Ísumba anówama Ísuntavena séna ándá-aran-domba ánásaiye súwana ⁴ Ísu séna kesí mayáiyávái íma simásimiyo. amáparawaimo kesí ááimbo suwánanaaon-kanaama íma tiráiyé súwana ⁵ Ísumba anówama mayáí máyón-kwaasiyavena séna simátimindantemba oró siráiyé. ⁶ Yútaa-kwaasi tiyáánka'a nombá pékon-amaamba sáwíva'a kwáyomba mindáyavai ava'moraéma anó-sawei-anama kwáyowana ⁷ Ísu mayáímó máyón-kwaasiyavena séna misáwéí-ánávímbe nombá atímai ógwitaaro súwasa atímai ógwitamarrowana ⁸ Ísu séna évaka'-nomba umaé'a toónká'ó kárákwiraiwaima mááméro súwasa mirá uwaná ⁹ mindómbá ándá-aran-domba kasuvúwana

toónká'ó kárákwirowai néna séna náávaken-dona'iy-omo súmba mayáímó máyón-kwaasi Ísun-aaí kwéisesa awánaraawe. náávaken-dona'iyó séna aaraimó mayón-kwaasigomba ááyowana túwana séna ¹⁰ amápa-kwaasi aiva'á kawer-ándá-árán-dómbá tíméwasa násúwáawasa úwoi-anda-aran-domba kwétimewe. emá íma mirá óndarakemba naaémba kawer-ándá-árán-dómbá kwésimene siráíye. ¹¹ Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a Ísu mimbáyái-áwáámé'á úmba kwená sá-gayamba agaráátinkowasa kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye siráawe. ¹² minkákémbá Ísuwe anówawe mináváráwáinondawe kwená kwayó-kwáásíyé miráumai-kwaasi Kápénéamu-naopa'a sáwíyanka'a kumbérawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-13, Mááka 11:15-19, Árúku 19:45-46

¹³ naaóv'á'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo ún-kanaama ákíse kwéunka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwéna ¹⁴ anóm-bono'-naumpa'a iyúmba miv'á'á kwaásiyomba mésa monotávésa purumakambá sipisípima máái-numama kwémeyambaresa mono'-nánkóná óntamba kwémeyanesa máyówana Ísu tuwánéna ¹⁵ ándánankakemba taámbá tarórumaena mindáneí purumakambá sipisípima tusú úmaena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶ máái-numamo meéyámbáron-kwaasiyavena séna maimaé'a kóro. kesivoná naaúmpa'a íma máákéti maré'a maimaé'a kóro Ísu súwasa ¹⁷ kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa naaóv'á'ó Áánútun-aaí aúvái'vimba agaimaréna séna Áánútuwo ená naambá sáwí'a ovó sé'a ávái'raumai imáyáa kwéune agaimaréna sirónka'a pósa mináimbá kwená kwayó-kwáásí tááka'a makáawe.

¹⁸ Yútaa-kwaa-kwaasi Ísuntavesa sésa nóin-awaamera inatá awánéta séta Áánútu asirayámbá ámakaintavenayawa anóm-bono'-naumpa'a mirá kwéoneya sénaumno suwaná ¹⁹ Ísu séna maambónó'-námbá tawísíyuwewa'a kaumbo-táwai umásuwanaumne súwasa ²⁰ sésa maambónó'-námbá ayáátááka'a 46 ira'a mayáímá kwémayaan-damba isamá emá se kaumbotáwai umásuwanaumne kwésene sumbánivo ²¹ mono'-nántávéna siráimba kwenáúyavena siráíye. ²² naaém-ba pukáimpinkemba Áánútu Ísumba usásinankainka'a kwená kwayó-kwáásí mináimbá tááka'a makésa sésa Ísu siráin-aimba árair-aimba siráíye sésa Áánútun-aaí aúvái'vinken-aimba árair-aiban-iyé siráawe.

²³ naaóv'á'ó Áánútumo Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáár'á Yérúsaremuva'a Ísu ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáímá mayówasa kwaásiyomba awánésa Ísuntavesa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye sumbánivo ²⁴ Ísu kwaási tirumbá tuwánéna séna mináimbá kentávésa íma tirunkakémbá kwésevo tívókari'a kembá umásinkanaaowe séna ²⁵ kwaási íma simámun-aimpinkenban-ivo kwemá kwaási tirumbá tuwánarontavena Ísu mináimbá siráíye.

Níkótimasima Ísumba áísaa uráin-kwasai.

³ moóráwai amáán-kwaa-kwaasi Yútaa-kwaasiti kawááná'á áwí'a Níkótimasi ² kwemá moórá-no'waamba Ísunopa'a téna séna anóndakoo Áánútun-aaí simásiminyondayavena embá ai'maráísama tamáyaanata awánaraumne. Áánútumo embó asirayámbó ímo ámakainkakai ó'on-o'on-kawé'-mayai íma kanaán-umai mayáásino súwana ³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ímo ókwara'o aúnáraan-umai matinkáiyawaimo ésa Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe súwana ⁴ Níkótimasi séna anón-umáguraavo nóraumai aúnáí'a ónááoo séna tinóisai tirumpimbá íma ó'a komáiyasa matinkánááowe súwana ⁵ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a kwaásimo matinkáamba mindá kwaásiman-ovo Áánútun-amankomo umátinkáimba mindá Áánútun-amankogwara'a aúnáí'a kwéowe. ímo nonkwará Áánútun-amankogwara'o aúnáraani'o umáimo ménaaoni'a umátinkáawai Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe. ⁷ ókwara'a aúnáraan-umai matinkániyemo súnda-aintavena íma áá'a kaíno. ⁸ maarán-áímbá imáyáa uwó. úndáoma kwená imáyáavinkemba kwénaaisasa ane'á íma kwéawanesa sésa náávakena náávára kwénaaiyo kwésewe. mirámó intembá Áánútun-amankoma miráráán-umai kwaási kwéumatinkaiye súwana ⁹ Níkótimasi séna nóra ena mirá íníyo súwana ¹⁰ Ísu séna Ísareri-kwaasivimba aái kwésimatimendawai óndanivo mináimbá íma isááne. ¹¹ árai'a simáme'a sé'a kesáá awáraunda-yantaa ísaraunda-yantaataveta kwésimatimunda isa'á íma kwéisaawe. ¹² mirá kwéon-tantaa marapá'ó kwéon-tantaatave'o kwésimamunda íma áraire séndanivo kwíyómpa-tantaatave'o simáméndamo e nóra e áraire síníyono. ¹³ íma kwíyómpa'a irésa kunkáavo keyáá kwíyómpakemba kunké'a kumpaáruraundawai kwíyómpa-tantaa'a kanaán-umai agaráátinkaumne. ¹⁴ naaóv'á'á Mósesi óntandei iraankavayaambá tarórumai taaira'ó mósá marówasa puwónáesamo un-kwáásí awánésa íma pukáawe. mirámó uráintemba kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba sínkambai taaira'á mósá maránááomba pósa ¹⁵ kesááiyavesamo árairemo síyawaimo ésa aúnáí'a umái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye. ¹⁶ Áánútu marapá'á máyáan-kwaasiyavena ávái'raumai aruntávéna éna póna kwenáánimba kímborawaimba ai'marówana kunkáimba pósa kwenááiyavesamo áraire síyawaima kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwená egwaa'á aúnáí'a umái maí'mai'a ónááowe. ¹⁷ marapá-kwáásí aavimbá maitinkaaó séna Áánútu ááninkomba íma ai'marówana kunkáivo marapá-kwáásí sáwí-imayaavimba máyáawima kuntí'mai kawer-ámpá'á métinkao séna Áánútu ááninkomba ai'marówana kunkáíye. ¹⁸ Áánútu ááninkon-aaiyavesa áraire kwésewai íma aavimbá maitinkánivo ímo árairemo kwésewaima á'a aavimbá maitínkaraiye. Áánútu kímбора-aaninkon-aaiyavesa árairemo ímo kwésentavena á'a aavimbá maitínkaraiye. ¹⁹ sámó

kamátinkaiwaima marapá'á kunkáimbanivo kwaási sáwí'a kwéesa pósa túnín-ayampatavesa imáyáama ésa sámó kamátinkaiwainopa'o ímo tentávéna aaivimbá kwémaitinkaiye. ²⁰ sáwí'o kwéowai sámó kamátinkaiwaintavesa íma kwétinkaisasa kesí mayáímá paárivero sésa íma sámó kamátinkaiwainopa'a tagwémaewe. sáwí'o kwéowai mirá kwéovo ²¹ arupímo kwéowai sámó kamátinkaiwainopa'a tamáyáamba pósa Áánútu siráini'o kwéomba kwétuwanaawe.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²² minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé komésa nombá kwévetinkowana ²³ minkánáávimbá Yóni íma ándáva'a máankaronka'a Ínóni-ayampa'a Sérími-naokona egwaa'-nónayumpa'a Yóni ména sáwíva'-nomba kwáyopa'a máyowasa kwaásiyomba tóyo uwaná Yóni nombá kwévetinkowasa ²⁵ Yónina kwayó-kwáásíyónté moórá Yútaa-kwaasigoe mésa mono'-nómbó pétinkon-aintavesa kwesimá kwesiman-esa ²⁶ Yónina kwayó-kwáásíyómbá kwenópa'a tasimámesa sésa anóndakoo Yóntáni-nonkona menávápá'á esé méraiwaimba kwenáwí'a mósá makáawaima kwemá nombá kwévetinkaisasa sáwíva-kwaasi kwétoyo owe suwaná ²⁷ Yóni séna Áánútumo tímísasamo ombá mindá miwínéimán-iye. ²⁸ kemó siráunda Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úmpo si'marówa'a kwená aiva'á tiráumne siráunda-aimba ísaraawe. ²⁹ maaránáimbá imáyáa oró. aúna'-ininkomo awaikónópa'o tisanamá awaikó amáaraanarawa'o aamoimó ontenumái Ísunopa'a tewa'á aamoí kwéune. ³⁰ kwemá anónkwaasi imbá póna kwenáwí'a iyínívo kemá kító-kwaasi-ma únda póna kesúwí'a kumíniye Yóni siráiyé.

³¹ kwíyómpakewaima amáparawai usáyaaitaraiye. maankákén-kwáásí marapá-kwáásí pósa marapá'ó kwéon-tantaatavesa kwésevo kwíyómpaken-kwaasi usáyaaitarain-kwaasi póna ³² awánarain-tantaa ísaraintantaatavena kwésisasa íma kwéisaambanivo ³³ kwenááiyavesa áraire kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iye sisasá tuwánésa sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iye kwésewe. ³⁴ Áánútu ai'mákaiwaimba kwenamankómbá ámatukaimba póna Áánútun-aaí kwésisasa mináíntávésamo árairemo kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iye kwésewe. ³⁵ Áánútu avowámá éna ááninkomba arumbá aména séna amápa-tantaa'a kawááumai taviyiyó siráiyé. ³⁶ ááninkon-aiyavesamo árairemo sésamo kwesé aráápamai maíyawai aúnaí'a umái maí'mai'a ónááovo kwenááimo ímo ísámaimo kawé'ó kwéiyawai íma aúnaí'a umái méwana Áánútumo áwáá'o tíyímba miwísé aasiyaasí kwaikwai'a isasá kwémaewe.

Sámériyaavaken-ininkona kwaasái.

4 Yóni nombó pétinkarain-kwaasi Ísumo pétinkaraimba kóyaaitamai-kwaasi pétinkaraiye. ánívo Ísuma íma pétinkaraivo kwená kwayó-kwáásí pétinkaraawe. Yónimo kwévetinkain-kwaasi Ísumo

kwévetinkaimba kóyaaitamai-kwaasi kwévetinkain-aimba amáán-kawaa-kwaasimo ísón-aimba Ísu iséna Yútiyaa-ayampa'a tuwéna moórágwara'a Káriri-ayampa'a kónáe séna ⁴ Sámériyaa-ampa'a kónaumne séna ⁵ kúmba Sámériyaa-ayampa'a Sáikaa-naopa'a naaóvá'ó Yákópomo ááninko Yósépimbo ámakom-barama egwaa'á kwáyon-daopa'a kúmba ⁶ Yákópo nombá uwíníyena u'makóm-bai'a kwáyowana aampa'á kwéguwana Ísumba ávón-kówana mimbáiká'á kwáyá'wái komáyowasa ⁷ kwená kwayó-kwáásí toombá meéyán-onae sésa naaópa'a kuwaná Sámériyaa-ininko nombá uwíníyena túwana Ísu séna nombá usimiyó súwana ⁹ minínínkó séna emá Yútaa-kwaasi ómpo kemá Sámériyaa-inimba úmpo íma nombá usimiyó siyó siráiyé. Yútaa-kwaasiye Sámériyaa-kwaasiye íma moórá-anavinkemba kwenaaantavena íma nombá usimiyó siyó súwana ¹⁰ Ísu séna Áánútumo kanaán-umaimo amínín-tantaa'a íma awánaraane. nombá usimiyómó súnda-kwaasigona ááimba íma suwánáánda-kwaasi úne. kesí ááimba suwánáándawairaankasi kwántámai se aasiyaasí maí'mai'a ónááon-domba simiyó séna'a amúsino súwana ¹¹ minínínkó séna maandómbá avéúmpá'ó kunkwáyáimba náán-anavina maí'mai'o ónááon-domba uwíníyono. ¹² kentáá síkwá'náoma Yákópoma maandóm-bái'á u'maréna kwená sipisípiye kwená akúnté tímakaimba pósa maandómbá kwénaawe. kemó súnda emá tímíníyonda-nonkoma Yákópo tímakain-donkomba íma usáyaaitaniye kwésune súwana ¹³ Ísu séna maandómbó kwénaiyawaimo éna ókwara'a nontávéna tinkánívo ¹⁴ kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna íma ókwara'a nontávéna tinkániye. kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna tirumpimbá nonayumpinkémbó usausa intenkáámbá ínasa pósa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwana ¹⁵ minínínkó séna emó sénda-nomba símína'a naananá nontávéna íma sinkáína'a íma maampínkémbá tauwónaumne súwana ¹⁶ Ísu séna enawaikómbá koááyamai áí'mae tiyó súwana ¹⁷ séna kesuwairiyaaaimba úne súwana Ísu séna emá árai'a séndamanivo ¹⁸ éva'aasei-kwamba mairé miwísé maémaenda isamá ívé'o minkwáásígó emó máyaanda íma enawai'á isamá po árair-aimba simásimene súwana ¹⁹ minínínkó séna kemó imáyáamo únda Áánútun-aaí simátimendana'a óne. ²⁰ Sámériyaa-kwaasi kentáá síkwá'náma sésa maanómáká'á Áánútuna imáyáa mósá máraaro siráawa'a keinárawa'a Yútaa-kwaasi sé'a Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna imáyáa mósá máraaro sewé súwana ²¹ Ísu séna kemó sendamá áraire siyó. moórákanaamo tímimba maanómákákwará Yérúsaremu-naopakwarare su'mainivo amápa'-mapakwara'a kesivoná imáyáa mósá maránááowe. ²² keinárawa'a Sámériyaa-kwaasi kwená imáyáa máraámbanivo kwená ááimba íma awánare'a owe. Yútaa-kwaasiya kwená imáyáa mósá maréta kwená ááinta awána-raumne. Áánútu séna moóráwai sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae síníwai Yútaa-kwaasivinkemba paáriníye siráiyé. ²³ kesivo séna

kesí imáyáama mósá maráiyamba íma tóikakemba é'a árai'a tirunkakémbá kesí imáyáa mósá máráaro siráimba miráumai moórá-kanaama kwétisasamo árai'o kesivoná imáyáamo mósá kwémaraiyawaima tirunkakémbá arupí umái kesivoná imáyáama mósá maránááowe. ²⁴ Áánútumba áuma íma kwáyáísana amankómá máyáísasa pósa íma túrandei ane'á kwéawanaavo miraráán-umai Áánútuna imáyáamo mósá máráambo ombá kwenamankó túwa'naa isasá tirunkakémbá kwená imáyáa mósá máráaro súwana ²⁵ minínínkó séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráísitiye sewái kumíníye. kumíndara'a amápa-tanta-atavena simátimíniye sewa'á ísaraumne súwana ²⁶ Ísu séna mináimbó séndawaima maandá kemá úne Ísu siráiyeye.

²⁷ Ísu mináimbá súwasa kwená kwayó-kwáásí koyauwerésa Ísumo Sámériyaa-ininkontavena súmba Yútaa-kwaasiti namuro-ínínkóntávéna kwésuwana póna táá'a kówasa tirumpin-imáyáámá ésa minínínkóntávéna nóintavaiya kwéankaisana iyó-imayaa ésa Ísun-tavesa nóra séna minínínkóe kwésiyo-imayaa ésa íma taáísaa uwaná ²⁸ minínínkómá kwená sawei-ánámá tuwéna naaópa'a kwéna simátiména séna ²⁹ amápa'a uráunda-yantaa'a paárrurain-kwaasi máyáiyeye. Áánútumo usásinankaiwaiya'iyá taawánaaro súwasa ³⁰ naaópa'a tuwésa Ísunopa'a tumbá ³¹ Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa sésa anóndakoo toómbá naaó amataárá'á suwaná ³² Ísu séna kemá íma awánaan-tomba makáumne súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí keáimbá sésa nááwa toómbá maimaéna máamakaiyo suwaná ³⁴ Ísu séna toóntávénamo tááimo kwétinkaintemba si'mákaiwain-aai isé'a kwená mayáímá maimaé'a kwégwe'a ánásanaundayavai kwésinkaiye. ³⁵ kígauva'a kwáyáin-tontave'a éiyain-kwiyomba ánásainana ávuma káinata áká'mai torupánaumne kwésevo kemá sé'a awánaaaro. ívé'a maankánáámá toómbó ávumo kaintembá miraráán-umai kwaásiyomba tí'mai Áánútunopa'a kwiyónááowe. ³⁶ kwaásiyombo tí'mai Áánútunopa'a kwitinkáíyan-kwaasimo ésa miwí kawe'-meyerámbá mayáiyasa Áánútunopa'a tíyan-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe kwésune. évakarawai kígau úmaraiyasa ó'owima akaránááowe kwésewe. miráumai kígau iyawaigwara akaráyawaigwara'o ésarai aamoí ónááowe. ³⁸ ó'owima kígau úmakaamba isa'á kemá tí'maráúna'a ó'owiti mayáívínkén-tómbá kwéakaraawe Ísu kwántámai-aimba simátímakaiye.

³⁹ ánivo minínínkó séna amápa'a uráunda-yantaa'a paárruraiye siráin-aimba isésa pósa Sámériyaa-kwaasi mindáópaken-kwaasi Ísuntavesa sésa árai'a Áánútumo usásinankaiwaiman-iyeye sésa ⁴⁰ Ísunopa'a tésa sésa kentáásí naaópa'a tamaiyó suwaná Ísu kae-táwai koména ⁴¹ aai simátimuwasa isésa sáwíva-kwaasigwara'a sésa árai'a sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyeye sésa ⁴² minínínkómbá simámesa sésa íma enááiye su'maiyavetaanivo kwenáái ísaraundayaveta séta marapá-kwáásí sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyeye siráawe.

Ísu moórá-iyampoi asóvamankarain-kwasai.

⁴³ Ísu kae'-nó'wáámbá kwaéna mindáópa'a tuwéna Káríri-ayampa'a kónáe séna kwéna ⁴⁴ séna Áánútun-aai simátímíwain-awi'a kwenamááraa íma mósá máráavo á'on-daopaken-kwaasi kwenáwí'a mósá máráawe súwasa ⁴⁵ miráumai Káríri-ayampa'a kúwasa mináyámpákén-kwáásí aamoí umánkaraawe. ááéma tíyótaasa í-tánón-kánáará'á miwí Yérúsaremu-naopa'a koména Ísuna mayáímó mairáimba awánaraamba pósa aamoí umánkaraawe.

⁴⁶ aamoí umánkówana Ísu Káríri-ayampa'a kwénae-na Kéna-naopa'a non-úranko ándá-aran-dombo kasúkáin-daopa'a kúmba kámááni-kwaasi Kápénéamu-naopaken-kwaasigo ááninkomba á'á kwéuwana ⁴⁷ Ísu Yútiyaa-ayampakemba Káríri-ayampa'a tiráin-aimba iséna Ísunopa'a téna séna kesááninko puwíndayavena kwéisa'a úmpo kesí naaópa'a kuré koasóvamankaniyono súwana ⁴⁸ Ísu séna ímo ó'om-bayai-awaame'o awáné'o é'a íma kesááiyave'a áraire sénááowe súwana ⁴⁹ anóndakoo kesáánimba puwíndayavena kwéimba avekáán-umai tiyó súwana ⁵⁰ Ísu séna enáánimba asóvawivo kwaao súwana Ísun-aaiyavena áraire séna kúmba ⁵¹ aampa'á kúmba kwená mayáí-kwáásí tésa sésa enáánimba á'á éránkariye suwaná ⁵² tísaa ena séna kesáánimba nósa-tawaiya á'á éránkariyo súwasa sésa tíndauma kwáyá'wái kokotámba éránkariye suwaná ⁵³ avowámá imáyáa éna séna mitáwai enáánimba asóvawiyemo siráimba árai'a siráiyeye súmba pósa kwená akúmpákén-kwáásí amápa'a Ísun-aaiyavesa áraire siráawe. ⁵⁴ Yútiyaa-ayampakemba Káríri-ayampa'a komáyomba moóráama kawé'-máiyáí-áwáámé'á uréna minká'á miníyámpóígómbá asóvamankowasa kwená akúmbá áraire siráawe.

nonkwaaúmpá'á Ísu moóráwaimba asóvamankarain-kwasai.

5 aáno Yútaa-kwaasi monotávésa tanómba kumakónka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kurái. ² Yérúsaremu-naokona óntan-kuriva'a ontamá kwáyomba áwí'a sipisípigona ontamá miwáná egwaa'á nonkwaaúmbá áwí'a Pétéséta-nonkwaaumba kwáyowana ³ mindónkón-awampa'a kwááyu-namba éva'aa-sei-namba kwáyowasa mindáúmpátá tí'a ún-kwaasiyomba évaka'a tógavitan-kwaasiyonte tíyayaamba kararón-kwaasiyonte mésa [nonkómó píví'namaemo kúmba amu'marésa máyówana ⁴ moórá-mora-tawai kwíyómpakewaima nonpímbá kumúwana nonkómá píví'namae kúwana aiva'á nonpímbá kumúwaimba á'á éránkariye.] ⁵ tí'o ún-kwaasiyompimba moóráwai ména ayáátááka'a ³⁸ ira'a á'á kwéun-kwaasi máyowana ⁶ Ísu awánéna ayáátááka'a á'á kwéiyeye-imayaa éna áísaa ena séna embá asóvayavai kwéankaiyo súwana ⁷ séna nonkómá píví'namae kwíndara'a sí'maimo nonpímbó sinkániwaima íma máyáiyeye. kemá kumónáe'a úndanivo moóráwai kembá kumáyaaítana

nompimbá aiva'á kúmísana kesí'a úwoi kwáyáiyē súwana ⁸ Ísu séna usásinaao. ená tuvai'á maimaé kwaaó súwana ⁹ avekáán-umai áí'a érankowana kwená tuvai'á maimaéna kuráiyē.

Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mirá úwasa ¹⁰ Yútaa-kawaa-kwaasi asóvamankon-kwaasiyavesa sésa ívé'a agándaan-kanaama po ená tuvai'á maimaé kwégonda aambá áúmbakaawe suwaná ¹¹ séna asóvamasinkaraiwaima séna ená tuvai'á maimaé kwaaó siráiyē súwasa ¹² miwí áísaa esa sésa ená tuvai'á maimaé kwaaómó siráiwai nááwa'iyō suwaná ¹³ sáwíva-kwaasivimba Ísuma áúyokuwana pó-na asóvamankarowai séna áwí'a íma isáúnda-kwaasiman-iyē siráiyē.

¹⁴ simásuwena aáno anóm-bono'-naumpa'a iyúmba Ísuma avakáá-umai awánéna séna áí'a éránkáimba po sáwiyamba sínkáivo se sáwí-imayaa ivátuwaaó súwana ¹⁵ iséna Yútaa-kawaa-kwaasi kosimátimena séna asóvamasinkaraiwaima Ísuman-iyē súwasa ¹⁶ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísuma asóvamankarontavesa Yútaa-kawaa-kwaasi Ísumba sáwí'a umánkámae iyúwana ¹⁷ Ísu séna kesivo aasiyaasitáwai mayáímá kwémayaimba pó'a miraráán-umai mayáímá mayánaumne súwasa ¹⁸ agándon-kanaara'a asóvamankarontavaigwara Áánútuma kesivomán-iyē siróntavaigwara'a pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe síma síma'a umbá Áánútuma kesivomán-iyē sirónten-umai Áánútuwe kesé mimbórá'a umái máyauye siráimba pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe siráawe.

avowáná kwaasái Ísu siráin-kwasai.

¹⁹ suwaná Ísu simátimena séna árai'a simátimé'a sé'a ááninkoma pó'a íma kesí imáyáavinkemba únda kesivomó imbá awáné'a mirá kwéune. kesivomó intembá ááninko kwéune. ²⁰ kesivo ááninkomba arumbá siména amápa-tantaa'o kwéimba kwéagaraasinkaiye. usáyaaitanim-bayai agaráásinkaina'a mimbáyái máyána'a táátavai ónááowe. ²¹ kesivomá pukáampinkembo usásintinkaintemba ááninko kesí imáyáavinkemba usásintinkanae'a kwéune. ²² kesivo séna íma aavimbá maitinkánaumpo aavimbó maitinkánim-bayai kesááninkomba ámakaumne siráiyē. ²³ aavimbó maitinkáanda-mayai símakaimba pósa kesivo áwí'o mósá maráantemba ááninko súwí'a mósá maránááowe. kesúwí'o ímo mósá maráiyawaimo ésa kesivomá si'mákaiwai áwí'a íma mósá maránááowe.

²⁴ árai'a simátimé'a sé'a kesááimo isésamo árai'a ai'mákaiwaima Áánútuma iyémó kwésiyawaima á'a ááimba ásámai aúnái'a umái maí'mai'a kwéowe. kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a kwaémáyaimba Áánútuna egwaa'á tamáyáamba pó'a íma aavimbá maitinkánaumne. ²⁵ árai'a simátimé'a sé'a moórá-kanaa kwétinasa pukáiyān-kwaasi Áánútu ááninko-saai isánááowe. isáiyawaima usásinesa maí'mai'a ónááowe. ²⁶ kesivomá kwaási máyáawaina ááimban-iyē. asirayámbá siména séna mirámó úndan-

temba kwaási máyáawaina ááimba óne siráiyē.

²⁷ kemá kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáru-raundawai únana póna kesivo kentávéna séna aavimbó maitinkáníyonda-mayai amúne siráiyē. ²⁸ mináín-távéna íma táá'a kaíno. moórá-kanaamo tínimba utamátinkaren-kwaasi amápa'a kesáái isésa ²⁹ utamátinkarepakemba usásinanaaowe. kawé'ó uréwaimo usásinesa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. sáwí'o uréwaimo usásinaíya'a aavimbá maitinkánaumne. mináíntávéna íma táá'a kaíno Ísu siráiyē.

Ísumba kwená ááin-kwasai.

³⁰ Ísu simásuwena séna íma kesí imáyáavinkemba úndanivo si'mákaiwaima simásimakaintemba mirá kwéune. íma kesí imáyáavinkemba úndayave'a arupí umái aavimbá maitinkánaumne. kesivo simásimakainten-umai aavimbá maitinkánaumne. ³¹ keyáámo kesáváímó súndarakai kamparé sesinó. ³² moóráwaigwara'o kentávénamo kwésimba árai'a kwésiye. ³³ keinárawa'a évakarawai ti'márówasa Yóni nombá pétinkaiwaimba koáísaa uwaná Yóni kentávéna séna árai-kwaasiman-iyē. kosimátiméro siráiyē. ³⁴ kesí ááimbo sénááontavai íma anón-imayaa úndanivo Yóni kentávái siráin-aintavai áraire síya'a sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'a métinkanae-imayaa kwé'e'a mináímbá kwésimatimune. ³⁵ oómbó aampa'ó kúra'mae konten-umái Yóni kentí aampa'ó kúratinkowa'a sáwíyanka'a aamoí uráawe. ³⁶ moóráyantaakoma Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. kesivomó simásimakaim-bayaima kwémayaunana mimbáyáígómá kesí ááimba kwévaariye. kesivomó siménamo si'mákaim-bayai kwémayaunasa kesí ááimba kwéawanaawe. mintántáákómá Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. ³⁷ kesivo si'mákaiwaima kwegwárá'a kentávéna simbánivo kwenáái ísámai íma kawé'a é'a kwenane'a íma awánaraawe. ³⁸ si'marówa'o kunkáundayave'a íma áraire kwéseмба póna Áánútun-aai íma tirumpimbá kwáyáiyē. ³⁹ keinárawa'a sé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónaumne sé'a Áánútun-aai aúvávimbá awána-awana kwéowe. mináúvávimbá kesí ááimba agaimarówa'anivo íma kawé'a umái ísaraawe. ⁴⁰ kawé'ó umáímo isé'ó kesópa'o tékaankasi aúnái'a umái maí'mai'a osino. ⁴¹ kwaási kesúwí'a anómbo umásinkanaaowe-imayaa íma kwéune. ⁴² Áánútumbo ímo tirumbó aménka'a kwétuwanauumne. ⁴³ kesivomá simásimakaintave'a kunkáundanivo íma kawé'a umásinkaraawe. ánivo moóráwaimbo kesivomó ímo simámakaindawaimo tína'o é'a kawé'a umánkanaaowe. ⁴⁴ keinárawa'a sé'a kwaási kentáá súwí'a anómbo umásinkanaaowe sé'a pó'a kesáái íma áraire kwésewe. Áánútuma kentáá súwí'a anómbo umásinkaniye sékaankasi kentávé'a áraire sesinó. ⁴⁵ kesivo aúranka'a íma aavimbá maitinkánaunda póna Mósesi naaóv'á áamáán-aimba agaimakáiwai aavimbá maitinkániye. Mósesi kwésuwa'naa iyémó sewáímó éna kwemá aavimbá maitinkániye. ⁴⁶ Mósesi kesáái agaimarómbo pó'a Mósesin-aaiyave'o árairemo kwésekaai kesáaiyave'a áraire

sesinó. ⁴⁷ Mósésimo agaimakáin-aintave'a íma áraire kwéseмба pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe Ísu siráiyе.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyу 14:13-21, Mááka 6:30-44, Árukú 9:10-17

6 naaóv'á'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwíyanka'a tınıye kwéuwana Kárirí-kwaaukona menáváp'á'á Ísuma nompí-sípívimbá kwé-na minkwáúnkóná moórá-awi'a Táipíríyasi nomp'á'á kúmba tí'o ún-kwaasiyomba asóvamatinkarowasa awánaresa pósa kwenánaaemba kwárówasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyе nompí-sípívínkémhá marap'á'á ásávesa omápa'a umáyówasa ⁵ sáwíva-kwaasi Ísunopa'a kwéiyuwana tuwánéna imáyáama éna séna naaémба mirá ónaumpo aiva'á Vírípimba áísaa umai isánáe séna áísaa ena séna náavakena toómbá meéyámба'maiya tíménara nánááoo súwana ⁷ Vírípíma séna sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámба'maiya tímúnasaya naasinó súwana ⁸ moórá-kwayo-kwaasi Sáímoni Pítaa áváko áwí'a Éndaru ⁹ kwemá séna moórá-iyampoigo éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á makáimbanivo sáwíva-kwaasi máyáawe súwana ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mara'á máéro simátíméro súwasa simátímúwasa mara'á máúmba minkwáásívínkémhá sáwíva-kwaaima 5,000 kwaaima máyówana ¹¹ Ísu mintómbá maisokéna Áánútuntavena súwi simásuvena toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásír'á'á tímúwasa miwímá tímúwana toómbó nontenkáán-umai noyáá'a miráumai nowaná tímú'a wówasa miwítí imáyáaomo úni'a uwaná ¹² kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mintón-ayai íma úwoiva'a tuwé'a máyáaro súwasa ¹³ éva'aasei-tompinkemba nésamo túwón-ayaivinkemba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-un-ampimba áítumai ógwitowasa ¹⁴ Ísumo úmba awánésa séna Áánútun-aaí simátímíwaima íya awánáúnda-awaame'a isatá awánáúmne séna kwéamu'maraundawaiman-iyе séna ¹⁵ kentáásí kawááíta ínnyemo sumbá Ísu miwí tirumpimbó sun-áímbá iséna íma mirá ónaunasa sewé séna tiyuwéna omápa'a iráiyе.

Ísuma non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyу 14:22-23, Mááka 6:45-52

¹⁶ Ísu omápa'a umáyowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí nonkwaúnkón-awampa'a kumésa ¹⁷ Kápénéamuva'a kónáe séna nompí-sípívimbá usámaaisesa kuwaná Ísuma íma usauwerówana no'wáámба aúkúwana ¹⁸ anón-undaoma kwétena nonkómá tuvántááva kwéuwasa ¹⁹ tamayó'nei nombá tuwíntámaesa ayáátááka'a kuwaná Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaena nompí-sípígóná egwaa'á túwasa awánésa táátavesa kwéuwana ²⁰ Ísu séna kemá úmpo táá'a kaivó aáno máéro súwasa ²¹ aamoí ésa séna nompí-sípívimbá usámaaisaao suwaná avekáán-úwana nompí-sípígó non-awámp'á'á kúpa'a kuráiyе.

Ísumba avakáá uráan-kwasai.

²² aaváyaavimba menáváp'á'á komáyón-kwaasi sésa tíndauma kimbora-nompi-sipima kwáyáísana Ísuma íma mimpímbá kwisasá kwená kwayó-kwáásí miwíyе su'mai kuráavo Ísuma náávара máyáiyо siráawe.

²³ évaka-kwaasi nompí-sípívimbá Táipíríyasivakemba kwétoyo-esa tíndauraamba Ísu Áánútuntavena súwi súwasa kwaásiyomba toómbá néiron-ayampa'a tésa ²⁴ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyе íma máyóntavesa tivakáá ónáe sésa mindómpí-sípívimbá usámaaisesa Kápénéamuva'a kuráawe.

Ísu maí'mai'a ónááon-tomba úne siráin-kwasai.

²⁵ Kápénéamu-ayampa'a kumbá Ísumba awánésa sésa kesí anóndakoo nósa-tawai maav'á'á tiráano suwaná ²⁶ Ísu séna maísáaro íma kawer-áwáámé'á agaráátinkaraundayave'a kwésivakaa-ovo toómbó naráantave'a kwésivakaa-owe. ²⁷ toómbó ímo kwaík-wai'o índá-tontave'o é'a íma mayáímá maé'a kwaási maí'mai'o ónááon-tontave'o é'a mayáímá máyáaro. mintómbó tíménaunda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mintómbá tíménaumne. Áánútu kesivomá kentávéna séna aamoí kwéumankaumne. kesí mayáímá mayaaó simbá pó'a mintómbá tíménaumne súwasa ²⁸ áísaa esa sésa nóraumaiya Áánútu-na mayáímá mayánaumnó suwaná ²⁹ Ísu séna kentávé'o sé'o árai'a Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwai iyémó sembá mindá Áánútuna mayáímá maé'a sewé súwasa ³⁰ nóra awaamera'i. ímo awánáúnda-awaame'o inatáámó éta awánétaamo éta séta árai'a Áánútuma embá ai'maráísama kunkáandawaima óne. nóim-bayai-awaamera ínnyono sésa ³¹ kentáá síkwá'náma kavóná-marava'a mésa kwíyómpaken-tomba áwí'a máána-tomba némáembanivo emó uráandawaimo éna íma mindá usáyaaitaraiye. naaóv'á'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna kwíyómpaken-tomba tímúwasa naráawe agaimaréna siráiyе suwaná ³² Ísu séna maísáaro Mósésimo tímakon-tomba íma kwíyómpaken-tomban-iyе. kesivomá kwíyómpaken-tomba kawé-tómbá kwétimiye. ³³ kwíyómpakembo marap'á'ó kunkáiwaima kwemá Áánútuma kwétimin-tomban-iyе. kwentávé'a pó'a maí'mai'a ónááowe súwasa ³⁴ sésa sénda-tomba aasiyaasi-táwai simiyó suwaná ³⁵ Ísu séna kemá maí'mai'a ónááon-tomba úne. kesópa'a kwétiyawai íma tááima kwétinkaiye. kenká'á aráápa-mai kwémaiyawai íma nontávéna kwétinkaiye. ³⁶ á'a simátíme'a sé'a kesí mayái-áwáámé'á awánaembanivo kesááiyave'a íma áraire sésa kenká'á íma aráápamái kwémaewe. ³⁷ ánivo kesivomó kwésimin-kwaasimo é'a kesópa'a ténááowe. kesópa'o tíyan-kwaasiyave'o é'a íma kóro sénaumne. ³⁸ kesí imáyáa kwaránaundayave'a kwíyómpakemba íma kumbáyaumpo si'mákaiwaina imáyáa kwaránaundayave'a kumbáyaumne. ³⁹ si'mákaiwaima simásiména séna amúnda-kwaasi sáwí-amba kwáráavo se kawáúwo. naaénkanaama puwíyampinkemba usásintinkaano. ⁴⁰ ke-

sivomá simásimena séna kesááninkoo embá awánésa sésa Áánútu ááninkoman-iyé síyawaima aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráiyé. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne Ísu siráiyé.

⁴¹ kemá kwíyómpaken-tomba úne Ísu súntavesa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise kwéesa ⁴² sésa kwemá Ísuma Yósépi ááninkoman-iyé. anóvowi átaamo tuwánáúndayaanivo nóra sénawa kwíyómpakemba kunkáumne kwésiyo suwaná ⁴³ Ísu simátimena séna íma mirá iséise oró séna ⁴⁴ kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivo kembá si'mákaiwaima tááyaina'a kesópa'a tíya'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne. ⁴⁵ mindáyavai naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowai agaimarésa sésa Áánútu amápa-kwaasi simái agaráátinkaniye siráawe. kesivon-áái ísámai kawé'á iyawai kesópa'a ténááowe. ⁴⁶ kesivombá íma awánaraavo kemá Áánútunopakemba kunkáundawai keyáama kesivombá awánaraumpo kesivon-áái ísámai kawé'á iyawai kesópa'a ténááowe. ⁴⁷ árai'a simátimena sé'a kesááiyavesa áraire sésa kenká'á aráápamai kwémaewai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. ⁴⁸ kemá maí'mai'a ónááon-tomba úne. ⁴⁹ kentíkwá'náma kavóná-marava'a mésa máána-tomba neémesa úwoi putaráawe. ⁵⁰ ánivo kwíyómpaken-tomba mirán-tómbá náiyawaima úwoi maí'mai'a ónááowe. ⁵¹ kemá kwíyómpaken-tomba maí'mai'a ónááon-tomba úne. mintómbó nésamo ésa maí'mai'a ónááowe. kesúma timúna'a naantáv'é'a pó'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

⁵² Ísu súwasa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise ésa sésa nóra éna mindá'á kwenáúma simínata nánaumno suwaná ⁵³ Ísu simátimena séna árai'a súne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai pó'a kesúmo ímo né'o kesí naaemó ímo né'o é'a íma maí'mai'a ónááowe. ⁵⁴ ánivo kesúma kesí naaemá naawái aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaamba pó'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne. ⁵⁵ kesúma kawé-tómbán-iyé. kesí naaemá kawé'-nómbán-iyé. ⁵⁶ kesúma kesí naaemá naawái kesé tarúmai máyáawa'a kemá miwísé tarúmai máyaumne. ⁵⁷ kesivo si'mákaiwaima maí'mai'a kwéintave'a kemá maí'mai'a kwéune. kemá maí'mai'a kwéundayave'a pó'a kesúma naawái maí'mai'a ónááowe. ⁵⁸ kentíkwá'náma toómbá neémesa úwoi putaráawe. kemá súnda-tomba kwíyómpaken-tomba íma mirán-tómbán-iyé. kemó súnda-tomba mintómbá naawái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu séna ⁵⁹ Kápénéamu-naopa'a mono'-náúmpá'á mináímbá simátimakaiye.

⁶⁰ Ísu simásuwowasa kwenánaemba kwakón-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa ísámai iséise ésa sésa kwemó sin-áínkómá íya sinkáin-aimba póna umbái kwétaiye suwaná Ísu arumpin-ímáyáámá éna simátimena séna mináíntáv'é'a kayókáawe. ⁶² kemó kwíyómpakemba kwaási úranda'o kumpaáruraundawaimo kuntauweré'o iyóna'o suwáné'o é'a nóra imáyáawa ónááoo. ⁶³ kwaásiti asirayánkó íma túwa'naa ivo Áánútun-amanko aúnaí'a umái maí'mai'a kwéumatinkai-

waiman-iyé. mirámó intembá kemó súnda-aimba aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-aimba imbánivo ⁶⁴ évakarawaima kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu súmba Ísuma kampa'á siyé mó sun-áimbá kwená kuntaru'ó íniwainkwara'a naaóv'á ísaronka'a póna évakarawai kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu simásuwena ⁶⁵ séna mindáyave'a á'a simátimena sé'a kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivomó tááyaina'a ténááowe siráiyé.

⁶⁶ Ísu súwasa kwenánaemba kwakón-kwaasi évakarawai Ísumba ivá'á auwésa kwesé íma kwénaauwana ⁶⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna kegwárará ivá'á kwésiuyuwaao séna tísaa úwana ⁶⁸ Sáimoni Pítáa séna anóndakoo náawa ewa kónaunawa seéno. emá aúnaí'a umái maí'mai'a ónaumne-aimba kwése. ⁶⁹ ívé'a entávéta séta árai'a séne. Áánútunopakemba kawé'ná'á óneya kwésune súwana ⁷⁰ Ísu simátimena séna kemá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi-ima ítátinkaundanivo keinárawapinkemba moórá sáwína'a paíriniye súmba ⁷¹ Sáimoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásintavena séna Yútási kwemá kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi-vinkemba Ísuna kuntaru'á mayáníwaiman-iyé. kwen-táv'éna mináímbá siráiyé.

Ísu áúnava'maati kwaasái.

7 minkákémbá Yútiyaa-ayampaken-kwaasi Ísumba tuvuwónáe kwésuntavena Ísuma Yútiyaa-ayampa'a íma kwénaaena Kárirí-ayampa'a kwénaauwana ² Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama sáwíyanka'a túwasa ³ Ísu áúnava'maa'a aká'áámba simánkesa sésa maanáyámpá'á tuwéma Yútiyaa-ayampa'a kwaási torupanááopa'a ená mayáímá komáénasa pósa ená kwaási ená kawé'máyái awánanaaowe. ⁴ amápa-kwaasi suwánanaaowe síyawaima íma aúpá'á mayáímá mayánááomba po amápa-kwaasi túranka'a mayái komayaaó sésa ⁵ Ísun-áúnava'maa'a kwentávésa íma imáyáa ésa sésa Áánútunopakemba kunkáiyé sésa mináímbá simámúwana ⁶ Ísu simátimena séna amáparawai kesí ááimba suwánanao-kanaama íma tiráivo kemá úwoi kwíyasa tuwánésa ⁷ marapá-kwáásí kembá íma áwáá'a tíkaavo miwíyáv'é'a sé'a kentí mayáímá sáwí'a kwéowe súndayavesa kembá áwáá'a síkaawe. ⁸ tanómbó opa'á koró. amáparawai kesí ááimba suwánanao-kanaama íma tisa'á ívé'a íma tanómbó opa'á kúmpo kemá koró séna ⁹ Kárirí-ayampa'a méraiye.

Ísu Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹⁰ Ísu máyomba áúnava'maa'a tanómbó upa'á kuwaná naaémba kwemá aúpá'á kúwasa ¹¹ Yútaa-anon-kwaasi Ísumba kwéavakaa-esa sésa náávára máyáiyó sésa tísaa uwasá ¹² Ísuntavesa úwoi-kwaasi sáwívar-aimba iséise ésa sésa évakarawai sésa kawé-kwáásímán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo kampa'naampa-kwáásímán-iyé sésa ¹³ Yútaa-anon-kwaasi

sáwí'a umásínkáavo sésa íma avora'á sumbá aúpá'á siráawe.

¹⁴ Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama évareva kwáyowana avumpin-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenááima simátimuwasa ¹⁵ Yútaa-anon-kwaasi isésa táátavai ésa tóipimba tiyáámba áákesa sésa monor-áimbó isópa'a íma koména ísaraimbanivo nórapakena ísaraiyo suwaná ¹⁶ Ísu minímáyáámó umbá iséna séna kesí imáyáavinkemba íma simátimé'a Áánútu si'mákai-waina imáyáavinkemba simátimune. ¹⁷ keinárawa'a imáyáama é'a sé'a náávaken-aina simásímakaiyo. kwená imáyáavinkena'i. Áánútuna imáyáavinkena'iyoyimayaama kwéowe. Áánútumo siráini'a ónáe síyawai miwímó ésa simátimunda-ainkona ááimba isánááowe. ¹⁸ kesávái-imáyáavínkén-áimbá síyawai kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kentí imáyáavinkemba kwésevo ti'mákaiwai áwí'a mósá maránáe síyawai íma kampa'naampá'á sembá árair-aimba kwésewe. ¹⁹ Mósesi áamámba simátímakombanivo íma ísámai kawerurére sembá sínkamonaé kwésewe súwasa ²⁰ úwoi-kwaasiyomba sésa íma tuvuwónáe-imayaa kwéeta máyaumpo enarumpimbá taraváá-kwámbá máyáisa mirán-áimbá séne suwaná ²¹ Ísu séna monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a íma awánaraan-awaame'a uráunda pó'a kemá sáwívar-imayaa kwéowe. ²² kentík-wá'nárakemba sésa iyámpói matínkaraawasa avakaumboé-no'waamba kwaésa túra'a araa'éna umái karánááowe suwaná naaémba Mósesi mináimbá agaimakómba pósa évaka-tawai monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a mirá kwéowe. ²³ Mósesina áamámba íma ankáíraamba pó'a agándai-kanaara'a mirám-báyáímá iyámpói túra'a kwéowe. ánivo agándai-kanaara'a moóráwaimba asóvamankaraunda pó'a mayáímá mayaánava sé'a áwáá'a kwésiyewe. ²⁴ íma awáné-aase aintávái íma simátínkáaro. árai'a awánáíyan-aintavai simátínkáaro Ísu siráíye.

²⁵ Ísu simásuwowasa évakarawai Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sésa minkwáásiyáváíya tuvuwónáewa kwéseo sésa ²⁶ kwemá avora'á kwenááima simátímísa'anivo íma aaivimbá mayánkaraawe. anón-kwaasiyomba sésawa kwemá Áánútumo usásinankawaima Kárásitiman-iyé mirá kwéseo. íya kwéseo. ²⁷ maankwáásígóná naaópa'a awánáúndanivo Áánútumo usásinankaiwaina naaópa'a íma awánáúndavakemba tíniye siráawe.

²⁸ minkákémbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a simátiména séna kembá ára suwánéna kesi máápa'a ára awánéna mirá kwéoo. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo moóráwai si'mákaisa'a kunkáumne. kwemá áraite siwáímán-iyé. kwembá íma awánaambanivo ²⁹ kemá á'a awánáúnda si'mákaisa'a kwenópakemba kunkáumne súwasa ³⁰ mináimbó súnkakemba tátoranae suwááesa kwená kanaamá íma tiróntavesa íma tátorowasa ³¹ úwoi-kwaasivinkemba évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima tándara'a kwená mayáígóná awaamékoma amápa'-mayaiyomba usáyaitaniye-imayaa kwéeta Ísuna

mayáígómá mirám-báyáígómá póna Ísu Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésune siráawe.

Ísumba koyátoraaro sésa ti'mákaan-kwasai.

³² úwoi-kwaasiyomba mináimbá sumbá áamáan-kawaa-kwaasi isésa miwíyé mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásiyávésa sésa Ísumba koyátoraaro sésa ti'márówasa kuwaná ³³ Ísu séna sáwíyanka'a keinárawate mé'a si'mákaiwainopa'a iyóna'a ³⁴ sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ³⁵ Yútaa-anon-kwaasi iséise ésa sésa náávava kwíndayavena síyómpo avakáá uwááeta íya awánanaumne. Kíríki-ayampara Yútaa-kwaasi máyáapara kwéna kwenáái simátiminiyo sésa ³⁶ kwemá séna sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma iyónááowe simbá póta mináínkóná ááimba íma ísaraumne siráawe.

maí'mai'a ónááon-donkona kwaasái.

³⁷ Yútaa-kwaasi kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaara'a moórá-kanaama kwáyowana minkánáá anón-kanaama úwana minkánáará'á Ísu usásinena anónka'a séna nontávénamo kwétinkaindawai kesópakemba tamandaaró. ³⁸ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna siráintemba non-ayumpinkémbó usausa intenkáámbó kesááiyavesa áraire síyawaima tirumpinkémbá nonayumpinkémbó intembá íniye Ísu súmba ³⁹ Áánútun-amankontavena siráíye. Ísu íma kwíyómpa'a kuntuwékáintavena Áánútun-amanko íma kunkáíye. Ísu imáyáa éna séna kemá púwóndavinkemba usásine'a kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amankomba ai'maráanana kuména kesááiyavesa áraire síyawai tirumpimbá kumbéniye-imayaa éna Ísu mináimbá simátímakaiye.

Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁰ Ísumo simátimumba kwaásiyomba isésa évakarawai sésa árai'a kwemá Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé suwasá ⁴¹ évakarawai sésa kwemá Áánútumo usásinankaiwaima kwéamu'maraundawaiman-iyé suwasá évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima íma Kárírivakemba tíniye. ⁴² naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima Tévítin-andarakemba Tévítina naaópa'a Pétáremuva'a marankániye agaimaréna siráíye sésa umbá ⁴³ Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a ésa ⁴⁴ évakarawai sésa tátoranae sumbáni-vo íma tátokaawe.

⁴⁵ íma tátoresá i-kwáásí mono-káwáá-kwáásítópare áamáan-kawaa-kwaasitopare koyauwérówasa nóra séra íma táto'mai á'mae'a teéó suwasá ⁴⁶ i-kwáásí sésa kwenááigoma amápa-kwaasi tááigomba usáyaitariye suwasá ⁴⁷ áamáan-kawaa-kwaasi tísaa esa sésa kenkwárá'á kampa'á simátiyuwaisara kwéseo. ⁴⁸ anón-kwaasiye kesáá áamáan-kawaa-kwaasiyaawe íma árai'a kwíyómpakemba kunkáíye kwésumpo keg-wárá'á mirá seró. ⁴⁹ úwoi-kwaasiye su'mai áraire

kwésewe. miwímá Mósesina áamámba íma ísáamba póna Áánútu tínkaminiye suwaná ⁵⁰ áamáán-kawaa-kwaasivinkemba moóráwái áwí'a Níkótimasi ááéma Ísunopa'a iráiwaima simátimena séna ⁵¹ kentáásí áamáánko séna íma úwoi sé'a sáwí'a uráiyé sé'a kwenááima ísare'a kwená mayáí awáné'a aavimbá mayánkááro kentáásí áamáánko siráiyé súwasa ⁵² Níkótimasimba aká'áamba simánkesa sésa Kárírivakewainánaemba kwaráánó. Áánútun-aai aúvávimbá awána-mai kawer-uréo. Áánútun-aai simátímíwaima íma Kárírivakenda'an-ivo kwemá íma Áánútun-aai simátímíwaiman-iyé sésa [⁵³ kentí naaó'-nao'a kóyáwé uwaná Ísu Órívè-ompa'a iráiyé.]

moórá-ininko ó'on-kwaasiye máyon-kwasai.

8 Órívè-ompa'a Ísu uména ² aaváyaavimba kuména anóm-bono'-naumpa'a umáyowasa kwaasiy-omba kwenópa'a torupowaná mara'á ména kwenáái simátimuwasa ³ áamáamba sun-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye aaráí áí'maesa minínínkó ó'on-kwaasiye máyomba pósa áí'mai amáparawai túranka'a ankésa ⁴ Ísuntavesa sésa anóndakoo minínímbá ó'on-kwaasiye máyáísata awánéta táto'mai áí'maeta túne. ⁵ áamáán-auvaivimba Mósesi agaimaréna séna mirámó índawaimba óntandei tuvúwónanaya puwíníye agaimaréna siráiyé. nóran-imayaa éwa seénó sésa ⁶ Ísumba maka sésa mirá senaná paárinata kwembá aavimbá mayánkánáe sésa suwaná Ísu kívairéna ayáanauvi'nei marará'á aúvái agaimarówasa ⁷ áísaa aísaa uwaná usásinena simátimena séna imó sáwí'o uráindawai aivar-óntámbá maimé tuvuwíno simátiména ⁸ moórágwara'a kívairéna ayáanauvi'nei marará'á aúvái agaimarówasa ⁹ isésa moórá-mora-kwaasi kunákárúwasowana anón-kwaasi aiva'á kumúwasa miwán-ánaemba kwa'maesa kúmúwana minínínkówé su'mai Ísuwe máyowana ¹⁰ usásinena áísaa ena séna náávára máyaa. amáparawai íma aavimbá mayánkánááoo súwana ¹¹ owé íma aavimbá maisínkánááowe súwana kegwárá'á íma aavimbá mayánkáúna kómbo moórágwara'a íma mirán-uwó Ísu siráiyé.

kwaási sáma kamátinkaina'a úne Ísu siráin-kwasai.

¹² ókwara'a Ísu kwenáái simátimena séna kwaási sáma kamátinkaina'a úne. kesínaaembo kwaráiyawai íma tunínívo sáma kamái maí'mai'a ónááowe súwasa ¹³ áamáán-kawaa-kwaasi sésa eyáá ená ááimba séndamanivo íma árai'a kwésene suwaná ¹⁴ Ísu séna ímanivo kesááigona ááimba árai'a kwésune. á'a awánáúndavakemba kunkáundayavai á'a awánáúndava'a iyónaunda pó'a kemá súnda-aimba árai'a kwésune. kesí ááimba íma suwánaraawe. ¹⁵ marapá-kwáásí kentí imáyáavinkemba aaimá maisínkaavo kemá íma aaimá kwémaitinkaumne. ¹⁶ kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. íma kewé su'mai aavimbá maitinkánaumpo kesé kesivoé aavimbá maitinkáyauye. miráumai kemó aaimó maitinkáun-

darakai arupí úsino. ¹⁷ kentí áamáán-auvaivimba agaimaréna séna kae-kwáásírái moórá-aimbo séyambo ékai mináímbá árai'a kwéseye agaimaréna siráiyé. ¹⁸ miráumai kemá kesávái simátimunana kesivoé kesé mimbórá-áímbá simátimuyamba póna árair-aimban-iyé súwasa ¹⁹ enavomá náávára máyáiyó áísaa esa suwaná kesí ááimbo ímo suwánaantavai kesivombá íma kwéawanaawe. kesí ááimbo suwánaankakenkai kesivombá awánaasino Ísu súmba ²⁰ anóm-bono'-naumpa'a óntambo túwón-daumpa'a mináímbá simátimuwasa tátoranae sésa suwááesa kwená kanaamá íma túntavesa íma tátokaawe.

²¹ minkákémbá Ísu simátimena séna tiyuwé'a iyóna'a sivakáá uwááe'a íma suwánanaaowe. puwíyamba kentí sáwí'imayaa kwáyáina'a puwónááowe. iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ²² Yútaa-anon-kwaasi sésa kwemá séna iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe simbá póna kweyááírka puwíndayavena siíyo suwaná ²³ Ísu séna keinárawa'a maankákén-kwáásímán-ovo kemá sanaankéndá'á úne. keinárawa'a marapákén-kwáásímán-ovo kemá kwíyómpakenda'a úne. ²⁴ simátiména sé'a puwíyamba kentí sáwí'imayaa kwáyáina'a puwónááowe. kemá kwíyómpakenda'a úm-po kentávéo ímo áraire sé'o é'a kentí sáwí'imayaa kwáyáina'a puwónááowe súwasa ²⁵ mináínkóná ááimba íma ísámai áísaa esa sésa náávawa oónó suwaná Ísu séna aasiyaasi-táwái á'a simátimakaumne. ²⁶ keinárawatave'a sáwívar-aimba kanaán-umai sé'a aavimbá maitinkáundanivo si'mákaiwaina aaiyé su'mai amáparawaiyave'a kwésimatimune. kwemó arupí iwáín-áái kwésimatimune súwasa ²⁷ Áánútun-aaima súmbanivo íma ísówana ²⁸ mindáyavai Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruundawai sí'mae'a taaira'á mói sínkamonaaomba pó'a suwáné'a sé'a kwemó siwáímá kwená imáyáavinkemba íma sivo avowamá simámakain-aimpinkemba siráiyé mirá sénááowe. ²⁹ si'mákaiwai aamoí ínkwáe-i'a úmae kwéiyunda póna íma siyuwéna kesé máyáiyé súwasa ³⁰ sáwíva-kwaasi isésa kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'an-iyé siráawe.

tátokaawanamo Ísu ayútínkain-kwasai.

³¹ Ísuma Yútaa-anon-kwaasi kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'a iyémó sirówaiyavena séna kesááimo ísámaimo kawé'ó é'o é'a kesí kwaási aú'mái ménaaowe. ³² árair-aimba ísévana tátokaiyampinkemba minaráír-áínkó ayútinkaniye súwasa ³³ Ááváramun-andaraken-kwaasi únda póta íma ó'on-kwaasi tátokaawe. nóra se ayútinkaniye seénó suwaná ³⁴ Ísu séna árai'a simátiména sé'a sáwí'o kwéowaima misáwíkomá kemba kwétoraiye. kesí mayáí úwoi mayáígwáe sésa meéyámba'mai tátokaantenkaan-kwaasin-owe. ³⁵ mirán-kwáásí kawáánákóná naaúmpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwenáánimbáa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁶ kemó Áánútu ááninkomo ayútínkáana'o é'a ayútuwe'a ménaaowe. ³⁷ Ááváramun-andaraken-kwaasi ombánivo kesáái íma tirumpimbá kwáyáintave'a tuvuwónáe kwésewe. ³⁸ kesivo agaráásínkain-

aimba kwésumpo kentivomá simátímín-aimba kwésewe súwasa ³⁹ Ááváramu kentáásivoman-iyé suwaná Ááváramun-andarakewaimo ékai Ááváramu-mo úntemba mirá uráasino. ⁴⁰ Áánútu árair-aimba simásímakaimba simátimundanivo tuvuwónáe kwésewe. Ááváramu íma mirá uráivo ⁴¹ kentivomó uráintemba mirá kwéowe súwasa kesáámá íma kesinóma eénkwááirákémbá kentáá masínkaraiye. kentáásivoma mimbóráwái Áánútuman-iyé suwaná ⁴² Áánútunopakemba kunkáunda pó'a Áánútu áráá'o ékai kentirumbá simésino. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo kwemá si'maráísa'a kunkáumne. ⁴³ kemó súnda nóra séra íma kwéisaa. kesááigo umbái kwétiyaiye. ⁴⁴ kemá Sáátáánigo áráá'a pó'a kwenaráái-ma kwaránáe kwésewe. kwemá ááinkakemba tuvúkái-waiman-iyé. árai'o síi-yántáá'á íma kwempímbá kwáyáísana kampa'naampar-áínkómá avowai'a kwéiye. ⁴⁵ miráumai árair-aimba simátimundayavai árair-aimba iyémá íma kwésewe. ⁴⁶ íma sáwí'a uráunda kwéisaaawe. arupí-aimba simátimuna'anivo íma áraire kwésewe. ⁴⁷ Áánútu áráá'a pósa kwenáái isésa máyáavo keinárawa'a íma Áánútu áráá'maari'a uré'a pó'a kwenáái íma ísaraawe Ísu siráiyé.

⁴⁸ Ísu simásuwowasa Yútaa-anon-kwaasi aká'áámba simánkesa sésa árai'a séta Sámériyaa-kwaasi ónana taraváá-kwámbá enarumpimbá máyáísampo mináímbá siráane suwaná ⁴⁹ Ísu séna taraváá-kwámbá íma kesirumpimbá máyáiyé. kesivo áwí'a anómba úndanivo kesúwí'a sáwí'a umásínkáawe. ⁵⁰ íma kesúwí'a anómba ónáe. Áánútu kentávéna séna kawe'-máiyái mayáánda pó'a enáwí'a mósá anómba umánkanaumne kwésiye. ⁵¹ árai'o senda-áímbá kesáái ísámai kawe'á iyawai íma puwónááowe súwasa ⁵² Yútaa-anon-kwaasi sésa séndaimba taraváá-kwámbó enarumpimbó máyáimba áta ísaraumne. Ááváramu puwúwasa Áánútun-ai simátímakowaima púwúmbanivo emá se kesáái ísámai kawe'á iyawai íma puwónááowe siráane. ⁵³ kentáásivo Ááváramu puwúwasa Áánútun-ai simátímakowaima pukáambanivo miwí usáyaaaitaniyono. emó sénda náávakendara'ono suwaná ⁵⁴ Ísu séna kesúwí'o mósá maráúndarakai úwoi úsina. kesúwí'o mósá maránimba kesivomán-iyé. kwentávé'a sé'a kentáásí Ísóigoman-iyé kwésewe. ⁵⁵ kwembá kwéawanaumpo kemá íma awánaraawe. kemó sé'o íma awánáúmne súnarakai kemó ontembá kampa'ná'á maúsino. á'a kwéawane'a pó'a kwenáái mósá kwémaraumne. ⁵⁶ kentivo Ááváramu kemó marapá'ó kumónaunda-aimba iséna aamoí éna kembá suwánéna kwenarunkó kawe'á uráiyé súwasa ⁵⁷ Yútaa-anon-kwaasi sésa emá ívé-kwaasi íma kae-kwáái umái siyáánkai-ima maisukáampo emá séma Ááváramumba awánaraumnéwa seénó suwaná ⁵⁸ árai'a simátimé'a sé'a Ááváramumbo ímo maránkaronka'a kemá maémaundaniye súwasa ⁵⁹ mináíntávái tuvuwónáe sésa óntamba máyómbanivo Ísu aúpá'á anóm-bono'-naumpakemba kárúwaguraiye.

Ísu aúramba kavíkówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

9 Ísu kúmba moóráwaimba anówama aúgavitamba maránkarowaimba awánésa ² kwená kwáyókwáásí áísaa esa sésa anóndakoo nááwana sáwí-yantaakona anondáwa aúramba kavíkáiyo. kwendéígówá'i. anóvwineigowa'iyó suwaná ³ Ísu séna íma kwená sáwí-yantaakon-ivo íma anóvwiti sáwí-yantaakon-ivo Áánútuna kawe'-máiyái kwenane'á paáírnasa awánanaaontavena aúramba kavíkáiye. ⁴ si'mákaiwaina mayáiyá máyáano. sámó kainká'ó mayáímó kwémayaawanamo no'wáámbo aúráísanamo mayáímó máyáan-kanaamo ánásaintemba miráumai mayáímá mayáúnda-kanaama ánásanimba póta ívé'a Áánútuna mayáiyá mayánaumne. ⁵ marapá'ó maúnda kwaási sáma kamátinkaina'a úne séna ⁶ marará'á awirááiima kwi'maréna mindáneí toiraambá úmarena aúranka'a a'maréna ⁷ simáména séna nonkwaaúnkó áwí'a Síróamu-kwaaumpimba awaa'á koyoraaó súwana mirá uráiyé. Síróamuwemo súmba kwenáávinkemba kwántámai séna ai'maráí-kwáúné súwana koyotuwéna aúramba awánamai kawe'á éna túwasa ⁸ kwená naaópaken-kwaasiye ókwaasiye awánésa sésa kwemá aampa'ó ména óntantemo inai síma sima'a indará'iyó suwasá ⁹ évakarawai sésa owé kwemán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo mimbórá-óikwárá'iyó suwaná kwemá séna ímanivo kemá úne súwasa ¹⁰ áísaa esa sésa nóra ónana aúramba kawe'á iíyo suwaná ¹¹ moóráwai áwí'a Ísuma kwemá awirááiima kwi'maréna mindáneí toiraaní'a úmarena súranka'a a'maréna simásiména séna Síróamu-kwaaumpimba awaa'á koyoraaó sisa'á isé'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawe'an-iyé súwasa ¹² áísaa esa sésa náávara kuráiyó suwaná íma awánáúmne siráiyé. ¹³ simátimuwasa áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówana Ísuma toimá aúranka'a a'maréna aúramba kawe'á umánkaron-kanaama Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaa mayáímá aambá áúmbakon-kanaama úwasa aúramba kawe'á umánkarowaimba áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówasa ¹⁵ áísaa esa sésa nóra ónana aúramba kawe'á iíyo suwaná toimá súranka'a asínkáisa'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawe'á umásínkáiyé súwasa ¹⁶ ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a sésa agándaan-kanaara'o mirá uráintavena íma Áánútunopakemba kunkáiye suwasá évakarawai sésa sáwí-imayaa-kwaasimo énarankasi íma kanaán-umai kawe'-máiyái-áwáámé'á isinó suwasá imáyáama taaínkaa'a ésa ¹⁷ sésa enaúramba kawe'á umánkaraivo kwentávái nóin-imayaawa kwéono áísaa esa suwaná Áánútun-ai simátímiwaiman-iyé súwasa ¹⁸ ánivo miYútaa-ánón-kwáásí aúramba kawe'ó umánkontavesa íma imáyáa umbá anóvwí tááyowasa ¹⁹ tuyasá tísaa esa sésa kenkáítí táánina'iyó. ánivo aúgavitana maránkaraayana'iyó. nóra ena aúramba awánamai kawe'á kwéiyó suwasaráí ²⁰ kesááninkain-iyé. maránkarauyamba aúgavitane. ²¹ ánivo ívé'a nóra isaná aúram-

ba kawe'á umái kwéawanaiyompo kwemá anómbanivo áisaa íyana kweyáárika'a simátimino sirááiyé.
²² ááéma Yútaa-anon-kwaasi sésa Ísuntavesa Áánútu-mo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaiman-iye síyawai mono'-náúmpá'á íma iyónááowe sumbá póna minánóvóví Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasarai
²³ sésarai anón-umaguraivo kwembá áisaa oro sirááiyé.

²⁴ simásúwóyasa ókwara'a aúramba kawe'á umánkarowaimba ááyowana túwasa sésa minkwáásígó sáwí-imayaa kwéiye sewatá ísaraunda po Áánútu aúranka'a arupí umái simásimiyo suwaná
²⁵ sáwí-kwaasiya'i. kawe-kwáásiyá'iyó. kemá íma isáúmne. moórá-yantaatave'a isáúnda súramba kavík-wimbanivo ívé'a súramba awánáúmne súwasa
²⁶ nóraumai aúramba kawe'á umánkaraiyo áisaa esa suwaná
²⁷ á'a simátimundanivo íma isáawe. ókwara'o simátimena'o é'a isánááoo. kwenaráái kwaránáemo sé'a kwená kwayó-kwáásí-í'a ónááowe súwasa
²⁸ aká'áámbe simánkesa sésa emá kwenaráái kwaráampo kesáámá Mósesi arááíya kwégwaraumne.
²⁹ Áánútu Mósesimba aai simámakaivo minkwáásí náá-vaken-kwaasiya'iyó suwaná
³⁰ mindá'á mirá séna kemá mirá sembánivo minkwáásí ó'oran-kwaasin-iye. kemá súramba kawe'á umásínkaraisa'a súné.
³¹ kwemó ímo Áánútunopakembo kunkénaraankasi íma mirá uráisi-no. Áánútuma sáwí-imayaa kwéowai tááima íma kwéisaivo kwená mayáímó máyáawai tááima kwéisaiye. Áánútu áwí'o mósá maráawai tááima kwéisaiye. maambárámó úmaronkakemba íma moórá-augavitan-kwaasi máyáísana kawe'á umánkaraiye sewa'á kwéisaumne súwasa
³⁴ enanóma aampa'á maránkaraisa po úwoivaken-kwaasima éma enáái kentáá kawe-kwáásíyá kwésimasimendayaanivo mono'-náúmpákémbá kunákárúwaaó suwaná kunákárúwaraiye.

³⁵ minkákémbá Ísu ai'mátukaan-aimba iséna avakáá-umai awánéna áisaa ena séna kwíyómpakemba kwaási úrandakona arááíya kwégwaraano súwana
³⁶ Ísuntavena séna anóndakoo emó sénda nááwawa'iyó. simásímína'a kwenaráái kwáráano súwana
³⁷ Ísu séna á'o aúrambo suwánáánda kemá úne súwana
³⁸ emá Ísóigoma óne séna kívairéna kwená imáyáa mósá makáiyé.

³⁹ kwená imáyáa mósá marówana Ísu séna marapá'á kunkáunda pósa kwaási avuntambá taaínkaa'a ónááowe. túrambo kavíkáindawai túramba kawe'á umái awánáiyasa túrambo awánemayaiyawai túramba kaviyíniye súwasa
⁴⁰ amáán-kawaa-kwaasimo évaka'o máyówai iséna áisaa esa sésa ewá séwa kentááyavaiya túramba kavíkáiwai owéwá seénó suwaná
⁴¹ Ísu séna túrambo kavíkáawaimo máyáankakai kentí sáwí-imayaagona meéyámbá íma kwáyáisino. áta awánáúmne sentávéna kentí sáwí-imayaagona meéyámbá kwáyáiyé Ísu siráiyé.

sipisípigona kusavá'ó kárákwiraan-kwasai.

10 Ísu séna árai'a simátimé'a sumpo ísáaro. sipisípi kusavá'ó kónáe síyawai ímo sipisípigona ontavímbó usávekesamo ésa kusarákémbó maatésamo ésa miwí umóyándáraware sénááowe.
² sipisípira'a kárákwiraiwai ontavímbá usá kwéveraiye.
³ miráumai ontará kawááná'á onta tiyánkáísana usáverena kwená sipisípi túwí'a utaisasá kwenáái iséna kwenópa'a kowaná
⁴ sipisípi kusavínkémbá tí'maena aiva'á kwisasá kwenáái isáantavesa ánaaemba kwégwaraawe.
⁵ ánivo ó'on-kwaasi táái íma isámai tínaaemba íma kwa'maésa kwéesa inkaisésa kóyáwé kwéowe
⁶ Ísu mirá simátimuwasa mináínkóná ááimba íma ísaraawe.

Ísu sipisípira'a kárákwirain-kwasai.

⁷ mináínkóná ááimba íma ísóntavena Ísu séna árai'a simátimé'a sé'a sipisípigona ontamá kemá úne.
⁸ íma kunkáundara'a évakarawai tiráawai umóyándáraware. miwí táái sipisípiyonko íma ísaraawe.
⁹ kemá ontamá úne. kesópa'o tíya'o é'a usáveraaró senasá usáveraiya'a kárákwiyonaumne. toómbó naíyávésamo ésa kunákárúwaresa násuwesa ó'a usáveranaaowe.
¹⁰ umóyán-ámpá-kwáásímó tíyawaimo ésa kwaási tínkambai áwáávi-tantaa'a ónááombanivo kemá kunkáunda pósa ó'oran-kawe'a umái maí'mai'a ónááowe.
¹¹ sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne. sipisípira'o kawe'ó umáímo kárákwirainda'a séna kesí sipisípi túwa'naa ónaumne séna puwíniye.
¹² ánivo óntantavaiye sésa sipisípira'a tavíkáawai áwáávite in-íyánkómbá awánéna sipisípi ivátiyuwesa kóuwana sipisípiyomba vamái kwatúwáísasa kówitawaa'a umáguraawe.
¹³ miwí sipisípira'o taviyí-imáyáámá tuwésa óntane su'maimo mayái-imáyáá kwéowe.
¹⁴ sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne. kesivo kembá súyaisa'a kemá kesivombá aúyáunana mirámó úndantemba kesí sipisípi amápa'a túyáunasa kembá kwésuyaawe. kesí sipisípima túwa'naa ónaundayave'a pó'a kemá puwónaumne.
¹⁶ kesí sipisípi évaka'a ó'on-kusava'a máyáamba pó'a kotíránanasa kesáái isámai tésa mimbóráí'a umái máyaiya'a amáparawaira'a kárákwiyonaumne.
¹⁷ puwóndavinkemba usásinanaunda-imayaama kesivomá símisa'a kemá owé súndayavena kwenarumbá kwésimiye. kemó ímo owé súnarakai íma kanaán-umai sínkamosino. kesí imáyáavinkemba puwónaunda pó'a kanaará'á puwónaumne. puwóndavinkemba kanaán-umai usásinanaumne. kesivomá simásiména séna mirán-owo séna mirámó ónaunda-asirayamba símakaiye Ísu siráiyé.

¹⁹ Ísu mináímbá súnavesa Yútaa-anon-kwaasi imáyáa ésa taaínkaar-uwasá
²⁰ évakarawai sésa taraváá-kwámbá arupimbá máyáintavena uwo'a'ó'á kwéiye. nóra séra kwenáái kwéisaaó suwasá
²¹ évakarawai sésa taraváá-kwámbó arupimbó máyáinkakai íma mirá-áímbá sisinó. taraváá-kwámbó

arumpimbó máyáinkakai íma aúgavitan-kwaasi aúramba kaw'e'á umái awánéna máisino siráawe.

Yútaa-anon-kwaasi tínaaemba umánkaraan-kwasai.

²² Yútaa-kwaasi anóm-bono'-nambo uráan-kanaamo túntemba Yérúsaremu-naopa'a tanómbe kwégauvunka'a minkánáá táúgwí-kanaa póna túwana ²³ Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména Sórómoni áúgwimai úmakopa'a kwéguwasa ²⁴ Yútaa-anon-kwaasi torupésa taúkúmaresa áísaa esa sésa entávéta sáwívar-imayaaya kwéune. Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaima ewá ónómpo arupí umái sinatá ísáano suwaná ²⁵ Ísu séna simátimuna'anivo íma ísaraawe. kesivo simásimakaim-bayaima kwémayaunda póna kesí ááimba avora'á kwévaariye.

²⁶ keinárawa'a íma kesí sipisípiyomba pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe. ²⁷ kesí sipisípi túyáúnasa kesáái ísámai kesínaaemba kwégwaraawa'a ²⁸ imáyáama tímúnasa aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba pósa íma puwónááowe. kawáá úndavinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ²⁹ kesivomá símakaimba kwená asirayánkó amápar-asirayankomba usáyaaítasasa kesivomá kawááimpinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ³⁰ kesé kesivoé mimbórái'a kwéuye Ísu siráiyé.

³¹ súwasa Ísumo sún-aintavesa Yútaa-anon-kwaasi ókwara'a tuvuwónáe sésa óntamba máyówana ³² Ísu simátimena séna kesivomá simásimakaim-bayai kawe'-máayáimá kwémayauna'a kwéawanaavo nóim-bayaiya mayáúndayavaiya sínkamonaao súwasa ³³ íma kawe'-máayáiyávéta inkamónáeta kwéumpo Áánútumba ak'áámba simánkaandayaveta inkamónaundayaawe. marapá-kwáásígómá séma Áánútuma úne séndayaveta inkamónaundayaawe suwaná ³⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba ímo kampar-áimbó kwáyáin-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu séna ísóigoman-owe siráiyé agaimaréna siráiyé. Áánútun-aaí simátimakowaiyavena séna ísóigoman-owe siráiyé.

³⁶ kesivomá ításinkena si'mákaisa'a marapá'á kunkáumpo Áánútu ááninko úne kwésundayave'a Áánútumba íma ak'áámba kwésimankaumne. ³⁷ kesivoná mayáimó ímo kwémayaundarakai kentáv'é'a kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sesinó. ³⁸ kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sembánivo kesí mayáiyáv'é'a Áánútuna mayáimá kwémayaiye sé'o é'a minká'á sé'a kwesé avowáe mimbórái'a kwéoye sénááowe Ísu súwasa ³⁹ moórágwara'a tátoranáe sésa umbá táto'mai toviráyuwuwana kóuraiye.

⁴⁰ Ísu miwí tiyuwéna Yótáni-nomba kóaatena ááéma Yóni nombá pétinkaropa'a komáyowasa ⁴¹ kwaásiyomba torupésa sésa Yóni ímo awánáúnda-mayaima mairáimbanivo minkwáásiyáv'éna simásimakain-aimba árair-aimba siráiyé suwasá ⁴² sáwíva-kwaasi Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe.

Árásárasi pukáin-kwasai.

11 moórawai áwí'a Árásárasi Pétáni-naopa'a máy-owana áí'a úwasarai ámánaakai túwí'a Máriyaae Máátaae mimbóráv'á'á mésaya ² Máriyaa ó'on-tawai áséi-kwiyumba úm-basawemba Ísu aísamaira'a atí-marena kwena'nóntáunei uwátukai-ininko éna tiyóví-gomba áí'a kwéuwasarai ³ minúnándaráí moóráwaintavesarai sésarai Ísumba kosimáme se anóndakoo enarumbá ámakaaandawaimba áí'a kwéiye kosimámiyo suyaná kosimámuwana ⁴ Ísu iséna séna Árásárásimbo áí'o kwéimba íma pu'mái ánásaindayavena áí'a kwéivo Áánútu áwíkwara ááninko súwíkwara'o mósá maránááontavena áí'a kwéiye Ísu séna ⁵ Máátaante Máriyaante Árásárásinte kwenarumbá tímakomba póna ⁶ áí'a kwéun-aimba iséna kae-táwai aáno maéna ⁷ minká'á kwená kwayó-kwáásiyáv'éna séna ókwara'a Yútiyaa-ayampata kónaumne súwasa ⁸ sésa anóndakoo Yútaa-anon-kwaasi óntandei tuvuwónáe sésa kwéopa'a ókwara'a mináyámp'á kónáe kwésene suwaná ⁹ Ísu miwí simátimena séna túnkwisasamo kombá íma sáma kaisasá pósa tanaambá kwévaavo sámo kaisasamó kombá íma tanaambá kwévaawe. mirámó ontembá isa'á ívé-kanaa kaw'e'á umái mayáimá mayánaumne Ísu séna ¹¹ kentáási kwaásigo Árásárasi aúma kwégwaimba pó'a usásinankaandayave'a kónaumne súmba ¹² Árásárasi pukóntavena Ísu súmbanivo kwená kwayó-kwáási imáyáa ésa aúnkwaiguráimba póna usásinaniye-imayaa ésa sésa anóndakoo kaw'e'á imbá póna áí'a érankaniye suwaná ¹⁴ Ísu avora'á séna Árásárasi pukwiyé. ¹⁵ áí'o ipa'á íma kwesé máyaunda kaw'e'á imbá póta kwenópataamo kondá suwáné'a kentávái árai'a Áánútumpakemba kunkáiyé simásinkanaaowe súwana ¹⁶ kwená kwayó-kwáásivínkémbá moórawai áwí'a Tómaasi kwááyu áwí'a ávárawaama kwemá simátimena séna Yútaa-anon-kwaasi Ísumba inkamónááomba póta kweséya puwónáeta kónaumne Tómaasi siráiyé.

Ísuma puwíyampinkemba usásinanaaowaina ááimban-iyé kwaasái.

¹⁷ súwana Ísu Pétáni-naopa'a kúmba Árásárasi puwúwasa utámárowana éiyaimba kwaúnka'a Ísu koísaraiye. ¹⁸ Pétáni-nao'a Yérúsaremuva'a egwaa'á pósa ¹⁹ Máátaante Máriyaante tiyóvígo pukóntavesa Yútaa-kwaasiyomba ivi'á kogwétesa máyówana ²⁰ Ísu kwétiyemo sumbá Mááta iséna kwétupa'a kúwana Máriyaa naaúmpa'a máyowana ²¹ Mááta Ísuntavena koséna anóndakoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóví íma púwísino. ²² ívé'o Áánútumbo áísaa inanamó éna mirá íníye-imayaa kwéune súwana ²³ Ísu séna enayóví pukáimpinkemba usásinaniye súwana ²⁴ Mááta séna naaén-kanaama tínana pukáindavinkemba usásinaniye-imayaama kwéune súwana ²⁵ Ísu séna puwómpinkemba kwéusasinaawemo sewáiná ááimba kemá úne. aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowaina ááimba kemá úne. kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái

máyáawaimo ésa puwónááombanivo usásinanaaowe. ²⁶ mésa kesáiyavai áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa íma puwónááowe. mindáyavai emá áraire kwésono Ísu Máátaantavena súwana ²⁷ Ísóigoo emá Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawai óne. Áánútu ááninko óne. marapá'á kumíníyondawai emá óne Mááta siráiyé.

²⁸ Mááta simásuwena kwéna áúnkontavena aúpá'á áápimba simáména séna anóndako kwétena kwéaayaiye súwana ²⁹ Máriyaa iséna avekáán-umai usásinena kwétupa'a kúmba ³⁰ Ísuma Máátaamo taawánónka'a ména íma naaópa'a túmba ³¹ Máriyaa usásinenamo kúmba Yútaa-kwaasi ivi'á ton-kwáásí awánésa imáyáa ésa sésa utamánkáapa'o ivi'ó táin-dayavena kwiye sésa kwa'maésa kumbá ³² Ísu máyonka'a Máriyaa kwéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino súwasa ³³ Máriyaae kwenánaaemba kwakón-kwaasiye ivi'ó tombá Ísu tuwánówana arumbá éna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana ³⁴ tísaa ena séna náánkara utamánkaraao súwasa anóndakoo taawánaao suwaná ³⁵ Ísu ivi'á tómba ³⁶ Yútaa-kwaasi awánésa sésa pukáiwaimba aruntávéna umánkáiyé suwasá ³⁷ évakarawai sésa aúgvitan-kwaasi aúramba kawé'á umánkaraimbanivo nóra séna íma asóva-mankaisana pukáiyó siráawe.

Ísu Árásárásimba usásinankarain-kwasai.

³⁸ suwaná Ísuna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana utamánkaropa'a kúmba murí-ávímbá má-makesa óika'a óntandei awáá umásúwówana Ísu koawánéna ³⁹ séna óntamba akwátúwáaro súwana Mááta pukówai ámánaako séna Ísóigoo éiyain-tawai kwáimba póna ánkúte íniiye súwana ⁴⁰ Ísu séna á'a simáme'a súnnda kesáiyavaimo áraire sémo kenká'ó agevamáimo mémo e Áánútuna kawé'-máayáimá awánaniyone súwasa ⁴¹ óntamba akwátúwówana Ísu kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó kesáái kwéisaan-dayave'a súwi sune. ⁴² kesáái kwéisaampo maanáimbá kwésunda pósa maanká'á máyaan-kwaasi kentávésa árai'a Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe simásuwena ⁴³ anónka'a séna Árásárásiyo iyuwó súwana ⁴⁴ pukówaima iráimba ampaantanéi avakúmá ánáan-kwisuwesa aiyayaanka'a asááúmaresa a'nómpá'á káá-tamaresa mirán-úmakon-tantaakwara'a iyúwana Ísu séna iyátúwéwana máino siráiyé.

anón-kwaasi Ísuna amááyú-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Mááka 14:1-2, Árukú 22:1-2

⁴⁵ Yútaa-kwaasiyomba Máriyaanopa'a kun-kwáásí Ísumo úmba awánésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá ⁴⁶ évakarawai ímaniye sésa amáán-kawaa-kwaasitopa'a kosésa Ísumo ún-aimba simátímúwasa ⁴⁷ mináimbá iséna amáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé aaimó isón-kwaasi tááyesa sésa íma awánáúnda-mayai maémáyáimba póta nóraya ónaumno. ⁴⁸ úwoimo túwáananamo éna

mirám-báyáimá maémáyainda pósa amáparawai kwenáiyavesa áraire sénááowe. minká'á Áróamáani-kamaani-kwaasi tésa anóm-bono'-namba tayawísíyuwesa kentáámá amáparawaima sáwí'a umásínkáávainivo nóraya ónaumno suwaná ⁴⁹ moórawai áwí'a Káyavaasi minkánáa aiva'-mónó-káwááná'á póna séna íma kawé'á umái kwéisaawe. ⁵⁰ Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moórawai puwíníye Káyavaasi siráiyé.

⁵¹ mináimbó súmba íma kwená imáyáavinkemba siráivo minkánáa aiva'-mónó-káwááná'á máyontavena póna Áánútu imáyáama amúwana paárumai séna Yútaa-kwaasi amáparawaiyavena isámai Ísu puwíníye. ⁵² íma Yútaa-kwaasiye su'mai Áánútu áráá'a ovó ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mimbórá'á umái méigwae séna Ísu puwíníye. ⁵³ Káyavaasi mináimbá súwasa minkákémbá Yútaa-anon-kwaasi Ísuna amááyú-aimba suwaná ⁵⁴ mindáyavena Ísu íma Yútaa-anon-kwaasi túranka'a kwéna tiyuwéna ugóna ayááivá'á Évaráímu-naopa'a kúmba kwená kwayó-kwáásíyé koméraawe.

⁵⁵ komáyówana tíyótaasa í-tánón-kánáa sáwiyanka'a tínimba pósa tirumbó kawé'ó íyaneša naa'-naokemba Yérúsaremu-naopa'a koyorupésa ⁵⁶ Ísuntavesa mivá maava'a awánésa anóm-bono'-naumpa'a torupésa sésa tanómbo opa'á tání. íya tíníyo siráawe. ⁵⁷ mono-káwáá-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye sumbá Ísumbo awánésamo ésa simásimiyata tátóráano sumbá mindáyavesa úwoi-kwaasi sésa tanómbo opa'á tání. íya tíníyo siráawe.

Máriyaa Ísu aísamaira'a áséi-kwiyum-basawemba pékain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Mááka 14:3-9

12 tíyótaasa í-tánón-kánáamá sáwiyanka'a túwana ava'moraé-kanaa úwoi kwáyowana Ísu Pétáni-naopa'a kwéna pukómpinkemba usásinankarowai áwí'a Árásárásina naaópa'a kúwasa ² Ísuna toómbá agaimarówana Ísuwe Árásárásiye toómbó naivá'á máyóyana Mááta mintómbá maimái tíma'maena kúwana ³ Máriyaa áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakemba Ísu aísamaira'a sáwíva'a atímarena kwena'nóntáunei uwaúwana mimbásáwén-kwíyúnkó anónka'a naaúmpa'a iyúwana ⁴ moórawai áwí'a Yútási Isakérióti séna nóra sénawa mimbásáwémbá ivátuwena anón-ontamba 300 kina mairéna ímo óísambo makáan-kwaasi taaín-timiyo séna mináimbó siráimba Ísuna kuntaru'ó mayáníwaima séna ⁶ íma óísan-iyaaín-kwaasiti imáyáa éna séna kwemá Ísuna kwaásiti óntanka'a kárákwironda'a umóyándá'á póna minóntámpinkémbá mayánáe séna mináimbá súwana ⁷ Ísu séna minínimbá aúwéwana úwoi máino. púwónanamo pésinkanintavena mirá kwéiyé. ⁸ ímo óísambo máraán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiyá'a túwa'naa ónái sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne Ísu siráiyé.

Árásárásina áamáyu-aimba siráan-kwasai.

⁹ súwasa Pétáni-naopa'a Ísu máyáye sumbá sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi isésa Árásárási pukówana usási-nankarowainte kotuwánanae sésa kuráa.

¹⁰ Árásárásimba usásinankarontavesa pósa Yútaa-kwaasima miwítí anón-kwaasi tiyuwésa Áánú-tunopakemba kunkáiwainopata kónáe sésa suntavái mono-káwáá-kwáásí Árásárásina áamáyu-ainkwarara'a siráawe.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Árúku 19:28-40

¹² tíndauraamba áséi-masawemba pérankomba pó-na ívékaamba Yérúsaremuva'a Ísu kwétiyemo sumbá kwaásiyomba isésa ¹³ taayánáma ayáiresa aampakémbá kogwéairesana anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéu-mankaiye. kwená Ísareri-kwaasiti kawááná'án-iyé kwenáwí'a mósá kwémaraumne suwaná ¹⁴ moórá-poima áwí'a tónkigo Ísumba ayáá'maena túmba ¹⁵ naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Sáiyono-naopaken-kwaasi táá'a kaivó kentí kawááná'á kwétiye. naanté-tónkígó ayáá'maena kwétiye agaimarénamo siróntemba miráumai Ísu tiráiyé. ¹⁶ mitáwai kwená kwayó-kwáásí íma imáyáama umái tááka'a makómbe pósa Ísu pukómpinkemba kwíyómpa'a iyúnka'a tááka'a marésa sésa aúvávimba kwáyáinka'a póna mirán-iyé siráawe. ¹⁷ Ísuma Árásárási pukómpinkemba usásinankomba awánésa évaka-kwaasi simátímúwasa ¹⁸ isésa mindáyavesa pósa aampakémbá koáirówasa ¹⁹ mono-káwáá-kwáásí iséise esa sésa amáparawai kentáámá siyuwésa kwenarááiyé su'mai kwégwaraavo nóraya ónaumno siráawe.

Kíríki-ayampaken-kwaasi Ísumba awánanae siráan-kwasai.

²⁰ Yérúsaremu-naopa'a monor-áimbá isánáe sésa Yútaa-kwaasi kuwasá Kíríki-kwaasiye kwésa ²¹ Vírípima Kíríri-ayampa'a Pétésáítaa-naopaken-kwaasigonopa'a tésa sésa Ísumba awánanaeta túne suwaná ²² Vírípima Éndarumba kosimái áí'maesarai Ísumba kosimámúyana ²³ Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba póna kesúwíko anómbo índayavena ívé'a kwévaariye. ²⁴ árai'a simátíme'a sé'a ánáyumbo úwoimo kwaíndamo éna íma arambá iyánívo ayumbá u'maráawana aáyánkarena áruma kwiréna sáwívar-aramba imái ávu kániye. ²⁵ mirámó ontembá tirááimo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo maambárarakén-ímáyáámó tuwáiyawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ kentávésa ená mayáímá mayánáe síyawai kesínaaemba kwáráaro. mirámó iyawai kesé ménaaowe. kesí mayáímó mayáiyawaima kesivo kentúwí'a mósá marániye Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwúntavena siráin-kwasai.

²⁷ Ísu simásuwena séna kesirunkómá umbaiyé taimbá pó'a nóra sénaumno. kesivoó maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwaaó íma mirá sénaumpo kemá mindáyave'a kunkáumne. ²⁸ kesivoó enáwíko anómbe íniye súwana kwíyómpakemba aaí séna á'a kesúwí'a anómbe uráunda pó'a moórágwara'a ónaumne súwasa ²⁹ máyón-kwaasiyomba isésa évakarawai sésa kwíyónaai siyé suwasá évakarawai sésa Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aaí kwésimamiye suwaná ³⁰ Ísu simátimena séna mináimbó isáámbe íma kembá kwésuwa'naa-ivo kembá kwé-tuwa'naa-iyé. ³¹ marapá-kwáásímó aaivimbó maitinkáin-kánáámá kwétiye. marapá-kwáásítí sáwí-kawaana'a kwatiyuwánín-kanaama kwétiye. ³² taaira'á mói sinkánááon-tawaima amáparawaima imáyáama tíménasa kesópata ténááowe Ísu séna ³³ mirámó siráimba taaira'á inkamíyana puwíníntavena súwasa ³⁴ kwaásiyomba isésa sésa Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima aasiyaasí maí'mai'a íniye siráivo emó sénda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba pósa taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne sémpo emá nááwa se ewá seénó suwaná ³⁵ Ísu séna kwaási sáma kamátinkaina'a úndanivo sáwíyanka'a kesé mé-naumne. kwaásimo túnín-ayampa'o kombá náávara'i kwégowasa pósa íma kwéawanaawe. túnín-tantaako kesópa'a tivó sé'a sáma kamátinkaipa'a máero. ³⁶ sáma kaimbá pó'a kentávé'a sé'a kentáásí ságayanda'a óne sembá pó'a ságayanko áráá'maa'a aú'mái ménaaowe Ísu siráiyé.

Yútaa-anon-kwaasi Ísuntavesa íma áraire siráan-kwasai.

Ísu simásuwena tiyuwéna aúpá'á méraiye. ³⁷ túranka'a kawé'-má'yái íma awánaraan-awaame'a uráimbanivo kwentávésa íma árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe. ³⁸ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaima áwí'a Áísáya siráin-aimba árai'a súmba

Ísóigoo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináin-távésa íma áraire kwésewe. ená asirayámbá agaráátinkaandamanivo íma kwéawanaawe Áísáya agaimaréna siráiyé. ³⁹ Ísun-aaiyavesa íma áraire suntavéna naaóvá'á Áísáya agaimaréna séna

⁴⁰ Áánútuma túramba kavítúwáísasa pósa túramba íma kwéawanaawe. Áánútuma táá'a kaúntinkaisasa pósa íma kwéisaawe. Áánútumo simbá mirá uráunda pósa kesópa'a íma tíya'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkanaumne Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna séna ⁴¹ Ísuna sá-gayamba awánomba póna mináimbá agaimaréna siráiyé.

⁴² Yútaa-anon-kwaasi évaka'a Ísuntavesa árai'a Áánú-tunopakemba kunkáiyé sésa áamáan-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á iyóvo sésa aambá áumbaraavainiye sésa íma avora'á sumbá ⁴³ Áánútuma kesúwí'a mósá maráínkwáe-imayaama ímanovo kwaási évakarawai kesúwíta mósá maráígwáe-imayaama ésa mirán-ímáyáámá umbá pósa Ísuntavesa áraire íma avora'á siráawe.

Ísu simátimuwasa taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁴ íma avora'á suwaná Ísu anónka'a séna kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai íma kentáváyé su'mai kwésevo si'mákaiwaintavaig-wara'a áraire kwésewe. ⁴⁵ kesí ááimbo suwánaawaimo ombá íma kené su'mai kwésuwanaavo si'mákai-wainkwar'a kwéawanaawe. ⁴⁶ marapá'ó kumúnda kwaási sáma kamátinkaina'a únda pósa kenká'á agevamái máyáawai íma túnín-ayampa'a ménaaowe. ⁴⁷ kesááima ísámai íma kawé'á kwéowai aavimbó maitinkáima íma kemá úne. marapá-kwáásí íma aavimbá maitínkáandayave'a kumúndanivo sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae'a kunkáumne. ⁴⁸ naaén-kanaara'a kesáái isésa tínaaemba umásinkaiyawai sésa kawer-áimbá sí-naaemba umámakaundaniye sénááowe. ⁴⁹ íma kesí imáyáavinkemba súnda pó'a kesivo si'mákaiwaima simásímakain-aimba súnda pó'a naaén-kanaama tí-nasa sésa kawer-áimbá sínaaemba umámakaunda ímo oráámbá uráundaniye sénááowe. ⁵⁰ kesivon-ááima aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-aimban-iyé. súnda-aimba kesivo simásímakain-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwaási tísamaira'a nombá pétinkarain-kwasai.

13 tíyótaasa í-tánón-kánáá aavýaaraamba kwáy-owana ívékaamba Ísu imáyáama éna séna marapá'á tuwé'a kesivonópa'a kuntauweré'a iyónaunda-kanaama kwétiye séna marapá-kwáásí kwenááima ísón-kwaasi ávááraumai imáyáama tiména mi-wiyáváyé séna puwíniye súwana ² Sáátáánigo Sáímoni ááninkomba áwí'a Yútási Isakériótimba Ísuna kuntaru'á uwó-imáyáámá ámakowasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé toómbá kwénowana ³ avowámá amá-par-asirayamba ámakowana póna Áánútunopakemba kunkáunda pó'a kuntauweré'a iyónaumne-imayaama Ísu éna póna ⁴ toómbá némáyonkakemba usásinena paákákén-únánkwátói ayú'marena táuri úsúmaena ⁵ táávepimba nombá atímarena kwená kwayó-kwáásí tísamaira'a nombá pétinkena táurinei uwátuwena ⁶ Ísuma Sáímoni Pitaanopa'a túwana séna Ísóigoo íma kesísamaira'a nombá pésinkao súwana ⁷ Ísu séna kemó úndama ívé'a íma kwéisaanda po aáno isáníy-one súwana ⁸ Pítáa séna kesísamaira'o nombó pésinkendayave'a a'áo síma sima'a ónaumne súwana Ísu séna enaísamaira'o ímo nombó pérankaanamo éma kesí kwaási-i'a íma íníyone súwana ⁹ Pítáa séna Ísóigoo ená

kwaási-i'a ónáe súmpo sísamairare su'mai íma pésinkenda síyayaampakwara si'nómpákwará'á nombá pésinkao súwana ¹⁰ Ísu séna nombó pékaawaimo ésa íma amápa-kuva'a nombá peránááovo tísamairare su'mai nombá peránááowe. keinárawa'a nombá pé-tasaawana kímborawai íma nombá pékaiye súmba ¹¹ Ísu kwená kuntaru-kwáásígómbá ísarontavena séna keinárawa'a nombá pétaawana kímborawai íma nombá pékaiye siráiyé.

¹² Ísu simásuwena tísamaira'a nombá pétinkayuvena paákákén-únánkwátóimo ayú'maromba maimái úmaena ménamo toómbó némáyopa'a kwéna tísaa ena séna kemó úndawaina ááimba ára kwéisaao.

¹³ kentávé'a sé'a amápa-tantaa'a agaráásinkaan-dawaima Ísóigoma ónemo sembá árai'a mirán-kwáásímá úne. ¹⁴ kemá kentí agaráátinkaina'a Ísóigoma pó'a tísamaira'a nombá kwévetinkandayave'a kemá moórá-mora-umai nombá pétinkaauro. ¹⁵ kemó kentí kwayó'ó maráúndantemba keinárawakwara'a mirán-oro. ¹⁶ árai'a simátimé'a sé'a kwayó-kwáásímó ésa miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaítanaaowe. tí'mákaiwain-aai maimaésa kosimátímakaawaimo ésa tí'mákaiwaimba íma usáyaaítanaaowe. ¹⁷ miráumái kemó uráunda á'a awánaraavo mirámó íyambo é'a tirumbá kawé'á ónááowe. ¹⁸ keinárawapinkemba íma amáparawaiyave'a súmpo ítátinkaunda-kwaasi á'a tú-yaraumne. Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna kesé moórávinkembo toómbó naráiwaima kesí kuntaru-kwáásímán-iyé agaimaréna siráimba árai'a siráiyé. ¹⁹ íma paáruraisa'a simátimunda póna aánomo paárína'a kentávé'a sé'a árai'a séna Áánútunopakemba kunkáiyé sénááowe. ²⁰ árai'a simátimé'a sé'a tí'maráanasa kwíyawai táái ísámai kawé'á íyantenu-mai kesáái ísámai kawé'á ónááowe. kesááimo isáyantenu-mai si'mákaiwain-aai isánááowe Ísu siráiyé.

moórawai kesí kuntaru'á íníye Ísu siráin-kwasai.

Mátíyu 26:20-25, Máaka 14:17-21, Árúku 22:21-23

²¹ Ísu simásuwena kwenarumbá umbái tówana séna árai'a simátimé'a sé'a keinárawapinkemba moórawai kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwata ²² kwená kwayó-kwáásí moórá-mora-umai méta kwe-naúvinaayaivimba éta nááwantavena síiyó séta ²³ kwená kwayó-kwáásí Ísuma kembá arumbá símakowaima Ísuna egwaa'á máyaawanana ²⁴ Sáímoni Pítáa kentávéna aúwánáán-awaame'a éna séna nááwantavai seénó se áísaa uwo súwa'a ²⁵ avakáa-umai áísaa e'a sé'a Ísóigoo emó sénda nááwa'iyó séwánana ²⁶ Ísu séna kemó toómbó nompí tu'mái aménaunda-kwaasi kwemán-iyé séna toómbá maimaéna nompímbá tu'mái mindá'á Sáímoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásimba amúwana ²⁷ mintómbá mayówana Sáátáánigo kwenarumpimba iyúwana Ísu simáména séna emó ónáe sindaí'a maaránka'a uwó Ísu súwasa ²⁸ toómbó kwénaapa'o máyón-kwaasi Ísumo sún-ainkona ááimba íma ísámai kawer-umbá ²⁹ sésa Yútási óntanka'a tavikówaintavena

Ísu séna ímo óísambo makáan-kwaasi évaka'a timiyó Ísu siyé sésa tanómbó káúvón-kanaaratavai sésa toómbá meéyán-uwó Ísu siyé suwaná ³⁰ Yútási Ísumo amún-tomba maimaéna avekáán-umai máápa'a kumúwana túnkuraiye.

aúná-amaambo simátímakain-kwasai.

³¹ Yútási máápa'a kumúwana Ísu séna ívé'a kwaási úrandako súwí'a anómba umái kwévaarisana kesí mayáíngómá Áánútu áwí'a anómba umái kwévaariye. ³² kesí mayáíngómá Áánútu áwí'a anómba intembá ívé'a Áánútu kesúwí'a anómba íniye. ³³ kesí iyámpóiyono. sáwíyanka'a kesé mé'a tiyúwáana'a sivakáá ónááowe. Yútaa-kwaasiyave'o á'o simátíme'o súndantemba kentáv'é'a sé'a iyóndara'a íma kanaán-umai iyónááowe. ³⁴ aúná-amaamba simátímena'a kesirumbó timúndanten-umai moórá-mora-umai kentirumbá tíméro. ³⁵ moórá-mora-umaimo kentirumbó timíyasamo ésa tuwánésa sésa Ísuna kwayó-kwáásín-owe sénááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Máaka 14:27-31, Áríku 22:31-34

³⁶ Ísu simásuwowana Sáimoni Pítaa áísaa ena séna Ísóigoo náávára iyíníyono súwana iyóndara'a ívé'a íma sínaaemba kwaráníyompo aáno sínaaemba kwaráníyone súwana ³⁷ Pítaa séna Ísóigoo nóintavaiya ívé'a íma ánaaemba kwaránaumno. íma pó'a áwa'naa umai púwónana kawé'á íniye súwana ³⁸ Ísu séna áwa'naa umai puwónaumnemo sénda kemá árai'a simámé'a sé'a kokórigomo ímo ááimo siráindara'a kaumborá'á kentávái séma íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu siráiyé.

Áánútunopa'a iyónááon-amba kemá úne Ísu siráin-kwasai.

14 Ísu simásuwena simátimena séna kentirumbá íma sáwí'a é'a íma anón-imayaa oró. Áánútuwe aráápamái mé'a kesé aráápamái máéro. kentí imáyáa Áánútumpa'a tuwé'a Áánútuna imáyáa é'a ánivo kesí imáyáa oró. ² kesivoná naaópa'a sáwíva'-maru'a kwéraiye. ímo mirámó uráinkakai íma simátimusino. ³ kemó iyúnda kentí maru'á uto'mayaa umátinkanae'a iyúne. usauwé'mae'o kuntí'mae'o iyónda kemó máyaundara'a uménaaowe. mirá ona'á kesé ménaaowe. ⁴ kemó iyúnda-amba á'a awánaawe súwana ⁵ Tómasi simáména séna anóndakoo emó iyónda-naopa'a íma awánáúmne. náaraumai minámbá awánaumno súwana ⁶ Ísu séna Áánútunopa'o iyónááon-amba kemá úne. kemá áraikona ááimba úne. kemá maí'mai'a ónááowaina ááimba úne. kesivoná naaópa'a íma úwoi iyónááomba pó'a kemá minámbá únda pó'a iyónááowe. ⁷ kesí ááimbo kwésuwanekai kesivombá awánaasino. ívé'a kwéawanaawe súwana ⁸ Vírípi séna anóndakoo enavombá agaráásínkénanaya kentáá kanaa íno súwana ⁹ Ísu séna ayáátáaka'a keséma máyaundanivo emá kesí ááimba íma kwésuwanaane.

kesí ááimba suwánaawaima kesivombá á'a kwéawanaavo nóra isa enavombá agaráásínkaao seénó. ¹⁰ kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáiyé. mináíntáv'é'a áraire seró. íma kesí imáyáavinkemba súmpo kesivomá kesé ména kwená mayáímá isa'á súne. ¹¹ kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáimba pó'a mináíntáv'é'a áraire seró. ímo mirámó sé'o é'a kesí mayáímá awáné'a sé'a árai'a kwíyómpakemba Áánú-tunopakemba kunkáiyé seró. ¹² árai'a simátíme'a sé'a kentáv'é'a árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé síyawaima kemó úndantem-bayai miwígwará'á mayánááowe. kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amamba ai'maráándayavena miwítí mayáíngó kesí mayáíngómbá usáyaaítaniye. ¹³ kesí imáyáamo é'o sísaá íya'o é'a mirá ónaumpo kentáv'é'a ísámai kesivo áwí'a mósá maránááowe. ¹⁴ kesí imáyáamo é'o sísaá íya'o é'a kemá mirá ónaumne Ísu siráiyé.

Áánútun-amamba ai'maráanana kumíniye siráin-kwasai.

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna kentirumbó sí-makaambo é'a kesáái ísámai kawé'á ónááowe. ¹⁶ kesivombá áísaa onaná karáá'á tutinkániwaimba ai'maráínana kumbéna kesé aasiyaasí maí'mai'a íniye. kwemá áraikona ááimban-iyé. ¹⁷ marapá-kwáásí kwembá íma awánésa kwenáái íma ísáamba pósa íma kanaán-umai sésa kesé tamaiyó sevó kesé ména kentirumpimbá maí'mai'a imbá pó'a kwembá kwéawanaawe. ¹⁸ sáwíyanka'a tiyuwáúndanivo íma megusaamó ontembá ónááovo usauweránáumne. ¹⁹ sáwíyanka'a marapá-kwáásí kembá íma suwánanaaombanivo keinárawa'a ókwara'a suwánanaaowe. kesé ménaunda pó'a kemá aúnaí'a umái ménaaowe. ²⁰ minkánáámá tínimba pó'a sé'a árai'a avowáe ména kesé máyáísata kwesé máyaumne mirá sénááowe. ²¹ kesááimo taagwiavésamo kawé'ó kwéowai tirumbá kwésimewe. tirumbá simíyawaima kesivoé kesé sirunkái tíméyauye. kesirumbó timúndawaiyavaiye simái avora'á paárumai ménaumne súwana ²² Yútási Isakérióti aráámáómá áwí'a Yútási séna Ísóigoo nóintavaiye séwa úwoi-kwaasiyavaiye simái íma avora'á paárumai ménaumne seénó. kentááyáváyé simái avora'á paárumai ménaumne seénó súwana ²³ Ísu séna tirumbá símakaawaima kesáái ísámai kawé'á íyana kesivomá arumbá miwí tímínakai kesé kesivoé miwísé kumbéyauye. ²⁴ kesáái ísámai íma kawé'á kwéowai tirumbá íma símakaawe. súnda-aimba íma kesí imáyáavinken-aimban-ivo kesivo sí'mákaiwaina imáyáavinken-aimban-iyé. ²⁵ kesé máyaundara'a mináímbá kwésimatimune. ²⁶ ánivo kesivomá kwenamambá kentí karáákómbá ai'maráínana kumbéna kesí anondá éna amápa-tantaa'a agaráátinkena súnda-aimba tímína'a tááka'a maránááowe. ²⁷ tiyuwé'a paru kwéumatinke'a kentirumbó kwempa'ó marái-yántáá'á kwétimune. marapá-kwáásí íma kwétimewa'anivo kesirumbó kwempa'ó maráúndantemba miráumai kwétimune. mindáyavena

kentirumbá íma sáwí'a éna íma táá'a kaíno.
²⁸ tiyúwáandanivo kentópa'a usauweránaumnemo súnda á'a kwéisaawe. kentirumbó símakaambo é'a kesivonópa'a iyóndayave'a aamoí ónááowe. kesivomá kembá usáyaaitaraintavaiye simái aamoí ónááowe.
²⁹ íma paáruaisa'a simátimunda póna paárina'a kentáv'é'a sé'a árai'a siráiyé sénááowe. ³⁰ Sáátáánigo maambárárá'a sáwí-kawaana'a kwétimba pó'a íma ayáátáaka'a aaimá simátimundanivo kwená asir-ayánkó íma kembá tátoraniye. ³¹ kesivomá simásimakaimba mirá únda suwánésa sésa avowámbá arumbá ámakaiye sénááowe. usásinaiyata konó Ísu siráiyé.

árai'a ándáma kemá úne Ísu siráin-kwasai.

15 Ísu simátimena séna árai'a ándáma kemá úne. kesivomá minándará'a tavíkaiwaiman-iyé. ándáma kemá úne. ándágo amaimá kemán-owe. ímo arambó iyáinda-amaimo éna ayááisiyuwaniye. arambó iyáinda-amaimo éna ayááe'marainana aráságáyó agaimái arambá iyániye. ayááe'maraintemba simátimakaunda-ainkoma mirá kwéena tirumbá arupí kwéiyé. kesé tarúmai maíya'a kemá kempá'a tarúmai máéno. amaiyé su'maigomo éna íma arambá iyániye. mirámó intembá kesémo ímo tarúmimo maíyambo éna íma arambá iyániye. kemá kesé tarúmai máéna'a pó'a kesémo tarúmimo maíyawaimo é'a sáwívar-aramba imái ménaaowe. kembó ivá'ó siyuwésamo ésa íma arambá imái ménaaowe. ⁶ amaimó ayááisuwindamaimo aáyánkáindamo éna aú'mái agaisuwániye. kesémo ímo tarusíyawaima mirá íniye. ⁷ kesémo tarúmimo maíyawai kesááimo kentirumpimbó táto'mariyawaima áisaa íyana póna mirá umátinkaniye. ⁸ sáwívar-arambo imáimo maíyan-kwaasimo tuwánésamo ésa sésa Ísu arááima kwááan-kwaasin-owe síyana kesivo áwíkomo éna anómba íniye. ⁹ kesivomó arumbó símakainten-umai kesirumbá kembá kwétimune. kemó é'a misírúntáváiye simái máéro. ¹⁰ kesivoná amáámbo ísámai kwenaruntáváiye simái máyaundantemba kesí amáámbo isé'o é'a kesiruntáváiye simái ménaaowe. ¹¹ mináímbá simátímakaunda pó'a kesí aamoi-yántáákó kentirumpimbá anómba kwáyaina'a aamoí umái máéro. ¹² kesirumbó timúndantemba moórá-mora-umai tirumbá tíméro. mindá kesí amáámbo kwétimune. ¹³ kentí kwaásiyavaiye simái kwétuwa'naa-e'a puwónáe sésamo puwíyamba íma moórá-aimba simái usáyaaitamai tirumbá timénááowe. ¹⁴ kesááimo isémáyayawaimo é'a kesí kwaási-i'a ónááowe. ¹⁵ anón-kwaasigona kwayó-kwáásí anóndakona mayái íma awánaraambanivo kwenávárawaisai kwená mayái awánaraawe. mirámó ontáv'é'a pó'a kesivomó amápar-aimbo simásimakaimba simátimunda pó'a íma kesí kwayó-kwáásíyé sendá kesívárawaisaiye sénaumne. ¹⁶ keinárawa'a íma kembá ításinkaawa'a kemá keinárawa'a ítátinkaunda pó'a kwégwe'a asirayán-árámbá koimái sáwívase umái máéro. kesí imáyáamo é'o kesivompá'ó áisaa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ¹⁷ moórá-mora-umai tirumbá

tíméro sé'a mirán-amáámbo simátímakaumne Ísu siráiyé.

marapá-kwáásí tiyámbo umátínkaraan-kwasai.

¹⁸ Ísu mináímbá simátimena séna marapá-kwáásímó keinárawatavesamo tiyámbo umátinkaiya'o é'a tááka'a maré'a sé'a aiva'á kentáásí Ísóigomba áyámbo umánkaraawe sénááowe. ¹⁹ kemá marapá-kwáásívínkémbá kembá ítátinke'a kendéin-owe súnda pósa marapá-kwáásí tiyámbo kwéumatinkaawe. kembó úwoimo marapá-kwáásímó onkákái kentávésa sésa kenkáán-kwáásín-owe sésa tirumbá tímésino. ²⁰ kwayó-kwáásí miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitaraawemo súnda imáyáama oró. kentí anóndako únasa pósa marapá-kwáásí aká'áámbo simásinkesa sáwí'a umásínkáanten-umai keinárawa'a aká'áámbo simátinkesa sáwí'a umátinkanaaovo kesááima ísámai kawé'á iyawai kentááima isánááowe. ²¹ keinárawa'a kesí kwaási-i'a ombá pósa marapá-kwáásí aká'áámbo simátinkesa sáwí'a umátinkanaaowe. si'mákaiwaimba íma awánaamba pósa sáwí'a umái mirá ónááowe. ²² kemó ímo kusimátimundarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáásino. kusimátimunasa miwítí sáwí-imayaa-iva'á túwááraamba íma ivá'á túwáawana úwoi kwáyáiye. ²³ tiyámbo masinkáiyawai kesivonkwárá'a tiyámbo kwéumankaawe. ²⁴ kemó ó'owimo usáyaaitamaimo ímo ó'on-o'om-bayaimo mayáúndarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáásino. kesí mayáímá awánésa kenté kesivonté tiyámbo kwéumasinkaawe. ²⁵ Ánúntun-ai aúváivimba agaimaréna séna úwoiyavesa kembá tiyámbo kwéumasinkaawe siráinka'a póna mináímbá ívé'a kwévaariye. ²⁶ kesivonópa'a iyé'a kentí karáá'a tutinkániwaimba ai'máráanana kesivonópakemba kwenamankó keinárawate kumbéna kwemá áraikona ááinda'a póna kentávéna amápa-tantaa'a kusimátiminiye. ²⁷ kemó mayáímó ááimbo asááwándarakemba á'a suwánaraamba pó'a kentáváígwárá kesí mayáíyáígwárá'a simátímapa'a kónááowe.

16 naaémbo kesááiyave'a íma asiramái mé'a siyúwáavo sé'a mináímbá kwésimatimunda imáyáa oró. ² naaémbo marapá-kwáásímó keinárawatavesamo mono'-náúmpákémbá kwatuwánáemo sénááomba mindáyavesa sésa Ísuna kwayó-kwáásí tínkamiyawai Ánúntuna mayáímá kwémayaawe kampa'á sénááowe. ³ kenté kesivonté íma suwánaamba pósa miráumai sáwí'a umátinkanaaowe. ⁴ ívé'a mináímbá kwésimatimunda póna mindá paárina'a tááka'a maré'a sé'a simásimakaimba kwévaariye sénááowe. mindáyave'a kwésimatimune Ísu siráiyé.

Ánúntun-amanko mayáímá kwémayain-kwasai.

Ísu simásuvena séna keinárawate máyaunda pó'a mináímbá íma simátímaka'e'a ⁵ si'mákaiwainopa'a iyóndatavaiye sé'a ívé'a simátímakaana'a náávára iyónó sé'a íma sísa owa'á ⁶ iyónaumne súnda-aimbo

ísááwana tirunkó umbaí taisa'á pó'a náávava iyónó sé'a íma sísa'á owe. ⁷ árai'a simátimena sé'a ímo iyúndarakai kentí kará'á tutinkániwaima íma kúmísino. iyé'a kwembá ai'maráanana keinárawate kumbéna kawe'á umátinkaniye. ⁸ kumbéna marapá'á máyáan-kwaasi kentí sáwí-imayaagona ááimba agaráátinkaniye. arupímo umáimo maígona ááimba agaráátinkaniye. Áánú-tumo aaivimbó maitinkániwaina ááimba agaráátinkaniye. ⁹ kesááiyavaimo ímo áraire síyawaiyavena simátimena séna kentí sáwí-imayaa úwoi kwáyáiyé síníye. ¹⁰ kesivonópa'a iyúnda íma suwánanaaomba póna kentí kará'á tutinkániwaima arupí umái ménaaomba kunagaráátinkaniye. ¹¹ maambárará'á sáwí-kawaana'a á'a aaivimbá mayánkaraimba póna Áánútu aaivimbá maitinkániyema simátimimbaniye. ¹² sáwívar-aimba simátimusina umbai-áimbá pó'a ívé'a íma kanaán-umai isánáaomba pó'a naaémba isánáaowe. ¹³ Áánútu-amankoma kumbéna amápa-tantaatavena árair-aama va'mái simátiminiye. íma kwená imáyáavinkemba simátimivivo simámakain-aimba simátimena aáno paárinin-tantaa'a simátiminiye. ¹⁴ súnda-aimba simátiminana kesúwí'a anómba íniye. ¹⁵ amápar-aintomba kesivondéimá mindá kendéimán-iyé. miráumai sé'a simámakaunda-aimba Áánútu-amankoma simátiminiye Ísu siráiyé.

tirumbá umbaí tamái naaémba kawe'á uráin-kwasai.

¹⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowe súwasa ¹⁷ kwená kwayó-kwáásivínkémbá évakarawai sésa kesivonópa'a iyúnda pó'a sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo simbá nóintavaiya kwésiyo. ¹⁸ sáwíyankaremo simbá mináinkóná ááimba íya kwéisaumne. nóintavaiye séna kwésiyo suwaná ¹⁹ Ísu miwí tuwánarena áisaa ónáe kwéuwana simátimena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo súnda-aintave'a keinárawa'a ávááraumai kemó súnda-aintave'a ísámae kwénaaowe. ²⁰ árai'a simátimena sé'a keinárawa'a ivi'á táiyasa marapá-kwáásí aamoí ónááombanivo kentirumbá umbaí tamái mé'a naaémba kentirumbá etóyóí ónááowe. ²¹ moórá-ininkomo iyámpóimo maránkarainda-kanaama tíanamo éna áí'o kwéuwanamo maránkaraintavaiye séna ísámai umbaí táinana naaémba miniyámpói awánéna aamoí umánkaniye. ²² mirá ontembá kentirumbá ísámai umbaí té'a naaémba suwáné'a aamoí ónááowe. aamoimó íi-yántá'á íma maitiyuwánáaowe. ²³ minkánáá tína'a íma sísa'á ónááovo kesivombá áisaa íyamba kentáv'é'a ísámai áisaa íyantavena póna mirá umátinkaniye. ²⁴ kesivombá íma áisaa uráavo ívé'a kentáv'é'a ísámai áisaa íyamba mirá umátinkainana kentirunkó anómba aamoí ína'a máéro Ísu siráiyé.

marapá-tántá'á Ísu usáyaaitariye siráin-kwasai.

²⁵ Ísu simásuwena séna kwántámai-aimba simátimunda pó'a naaén-kanaama tína'a kesivon-áái paárumai simátimenaumne. ²⁶ minkánáámó tína'a kesí

imáyáa ontávái kesivombá áisaa íya'a kemá íma áisaa onaná ²⁷ kwemá úwoi tiména kwenarumbá tímakaintavena póna úwoi timíniye. kentáv'é'a sé'a Áánú-tunopakemba kunkáiyé sé'a tirumbá símakaantavena kesivomá arumbá tímakaiye. ²⁸ kesivonópakemba marapá'á kumbáyaunda pó'a ívé'a marapá'á tuwé'a kesivonópa'a iyónaumne Ísu súwasa ²⁹ kwená kwayó-kwáásí sésa ívé'a íma kwántámai-aimpinkemba sémpo avorató kwésimasimene. ³⁰ kesáámá séta áisaa ónáisaye íma súnyaama emá ísaraandana'a po paárumai kwésene. miráyá séta Áánútu-nopakemba kunkáne kwésune suwaná ³¹ Ísu séna kentáv'é'a Áánútu-nopakemba kunkáiyé sembánivo ³² sáwíyanka'a siyuwé'a kentí naaó'-nao'a kóyáwé owa'á keyáá maúsi-na kesivomá kesé máyáiyé. ³³ mináimbá simátimunda pó'a kesé tarúmai mé'a aánoimai kwempa'á máéro. marapá-kwáásí aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaombanivo marapá-tántáákwára kwaásigwara'a usáyaaitaraunda pó'a kentirumbá aamoí umái ménaaowe Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwaásiyavena ísámai Áánútumpa'a námúnaa siráin-kwasai.

17 Ísu simásuwena kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó minkánáámá kwétiye. kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano. ² amápa-kwaasi tavíkáundayavai asirayámbá símakaanda pó'a símakaanda-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a umátinkaunda mindáyavai kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano. ³ eyááma árair-Isoigoma óne. kembá si'mákaandana'a úne. empáre kempáre tésa kenkáísááima ísáawai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe. ⁴ marapá'á enáwí'a anómba umái símakaandamayaima ánasaumne. ⁵ kesivoó maramá íma taróru-raandara'a esé máyauyana kesúwí'a anómba kwáyáinka'a po ókwara'a mirán-ínkwáe'a kwésune. ⁶ marapá-kwáásivínkémbá ená kwaási-i'a umátinke símakaandawaima entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatinkaunasa enáái kwéisaawe. ⁷ símakaandayavesa sésa mintántá'á Áánútu ámakain-tantaare kwésewe. ⁸ símakaanda-aimba simátimunda kwéisaawe. enópakemba kunkáunda-aimba isésa sésa Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé kwésewe. ⁹ miwíyáv'é'a ísámai kwéaisaa-une. marapá-kwáásí úwoi-kwaasiyave'a íma áisaa úmpo símakaanda-kwaasi ená kwaasiyave'a ísámai kwéaisaa-une. ¹⁰ ená kwaási kesí kwaásiman-owe. kesí kwaási ená kwaásima ésa kesúwí'a anómba kwéowe. ¹¹ marapá'á íma máénda enópa'a iyóndanivo miwímá marapá'á ménaaowe. kawe-kesívóo miwír'á emá taviyénda pósa Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái ménaaowe. esé kesémo tarúmimo maúyantemba miwímá tarúmai ménaaowe. ¹² miwísé mé'a tavíkáunda Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái mésa íma sáwí-amba kwakáawe. ánivo moórawai sáwí-amba kwaránimba póna mináimbá Áánútu-n-aaí aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriníye. ¹³ enópa'a íma iyúnda marapá'á mé'a miwí tirumpimbá kesí aamoí-yántáákó anómba kwégwaintavai mináimbá kwésima-

timune. ¹⁴ enáái simátímakaumne. kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndantemba miwímá íma árai'a marapá-kwáásímá ombá pósa marapá-kwáásí úwoi-kwaasima tiyámba kwéumatinkaawe. ¹⁵ íma sé'a miwímá marapákémbá kuntiraaó sumpo Sáátáánigo sáwí'a umátínkáivo se taviyiyó kwésune. ¹⁶ kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndanten-umai miwímá íma árai'a marapá-kwáásímán-owe. ¹⁷ enááima árair-aimba póna tirumpimbá kwáyainasa ená kwaási-i'a umái ménaaowe. ¹⁸ kembó si'maráána'o marapá'ó kunkaundantemba miwímá ti'maráanasa marapá-kwáásívimbá ménaaowe. ¹⁹ miwiyáváyí sé'a enarááíye su'mai kwaráúnda pósa enarááíye su'mai kwaránááowe.

²⁰ íma maankwáásíyé su'maiyave'a áísaa e'a sumpo miwí táái ísésa kentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye síyawaiyavaigwara'a kwéaisaa-une. ²¹ kesivoó áísaa e'a sé'a esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá enté kentéva'a tarúmai ménaaowe. miwímá tarúmai máyáamba pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa árai'a Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. mindáyave'a námúnaavinkemba kwésimamune. ²² esé kesémo mimbóráí'o umáímo maúyantemba símakaanda-asirayamba tímakaunda pósa mimbóráí'a umái ménaaowe. ²³ emá kesé tarúmai máéna'a kemá miwísé tarúmai máyaunda pósa miwímá tarúmai ménaaowe. marapá-kwáásí mindá tuwánésa sésa Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. enarumbá símakaandanten-umai miwígwárá'a tímakaunda pósa marapá-kwáásí tuwánésa sésa áraire sénááowe. ²⁴ kesivoó maramá íma taróruronka'a enarumbá siméma asirayámbá símakaane. símakaanda-kwaasi kesé maígwáe sé'a sún-da pósa kesí asirayámbá awánanaaowe. ²⁵ kesivoó arupínako óne. marapá-kwáásí embá íma kwéawanaambanivo kemá awánáúnda símakaanda-kwaasi kentávésa sésa Áánútuma ai'mákaisana kunkáíwaiye kwésewe. ²⁶ entávái mirándá'a máyáíye simái paárumatimunasa enarumbó símakaandantemba miwí tirumbá simíya'a miwísé ménaumne. entávái mirándá'a máyáíye simái paárumatinkare'a paárunte kónaumne Ísu námúnaavinkemba mirá siráíye.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Áríku 22:47-53

18 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé Kítároni-nomba kóaatasa taai-kanáágúnévimbá komáyówana ² Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé mintáí-kanáágúnévimpá'a kóyo untavéna Yútási Ísuna kuntaru-kwáásí mintáí-kanáágúnévá'a awánéna ³ mivá'a kúmba ámáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé i-kwáásígwárá mono'-nánkár-í-kwáásígwárá'a ti'márówana Yútási ti'maena taánasatagwara ány-atankwara'a maimaésa oómbá to'maésa mintáí-kanáágúnévá'a kumbá ⁴ Ísu kwenópa'o tínín-tanta-akomba awánéna kwená kwaásivinkemba usásinena miwí túrampa'a koména tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa ⁵ Ísu Násáretivakewaintave-ta kwéavakaa-une suwaná miwántávé'o sembá kemá

úne súwana Yútási Ísuna kuntaru-kwáásímá póna miwísé máyomba ⁶ kemá úne Ísu súwasa miwí tayauwéropa'a tanaambá vowaná ⁷ Ísu moórágwara'a tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná ⁸ Ísu séna á'a simátimunda maandá kemá úne. kembó sivakáá ontavé'a maankwáásí étinkaiyasa koró Ísu súmba ⁹ Áánútuntavai siráimba símakaanda-kwaasi íma sáwí-amba kwakáawe sirónka'a póna paárumai mináímbá súwana ¹⁰ Sáímoni Pítaa taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí áá'a agáúsuwomba minkwáyó-kwáásígó áwí'a Marákáasi kwená'a agáúsuwowa ¹¹ Ísu Pítaantavena séna ena taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. sí'a índai'a umásinkanaaombanivo kesivoná mayáímá íma tuwánáúnda pó'a mirámá ónaumne Ísu siráíye.

Ísumba áí'maesa Ánásinopa'a máánkaraan-kwasai.

¹² Ísu súwasa i-kwáásíyé miwítí anón-kwaasiye mono'-nánkár-í-kwáásíyé Ísumba táto'mai ayáánka'a asááúmaesa ¹³ áí'maesa aiva'á moórá-kawaana'a áwí'a Ánásinopa'a máánkówana kwemá Káyavaasi aísáánkoma póna minkánáámá Káyavaasima aiva'-mónó-káwáánákómá póna ¹⁴ ááéma simátimena séna Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíníye siráiwaina aísáánkonopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

¹⁵ máánkówasarai Ísuna kwayó-kwáásíráí moóráwai Sáímoni Pítaawe moóráwaiye Ísun-ánaaemba kwa'maésarai kuyambá aiva'-mónó-káwáánákó moóráwaimba awánasuwwana aaimá ísópa'a Ísumba ánkaroa'a umáyowana ¹⁶ Pítaa aan-tarévímbá máyowana aiva'-mónó-káwáánákómá awánówaima usauweréna ontará'óarákwiron-arasigontavena simámuwana ontá tiyankówana Pítaamba áí'maena usáverowana ¹⁷ mináásígó Pítaamba awánéna áísaa ena séna minkwáásígóná kwayó-kwáásíyá'ono súwana Pítaa séna a'áo ke ó'on-kwaasi úne súwasa ¹⁸ táúgwitavesa ésa mayáí-kwáásíyé i-kwáásíyé iramá agaimarésa tiyáamba kwégauvwana Pítaa mináímbá simásuwena irará'a koména ayáámba kauráíye.

aiva'-mónó-káwáánákómá Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Áríku 22:66-71

¹⁹ Pítaa irará'a kwégauvwana aiva'-mónó-káwáánákómá Ísuntavena séna simátímakaanda-aimba simásimiyo. ená kwayó-kwáásíyáváígwárá'a simásimiyo súwana ²⁰ Ísu séna Yútaa-kwaasiti anómbono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpare simáti simati eémáyaunda avora'á seémáyaunda íma aúpá'a simátímakaumpo ²¹ nóintavai kwésisaa-ono. kesááimo ísaraawai tísaa inasá simátímakaanda-aimba ísaraamba pósa sénááowe súwana ²² mono'-nánkár-í-kwáásígó Ísumba tuvwéna séna aiva'-mónó-káwáánákómó simpímbá íma mirá siyó súwana ²³ Ísu séna sáwí-aim-

bo súndarakai misáwí-áimbá ááema avora'á isinó. kawer-áimbó súndayavai nóinkakena sínkamono súwana ²⁴ Ánási ai'marówasa ayáámpinken-anda íma ayútuwesa mindánankwara'a áí'maesa Káyavaasi aiva'-mónó-káwáánákónópa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáunda-kwaasiman-iyé siráin-kwasai.

Mátíyu 26:71-75, Mááka 14:69-72, Áríku 22:58-62

²⁵ aiva'-mónó-káwáánákónópa'a Ísumba máánkówana Pítaa irará'á ména ayáámba kwégau-vuwasa irará'ó máyón-kwaasi áisaa esa sésa egwárará minkwáásígóná kwayó-kwáásí oónó suwaná mináimbá umémpa'a tuwéna séna ke ímaniye súwana ²⁶ aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí Pítaantavena séna emá minkwáásígóe taai-kigáúv'á máyaaya'a tuwána-raunda áraira súno séna Pítaama áá'a agáúsukowai akún-ándárákéwáímá súwana ²⁷ Pítaa moórágwara'a séna ke ímaniye súwana kokórigó áái siráiyé.

Ísumba áí'maesa Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Áríku 23:1-5

²⁸ kokórigó áái súwasa irataró'a Káyavaasina naaúmpakemba Ísumba áí'maesa kámááni-anondakona pááimpa'a máankesa sésa íma Yútaa-kwaasiti naaúmpa'an-ivo ó'on-kwaasiti naaúmpa'a iyéta tíyótaasa í-tánómbá íya náúnavaiaawe sésa íma iyúwana ²⁹ Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátí kunákáruwena kuntísaa ena séna minkwáásí nóinkakena aavimbá mayankánae séo súwasa ³⁰ ímo sáwí'ó uráinkakai íya áí'maeta túsino suwaná ³¹ Páírátí séna keyáárika'a áí'mae'a kentí áamáambo makénten-umai simánkáaro súwasa miYútáá-ánón-kwáásí sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi moóráwaimbo tuvú'máímo utaiyáwái aambá áuntukaawe sumbá ³² ááema Ísu simátimena séna taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne siráin-aimba paárúwasa áí'maesamo kumbá mináintávésa uwaná ³³ Páírátí naaúmpa'a kuntuaweréna iyéna Ísumba ááyena séna emá Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana ³⁴ Ísu séna ená imáyáavinkena sísa ó. kwaási simámakaawa sísa oónó súwana ³⁵ Páírátí séna kemá íma Yútaa-kwaasima úne. ená kwaásiye mono-káwáá-kwáásíyé áí'maesa kesópa'a tiráavo norá ónasawa'iyó súwana ³⁶ Ísu séna kemó kawáái'ó úndama íma marapá'á kwáyáiyé. kemó kawáái'ó úndamo marapá'ó kwáyáinkakai kesí kwayó-kwáásí áái'a tíyáásino. Yútaa-kwaasi kembá tátoraavo sésa áái'a tíyáásino sésa tátokaawe. kemó kawáái'ó úndama íma marapá'á kwáyáiyé súwana ³⁷ Páírátí áisaa ena séna kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne. mindáyave'a marapá'á kumúnana masínkaraimba pó'a arupí-aimba kwésimatimune. arupí-aintavesamo aamoimó owái kesááima kwéisaawe súwana ³⁸ Páírátí séna nói-aina arupí-aimba-iyó siráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-31, Mááka 15:6-20, Áríku 23:13-25

Páírátí simásuwena kunákáruwena Yútaa-kwaasitavena séna kwemó sáwí'ó uráimbo simásímakaamba avakáá únda íma isáúmpo ³⁹ tíyótaasa í-tánónkánáá tintembá moórá-kwaasi ááyaawa'a ándávakemba ayúrankaundantemba minkánáámó tink'á Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno tísaa ena súwasa ⁴⁰ anónka'a sésa ímanivo kwembá íma ayúranke Párápásimba ayúrankaao suwaná Párápási-ma ááite tiyéna umóyánté in-kwáásímán-iyé sésa kwembá ayúrankaao siráawe.

19 suwaná Páírátí i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'-nesa ² anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-iyé sésa umánkesa ³ kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai kwenópa'a tésa sésa Yútaa-kwaasiti kawáánará óne sésa tiyáándeí tuvúto'na uráawe.

⁴ tuvúto'na uwaná moórágwara'a Páírátí kunákáruwena amápa-kwaasiyavena séna maísáaro. íma sáwí'a uráintave'a áí'mae'a túranka'a máankaraana'a awánaaro. íma sáwí'a uráiyé súwana ⁵ Ísu kunákáruwena a'nómpímbá áwí-andagwara naaeyayán-únánkwátóigwara'a kunákáruwowa Páírátí simátimena séna minkwáásígómbá awánaaro súwasa ⁶ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánkár-í-kwáásíyé awánésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwiyana puwíno suwaná Páírátí séna kwemá íma sáwí'a uráimba pó'a kemá íma tuvuwónaumpo keinárawa'a áí'mae'a taaira'á máyuvuworo súwasa ⁷ Yútaa-kwaasi sésa kwemá séna Áánútu áánimba úne seémáyaimbanivo kentáásí áamáánkoma séna mirámó síndawaimba tuvuwiyana puwíno símakaampimba pó'ta tuvuwónaumne suwaná ⁸ Áánútu áánimba úne siráin-aimba Páírátí isówana ávááraumai áá'a kówana ⁹ naaúmpa'a kuntuaweréna umaéna Ísumba áisaa ena séna náávakewaiya'ono súwana Ísu iséna íma aái súwana ¹⁰ Páírátí séna kemó áisaa únda nóra se íma aái kwésono. kemó aaimó senasamó ésa ayúrankanaaowe. kemó senasamó ésa taaira'á tuvuwiyama puwíníyone. minásiráyámbá tokáumne súwana ¹¹ Ísu séna Áánútumo minásiráyámbó ímo ámakainkakai íma toráasino. Áánútu ámakaivo sí'maenamó enká'ó másínkaiwaina sáwí-mayaigoma ená sáwí-mayaigomba usáyaaitariye siráiyé.

¹² Ísu súwana Páírátí mináímbá iséna séna nóra'iyó ke minkwáásí ayúrankanae'a kwéune súwasa Yútaa-kwaasi anónka'a sésa emó ayúrankemo éma íma Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási-i'a kwéone. Ísu séna kemá kawáánákómá úne siráintavai Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakomba usáyaaitanae siráintavai mindáyavaiye séma íma ayúrankaao suwaná ¹³ Páírátí mináímbá iséna Ísumba áí'maena máápa'a óntan-ayaumá kwáyom-barupa'a Yútaa-kwaasi táávinkemba áwí'a Kápata-marupimba kumbé-

na aavimbá maitínkarom-barupa'a kumbéna Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-iyé súwana tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwana ívékaamba kwáyá'wái sáwíyanka'a tíniye úwana Páírátí Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-iyé súwasa ¹⁵ ímaniye sésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí tísaa ena séna kentí kawáánákómbá taaira'á tuvuwíyane'a kwéowe súwasa mono-káwáá-kwáásí sésa Árómaani-kamaani-aiva-kawaanako kweyáama kentáásí kawáánákómán-iyé suwaná ¹⁶ Yútaa-kwaasi táái-go usáyaaitontavena Páírátí séna Ísumba taaira'á tuvúworo séna tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Árukú 23:26-43

¹⁷ Páírátí tímúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa taaimá tuvuwónááon-taima kwenká'á ámúwana áúgwaa-ta'maena tuvuwónááon-ayampa'a kúmba mináyám-paré sésa áwí'a a'nómayaampare Yútaa-kwaasi tááivinkemba Kórígótaavare mináyámpá'á kúwasa ¹⁸ taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kae-kwáásírái Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa Ísumba avumpimbá tuvúsúmarowana ¹⁹ Páírátí kwená mayái-kwáásíyávéna séna Ísu Násáretivakewaima Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé sé'a agaimái taaira'á aráá-pamankaaro súwasa ²⁰ kaumbo-kwáásí tááivinkemba Yútaa-kwaasi tááivinkenkwara Árómaani-kwaasi tááivinkenkwara Kíríki-kwaasi tááivinkenkwara'a agaimái aráápamankarowasa sáwíva-kwaasi awánomba tuvúwún-ayampa'a anón-daopa'a egwaa'á kwáyontavai sáwíva-kwaasi mináúvái'má awánésa táámpamai ísówasa ²¹ Yútaa-mono-kawaa-kwaasi Páírátintavesa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé íma mirá simái agayáámpo kwemá séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á úne mirá simái agayaaó suwaná ²² Páírátí séna á'a agaimakáumne siráiyé.

²³ i-kwáásí Ísumba taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaronka'a kwená unáánkwátói maimaésa éyainka'a taaímbaresa moórá-mora-i-kwaasi éyain-kwaasi minúnánkwátói maimaésa moórá-ampaanta paákár-únánkwátói íma arúmakon-ampaantama maimaésa sésa ²⁴ tararáivo séta aavéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitena mayáníyo sumbá Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

kesí unáánkwátói taaímbai maimaésa moórá kesí ampaantarátávésa aavéima tiyaráawe sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

²⁵ i-kwáásí mirá uwasá Ísuna kwaasi taaira'á tuvúkón-taigona ááimpimbo máúmba Ísumba anówa úwana kwenáúnko Kórópasi awainínkó áwí'a Máriaa úwana Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwasa miráumai-inimba taaigoná ááimpimba máyówana ²⁶ Ísu kwenanówamba awánéna kembá Yónimba suwánéna anówantavena séna mindá enáánimban-iyé séna ²⁷ kentávéna séna mindá enanóman-iyé súwa'a ísé'a kesí naaúmpa'a móankare'a kárákwiraumne.

Ísuma pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Árukú 23:44-49

²⁸ minkákémbá Ísu imáyáama éna amápa'-mayaima ánásaumne súmba sáwí-imayaagomo tá-tokaimpinkemba iyátinkaunda-mayai amápa'-mayai ánásasuwaumne séna Ísun-aai Áánútuna aúvávinkemba paárinintavena Ísu séna nontávái kwésinkaiye súwana ²⁹ ándá-aran-domba ikaa'-nómbá anavéúmpimbá kwáyowana paru-táyánáma mindóm-pimbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáé séna Ísu óika'a mósá marówana ³⁰ Ísu néna séna amápa'-mayaima ánásasuwaumne séna a'nómbá kívaimai avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

Ísuna akwámpimbá kwaantáandéí agaivaráin-kwasai.

³¹ Ísu kweyááríka'a puwúwana Yútaa-kwaasima agándon-kanaama tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwasa pósa sésa agándai-kanaara'a puwíyan-kwaasi taaira'á máévo sésa Páírátinopa'a tésa sésa puwíyan-kwaasi íma úwoi tíyúwéwasa taaira'á máéro. tísamaima ankaisíyasa ááéma puwíyasa taairakémbá marapá'á maitiyúwáaro suwaná ³² Páírátí owé súwasa i-kwáásí Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaron-kwaasi tísamaima koankaisésa ³³ Ísunopa'a tumbá á'a pukóntavesa kwe-naísamaima íma ankáisúmba ³⁴ moórá-i-kwaasigo Ísuna akwámpimbá kwaantáandéí agaivówana naegwára nonkwárá'á kunkáiyé.

³⁵ mindámó awánáúndawaima simátímakaumne. awáné'a árair-aimba súnda pó'a ísé'a sé'a áraire sénááowe. ³⁶ Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna kwenayáátámba íma ankaisíniye agaimaréna sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe. ³⁷ moóráva'a agaimaréna séna kwaantáandéímó agaiváindawaimba avuwónááowe agaimaréna sirónka'a póna paáururaiye.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Árukú 23:50-56

³⁸ Yósépima Árímatíyaa-naopakewaima Ísun-aai ísówai póna Yútaa-anon-kwaasi táároi inkaiséna kwenáwí'a áúyotukomba póna Ísuma puwúnka'a Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana Páírátí séna kanaámpó mayáníyone súwana Yósépi Ísun-auma komayówana ³⁹ Níkótimasima ááéma Ísunopa'a no'wáámba tiráiwai áséi-kwiyumba úmbasawemba anóm-basawemba kae'á maimaéna Yósépimba kóáí'maesarai ⁴⁰ Ísun-auma komaimaésarai ampaantavimbá mináséi-kwíyúm-básáwénkwárá'á asááúmaesarai tésarai Yútaa-kwaasi miráumai utaan-tembá pósarai miráumai utarááiyé. ⁴¹ Ísumbo tuvúkáan-ayampa'a taai-kigáúmá kwáyowana utaráamburi-aima ímo kwaasi utaróm-buri-aima kwáyowasarai ⁴² agándai-kanaama sáwíyanka'a tíniye sésarai mimbúrí-áímá egwaa'á kwáyontavesarai Ísumba mimpím-bá máutaraaiye.

Ísuma pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Mááka 16:1-8, Árúku 24:1-12

20 sontaará'a irataró'a íma sán-karowana Máriaa Mágátáara-naopaken-ininkoma utamánkaropa'a kwéna koawánómbea murí-áigóná óikaken-ontamba maisukówana koawánéna ² isaaiséna Sáimoni Pítaante kenté tasimásimena séna kentáásí anóndakon-áúma murí-áivínkémbá maimaésa náávára makááo súwakai ³ Pítaae kesé utamánkóm-buri-aiva'a kónáe sékai ⁴ isaaisékai kówayamba kemá Pítaamba kóyaaita kwé'a aiva'a murí-áivímbea kówánda ⁵ kivaire'a ampaantawé su'mai kwáyomba awáné'a íma murí-áivímbea usáveráawánana ⁶ Sáimoni Pítaa téna murí-áivímbea usáverena awánómbea ampaantawé su'mai kwáyowana ⁷ Ísu a'nónkákén-ámpáántá moórá-ayampa'a kwáyowana awánówa'a ⁸ murí-áivímbea aiva'a kówándawai usávere'a awáné'a sé'a árai'a pukáimpinkemba usásinkaiye séwándanivo ⁹ Áánútun-aai aúvávímbea agaimaréna séna pukáindavinkemba usásinaniye siráimba íma ísámai kawé'a ówáyamba ¹⁰ kenkáisi naaópakai kuráuye.

Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.

Mááka 16:9-11

¹¹ naaópa'a kówayana Máriaa murí-áigó óika'a ména ivi'a kwétena kivairena murí-áivímbea awánómbea ¹² kae-kwáásí kwayán-únánkwátóigwara'a Ísumba utamánkóm-barupimba mésarai moóráwai a'nómpá'a maúwana moóráwai aísamaiva'a maúwana umái máyóyana Máriaa tuwánówasarai ¹³ sésarai meníninkóo nóintavai ivi'a kwétaano suyaná Máriaa séna kesí Ísóigomba maimaésa náávára makááo sé'a íma kwáyáisa'a kwéawanaumne ¹⁴ simásuwena tagwántámai awánómbea Ísuma úmbanivo íma aúyówana ¹⁵ Ísu séna meníninkóo nóin-ivira kwétewa nááwana kwéavakaa-ono súwana Máriaa séna taai-kigáúrá'a tavíkáiwaima iyé-ímáyáá éna séna emó maimaémo nááva'o maké simásimiyo. komayánáivo súwana ¹⁶ Ísu séna Máriaa súwana mégwantena kwenááivinkemba séna Araponai súmba maanáipínkémbá kwántámai séna kesí Ísóigoo súwana ¹⁷ Ísu séna kesivonópa'a iyóndayavai kwéumpo íma tátoraao. kesívárawaisai kosimátíme se kesivo kentivonópa'a iyúne. kesí Ísóigo kentí Ísóigonopa'a iyúne súwana ¹⁸ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko Ísuna kwayó-kwáásí kosimátimena séna Ísóigomba awánáúmne séna Ísóigomo sún-aimba simátimakaiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mááka 16:14-18, Árúku 24:36-49

¹⁹ misóntááóná enónka'a Ísuna kwayó-kwáásí Yútaanon-kwaasiyavena tá'a kówasa naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁰ ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'a agaráátinkowasa miwítí Ísóigomba awánéna pósa ávááran-aamoi umánkówana ²¹ Ísu moórágwara'a séna aánoumai

máéro. kesivomó si'mákaintemba umái keinárawa'a ti'maráana'a kesí mayáímá komáyáaro séna ²² kwenááma aútimena séna Áánútun-amankomba tíménana kesé méniye. ²³ sáwí-imayaamo maitiyuwáyanamo éna misáwí-ímáyáámá ánasaniye. ímo maitiyuwáyanamo éna misáwí-ímáyáámá úwoi kwaikwai'a íniye Ísu siráiyé.

Tómáasi Ísumba awánarain-kwasai.

²⁴ Ísuma paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánasuwonka'a Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaao kwemá ó'opa'a máyomba ²⁵ túwasa simámesa sésa Ísóigoma paárisata awánáúmne suwaná Tómáasi séna ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'ó awáné'ó tá-torekai sé'a pukáimpinkemba usásinkaiye súsino súwana ²⁶ avakaeté-no'waamba maisuwésa Tómáasigwarar-umai ókwara'a kwená kwayó-kwáásíyé naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁷ Tómáasintavena séna siyáánarumpimba táto'mai awáné sukwámpímbea táto'mai awáné se kentávái kamparé sénavainivo áraire siyó súwana ²⁸ Tómáasi séna kesí Ísóigoo emá kesí Áánútu óne súwana ²⁹ Ísu séna ááéma íma suwánarempo kamparé siráandaniye. ívé'a suwánáánda po áraire kwésene. ímo suwánewaimo ésa árairemo sésamo ésa aamoí ésa tirumbá kawé'a ónááowe Ísu siráiyé.

³⁰ Ísuma kwená kwayó-kwáásí súranka'a ó'on-o'ombayai-awaame'a agaráásinkowa'a évaka'a maankwándááivímbea íma agaimaráúndanivo évaka'a agaimakáúmne. ³¹ Ísuma Áánútu áánimbea póna kwemá usásinankaiwaiman-iyé séna maanáúvámá agaimakáúnda pó'a Ísuntavesa áraire sénááowe. mirámó síyawaimo ésa Ísuwe tarúmai mai'mai'a ónááowe sé'a mindáyave'a maanáúvámá agaimakáúmne.

avakaeté-kwaasima Ísumba awánaraan-kwasai.

21 naaémbe Táipíriyasi-kwaaunkon-awampa'a Ísu miráumai paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánaraawe. ² kwená kwayó-kwáásí torupésa miwí túwí'a Sáimoni Pítaawe Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaawe moóráwai Kárirí-ayampakemba Kéna-naopakenkwaasi áwí'a Nátáníyowe Sépéti ááninkaiye ó'on-kaekwaasiye miráumai-kwaasi torupówana ³ Sáimoni Pítaa simátimena séna noyáá'a kotoráné'a kúne súwasa kesáágwara'a montá kónáeta kwéune sésa nompí-sípívímbea usámaaisesa kumbá no'wáamba noyááramai kwima-kwimar-umbá íma noyáá'a torówana ⁴ irataró'a Ísu nonawámpá'a máyowasa íma aúyowana ⁵ Ísu séna iyámpóiyono. noyáá'a tokááo súwasa ímaniye suwaná ⁶ Ísu séna kwase-únámba tiyáánurapar-ayampa'a nompímbea túwéwana kumína'a noyáá'a asínáaro súwasa kwemó sún-umai sáwíva'-noyaa'a asínówana mindómpí-sípívímbea íma kanaán-umai máráára'naraa éna ógwitowa'a ⁷ kemá Pítaantave'a sé'a epínda Ísóigoman-iyé séwánana Pí-

taa mináímbá iséna mayáímó mayáíndayavena paákákén-únánkwátói ayú'maromba minúnánkwátói maimái úmaena nompí-sípí tuwéna nompímbá ásávena nonáámááíva'a kúwana ⁸ nonáámáái egwaa'á kwáyowata ó'on-kwaasiya mindómpí-sípí maimaéta kwase-únámbá tavisímaeta kówánda ⁹ nonáámááíva'a ásávaawandaya iramá kwégowana noyáákwara toónkwárá'á kwéagayowata awánaawananya ¹⁰ Ísu séna tóráan-doyaa'a évaka'a maimaé'a teró súwana ¹¹ Sáímoni Pítaa nompí-sípívímbá usámaaisena kwase-únámbá tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana anón-doyaa'a ¹⁵³ noyáá'a kwéna sáwíva'-noyaa'a kwáyombanivo kwase-únámbá íma tararówana tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana ¹² Ísu simásimena séna tamandaaró súwata nááwa'ono séta áísaa ónáe séta ówánda íma áísaa eta Ísóigoma iyé-ímáyáámá ówánanaya ¹³ Ísu noyáákwara toónkwárá'á maimái símakaintaawe. ¹⁴ Ísu pukómpinkemba usásinomba kaeká'á paárúmba ívékwarakaamba paárúwata awánaraundayaawe.

Ísu Pítaantavena kesí kwaásira'a taviyiyó siráin-kwasai.

¹⁵ toómbá násuwowana Ísuma Sáímoni Pítaantavena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. miwímá usáyaaitewa enarumbá kwésimeno súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi-araaka'a taviyiyó séna ¹⁶ ókwara'a Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó séna ¹⁷ kaumborá'á Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana kaumborá'á áísaa ena súntavena Pítaa arumbá umbaí tówana séna Ísóigoo amápa-tantaa'a á'a

awánaraandayavai ená imáyáamo umánkaundagwara'a á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó. ¹⁸ árai'a simáme'a sé'a emá aú-kwaasima máyaanda po ená unáánkwátói ane'maké ená imáyáavinkemba úwoi kwénaaempo anónu'mai kéma enayáamba árútuwenasa ímo embó arááímo táinda-va'a máankanaaowe Ísu séna ¹⁹ mináímbó súmba Pítaamo miráumai taaira'á puwéna mindá Áánútu áwí'a mósá maráníye séna Pítaantavena séna kesirááíma kwaraaó siráiyé.

Ísunte Yóninte mindáraití kwaásai.

²⁰ Ísu Pítaantavena simásuwowana Pítaa kogwanténa moóráwaimba awánarai. ááéma toómbá narópa'a Ísun-aóká'á ména séna Ísóigoo nááwa ená kuntarkwáásí íníyo siráiwaimba ²¹ Pítaa kogwanténa awánéna Ísuntavena áísaa ena séna Ísóigoo minkwáásíndó súwana ²² Ísu séna kemó súndamo é'o é'a kwemó éna úwoi maambárará máyaina'a kemá kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéin-ivo kendéimán-iyé. emá kesirááíma kwaraaó Ísu súwasa ²³ kwená kwayókwáásí íma kawé'á umái ísónkakemba sésa kwemá íma puwíníye sésa simátíma'mae kuwaná kwemá íma puwíníye Ísu íma mirá siráimbanivo kwemó éna úwoi máyaina'a kemó kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéin-iyé Ísu siráiyé.

²⁴ íma puwíníyemo siráan-kwaasi kemá Yóni úne. mináímbá kwésimatimatuwe'a aúvávimba kwéagaisuwaunda mináímbá árai-aimban-iyé. ²⁵ Ísumo mairáim-bayaima évaka'a agaé'a évaka'a íma agairáunda pó'a amápa'o agaisuwé'o é'a maranéí káatamaranaumpo náávara maránaumnemo sé'a súne.

kemá Yóni súnda-aimba ánásaiye.

aantá-kwaasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku kae-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimakáiyé. Áánútunopa'o iyí-ámbá Yútaa-kwaasiti monor-áimbá isaná Ísuma marapá'á kunkáinka'a kwenááiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai kwémaen-amban-iyé. Áánútun-amanko Ísuna kwayó-kwáásiyé kwená aampa'ó kwé-gun-kwaasiye asirayámbá timúwasa Ísun-aai aiva'á Yútaa-kwaasi Yérúsaremuva'o máyówai simátímúwasa mináintávái áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówai Yútaa-kwaasiti maravá'á ó'on-daopimpa'a kosimátí-makaawe. minkákémbá évakarawai ó'om-baravaka'a Yútaa-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye kosimátin-tasimatin-uraawe. Árúku mirán-áimbá agaimakáiyé.

aantá-kwaasiti mayáímó mairáan-kwasai.

1 Tíovíráasiyo ívé-kwandaavimba moórá-kwasai sénaumpo isaaó. aiva-kwándááivímbá Áánútu Ísumba ai'marówana marapá'á kunkáin-ainkwara mayáímá kumbairáin-ainkwara aaimá siráin-ainkwara avumpimbá amápa'-mayaima mairáinkwara'a komaé tamae umái kwená mayái marapá'á ánásowana ² Áánútu kunairówana kwíyómpa'a iráin-ainkwara'a aiva-kwándááivímbá agaimakáunda isa'á ívé-kwandaavinkwara'a agaimaráúmpo isaaó. Ísu kesí aantá-kwaasiye séna ítámakaiye. Ísu íma kwíyómpa'a irónka'a Áánútun-amankona asirayáinkwárá'á ména aantá-kwaasi kwená ámáámba simátímakaiye. ³ Ísu pukáimpinkemba usásinena kae-kwáái aiyayaan-kanaama 40 kanaama moórá-mora-tawai paárunena kwenáúma kawé'á umái agaráátinkowasa awánésa sésa árai'a Ísu pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwaná paárunonka'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'maena iráiyé. ⁴ moórá-tawai torupésa toómbá kwénowana Ísu paárena séna maanká'á Yérúsaremu-naopa'a íma tuwé'a úwoi mé'a kesivo kesimambá timénaumnemo asiramái siráimba kwéamu'mare'a máyáanana úwoi tímíno. mináimbá á'a simátíma'e sé'a ⁵ Yóni nombá pétinkaraimbanivo sáwíyanka'a Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómbe umátinkanivo amu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba kunairówana iráin-kwasai.

⁶ Óríve-omapa'a Ísuwe aantá-kwaasiye torupésa Ísumba áisaa esa sésa Ísóigoo ívéra Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwewa Ísareri-kwaasiya kawáá iníyono suwaná ⁷ Ísu séna moórá-kanaamo tínimba ívéra'i. aánowa'iyó. Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá iníyé. kawé-kánáámó sáwí-kanaamo paárinimba Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá iníyé. mirán-kánáámó tínimba sáwíyan-aimbanivo ⁸ kemó sendá anón-aimbanivo ísáaro. Áánútun-amankoma kentópa'a kúmínimba kwená asirayámbá tirumpimbá anómbe umátinkaina'a kesááigwara kentáváigwárá'á simá-

time'a Yérúsaremu-naopare Yútiyaa-ayampare Sámériyaa-ayampare amápar-ayampare kosimátíma'mae'a nááóro ⁹ Ísu simásuwowasa awánomba Áánútu Ísumba kunairówana ainánkó Ísumba káátaguwasa íma awánowana ¹⁰ Ísumo iyúmba kwíyómpa'a karátuwesa máyówasarai avekáán-umai kae-kwáási kwayán-únánkwátói úmaesarai egwaa'á mésarai ¹¹ sésarai Káriri-ayampaken-kwaasiyono. íma kwíyómpa'a karátuwe'a máéro. awánaawanamo Áánútu kunairáisanamo kwíyómpa'o iyínten-umai ókwara'a miráumai kumíníyé sirááiyé.

Yútásina mayáírá'á usámairain-kwasai.

¹² mindárai simásúwóyasa aantá-kwaasi Óríve-omapa Yérúsaremu-naor-egwaar-omapa'a tuwésa Yérúsaremu-naopa'a koyauwerésa ¹³ máyón-daumpa'a ávúmayaatanaan-daumpa'a umésa miwímá Ísuna aantá-kwaasi moórá-morawai túwí'a Pítaawe Yóniyé Yémésiye Éndaruwe Víripiye Tómaásiye Pátóromuwe Mátíyuwe Árávíási ááninko áwí'a Yémésiye moórawai kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai áwí'a Sáimoniye moórawai ó'on-Yemesi ááninko áwí'a Yútásiye miráumai-kwaasi aantá-kwaasi ¹⁴ tayorupontembá námúnaa seémáémbani. minkwáásiyónté évakar-inintone Ísumba anówawe Ísun-ává'awaawiye tayorupamáí mésa námúnaa seémáémbani.

¹⁵ námúnaa síma-sima kwéesa moórá-kanaama sáwíva-kwaasi 120 kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráan-kwaasi tayorupamáí máyówana Pítaa usásinena simátimena séna ¹⁶ kesí kwaásiyono. naaóvá'á Áánútun-amankoma kentáá síkwá'náomba áwí'a Tévítimba simámena Yútási-aai súwana agaimakáimba póna mináimbá paáriníyé. ááéma kentááyáváyíyé Yútásintavaiye Ísu kesí mayái máyáaro séna ításinkowata aantá-kwaasiti mayái-íta umáíyá mairáundayaawe. naaémbe Yútási tí'maena Ísunopa'a túwasa táto'mai áí'maesa ándávimba ánkaraawe. [¹⁸ Yútási misáwí-máyáígóná meéyámbá óntamba mairéna maramá meéyán-umasuwena mimbárává'á ándáma uréna kweyáárika'a kwenanumarambá arátuwena ámú'a ku-

vánkaar-úwana ayánaruntomba marapátá kunkturáíye. ¹⁹Yérúsaremuvaken-kwaasi isésa miwí tááivinkemba mimbárágó áwí'a Akeotaava'an-iyé sésa kwántámai-kwi'a naae-márává'án-iyé siráawe.] ²⁰ánivo monor-ímó agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévíti agaimaréna séna

kwená naambá tu'nambá isasá
mimpímbá íma kwaási kwégwaewe
agaimaréna séna moóráva'a agaimaréna séna
kwená mayáír'á moóráwai usámayaniye
agaimaréna sirónka'a póta ²¹ moóráwai Yútásina
mayáír'á usámayaniwaimba avakáá-umaiya airánaun-
dayaawe. Ísu Káráísitima pukáimpinkemba usásinkain-
aimba kweséya tásáumai simátíma'maeta kónaunda
póta Yóni nombá kwévetinkowana Ísu mayáímá ááim-
ba áásamai mayówata kuré-ire úmae kwé-
naaowananya Áánútu Ísumba kunairówana kwíyóm-
pa'a iyúwasa awánaraawaivinkemba moóráwaimba
airáananaya kwemá Yútásimo tukáim-bayai usá-
mayaniye Pítaa simásuwowasa ²³ isésa kae-kwáásí
túwí'a tésa moóráwai kaumbo-kwí'á tamámakaawai
moórá-awí'a Yósépi moórá-awí'a Paasapasí moórá-
awí'a Yásátasi uwaná moóráwai áwí'a Mátáyáasi
miráumai-kwaasirai túwí'a tamásuwesa ²⁴ námúnaa
sésa Ísóigoo amápa-kwaasiti imáyáa awáné tirumbá
tuwáné minkáé-kwáásívinkémbá nááwa Yútásina
mayáí aantá-kwaasiti mayáír'á usámayaniyo.
agaráásínkénata awánaano. ²⁵ Yútási kwená mayáí ivá-
tuwena puwéna kwená mayáígóná meéyámbá sáwí-
marupa'a kunkáíye sésa ²⁶ námúnaa simásuwesa kae-
kwáásí túwí'a kae-kwándááivímbá agaimái anavéúm-
pímbá kuvé'makowana moóráwai moórá-kwandaai
mósá mairéna awánómbe Mátáyásiye sésa
agaimakówana aantá-kwaasi sísamaivakemba moórá
kumbaimái-kwaasivimba komayáí mairáíye.

Áánútu-amankoma kunkáin-kwasai.

2 naaémbe toómbá áká'mai Áánúntavesa ísámai
kaunánáe sésa torupaan-kánáámá túwasa Ísun-
aaiyavesa áraire siráawai amápa'a mimbórá-náúmpá'
torupamáí máyówana ² avekáán-úwana kwíyóm-
pakemba anón-undaraamba torówasa kwéisowana
máyon-daumpa'a kuména móanoni'a úwana
³ iraronkáán-tántáá'á paáruena taaínkaar-umai
moórá-mora-kwaasi tinepimpá'á kóyáwé úwana
⁴ Áánútu-amankoma tirumpimbá anómbe
umátinkowasa máyówana Áánútu-amankoma asir-
ayámbá tímúwasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba
siráawe.

⁵ toómbá áká'mai Áánúntavesa ísámai kaunánáe
sésa torupaan-kánáá túntavesa Yútaa-kwaasi Áánútu-
na imáyáa mósá márówai ó'on-o'om-baravakemba
Yérúsaremu-naopa'a tayorupamáí máyówana
⁶ úndáraamba torónka'a isésa mindámbó kwáyopa'a
tayorupowasá miwí tááivinkemba kwésuwasa isésa
táátavai ésa ⁷ ávááraumai imáyáa ésa sésa kwésewai
amápa'a Kárírivakewai mináímbá kwésewain-owe sésa
⁸ moórá-morawai sésa kesááivinken-aine

simásaraawe. ⁹ kesáámá évaka'a Páátiyaa-maravake-
waiya évaka'a Mítíyaa-maravakewaiya évaka'a Iramu-
márávákéwáiyá évaka'a Mésópótemiyaa-maravake-
waiya évaka'a Yútiyaa-maravakewaiya évaka'a
Kápátósiyaa-maravakewaiya évaka'a Pontasi-
márávákéwáiyá évaka'a Ésiyaa-maravakewaiya ¹⁰ éva-
ka'a Vírísiyaa-maravakewaiye évaka'a Pámpíríyaa-mar-
avakewaiya évaka'a Ísípi-maravakewaiya évaka'a
Árípiyaa-maravakewaiya Sáíríni-maragona eg-
waakéwáiyá évaka'a Árómaa-naopakewaiya miráumai-
naopakemba tayorupamáí méta ¹¹ Árómaa-naopake-
waiya évaka'a Yútaa-kwaasiyaa évaka'a á'on-ampa'a
tuwéta Yútaa-monor-ampata kwégwareta ánivo éva-
ka'a Kíríti-maravakewaiya évaka'a Árériyaa-maravake-
waiya tayorupamáí máyaunasaya Áánútu kawé'-máýáí
mairáin-aimba kwésese moórá-morawai kesááivinken-
ta kwésewata kwéisaundayaawe sésa ¹² táátavai ésa
áváaran-imayaa ésa iséise ésa sésa mintántáákóná
ááimba náára íníyo suwasá ¹³ évakarawai kwiráái sésa
miwí uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á ésa ó'on-o'on-
kwaasi tááivinkemba kwésewe siráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹⁴ simásúwówana aantá-kwaasi 11 kwaasi usásinom-
pimba Pítaa usásimbai ména torupamáí máyón-
kwaasiyavena anónka'a simátimena séna kesí Yútaa-
kwaasiyono. Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye ó'om-
baravaken-Yútaa-kwaasiye maísáaro. Kárírivakewai
ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewaina ááimba
simátimumpo ísáaro. ¹⁵ uwoaó'-nómbó nésa uwoaó'ó
owémó kwésembe minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe.
kwaasi no'wáámba uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á
kwéovo ívé'a aaváyaavimba isasá minkwáásí íma
uwoaó'á kwéowe. mintántáákóná ááimba maará ínivo
¹⁶ naaóv'á'á Áánútu-aai simátímakowai áwí'a Yóweri
agaimaréna siráin-aimba kwévaariye. maarán-áímbá
agaimaréna séna

¹⁷ Áánútu séna naaén-kanaa maará ónaumne. kesi-
mambó amáparawaimo tíménaunda kentáánimbaare
kentiyaámúmbaare kesáái avora'á simátimenaawe.
kenti ívé-kwaasiye anónutan-kwaasiye kaaimbá awá-
nanaawe. ¹⁸ árai'a minkánáár'á kesimambá kesí
kwayór-ínínákwá'á tíménaunda kesáái avora'á simáti-
menaaowe. ¹⁹ kwíyóm'pa'a marapátá ó'on-o'om-bayai-
awaame'a ónaunda naaegwára iragwára anón-
umunkwara'a paáriníye. ²⁰ aaváúmá tunínana kwíyóm-
ba naaerír'á váina'a mirámó ónaunda kesí ó'on-o'on-
kanaa ságayan-kanaama paárinimba ²¹ kentávésamo
Ísóigowemo síyawaima sáwí'o umáímo
maíyampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne
Áánútu siráíye
Yóweri agaimaréna siráíye Pítaa mináímbá simásuwe-
na ²² séna Ísareri-kwaasiyono. senda-áímbá ísáaro.
Áánútuuma Ísumba Násáretivakewaimba asirayámbá
amúwana simámakaim-bayai maéna kawé'-máýáí
ó'on-o'om-bayai-awaame'a uráimba keinárawapimba
úmbe awánaraawe. ²³ naaóv'á'á Áánútu imáyáamo éna
mirá-mira ónaumnemo siráinka'a pósa évakarawai

Ísumba áí'mai keinárawa'a tímúwa'a tuvuwónáe sé'a sáwí-kwaasi tímúwasa áí'maesa taaira'á tuvúwúwana puwúmbanivo ²⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. pukéna marapá'á maígómá íma kanaán-umai tátorowana Áánútu Ísumba ayúrankowana pukáimpinkemba usásinkaiye. ²⁵ mindáyavena naaóv'á kentáá síkwá'náo áwí'a Tévíti Ísun-aai agaimaréna séna

aasiyaasi Ísóigo kesé máyáísa'a awánaraumne. kwemá sirávaimai máyáimba pó'a íma sáwí-imayaa kwéune. ²⁶ mindáyave'a kesirumbá kawe'á umái mé'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. púwón-ayampa'a kesimambá íma másiyuwanionyone. kesirumbá ámakaunderawaima ená kwayó-kwáásí únda po puképa'a íma másiyuwenana súma kaviráníye. mindáyave'a máyaunda pó'a imáyáa é'a púwóndavinkemba usásinkaniye. ²⁸ púwíndavinkemba usásine maí'mai'a ínionyone séma kesé máyaunda póna kesirumbá kawe'á umái anómbe ína'a ménaumne

Tévíti agaimaréna siráiyé Pítaa mináimbá simásuwena séna ²⁹ kesí kwaásiyono. kentáá síkwá'náo áwí'a Tévítin-aai avora'á simátimunda kwemó agaimakáimba íma kwesávái siráiyé. kwemá puwúwasa utá-makowana kwená maravaraambá á'a awánaraumba póna agaimarómbe íma kwesávái siráiyé. ³⁰ naaóv'á Áánútu séna Tévítimo kawáán'ó ménamo uráintemba moóráwai minákúmpákéwái anondára'a kawáán'á méniyé Áánútu siráimba Tévíti Áánútun-aai simátimakaiwai póna kwemá séna Áánútu siráin-aimba árai'a paáriniye Tévíti siráiyé. ³¹ Tévíti Áánútumo naaémbo ínín-imayaa éna séna Áánútumo usásinkaiwaima Kárásiti kwemá puwíndavinkemba usásinaniye súntavena séna

pukén-ayampa'a íma máuwainana áúma kaviráníye

Tévíti súbma ³² mindá Ísuntavena siráiyé. ánivo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowata áta awánaraundayaawe. ³³ Áánútu kunáí'maena anón-kwaasi póna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankena kwenamambá ámakaiye. avowámó árai'a kesimambá aménaumnemo siráimba ámakaisana kwenamambá kembá símakaimba kwéise'a kwésuwane'a kwéowe Pítaa mináimbá simásuwena séna ³⁴ Tévíti íma kwíyómpa'a iráiwai séna

kesí Ísóigontavena séna Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ³⁵ ená namurokwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Tévíti siráiyé. kwemá íma kwíyómpa'a iráiwai póna kwesávái íma siráiyé.

³⁶ ánivo keinárawa'a taaira'á tuvúkáawaintavena Áánútu séna kemá usásinankaundawai Kárásiti éna Ísóigoma iyémá Áánútu siráimba pósa Ísareri-kwaasi amáparawai kawe'á umái ísáaro Pítaa simásuwowasa ³⁷ ísómbe tirumbá umbái tówasa Pítaawe aantá-kwaasiyavaiye sésa sáwí'a uráumpo nóra ónananayaawa síyó suwaná ³⁸ Pítaa séna keinárawa'a moórá-morawai amáparawai misáwí-ímáyáá tínaaemba umáme'a Áánútunopa'a té'a Ísu Kárásitintave'a ísá-

mai nombá péráaro. mindáyavena kentí sáwí-imayaa maitiyuwéna Áánútun-amankomba úwoi timíniye.

³⁹ Áánútu kesópa'a terómó sendawáimá kesimambá timénaumne Áánútu siráimba pósa keinárawatavaiye kentíráá'maatavaiye ó'on-o'om-baravakewaiyavaiye asirayán-áimbá siráiyé Pítaa siráiyé.

⁴⁰ Pítaa simásuwena ó'on-o'om-ainkwara kawer-áinkwárá'á simásuwena égési umái simátimena séna ívé'o sáwí-kwaasi méwaimo é'a sáwí-meyamba mayánááowe. kemá ívé'a sáwí-ampa'a tuwé'a pó'a íma sáwí-meyamba mayánááowe Pítaa súwasa ⁴¹ sáwíva-kwaasi ísésa kwenááiyavesa áraire sésa nombá kwéveresa mitáwai sáwíva-kwaasi 3,000 kwaasi Ísun-aaiyavesa árairemo suwasá Ísuna kwaasi sáwíva-kwaasi-i'a ésa ⁴² torupamáí maivá'á iyésa aantá-kwaasi Ísun-aai simátima'mae kwáávantan-úmaesa kwéiyesa moórá-mora-umai-kwaasi kwétuwa'naa-esa Ísuntava ísámai aráá-tomba kwénesa námúnaa sinté iráawe.

⁴³ námúnaa sinté iyésa mirámó umbá aantá-kwaasi kawe'-má'yáí ó'on-o'om-bayaima kwémayowasa pósa amáparawai táátavai uwasá ⁴⁴ Ísun-aaiyavesa áraire suwái mimbórá-ímáyáá kwéesa torupanté kwéiyesa imáyáa ésa kentáásí náaindaamba amáparawainiye sésa ⁴⁵ miwítí maramá miwítí náaindaamba ó'on-kwaasi tímésa óntamba mairésa taaínkaar-umai ímo makón-kwaasi tímatuwesa ⁴⁶ aasiyaasi-táwai Yútaakwaasiti anóm-bono'-naumpa'a Áánútuntavesa ísámai torupanté kwéiyesa ó'on-o'owiti naaúmpa'a komésa Ísuntavesa ísámai aráá-tomba kwénesa tirumbá kawe'á umái mésa toómbá taaínkaar-umai kwétimesa nésa ⁴⁷ Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai tuwánésa miwíyávésa kawe'á kwéowe suwaná aasiyaasi-táwai Ísóigo évakarawai sáwí'o umáímo máyómpinkemba kawer-ámpá'á métinkowasa Ísun-aaiyavesa áraire suwáiyé torupamáí méraawe.

Pítaa aísamaima kawe'á umánkarain-kwasai.

3 moórá-kwaasi anówa maránkarompinkemba aísamaima pukurón-kwaasi máyowasa aasiyaasi-táwai áí'maesa anóm-bono'-nankona ontará'á áwí'a kawer-óntará'á móankarowana ména anóm-bono'-naumpa'o íyún-kwaasiyavena óntantavai inaainaaí sún-kwaasi máyonka'a anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniyé íyúyana aaváúmá toraétáapa'a kúwasa námúnaa kwéesen-kanaara'a íyúyana ³ tuwánéna séna óntamba símékaiyo súwasarai ⁴ túrumba kararésarai Pítaa séna kenkáí suwánaao suyaná ⁵ siméyááoíyeyimayaa éna tuwánówana ⁶ Pítaa séna íma óntamba makáumpo Ísuna asirayándéí kawe'á umánkanaumne. Ísu Kárásitima Násáretivakewaina asirayámbá kwáyáintave'a sé'a usásine naauwó sune Pítaa séna ⁷ ayáánúrapa'a táto'mai usásinankowana aísauumba aísána kawe'á úwana ⁸ usásinkwena tokávára taúvaraa'a éna aamoí éna Áánútu áwí'a mósá kwémarena mindáraiye anóm-bono'-naumpa'a ⁹ kweyáárika'a marapá'á iyéna Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai awánésa ¹⁰ sésa miwá aasiyaasi-táwai anóm-

bono'-nankona kawer-óntará'á ména óntan-inaai síma-sima'a indá'an-iyé sésa táátavai ésa kweyááríka'a marapá'á kwéiyuntavesa tiyáamba tuvimpín-ésa táátavai uráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹¹ kweyááríka'a kwéiyena aamoí éna Pítaante Yóninte tine'á tátorowasa amáparawai táátavai ésa miwítópa'a tóyo ésa anóm-bono'-naumpa'a Sórómoni áúgwimai úmakopa'a tóyo uwaná ¹² Pítaa tuwánéna séna Ísareri-kwaasiyono. mintántáátavái íma táá'a kaíno. íma túramba kenkáí aráá'a sivuwóro. íma kenkáísi asir-ayánkó kawé'á umái arupí umái mékai kwéuvo ¹³ Áánútuna asirayánkó mirá kwéisana minkwáási kweyááríka'a kwénaaiye. mirá uráintavai Áánútu Ísu áwí'a mósá maréna kentáá síkwá'ná Ááváramu Áísákaa Yákópo miwítí Ísóigoma kwená kwayó'nákó áwí'a Ísumba póna mósá makáíye. ánivo Ísumba áí'mae'a Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana Páírátí séna ayúrankanae súwa'a a'áo siráawe. ¹⁴ kawé-kwáási arupí umái máyon-kwaasiyave'a a'áo sé'a moórá-kwaasi inkamúwana puwúwasa ándáva'a áúkon-kwaasiyave'a ayúrankaao siráawe. ¹⁵ mirá urántave'a aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowaina ááin-kwaasi kemá tuvúwana pukáimpinkemba Áánútu usásinankowakai awána-rauye. ¹⁶ awánarauyawai Ísuna asirayánkó aísamaima pukón-kwaasi kawé'á umánkaraiye. Ísuna asirayántávéna áraire siráimba isaná minkwáási kawé'á umái kwénaaisa'a kwéawanaawe Pítaa siráíye.

¹⁷ Pítaa mináímbá simásuwena séna keinárawate kentí kawáánárawate íma awánamái Ísumba kawer-uré'a tuvukáawe. ¹⁸ naaóv'á Áánútu kwenáái simátí-makowaiyavena séna simátíme'a sé'a kemó usásinankawaimba sáwí'a umánkanaaowe Áánútu siráinka'a póna keinárawa'o Ísumbo uráamba mináímbá paáruraiye. ¹⁹ mindáyave'a kentí sáwí-imayaa tí-naaemba umásuwe'a Áánútunopa'a tíyana póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye. ²⁰ moórá-moratawai Ísóigo kwená asirayámbá timína'a kwesé mé-naaontave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. Áánútuma túwa'naa ínkwaé séna usásinankai-waimba Ísumba ai'maráinana kumíníntave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. ²¹ Ísu kwíyómpa'a umáyáimba póna naaén-kanaamo éna amápa-tantaa'a aúnaí'o índá-tawai ókwara'a marapá'á kumíníye. naaóv'á Áánútu mináímbá simátímuwasa Áánútun-aaí isón-kwaasi kawé-kwáási isésa simátí-makaawe. ²² Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Mósesi séna Áánútu kentí Ísóigo kembá kesí mayái mayaaó séna si'mákainten-umai Áánútun-aaímo simátímini-waimba keándarakemba moóráwaimba ai'maráinana kwenáái simátíminasa isánááowe. ²³ ímo isáiyawaimo éna Áánútu kwená kwaásivinkemba tí'maena moóráva'o tinkáindawai ánásanaaowe Mósesi siráíye. ²⁴ Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá simátímakonka'a naaén-kwaasi simátímintemba mai-simátíma'maesa iyémáyáamba kwévaariye. ²⁵ naaóv'á

Áánútu kentáá síkwá'ná áwí'a Ááváramuntavena séna enándáraken-kwaasiyavena amápa'-marava-kwaasi kawé'á umátinkanaumne Áánútu asiramái siráíye. Ááváramun-andaraken-kwaasi owaná póna keinárawatavena Áánútu mináímbá asiramái siráíye. ²⁶ miráumai Áánútu Ísuntavena kesí mayái mayaaó séna ai'marówana keinárawapimba kunkáíye. amáparawai kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwaiyana aiva'á keinárawa'a kawé'á umátinkanintavena keinárawapimba kunkáíye Pítaa Ísareri-kwaasiyavena simátímakaiye.

Pítaante Yóninte aavimbá maitínkaraan-kwasai.

4 anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye kwésima-timuyasa tóyo ésa mono'-máýái-kwáásiyé mono'-nánk'ó kárákwírowaiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé tóyo ésa ² miwí táái taisésa áwáá'a suwasaráí mindárai Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba simátímúyasa úwoi-kwaasi isésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaintavesa amápa-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe suwasá mináímbá isésa kamparé sésa áwáá'a kwésesa ³ mindárai tátoresé sésa eénáimba póta aaváyaavimba aavimbá maitínkanaumne sésa kawáá-kwáási ándáva'a tínkómbanivo ⁴ úwoi-kwaasi sáwíva'a 5,000 kwaasi mindárai tááiyavesa árairema siráawe.

⁵ aaváyaavimba aavimbá maitínkanaumne sésa kwáúmbe aaváyaavimba Yérúsaremu-naopa'a Yútaa-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye áamámba sun-kwáásiyé miráumai-kwaasi miwí táái isánáe sésa torupésa ⁶ aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánásiye kwená akún-ándá-kwáásiyé Káyavaasiye Yóniye Arekesándaawe torupamáí mésa ⁷ Pítaante Yóninte tááyowasari miwítópa'a tuyasá tísaa esa sésa aísamaimo pukáin-kwaasi nóra uráíyo. nááwana asir-ayáná keináraivimba kwáyáintavaiya kawé'á umánkaraaiyo. nááwa áwíra tékai kawé'á umánkaraaiyo suwaná ⁸ Áánútun-amankoma kwempímbá anómbe umánkowana Pítaa séna Ísareri-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye ísáaro. ⁹ aísamaimo pukáin-kwaasi kawé'á umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. nóra séra kawé'ó umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. ¹⁰ avora'á simátíménda keinárawate amápar-Ísareri-kwaasiye ísáaro. Ísu Káráísítima Násáretivake-waimba taaira'á tuvúwówana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiwaimba kwenáwíka'a súyana kwená asirayánkó minkwáási kawé'á umánkáisana keinárawapimba kawé'á umái máyáísa'a kwéawanaawe. ¹¹ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Ísun-aaí agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáási moórá-ontantavesa sáwí'a kwéíye sésa maisukáawe. aáo minóntánkó ávonkaamba uráíye mináímbá Ísuntavena agaimaréna siráíye. ¹² kwéwé su'mai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ám-pátá mésinkanintaawe. Áánútu séna kwenáwíka're su'mai kwená asirayánkówé su'mai kwaási sáwí'o

umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye Pítáa siráiyé.

¹³ Pítáa mináimbá kwésimatimena Pítáae Yóniye íma táá'a kwégowasarai asiramái simátímúyasa minkáwáá-kwáásí tuwánésa táátavai ésa mindárimo úwoi-kwaasirai ímo aúváivimbo awánaroyawaiyavesa pósa táátavai ésa sésa Ísuwe kwénaauyantavesarai mirá kwéoiye sésa ¹⁴ awánomba Pítáante Yóninteyopa'a aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi máyowasa awánésa mindárimo simátimenaon-aintavesa avakáá uwááesa ivátiyuwesa ¹⁵ sésa máápa'a kúmókaiyo suwasarái kúmúyasa minkáwáá-kwáásí iséise esa sésa ¹⁶ mindáriye nóra ónaumno. Ó'om-bayai kawé'-máýáimá mairááyamba pósa Yérúsaremu-vaken-kwaasi amápa'a isáamba póta íma kamparéyá sénaundayaanivo ¹⁷ ó'on-o'on-daopaken-kwaasi íma isánááontaveta mindáraiayaveta simátimeta séta Ísu áwíka'a íma simátímékaiyo sénaundayaanive sésa ¹⁸ tááyowasarai iyúyasa sésa Ísun-aaí íma simátímékaiyo. Ísu áwí'a íma taakaiyó suwasarái ¹⁹ Pítáae Yóniye sésarai kemó mirá simásinkaiyakaimo Áánútun-aaímo tuwékaimo Áánútu aúrampimba kawerá íniya ke mináimbá ókwara'a isáaro. ²⁰ keiráimá awárayan-tantaa ísaruyan-tantaa'a íma tuwáyauvo úwoi simátiméyauye suyasá ²¹ kawáá-kwáásí ó'onkwara'a asiramái simátímatuwesa sésa ánivo úwoi kárúwaakaiyo sirá. aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a íma kweyáárika'a kwénaauwasarai kawé'á umánkóyasa úwoi-kwaasi isésa Áánútu áwí'a mósá maróntavesa mindárai íma tinkamesa úwoi kárúwaakaiyo siráawe.

asiramái ménaumne sésa námúnaa siráan-kwasai.

²³ kárúwaakaiyo suwasarái Pítáae Yóniye kentí kwaásitopa'a tésarai mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye simátímakaan-aimba másimátímúyasa ²⁴ isésa Áánútumpa'a námúnaa sésa Ísóigoo kwíyómba maramá uwí-nómbá tarórumarena miwán-arumpimba tarórumaraanda-yantaakakwara'a kwégawaa-one. ²⁵ naaóv'á emá sunaná enamankómá ená kwayó-kwáásí kentáá síkwá'náomba Tévitimba kusímamuwana agaimaréna maará séna nóintavai ó'om-baravakewai áwáá'a sésa nóintavai amááyu-aimba suwááesa áúkaawe. ²⁶ ó'om-baravakenkawaa-kwaasi tokwaa úmae tayorupésa Ísóigonte kwemó usásinkaiwainte áái'a tiyamátinkanae siráawe mináimbá Tévíti agaimaréna siráiyé. ²⁷ mináimbá paárúwasa Yérúsaremu-naopa'a Érótiye Póntiyasi Páirátiye ó'onkaa-kwaasiye Ísareri-kwaasiye torupésa Ísuna amááyu-aimba sésa emó usásinankaandawaimba ená kawé-kwáyó-kwáásí Ísuntavesa amááyu-aimba siráawe. ²⁸ naaóv'ó emó mirá ónááowemo siráanda pósa torupésa mirá uráawe. emó ímo mirá ónááowemo siráandarakai íma Ísumba tuvúkásino. ²⁹ Ísóigoo mono-káwáá-kwáásí tááimo simáímo káráaamba ísaraanda po súwa'naa íniyonda póta íma inkaiséta enáái úwoi asiramái simátimenaundayaawe. ³⁰ ená asirayámbá símínata tí'o índa-kwaasiya asóvamatinka-

vata konó. ená kawé-kwáyó-kwáásígó áwí'a Ísuwe súnanaya kwená asirayánkó ó'on-o'om-bayaima kawé'-máýáimá paáriniye ³¹ námúnaa simásúwówana torupamáí máyón-daumpa'a toraa'náára'a úwana Áánútun-amankoma miwíwímbá anómba umátinkowasa Áánútun-aaí asiramái simátíma'mae kuráawe.

náaindaamba moórá-mora umátímakaan-kwasai.

³² Ísuna aampa'á kwéguwai mimbórá-ímáyáá kwéesa mésa kentí náaindaantavesa íma kendéi kendeiye kwéesa úwoi moórá-mora-umai tíma'maesa kuwasá ³³ aantá-kwaasi ávááraumai asirayánkwará'á mésa Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba asiramái simátíma'maesa kwégwesa Áánútu aantá-kwaasi túwa'naa úntavesa kawé'-máýáí maimaé kwéguwasa ³⁴ Ísuna aampa'á kwéguwai maramá naambá makówai ó'on-kwaasi kwétimesa óntamba mairésa aantá-kwaasi tímúwasa taaínkaar-umai íma makón-kwaasi tímakaanba pósa Ísuna aampa'á kwéguwai amápa-tantaa'a íma aáváán-túwówana ³⁶ moóráwai áwí'a Yósépi póna kwegwára'á mirá éna moórá-marama ó'on-kwaasigomba aména óntamba mairéna aantá-kwaasi tíména kwemá Árívai-andarakewai Sáiparasi-ayampakemba tamáyowasa aantá-kwaasi moórá áwí'a simámesa Kíríki tááivinkemba Páánápásiye sésa kwántámai-kwi'a tirávayaina'a iyémó suwáimá minóntámbá tímakaiye.

Ánánáesinte Sáváeraantei kwaasái.

5 Páánápási minóntámbá tímúwasarai moóráwai áwí'a Ánánási awainínkó áwí'a Sáváerae mésarai moórá-marama ó'on-kwaasi kwétimesarai óntamba mairésarai ² taaináyauyo-aimba awainínkómbá simámuwana mirá íniyone súwana minóntámbá taaínkaarurena évaka'a kwesávái maéna évaka'a maimaéna aantá-kwaasi mói tíména kampa'á séna amápa'a tímúne súwana ³ Pítáa séna Ánánásiyo Sáátáánigo áísaa umai isánáe sintávái owé se mararákén-óntámbá amápa'a tímúne siráanda Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane. ⁴ mimbáramá ená maramá isa tuwé óntamba mairé ená óntamba isa évaka'a tímé íma sáwí'a éma mararákén-óntámbá évaka'a tímúne íma sénda amápa'a tímúne séndama sáwí'a ómpo íma kwaásiye su'mai kampa'á simátíyukaampo Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane Pítáa súwana ⁵ Ánánási iséna pu'maéna tuvamúwasa mináimbá ísaraan-kwaasi ávááraumai táátavai uwasá ⁶ ívé-kwaasi tésa puwúmba taasáúmaesa maimaéna máutaraawe. ⁷ máutaawana awainínkó sáwiyanka'a ména awaikómó puwún-aimba íma ísarena Pítáa-iyaitopa'a túwana ⁸ Pítáa séna keinárai mararákén-óntámbá amápara símakaiyo súwana minínínkó séna owé amápa'an-iyé kampa'á súwana ⁹ Pítáa séna enawaikóe esé mimbórá-ímáyáá ékai Ísóigon-amankomba kampa'á simáu'mai awánayae siráaiye. enawai'ó mágwéutaankwaasi tésa embá tamaimaéna máutanaaowe Pítáa súwana ¹⁰ pu'maéna Pítáa aísamaivimba tuvamúwasa

ívé-kwaasi tésa puwúmba taawánésa maimaésa awaikómbó utamánkópa'a maútowasa ¹¹ Ísóigona kwaásiye ó'on-kwaasiye isésa táátavai uráawe.

ó'on-o'om-bayai kawe'-má'yáigóná kwaasái.

¹² aantá-kwaasi kwaási túranka'a ó'on-o'om-bayai kawe'-má'yáimá maimaésa íyúwasa Ísuna aampa'á kwéguwai anóm-bono'-namba Sórómoni áúgwimai úmakopa'a aasiyaáí torupamáí kwémauwasa ¹³ ó'on-o'om-akwa'a sáwíva'a Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa miwísé torupamáí maémáémbanivo ó'on-kwaasi tuwánésa sésa kawe-kwáásín-owe sésa táátavai ésa íma miwísé torupamáí má'yówasa ¹⁵ aantá-kwaasimo uráamba isésa tí'o ún-kwaasi tuvaipímbá taag-wiya'maésa naambáru'a mátinkesa sésa Pítaa kwénaena amankó'naanko taaugwétáínasa asóvaigwae suwasá ¹⁶ ó'on-o'om-daopakemba tí'o ún-kwaasigwara tirumpímbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigwara'a tí'maesa Yérúsaremu-naopa'a mátínkówana Áánútu Pítaamba áwa'naa úwasa amápa'a asóvasaraawe.

kawáá-kwáásí aantá-kwaasi sáwí'a umátínkaraan-kwa-sai.

¹⁷ mirá kwéuwana aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaási Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé sésa amáparawai íma kentáásiraaima kwáraávo aantá-kwaasi tirááima kwáraáwe sésa tíyántavai ésa ¹⁸ táto'mai ándáva'a tiyúwówana ¹⁹ mindó'wáámbá kwáúnka'a Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakendako ontamá tisuwéna tí'maena máápa'a móruntinkena séna ²⁰ anóm-bono'-naumpa'a umé'a aúna-amba kwaási kawe'á umái maí'mai'a ónááon-ankona ááimba usimátíméro súwasa ²¹ isésa irataró'a anóm-bono'-naumpa'a umésa mináímbá simátímakaawe.

anóm-bono'-naumpa'a moóráva'a kwésimatimuwasa moóráva'a aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaásiye tésa ándá-kwaasi táái isánáe sésa Ísareri-anon-kwaasi tááyowasa tésa mono'-nánkár-í-kwáásíyávésa sésa aantá-kwaasi ándáva'a má'yáavo kotí'mae'a teró suwasá ²² kumbá íma má'yówasa koyauwerésa tésa sésa ²³ ándá-namba ontamá umásuwesa i-kwáásí on-tará'á má'yáawata onta tisuwéta awánáundaya íma má'yáawata úne suwasá ²⁴ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárakwirowaiye isésa táátavai ésa sésa mindá nóraya ónaundaya'iyó simásuwesa sáwívar-imayaa kwéuwana ²⁵ moóráwai téna séna ándáva'a mátyukaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mésa kwésimatimewa'a tuwánáúmne súwasa ²⁶ mono'-nánká'ó kárakwirowaiye kwembó áwa'naa un-kwáásíyé kotí'maesa kwempa'á tésa sésa úwoi-kwaasi miwí táái isésa sínkamovo sésa kwempa'á ²⁷ tí'maesa aaimó isái-kwáásítópa'a mátínkówana aiva'-mónó-káwáánákó ²⁸ séna á'a simátimeta séta minkwáásígón-áái kwenáwíka'a íma simátíma'mae'a koróyá siráundaya isa'á á'a simátíméwasa Yérúsaremuvaken-kwaasi amápa'a isáyaraawa'a ke kampa-kúvimbá sinkéta minkwáásí tuvúkáawe kwésewe aiva'-mónó-

káwáánákó súwasa ²⁹ Pítaa-iyai ó'on-aanta-kwaasiy-onkwar'a sésa Áánútun-ai aivar-áínkómá póna kwaási tááiigomba usáyaaitaraimba póta kentááiya íya iséta Áánútun-aaiya iséta miráyá ónaumne.

³⁰ keinárawa'a Ísumba taaira'á inkámúwana puwúwana kentáá síkwá'náona Ísóigo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ³¹ séna anón-kwaasi póna sáwí'o umáimo má'yáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye séna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankena Ísareri-kwaasi kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye séna Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankaraiye. ³² mináímbá iséta kawe'á umáiya kwésimatimunanaya Áánútun-amanko mináímbá kawe'á umái kwésimatimiye. Áánútuma kwenáái isámai kawe'á kwéowai kwenamambá kwétimisana Áánútun-amanko mináímbá kwésimatimiye aantá-kwaasi siráawe.

³³ simásúwówasa aaimó isái-kwáásí isésa tirumbá sáwíte úwasa tínkamona-imayaa uwaná ³⁴ miwítí avumpinkémbá moóráwai usásinena ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Kámérieri kwemá usásinena miwí táái kárayuwena kwemá Áánútun-ai aúváí-kwan-daaivinkemba aasiyaasí simátí simati kwéuwasa kwenáwí'a mósá makáawai kwemá usásinena aantá-kwaasiyavena séna sáwíyanka'a máápa'a kumónááowe súwasa máápa'a kúmúwana ³⁵ séna Ísareri-kwaasiyono. minkwáásíyávái mirá ónáemo síyamba kakaariyá íma mirá é'a isáiyuwe'a mirán-oro. ³⁶ ááéma moóráwai áwí'a Tiutaásí usásinena séna anón-kwaasi únda pó'a kesirááiyé sé'a kwaránááowe súwasa sáwíva-kwaasi 400 kwaasi kwarówana moóráwai Tiutaásímbá tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé ésa kwená mayáí ivátukaawe. ³⁷ minkákémbá túwí'o aawásó-tawai moóráwai Káírívakewai áwí'a Yútási usásinena tááyowasa sáwíva-kwaasi kwenarááima kwa'maésa kwéguwana moóráwai tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé umáguraawe. ³⁸ mindáyavai imáyáa é'a minkwáásíyómbá íma ándáva'a mátyuwe'a tíyúwéwasa máéro. miwítí mayáigóná ááimbo marará-kwáásítí imáyáavinkembo énamo éna ánásaniye. ³⁹ miwítí mayáigóná ááimbo Áánútuna imáyáavinkembo ína'o é'a íma kanaán-umai karánááovo úwoi kwaík-wai'a íniye. Áánútumpakembo ína'b é'a minkwáásí sáwí'o umátinke'o é'a Áánútunkwara'a sáwí'a umánkanaaowe Kámérieri súwasa aaimó isái-kwáásí isésa kwenááiyavesa owé sésa ⁴⁰ aantá-kwaasi tááyowasa íyúwasa túwíruku'a nésa asiramái sésa Ísun-ai kwená asirayámbá íma simátíméro sésa tí'mákaawe.

⁴¹ tí'márówasa kwéesa tigaeyávái uráasina Áánútu imáyáa tímúwana tirunkó kawe'á úwasa sésa Áánútu asirayámbá símakaisata Ísuntaveta asiramáiya máyaundaya pósa sí'o iní'a umásínkáantaanivo sirunkó kawetá isatá máyaumne aantá-kwaasi simásuwesa ⁴² aasiyaasi-tawai anóm-bono'-naumpa'a kwaásiti naúmpimpa'a Ísuna áséi-kwasai simátí-

ma'maesa kwénaaesa Áánútumo usásinankaiwai Yú-taa-kwaasiya kwéamu'maraundayawai kwemá Ísuman-iyé sésa simátíma'maesa kuráawe.

avakaeté-kwaasi túwa'naa uráan-kwasai.

6 simátíma'maesa kuwasá Ísun-aaí isésa sáwíva-kwaasi kwená aampa'á kwégwesa máyónka'a Yú-taa-kwaasi ó'om-baravaken-kwaasi Kíríki tááivinken-aimba sun-kwáásí Yérúsaremuva'a máyón-Yutaa-kwaasiyavesa í'ái tinkésa óntamba taaínkesa Kíríki-ke-torinimba íma tímúnkakemba í'ái tinkówasa ² mindáyavesa aantá-kwaasi Ísuna aampa'á kwéguwai amáparawai tááyowasa tuwasá sésa Áánútun-aaí simátimunda-mayai tuwéta óntamba taaínkaar-umai tímunda-mayaimo máyáandaya uwóví'a ónaundayaawe sésa ³ keinárawapinkemba avakaeté-kwaasi túwí'o tewatá óntambo taaináí-máyáí timénaumne. mindárawa'a kawer-ímáyáágwára-kwáásí Áánútun-amanko miwívimbá anómbe umátínkain-kwaasi túwí'a tewatá óntambo taaináí-máyáíyá timéta ⁴ kesáá Áánútunopata námúnaa kwéseta Áánútun-aaí simátíma'maeta kónaundayaawe aantá-kwaasi suwasá ⁵ isésa tirumbá kawé'á kwéuwasa avakaeté-kwaasi túwí'a tombá moórawai áwí'a Sítíveni kwemá Áánútun-amanko kwempímbá anómbe umánkowana Ísuntavai imáyáa umáí asiraiwáí úwana moórawai áwí'a Vírípi úwana moórawai áwí'a Pórókórasi úwana moórawai áwí'a Náíkéna úwana moórawai áwí'a Táímóno úwana moórawai áwí'a Páménasi úwana moórawai áwí'a Níkorási kwemá Ántíoku-naopaken-kwaasi póna ó'on-ampakemba Yútaa-monor-ampa'a kuréna minkákémbá Ísuna aampa'á kwéuwai úwasa ⁶ miráumai-kwaasi tí'mai aantá-kwaasitopa'a móitinkowasa Ísóigona mayáí mayóntavesa tine'á tátokesa Áánútumpa'a námúnaa siráawe.

⁷ Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sáwíva'a Ísuna aampa'á kwéguwasa Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí máyón-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí isésa kwená aampa'á kwéguwasa miráumai kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Sítívenimba tátokaan-kwasai.

⁸ Ísóigo Sítívenimba áwa'naa úwana asirayánkwará'á ména amápa-kwaasi túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-máyáímá maéna máyowasa ⁹ moórá-tawai évakarawai Sítíveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-esa miwímá Yútaa-kwaasima pósa évakarawai Sáíríni-maravakewai évaka'a Sírisiyaa-maravakewai évaka'a Ésiyaa-maravakewai miráumai-mapaken-kwaasi mimbórá-mónó'-náúmpá'á ména Sítíveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-umbanivo ¹⁰ Áánútun-amanko Sítívenimba kawer-ímáyáá amúwana póna Sítívenin-aaigo miwí tááigomba usáyáaitowasa ¹¹ ivátuwesa kwésa aúpá'á óntamba torupamáí évaka-kwaasi tímésa sésa Sítíveni

Mósesimba simái sáwí'a umánkena Áánútumba simái sáwí'a umánkaraisata ísaraumne. kosimátíméro suwasá ¹² minkámpár-áimbá tasimátímúwasa úwoi-kwaasiye anón-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé ísówana tirunkó sáwí'a úwasa Sítíveninopa'a tésa tayá-to'mai áí'maesa monor-ánón-kwáásítópa'a máankesa ¹³ kampar-áimbó sun-kwáásí kotí'maesa mátínkówasa kampa'á sésa minkwáásígó anóm-bono'-namba simái sáwí'a úmae iyéna Mósesina amáámba simái sáwí'a úmae iyéna ¹⁴ séna naaóvá'á Mósesimo amáámbo simátímakain-amaamba Ísu Násáretivakewaima ivátuwena ó'on-amaamba kwéseta Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-namba tawísíyuwaniye Sítíveni siráíye. mirán-kámpár-áimbá kwéuwasa ¹⁵ amápa-kwaasi Sítívenimba awánomba kwíyómpakemba Áánútuna kwayó-kwáásí tóikaamba aúkówasa awánaraawe.

Sítíveni monor-ánón-kwáásí simátímakain-kwasai.

7 mirá simásúwówana aiva'-mónó-káwáánákó Sítívenimba áisaa ena séna kwésen-aimba árair-aina'i. kampar-áiné'áyo súwana ² Sítíveni séna ke-sivoísáí kesuwaaisáiyó simátíménda ísáaro. naaóvá'á kentáá síkwá'náo Ááváramu íma Áránaava'a komáyonka'a Mésópótemiyaa-marava'a máyonka'a Áánútu asirayánkwáráwáí kuména ³ Ááváramuntavena séna ená maragwára enamááraawigwara'a tiyuwé kwina'á moórá-marama agarááránkándava'a koméniyone súwana ⁴ iséna mimbáramá Káútéa-kwaasiti maravá'á tuwéna teéména Áránaava'a tamáyowana avowá puwúwana Áánútu ai'marówana teéména maavá'á máyaundava'a túwana ⁵ minkánáá Áánútu íma maramá amúmba asiramái séna aáno maambáramá enkwára enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne. Áánútumo súmba Ááváramu iyámpói íma maránkaronka'a mináimbá simáména ⁶ moórá-ainkwara'a séna enaísaavutantambo iyawai ó'on-kwaasiti maravá'á koméwasa umbai-máyáí tímésa sáwí'a umátínkéwana sáwívar-ima 400 ima ánásaina'a ⁷ sáwí'o umátínkanaaowaima sáwí-meyamba tíménaunda pósa enaísaavutantambo iyawai mimbáramá tuwésa maavá'á tésa kesí imáyáa mósá maránááowe séna ⁸ mináimbá naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna aáno maambáramá enkwára enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne siráimba mináimbá simái tarúmarena póna túra'a káramai araa'éna uwó Áánútu siráíye.

súwana Ááváramu ména Áísákaamba ankéna avakaumboé-no'waamba kwaéna áúra'a káramai araa'éna umánkowana Áísákaa anón-éna Yákópomba ankéna áúra'a káramai araa'éna umánkowana Yákópo anón-éna sísamaivakemba kae'á kumbaimái-iyampoi tinkéna túra'a káramai araa'éna umátínkáva'a kuráíye.

⁹ mirá umátínkáva'a kúwasa mináváráwáínónnda tíváko áwí'a Yósépinavesa naaénkewai íma kentáará'á kárakwiiniye sésa tirumbá sáwí'a umánkesa áí'maesa ó'on-kwaasiva'a mátimesa óntamba máyówasa miwí Yósépinba áí'maesa kweéména Ísipi-marava'a máánkówana Áánútu kwesé máyowasa ¹⁰ umbai-

máyái amésa sáwí'a umánkómbanivo Áánútu kwesé ména áwa'naa ena kawer-ímáyáá aména kwená umbai-yántáá'á ánásamankowana mimbárámá Ísípi-marara-kawaanako Yósépina kawer-ímáyáá iséna séna Ísípi-marava'a amápa-kwaasira'a kawe'á umái kárák-wiye kesí náaindaanka'a mirán-uwo súwana kwemó súntemba kwéuwana ¹¹ naaémba ayawaimá téna Ísípi-maravare Kénááni-maravare amápar-ayampa'a ayawaimá tówasa tááiyavai ésa kentáá síkwá'náyomba toómbá íma kentáávímbá kwéraiye. ¹² Ísípi-marava'a toómbá kwáyáiyé-aimba isáúmpo komeéyán-oro Yákópo séna áánimbaa'a ti'marówasa komeéyá úmaesa ¹³ tivowánópa'a tamáyówana mintómbá ánásowana ó'a kuwaná Yósépi miwítí egwaa'á tamaéna séna kemá Yósépi kentíva'a úne súwasa kesí imáyáao pukáane súndayaawe suwaná Ísípi-marara-kawaanako Yósépina ááimba iséna awaáísái tuwánówana ¹⁴ Yósépi awaáísái simátimena kesivombá kosimámiana ená akúmbá tí'mae Ísípi'a tiyó Yósépi siyé. kosimáméro Yósépi súwana avowámá iséna kwená akúmbá 75 kwaasi tí'maena Ísípi'a kawe'á umái komésa púwúwasa ¹⁶ naaémba miwí tisaavutomba tiyáántám-ba maimaé teémesa Sékémuva'a máutomba naaóvá'á Ááváramu Émon-andaraken-kwaasima óntamba tí-matukom-barava'a máutaraawe.

¹⁷ ánivo kentáá síkwá'náyomba Ísípi-marava'a komésa sáwíva-kwaasi agairáawe. Áánútu Ááváramuntavena asirayán-áímbá séna Kénááni-marama enaísaavutantambo iyawai timénaumne siróntemba timínín-kanáa ákíse únka'a ¹⁸ moóráwai Ísípi-marara-kawaanako Yósépimo naaóvá'ó pukóntavena kwená mayái-áímbá íma ísarowai póna ¹⁹ kentáá síkwá'náya umbai-máyái tiména maimái sáwí'a kwéumatinkowasa iyámpói máápa'a tiyuwówasa pukáawe.

²⁰ iyámpóiyomba púwúwana minkánáávímbá Mósesi kawer-óígwárár-iyámpói ánkarena anówama naaúmpa'a aúpá'á ánkarrowana kaumbo-kwíyómbá putuwéna ²¹ máápa'a áí'maena móru ánkarrowana Ísípi-kawaanako ayáámúnkoma awánómba aráái tówana kesáánine séna kárákwirowana anón-úwasa ²² Ísípi-kwaasi miwítí ááimba kwésimama'mae íyúwana Mósesi kwésena anón-éna kwemó mayóm-bayaigoe kwenááigoe kawe'á uráiyé.

²³ Mósesi mirán-kwáásí ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna kesí kwaási Ísareri-kwaasi kotuwánanae séna kúmba ²⁴ Ísípi-kwaasigo Ísareri-kwaasigomba sáwí'a umánkowana Mósesi tuwánéna Ísareri-kwaasi áwa'naa ena Ísípi-kwaasigomba tuwúwána puwúwana ²⁵ Mósesi imáyáa éna séna Áánútu mimbáyáírátvéna usásinkaraimba pó'a Ísípi-vakemba Ísareri-kwaasi tí'mae'a koónaunda mimbáyáíyávésa owé sénááowe siráimbanivo Ísareri-kwaasi íma mirán-ímáyáá uwaná ²⁶ Mósesi kogwaéna usásinena kúmba Ísareri-kwaasi kaekó áái'a tiyóyana tuwánéna tiyoráinda-imayaa éna séna kae'náraiyo mimbórá-naoraama óívo áái'a tiyaáyavo súwana ²⁷ aiva'ó ááimba'maimo tiyón-kwaasigo Mósesimba améntáyuwéna séna nááwa embá usásinankaraisa kentáásí

kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno. ²⁸ tindaumo Ísípi-kwaasimo tuvuwónanamo puwéiraintena kembá mirá ínáyono súwana ²⁹ Mósesi iséna inkaiséna kweéme kweéména Mítíyani-marava'a ó'on-kwaaiti maapa'a koména kaer-iyámpói matínkaraiye.

³⁰ Mósesi kaer-iyámpói matinkéna ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna moórá-tawai kavóná-marava'a kwégwéna Sáínai-omapa'a egwaa'á kwáyonka'a kwéguwana sáwíyan-taivinkemba irá kwégena íma mintái kówana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima mimpímbá máyowana mintái íma kówana

³¹ Mósesi awánéna anón-imayaa éna egwaa'á koména awánówana Áánútu séna enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne súwana Mósesi mináímbá iséna ayántámbá tówana úwoiva'a karakówana ³³ Ísóigo séna máyaunda póna á'oram-barama kwáyáipa'an-ivo kawe'-márává'á méraapa'an-ivo maambárámá sáwí'a ónavainivo aísamai ánáamba ayútuwaa. ³⁴ Ísípi'a kesí kwaási sáwí'o kwéu-matinkaawasamo ivi'ó kwétaamba tuwánáúnda pó'a túwa'naa ónaumpo usásinena'a ai'maráana kweéme kweéme Ísípi'a kuré kesí kwaási Ísareri-kwaasi kótí'mae Kénááni-marava'a kwaaó Áánútu Mósesintavena siráiyé.

³⁵ kwembá Mósesimba Ísareri-kwaasi tínaaemba umánkesa sésa nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno siráawe. siráankwaasiyavena Áánútu mináímbá siráiyé. kwembá Mósesintavena Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima sáwíyan-taivinkemba aaí simámakaiye. kwembá Mósesimba Áánútu kawáá-máyái aména ai'marówana Ísípi-vakemba Ísareri-kwaasi kótí'maena Kénááni-marava'a kuráiyé. ³⁶ kwemá Mósesima Ísípi'a ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa sésa úwoi tí'mae kóuwo suwaná tí'maena kúmba nonkó áwí'a nae-nóné supá'á kwéna ímo awárom-bayai kawe'-máyái komaéna tí'maena kúmba kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a komáyówana ímo awárom-bayai kawe'-máyái maimaéna iráiyé. ³⁷ kwemá Mósesima simátiména séna Áánútumo kembó usásinankarainten-umai naaémba moóráwaimba kentísaavutantambo iyawaivinkemba usásinankaniye. Áánútun-aaí simátiminiwaimba usásinankaniye. ³⁸ kwemá Mósesima kavóná-marava'o Áánútuna kwaási Ísareri-kwaasimo méraapa'a miwísé ména kentáá síkwá'náyonte ména Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kwesé ména Sáínai-omapa'a umáyowana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai Áánútuna áamámba simámuwana ímo ánásai-aimba simámuwasa simátíma'maesa kuráanta kwéisaumne.

³⁹ Mósesin-aaí simátímúmba kentáá síkwá'ná íma iséna tínaaemba umámesa Ísípi'a tayauweránáe-imayaa uwaná ⁴⁰ naaémba Áánútu Mósesimba ááyowana omápa'a umáyowasa Mósesi awaaó áwí'a Érón-intavesa sésa Mósesi Ísípi-vakembo síkaiwaiya náávava kóuraiyo. íma awánáúndavata kóuraivo moórá-isoigomba tarórumarewata kwenarááiya kwaráano sésa ⁴¹ óntandankakemba purumakan-aráákaamba

úmaresa minkámpár-ísóigóná aamoimá umánkesa póima tuvú'mái kwénesa úmakon-tantaatavesa aamoí ésa toóní'a umái kwénowana ⁴² mindáyavena Áánútu ánaaemba umátiyuwowa kwíyóntavesa aaváúyávésa otávésa kesí ísóigoman-iye siráawe. mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

Ísareri-kwaasiyono. kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a mé'a póima tuvú'mái neémaém-ba íma kentáv'é'a ísámai neémaémbanivo ⁴³ kentí kampar-ísóigóntáv'é'a ísámai kwená ampanta-námbá maimaé'a kwénaaowe. minkámpár-ísóigó áwí'a Mórókowe siráawe. okáán-tántáá'á tarórumake'a áwí'a Erevááníyé kwése'a toré kwénaaowe. minkámpá-káér-ísóiráí úmare'a kesí ísóigowe kampa'á sé'a áwí'a maé kwéiyowe. mirá uráantave'a kentí maravákémbá tí'maráana'a kweéme'a moórá-marava'a áwí'a Pépíroni-marava'a koménaaowe Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna siráiyé.

⁴⁴ naaóv'á kavóná-marava'a Áánútu Mósesimba agaráárankena Áánútuna naambó ampantar'ó ónááomba maará ónááowe séna agaráárankowasa Áánútumo súntemba mirán-dámbá umái maimaésa kavóná-marava'a kwénaaowe. ⁴⁵ naaémba miwí táán-imbá'a kentáá síkwá'náyomba mindámbá maimáyówana Yósúwa tí'maena Kénááni-marava'a kúmba Áánútu túwa'naa ena mimbáráv'ó máyón-kwaasi kwatuwówasa kóuwasa koyavíresa mindámbá minká'á mámaresa máyówana naaémba Tévíti Ísareri-kwaasiti kawáán'á máyompimba mindámbá úwoi kwáyowana ⁴⁶ Tévíti kawé'á umái máyowana Áánútu aamoí umánkowana Tévíti Áánútumba áísaa ena séna ená naambá ónaum. íya ónaumnó. emá Yákópona Ísóigoma po owé sina'ó é'a ená naambá ónaumné súwana ⁴⁷ Áánútu séna emá íma ínáyompo enááninko Sórómoni kesí naambá íníye siráimbanivo ⁴⁸ Áánútu kwíyómpa'o máyáimba kwaási úmakaan-daumpa'a íma máyáiyé. mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

⁴⁹ Ísóigo séna kwíyómpa'a kárakwiye'a marará'á kárakwiyunda pó'a úmaraniyonda-naumpa'a íma úwoi marap'á kumbénaumné. ⁵⁰ kesávái mintántáá'á amápa'a tarórumakaumné Ísóigo siráiyé agaimaréna siráiyé Sítíveni siráiyé.

Sítíveni mináímbá simátímatuwena aaimó isáí-kwáásiyávái simátiména séna ⁵¹ keinárawa'a tirunté máráamba mé'a pó'a Áánútuna aampa'ó ímo kwáráan-kwaasiraani'a umái mé'a Áánútun-ai kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kentíkwá'náyomba Áánútun-amankomba tínaaemba umámemaentemba kemá mirá kwéowe. ⁵² kentíkwá'náyomba Áánútun-ai simátíma'maesa kwéguwai amáparawai sáwí'a umátinkesa Áánútuna kawe-kwáyóná'á kumíníye-aimba simátímakowai tínkamuwasa pukáawe. naaémba kwemá kumúwa'a kuntaru'á umái tuvúwúwana pukáiyé. ⁵³ ánivo kwíyómpakewaima Áánútuna ámáámba simátímakowa'a keinárawa'a ísaraambanivo íma ísámai kawé'á uráawe Sítíveni siráiyé.

Sítívenimba óntandei tuvúkáan-kwasai.

⁵⁴ Sítíveni mináímbá simátimumba aaimó isáí-kwáásí áváraumai tirunkó sáwí'a úwasa í'naiyámbá mésa tiyántavesa uwaná ⁵⁵ Sítívenimba Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkarowana kwíyómpa'a awánómba Áánútuna ságayamba kwáyowana Ísu ayáánúrapa'a asirayán-áyámp'á máyowana Sítíveni awánéna ⁵⁶ séna awánaaro. kwíyómba taaínkaar-isaná Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámp'á Ísuma kwaási úrandako máyáimba awánarumné súwasa ⁵⁷ miwí anónka'a kwáá'a tésa kwenáái íma isánáe sésa tááka'a tiyáándeí awááésa Sítívenimba tarááparaapa ésa ⁵⁸ tátokesa taagwiya'maésa marur-awámp'á máyuwesa óntamba mairésa tuvúkáawe. Sítívenintavesa kamparáímbá siráawai paákár-únánkwátói ayútuwowana ívé-kwaasi áwí'a Sóro minúnánkwátói kárakwirowasa ⁵⁹ Sítívenimba óntandei tuvúto'naa uwaná Ísóigonka'a námúnaavinkemba séna Ísu Ísóigoo kesimambá kumbaimaéna'a púwóno séna ⁶⁰ arauntaúmbá airéna anónka'a séna Ísóigoo sáwí'a kwéumasinkaambanivo miwí íma sáwí'a umátinke miwítí sáwí-imayaa maitiyuwaaó Sítíveni simásuwena pukáiyé.

Sóro Ísuna kwaási sáwí'a umátinkarain-kwasai.

8 Sítívenimbo tuvúmba Sóro arunkó aamoí úmbanivo évakarawai Áánútun-aaiyavesamo asiramáimo máúwai Sítíveni áuma maimaé máutesa anón-ivi'a tombánivo Sóro Ísuna aampa'ó kwéguwai tínkambai ánásanae séna kúmba naaúmpimpakemba aarakwá'á koyavisimái ándáva'a tiyupa'a kúwasa Yérúsaremuva'a Ísuna aampa'ó kwéguwaima aivarí'a umái sáwí'a umátinkowasa kóyáwé uwasá aantá-kwaasiye su'mai Yérúsaremuva'a máyówasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí Yútiyaa-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a kóyáwé uráawe.

Sámériyaa'a áséi-kwasai kosimátímaakaa-kwasai.

⁴ Ísuna aampa'ó kwéguwai kóyáwé ésa Ísuna áséi-kwasai kosimátíma'maesa kurá. ⁵ Vírípi Sámériyaa-naopa'a kúmba kosimátiména séna Áánútumo usásinankaiwai amu'maráúndawaiyaamo á'o kunkáimba kwemá Ísuman-iye ⁶ Vírípi simátimumba kawé'á umái ísówana ímo awánarom-bayai mayówasa awánowana ⁷ taraváá-kwámbá tirumpimbá máyówaiyavena aai súwasa taraváá-kwámbá kwáá'a tumásuwesa kóuwasa kwaási kawé'á umái máyówana aiyayaamba pukón-kwaasi asóvamatinkowasa kawé'á umái mésa ⁸ Sámériyaaavaken-kwaasi áváraumai tirunkó kawé'á umái méraawe.

⁹ Sámériyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni ména anón-kwaasi úne séna pukaa'á agaimaéna kwéiyuwasa táátavai kwéesa ¹⁰ anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kwená mayái awánéna kwenaráái kwéguware-sa sésa Áánútuna asirayánkóe kwená asirayánkóe moórái'a uráiyé kampa'á suwaná ¹¹ ayáátáaka'a pukaa'á agaimaéna kwégu-bayai mayówasa kwe-

naráái kwégwaresa táátavai uráambanivo ¹² naaémba Vírípi Áánútuna áséi-kwasai kosimátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama kosimátimena Ísu Káráísitin-aai kosimátimuwasa isésa sésa árair-aimban-iyé suwaná Vírípi minákwá'á nombá pétinkowana ¹³ Sáimoni kwegwárá'á áraire súntavai Vírípi nombá pérankowana Vírípiye kwénaauwana ímo awánóm-bayai mayówana awánéna áátavai uráiyé.

¹⁴ mirámó Sámériyaava'o kwéumba Yérúsaremuva'a aantá-kwaasi mésa Sámériyaavaken-kwaasi Áánútuna áséi-kwasai isésa mináimbá méyatokaan-aimba isésa Pítaante Yóninte ti'márówasarai kweémesarai

¹⁵ Sámériyaava'a komésarai Ísuna aampa'ó kwéguwaiyavai ísámai námúnaavinkemba sésarai Áánútun-amankomba mayánááowe siráiyé. ¹⁶ Vírípi nombá pétinkowana Áánútun-amamba íma marómba pósarai Pítaae Yóniye námúnaavinkemba sésarai ¹⁷ tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumúwasa mairáawe.

¹⁸ aantá-kwaasirai tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaúwasa máyómba Sáimoni awánéna asirayámbá meéyámbaranae séna Pítaante Yóinteyavena séna óntamba maékai ¹⁹ minásiráyámbá simékaiyo. ó'on-kwaasi siyáámba tátoraanana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaínkwáe súwana ²⁰ Pítaa séna Áánútu úwoi kwétimin-tantaatavai óntandei meéyán-ónáe sénda po ená óntankwara'a esé iravímbá ánásayaaoiye. ²¹ Áánútu aúranka'a ená imáyáa íma arupí ímbá po maambáyái kenkáisi mayái íma súwa'naa ínnyone. ²² ená sáwí-imayaagomba ánaaemba umásuwe Ísóigomba áísaa inaná ená sáwí-imayaagona anondá mayauwáníye. ²³ Áánútu íma asirayámbá ámakaintavai enarumbá sáwí'a umásínkaanana ená sáwí-imayaao anómba éna embá tátokaiye Pítaa súwana ²⁴ Sáimonima Pítaante Yóinteyavena séna súwa'naa ékai Ísóigomba námúnaavinkemba áísaa íyana emó sénda misáwí-yántáá'á íma kempá'á tíno Sáimoni siráiyé.

²⁵ súwasarai Pítaae Yóniye Ísóigon-aai simátimesarai Ísuwe naaémáúyan-aimba simátimesarai Yérúsaremuva'a kónáe sésarai aampa'á kweémesarai Sámériyaayaampa'a naaó'-nao'a Áánútuna áséi-kwasai kosimátima'maesarai kuráaiye.

Vírípite Ítíópiyaavaken-kwaasintei kwaasái.

²⁶ mindárai Yérúsaremuva'a kuyaná Vírípi Sámériyaava'a máyomba moórawai anón-kwaasi Ítíópiyaa-maravakewai éna Ítíópiyaa-kwaasiti kawáá-ínínkó áwí'a Káándásina óntanka'a kárakwirowai Áánútuna imáyáa éna Yérúsaremuva'a kweéména Áánútu áwí'a mósá maréna koyauweréna kwená káárivimba anóm-poigo tavisímaena kún-kaarivimba kúmba Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai Vírípintavena séna usásine Yérúsaremuvakemba Kásaava'a kwégon-ampa'a kwaaó súwana iséna usásinena minámpá'á kweéména kavóná-marava'a kúmba Ítíópiyaa-maravaken-anon-kwaasi kwená káárivimba kweéména aúvái-kwan-

daaivimba awánéna naaóv'á Áánútun-aai simátí-makowai áwí'a Áísáya agaimakón-aimba awánómba ²⁹ Áánútun-amanko Vírípintavena séna kwená káárigona egwaa'á kwaaó súwana ³⁰ isaaísena kúmba Áísáya agaimakón-aimba táámpamai kwésuwana Vírípi iséna áísaa ena séna mináínkóná ááimba kwéisaano súwana ³¹ á'a moórawai simásiminimba pó'a isánaumpo kesí káárivimba usáataao súwana Vírípi minkáárivímbá usáatena umaúwana ³² mináúvái-kwándááivínkén-áimbá táámpamai séna

sipisípi áyáumo karánáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aai siráiyé. sipisípi tuvuwónáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aai siráiyé. ³³ kwenáwí'a móruna tuwésa sáwí'a umái aaivímbá mayánkaraawe. kwená kwaási sáwí-mayai mairéna tuvuwówana marapá'á máyáin-kanaama ánásaraiye. mindáyavesa miwítí sáwí-mayai íma kanaán-umai avora'á simátiménaaowe agaimaréna siráiyé. ³⁴ Ítíópiyaavaken-kwaasi mináimbá táámpamai simásuwana Vírípintavena áísaa ena séna Áánútun-aaimo simátímakowai nááwantavena mináimbá siráiyó. kwesávéna sirái. ó'owantavena siráiyó súwana ³⁵ Vírípi Áánútun-aaimo aúváiinkembo táámpaimo simámakainten-umai Ísuna áséi-kwasai kwésimaména ³⁶ aampa'á kuyámbá nombá kwáyopa'a kwésarai uyaná Ítíópiyaavaken-kwaasigo séna nombá kwáyáínka'a pésínkainkwae sé'a únana nóinko aampimbá ítáraiyo súwana [³⁷ Vírípi séna Ísumpa'o arumbó amé kwenááiyavai áraire simáímo maína'o é'a nombá pérankanaumne súwana Ísu Káráísintave'a árai'a Áánútu áánimban-iyé kwésune séna] ³⁸ káárimo maisoréna kúwaintavena séna káári tátorao súwana iséna tátorowasarai Vírípiye Ítíópiyaavaken-kwaasiye nompímbá kumbésarai Vírípi nombá pérankowasarai ³⁹ úwoiva'a íyúyana Áánútun-amanko Vírípimba kunáí'maena kóúwana Ítíópiyaavaken-kwaasi awánómba íma máyombanivo aamoí untáva'a kwená naaópa'a kúmba ⁴⁰ Áánútun-amanko Vírípimba kunáí'maena Ásátóti-naopa'a máánkarowana Vírípi mináyámpá'-náópa'a Áánútuna áséi-kwasai simátíma'maena Sísáriyaa-naopa'a kuráiyé.

Sóro Ísun-aaiyavai áraire siráin-kwasai.

9 minkánaámá Sóro Ísóigona aampa'á kwéguwaiyavena arumbá sáwí'a éna tínkamonaé síma-síma'a kwéena aiva'-mónó-káwáánákónópa'a ² koáísaa ena séna aúvái agaimái símína'a maimaé'a Támásikasi-naopa'o Yútaa-mono'-naumpimpa'o máyáan-kwaasiti anón-kwaasi mátíméno súwana owé séna mináimbá agaimaréna séna Sóro Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai tivakáá-umai tuwánéna táto'mai tí'maena teéména Yérúsaremuva'a ándáva'a mátiyuwaniye séna agaimaréna súwana ³ Sóro mináúvái maimaéna kweéména Támásikasi-naopa'a egwaa'á kúmba kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména aúgáyáagaya úwana ⁴ tuvamúwana aagíowé su'mai séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwana ⁵ emá nááwa seénó

súwana kemá Ísuma súmpo kembá sáwí'a umásinkaampo ⁶ usásine Támásikasi-naopa'a koménana moóráwaimo síndantemba mirán-uwu súwasa ⁷ Sóroemo kun-kwáásí íma aai sumbá mésa íma kwaási ane'á kwéawanesa aaimó súne su'mai ísówana ⁸ Sóro usásinomba aúramba íma kawé'á umái awánówasa kwaási ayáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a máánkarowana ⁹ kaumbo-nó'wáámbá ména íma aúramba awánéna toómbá nombá íma naráiyé.

¹⁰ Sóro kaumbo-nó'wáámbá kwaúwana moóráwai Támásikasiva'a ména Ísuna aampa'á kúwai áwí'a Ánánáesima aúramba karákéna kaainkáání'a umái awánómba Ísóigo simáména séna Ánánáesiyo súwana wó séna Ísóigo kemá úne súwana ¹¹ usásine aampa'á kwaaó. minánkó áwí'a apumó uráin-ampa'a kuré Yútásina naaúmpa'a kwéé moóráwai Táásási-naopake-wai áwí'a Sóromba koawánaao. kwe námúnaa kwésiye. ¹² kaainkáání'a awánarainka'a moóráwai áwí'a Ánánáesi téna ane'á tátoraisana aúramba kawé'á umái awánaraiye Ísóigo súwana ¹³ Ánánáesi séna Ísóigo sáwíva-kwaasi kwenáái simásimakaawe. Yérúsaremuva'a ená kwaási sáwí'a umátínkarain-aimba simásimakaawe. ¹⁴ aiva'-mónó-káwáánákó aúvái agaimái ámísana ená imáyáa mósá máráan-kwaasi ándáva'o tiyuwáíndayavena Támásikasiva'a tiráiyé súwana ¹⁵ Ísóigo séna kesí mayái áménana kesáái kosimátintasimatimba ó'on-daopaken-kwaasiye kawáá-kwáásíyé kesí kwaási Ísareri-kwaasiye kosimátintasimatimba ínimba po usásine kwenópa'a kwinaná ¹⁶ kesí mayái Sóro kwémayainasa kwaási sáwí'a umánkanaaowe. mindáyave'a ke agarárankanaumne Ísóigo siráiyé.

¹⁷ súwana Ánánáesi iséna kwéna sún-daumpa'a uména Sóro ane'á ayáámba tátorena séna Sóroo kesí kwaásima óne. aampa'á kwéte Ísóigo Ísumba awánaraandawaima si'maráisa'a túne. aúramba kawé'á umái awánenana Ánútun-amanko arupimbá anómba umánkaindayavena si'maráisa'a túne súwana ¹⁸ Sóro aúrampinkemba amanonoí tákúwana aúramba kawé'á umái awánéna usásinowana Ánánáesi mono'-nómbá pérankowana ¹⁹ toómbá násuwena áúgoma kawé'á úwana méraiye.

Sóro Támásikasiva'a simátimakin-kwasai.

Sóro Támásikasiva'a évaka'-no'waamba kwaéna Ísuna aampa'á kwéguwaise ména ²⁰ avekáán-úwana mono'-náúmpá'á uména Ísun-aai simátiména séna árai'a Ísuma Ánútun áánimban-iyé súwasa ²¹ kwenáái isón-kwaasi táátavai ésa moórá-morawai tísaaisaa esa sésa Yérúsaremuva'a Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tínkamin-kwaasiman-iyé. Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tí'mae ándáva'a mono-káwáá-kwáásirá'ó mátinkanae séna maank'ó tiráin-kwaasiman-iyé. Ísumpa'a téna máyáiyé sésa táátavai uráawe.

²² suwaná Sóro asiramái simátima'mae iyéna séna árai'a Ánútun usásinankaiwaimba amu'maráúndawaiya Ísuman-iyé séna kwenááigo iyúwasa Támásikasivaken-Yutaa-kwaasi iséna kwembá íma anondá simámakaawe.

²³ íma anondá simámúmba sáwíva'-no'waamba kwaéna torupamáí mésa Sórona amááyu-aimba sésa ²⁴ tuvuwiyanesa no'wáámba kwáyá'wái Támásikasi-naokona óntan-kurigona aaumémpa'a mésa ontará'á takárákwi-karakwi kwéuwana moóráwai amááyu-aimba sumbá kosimámuwasa ²⁵ moórá-no'waamba Sóron-aai iséna Ísuna aampa'á kwéguwai Sóromba powaivimbá áítumai óntan-kurigona avaapimbá túsúyuwesa ándára tátorena túwówana kumeémena marapá'á móruna tuwéna kóuraiye.

Sóro Yérúsaremuva'a komérain-kwasai.

²⁶ Sóro Yérúsaremu-naopa'a kweémena kwéna séna Ísuna aampa'á kwéguwaise koménae'a kúne súwasa miwí sésa Ísun-aai íma ísaraiwai kampar-áimbá kwésiye sésa kwenáároi inkáísúwana ²⁷ moóráwai áwí'a Páánápáasi Sóron-aai iséna kawé'á úwana áí'maena aantá-kwaasitopa'a kwéna Sóron-aai kosimátiména Sóro Támásikasi-ampa'o kwéguwenamo Ísóigombo awánówana aai simámakain-aimba simátiména Sóro Támásikasi-naopa'o Ísun-aaimo asiramáimo simátima'maena kuráin-aimba simátimuwasa ²⁸ iséna áraire suwaná Sóro miwísé ména Ísuna asirayámbá kwáyowana Yérúsaremu-naopa'a Ísun-aai asiramái kosimátintasimatin-ena ²⁹ ó'on-Yutaa-kwaasi Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésen-kwaasi simátimuwasa aai kwésima-kwesiman-esa tuvuwónáe sésa ³⁰ amááyu-aimba sumbá Ísuna aampa'á kuwái iséna Sóromba áí'maesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a máankesa sésa Táásási-naopa'a kwaaó sésa ai'márówana mindáópa'a kóuraiye.

³¹ kóúwasa Ísuna aampa'ó kun-kwáásímó tínkamumba étínkówasa aánoumai kwempa'á maéna Yútiyaa-ayampa'a Káríri-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a Ísuna aampa'á kwéguwai aánoumai kwempa'á máyówana Ánútun-amankoma túwa'naa úwasa asiramái ména Ísun-aai simátimúwasa iséna áraire sésa mirá kwéesa sáwíva-kwaasi-i'a ésa Ísóigo áwí'a mósá marésa kwe-náisamaivimba méraawe.

Pítaa Árítaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³² Pítaa aampa'á kwénaaena naaó'-nao-kwaasiti naaópa'a kwéna Ánútuna kwaási tuwánáíndayavena Árítaa-naopa'a kúmba ³³ moóráwai áwí'a Íniyasi ména aambó naái íma naaéna avakaumboé-ima maisuwéna naaúmpare su'mai ména kwéguwauwana ³⁴ Pítaa awánéna séna Íniyasiyo Ísu Káráisi asóvamankaivo usásinke ená kwandaaí arusaaó súwana usásinkwena kúwasa ³⁵ Árítaa-naopaken-kwaasiye Séróno-naopak-en-kwaasiye amápa'a awánéna Ísóigompa'a tésa méraawe.

Pítaa Yópaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³⁶ Yópaa-naopa'a moórá-ininko ména áwí'a Tápítaa-ma póna Kíríki-kwaasi tááivinkemba mináwí'a Tókáasiye kwésuwana kwemá Ísuna aampa'á kún-inimba aasiyaaí kawé'-máiyái kwémaena óísamba íma

makón-kwaasi kwétuwa'naa úwana ³⁷ áí'a úwana puwúwasa kwenáuma sese umásuwesa maimaésa ávúmayaatanaan-daumpa'a móankaraawe. ³⁸ Yópaa-naopakemba Íritiyaa-naopa'a egwaa'á pósa Yópaavak-en-kwaasi Ísuna kwaási Pítaa Íritiyaava'a tamáyon-aimba isésa kae-kwáásí ti'márówasarai Pítaamba kosimámesarai sésarai isaaisé kesópata tiyó sésa si'maráawakai túye suyaná ³⁹ Pítaa usásinena mindáraise kúwasa áí'maesa minínimbá puwúwasa matuwé máyón-daumpa'a ávúmayaatanaan-daumpa'a iyúwasa Pítaanopa'a ketorínimbá tayorupamáí maésa ív'í'a tésa Tókáasi íma pukáinka'a aru-símakain-unankwatoiyé sésa agarááránkówana ⁴⁰ awánéna séna máápa kárúwaaro súwasa kúmúwana Pítaa kívairéna Ísóigompa'a námúnaa simásuwena mégwantena minínimbá awánéna séna Tápítaao usásinaao súwana aúrumba kwégararena Pítaamba awánéna usátorauva'a maúwana ⁴¹ Pítaa kousásinankena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyé ketoríniné tááyowasa áúvamankomba uawánéna ⁴² Yópaa-naopa'a kosimátíma'maesa kuwasá isésa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamái máyówana ⁴³ Pítaa Yópaa-naopa'a sáwíva'-no'waamba kwaéna moóráwai áwí'a Sáimoni kwená naaúmpa'a máyowana minkwáásígó kwaan-áúwarasinei kwená mayáí mayón-kwaasigona naaúmpa'a méraiye.

Pítaa Kóniriyasina naaúmpa'a iráin-kwasai.

10 Sísariyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Kóniriyasi ména Árómaavakemba sáwívar-i-kwaasira'a ¹⁰⁰ i-kwaasira'a kárakwirowai máyowasa mini-kwáásí túwí'a Ítári-i-kwaasiye kwésesa uwaná ² Kóniriyasi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kwená akúnté Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maréna Yútaa-kwaasimo ímo óisambo makón-kwaasi kwétuwa'naa-éna Áánútumpa'a námúnaa símae iyúmba ³ moórátawai enónka'a námúnaa kwésuwana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aúranka'a paárúwana kawé'á umái awánówana séna Kóniriyasiyo súwana ⁴ áá'a kówana aúrumba kararéna séna Ísóigoo nóran-aina simásiminyewa seéno súwana emó námúnaamo séndawai kwaásimo túwa'naa óndawai Áánútu aúranka'a kawé'á óndayavai Áánútu ená imáyáa imbá pó ⁵ ená kwaási ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairáaro. ⁶ kwemá araámáó Sáimonina naaúmpa'a ména minkwáásígó kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpa'a uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koairáaro ⁷ simásuwena áuyokuwana Kóniriyasi kwená mayáí máyón-kwaasivinkemba kae-kwáyó-kwáásíráinte moórá-i-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá marówainte miráumai-kwaasirau tááyowasa ⁸ tuwaná kwíyómpake-waimo simámakon-aimba simátiména séna miráumai Yópaa-naopakemba koairáaro séna ti'mákaiye. ⁹ ti'marówasa aampa'á kógwaesa kweémesa Yópaa-naopa'a egwaa'á kumbá kwáyá'wái Pítaama naan-ávú-mayaapa'a uména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹⁰ áái ankówana toómbá nánáe súwasa toómbá

agáyómba kaainkáání'a umái awánómba ¹¹ kwíyómba taaínkaar-úwana mimpinkémbá anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména marapá'á kumúwana awánómba ¹² minámpántávimbá kwai-kwaamba póima iraankavayaambá aváá'-númámá ó'on-o'on-kwai-kwaamba máyowana ¹³ aaigówé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwana ¹⁴ Pítaa séna Ísóigoo ímanivo kentáásí amáámá Yútaa-kwaasiya mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne súwana ¹⁵ minááigówé su'mai ók-wara'a séna Áánútu kawé-tántááré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwana ¹⁶ kaumborá'á kaainkáámá awánówana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé.

¹⁷ iyúwana Pítaa minkááinkáán-áinkóná ááimba nóra aainá'iyó súmba Kóniriyasimo ti'marón-kwaasi Sáimonina naambá taawánéna ontará'á tamésa ¹⁸ tááyamai taáísaa esa sésa Sáimoni Pítaa maandáúmpará kwááyu máyáyo suwaná ¹⁹ Pítaa minkááinkáán-áinkóná ááimba avakáá-úwana Áánútun-amankoma séna kaumbo-kwáásí embá avakáá-úmaesa kwétevo ²⁰ usásinke kumuwo. kemá ti'maráúnasa tentávái íma kaer-imáyáá e miwísé úwoi kwaaó súwana ²¹ Pítaa kuména minkwáásíyávéna séna kwésivakaa-on-kwaasi úmpo nóntavera kwésivakaaó súwasa ²² kentáásí kawáánákó áwí'a Kóniriyasi si'maráísata enópata túne. kwemá kawé-kwáásí Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maráísasa pósa Yútaa-kwaasi amápa'a kwentávésa kawé-kwáásíyé kwésewe. moóráwai Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kusimáména séna ti'marénasa Pítaamba Yópaa-naopakemba koairéwana enópaa'a téna aai tasína isaaó sisatá túne suwaná ²³ Pítaa tí'maena naaúmpa'a tinkówasa kwáúmba aaváyaavimba Pítaa usásinena miwísé kuráiyé.

miwísé kúwasa Yópaa-naopakemba Ísuna aampa'á kun-kwáásí évaka'a aúyoresa ²⁴ aampa'á kógwaesa kweémesa Sísariyaa-naopa'a kumbá Kóniriyasi kwenamááraa kwená kwaasiye tááyowasa tayorupamáí mésa Pítaamba amu'makówana ²⁵ Pítaa Kóniriyasina naambó kwáyonka'a ontará'á kúwana Kóniriyasi aamoí éna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbaúwana ²⁶ Pítaa séna emó óndanten-kwaasi úmpo usásinaao séna usásinakena ²⁷ aai simáma'maena Kóniriyasiye naaúmpa'a iyúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyómba utuwánéna ²⁸ séna kentáásí amáám-ba ísaraawe. Yútaa-kwaasiya ó'onkaa-kwaasiye íma moórárata tágárotamaiya kwémaumne. miwítí naaúmpata íya kwénaaundarata Áánútu agaráásinke-na amápa-kwaasi íma sáwí-kwaasin-owe siráisa'a awáraunda póta íma sáwí-kwaasiye sénaunda pó'a úwoi kawé'á umái ménaumne. ²⁹ mindáyavai sáayaamba íma a'áo súnda túmpo nóntavaiya sáayaraao Pítaa súwana ³⁰ Kóniriyasi séna éiyain-do'waamba kwaé'a ívékaamba eénáinka'a kesí naaúmpa'a námúnaa sú-nana avekáámá moóráwai ságyan-unankwatoi umá-sorena súranka'a kumbaéna ³¹ séna Kóniriyasiyo emó námúnaamo sémo kwaási túwa'naa ema Áánútu aúranka'a kawé'á óndayavena Áánútu ená imáyáa im-

bá pó ³² ti'márénasa Yópaa-naopa'a moórawai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairáaro. araámáó Sáimonina naaúmpa'a máyáiyé. kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpakemba uwi-nónkóná awámpá'-náúmpákembá koairáaro súwa'a ³³ avekáán-umai ti'maráúnasa embá koairáawa kawé'á umái téne. kesáá Áánútu aúranka'a torupamáí méta Ísóigo simá-makain-aimba simásiminkwae séta amu'makáunaya kwéte ne Kóníríyasi siráiyé.

Pítaa simátímakain-kwasai.

³⁴ Kóníríyasi simásuwowana Pítaa séna ívé'a kwéisaumne. árai'a Áánútu íma Yútaa-kwaasiye su'mai kwégarakwiyivo ³⁵ amápa'-mapaken-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umái kawé'á umái máyáawai Áánútu miwí aamoí kwéumatinkaiye. ³⁶ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana Ísareri-kwaasiyavai áséi-kwasai simátí-makaimba á'a ísaraawe. Ísu Káráísiti amápa-kwaasiti Ísóigoman-iyé. mináséi-kwásáiyávésa árairemo síyawai tirumbá kawé'á umái kwempa'á ménaaomba ³⁷ ke ísaraawe. Yóni simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a nombá peránááowe siráimba Ísun-aaí aiva'á Káríri-ayampakemba kwéte na Yútiyaa-marava'a kóyáwé uráiyé. ³⁸ Ísu Násáretivake-wain-aaí ísaraawe. Áánútu kwenamambá Ísumba ámakowana kwempímbá anómba umánkowana Áánútu asirayámbá aména kwesé méraintavena naaó'-nao'a kawé'-má'yái kóyáwé éna Sáátáánigo tátorain-kwaasi kawé'á umátínkáva'a kuráiyé. ³⁹ Yútiyaa-marava'a Yérúsaremu-naopa'a mayáimá mairáimba awána-raundayaawe. kwembá taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmarowana puwéna ⁴⁰ kaumbo-táwai maisuwówana Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usáinankowana paárúnta kesúrandeiyá awáraumpo ⁴¹ íma amápa-kwaasi awánaraawe. Áánútu simátíméromo siráinta Ísunta awánéta pukáimpinkemba usásinonka'a toómbá nombá kweséya naráumne. ⁴² Ísu asiramái simásimena séna Áánútu imáyáa siména pukén-kwaasigwara túvaren-kwaasigwara'a aavimbá maitinkániyone siyé simátíméromo Ísu siráiyé. ⁴³ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai Ísun-aaí simátimesa sésa kwenááiyavesa áraire sésa kwesé aráápamai maíyawai Ísuna asirayánká'á Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyuwániye naaóvá'á siráawe Pítaa siráiyé.

⁴⁴ Pítaa mináímbá kwésimatimuwana kwéison-kwaasivimba Áánútun-amankoma minámápáráwáivímbá kuména ⁴⁵ Áánútun-amankoma kumbaúwasa ó'on-ó'on-aimpinkemba Áánútu áwí'a mósá márówasa Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'á kun-kwáásí Pítae Yópaavakemba tuwáiyé táátavai ésa sésa Áánútu ó'onkaa-kwaasigwara'a kwenamambá úwoi kwétimiye sésa táátavai uwaná Pítaa séna ⁴⁷ Áánútu kwenamantá símakaintenta miwígwará'á kwétimimba póta nombá peránááomba íma aambá aunónaumpo úwoi nombá peránááowo ⁴⁸ pétinkaaro súwasa Ísu Káráisitintavesa ísámai nombá pétinkowasa Pítaantavesa sésa kaumbo-káé'-no'waamba keséya kwáiniyone suwaná mirá uráiyé.

Yérúsaremuva'a Pítaa simátímakain-kwasai.

11 ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaí isésa tátokaawemo sumbá aantá-kwaasiye Ísuna aampa'á kuwái Yútiyaa-maravaken-kwaasiye mináímbá isésa máyówana ² Pítaa Yérúsaremu-naopa'a kúwasa évaka-kwaasi áwáá'a aéésa Yútaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna kwéontemba ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá orómó sirón-kwaasi Pítaamba áwáá'a aéésa ³ sésa emá ó'onkaa-kwaasiti naaúmpa'a ugwaé ímo túmo kárámai araa'éna úmakaan-kwaasiti naaúmpakemba toómbá umandaráne suwaná ⁴ Pítaa amápa-tantaa'a uráimba simátimena ⁵ séna Yópaa-naopa'a mé'a Áánútumpa'a námúnaa séwándara'a kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpakemba anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresa túwówana kuména kesí egwaa'á kumúwa'a ⁶ mimpímbá árimba awánaawanda póíma kwáikwaamba iraankavayaambá áváá'-numama máyowa'a awánaawanana ⁷ aagówé su'mai séna Pítao usásinke tuvú'mái agandaaó súwa'a isé'a ⁸ sé'a Ísóigoo ímanivo kentáásí ámáámba mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne séwánana ⁹ minááígówé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwa'a ¹⁰ kaumborá'á kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé. ¹¹ avekáámbá Sísáriyaavakemba kaumbo-kwáásí kesópa'a ti'marówai tumbá ¹² Áánútun-amanko simásimena séna íma kaerímáyáa e miwísé kwaaó súwa'a kówánasa Yópaavakemba maankwáásí ava'moraé-kwaasi Ísun-aaí isáawai súyorowata Sísáriyaa-naopata Kóníríyasina naaúmpata kówánana ¹³ simásimena séna Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kesí naaúmpa'a kumbáyáisa'a awánáunana séna ti'márénasa Yópaa-naopakemba moórawai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairéwana ¹⁴ téna aaí tagwésimatimína'a egwára ená akúnkwará'á amápa'a kwéisewana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye kwíyómpakewai siráiyé Kóníríyasi súwa'a ¹⁵ aaí kwésewanana Áánútun-amanko aiva'ó kentáávímbó kunkáintemba miwívímbá mirá úwa'a ¹⁶ awáné'a moórá-aimba sááka'a makáumne. ááéma Ísóigo séna Yóni nombá pétinkaraimbanivo Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye Ísóigo siráin-aimba sááka'a makáumne. ¹⁷ ánivo kesáá Ísóigo Ísu Káráisitín-aaíyaveta áraire séwánanaya Áánútu kwenamankómbó símakaintenta ó'onkaa-kwaasi miwí mirá kwéowa'a awánaraunda pó'a kemá Ísuna mayái-kwáásímá pó'a nombá pérómba íma aambá aunówánasa úwoi nombá pékaawe Pítaa súwasa ¹⁸ mináímbá isésa áwáá'ó áumba ivátuwe-sa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu mirá kwéena íma Yútaa-kwaasiye su'maiya aaí kwésimasimintanivo ó'onkaa-kwaasiyavaigwara'a aaí kwésimatimisasagwara'a miwítí sáwí-imayaa tínaaemba umámesa Áánútunopa'a tésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráawe.

Ántíokuvakewai Ísuna kwaásiti kwaasái.

¹⁹ ááéma Sítívenimba tuvúwúwana puwúwasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí sáwí'a umátínkówasa kóyáwé uráamba évaka'a Vínísiyaa-marava'a kuwasá évaka'a Sáíparasi-marava'a kuwasá évaka'a Ántíoku-naopa'a kuwasá miwímá minkáúmbó-márává'á máyón-kwaasi Yútaa-kwaasiye su'mai Ísun-aai kosimátimesa ²⁰ miwívínkémhá évaka'a Sáíparasi-maravakewai évakarawai Sáírini-maravakewai miwímá Ántíoku-naopa'a komáyónka'a Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiyegwara'a Ísóigo Ísuna áséi-kwasai kosimátimuwana ²¹ Ísóigona asirayámbá miwísé máy-owasa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

²² Ántíokuvaken-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráan-aimba suwasá Ísóigona kwaási Yérúsaremuva'a máyón-kwaasi mináímbá isésa Páánápáasimba ai'márówana Ántíoku-naopa'a kweémena ²³ koména Áánútu kawé'á umátínkaromba tuwánéna aamoí éna asiramái simátiména séna kentirunkaké ísámai Ísóigontavai máéro séna ²⁴ Páánápáasi kawé-kwáásí úwana Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkówana Ísóigonte aráápa-mai asiramái ména aai simátíma'maena kwéiyuwasa sáwíva-kwaasi isésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ máyówana Páánápáasi Sóromba avakáá úmaena Táásási-naopa'a kúmba ²⁶ koawánéna koáí'maena Ántíokuva'a tésarai moórá-i tamaisuwésarai Ísóigona kwaásiye mésarai sáwíva-kwaasi tayorupontembá Ísun-aai simátíma'maesarai iyúyasa Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai sésa Káráisitina kwaásiye suwaná ai-va'á Ántíokuva'a mináímbá paáruraiye.

²⁷ mináímbá paárúwana minkánáá évakarawai Áánútun-aai simátímakowai Yérúsaremuva'a tuwésa kweéména Ántíokuva'a kuwaná ²⁸ miwívínkémhá moóráwai áwí'a Ákápáasi kwemá usásinena Áánútun-amanko kwesé máyowana séna anón-ayawaima amápa'-mapa'a táníye súnka'a póna naaémba Árómaani-kamaaniti kawááná'á áwí'a Kórótíyasa máyonka'a mináyáwáímá paáruraiye. Ákápáasi mináímbá súwasa ²⁹ isésa Ísuna aampa'á kwéguwai moórá-morawai sésa óntamba torupamáí Ísun-aai ísáawai Yútiyaa-marava'a máyáan-kwaasi tíménáe sésa ³⁰ mirá ésa minóntámbá Páánápáasinte Sóronte tímúwasarai maimaésarai kweémesarai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi mátí-makaaiye.

ókwará'a sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

12 minkánáá Érótimba anówainkoma araámáó Érótima Yútaa-kwaasiti kawááná'á kwemá Ísuna aampa'á kwéguwai évakarawai sáwí'a umátinkena ² moóráwaimba ai'marówana Yóni awaaó áwí'a Yémésimba koyáto'mai anumarambá arátuwowana puwúwasa ³ Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesamo ímo áraire suwáí aamoí kwéuwana Éróti awánéna aamoí umásinkaigwae séna moóráwaimba ai'marówana Pí-

taamba koyátokai. Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaavimba moórá-tawai Pí-taamba koyáto'maena ⁴ ándáva'a máánkowska siyáánkain-umai ava'moraé-i-kwaasi kwenká'á kárák-wirowasa éiyain-eiyain-kwaasi anondánonda umái kárákwiyuwasa Éróti séna naaóv'á'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáámá ánásaina'a Pítaamba áí'mae'a Yútaa-kwaasi túranka'a aavimbá mayanké'a inkamónaumnemo kwésumba ⁵ Pítaa ándáva'a máyombanivo Ísóigona kwaási Ísóigompa'a námúnaa simái Pítaamba áwa'naa uráawe.

Pítaamba ándávakemba ayúránkarain-kwasai.

⁶ námúnaa kwésesa Pítaantavai ísámai áísaa uwaná aaváyaaraamba Éróti Yútaa-kwaasi túranka'a Pítaamba aavimbá mayankánaumnemo kwésuwana ívé'-no'waankaamba Pítaamba aiyayaanka'a asááúmakesa kaer-í-kwáásí évareva'a máyóyana Pítaa aúnkwaigúwasarai kaer-í-kwáásí ontará'á kárákwiroyana ⁷ avekáámbá Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai kumúwana ándá-naumpa'a sán-kówana Pítaamba ayóir'á'á kwétuvuwana aúsuwana usásinowana séna avekáán-usásinao kwésuwana Pítaa ayáámpinkenanda kweyááríka'a ayú'maena marapá'á kumúwana ⁸ kwíyómpakewai séna enámúranda uré enaísamai ánáamba maimái uwó súwana mirá úmayowana ená paákákén-únánkwátói kuvé'máenakai kesé kúmóyo súwana ⁹ Pítaa ándá-naumpakemba kwenánaemba kuména íma kwaásin-iye-imayaa éna kaaímbá kwéawanaumnemo-imayaa kwéena ¹⁰ i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémhá moórá-ontara'a i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémhá ándávakembo naaópa'o kónáesamo uwasamó titinkémaen-ontara'a asirayán-óntará'á kúmúyana kweyááríka'a tigúwasarai kunákárúwagwesarai aampa'á kuyaná avekáán-úwana kwíyómpakewai Pítaamba auwéna aúyokuwana ¹¹ Pítaa imáyáa éna séna íma kaaímbá awánáúmpo árai'a Ísóigo kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kuména Éróti sínkamonae kwéisana ayáámpinkemba kuntavíyuwaisa'a túne. Yútaa-kwaasigwara'a sínkamonaesamo ombá kuntavíyuwaisa'a túne Pítaa siráíye.

¹² Pítaa simásuwena Máriaana naambó kwáyopa'a kwéna Yóni Máákaamba anówana naambó kwáyopa'a kúwasa sáwíva-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí mésa Pítaantavai ísámai Ísóigompa'a námúnaa kwésuwana ¹³ mindánkóná ontará'á kotuwátuwar-úwana moórá- arasi mindáúmpá'á kígau ún-arasigo áwí'a Áróta ontará'á kuména ¹⁴ séna nááwa'ono súwana Pítaa séna kemá úne súwana Pítaa amósámba iséna kunaamoí úmaena ímo ontamó tiyánkómbo isaaiséna sáwíva-kwaasitopa'a usimátiména séna Pítaa ontará'á máyáíye súwasa ¹⁵ miwí sésa emá uwo'aó'á éma kampa'á séne suwaná minárásigó ókwará'a séna árai'a Pítaa ontará'á máyáíye súwasa miwí sésa Pítaan-amankon-iye ¹⁶ kwésuwana Pítaa ontará'á árimba tuván-tuvan-úwasa isésa onta kuntisuwésa awánomba kwemá Pítaa úwasa táátavai uwaná ¹⁷ aaisékéwa'a

simátíméno séna Ísóigo ándávakemba kembá sí'mae-na aampa'á mésiyuwaivo Yémésinte Ísun-aaimo ísáan-kwaasiye kosimátíméno Pítaa simátimena tiyuwéna ó'on-daopa'a kuráiyé.

¹⁸ kúwasa irataró'a i-kwáásí Pítaamba kárákwirowai awánomba íma máyowasa kantúmbá ésa Pítaa náávara kóurayo suwaná ¹⁹ Éróti iséna Pítaamba avakáá oró súwasa avakáá uwááesa tuwówana Éróti miní-kwáásí aavimbá maitinkéna séna tínkamoro séna évakarawai ti'marówasa tínkamuwasa púwúwana Éróti mirá umásuwena Yútiyaa-marava'a tuwéna kumeéme-na Sísáiyaa-naopa'a kumbéraiye.

Éróti pukáin-kwasai.

²⁰ Éróti Sáitóni-naopaken-kwaasiye Táyya-naopaken-kwaasiye ávááraumai áwáá'a tiyúwasa minkáé'-náópaken-kwaasi tayorupamáí mésa sésa Érótimo kárák-wirai-maravakemba kentáásí toómbá kwémayaundayaawe sésa mináímbá simái kawer-ónáe sésa Érótinopa'a tumbá kwená naaka'ó kárákwirowai áwí'a Párasatasimba másimamuwana isówasa mináásámbá másimai tukáawe.

²¹ minkákémbá Éróti anón-kanáa úwana kwenká'ó kárákwirowaina unáánkwátói úmaena kárákwirowai maé'maer-únka'a uména ayáátáár-aimba kwésuwasa ²² Érótimba simái arumbá iyaésa sésa íma kwaásigo kwésivo Ísóigo kwésiye anónka'a suwaná ²³ Éróti mináintávéna íma Ísóigo úmpo úwoi-kwaasi úne séna aúp'á tuwówana Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai tuvuwúwana uvowánkó arumbá unkarówana pukáiyé.

²⁴ puwúwasa Ísóigona kwaási Áánútun-aai kosimátin-tasimatin-uwasa iséna áraire sésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ Ántiokuvaken-kwaasi Yérúsaremuvaen-kwaasiyavesa óntamba timénaumne sirómba pósarai Páánápásiye Sórowe kwéti'matuwesarai mimbáyái ánásowasarai ívé-kwaasigo áwí'a Yóni Máákaamba áí'maesarai Yérúsaremuva'a tuwésarai kweémesarai Ántiokuva'a kuráiyé.

Áánútu Páánápásiinte Sóronte mayái tímakain-kwasai.

13 Ántioku-naopa'a Ísóigona kwaásivinkemba Áánútun-aai kwésimatimen-kwaasiye kawer-ímáyáá kwéagaraantinkaan-kwaasiye mésa moóráwai áwí'a Páánápási úwana moóráwai avután-kwaasigo áwí'a Símiyoni úwana moóráwai Sáírini-maravaken-kwaasigo áwí'a Árusiyasi úwana moóráwai áwí'a Mánényeni kwemá Éróti kawáánakóná naaúmpa'a maémaumba úwana moóráwai Sóro úwana umái mésa ² moórá-kanáa Ísóigona kwaási Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésunka'a Áánútun-amanko simátimena séna Páánápásiinte Sóronte kesí mayáír'á usásintinkaraumpo mindárai tiyúwáaro súwasa ³ toómbá íma nombá námúnaawe su'mai kwésesa Áánútuna mayái

mayáigwáe sésa tine'á tiyáándeí tátoresa ti'marówasarai kuráiyé.

Sáíparasi-marava'a kosimátímakaayan-kwasai.

⁴ Áánútun-amanko Páánápásiinte Sóronte ti'marówasarai Yóni Máákaamba áí'maesarai Ántioku-naopa'a tuwésarai Sérúsiyaa-naopa'a kumésarai uwínónkóná avumpim-báráv'á áwí'a Sáíparasi-marava'a kónáe sésarai nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai ⁵ Sáíparasi-marava'a Sárámisi-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá kunásávesarai Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpímp'á Áánútun-aai simátíma'maesarai kwéguyana Yóni Mááka túwa'naa úmaena kúwasarai ⁶ kawer-áímbá simátíma'maesaya marap'á kweémesaya Páávoso-naopa'a kuwaná moóráwai mindáópa'a Yútaa-kwaasigo ména kwenáwí'a Paayísu Kíríki táávinken-kwi'a Érímasa kwemá pukaa'á agayón-kwaasi póna kampa'á séna Áánútun-aai simátimundawai úne súwana ⁷ moóráwai kámááni-kwaanako áwí'a Sésiasa Porasa ména kawer-ímáyáágwárá-kwáásí póna Áánútun-aai isánáe séna Páánápásiinte Sóronte tááyowana Érímasa pukaa'á agayón-kwaasigo kámááni-kwaanakoe aasiyaasí maí'mai'a úwai máyowana kámááni-kwaanako Páánápásiinte Sóronte tááyowasarai tuyaná Érímasaagwara'a téna ⁸ mindárai táái tasimái karéna kámááni-kwaanako Ísun-aaiyavai áraire sivo séna mindárai táái tasimái karówana ⁹ Sóro moórá-awí'a Póro Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Póro pukaa'á agayón-kwaasigomba aráá'a avuwéna ¹⁰ séna Sáátáánigo aráá'a po kawer-ánkóná uwa-kwáásí éma amápa-sawisawaa-imayaa empímbá anómba umánkaraimba po Ísóigona kawer-ámbá sáwí'a úmae iyóndayavena ¹¹ ívé'a Ísóigo ená meéyámbá amína aúrumba kavíkwina évaka-tawai sámokáinda íma awánaniyone Póro súwana avekáámbá Érímasaamba aúrampa'a ítáguwana siyáánka'o táto'maesamo naaiyane séna kwaási tivakáá úmae kwénaauwana ¹² kámááni-kwaanako Ísóigon-aai iséna áátavai éna Ísóigomo úmba awánéna séna Ísóigon-aai árair-aimban-iyé séna kwempá'á téna méraiye.

Písitiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹³ Póro kwesé kwénaauwaise Páávoso-naopa'a tuwésaya nompí-sípí táto'mai usáatesaya kwémesaya Pámpíriyaa-marava'a Pékaa-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá kunásávesaya kúmúwana Yóni Mááka tiyuwéna Yérúsaremuva'a kóúwasarai ¹⁴ mindárai marap'á kweémesarai Písitiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a kwésarai Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéisonkanaara'a Yútaa-mono'-naumpa'a mará'á umáyóyasa ¹⁵ aúvái-kwandaavinkemba Áánútuna amáámba Mósesi agaimakómba simátimesa Áánútun-aai simátimakowai agaimakón-aimba simátímúwasa Yútaamono-kwaanarawa'a moóráwaimba ai'marówana mindáraitopa'a téna séna kentáásí kwaásiraiyo kwaasái kwáyainakaimo ékai kentáásí imáyáa simái

kawe'á umásinkaakaiyo súwana ¹⁶ Póro usásinena séna maisáaro. kesí Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máraawaiye ísáaro.

¹⁷ naaóv'á Ísareri-kwaasiti Ísóigo kentáa sík-wá'náyavena séna kesí kwaásiman-owe súwasa ó'on-kwaasiti marav'á Ísípi-marava'a mésa sáwíva-kwaasi agáyówana Áánútu kwená anón-asirayamba kwáyontavai Ísípiwakemba tí'maena ¹⁸ kavóná-marava'a mátinkowasa sáwívar-ima 40 ira'a kwénaaesa aasiyaasí Áánútuntavesa sáwí-imayaa kwéumbanivo Áánútu miwír'á kárákwirena íma tiyuwówasa ¹⁹ Kénááni-marava'a avakaeté-maravaken-kwaasi moórá-mora-umai máyówana Áánútu tínkambaena kwéiyuwasa évaka'a putásowana miwítí maramá maimaéna kwená kwaási Ísareri-kwaasi mátimuwasa ²⁰ mimbáráv'á mésa sáwívar-ima 450 ima maisukáawe.

450 ima maisuwówana Áánútu moórá-mora-kwaasi kawáá-máyáír'á usásintinkava'a kúwana Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá usávaaruwasa mirán-káwáá-kwáásí ánásasowasa ²¹ Ísareri-kwaasi Áánútu íma kentáár'á kárákwiyinkwae sésa kentááwínkémbá moóráwaimo éna kentáár'á kárákwiyiniye suwaná Áánútu séna Pénisamini-andarakewai Kísaa ááninko áwí'a Sóro kwemá kárákwiyi-mayai mayániye súwana mimbáyái mairéna 40 ima maisuwówana ²² Áánútu mimbáyái Sóropakemba Yési ááninko áwí'a Tévitimba amúwana mayówana séna Tévití kemó súndanteni'a kwéimba pó'a aamoí kwéumankaumne Áánútu siráiyé. ²³ naaóv'á Áánútu séna Tévitin-andarakembo aáonomo usásinankaandawai kwemó éna Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaniye siráimba Ísuntavena árair-aimba siráiyé. ²⁴ Ísu íma amápa-kwaasi túranka'a paárurowana Yóni nombó pétinkowai amápar-Ísareri-kwaasiyavena simátimena séna kentí sawi-ímáyáa tínaaembo umáme'o Áánútumpa'o tíya'o é'a nombá pétinkanaumne súwasa mirá uwaná nombá pétinkena ²⁵ kwená mayái sáwíyanka'a ánásaniye kwéuwana simátimena séna kentí imáyáaomo kentáváímó nááwa'iyó sénááomba kwéamu'maraawai kemá íma kwemá úmpo kesínaaemba tíniwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimó sendamá uwóví'a ónaumne Yóni siráiyé Póro siráiyé.

²⁶ Póro simásuwena séna kesí kwaási Ááváramun-andaraken-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máraawaiye ísáaro. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaimba kentááyávéna Áánútu siráiyé. ²⁷ Yérúsaremuvaken-kwaasiye miwítí kawáánárawate sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaniyemo siráin-aimba Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráawe. aasiyaasi-tawai monor-áimbá kwéison-kanaama Áánútun-ai simátímakowai agaimakón-aimba aúvái-kwandaavinkemba táámpamai kwésuwasa isésa Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráavo tuvúwana pukáivo mináúvái-kwándááwínkén-áimbá paáruyaiye. ²⁸ tu-

wuví-ámbá avakáá umbá íma sáwí'a uráimbanivo Páírátintavesa úwoi sésa tuvuwíníyone siráawe.

²⁹ Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba Ísun-ai agaimakómba amápa'a mirá uwasa taairakémbá maimái murí-áwímbá máutamankowana ³⁰ Áánútu pukáimpinkemba usásinankowana ³¹ ayáátáaka'a moórá-mora-tawai kwená kwaási túranka'a paáru-raiyé. ímo tuvúkónka'a Kárírivakemba Yérúsaremuva'a kwesé kuráawai pukómpinkemba usásinenamo moórá-mora-tawaimo paárumai máyomba minkwáásí awánésa sésa awáraundayavai isaraundayavai Ísareri-kwaasi kosimátíma'maeta kónáe sésa kuráamba mimbáyái paaí kwémayaawe. ³² Páánápásiye kesé mináséí-kwásái simátíméyanekai túye. Áánútu kentáa síkwá'náyavena mirá ónaumne sirómba kesáa máyaunda-kanaavinta mirá éna Ísumba pukáimpinkemba usásinankariye. mináimbá monor-íma agaimakón-auvaivimba kaepímbá agaimaréna séna

emá kesáanimba óna'a kesí mayáír'á ánkaraumne agaimaréna siráiyé. ³⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraimba póna íma ókwara'a puwínana áuma kaviráníntavena Áánútu séna

Tévítintave'a sé'a árai'a kawe'á umánkanaumne siráundantemba embá kawe'á umánkanaumne Áánútu siráiyé. ³⁵ moóráva'a monor-ímá agaimakón-auvaivimba agaimaréna séna

Áánútu kwená kawe-kwáyó'ná'á íma auwáínana áuma kavirániye agaimaréna siráiyé. ³⁶ mináimbá íma Tévitintavena siráivo Tévití Áánútuna mayái kwémaena puwúwasa maimaésa aíkwá'námo utámakompimba máuta-marowana áuma kaviraráivo ³⁷ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankarowaimba kwenáuma íma kaviraráiyé Póro siráiyé.

³⁸ Póro simásuwena séna kesí kwaásiyono. ísámai kawe'á oró. Ísuma pukáimpinkemba usásinankarai-waintavena kwaásiti sáwí-imayaa sáwí-mayai maitiyuwániye Áánútu siráiyé. mináimbá simátimunda ísámai kawe'á oró. ³⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráawaimo ombá minámáánkó kentí sáwí-imayaa íma maitiyuwáínana arupí umái máyáawain-owe Áánútu íma sínívo Ísumo éna kwenááyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáínana miwíyávéna arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye. ⁴⁰ miráumai Áánútun-ai simátímakowai tááigo kemp'á tivó sé'a kárákwimai kawe'á oró. ⁴¹ naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna sésa árair-aintavai simái sáwí'a on-kwáásí ísáaro. keinárawa'o máyáan-kanaara'a mayái máyáanda mimbáyáímó awáné'o é'o ímo kesópa'o té'o é'a úwoi puwónááowe. mimbáyáiyávésamo simátimiya'a mináíntávésa íma áraire sénááowe sésa agaimaréna siráawe. mináimbá kemp'á tivó sé'a kárákwimai kawe'á oró Póro siráiyé.

⁴² mináímbá simásuwena Pórowe Páánápáasiye máápa'a kumónáe kwéuyasa kwaási sésa ókwara'a monor-áimbó ísaan-kanaa tínakai mináímbá másiyata isánaumne ⁴³ simásuwesa máápa'a kumésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Yútaa-monor-ampa'a kwéguwaiye Póronte Páánápáasinte kwa'maésa kuwasarái sésarai Áánútu úwoi kawe'á umátinkanivo úwoi asiramái kwená aampa'á koró sirááiyé.

⁴⁴ suyaná Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-kanaa túwasa mindáópaken-kwaasi amápa'a Ísóigon-aai isánáe sésa Yútaa-mono'-naumpa'a umáyówasa ⁴⁵ Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa mináímbá kwáráavo sésa Póronte Páánápáasinte aká'áamba simátinkesa kompar-áimbá kwéseye sésa simái kárówasarai ⁴⁶ miwí táároi íma inkaisésarai asiramái sésarai aiva'á árai'a Áánútun-aai simátimuyamba mináímbá tínaaemba umáme'a íma sínkáiyé sembá pó'a aúnaí'o umáímo maí'mai'o ónaunda uwóví'a ónaumne-imayaa ombá pókai tayauwerékai ó'onkaa-kwaasiva'a Áánútun-aai kosimátiméyauye. ⁴⁷ ááema Ísóigo simásimenaya séna

emá ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinke kesáái kwésimatiminasa kesí aambá awánáiy'a amápa'-maravak-en-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne

Áánútu mináímbá simásimakaimba pókai ó'onkaa-kwaasi kwenáái kosimátiméyauye Póro siráiyé.

⁴⁸ Póro súwasa ó'onkaa-kwaasi isésa Ísóigon-aaiyavesa aamoí ésa tirumbá kawe'á umái máyówana Áánútu séna kesí kwaási é'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwasa miwí Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa méraawe.

⁴⁹ Ísóigompa'a aráápamái mésa mimbárává'á Ísóigon-aai kosimátin-tasimatin-uwasá sáwíva-kwaasi isésa ⁵⁰ Yútaa-kwaasi Póronte Páánápáasinte tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópaken-anon-kwaasiye aarai túwí'a kwáyon-inimba Yútaa-monor-aimba asiramái máyón-ininte mindárai táái simátimesa miwítí imáyáa tavisuwasá isésa Póronte Páánápáasinte sáwí'a umátinkesa aaisambá tiyésa miwítí maravákémbá ti'mátuwowasarai ⁵¹ Áánútu minkwáásí íma aamoí umátinkaniye-umasitai'a ésarai tísamaivakem-barama uwáésarai Antíoku-naopa'a tuwésarai Áíkóniyamu-naopa'a kuyasá ⁵² Antíoku-naopa'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí máyówana Áánútun-amanko miwíwímbá anóm-ba umátinkowasa tirumbá kawe'á umái méraawe.

Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kurááyan-kwasai.

14 Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kwésarai ááemo urááyantemba Yútaa-mono'-naumpa'a umésarai áséi-kwasai asiramái simátímúyasa isésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa máyómbanivo ² évaka-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa tínaaemba umámesa íma áraire sirówai Póronte Páánápáasinte sáwí-aimba simátínkówasa

ó'onkaa-kwaasi isésa mindáraiye Ísun-aai isówaiye tirumbá sáwí'a umátínkómbanivo ³ mindárai ayáátáa-ka'a mindáopa'a mésarai miwí táároi íma inkaisésarai Ísóigon-aai asiramái simátímúyana Ísóigo kwaási úwoi kawe'á kwéumatinkaimba awánaigwae séna mindárai kwená asirayámbá timúwasarai ímo awánarom-bayai kawe'-má'yái má'yóyasa ⁴ mindáópakewai kaepí taaínkaar-urésa évakarawai sésa Yútaa-kwaasi tááiyavesa áraire suwasá évakarawai sésa aantá-kwaasi tááiyavesa áraire siráawe.

⁵ suwasá ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye miwítí anón-kwaasiye torupamáí mésa tímááyu-aimba sésa óntandei Póronte Páánápáasinte tínkamonaé suwasarái ⁶ mináímbá isésarai kawe'ó iyapa'a méyae sésarai Áríkoniyaa-marava'a kwésarai Árisitaa-naopare Tépi-naopare ó'on-o'on-daopare ⁷ áséi-kwasai simátí-ma'maesarai kurááiyé.

Árisitaava'a Tépiwa'a kurááyan-kwasai.

⁸ moóráwai Árisitaa-naopa'a anówa arupinkémbá aísamai sáwí'a umáguromba maránkarowana íma aaintómbe ááemo maúnka'a ména ⁹ Póro kwésimatimun-aimba iséna árair-aimba kwésimba póna kawe'á umásinkaniye-imayaa úwana Póro minímáyáámó úmba awánéna aráá'a avuwéna ¹⁰ anónka'a séna enáísamaine usásinaao súwana usásinkwena aamoí éna kweyáárika'a marapá'á kúmba ¹¹ sáwíva-kwaasi Póromo úmba awánésa miwí tááivinkemba Áríkoniyaa-aimpinkemba sésa kentáásí ísóigorai kwaásiraan-umai marapá'á kentááwímbá kumbáyaaiye sésa ¹² miwítí ísóigo áwí'a mindárai tamátimesa sésa Páánápáasintavesa Súsiye sésa Pórontavesa aaiyé simátímíwaiye sésa Émisiye sirá. ¹³ marukón-awampa'a minkámpár-ísóigó áwí'a Súsi kwená mono'-námbá kwáyowana minkámpár-ísóigóntávái ísámai pó'ó umándon-kwaasigo purumakambá kwémaena moigwáán-aramba kwétararena umái maimaéna mindáókona kuri-óntará'á mói marówasa sáwíva-kwaasi miwítí ísóigontavaimo pó'ó umándaante miráumai Ísuna aantá-kwaasiraira'a pó'á umándanáe ¹⁴ sun-áimbá isésarai sáwí'an-iyé sésarai kentí unáánkwátóí tarátuwesarai isaaisésarai sáwíva-kwaasivimba komaésarai anónka'a sésarai ¹⁵ kenkáí nóra ónáera kwéoo. keiráí kemó onten-kwáásí úye. áséi-kwasai tasimátimuyamba pó'a mirán-kámpári'o tuwé'a árair-Isoigompa'a teró. árair-Isoigo kwíyómba éna maramá éna uwí-nómbá éna mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena asirayánkwáráwái máyáiyé. ¹⁶ ááema Áánútu úwoi tíyukowa'a kentí imáyáavinkemba amápa'-mapaken-kwaasi kwénaaesa ¹⁷ miráumai kwéombanivo Áánútu máyáiyé sígwáe séna aaí sisaná aa'á téna toónkó kawe'á isa'á kwéne'a tirumpimbá aamoí kwéowe. miráumai awáné'a mirámá iní-Ísóigó máyáiyé sígwáe séna Áánútu kawerí'a kwéiyé ¹⁸ mindárai mináímbá suyasá amápa-kwaasi asirésa mindáriraira'a pó'á umándanáumne kwésuwasarai íma mirá oró simái tuvímbeasarai iyúyasa ivátukaawe.

¹⁹ ivátuwowasa évaka'-Yútaa-kwaasi Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopakemba évaka'a Áíkóniyamu-naopakemba tésa amápa-kwaasiti imáyáa tavisuwasá isésa Póromba óntandei tuvuwésa á'a púwiye-imayaa ésa tavisímaesa mindáókona awámpá'á mátúwówasa ²⁰ Ísuna aampa'á kuwái taúkúmakesa taawánowana usásinena mindáópa'a kwéna kogaúmba usá aaváyaavimba usásinesarai Pórowe Páápápaasiye mindáópa'a tuwésarai Tépi-naopa'a kurááiyé.

Síríyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a kurááyan-kwasai.

²¹ Pórowe Páánápáasiye Tépi-naopa'a áséi-kwasai kosimátímúyasa isésa áraire sésa Ísuna aampa'á kwéguwasarai mindárai Árisítáa-naopa'a ókwara'a komésarai minkákémbá Áíkóniyamu-naopa'a komésarai minkákémbá Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a komésarai ²² miráumai kwénae-sarai Ísóigon-aaiyavesa áraire sirówai miwítí imáyáa asiramátinkesarai sésarai Ísuna aampa'á asiramái koró sésarai Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a kónáe sé'o é'a minámpá'á umbaiyé tain-ámpá'á kónááowe sésarai ²³ miráumai mindáópata kwénae-sarai maará ésarai Ísóigona kwaásivinkemba miwítí anón-kwaasi usásintinkava'a kuyasá Áánútuna imáyáa ésa toómbá íma nésa námúnaawe su'mai kwésesa mindárai Ísóigompa'a aráápamái máyówaiyavai Ísóigo kárák-witinkamae iyíniye simátímakaaiye.

²⁴ simátimesarai Písítiyaa-marava'a kóyaaitesarai Pámpíríyaa-marava'a kwésarai ²⁵ Pékaa-naopa'a komésarai áséi-kwasai kosimátimesarai minkákémbá Átériyaa-naopa'a kumésarai ²⁶ nompí-sípí táto'mai usáatesarai teémesarai Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a tirááiyé. ááéma mindáópa'a Ísóigona kwaási mindárai yavesa Áánútu túwa'naa úmaena iyíni-vo kwená mayái komáyáakaiyo sirówasarai mimbáyái komaisuwésarai tirááiyé.

²⁷ Ántíokuva'a tuyasá Ísóigona kwaási tayorupamáí máyówasarai Áánútumo simátimuni'o urááyan-aimba sésarai Ísuna aampa'á ó'onkaa-kwaasi agaráátinkauyasa mináíntávái áraire sésa minámpá'á kwégo-we-aimba tasimátimesarai ²⁸ mindáópa'a Ísun-aaí isówai ayáátáaka'a méraaiye.

Yérúsaremuva'a torupamáí mésa siráan-kwasai.

15 Ántíoku-naopa'a máyóyasa évakarawai Yútiyaa-maravakemba Ántíoku-naopa'a komésa Ísun-aaí isówaiyavesa sésa Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo ímo isé'o túra'o kárámaimo araa'énamo íyanamo éna Ísóigo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á íma métinkaniye suwasarái ² Pórowe Páánápáasiye mináíntávái áwáá'a tiyésarai kwesimá kwesiman-esa Ántíokuvakewai Ísun-aaí isówai sésa Yérúsaremuva'a aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye mináíntávái kotísaa oró sésa Póronte Páánápásinte évaka-kwaasiye ti'marówasa kuráawe.

³ Ísóigona kwaási ti'marówasa kweémesa Vínísiyaa-marava'a Sámériyaa-marava'a naaó'-nao'a komáyówasa Ísun-aaí isówai torupamáí máyówai simátimesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaí isésa áraire sésa kwempá'á tésa máyáawe suwasá isésa tirumbá kawé'á úwasa ⁴ naaó'-nao'a simátímatuwesa kweémesa Yérúsaremu-naopa'a komáyówasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaasiye miwítí anón-kwaasiye tiyáámba kwétimesa aamoí uwasá Áánútumo mayáímó tí-makaim-bayaimo mairáan-aimba másimatimuwasa ⁵ isésa évakarawai Ísun-aaíyavai áraire sumbánivo ámáán-kawaa-kwaasiti aampa'á kwéguwai usásinesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaíyavai áraire kwésewai Mósesi simátímakon-amaamba isésa túra'a kárámái araa'éna orómá kosimátíméro suwasá ⁶ aantá-kwaasiye anón-kwaasiye sésa mináímbá torupamáí méta imáyáa umáíya senó siráawe.

⁷ suwasá torupamáí mésa ayáátáaka'a mináímbá suwaná Pítáa usásinena séna kesí kwaásiyono. ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai isésa Ísun-aaíyavai áraire sígwáe séna ááéma Áánútu keinárawapinkemba usá-sisinkena si'marówa'a kosimátimewanasa isésa áraire siráawe. kemá mináímbá á'a ísaraawe. ⁸ Áánútu amá-pa-kwaasiti imáyáa tuwánéna ó'onkaa-kwaasiyavena séna kesí kwaásiman-owe séna kwenamambó sí-makonten-umai miwímó tímakomba awánaraumne. ⁹ Áánútu Yútaa-kwaasiya ór-amba íma agaráásinke-naya ó'onkaa-kwaasi íma ór-amba agaráátinkena kwéi-vo Áánútu amápa-kwaasiya mimbórá-ámbá kwéa-garaasinkaiye. miwí Ísun-aaíyavai áraire sunkákémbá miwítí sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ímáyáá umátínkaraiye. ¹⁰ Mósesin-aaigo kentáá síkwá'náya umbái tiyówasa íma kanaán-umai kwakáawe. kentáág-wárá'á miráumai umbái taisatá íya kanaán-umai kwakáumne. mindáyavai ó'onkaa-kwaasi Ísuna aampa'á kowáiyáváímó Mósesin-aaí kwáráaro síyasamo ésa umbai-ámbá kwaránááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu áwáá'a sína'a pó'a íma mirá ónááowe. ¹¹ Ísóigo Ísu úwoi súwa'naa enaya sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpá'á mégwésinkaintaawe. mináíntávái áraireya sénáísae mirámó kwéintenta ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéiye Pítáa siráiyé.

¹² Pítáa súwasa isésa amáparawai árai'a siyé sésa íma aaí suwasarái Pórowe Páánápáasiye Áánútu tímakaim-bayai ó'onkaa-kwaasivimba mimbáyái mairááyan-aimba simátimesarai Áánútuna mayái ímo awánaraambayai kawer'-máiyái mairááyan-aimba ¹³ simátímatu-woyana Yémési séna kesí kwaásiyono. kesáái ísáaro. ¹⁴ ááéma Áánútu ó'onkaa-kwaasiyavena imáyáa éna minkwáásivinkémbá évakarawai usásintinkena séna kesí kwaásiman-owe siráin-aimba Pítáa ívé'a simási-makaiye. ¹⁵ Áánútun-aaí simátímakowai mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimarésa sésa

¹⁶ Ísóigo séna naaémbe kumé'a Tévitina naambá tawísíyukaan-damba kunumásuwanaumne. sáwí-yan-taakwara'a kawé'á kunumásuwanaunda pósa ¹⁷ ó'onkaa-kwaasi kesópa'a ténááowe. kesí kwaásiman-owe sendawái kesópa'a ténááowe séna

¹⁸ Ísóigo mináimbá naaóv'á sirómba póna ívékwar'a mirá kwésiye Yémési siráiyé.

¹⁹ Yémési simásuwena séna Ísóigo siráin-aintave'a imáyáa é'a sé'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumpa'a kwéten-kwaasi umbai-máyái íma tíménaumpo ²⁰ aúvái'ma agaimái tíméta séta kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa póí'ó umándaamba mimpóí íma naaró. aarai-úmóyám-bá kwaai-úmóyám-bá íma oró. póíma tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. naaegwár'á íma naaró. mináimbá aúvái-kwandaavimba agaimaráumpo awánaaro.

²¹ ááémo maémaén-kwaasiye ívé'ó máyáan-kwaasiye ayáatáaka'a aasiyaasi monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a mináimbá Mósesin-aai simátíma'maesa kuráawe. mindáyaveta aúvái-kwandaavimba agaimaráumpo awánaaro Yémési siráiyé.

aúvái agaimái ó'onkaa-kwaasi tímakaan-kwasai.

²² súwasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye sésa kanaám-pota kentáávimbá évakarawaiye ti'maráanasaya Pórowe Páánápásiye Ántiokuva'a kwíyapa'a miwísé kónááowe sésa miwítí avumpinkémbá kae-kwáásí túwí'a mósá makáan-kwaasirai túwí'a tombá moóráwái áwí'a Sáírásí úwana moóráwái kaer-áwí'á Yútásiye Paasapasíyé umái

²³ aúvái tímésa ti'márówasa kurá. mináúvái'imbá agaimarésa maará sésa kesáá kentí kwaásiya úne. aantá-kwaasiye anón-kwaasiye moórá-aimba sé-naumpo kentáásí kwaási ísáaro. ó'onkaa-kwaasi Ántioku-naopa'a Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a máyáan-kwaasi ísáaro. ²⁴ kentáávinkémbá évakarawai kentópa'a kwésa ímo simátímakaunda-aimba miwítí imáyáavinkemba kosimátímúwa'a isé'a tirumbá sáwí'a úwa'a umbái taráanta iséta ²⁵ torupamáí méta imáyáa éta mimbór-áimbá simái kae-kwáásí usásintinketa ti'maráúnasaya Páánápásiye Póroe migóiyé. mindárai kesí kwaásiya siruntá tímakaundanaraiye sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai Ísóigo Ísu Káráisitina mayái kwémayauye-imayaa ésarai asiramái kwé-mayaiye. ²⁷ Yútásinte Sáírásinte ti'maráúnasaraí migóiyamba pósarai aúváiinken-ainkwara simá-timeyaaoi-ainkwara'a mimbór-áimbá pósarai kosimá-timeyaaoye. ²⁸ Áánútun-amankowe kesááwé mimbór-áimbá simái'ya íma umbai-áimbá simátimumpo maanáúvái'inkén-áimbá simátimundaya ísáaro. ²⁹ kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa póí'ó umándaamba mimpóí íma naaró. naaemá íma naaró. póímo tuvú'newana kwená naaemó ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. aarai-úmóyám-bá kwaai-úmóyám-bá íma oró. kesáámó sún-da-aimbo é'ó é'a kawé'á ónááowe. mináimbá ánásaiye. aúvái'ma agaimái tímésa siráawe.

³⁰ suwasá mináúvái'má tímésa ti'márówasa maimaésa kweémesa Ántioku-naopa'a kuwasá Ísóigona kwaási torupamáí máyówasa mátímúwasa ³¹ mináúvái-kwándáávinkémbá táápamái simátímúwasa kawer-áimbá isésa tirumbá kawé'á úwasarai ³² Yútásiye Sáírásiye Áánútun-aai simátí-

makoyan-kwaasi ayáatáaka'a simátimesarai miwítí imáyáa arupí umátímúyasa isésa asiramái máyówasarai ³³ miwísé évaka'-no'waamba máyóyasa Ísun-aai ísówai sésa á'a kanaán-ivo ti'mákaan-kwaasitopa'a kawer-áimbá kosimátímékaiyo suwaná ³⁴ Sáírásí ó'on-imayaa éna mindáópa'a máyowasarai ³⁵ Pórowe Páánápásiye ayáatáaka'a Ántiokuva'a mésarai mindáraiye évakarawaiye mésa Ísóigon-aai simátíma'maesa kuráawe.

Pórowe Páánápásiye tarákaa'a uráayan-kwasai.

³⁶ naaémba Póro Páánápásintavena séna naaó'-nao'a Ísóigon-aaimo simátímakauyamba Ísun-aaimo ísaraawai kawerá umái'ya máyáawa tuwánamaekai kóyauye Póro súwana ³⁷ Páánápási séna Yóni Máákaamba á'mekai kóyáe súwana ³⁸ Póro séna kweséya téwáyana Pámpíriyaa-marava'a kenkáí másiyuwena kwená naaópa'a tayauweréna kuráimba pókai íma á'mekai kóyauye Póro súwasarai ³⁹ mináin-távái kayorésarai aaisambá simásuwesarai mindárai tarákaar-uyaná Páánápási Yóni Máákaamba á'maena nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai Sáiparasi-marava'a kuyaná ⁴⁰ Póro séna ke Sáírásimba airánaumne súwasa Ísun-aai ísówai námúnaa simásuwesa sésa Ísóigo úwoi kawé'á umátinkanivo kokaiyo suwaná Sáírásimba á'maena kúmba ⁴¹ Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a naaó'-nao'a kwénaaesarai Ísóigona kwaási túwa'naa úmaesarai kuyasá kawé'á umái méraawe.

Tímóti mindáraiye kuráin-kwasai.

16 Pórowe Sáírásiye mirá uyambá Tépi-naopa'a Árisitaa-naopa'a kuyaná moóráwái áwí'a Tímóti mindáópa'a ména Ísuna aampa'á kwéguwai úwana anówama Ísuna aampa'á kwégun-inimba Yútaa-inimba úwana avowámá Kíríki-kwaasi úwana umái máyówasa ² Árisitaa-naopakewai Áikóniyaa-naopakewai Ísun-aai ísówai Tímóti áwí'a mósá makáawe. ³ avowámá Kíríki-kwaasi póna áúra'a íma káramai araa'éna urómba pósa Yútaa-kwaasi mináyámp'á máyáan-kwaasi mirán-áimbá ísówana Póro séna Ísóigona mayáírá'á Tímótimba airánáe séna Yútaa-kwaasi aamoí ígwáe séna Tímótimba áuma káramarena ⁴ á'maena naaúwasa naaó'-nao'a kwénaaesaa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye Yérúsaremuva'a siráan-aimba Ísóigona kwaásiyavai simátíma'maesa kweésa sésa mináimbá ísáaro suwasá ⁵ Ísóigona kwaási Ísumpa'a asiramái mésa ó'on-kwaasi simátíma'maesa kuwasá isésa aasiyaasi-táwái évakarawai Ísun-aaiyavesa áraire sinté kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Póro kaainkámbá awánarain-kwasai.

⁶ Pórowe Sáírásiye Tímótiye Vírisiyaa-marava'a Kárisiyaa-marava'a kwénaaesaa Ésiyaa-marava'a áséi-kwasai kosimátimenaé sumbá Áánútun-amanko íma kónááowe súwasa ⁷ isésa kweémesa Mísiyaa-marago-

na oóvímbá kwésa Pítíniyaa-marava'a kónáe sésa uwaná Ísun-amanko íma kónááowe súwasa ⁸ isésa Mísiyaa-marava'a kómaatesa kweémesa Táróasi-naopa'a kumbésa ⁹ no'wáámba Póro kaainkáámbá awánówana Másétóniyaa-maravaken-kwaasigo koku'á taména séna Másétóniyaava'a tasúwa'naa uwo asiramái súwana ¹⁰ Póro kaainkáámbá awánéna simásimuwata usásineta séta Másétóniyaa-kwaasiya áséi-kwasaiya kosimátimunanaya Áánútuya kwésaayaisata Másétóniyaava'a kónáeya siráun-dayaawe.

Árítiyaama Ísumpa'a tiráin-kwasai.

¹¹ séta Táróasi-naopa'a nompí-sípí táto'mai usáateta kówánanaya mindómpí-sípígó apu úmaena kúwata Sámóteresi-marava'a kogwaéwádaya usá aaváyaavimba kweémeta Níápórisi-naopa'a marapá'á kunásáve-ta ¹² minkákémbá Vírípai-naopa'a marapá'á kuráundayaawe. mindá Másétóniyaa-marava'a anón-daopa'a Áróamáani-kamaani-kwaasi kárákwiraan-daopa'a éva-ka'-no'waamba kógwaeta ¹³ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa túwata imáyáa éta Yútaa-kwaasi nonawámpá'á torupamáí mésa námúnaa kwésewe séta naaópa'a tuwéta nonawámpá'á kumówádaya aaraiyómbá torupamáí máyówata kumbéta simátimewanasaya ¹⁴ isésa uwaná moórá-ininko Táyátaira-naopaken-ininko áwí'a Árítiyaama kwená mayái óoraan-tantaa'a ampantará'á tásuwena kwétimena óntamba kwémaena kwemá Áánútuna imáyáa éna kwenáwí'a mósá makón-inimba Ísóigo imáyáa amúwana Póron-aai kawé'á umái isówana ¹⁵ miníníngwárá kwená akúnkwárá'á nombá pétinkowana miníníngó séna kentávái sé'a Ísóigon-aaiyavena áraire séna Ísumpa'a asiramái máyáin-ininkoman-iyé sé'a kesí naaúmpa'a taménaaowe asiramái súwata kwená naaúmpata koméraumne.

Pórowe Sáírasiye ándáva'a máyóyan-kwasai.

¹⁶ moórá-arasi mayái kwémayon-arasigomba évakarawai óntamba tuwésa meéyán-uráan-arasigomba taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyowana éva-ka-kwaasitopa'o naaémbo kwínín-aimba simátimuwasa óntambo ámúmba kwembó meéyám-bakaan-kwaasi timúwasa maémaémbani. moórá-tawai námúnaa kwésupa'a kumówánanaya minárásígó suwánéna ¹⁷ Póronte kenté sínaaemba kwa'maéna kwégwena anónka'a séna Áánútu kwíyómpa'a máyáiwaina mayái kwémayaan-kwaasiman-owe. Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á mégwétinkain-aimba kwésimatimewaiman-owe minárásígó séna ¹⁸ sáwívaka'a kwa'maéna kwégwena mirá súwana Póro arumbá umbái tówana mégwante-na kwenarumpimbó máyon-taravaa-kwankontavena séna Ísu Kárásitina asirayámbá kwáyáintavai égési umái sé'a minárásí auwé kóaaó súwana avekáámbá auwéna kóuwasa ¹⁹ minárásígómbó meéyán-uráawai awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa íma kawer-óntám-

bá mayánaumne sésa Póronte Sáírásinte tiyáánka'a táto'mai tavisímaesa naambárupa'a kawáá-kwáásitopa'a mátinkesa ²⁰ Áróamáani-kamaani-kwaasitop'a mátinkesa sésa maandárai Yútaa-kwaasirai kentáásí naaópa'a sáwí-mayai kwémayaaiye. ²¹ kentáásí áamámba kwé-garesarai ó'on-ampar-amaamba kwéseye. maandáraimo séyan-amaamba íya kwaránaumpo Áróamáani-kwaasiti áamámba kwaránaumne suwasá ²² sáwíva-kwaasi taúkúmaresa anónka'a símae iyésa sésa áraire suwasá kawáá-kwáásí mindáraití unáánkwátói tarátíyuwesa sésa kunánaandei tínkamoro suwasá ²³ ávááraumai tínkamabaresa tavisímaesa ándáva'a avúsúyuwesa ándáva'o kárákwiron-kwaasiyavai sésa ontará'á kárákwimai mindárai kawé'á uwo suwaná ²⁴ avumpin-dáúmpá'á móavususuyuwena tísamairai taaí umairéna aráámparena ándáneí kárárumarowasarai méraaiye.

²⁵ mésarai no'wáán-avuntamba Pórowe Sáírasiye námúnaa kwésesarai Áánútuna imá kwésuyasa ándáva'o máyón-kwaasi isówana ²⁶ avekáámbá anóm-barima tówana naamayáámbá karekó'a umágúwana amápar-ontama tigúwana ándáva'o máyón-kwaasi tiyayaampimpaken-andama kweyáárika'a ayúkúwasa ²⁷ ándá-naumpa'o kárákwirawai aúma kwáyomba póna usásinena awánómba ontan-tigurówana usáawana séna ándá-kwaasi kóuraawe-imayaa éna anón-kwaasigon-aaroi inkaiséna kwená taánasatama mósá taúkéna kwenáúvimba agaiváindayavena úwana ²⁸ Póro awánéna anónka'a séna íma mirán-uwo. kesáámá amápata úwoiya máyaumne súwana ²⁹ ándá-naumpa'o kárákwirawai kwená kwaásiyavai séna oómbá kúra-simero súwasa kúrar-amuwana avekáán-umai ándá-naumpa'a iyúmba ayántámbá kwétowana anón-daraima óye séna Póronte Sáírásinte tísamaivimba kumbaéna ³⁰ usásinena tí'maena máápa'a kumbéna séna nóra onaná sáwí'o umáimo máyaundavinkemba Áánútu kawer-ámpá'á mésinkaniyo súwasarai ³¹ mindárai sésarai Ísóigo Ísu Áánútumpakemba kunkáiwain-aaiyavai áraire sinaná ewé ená akúné sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye simámesarai ³² minkwáásiyómbá Ísóigon-aai simátímúyasa isésa ³³ mindó'wáán-avuntamba ándá-naumpa'o kárákwirawai tí'maena tirósáánumpar-avima kwéseese umátíyuwena mitáwai kwesé kwená kwaásiye mono'-nómbá pékaawe.

³⁴ nombá pé'maena Póronte Sáírásinte tí'maena kwená naaúmpa'a mátínkarena toómbá timúwasarai kwénoyasa kwewé kwená akúné Ísun-aaiyavai áraire siráamba pósa tirumbá kawé'á umái méraawe.

³⁵ máyówasa usá aaváyaavimba Áróamáani-kawaa-kwaasi i-kwáásí tí'márówasa ándá-naumpa'a kwésa sésa mindárai ayútínkénasarai kókaiyo suwaná ³⁶ ándá-naumpa'o kárákwirawai Pórontavai séna Áróamáani-kawaa-kwaasi i-kwáásí tí'marááwasa tésa sésa Póronte Sáírásinte ayútínkaao sembá pókai ayútínkáanakai tirumbá kawé'á ínakai kokaiyó súwana ³⁷ Póro i-kwáásíyávái séna íma kawer-áimbá sésa kem-pimbá íma kwáyáin-aimba simái kunánaantamba

sínkamesa ándáva'a avúsúyukaawe. Árómaani-kwaasiti aúváima tokáuyan-kwaasi úyambanivo sínkamomba uwóví'a ésa minámáambá káráyukaawe. ívé'a aúpá'á ayúsinkai-imayaa owakái íma mirá óyauye-imayaa ékai Árómaani-kawaa-kwaasi kesópa'a tésa on-tá tayisúwéwakai kóyauye Póro súwasa ³⁸ i-kwáásí isésa koyauwerésa Póron-aai tasimátimesa Árómaani-kwaasiti aúváí tokááin-kwaasiye simátímúwasa isésa táátavai ésa ³⁹ ándá-naumpa'a komésa sésa keinárai Árómaani-kwaasiti aúváíma tokááyan-kwaasi óyata íma ísareta úwoiya tínkankaunda mindá uwóvíta éta tínkankaumne sésa tí'maesa máápa'a kumésa aá-noumai sésa kentáásí naaópa'a tuwékai kokaiyó suwasaráí ⁴⁰ Pórowe Sáírasiye ándáva'a tuwésarai Árítiyaana naaúmpa'a kuyasá Ísun-aai ísówai torupamáí máyówasarai miwítí imáyáa kawé'á umátinke-sarai tiyúwésarai kurááiyé.

Tésárónaikka-naopa'a koméraayan-kwasai.

17 Pórowe Sáírasiye kwésarai Ámpíporisi-naopa'a Ápóróniyaa-naopa'a kóyaatesarai Tésárónaikka-naopa'a kuyaná mindáópa'a Yútaa-kwaasiti mono'-námá kwáyowana ² Póro úntemba Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwésunka'a mono'-náúmpá'á uména Áánútun-aai aúváí-kwandaavinken-aimba simátimumba monor-áimbó ísáan-kanaara'a kaumborá'á simátiména ³ séna aúváí-kwandaavinkemba séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwéna usásinaniye siráimba mináínkóná ááimba avora'á simátimune. mináimbá Ísuntavesa siráawe Póro súwasa ⁴ isésa Yútaa-kwaasi évaka'a mináíntávésa áraire sésa Póronte Sáírásinte tínaaemba kwarésa Kíríki-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye sáwívarinimba túwí'a kwáyon-ininte miráumai-sawiva-kwaasi kwakáawe.

⁵ kwárówasa Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa sésa mináimbá kwaráavo sésa sáwí-kwaasi kavóná-kwaasi tirówasa torupamáí mésa áái'a tiyáné sésa imáyáa tímúwasa Yésónona naambá taúkúmáresa Póronte Sáírásinte tayáto'maeta amápa-kwaasi túranka'a aavintá maitinkánáisiye sésa tivakáá umbá ⁶ íma máyóyasa Yésónowe Ísun-aai ísówai évakare tavisímaesa mindáópaken-kawaa-kwaasitopa'a mátinkesa anónka'a sésa Pórowe Sáírasiye sáwí-aimba kwémaresarai amápa'-marava'a kwétesarai ívé'a maankákwará'á kentáásí naaópa'a tamáyaayana ⁷ Yésóno kwená naaúmpa'a matínkaraiye. Árómaani-aiva-kawaanakona amáámba karésa sésa kentáárá'ó kárákwiraiwai Ísuman-iyé kwésewe suwasá ⁸ amápa-kwaasiye kámááni-kawaa-kwaasiye isésa tirumbá sáwí'a úwasa áái'a tiyái'imáyáa uwasá ⁹ kawáá-kwáásí Yésónompi kwimái évaka-kwaasiyavai sésa óntamba simíyata ayútínkáana'a tí'mátuwaaro suwasá óntamba tímúwasa ayútínkówasarai kurááiyé.

Pérea-naopa'a kuráan-kwasai.

¹⁰ ayútínkówasarai kuyasá no'wááni'a únka'a Ísun-aai ísówai Póronte Sáírásinte tínkamovo sésa tí'márówasarai Pérea-naopa'a kweémesarai kuyambá Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á umésarai Ísun-aai simátímúyasa ¹¹ minkwáásíyómbá íma Tésárónaikka-kwaasiraamba ésa kawer-imáyáa kwéesa Póron-aai kawé'á umái isésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba awánésa sésa Póro áraira kwési. kampará kwésiyo sésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba táámpamai awánomba ¹² Yútaa-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaiyavesa áraire suwasá Kíríki-inimba túwí'o kwáyon-inimba sáwíva'a Ísun-aaiyavesa áraire suwasá Kíríki-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaiyavesa áraire suwasá ¹³ Póro Pérea-naopa'a Áánútun-aai kwésimatimiyemo sun-áimbá Yútaa-kwaasi Tésárónaikkaavaken-kwaasi isésa Pérea-naopa'a tésa miwítí imáyáa tayavisimái suwasá isésa Póromba áwáá'a aéesa áái'a tiyamánkai-imayaa uwasá ¹⁴ avekáámbá Ísun-aai ísówai Pórontavai inkámóvo sésa uwí-nómpá'á kumuwo suwaná kumúwasarainivo Sáírasiye Tímótiye mindáópa'a úwoi máyóyasa ¹⁵ Póromba áí'maesa kumeémesa Áténesi-naopa'a móruna auwésa kuntauwerésa miwítí naaópa'a iyésa Sáírásinte Tímótinte usimátimesa sésa avekáán-umai kesópa'a kúmókaiyo Póro siyé usimátímakaawe.

Póro Áténesi-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro Áténesi-naopa'a kuména Sáírásinte Tímótinte kwétimu'marena awánómba mindáópaken-kwaasi sáwíva'a kampar-ísóí úmakesa miwán-áwí'a mósá kwé-marowana Póro tuwánéna arumbá umbái tówana ¹⁷ Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye usimátiména Áánútuna áséi-kwasai usimátiména aasiyaasi-táwai mindáókona marupá'á máyón-kwaasi Áánútun-aai simátíma'maena iyúwasa ¹⁸ Épíkúriyaan-aai ísámai kuwáiyé Sítóikin-aai ísámai kuwáiyé Póronopa'a tésa kwesimán-kwesiman-esa évakarawai sésa aaiyé símaena nááin-kwaasi nóine kwésiyo suwasá évakarawai sésa ó'om-bapaken-isoigontavena kwésiye sumbá Póro Ísun-aai séna pukáimpinkemba usásinkaiye simátímakaintavesa mináimbá suwasá ¹⁹ Póromba áí'maesa kawáá-kwáásímó torupamáí mésamo évakar-aimbo simáímo kawer-un-áyámpá'á áwí'a Áríópagasi-ayampa'a Póromba áí'maesa máankesa sésa aúná-aimbo kwésimatiména-aimba simásímínata ísáano. ²⁰ kesáá mináíntá ísáúnda mináínkó á'oran-ivo ókwara'a mináínkóná ááimba simásímínata ísáano sésa ²¹ Áténesi-naopaken-kwaasiye ó'om-bapaken-kwaasi mindáópa'a tamáyón-kwaasiye aasiyaasi-táwai torupamáí mésa aúná-aine su'mai kwésewe. mindáyavesa mináínkóná ááimba simásímínata ísáano siráawe.

²² suwaná Póro usásinena Áríópagasiva'a torupamáí máyón-kwaasiyavena séna Áténesi-naopaken-kwaasi

ísáaro. monotávè'o asiramáimo máyáawai á'a tuwána-
raumne. ²³ kentí naaópa'a kwénaae'a tuwánáúna'a éva-
ka-tantaa'a úmake'a miwán-áwí'a mósá kwémaraamba
tuwánaraumne. óntan-taareira'a aúváíma agaimaréna
séna íma awánáúnda-isoigontavai maanóntán-
tááréímá úmakeaumne agaimaréna siráimba úwa'a
awánaraumne. minísóígómbá íma awánaan-isoigon-
aai simátimune. ²⁴ kwemá kwíyómba maramá mim-
pímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena amápa-tantaaka'a
kárákwirena íma kwaási úmakean-daumpa'a méraiye.
²⁵ kweyááma kwaásimo máyáawaina ááinkoma póna
tááma kwétimena amápa-kwaasira'a kárákwiyena
kwempímbá ímo ááimo ánkariwaima póna íma
kwaási kwembá áwa'naa owáímán-íye. ²⁶ Áánútu aiva'á
moórá-kwaasi úmakowasa kwempínkémbá ó'on-o'on-
kwaasi sáwíva'a paáruesa amápa'-marava'a kóyáwé
uráawe. Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa'-
marama taaín-timena amápa-kwaasiti kanaamá
makáíye. ²⁷ kembá sivakáá-umai suwánaigwae séna
Áánútu mirá uráíye. kwemá íma némpa'a máyáivo eg-
waa'á máyáimba póta awánanaundayaawe. ²⁸
moóráwái séna kwemá máyáísata póta kesáámá
máyaumne siráíye. keinárawapinkemba moóráwái
agaimaréna séna árai'a kwená iyámpóíya úne
agaimaréna siráíye. ²⁹ Áánútu na iyámpóíya póta
kwaásimo kentí imáyáavinkembo óntambo úmaken-
tantaatavetaamo éta kesivowéyá íma sénaumne.
³⁰ ááémo miwímó mésamo sáwí'o umbá Áánútu mi-
wíyávéna íma sáwívar-aimba siráivo ívé'a amápa'-ma-
paken-kwaasiyavena séna sáwí-amba tuwé'a kesópa'a
teró Áánútu kwésiye. ³¹ kwená imáyáavinkemba amá-
pa-kwaasi aaivimbá maitinkánín-kanaama tíniye.
aaivimbó maisinkánín-kwaasiya á'a usásinankariye.
pukáimpinkemba usásinankaraimba pósa árai'a
kwemá aaivimbá maisinkáníntaaniye sénááowe Póro
siráíye.

³² pukáimpinkemba usásinankariyemo súmba isésa
évakarawai aká'áámba suwasá évakarawai sésa
moórá-tawaimo índa simásímínata ísáano suwaná
³³ Póro tiyuwéna kóúwasa ³⁴ évakarawai kwenánaaem-
ba kwa'maésa kwéna kwenáái isésa Ísun-aaiyavesa
áaire sumbá miwíwínkémbá moóráwái áwí'a Táyónisi
kwemá Áríópagasi kánísórona'a úwana moórá-ininko
áwí'a Tamarísiye minkáé'nárai umái évakarawaivi
kwimái Ísun-aaiyavesa áaire sésa kwempá'á tiráawe.

Póro Kórinti-naopa'a komérain-kwasai.

18 Póro Áténisi-naopa'a simátímatuwena tiyuwéna
Kórinti-naopa'a komáyowana ² moóráwái Yútaa-
kwaasigo áwí'a Ákwíra máyowana kwembá anówa
Pontasi-márává'á ména maránkarowana ména anón-
éna Ítári-marava'a Árómaa-naopa'a koména awainínkó
áwí'a Párisirae máyóyana mimbárává'á kárákwiron-
kawaa-kwaasigo áwí'a Kórótíyasa Yútaa-kwaasi áwá'á
tí'mai Árómaa-naopakemba tí'mátuwowasa kuwasaráí
Ákwírae Párisirae Kórinti-naopa'a komáyóyana Póro
mindáraitopa'a kwéna ³ kwená moórá-mayai-kwaa-
sitopa'a póna mindáraise koména ampanta-námbá

kwéesaya óntamba kwémaesaya ⁴ Yútaa-kwaasimo
monor-áimbó kwéison-kanaamo túntemba Póro Yú-
taa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye
Kíríki-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áaire sésa kwempá'á
tígwáe séna Ísun-aai simátíma'maena iráíye.

⁵ kwésimatimunka'a Sáíríiye Tímótiye Másétóniyaa-
marava'a tuwésarai Kórinti-naopa'a kúmúyana Póro
aasiyaa-táwai kawer-áimbá simátíma'maena kwéiyena
Yútaa-kwaasiyavena séna Áánútu usásinankai-
waimba Yútaa-kwaasiya amu'maráúndawaiya kwemá
Ísuman-íye súwasa ⁶ kwenáái araaisésa sáwí-aimba
simánkówana kwená unáánkwátóirakemba kankambá
apiviyéna séna Áánútu sáwí'o umáimo
máyaampinkembo kawer-ámpá'ó ímo métinkanimba
kentí ááinko ína'a sáwí'a ónááowe. kemá íma sáwí'a
umátinkaukpo keyááríka'a sáwí'a ontávè'a tiyuwé'a
ó'onkaa-kwaasiva'a kosimátíma'mae'a kónaumne Póro
simásuwena ⁷ tiyuwéna moórá-kwaasigona naaúm-
pa'a komáyowana mindáúmpákén-kwáásigó áwí'a
Tísiyasi Yásási kwemá ó'onkaa-kwaasigo éna Áánútu
imáyáa mósá marówai úwana kwená naambá Yútaa-
kwaasiti mono'-nánkóná egwaa'á kwáyowana Póro
mindáúmpá'á koména kawer-áimbá kosimátíma'mae-
na iyúwana ⁸ moóráwái áwí'a Kárisipasi Yútaa-kwaasiti
mono'-nánkár-ánón-kwáásigó Ísóigon-aaiyavena
áaire súwasa kwená akúnkwárá'á áaire kwésuwasa
Kórinti-naopaken-kwaasi sáwívarawai Póron-aai isésa
Ísóigon-aaiyavesa áaire sésa mono'-nómbá pékaawe.

⁹ nombá pérówana moórá-no'waamba Póro
kaainkámbá awánówana Ísóigo séna íma áá'a kaíno.
kemá esé ménaunda po íma ivátuwe kesáái úwoi
simátíma'mae kwaaó. mindáópakemba sáwívarawai
kesáái isésa kesí kwaási-i'a ónááomba pósa íma sáwí'a
umánkanaaowe Ísóigo súwana ¹¹ Póro mindáópa'a
moórá-i umái ava'moraé-kwiwomba ména Áánútu-aai
simátíma'maena iráíye.

¹² simátimuwana Árómaani-kamaani-kwaasi áwí'a
Káriyomba ai'márówana Kíríki-kwaasiti maravá'á
kogárákwironka'a Yútaa-kwaasi Póromba tátoresá
ái'maesa Káriyonopa'a máankesa ¹³ sésa
maankwáásigó évakar-aimba kwésimatimena Áánú-
tumpa'o iyónááon-amba moórá-ankwara'a kwéa-
garaatinkaiye. mináínkó kentáási áamámba
kwéaraaisiye suwaná ¹⁴ Póro sénáe súwana Káriyo Yú-
taa-kwaasiyavena séna minkwáásigó kámááni-kwaasi
tááimo sáwí'o énamo sáwí-mayaimo mairáinkakai ken-
táái ívé'a kawé'á umái isáúsina. ¹⁵ ánivo kentí ááine
kentúwíre kentí áamááne su'maiyave'a tásísaa ontávè'a
ivátuwe'a keyááríka'a mináímbá másimai kawé'á oró.
ke íma mirán-áimbá isánaumne séna ¹⁶ aaimó sí-
náúmpákémbá tí'mátuwowasa ¹⁷ moóráwái áwí'a
Sósénisi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-
kwáásigómbá tátokesa aaimó ísón-dankona egwaa'á
inkámúwana Káriyo mindáyavaimo ímo imáyáamo
úmba ivátukaiye.

Póro Ántíokuva'a ókwara'a kuráin-kwasai.

¹⁸ Póro Kórinti-naopa'a ayáatáaka'a Ísun-aaí ísówaiye ména tiyuwéna séna Párisiraante Ákwíraante tí'maena Síriyaa-marava'a kónáe séna Sénkíríyaa-naopa'a kumbéna Áánútuntavena árair-aimba séna a'nóntáu amápa'a káráyuwena mindárai tí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesaya kweémesaya ¹⁹ Évésasi-naopa'a mindómpí-sípívínkémá marapá'á kunásávesaya Póro Párisiraante Ákwíraante minká tiyuwéna Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména aaí kwesimá kweiman-uwasa ²⁰ miwí sésa ayáatáaka'a keséya méniyone suwaná ímaniye simásuwena ²¹ kwéna séna Áánútumo owé sénamo si'maráina'o é'a koyauweránaumne séna nompí-sípí táto'mai usáatena Évésasi-naopa'a tuwéna kweéména ²² Sísiyaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémá marapá'á kunásávena kunkéna Yérúsaremuva'a marapá'á iyéna Ísóigona kwaásiyavena kawer-áimbá simátímatuwéna Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a koména ²³ évaka'-no'waamba kwaitinkéna tiyuwéna Káresiyaa-ayampa'a Vírísiyaa-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena Ísun-aaí ísówaiyavena simátíma'maena iyúwasa asiramái méraawe.

moóráwai áwí'a Ápórosina kwaasái.

²⁴ moóráwai Yútaa-kwaasi áwí'a Ápórosi éna kwemá Arekesándiyaavaken-kwaasi Évésasi-naopa'a tamérai. kwemá Áánútun-aaí kawe'á umái kwéisená aúvái-kwandaavinken-aimba kawe'á umái simátíma'maena iyúwana ²⁵ moóráwai Ísóigona aampa'á kwégun-aimba simámakowana aamoí éna asiramái simátiména Ísun-aaí arupí umái simátíma'maena iyéna Yóni nombó pétinkon-aine su'mai iséna Ísuna kwaási nombó kwévetinkon-aimba íma isómba ²⁶ Évésasi-naopa'a taména Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á asiramái simátímúwasarai Párisirae Ákwírae isésarai áí'maesarai kentí naaúmpa'a máankesarai Áánútuna aampa'á kwégun-aimba amápar-aimba kawe'á umái simámakaaiye.

²⁷ simámuyana Ápórosi iséna séna Ákáyaa-marava'a kónáe súwasa Évésasi-naopaken-kwaasi Ísun-aaí ísówai áwa'naa ónaumne sésa aúváiima agaimái áménaya Ísun-aaí isááwai Ákáyaa-marava'a máyáawai mátímínasa kawe'á umánkáaro suwaná mináúvái maimaéna kweéména kúmba Áánútu úwoi áwa'naa úwana Ísuna aampa'á kuwái túwa'naa éna ²⁸ avora'á Yútaa-kwaasiye aaí kwesimá kwesiman-éna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba simátiména séna Áánútumo usásinankaiwaimba kwéamu'maraundawaiya kwemá Ísuman-iyé súmba kwenááigo miwí tááigomba usáyaitowana miráumai Ísuna aampa'ó kuwái túwa'naa uráiyé.

Póro Évésasi-naopa'a kuráin-kwasai.

19 Ápórosi Kórinti-naopa'a máyowana Póro avumpim-bárává'á kweéména Évésasi-naopa'a kúmba Ísuna aampa'ó kun-kwáásí máyówana ² Póro

tuwánéna tísaa éna séna Ísun-aaiyave'a áraire siráan-kanaa ára Áánútun-amankoma kentirumpimbá kumbéraiyo súwasa miwí sésa ímaniye. Áánútun-amankon-aaiya íya ísaraumne suwaná ³ Póro séna nóran-aaina kwésesa nombá pétinkaraao súwasa miwí sésa Yóni simátímakain-aimba kwésimasimesaya nombá pésinkaraawe suwaná ⁴ Póro séna Yóni séna sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútumpa'a teró súwasa mirá uwaná nombá pétinkéna séna moóráwai kesínaaemba tíniwain-aaiyavai áraire sé'a kwesé aráapamai máéro Yóni siráiyé. miwántávéna Ísuwe siráiyé Póro súwasa ⁵ miwí iséna Ísóigo Ísuntavesa ísámái nombá pérówana ⁶ Póro tine'á ayáamba tátorowana Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátinkowasa ó'on-o'on-kwaasi táávínkémba kwésesa Áánútun-aaí simátimesa ⁷ sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mirá uráawe.

⁸ mirá uwaná Póro miwísé ména kaumbo-kwíyónká'á Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á kwéiyéna Áánútu kwená kwaási kwégawaa-in-aimba asiramái simátíma'maena iyúwasa ⁹ évakarawai tirunté marésa mináintávésa íma áraire sésa amáparawai túranka'a Ísóigona aantavésa simái sáwí'a uwaná Póro tiyuwéna Ísuna aampa'ó kun-kwáásí tí'maena moóráwai áwí'a Tíránasi ira-námbá úmakon-daumpa'a mói tinkarena aasiyaasi-táwai Ísóigon-aaí simátíma'maena kwéiyéna ¹⁰ kaer-í maisuwówasa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ésiyaa-marava'a máyón-kwaasi amápa'a Ísóigon-aaí ísaraawe.

Síva áánimbaati kwaasái.

¹¹ Ísóigon-aaí ísówana Áánútu Póromba asirayámbá amúwana ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa ¹² évaka-kwaasiyomba ampantanéi Póro ane'á to'maéna kentí kwaásimo tí'o úwai tine'á máyo'marowasa asóvawasa kentí kwaási tirumpimbá taraváá-kwámbá máyowasa mirá máumatinkowana taraváá-kwámbá kóuwasa ¹³ évaka'-Yútaa-kwaasi kwénaaesa kwaási tirumpinkémá taraváá-kwámbá maitíyu'maesa kwégwesa taraváá-kwántávésa sésa asiramái séta Ísu áwíka'a Póro kwésin-awíka'a kóroya kwésune suwaná ¹⁴ moóráwai áwí'a Síva Yútaa-monokawaa-kwaasigo áánimbaa'a avakaeté mésa pósa mirám-báyái máyówana ¹⁵ taraváá-kwánkó simátiména séna kemá Ísumba awáné'a Póromba awáné'a kwéumpo kemá nááwiya'o simásuwowana ¹⁶ taraváá-kwánkó arumpimbá máyon-kwaasigo tínkamuwana naae kwégumuwana unáánkwátói tarátíyuwéna minávákáété-kwáásí usáyatena tuwéntáiyuwowasa unáánkwátói-iyaaimba máapa'a kúmúwasa ¹⁷ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amápa'a Évésasi-naopak-en-kwaasi mináimbá iséna táátavai ésa Ísóigo Ísu áwí'a mósá makáawe.

¹⁸ sáwívarawai máyónka'a Ísun-aaiyavesa áraire suwái tésa kwaási túranka'a paáresá sésa sáwí'a uráumne sésa ¹⁹ miwívínkémá pukaa'ó agayáán-kwaasi miwítí aúvái-kwandaai tamairésa pukaa'ó agáyón-aimba kwáyontavesa tamaimái iravímbá

agaisuwésa mináúvái-kwándááímó meeyán-uraamba sáwíva-kwaasi aiyayaamba naikamáiyavai minóntánkó áwí'a 50,000 kina tuwésa ²⁰ mirá anón-tantaa'a umbá pósa Ísóigon-aai asiramái simátíma'maesa kuwasá sáwívarawai mináíntávésa áraire siráawe.

Évésasiva'a anónkar-anonka'a siráan-kwasai.

²¹ mirá uwaná Póro séna Másétóniyaa-marava'a Ákáyaa-marava'a kwénaae'a Ísóigon-aai simátíma'mae'a naónáe séna minkákémbá Yérúsaremuva'a kuré'a Árómaa-naopa'a kónaumne séna ²² Tímótinte Érásátasinte áwa'naa í-kwáásirái ti'marówasarai Másétóniyaa-marava'a kuyaná Ésiyaa-marava'a kweyáá méraiye.

²³ máyowasa minkánáá Évésasi-naopaken-kwaasi Ísóigona aampa'ó kuwáiyávésa tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópakemba anónkar-anonka'a suwaná ²⁴ moóráwai áwí'a Témítiyasi minkwáásígó óntandei úmakena miwítí kampar-ísóígóná kító'-mono'-nane séna minkámpár-ísóí-ínínkó áwí'a Átémisiye sésa kwená mayái-kwáásíyómbá úmakowasa sáwíva-kwaasi óntamba mágwétimesa minkámpár-ísóígóná naambá kwémeyan-uwana ²⁵ Témítiyasi mimbórá-máyái kwémayon-kwaasi tááyowasa tayorupowaná simátimena séna kentáásí anón-ontamba mimbáyáírákántá kwémayaumne. ²⁶ ánívo Póro séna kwaásimo úmáráamba kampar-ísóígómbá kwéumaraawemo sin-áímbá Ésiyaa-marava'a Évésasi-naopaken-kwaasiye ó'on-ó'on-daopaken-kwaasiye isésa áraire kwésewe. kemá Póron-aai á'a ísaraawe. ²⁷ Póron-aaiigo kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísóí-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aaiigo Átémisina mono'-námbá úwoisankaamba simái umásukaimba póna kwenáwí'a kumíníye siráíye.

²⁸ súwasa mináímbá isésa tirumbá sáwí'a úwasa aaisambá sésa anónkar-anonka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye sésa ²⁹ ayamái suwasá mindáópa'a tésa anónkar-anonka'a kwésesa Pórowe kwénaauyan-kwaasi Másétóniyaavaken-kwaasirai moóráwai áwí'a Káyási uwaná moóráwai áwí'a Árisítakasi mindárai tavisímaesa torupamáí máyópa'a mátínkówana ³⁰ Póro amápa-kwaasi torupepá'a iyónáe súwasa Ísuna aampa'ó kuwái íma kwaaó sésa tátorowasa ³¹ mimbárávákén-ánón-kwáásí évakarawai Pórona kwaasi pósa aai tuwésa sáwíva-kwaasi torupepá'a íma iyuwó Pórontavesa siráawe.

³² suwasá torupon-kwáásíyómbá sáwívar-imayaa uwaná miwítí imáyáa sáwí'a úwasa évakarawai ó'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá évakarawai sésa nóin-aintavaiye sétaawa tayoruparáumno-imayaa uwasá ³³ Yútaa-kwaasi miwítí avumpinkémbá moóráwai áwí'a Arekesándaamba túranka'a máánkarowasa évakarawai anónka'a sésa emá aai siyó suwaná miwí táái karánáe séna ayáámba mósá tuwówasa ³⁴ awánomba Yútaa-kwaasi úntavesa mim-

bórá-áímbá ayáátáaka'a tavisímái anónka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye siráawe.

³⁵ anónka'a kwésuwana mindáópaken-anon-kwaasi-go aúváimo agayóndako tiyorái-imáyáa éna séna Évésasi-kwaasiyono. amáparawaiya awánáúnda Átémisina mono'-námbá kwégawaa-eta ó'oran-ontamba kwíyómpakemba marapá'a kunkáin-ontamba kwégawaa-une. ³⁶ mináímbá íma kanaán-umai karánááovo amápa'a aaiseré'a mé'a íma sáwí'a oró. ³⁷ mindárai mono'-náúmpákémbá íma umóyámbá ésarai kentáásí ísóí-inintavai íma simái sáwí'a uráaya'anivo úwoi tí'mae'a maanká'a tiráawe. ³⁸ Témítiyasiye kwená mayái-kwáásíyé aai simátinkanae sésamo ésa aaimó simátinkai-kanaa úwoi kwáyáíye. anón-kwaasi máyáamba pósa aai simái kawé'a anóntinkanaaowe. ³⁹ ánívo keinárawa'o ó'on-aimbo kwáyáina'o é'a amápa-kwaasimo torupamáimo máyáampimba simái kawé'a umásuwanaaowe. ⁴⁰ kesáámó aavintáámó ménaundaya ívé'o áái'o tiyéta Árómaani-kamaani-kwaasi té samo tasísaa esayaamo nóinkaken-aira tiyááomo síyata kesáámó sénaunda-ainta íma kwáyáíye. ⁴¹ aúváimo agayón-kwaasigo simásuwana torupamáimo máyón-kwaasi ti'mátuwowasa kóuraawe.

Póro Másétóniyaa-maravare Kíríki-maravare kwénaun-kwasai.

20 miwí táái ánásowana Póro Ísuna aampa'á kun-kwáásí tááyowasa tuwaná miwítí imáyáa simái kawé'a umátinkena séna Ísun-aaiye su'mai maimái tirumpimbá kawé'a oró séna ánívo méwaro séna tiyuwéna Másétóniyaa-marava'a kweéména ² mivá'á naaó'-nao'a kwénaaena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyávéna ávááraumai simátíma'maena kwénaauwasa tirumbá kawé'a úwana tiyuwéna Kíríki-marava'a kweéména ³ koména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna nompí-sípívímbá Síriyaa-marava'a kónáe séna úwasa Yútaa-kwaasi kwená amááyu-aimba sum-bá iséna ivátuwena Másétóniyaa-marava'a marapá'a kónaumne súwasa ⁴ maaráumai-kwaasi moóráwai Pérea-naopakewai Pírasi ááninko áwí'a Sópata úwana Tésárónaikka-naopakendarai túwí'a Árisítakasiye Sékandaawe uyaná Tépi-naopakewai áwí'a Káyási úwasarai Ésiyaa-maravakendarai túwí'a Tikikásaawe Tóvimasiye uyaná Tímóti úwasa umái Pórowe kwésa ⁵ aiva'á Táróasi-naopa'a komésa kentáásimu'a makówata ⁶ Yútaa-kwaasimo ímo intóráin-tantaakwara-pereti úwoi-peretimo kwéagayon-kanaama ánásonka'a Vírípai-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáateta kweéména éva'aasei-no'waamba mindómpí-sípívímbá kógwaeta Táróasi-naopa'a marapá'a kunásáveta aiva'ó komésamo kentáásimu'o makón-kwaasiyeya kométa moórá-sontaaya méraumne.

Yútíkásaamba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

⁷ sontaará'á Ísuntaveta ísámai toómbá néta aráá-tomba naandayáveta torupamáí máyaawananya Póro aaváyaa kónáe séna simátíma'maena no'wáán-avuntamba iyúmba ⁸ ávúmayaatanaan-daumpa'a méta sáwívar-omba kúra'maketa máyaawananya ⁹ moóráwai ívé-kwaasigo áwí'a Yútíkása naan-aváápím-bá umáyowana Póro Ísun-ai simátíma'maena kwéiyuwana Yútíkásaamba áúgávaa'a úwana kwae-guréna meminkákémbá toká'maena marapá'á kuntu-vamúwasa marapá'á kunkésa kunawánomba pukúwasa uwaná ¹⁰ Póro kuména kunkívairéna taparé-na awánéna séna íma imáyáa oró. pukéna kusúvarena umái máyáíye simátiména ¹¹ mindáúmpá'á iyéna Ísuntavéna ísámai toómbá topámbai timúwasa nowaná Póro simátíma'maena kwéiyuwana mói irataró'a tiyuwéna kúwasa ¹² puwúwanamo usásinankon-kwaasigomba áí'maesa kwená naaúmpa'a máankesa tirumbá kawé'á úwasa méraawe.

Póro Máiritasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹³ máyówana Póro simásimenaya séna keinárawa'a nompí-sípívimbá Ásoso-naopa'a kwégwiya'a kemá marapá'á kweéme'a Ásoso-naopakemba nompí-sípí tá-to'mai usáate'a kónaumne súwata aiva'á kunkéta nompí-sípí táto'mai usáateta kweéména Ásoso-naopa'a kówánanaya ¹⁴ Póro marapá'á kweéména Ásoso-naopa'a kuréna nompí-sípí táto'mai usáatowata kweéména Mítíríni-naopa'a kógwaeta ¹⁵ irataró'a kweéména Káyoso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyavimba kweéména Sémóso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyavimba kweéména Máiritasi-naopa'a kówánanaya ¹⁶ toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe séna torupaan-kánáá sáwiyanka'a tíníye kwéuwana Póro séna avekáámbá Yérúsaremu-naopa'a kuré'a mintánómbá komandánáe séna nompí-sípívimbá Évésasi-naopa'a kóyaaitaundapo Ésiyaa-marava'a íma ayáátáaka'a ménaumne súwata Máiritasi-naopata kuráumne.

Póro Évésasivaken-kwaasiyavai méwaro siráin-kwasai.

¹⁷ Máiritasi-naopata kówánanaya Póro moóráwaimba ai'marówana Évésasi-naopa'a kweéména Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiyavéna kosimátiména séna Póro kwétaayaivo teró siráíye súwasa ¹⁸ tuwaná simátiména séna kesáái ísáaro. kesí aiva-táwai Ésiyaa-marava'a kesé komé'a kemó ówánda suwánaraawe. ¹⁹ Yútaa-kwaasi sínkamiyanesa kwésuwana sirunkó umbái kwétowa'a íma imáyáa é'a Ísóigona kwayó'ná'á úne sé'a kwenaísamaivimba mé'a kwená mayáí mairáumne. ²⁰ íma aúpá'á tuwé'a amápar-aimba úwoi simátimé'a kembó túwa'naa í-áimbá torupamáí máyáampine kentí naaúmpare simátíma'mae'a iráunda á'a ísaraawe. ²¹ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye ávááraumai simá-

time'a sé'a sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a Ísóigo Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwesé aráápamai máero simátíma'mae'a iráumne. ²² ánivo Áánútun-amanko Yérúsaremuva'a kwaao simásímakaimba pó'a mirá ónaumne. kesine'ó paárinintavai íma isáúnda úwoi kwégune. ²³ amápa'-naopa'o kúnda Áánútun-amanko asiramái simásiména séna umbai-yántáá'á umánkesa ándáva'a máánkanaaowe simásímímba mindáwe su'mai ísaraumne. ²⁴ sínkamiya'o puwónaundara'a íma kárakwiyonaunda pó'a Ísóigo Ísu símakaim-bayai maimái ánásanaumne. Áánútu úwoi kwésuwa'naa-aimba ásei-kwasai simátíma'mae'o kwéiyunda-mayai maimái ánásanaumne.

²⁵ mimbáyái mairáunda keinárawapimba kwénaae'a Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátí-makaunda pó'a naaémbo é'a kembó ímo suwánáiyamba ken-ísaraumne. ²⁶ íma inkaiséwánda Áánútun-ai amápar-aimba simátímakaunda pósa keinárawapinkembo évakarawaimo kesááimo ímo isésamo Áánútumpa'o ímo tésamo ombá íma kesí ááinkoman-ivo kentí ááinko ína'a mirá ónááontave'a mináimbá ívé'a asiramái kwésimatimune. ²⁸ Áánútu ááninkomba ai'marówana kuména kumpuwéna kwená naaenéí meéyán-umasukaimba Ísóigona kwaásin-ovo kárakwiyoro. Áánútun-amanko kembá usásintinkarai-vo kentúrakwara Ísóigona kwaásirakwara'a kawé'á umái kárakwiyoro. sipisípira'o kárakwiyonten-umai kárakwiyoro. ²⁹ áwáávitimo índa-iyamba téna sipisípi tavamáimo kwaráintemba kemá kónasa kwaási tésa tasáwí'a ónááowe. ³⁰ moórá-kanaa tínsa keinárawapinkemba évakarawai usásinesa Ísuna aampa'á kon-kwaásítí imáyáa tavisénáe sésa kampar-áimbá síyasa évakarawai áraire sésa kwaránááowe. ³¹ mindáyave'a kárakwimai kawé'á oró. kaumbo-í kwéte'a moórá-morawaimba sirumbá kwéumatinke'a aaváyavimba enónka'a no'wáámba aasiyaási simátínkámae'a iráumne. mináántávé'a imáyáa umái kawé'á oró.

³² kawé'á íyana Áánútu kárakwitinkamae iyína'a máero. kwenááigo asiramátinkaniye. kwená kwaásimo kawé'ó kwéumatinkaintemba kenkwará'á kawé'á umátinkaniye. ³³ óntantavai unáánkwátóiyavai á'owiti náaindaantavai íma súran-anda kwéune. ³⁴ mayáímá kwémae'a minóntándéí ímo makáunda-yantaa'a mégwémae'a kembó súwa'naa on-kwaásítí toómbá unáánkwátóí kwémaitime'a kwéune. mirámó ówánda á'a suwánaraawe. ³⁵ asirayám-báyáímó mayááwánda suwánaraamba pó'a mirá kwé'e'a pasusimáimo máyáan-kwaasi túwa'naa ónááowe. Ísóigo Ísu siráin-aimba imáyáa oró. kwemá séna kwémayaawai tirunkó kawé'á kwéimbanivo kwétimatuwaawai tirunkó kaweté kwéíye Ísu siráin-aimba Póro siráíye.

³⁶ Póro simásuwéna kívairéna minánón-kwaásiyé Ísóigompa'a námúnaa simásuwowasa ³⁷ amáparawai ávááran-ivi'a kwétesa Póromba tayaparésa parubará umánkesa uwaná ³⁸ Póro séna naaémbo é'a íma suwánanaaowe siráin-aintavai tirumbá umbái kwétowasa nompí-sípívimbá mórúna áúkaawe.

Póro Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

21 móruna aúwówata minkwáásiyávéta méwaro séta tiyuwéta nompí-sípívimbá usáateta arupí umái kweémeta Kóso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta kógwaeta usá aaváyaavinkaamba Áróso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta Pátaraa-naopa'a kuréta marapá'á ásáveta ² awánaawandaya Vínisiyaa-marava'a kwíni-nompi-sipi kwáyowata mimpímbá usáateta kweémeta ³ Sáiparasi-marama siyáánepa'a kwáyowata kóyaaiteta kweémeta Síriyaa-marava'a kówáandaya Táyaa-naopa'a náaindaamba mógwéyuwowata marapá'á ásávaawanasaya ⁴ Ísuna aampa'á kuwái máyówata tuwánéta moórá-sontaa miwísé máyaawanasaya sésa Áánútun-amanko simátímakain-aimba Pórontavesa simámesa sésa inkámóvo Yérúsaremuva'a íma kwaao simáma'maesa iyúwata ⁵ miwísé máyaawanda-kanaa ánásowata mindáoopa'a tuwéta kówáanasaya minkwáásiyómbá miwítí aarai-iyámpóise sí'maesaya naambáru'a tuwésa uwi-nómpá'á kúmúwata kívaieta Áánútumpa'a námúnaa simásuweta ówáanasaya ⁶ kentááyávésa ánivo koró suwatá miwíyávéta ánivo méwataao simásuweta nompí-sípívimbá usáataawanasaya miwí kuntuuwerésa miwítí naaópa'a iráawe.

⁷ miwítí naaópa'a iyúwata nompí-sípívimbá Táyaa-naopata tuwéta Tórémesi-naopata marapá'á ásáveta Ísun-ai isówai tuwánéta siyáánta kwétimeta moórano'waamba miwísé kwaéta ⁸ usásineta marapá'á kweémeta Sísáriyaa-naopa'a kówáandaya ááéma aantá-kwaasi avakaeté-kwaasira'a Ísuna mayái tímakowaivinkemba moóráwai áwí'a Vírípina naaúmpata umáyaawananaya kwemá Ísun-ai kwésimatimuwai máyowasa ⁹ ayáámúmbaa'a éiyaimba mésa íma kwaai mairésa úwoi mésa Áánútun-ai kwésimatimesa tivowáe máyówata ¹⁰ évaka'-no'waamba mindáúmpátá kwégwaewananaya moóráwai Áánútun-ai kwésimatimuwai áwí'a Ákápáasi Yútiyaa-maravakemba ¹¹ kuména Póro ámúr-anda kumbairéna kwenáísamai ayáánka'a asááumai umásítai'a umái agaráárankena séna Áánútun-amanko séna maaná múr-ándáo avowámó Yérúsaremuva'o iyínasamo ésa Yútaa-kwaasi táto'mai miráumai asááúmaresa áí'maesa ó'onkaa-kwaasi mátimenaowe Áánútun-amanko siráiyé Ákápáasi kusúwata ¹² iséta keséya máyón-kwaasiye Pórontaveta séta Yérúsaremuva'a íma iyuwó asiramái séwánanaya ¹³ Póro séna nóintavai ivi'á kwétera kaerímáyáá kwéumasinkaawana kesirunkó umbái kwétaiyo. Yérúsaremuva'o iyónasamo kembó tátoranaaomba íma sáá'a kwégaiye. Ísóigo Ísun-ai simátimudayavaimo sínkamonaesamo sésa úwoi sínkamonaowe Póro súwata ¹⁴ kwenááiya íma kanaán-umaiya araaisénaumne séta ivátuweta séta Ísóigona imáyáara'a mirá ónááowe siráundayaawe.

¹⁵ mirá simásuweta évaka'-no'waamba miwísé kwaéta kentáási náaindaamba to'mayaa úmaeta mindáoopa'a tuwéta Yérúsaremuva'a iyówáanasaya

¹⁶ Sísáriyaavaken-kwaasi Ísuna aampa'á kuwái évaka'a

keséya Yérúsaremuva'a iyésa moóráwai áwí'a Nésonona naaúmpata móisinkowana minkwáásígó Sáiparasi-maravaken-kwaasi ayáátáaka'a Ísuna aampa'á kwéguwai séna kesí naaúmpa'a ménaaowe súwasa kwená naaúmpata móisinkaraawe.

Póroe Yémésiye aaí simátímakayaan-kwasai.

¹⁷ móisinkesaya kentí naaópa'a kúmúwata Yérúsaremuva'a umáyaawanasaya Ísun-ai isówai aamoí kwéumpinkemba sirówata ¹⁸ ugwaéwáandaya usá aaváyaavimba Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi Yémésitorupamátinkowasa máyópata Póro sí'maenaya kúwata komáyaawananaya ¹⁹ Póro ayáámba tíma'mai paruará éna séna Áánútu ámakaim-bayaimo ó'onkaa-kwaasivimbo mairáin-aimba amápar-aimba simátimuwasa ²⁰ isésa Áánútu áwí'a mósá marésa Pórontavesa sésa kentáási kwaásiyo. sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésesa Mósesina áamámba íma tuwésa asiramái isésa méraamba á'a ísaraane. ²¹ évakarawai miwíyávái sésa Póro ó'onkaa-kwaasiti naaó'-nao'a kwénaaena Yútaa-kwaasi mindáoopaka'a máyáan-kwaasiyavai simátimena séna Mósesina áamámba ivátuwe'a kentí iyámpói túra'a íma kárámai araa'éna umátinke'a Yútaa-kwaasiti aambá íma kwáráaro Póro kwésiye sewasá isésa ²² emó tiráanda-aimba isésa áwáá'a kwésevo ²³ simáméndantenta uwó. maanká'á éiyain-kwaasi mésa Áánútumpa'a árair-aimba símakaamba po ²⁴ egwárá'á mirán-uwo. Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á e minéyáin-kwáásítí póí'o meéyán-umátiyuwe monokáwáá-kwáásí timé miwísé a'nóntáu kárayuwenasa awánésa Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire sewái sésa emá Mósesina áamámba isé máyaanasa entávái kampar-áimbá simánkaraawe seró. ²⁵ ánivo ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráawaiyaveta ááéma moórá-aimba séta agaimaréta séta kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póimo tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. ááéma mináimbá agaimaréta tukáundayaawe suwaná Póro iséna ²⁶ usá aaváyaavimba minkwáásí tí'maena Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á usá umásuwena Póro anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-káwáá-kwáásiyávéna séna avakaeténo'waamba maisuwéta Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íí-yántáá'á umái ánásasuweta moórá-morawai póí'a úmaeta Áánútunka'a máamenaundayaaniye simátímakaiye.

anóm-bono'-naumpa'a Póromba tátokaan-kwasai.

²⁷ simátimena máyowana minávákáété-nó'wáámba ánásowana Póro anóm-bono'-naumpa'a umáyomba évaka'a Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravakewai uawánésa Pórontavesa sáwí-aimba simánkesa inkamí-ímáyáá kwéesa tátokesa anónka'a sésa ²⁸ Ísareri-kwaasi súwa'naa oro. maankwáásígó naaó'-nao'a kwénaaena

Ísareri-kwaasiyavena sáwí-aimba simátinkena Mós-esina áamámba simái sáwí'a kwéumankena maanánóm-bónó'-námbá simái sáwí'a kwéiye. ívé'a ó'onkaa-kwaasi tí'maena maanánóm-bónó'-náúmpá'á Yútaa-kwaasiye su'maimo iyí-náúmpá'á móg-wétinkaisana póna maankáwé'-námbá sáwí'a kwéiye sumbá ²⁹ Évésasi-naopaken-kwaasigo áwí'a Tóvimasi Póroe Yérúsaremuva'a kwénaauwasa awánonka'a pósa imáyáa ésa Póro áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraiye-imayaa kampa'á ésa mindáyavesa mináimbá siráawe.

³⁰ mináimbá anónka'a simásuwowasa mindáópaken-kwaasi mimbórávimbá takwiyésa Póromba tayáto'mai mono'-náúmpákémbá tavisímaesa máá'aruva'a móruna auwésa mono'-nánkóná onta mósá kwéu-maresa ³¹ sáwíva-kwaasi Póromba inkamír-inkami'a kwéuwana moóráwái Árómáani-i-kwaasiti anóndakon-tavena usimámena séna Yérúsaremuva'a amápa-kwaasi áái'a kwétiyaawe súwana ³² avekáán-umai i-kwáásiyé miwítí kawáá-kwáásiyé tí'maena isaaiséna kuména kwaási torupamáí máyómpimba tavákára'a úmaena kumúwasa i-kwáásiyé miwítí anóndakone tuwánésa inkamé máyómba úwoi máyówana ³³ anóndako Póromba tayátorena i-kwáásiyávéna séna kaer-ándanéí taasááoro simásuwena tísa ena séna maankwáásí nááwa'iyó. kwe nóra uráiyó súwasa ³⁴ évakarawai ó'on-o'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá uwaná anóndako mináínkóná ááimba íma iséna i-kwáásiyávéna séna mindá'á áí'mae'a i-kwáásítí naaúmpa'a íyóro súwasa ³⁵ áí'maesa ontaví-karáúrávámbá íyúmba inkamónáesa kwéuntavai i-kwáásí tiyáánka'a toká'maesa kwéiyuwasa ³⁶ tínaaemba kwa'maé kwéiyesa tuvuwíyana puwíno símaesa anónka'a iráawe.

Póro simátímakain-kwasai.

³⁷ i-kwáásí Póromba áí'maesa miwítí naaúmpa'a iyónáe suwaná Póro miwítí anóndakomba simámena séna moórá-aimba simámenae súwana anóndako séna Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésempe ³⁸ emá íma Ísípi-maravaken-kwaasi óne. minkwáásígó Árómáani-kamaani-kwaasiyavena aaisambá tiyéna sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi simái tí'maena áái'o tiyáí-yántáá'á maimaésa kavóná-marava'a kuráamba íma kwemá óne súwana ³⁹ Póro séna Yútaa-kwaasi úne. kesinó kembá Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkarena anón-daopa'a masínkaraiye simásuwena séna moórá-aimba simátimenae súwana ⁴⁰ anóndako séna ánivo mirán-uwo súwana Póro ontará-karáúr'á ména aaiseránááontavena ayáámba mósá tuwéna séna kemó senda-áimbá ísáaro súwasa aaisérówana Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípírun-aimpinkemba simátí-makaiye.

22 Póro simátimena séna kesívárawaisai ke-sivoisáiyó aái simátínkáamba anondá mináimbá sénaumpo ísáaro séna ² Ípírun-aimpinkemba súwasa miwí tááivinken-aimba pósa iséna aaisékésa kwenáái kawé'á umái ísówana Póro séna ³ kemá Yútaa-kwaasi

úne. kesinó Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkówa'a anón-é'a Yérúsaremuva'a Káméri-erinopa'a tamáyaawanana kentáá síkwá'nái áamámba asiramái simásíma'maena iráiyé. maanká'ó máyáan-kwaasimo Áánútuntavaimo asiramái máyáantemba Áánútun-aaí asiramái mé'a méyatokaumne. ⁴ Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a kwéumatinke'a tavisímae'a ándáva'a aarai-kwaaí mátkinkaraumne. ⁵ ááéma ai-va'mónó-káwáánákówé monor-ánón-kwáásiyé aúvái simésa Támásíkasi-naopa'a Yútaa-kwaasi maimaé má-timiyo suwa'á Ísuna aampa'á kun-kwáásí kotí'mae'a Yérúsaremuva'a ándáva'a mátkinkanae sé'a Támásíkasi-naopa'a kuráumne. ááemo mináúvámó símakaan-kwaasi kotísaa e'o é'a kentávái árai'a kwéiye seró.

⁶ ánivo aampa'á kweéme'a Támásíkasi-naopa'a eg-waa'á kówanana kwáyá'wái kwíyómpakemba sá-gayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména súgáyáagaya úwa'a ⁷ marapá'á tuvamówanana aaiyé su'mai kwéisaawanana sááyena séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwa'a ⁸ emá nááwa kwésono séwánana kemá Násáretivakewaima Ísuma únama sáwí'a kwéumasinkaane súwasa ⁹ kesémo máyón-kwaasi ságayamba awánésa kwésimasimun-aimba íma kawé'á umái ísówana ¹⁰ áísaa e'a sé'a Ísóigoo ke nóra ónaumno séwánana Ísóigo séna usásine Támásíkasi-naopa'a kwinaná moóráwái Áánútumo embó ámakaim-bayai-aimba simámino súwana ¹¹ sá-gayanko súgáyáagaya úwa'a íma kwéawanaawanasa kesé kwénaaun-kwaasi siyáán-to'maesa Támásíkasi-naopa'a kuráawe.

¹² kuwaná moóráwái áwí'a Ánánáesi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kentáásí áamámba kwéisowasa Yútaa-kwaasi Támásíkasi-naopakewai kwenáwí'a mósá makówai ¹³ kesópa'a téna kesí eg-waa'á taména séna Sóroo kesí kwaásiyo. ó'omba kawé'á umái aúrumba awánaniyone súwa'a avekáám-bá súramba awánamai kawé'á ówánana ¹⁴ séna kentáá síkwá'nási Ísóigo embá usásinankaintavai kwená imáyáa kwaráníyone. kwená kawé-kwáyón'á awáné kwenáái isé ónda po kwenáái kwaráníyone.

¹⁵ awánáánda-yantaa isáánda-yantaa'a amápa-kwaasi simátíma'mae naaíníyone. ¹⁶ íma úwoi maé usásine Ísóigo Ísumba ááyenana ená sáwí-imayaa mayauwáí-na Ísuntavai ísámai mono'-nómbá peraaó Ánánáesi simásuwowa'a mirá uráumne.

¹⁷ mirá é'a koyauweré'a Yérúsaremuva'a tamé'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kaainkáámbá awánaawanana ¹⁸ Ísóigo simási-mena séna Yérúsaremuva'o máyáan-kwaasi kesáái simátímínasa íma kawé'á umái isánááovo avekáámbá usásine maanká'á tuwaaó Ísóigo súwa'a ¹⁹ Ísóigoo mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a enááiyavai áaire senkwáásí táto'mai tínkambai tavisímae'a ándáva'a mátyukaunda á'a suwánaraawe. ²⁰ Sítíveni enáái simátímakaiwaimba tuvúkáanka'a kemá mé'a sirunkó kawé'á kwéuwa'a tuvúkáan-kwaasiti paákár-únánkwátóira'a kárákwiraawanasa tuvúwúwana pukáiyé séwánana ²¹ Ísóigo séna ai'maráana usásine

nánka'a ó'onkaa-kwaasi kesáái simátíma'mae naauwó Ísóigo siráiyé Póro siráiyé.

²² Póro súwasa naaémbo sún-aintavesa áwáá'a sésa anónkar-anonka'a kwésesa áíke'a tuvuwíyana puwíno. mirán-kwáásí íma maambárává'á méniye ²³ anónkar-anonka'a kwésesa miwítí unáánkwátói ayúkésa awáávána kwéesa ovaí káúresa óipa'a kwéiyaata uwaná ²⁴ Áró máani-anondako i-kwáásíyávéna séna áí'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa mirá uwaná séna Pórombo áwíruku'a náiyana Yútaa-kwaasi tááigona ááimba sínata ísáano súwasa ²⁵ Póromba ándáneí asááúmankesa áwíruku'a nánáe sésa uwaná i-kwáásítí kawááná'á máyowana Póro kwentávéna séna kemá Áró máani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáundawaimba ímo sísaa ombá aavimbó maisinkésamo súwíruku'a nánááon-imayaa kwéomba pósa áamáamba karésa uwóví'a ónááomba pósa íma úwoi súwíruku'a nánááowe Póro súwana ²⁶ iséna kwená anóndakomba kosímámena séna minkwáásí Áró máani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimban-ivo nóra ónaumno súwana ²⁷ anóndako iséna Póronopa'a téna séna Áró máani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáano súwana owé súwana ²⁸ anóndako séna kemá anón-ontamba kwétuwe'a mináúvái-kwándáái maimái tokáumne súwana Póro séna kesivo tokáimba pó'a kegwárá'á úwoi tokáumne súwasa ²⁹ áwíruku'a nánáe sun-kwáásí mináímbá isésa nénka'a kuwaná anóndakogwara'a áátavai éna séna Áró máani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimba asááúmankaunda uwóví'a úne séna áátavai uráiyé.

Póromba monor-ánón-kwáásítópá'a máánkarain-kwasai.

³⁰ áátavai éna usá aaváyaavimba anóndako séna Yútaa-kwaasi Pórombo simánkaan-ainkona ááimba síya'a isánáe séna mono-káwáá-kwáásíyé monor-ánón-kwáásíyávéna séna torupamáí méwaro séna i-kwáásíyávéna Póro ayáámpinken-anda ayútuwaaro súwasa ayútuwowana áí'maena torupamáí máyónka'a máánkaraiye.

23 máánkarowana Póro monor-ánón-kwáásí tuwánamai kawer-éna séna kesí kwaásiyono. kemá ááégwara ívékwara'a Áánútu aúranka'a kawé'á umái mé'a moórá-yantaa'a sirunkó íma umbái kwétaiye súwana ² aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesi kwemá Pórona egwaa'ó máyówaiyavena séna ói'a turaráaro súwasa mirá uwaná ³ Póro kwentávéna séna empímbá sáwí-imayaa kwáyáimba póna Áánútu embá inkamíníye. emá mé imáyáa e áamáamba kwa'mái aavimbá kwéankaumne séndanivo minámáámbá karé se ói'a turaráaro sénasa sói'a turaráamba áamáamba karáane Póro súwasa ⁴ kwená egwaa'á máyówai séna Áánútu aiva'-mónó-káwáánákómbá simái sáwí'a kwéumankaane suwaná ⁵ Póro séna aiva'-mónó-káwááná'á iyémó sewa'ó isékai íma mináímbá súsinó. Áánútuun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kentí kwaásira'o kárákwirewai íma simái sáwí'a

umánkáaro agaimaréna siráimba pó'a uwóví'a úne Póro siráiyé.

⁶ Póro simásuwena monor-ánón-kwáásí tuwánéna imáyáa éna évakarawai Sátúsi-monor-aimba sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimba sun-kwáásí owasá évakarawai áamáán-kawaa-kwaasi owé-imáyáa éna anónka'a séna kesí kwaásiyono. kesivomá áamáán-kawaa-kwaasigo éna kembá masínkaraimba kemá áamáán-kawaa-kwaasi úne. Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aavimbá kwémaisinkaawe Póro simásuwowasa ⁷ isésa áamáán-kawaa-kwaasi Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí keiyái keiyai aaisambá simái taaínkaar-uráawe.

⁸ Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkanin-aintavesa kampar-áimbániye kwésesa Áánútu kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a íma máyáawe kwésesa kwaásí timambá íma máyáiyé suwasá áamáán-kawaa-kwaasi séna Áánútu pukén-kwaasi usásintinkaniye. Áánútu kwayómpaken-kwayo'narawa'a máyáawe. kwaásí timambá máyáiyé kwésuwasa mináíntávái taaínkaar-esa ⁹ aaisambá sésa áamáán-kawaa-kwaasivinkemba áamáamba sun-kwáásí usásinesa asiramái sésa kesáámó awánáúndaya Póro íma sáwí'a kwéivo Áánútu kwayó'nákó kwembá simámakai. moóráwai kwíyómpakewai kwembá simámakaiyo. íya isáúmne suwasá ¹⁰ aaisambá anónkar-anonka'a siráawe.

aaisambá anónkar-anonka'a suwaná i-kwáásítí anóndako séna Póromba aaisan-aéemesa tavisíyapa'a aiyayaamba tawíyévainivo i-kwáásíyávéna séna kwaásiti avumpimbá komé'a koái'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa miwítí naaúmpa'a móankaraawe.

¹¹ móankarowana mindó'wáámbá Ísóigo Pórona egwaa'á kumbéna séna asiramái mé kentávái Yérúsaremuva'a simátímakaantemba Áró máa-naopa'a kosímátiminiyone Ísóigo siráiyé.

Póromba áamáayu-aimba siráan-kwasai.

¹² súwasa usá aaváyaavimba Yútaa-kwaasi évaka'a torupamáí mésa Póromba áamáayu-aimba sésa tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaundayaanivo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawemo asiramái ¹³ sun-kwáásí kae-kwáái aiyayaan-kwaasi mésa sésa ¹⁴ mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiyavesa kosímátimesa sésa torupamáí méta asiramái séta Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawe. ¹⁵ miráumai keinárawate monor-ánón-kwáásíyé Áró máani-anondakontavai kampa'á kosímáme'a sé'a Póromba áí'mae kesópata tinatá áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe sewé kosímáme'a seró. mináímbá isésamo aampa'ó áí'maesamo tíyata tuvuwónaundayaawe siráawe.

¹⁶ suwaná Póromba áamáanaako ááninko áamáayu-aimbo sumbá iséna isaaiséna i-kwáásítí naaúmpa'a iyéna Póromba mináímbá usímámuwana ¹⁷ iséna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna mindá'á áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba kosímámino

súwana ¹⁸ áí'maena anóndakonopa'a kwéna séna ándáva'o umáyáin-kwaasigo áwí'a Póro sááyena séna minivé-kwáásí áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba simámino sísá'á enópa'a áí'mae'a túne súwana ¹⁹ anóndako mindá'á ayáán-to'maena ímo kwaásimo máyón-ayampa'a ánkarena áísaa ena séna nóin-aina'íya sísá'á ísáano súwana ²⁰ mindá'á simáme-na séna Yútaa-anon-kwaasiye monor-ánón-kwáásíyé moórá-aimba sésa usá aaváyaavimba enópa'a iyésa kampa'á usésa Póromba áí'mae kesópata kumínata áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe kampa'á usenááowe. ²¹ miwí táái íma isaaó. kae-kwáái aiyayaan-kwaasi asiramái sésa Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwaráta nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwará nonkwaráta íya nánaundayaawe sésa aúpá'á aampa'á kárákwiresa miwí tááiyavai owé síníy-ono sésa kárákwiraawe. mindáyavai miwí táái íma isaaó. minivé-kwáásígó anóndakomba mirá simá-muwana ²² iséna séna simásimenda-aimba íma ó'on-kwaasi simátíme anóndakomba simámakaumne. íma siyó séna ai'mákaiye.

Póromba áí'maesa anóndakonopa'a kunkáan-kwasai.

²³ minivé-kwáásí ai'maréna i-kwáásítí kawáánákái tááyowasarai tuyaná séna ívé'-no'waamba Póromba áí'maekai Sísáryaa-naopa'o kámááni-anondakonopa'a mórúna aúwákaiyo. sáwívar-i-kwaasi 200 i-kwaasi to'mayaa íyasa évaka-kwaasi ósin-arósáanumpimbo nááón-kwaasi 70 kwaasi to'mayaa íyasa sáwíva'a 200 kwaasi kwaantáábó tokáan-kwaasi to'mayaa íya'a Pórombo ayáá'maena kwínín-osimba to'mayaa umánke'a ívé'-no'waamba Póromba kawé'a umái kárákwimai áí'mae'a kámááni-anondako áwí'a Víríkisinopa'a mórúna aúwáaro séna ²⁵ aúvái agayéna maará simáména séna ²⁶ kentáásí anón-kwaasi Víríkisi isaaó. kemá Kórótíyasa Árísiya sáwíyan-aimba simá-menaumpo isaaó. kawerá umái máyaano. ²⁷ Yútaa-kwaasi minkwáásí áwí'a Póromba tátokesa tu-vuwíyanesa kwéowa'a Árómáani-kwaasiti aúvái tokáin-kwaasigo isa'á isé'a Yútaa-kwaasi tiyáámpinkemba tavisimái kesí i-kwáásí tiyáámpimba tinkáúnasa áí'maesa migowé. ²⁸ minkwáásígómbó simánkén-aimba isánáe sé'a áí'mae'a miwítí anón-kwaasitopa'a kunkáumne. ²⁹ íma sáwí'a uráintavai isasá miwítí amáán-aine su'mai simánkaraawe. kemó ándáva'o auwé'o tuvúwónanamo puwíníni'a íma uráiyé. ³⁰ Yútaa-kwaasi évaka'a amááyu-aimba sewa'á isé'a enópa'a ai'maráanasa áí'maesa kumónááowe. kwembó simánkaraan-kwaasiyave'a simátíme'a sé'a kwembó aavimbó mayánkáan-aimba enaúranka'a simái kawer-óró. mináúvái-kwándááivimbá agaimaréna siráiyé. ³¹ agaimaréna súwasa i-kwáásí simátimunteмба mirá ésa mindó'wáámbá Póromba áí'maesa kweémesa Ántípátisi-naopa'a kunkwaésa ³² usá aaváyaavimba i-kwáásí marapá'á kwénaaun-kwaasi kuntauwerésa miwítí naaópa'a íyúwasa ósin-arósáanumpimba kwé-naaun-kwaasi Póromba áí'maesa ³³ kweémesa Sísáryaa-naopa'a ósin-arósáanumpinkemba marapá'á

kumbaésa mináúvái anóndakomba móru amésa Póromba aúranka'a móru ánkawana ³⁴ mináúvái táámpamai iséna Pórontavai séna emá náám-baravak-en-kwaasiya'ono súwana Póro séna kemá Sísáryaa-maravaken-kwaasi úne súwana iséna ³⁵ ánivo aaimó simánkaraan-kwaasi kumíya'a isánaumne séna kwená kwaásiyavena séna Érótimo uráin-daumpa'a máánkare'a kawé'a umái kárákwiyoro súwasa mirá uráawe.

Yútaa-kwaasi Póromba simánkaraan-kwasai.

24 kárákwiyuwasa éva'aasei-no'waamba kwaésa aiva'-mónó-kawáánákó áwí'a Ánánásiye anón-kwaasiye Póromba aaimó simánkénesa Sísáryaa-naopa'a Víríkisinopa'a kúmúmba moóráwai amáámba kawé'a umái isón-kwaasi áwí'a Tétárasí kwesé Víríkisinopa'a kumbésa ² Póromba ááyowana túwana Tétárasí aai simánkena anóndakomba simái arumbá airaréna séna kentáásí anóndakoo kawer-ímáyáág-wará-kwáásí po kawé'a umái kárákwiraanata ayáátáa-ka'a paru umáiyá máyaumne. ená imáyáavinkemba kawé'a umái súwa'naa ónata maémáyaundayaawe. ³ kesáá naaó'-nao'a máyaunda-kwaasiya aasiyaasitáwai entávái aamoí kwéundayaawe. ⁴ íma ayáátáár-aimba sénaumpo embá ávón-kaíyáaváinivo ákí-aimba sénaumpo usúká'mai isaaó. ⁵ maankwáásígó aosaambá kwimái amápa'-marava'a kwénaaena Yútaa-kwaasi simái tirumbá airaráísasa Násáretivakewaina aampa'á kwégwaresa kwéowana mirámó on-kwáásítí aiva'ná'á ména mirá kwéiyé. ⁶ mirá kwéena ó'onkaa-kwaasi áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraisana ména sáwí'a uráintavaiya maankwáásíyá tátoketa [kentáásí monor-ánón-kwáásítópa'a aai simánkanae kwéunanya ⁷ i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kuména kusínkam-baiya siyáámpinkemba Póromba kunáí'maena uména ⁸ simásimenaya séna enópa'a móru sénááowe sisatá kwégumundayaawe.] maankwáásígómbó áísaa inanamó éna aavimbó mayánkaraunda-aimba kwe sí-na amápar-aimba isaaó Tétárasí súwasa ⁹ Yútaa-kwaasi kwembá áwa'naa esa mináímbó simbá árair-aimba siyé siráawe.

Póro Víríkisinbo mósíamamakain-kwasai.

¹⁰ suwaná kámááni-anondakoma aúwanaan-awaame'a éna Pórontavena e siyó súwana Póro séna emó kárákwiyonda ayáátáaka'a imá maisu'maé írāanda pó'a enaúranka'a anondá ke aai sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiyé. ¹¹ Ánúntuna imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máráandayave'a Yéúsaremuva'a umé'a siyáánkai umái kae'-nó'wáámbá ánásaraivo évakarawai tísaa inasá árai'a siyé sénááowe. ¹² anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpimpare máá'aruvare íma aaisankáámbá sé'a íma kwaási simái áái'o tiyái-áímbá siráunda Yútaa-kwaasi suwánaraawe. ¹³ kembó simásínkáamba kampa'á sevó mináínkóná ááimba íma kwáyáiyé. ¹⁴ avorá'á ke simáménaumne. Ísuna aampa'á kwégwe'a kentáá síkwá'nái Ísóigona

imáyáa é'a áwí'a mósá kwémaraunasa Ísuna aantavái maankwáásíyómbá sésa kampar-ámbán-iyé kwésewe. Mósesina áamámba isé'a Áánútun-aaí simátímakowai agaimakón-aimba isé'a áraire kwésune. ¹⁵ miwí sésa Áánútu amáparawai sáwí-kwaasiye kawé-kwáásíyé pukémpinkemba usásintinkaniyemo kwéseza amu'maráantemba kemá mirá kwéune. ¹⁶ mindáyavai kesí imáyáavimba sáwí'an-ivo sé'a Áánútu aúrankare kwaási túrankare kawé'a umái máyaumne.

¹⁷ ánivo ó'on-ó'om-barava'a kwénaae'a évakar-ima maisuwé'a Yérúsaremuva'a kesí kwaási íma toómbá makáan-kwaasi óntamba kwétime'o Áánútuntavai ísá-mai pó'lo ondayávé'a iráumne. ¹⁸ mimbáyái kwémae'o Yútaa-kwaasiti áamámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'a umásuwe'a Áánútuntavai ísámai pó'lo ondayávé'a anóm-bono'-naumpa'a umáyaawanasa kesópa'a sáwí-va-kwaasi íma tamésa túwaaí kwéseza máyówasa Yú-¹⁹taa-kwaasi suwánowasa évakarawai Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravaken-kwaasi mésa suwánaraawe. sáwí'o uráanasamo suwáresa enaúranka'a simásínkáaro. ²⁰ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'o sáwí'o uráanasamo suwánaresaraankasi moórá-aine su'mai siráasino. moórá-aine su'maimo senkákái isáásino. ²¹ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'a anón-ka'a sé'a Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aavimbá kwémaisinkaawe séwánasa kemó siráunda-aintavai kwésimasinkaawe Póro siráiyé.

²² súwana Víríkisi Ísuna aampa'á kwégun-aimba á'a ísarena séna i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kwemá kumína'a maanámbá ísámai kawer-ónaumpo koró simásuwena ²³ Póromba kárakwirowaintavena séna ándáva'a kawé'a umái kárakwiye íma aiyayaanka'a asááúmárenasa ímo kwemó makáinda-yantaa'a kwená kwaási áwa'naa ónáe síyamo e úwoi owé sinasá áwa'naa oro Víríkisi siráiyé.

Póro Víríkisinte Túrusíraante simátímakain-kwasai.

²⁴ Víríkisi simásuwena ména évaka-tawai maisuwéna awainínkómbá Yútaa-inimba áwí'a Túrusíraamba áí'maena taména Póromba ááyowana téna séna Ísu Káráísitin-aaiyavai árairemo sésa aráápamái máyaan-ainkona ááimba simátimuwasarai ísóyana ²⁵ Póro kawer-áínkóná ááimba kwéseza ke túra'a kárakwiyi-aimba kwéseza Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-aimba súwana Víríkisi áá'a kówana séna ánivo kwaaó. naaémbo ímo mayáímó kwáíndara'a ááyanaumne séna ²⁶ imáyáa éna Póro ándáva'a meéyán-onaná ayúsinkainkwae séna óntamba simí-na'a ayúrankanaumne-imayaa éna mindáyavena aasiyaasi-táwái Póromba ááyowana túwasarai kwaasái símae irááiyé.

²⁷ kwaasái símae íyúyana kaer-ímá maisuwéna moóráwai áwí'a Pósiyasi Vésétasi kwemá Víríkisina anondá kámááni-mayai usámayanimba ákise úwana Víríkisi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'a ínkwáe séna Póromba íma ayúrankaraivo úwoi ándáva'a ánkaraíye.

Póro aiva-káwáánakónóp'a kónaumne siráin-kwasai.

²⁵ Póro ándáva'a máyowana Vésétasi mináyám-pá'á Sísáriyaa-naopa'a taména kaumbo-nó'wáámbá tagwaimái tuwéna Yérúsaremuva'a umáy-owasa ² Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kwenópa'a tésa sésa Pórombo simánkaraundantenta óta simánkanae sésa ³ súwa'naa e Póromba kunnai'márénana Yérúsaremuva'a iyíno. mináímbá sumbá évakarawai aampa'á kárakwiresa inkamíyanesa-imayaa ésa mináímbá suwaná ⁴ Vésétasi séna Póro Sísáriyaa-naopa'a ándáva'a máyáiyé. kemá sáwíyan-ka'a kumónaumpo ⁵ keinárawapinkemba anón-kwaasi kesé kwégumesa Póro sáwí'o uráinda-aimba síya'a ísáano simásuwena Vésétasi ⁶ avakaumboé-no'waana'i. siyáánkai-no'waana'iyó. kwaéna Sísáriyaa-naopa'a kumbéna usá aaváyaavimba aaimó ísón-daumpa'a uména Póromba koái'mae teró súwasa koái'maesa tuwasá ⁷ Yútaa-kwaasi Yérúsaremuvakemba kúmúwai Póromba kunúkúmare mésa áuíyaa-aimba simánkówana ⁸ Póro miwí táái anondá simátimena séna kemá íma Yútaa-kwaasiti áamámba káráre'a anóm-bono'-namba íma sáwí'a é'a Áróamáni-kamaani-kwaasiti áamámba íma káráraumne Póro súwana ⁹ Vésétasi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'a ínkwáe séna Póromba áísaa éna séna Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno súwana ¹⁰ Póro séna ímaniye. Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási ómpo kesáái ísámai kawé'án-uwo. Yútaa-kwaasiti áamámba ímo káráraunda á'a suwánaraane. ¹¹ áamáambo káráre'o sáwí'o uráundarakai tuvuwónáemo sembá íma a'áo súsino. úwoi sínkamosino. simásínkáan-aimba íma árair-aimba pó'a íma iyónaumpo Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'a íníye Póro súwana ¹² Vésétasi ísena kwená kawer-ímáyáág-wárá-kwáásíyé aai simásuwena Pórontavena séna Áróamáni-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónáe sénda pó'a ai'maráana kwíníyone Vésétasi siráiyé.

Póro Ágáripante Pénáisinte simátímakain-kwasai.

¹³ Vésétasi simásuwena máyowana naaémba moóráwai Yútaa-anon-kwaasi áwí'a Ágáripa úwana ámanaanko áwí'a Pénáisi úwana mindárai Sísáriyaa-naopa'a kumésarai Vésétasi kámááni-kawaa-mayai mairóntavesarai kwenópa'a kumésarai ayáámba kwéamesarai ¹⁴ évaka'-no'waamba kwáúyana Vésétasi Ágáripaamba Póron-aaí simáména séna Vírísiki moóráwaimba íma ayúnránkáimba úwoi ándáva'a ánkáísana máyáiyé. ¹⁵ Yérúsaremuva'a umáyaawandara'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé kesópa'a tésa kwembó simánkaraan-aimba sésa tuvuwó suwa'á ¹⁶ simátiména sé'a moórá aosaambá kwáyáinasa mináósáámbá ísáiyuwesa tínkamona-aovo Áróamáni-kwaasi íma úwoi tínkamonaawe. moóráwaimba aavimbó mayánkéwana túranka'a ména miwí anondá aai simátiminasa Áróamáni-kwaasi

mirámó sínda-aimba kawe'á umái isánááowe. Áróamáani-kwaasiti ááimba mirán-áimbán-iyé. simá-timewanasa ¹⁷ kúmúwa'a íma úwoi mé'a usá aaváyaav-imbá aaimó sí-náúmpá'á umé'a Póromba ááyaawanasa áí'mae íyúwasa ¹⁸ kwembó simánkaraan-kwaasi usásinowa'a sáwí'o uráinda-aimba sénááowe-imayaa ówánasa ¹⁹ kentááiyé su'mai sésa moóráwai áwí'a Ísu pukáiwaintavai sésa Póro séna kwemá usásinena úwoi máyáiyé siráin-aintavai aaisambá siráawe. ²⁰ kemá sé'a nóraumi mináínkóná ááimba isánaumno sé'a Póromba áísaa e'a sé'a Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba isámai kawer-ónaumno séwánana ²¹ Póro séna ímaniye. ándáva'a máyaunasa kárák-wiraamba pó'a Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konan kesáái isámai kawe'á íniye súwa'a kárákwiraan-kwaasiyavai sé'a kárákwimai kawe'á uréwana aambá paárína'a ai'maráanana kwíniye siráumne ²² Vésétasi súwana Ágárípa séna mindákón-áái isánáe súwana séna ánivo aaváyaa isáníyone Vésétasi siráiyé.

²³ súwasarai Ágárípaawe Pénáisiye kwairóyamba usá aaváyaavimba usásinesarai kawer-únánkwátói úmae-sarai i-kwáásítí anón-kwaasiye mindáópaken-anon-kwaasiye aánoumai íyúyasa amáparawai kwé-tuwanowasarai aaimó sí-náúmpá'á íyúyana Vésétasi Póromba ááyowasa áí'mae íyúwana ²⁴ Vésétasi séna anóndako Ágárípaemo máyáan-kwaasiye ísáaro. Yérúsaremu-naopakewaiye maankákéwáiyé Yútaa-kwaasimo aaimó maankwáásímó simánkaraamba awánaaro. tuvuwíyana puwínomo anónka'o símae iráamba ²⁵ avakáá úmae'a iyúnda íma sáwí'a uráimba póna íma puwíniye. Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne siráintave'a ai'maráanana kwíniimba ²⁶ kemó aúváímo agaimáímo aménaunda íma kwáyáiyé. mindáyavai mamáyáan-kwaasivimba Ágárípa aúranka'a máankaunda po kwemó sínda-aimba isé simásímína'a aúváí agayá-naumne. ²⁷ ándáva'o máyáin-kwaasimo úwoimo ai'maré'o simánkaraan-aimbo ímo aúváívimbo agaimáímo aménaunda uwóví'a ónaumne Vésétasi siráiyé.

Póro anondá simátímakain-kwasai.

26 súwana Ágárípa Pórontavai séna ánivo simánkaraan-aimba anondá simátimiyo súwana Póro ayáámba mósá tuwéna simánkaron-ainkomba anondá síndayavena séna ² kentáásí anóndako Ágárípaoo Yútaa-kwaasi simásínkaraan-aimba enaúranka'a anondá sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiyé. ³ Yútaa-kwaasiti ááinkwara ámáánkwara'a kawe'á umái kwéisaandayavai sirunkó kawe'á kwéintavai íma sívón-kaiyé sé kesáái kawe'á umái isáníyone. ⁴ kemá iyám-póirakemba kesí Yútaa-kwaasivimba mé'a Yérúsaremuva'a komé'a kemó ówándawaina ááimba Yútaa-kwaasi amápa'a suwánaraawe. ⁵ amáán-kawaa-kwaasiti aampa'á arupí umái kuráumne. amáán-kawaa-kwaasi Áánútuna imáyáaya éta asirayán-ámpátá kwégwareta minámpá'á arupí umái kuráumne. Yútaa-

kwaasi ayáátááka'a suwánaraamba pósa sésáinasamo ésa kentávái árai'a siyé sénááowe. ⁶ naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavai árair-aimba simátímakomba paárínintavai amu'makáumnemo siráunda-aintavai aavimbá maisínkaraawe. ⁷ kentáá síkwá'ná sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Yútaa-kwaasi no'wáámba aaváyaavimba eénáínka'a Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa mináráír-áimbá amu'maráantemba mirá kwéundayavai aavimbá maisínkaraawe. ⁸ Yútaa-kwaasiyone. Áánútu kwaasi pukémpinkemba kanaán-umai usásintinkaniye-aintavai nóra isará íma áraire kwéseo.

⁹ ááéma kemá imáyáa é'a Ísu Násáretivakewaina aampa'á kwégowai sáwí'a umátinkanaumne-imayaa uráumne. ¹⁰ Yérúsaremuva'a mirá ówánana monokáwáá-kwáásí sí'márówa'a Áánútuna kwaasi sáwí-varawai tí'mai ándáva'a tínkaraawanasa tínkamiyasa púwóro sumbá kegwárá'á mirán-oro siráumne. ¹¹ aasiyaasi-távai mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a Ísun-aaí simái sáwí'a ígwáe sé'a tínkambae'a iráumne. sirunkó ikaa'á vówa'a némpa'-naopimpakwara'a kwénaae'a tínkambae'a kuráumne.

¹² anóndako Ágárípaoo mindáyavai mono-káwáá-kwáásí aúváí agaimái simúwa'a Támásikasi-naopa'a maimaé'a kówánda ¹³ kwáyá'wái ságayamba aaváúgómbo usáyaatarai-sagayamba tuwówana kwíyómpakemba kuména kesinepakéné kesé kun-kwáásí tinepakéné sán-kówata ¹⁴ marapátá tuvamówá-nanaya aaiyé su'mai súwa'a isááwánana simásimena Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna Sóroo nóintavai kembá sáwí'a kwéono. póímo ándámo kwímakaawanamo ayáámbo kawésíntemba emá mirá kwéone súwana ¹⁵ Ísóigoo nááwa'ono séwánana Ísóigo séna kembá Ísumba sáwí'a kwéumasinkaana'a úne. ¹⁶ usásinaao. kesí mayáí mayáínkwáe sé'a usásinanke'a enaúranka'a paárúnda ívé'o suwánááandarakemba agarááránkáanda-aimba simátíma'mae iyíniyone. ¹⁷ ai'maráana Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye simátímínasa évaka'a áwáá'o aíya'a miwí tiyáámpinkemba airánaumne. ¹⁸ simátímínasa túnín-ampa'a ivátuwesa sámó kain-ámpá'á teró. Sáátáánigona asirayámbá tuwéna Áánútuna asirayámbá tamáyáaro. simátímínasa kesááiyavesa áraire sésa aráápamai maíya'a miwítí sáwí-imayaa maitiyuwé'a Áánútunde-i'a umátinkanda-kwaasivimba mótkanaumne Ísu simásímakaiye.

¹⁹ anóndako Ágárípaoo kwíyómpakemba simásímakain-aimba íma tuwé'a úwoi mirá kwéune. ²⁰ aiva'á Támásikasi-naopa'a simátíme'a naaémba Yérúsaremuva'a simátíme'a minkákémbá Yútaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a ó'onkaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a kawe'-máiyáí mayáiyasa tuwánésa sésa Áánútumpa'a tiráawain-owe sígwáe sé'a simátíma'mae'a kuráumne. ²¹ mindáyavai anóm-bono'-naumpa'a máyaawandara'a Yútaa-kwaasi kembá tátokesa tuvuwónáe siráambani-vo ²² Áánútu súwa'naa úmaena ívékwara'a kwéiyisa'a maanká'á mé'a anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kesáái kwésimatime'a Áánútun-aaí simátímakowai

agaimakáan-aimba Mósesi agaimakáin-aimba kwési-matimunda-aimba mimbórá-áimbá kwésimatimune. ²³ maará sésa Áánútumo usásinankaiwaiyavesa agaimarésa sésa áí'a índai'a íyana aiva'ná'á pukáimpinkemba usásinankaniye-aimba agaimakáamba pósa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye pukáimpinkemba usásinkain-aimba isésa sámó kain-ámpá'á kwígwáe sésa agaimarésamo siráan-aimba kemá kwésimatimune Póro siráiyé.

²⁴ Pórombo simánkaraan-aimba anondá kwésimatimuwana Vésétasi anónka'a séna Póroo uwoaó'á kwéone. aúváima awánamae kwéiyé po uwoaó'á kwéone Vésétasi súwana ²⁵ Póro séna anóndakoo íma uwoaó'á kwéumpo súnda-aimba árair-aimba arupí-aimban-iyé. ²⁶ súnda-yantaa'a íma aúpá'á uráavo amápa-kwaasi táápimba siráamba egwárá'á mináimbá ísaraumpo kemá íma inkaisé'a úwoi kwésimamune.

²⁷ Áánútun-aaí simátimakowai tááiyavai áraire kwésono. árairemo kwésemba á'a ísaraumne Póro súwana ²⁸ Ágáripa séna ákí-aimba simásimenda-imayaa e Ísun-aaiyavai áraire sénaumne-imayaa oónó súwana ²⁹ Póro séna íma ákí-aintavai íma ayáátáár-aintavai kwésune. kembó asááuraan-andaoma íma keinárawapimba kwaínkwáe kwésundanivo Ísun-aaiyavai áraire siráundantemba kesáái kwésaan-kwaasiye esé mirá sénááontavai Áánútumpa'a námúnaa kwésune Póro siráiyé.

³⁰ súwasa Ágáripaawe Vésétasiye Pénáisiye amápa-kwaasiye usásinesa ³¹ máá'aruva'a kumbésa keáimbá sésa íma sáwí'a uráintavai ándáva'a ankésa tuvuwíyana puwíno siráawe suwaná ³² Ágáripa Vésétas-intavena séna Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne ímo siráinkakai ayúrankaanana kówisina mináimbá siráimba po ai'márénana Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwíno Ágáripa siráiyé.

Póro Áróamá-naopa'a kuráin-kwasai.

27 súwana Vésétasi to'mayaa éna séna Ítári-marava'a Áróamá-naopa'a nompí-sípívimbá kwígwáe séna Póronkwara évakar-anda-kwaasigwara'a moórá-kwaasigontavai kárákwimae kwínkwaé séna méankowana minkwáásígó áwí'a Yúriyasi kwemá Áróamáani-aiva-kwaasigona i-kwáásítí kawáánákómbá méankowana ² moórá-nompi-sipi Átámítivakemba kwáyowana Ésiyaa-maragona awámpáká'-náópa'a kónáe súwata mindómpí-sípívimbá usáateta Másétóniyaa-maravake Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi áwí'a Árisítakasi kwesé usáateta kweémeta ³ usá aaváyaavimba Sáítóni-naopa'a marapá'á kunásávaawananya Yúriyasi Póromba arumbá umánkena séna úwoi ená kwaási kotuwánenasa ímo tokénda-yantaa'a áméro súwana mirá úwata koyauweréta ⁴ mindómpí-sípívimbá usáateta kwégowananya úndá toréna nompí-sípí táto'marowana íma kúwata nonavuvumpa'á kwáyom-barago áwí'a Sáíparasi-marama kwáyopa'a mináyámpá'á úndá íma torówata mivátá kweémeta ⁵ Sírisiyaa-marava'a Pámpíriyaa-marava'a

kóyaaíteta Árisiyaa-marava'a Máíraa-naopa'a marapá'á kunásávaawananya ⁶ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavake-sipigo Ítári-marava'a kónáe sú-sipigo kwáyowana i-kwáásítí kawáánákó awánéna mindómpí-sípívimbá mósinkariye.

⁷ mósinkowata kówánda sáwíyan-unda toréna mindómpí-sípígó íma aintówata évaka'-no'waamba kwaéta mirá úmaeta Náítasi-naor-egwaata kówánda anón-unda toréna nompí-sípí ai'á tosétuwowata sínaaempakenta koyauweréta nonavuvumpa'-márágó áwí'a Kíríti-marava'a úndá íma torópa'a kweémeta ayááivá'-márámá áwí'a Sáómóni-marava'a kóyaaíteta ⁸ uwí-nónawampakavamba suwesaraayávái úmaeta kweémeta Árásea-naokona egwaa'á kawe-kwáúné supá'á ⁹ ayáátááka'a komáyaawananya aiva'-mónó-káwáánákó Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a avumpin-dáúmpá'á kwéiyun-kanaa ánásowana minkánáá úndá toráí-kánáá uwí-nónkó tuvántááva kwéuwasa inkaisé'a íma nompí-sípívimbá kwénaunkanaa túwana Póro imáyáa éna simátimena séna ¹⁰ ívétaamo nompí-sípívimbó kónaundayaamo sáwíyantaa'a kesinetá paáriníye. íma náaindaane su'mainiwo nompí-sípíyé kwaásiye aúyoranaaowe. mináimbá kemá á'a ísaraunda póta aáno ménaumne Póro súwana ¹¹ i-kwáásítí kawáánákó Póron-aaí íma iséna nompí-sípímó avúsúmai kúwain-aaiye misípígó avowán-ááiyé su'mai iséna Póron-aaiyavai íma áraire-imayaa úmba ¹² misípígó kwáyompa'a úndámo toráí-kánáá íma kawe'á ún-ayampa'a mésa sáwíva-kwaasi sésa tuwéta Víniki-naopata komáyáananaya úndá toráí-kánáá ánásainata kónaumne sumbá Víniki-naopa'a Kíríti-marava'a kwáyon-daopa'a kawe'-nónkwaumpa'a ímo úndámo torón-kwaumba kwáyowasa mináimbá siráawe.

anón-unda torówana uwí-nónkó aintásarain-kwasai.

¹³ suwaná tiyáánepakemba sáwíyan-unda torówasa awánéna sésa Víniki-naopata kónaumne sésa nompím-bó túwówanamo táto'matuwe máyon-anda mósá tavisimái kwémaresa uwatá Kíríti-maragona uwí-nónawampakavanta kówánda ¹⁴ Kíríti-maravakemba anón-unda toréna ¹⁵ mindómpí-sípí tátorowana íma aiyámba'mai kúwana avúsúmae nááún-tamayo'a tuwówana úndá kweyáárika'a améntamaena kúwana ¹⁶ nonavuvumpa'á sáwíyam-barago áwí'a Kóta-mara kwáyowana úndá íma kwétoropata kówánda tínaaempa'o kárárumakesamo tavisímaesamo íyú-sipi tavisimái ¹⁷ anó-sipivimba marésa anó-sipi tawísivo sésa ándáneí asááumai kawer-úmárowana Áripiyaa-mara-ayampa'a uwí-nómpímbá nonáámáái-oma'a kwáyowasa minómáká'á ai'á máikwiwivo sésa úndá avúsúmai kwégon-ampanta ayú'mai móruna márówana kwempa'á kúwana ¹⁸ usá aaváyaavimba minúndá paai kwétorowasa óisamba taaímbai uwí-nómpá'á kwétuwesa ¹⁹ usá aaváyaavimba misípívimbó mayáímó máyón-kwaasi mayái-yántáá'á nompá'á kwétuwowana ²⁰ minánón-úndá paai kwétorowata ayáátááka'a aaváúmá o'á íma awánéna sípígomo

kwínín-amba íma awánéta imáyáa éta kentáásí maráyá íma awánaandaya maavátáyá ánásanau-mne-
imayaa uráundayaawe.

²¹ imáyáa ówándaya ayáátáaka'a toómbá íma kwénowana Póro túranka'a taména séna Kírítí-mara-
va'a kwéteta seéwánda íma kesáái ísaraawe. isékai sáwí'ó íí-yántáá'ó náaindaambo tuwái íya awánáúsino. ²² ánívo tirumbá asiramái máéro. nompí-sípíyé su'mai sáwí'a ínivo kwaási íma puwónaundayaawe. ²³ Áánútu-
na imáyáa mósá kwémaraunda ívé'-no'waamba kwemá kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kwíyómpakem-
ba kesópa'a kumbéna ²⁴ séna Póroo asiramái maiyó. emá Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwinaná enáái isáníye. Áánútu embá kawé'a
umánkáimba póna esémo kwégon-kwaasi kárakwiyi-
nasa íma puwónááowe siráíye. ²⁵ mindáyavai asiramái máéro. simásímíntemba Áánútu mirá ínimba á'a isáúmne. ²⁶ úndáo nompí-sípí améntayuwainata non-
avuvumpa'a maragóná awámpátá kónaumne Póro siráíye.

²⁷ súwana uwí-nómpímbá áwí'a Étéryaa-nompimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba úndá toréna améntámaena kúwasa no'wáán-avun-
tamba sípívím-bayai-kwaasi sésa maragóná egwaatá kwégumne sésa ²⁸ ándá-ayaira'a umbaimó tón-tan-
taa'a aríkwímakesa nompímbá tu'mái tavisimái awánomba mindónkwááúmbá ayáátáaka'a 120-ra'a kwáyowasa kwégwesa ó'a móyu'mai awánomba ákíra'a 90-ra'a úwasa ²⁹ maragóná awámpátá óntamba kwáyaindara'a tuvamúnavo sésa táátavai ésa éiyain-
anda ayútúwówana ánaaempakemba nompímbá kuména tátorowasa avekáá iraráínata nóin-tantaara kwáyáiya awánanae sésa ³⁰ nompí-sípívím-báyái-
kwáásí imáyáa ésa aúpá'a kónaumne-imayaa ésa kam-
pa'a sésa aipakén-ándá ayútuwanae sésa sáwíya-sipi nompá'a mórúna túwówana ³¹ Póro i-kwáásíyé miwítí kawaánákóntáváiyé séna sípívím-bayai-kwaasimo ímo anó-sípívímbó máésamo ésamo amápa'a
ánásanaaowe Póro súwasa ³² i-kwáásí sáwíya-sipigona ándá káráyuwowana kóuraiye.

³³ kóúwana sáwíyanka'a irataró'a Póro séna sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba káno'a mé'a íma toómbá náráavo ívé'a toómbá naaró. ³⁴ kemá asiramái simátíme'a sé'a toómbá né'a túma kawé'a ína'a mé'a íma ánásanaaowe ³⁵ Póro simásuwe-
na amápa-kwaasi túranka'a toómbá mairéna Áánútun-
tavena súwi séna toómbá topámbai nówasa ³⁶ awánowana tirumbá kawé'a úwata toómbá naáwán-
daya ³⁷ mindómpí-sípívímbá sáwíva-kwaasi 276 kwaasi máyaawanda-kwaasi toómbá naáwánanaya ³⁸ símú'a
vówanaya misípí umbái tówasa mimpímbó kwáyon-
tomba áwí'a úwítí-tomba nompímbá maisu'márówana etóyóí úwata maémaumne.

nonkó tuvántáávanena misípí tawísíyukain-kwasai.

³⁹ máyaawananaya irataró'a úwasa awánomba íma awánom-barama kwáyowasa awánomba miv'á nonkó irówana kawé'-nónaamaai kwáyowasa awánésa sésa

meivátá íyónanaya kawé'-nónaamaaiva'a póna sípigo úwoi iyíniye sésa ⁴⁰ sípigombo tátorain-anda káráyu-
wowana nompá'a kumúwasa avúsúmaesa nááún-
tamayoka'a kárárumaron-anda ayútuwesa aipa'a am-
pantá aríkwímasesa úndáomo kweyáárika'a avúsínata nonáámááiva'a kónáe sésa ⁴¹ kuwaná nompímbá nonáámáái-oma'a kwáyowana mimpímbá misípígó ai'a mááritowana nonkó áyámiva'a tuvántáávanemena tawísíyukaiye.

⁴² tawísíyuwowasa i-kwáásí sésa ándá-kwaasi nombá tuvámbai kóvainivo tínkamona suwaná ⁴³ i-kwáásítí kawaánákó Póromba áwa'naa ena séna íma tínkamoro simásuwena séna nombó tuvámbaimo kawé'ó uréwai nompímbá ásávare'a tuvámbae'a aápa'a koró.

⁴⁴ évakarawai ímo nompímbó tuvámbai awánarewai nompí-sípígóná taai-ayái mairé'a minká'á tátoke'a avúsúmae'a aápa'a koró súwata mirá éta amápa-kwaasiya kawé'a umáíya aápa'a kóyo uráundayaawe.

Mórata-maravata kóyoraunda-kwasaiya.

28 aápa'a kawé'a umáíya komáyaawanasaya mindónávúmpá'-márágó áwí'a Mórata-marawe suwatá ísaraumne. ² aa'á téna táúgwí'a kwéuwasa mimbárávákén-kwáásí kawé'a umásinkesaya iramá agaisínkówata siyáánta kwégauvowananaya ³ Póro iráári'a komaimaéna mimpímbá máagaimarowana koko'a úwana kwaavainkó téna Póro ayáánka'a tauntorówasa ⁴ kwaási awánésa keáímbá sésa moórá-kwaasi tuvúwísana púwísana nompí-sípívímbá timbá nonkómá íma tuvúkáimba póna ívé'a kwená anondá-ma maéna iraankavayaankó váinana puwíníye keáim-
bá kwésuwana ⁵ Póro ayáámba tuvimpín-úwana miniráánkáváyáámbá tará'maena iravímbá tu-
vamúwana íma Póromba áí'a úwasa ⁶ minkwáásí Pórontavai imáyáa ésa intoráínana puwíníyo. marapá'a tuvaména puwíníyo-imayaa ésa ayáátáaka'a aúrampimba avú'maresa mésa amu'matuwé máyówana íma ave'a puwúwasa imáyáa mórúna ésa sésa minkwáásí ísóigoman-íye siráawe.

⁷ suwaná mimbárávákén-ánón-kwáásígó áwí'a Pápáryasi kwená maramá egwaa'á kwáyowai kawé'a umásinkenaya másinkowata kwená naáúmpata kaum-
bo-nó'wáámbá kogwaéwánanaya ⁸ Pápáryasi avowámbá kokotámba ankéna ayánómbá naaeg-
wárá'á kwéuwana máyowana Póro kwenópa'a kwéna awánéna Áánútumpa'a námúnaa kwésena ayáándeí ane'á tátorowana miná'á ánáswasa ⁹ awánésa tí'ó ún-
kwaasi tí'maesa Póronopa'a tuwaná miráumai asóva-
matinkava kúwasa ¹⁰ aamoi-yántáá'á símúwata máyaawanasaya nompí-sípívímbá kónáe séwánda-
tawaiya ímo makáawanda-yantaa'a símúwata kuráumne.

Árómáa-naopa'a kuráunda-kwasaiya.

¹¹ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavakemba áwí'a keáváravái-ísóí-sípígó éna úndámo torái-kánáá mim-
bárágóná nonkwááúmpímbá kwáyowata kaumbo-

kwíyómbá maisuwéta mindómpí-sípívimbá usáateta kweémeta ¹² Sísari-marava'a Sáírákusu-naopa'a kwéta marapátá ásáveta kaumbo-nó'wáámbá kwaéta ¹³ nom-pí-sípívimbá usáateta kwéta Árisiyamu-naopa'a kóg-waeta usá aaváyaavimba sínaaempakenta úndá toré-na siméntámenaya kwéguwata kae'-nó'wáámbá kóg-waeta Ítári-marava'a Pútíyori-naopa'a marapátá ásávaanasaya ¹⁴ Ísun-aai ísówai máyówata kotuwá-naaanasaya simásimesaya sésa moórá-sontaa keséya ménaaowe suwatá miráumaiya moórá-sontaa miwísé maéta Árómaa-naopata marapátá kówánda ¹⁵ Árómaa-naopakemba Ísun-aai ísówai kówánda-ainta isésa aampaké kotiránáe sésa Ápiyasi-naopa'a máákéti-maruka'a amápa-kwaasi kwááyumo kwáinámbá kaumbo kwáyopa'a tuwaná Póro tuwánéna Áánútumpa'a aamoí úwana arunkó kawé'á uráiyé.

Póro Árómaa-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro arunkó kawé'á kwéuwata Árómaa-naopa'a kówánanaya mindáópaken-kamaani-kwaasi Pórontavai séna íma ándá-naumpa'a maé úwoi-naumpa'a ménana i-kwáásígó enká'á kárákwiyiniye súwana ¹⁷ kaumbo-nó'wáámbá maisuwéna Póro mindáópakemba Yútaa-kwaasiti anóndarawa'a tááy-owasa kwená naaúmpa'a tuwaná simátimena séna kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasi simái íma sáwí'a uráumpo kentáá síkwá'nái ámáámba íma kárárandanivo Yérúsaremu-naopa'a kembá táto'mai Árómaani-kamaani-i-kwaasira'a tíméwasa ándáva'a sínkaraawe. ¹⁸ sínkaresa sínkamiyanesa kesáái avakáá-omba íma isasá ayúrankanae sewasá ¹⁹ Yútaa-kwaasi mináímbá kárówa'a kesí ááimba íma sáwí'a uróntavai sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái isáníye. kesí Yútaa-kwaasi aai simátinkanae íma súnda kesáái isáínkwáe sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a tiráumne. ²⁰ Yútaa-kwaasiya Áánútumo usásinkaiwaimbo amu'makáundawain-aai séwánasa tátokesa siyáánka'a asááuraamba pó'a tááyamai tuwáné'a simátimenae Póro súwasa ²¹ isésa miwí sésa Yútiyaavakemba Yútaa-kwaasi íma entávái aúvái agaimái túwáawana tiráiyé. íma évakarawai aai másimasimesaya entávái sáwí-

aimba íma kwésimankaawe siráawe. ²² amápa'-mapa'a Ísuna aampa'á kwégontavai sáwí'a kwéumatinkaamba kwéisaumpo mináímbá simásímínata ísáano siráawe.

²³ simásuwesa moórá-tawai Póro simátiminin-kanaa marésa komésa minkánáá túwasa sáwíva-kwaasi Póro máyopa'a tuwaná aaváyaavinkemba ááimba ásárena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátí-ma'maena no'wáámba móanasariye. naaóv'á Mós-esi agaimakáin-aimpinkene Áánútun-aai simátí-makowai agaimakáan-aimpinkene Ísun-aai simátí-ma'maena iyéna Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna simátimuwasa ²⁴ isésa évakarawai sésa árair-aine suwasá évakarawai sésa kampar-áiné suwasá ²⁵ miráumai aaisankáá simái taaínkaar-uwana Póro séna naaóv'á Áánútun-amanko moóráwaimba Áánútun-aai simátimakowaimba áwí'a Áísáyaamba simámuwana kentíkwá'náyomba simátimakomba mináímbá árair-aimban-iyé. ²⁶ Áísáya agaimaréna séna

Áánútu séna minkwáásíyáwái kosimátimé se kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. ²⁷ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaaomo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna siráiyé. Póro simásuwena ²⁸ séna kemá mirá kwéowa'a pó'a simátimé'a sé'a Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á kwémetinkain-aimba ó'onkaa-kwaasi kosimátimakaundaya Áánútun-aai kwéisaawe ²⁹ Póro mináímbá simásuwowasa [Yútaa-kwaasi kwesimá kwesiman-esa aaisa-símaesa kóuraawe.]

³⁰ kóuwana Póro mindáópa'a ména kaer-ímá maisuwéna kwená óntamba naanka'á kwétuwena máyomba sáwíva-kwaasi kwenópa'a tuwaná aamoí éna ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba Ísóigo Ísu Káráisitín-aai simátíma'maena iráiyé. kámááni-kwaasi mináíntávái íma aamba aúnúwana asiramái simátíma'maena iráiyé.

kemá Árúku súnda-aimba ánásiye.

Árómaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaamba avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Kórinti-naopa'a ména maanámbá agaimái Árómaa-naopa'a máyón-kwaasi agaimái moóra-ininko áwí'a Vípimba amúwana mátímakaiye. Árómaa-naopa'a kámááni-kwaasiti aiva'-náopa'a Ítári-marava'a kwáyon-daopa'an-iyé. Póro Árómaa-naopa'a kwíniyena póna Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasivimba mayái mayániyena póna miwí túwa'naa umai to'mayaa umátinkanae séna maarán-áimbá agaimái Vípimba amúwana mátímakaiye. Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amáparawai sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokowana Ísun-aaiyavai áraire sewáiyé su'maiyavai arupí umái máyáawe Áánútu siráiyé. Áánútun-amankoma sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokaimpinkemba iyátínkáisasa Ísuwe tarúmai aúnaí'a umái kwémaewe. Áánútuna ámáánkona mayái-áinkwárá'á agaimái amúwana mátímakaiye.

1 kemá Póro Ísu Káráisitina mayái-kwáásígó é'a maanámbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kem-bá aantá-kwaasi ítamarena séna kesáái áséi-kwasai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. **2** naaóv'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena mináséi-kwásái simái asirámakain-aimba súwasa aúvái-kwandaavimba agaimakáawe. **3** mináséi-kwásái Áánútu ááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintavesa simái agaimakáawe. kwemá kwaásimo kunaúkáiimba anón-dako áwí'a Tévíti aisaavutantamba uráiwaiman-iyé. **4** kwenamankó Áánútunopakemba póna Áánútu kwembá pukáimpinkemba usásinankaraintaveta minánón-ásíráyámbá awánéta séta Áánútu ááninko-man-iyé kwésune. **5** ó'on-o'om-baravaken-kwaasi kwenáaiyavesa áraire sésa taagwiavónááontavena Áánútu Káráisitimba imáyáa amúwana kentávéna séna kesáái kosimátíma'mae naauwó séna kawé'-máiyái símakaiye. **6** Ísu Káráisitina kwaási-i'a ónááontavena Áánútu tááyena keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawaigwara'a tááyariye. **7** mináíntávé'a imáyáa kwé'e'a maanáúvái agaimaráúmpo ísáaro. keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a ónááontavena tááyaraiwai ísáaro. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

8 keinárawa'a Ísu Káráisitiye aráápamai máyáan-ainko amápar-ayampa-kwaasiva'a kóyáwé isasá ísáawa'a Ísu Káráisitina mayáiyávé'a imáyáa é'a Áánú-tumpa'a súwi kwésune. **9** Áánútuna mayái karuwaa'á umái kwémae'a ááninkon-aai áséi-kwasai kwésima-time'a keinárawatave'a námúnaa símae kwéiyunda Áánútu kwéisaiye. **10** kentópa'o ímo kúndayave'a sé'a Áánúttumpa'a áisaa úmae iyé'a arááiimo táínamo e aambá kwisínkéna'a Árómaa-naopa-kwaasiye komáéno kwésune. **11** Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isa'a kotúwa'naa ona'á kwenáaiyave'a asiramái imáyáa

ónááontave'a kentópa'a kónáe sé'a kwéune. **12** mirámó ina'o é'a keinárawa'a túwa'naa ona'á kembá súwa'naa ónááowe. Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwé'e'a túwa'naa ona'á kembá mirá ónááowe.

13 kesí kwaásiyono. kentópa'o ímo kúndayave'a sáwí-imayaa ováinivo maanámbá ísáaro. sáwíva-kanaa kónáe sé'a únda moóra-yantaako tátoraísa'a máyaumne. ó'onkaa-kwaasivimbo Áánútuna aambó agaráátinkaawanasamo kwakáantemba keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi owa'á mirá ónáe sé'a kwéune. **14** Áánútu súwa'naa uráintave'a sáwíva-kwaasi anón-daopare sáwíyan-daopare amápar-aimbo ísaraawaiye ímo ísaraawaiye túwa'naa onó. **15** mirámó únda Árómaa-naopa'o máyáan-kwaasi áséi-kwasai kosimátimenae sé'a kwéune.

áséi-kwasaigona asirayán-kwásái.

16 áséi-kwasaiyave'o ímo sigae'yáv'é'o kwéunda maarán-áimbán-iyé. áséi-kwasaiyavesa árairemo kwésewai Áánútu kwená asirayándéi miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaiye. aiva'á Yútaa-kwaasi ísaraawasa naaémba ó'onkaa-kwaasi kwéisaawe. **17** Ísu Káráisitina-aaiyavetaamo áraire kwé-sundayavenaya mindáyavenawe su'mai Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésisata kwenaúranka'a arupí umáiyá máyaumne. áséi-aimpinkemba mirán-áíntá ísaraumne. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúvái'vimba agaimaréna séna Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésimba pósa aúnaí'a umái kwémaewe agaimaréna siráiyé.

Áánútumba tínaaemba umámakaan-kwasai.

18 Áánútu maanámbá agaráásinkaraiye. marapá-kwáásí sáwí-imayaa ésa sáwí'a ésa mirámó kwéomba Áánútuna árair-ainkona aambá áúmbakaamba póna Áánútu áwáá'a séna kwíyómpakemba sáwí-meyamba timíniye. **19** Áánútu kwená ááiimba íma aúpá'á maréna

avora'á agaráátinkaraimba marapá-kwáásí awánésa íma imáyáa uráamba póna sáwí-meyamba timíniye. ²⁰ Áánútu maramó taróurainkakene minavumpinkéné Áánútuna ááimba awánésa kwená asirayámbó kwaik-wai'o kwéin-asirayamba kawé'á umái awánésa Áánú-tun-ane'a túrandei íma kwéawanaambanivo kwená ááimba á'a kwéisaawe. Áánútu taróurain-tantaa'a awánésa pósa kwemó máyáin-aimba kanaán-umai kwéisaawe. mindáyavesa sáwí'o kwéomba miwítí ááinko isasá sáwí'a kwéowe. ²¹ Áánútu máyáin-aimba ísaraambanivo ivátuwesa kwenáwí'o mósá marésamo árai'a máyáiyé seráámbá íma mósá marésa súwi íma sésa ivátuwesa kaé'náer-imayaa kwéesa túnkain-ayampar-imayaa kwéesa ²² kampa'á sésa kawer-ímáyáágwára-kwáásíyá úne sembánivo sáwí-imayaag-wara-kwaasi ésa ²³ Áánútu maí'mai'a kwéiwaina imáyáa íma mósá marésa kwaási áúwawaakaamba numamá kwaí-kwaamba iraankavayaambá taróru-makesa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraawe. ²⁴ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaem-ba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa miwívimbá miwí túma sáwí'a kwéowe. ²⁵ Áánútu-aaí áraiir-aimba araaisésa kampar-áimbá kwégwaresa Áánútu amápa-tantaa'a taróuraiwaina imáyáa íma mósá marésa kwená mayái íma kwémaesa kwemó uráin-tantaakona imáyáa mósá marésa mintántáákóná mayái kwé-mayaawe. Áánútu áwíre su'mai mósá márááraamba árai'a mindá íma mósá kwémaraawe. ²⁶ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaem-ba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa aarái tuwai'máá'a tiyuwésa keiyái kesuwainíne sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa ²⁷ kwaai miráumai tuwainím-báá'a tiyuwésa keiyái kesuwainí kesuwai símae kwé-naaesa mirá-sáwí'á úmae kwénaaontavena Áánútu mi-wí túra'a sáwí-meyamba arupí umái kwétimiye. ²⁸ Áánútu kwenáái áraiir-aimba arááíséntavenawe sé-na ánaaemba umátímísana miwítí sáwí-imayaago táái tinkéna isasá kentí imáyáavinkeni'o kwéomba uwóví'a kwéowe. ²⁹ ó'on-ó'o-sawi-imayaago miwívimbá anóm-ba isasá sáwí'o kwéomba íma agandésa túran-anda ésa sáwí'a umátinkesa kawé'-má'yáímó kwémayaan-tavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa títinkamowasa púwówasa aaisambá sésa kampa'á simátíyuwesa simái sáwí'a kwéumatinkesa kwantá-naanta-aimba símae kwénaaesa ³⁰ túwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwésesa Áánútumba títámba kwéumankesa sáwí-aimba kwésimatinkesa kampa'á sé'a anón-kwaasiya úne sésa túma maé iyésa aúna-sawi-mayai mayánáe sésa mirá ésa tinóvowi táái araaisésa ³¹ tirumpimbá kawer-áimbá íma kwáyáísasa simáímo asirámakaini'a íma ésa miwítí kwaásiti imáyáa íma ésa tirumbá íma umátinkesa mirámó kwéomba ³² Áánútu ámáámba símarena séna mirá-sáwí'ó kwéowai puwónááowe siráimba isésa íma ivátúwáamba mirá úmae iyésa íma agandésa mirámó kwéowaiyavesa aamoí kwéowe.

Áánútu aavimbá kwémaitinkain-kwasai.

2 évakarawai tuwánésa sésa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésewai simátíménda ísáaro. mirámó kwésemba keinárawakwara'a mirá-sáwí'á kwéomba póna aavimbá maitinkáína'a sáwí-meyamba mayánááowe. ² mirá-sáwí'ó kwéowai Áánútu aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímimba kwemó arupí umáímo mirámó kwéin-ainta ísaraumne. ³ évakarawai tuwáné'a sé'a sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésemba mirá-sáwí'á kwéomba pó'a Áánútu aavimbá íma maisinkéna sáwí-meyamba simíniye íma seró. ⁴ sáwí'a kwéowana Áánútu arumbá umátinkena íma ááéma sáwí-meyamba tíména timu'maréna máyáiyé. mindáyave'a úwoisan-tantaa'an-iyé íma seró. sáwí'o kwéomba tuwé'a Áánú-tumpa'a ténááontavena arumbá umátinkena timu'maréna máyáiyé. ⁵ ánivo kemá tirunté maré'a sáwí'o kwéomba íma tuwé'a Áánútumpa'a íma kwétewe. mirá-sáwí'á úmae kwéiyontavena Áánútumo áwáá'o sénamo arupí-sawi-meyambo timínín-kanaa tí-nana Áánútu ávááraumai sáwí-meyamba timínana anóm-ba íniye. ⁶ minkánáá títana amáparawai miwítí mayáiyávéna kawé'-má'yáné sáwí-meyane anondá timíniye. ⁷ kawé'á úmae kwéiyésa sésa Áánútu kentáá súwí'a mósá maréna ságamasinkenaya maí'mai'o ónaunda-ita umásinkaniye kwésewai Áánútu aúnaí'a umái maí'mai'a ónááoni'a umátinkaniye. ⁸ kesáyáváiyé su'mai imáyáa ésa kawer-áimbá tínaaemba umámesa sáwí-aimba kwégwaraawai Áánútu ávááraumai áwáá'a tiyéna sáwí-meyamba timíniye. ⁹ sáwí'o kwéowai Áánútu tí'a índai'a umátinkena umbai-yántáá'á tíména Yú-taa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹⁰ kawé'ó kwéowai Áánútu ságamatinkena túwí'a mósá maréna paru umátinkena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹¹ íma taaínkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíniye. ¹² ó'onkaa-kwaasi Áánútu naaóv'ó Mósesimbo simá-makain-amaamba íma isésa sáwí'a kwéontavena máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútu Mósesimbo simá-makain-amaamba isésa arááíséntavena Áánútu minámáánkóná ááinkwara'a aavimbá maitinkániye. ¹³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isésa ímo kwaráíyanamo éna Áánútu arupí umái máyáawe íma síníye. ¹⁴ Áánútu ó'onkaa-kwaasi kwená ámáámba íma simátímakowasa miwítí imáyáavinkembo minámáámbó kwarésamo ombá minámáámbá ísaraan-kwaasiraamba kwéowe. ¹⁵ mirámó kwéomba Áánútuna ámáámba miwítí imáyáavimba kwáyáísasaraamba máyáawana tirumpimbá aaí kwéna kawé'ó ontávéna mináínkó séna kawé'á kwéowe séna sáwí'o ontávéna sáwí'a kwéowe kwésiye. ¹⁶ moórá-kanaamo títanamo éna Áánútu Ísu Karáísitintavena sí-nana kwemá kwaásiti imáyáa aúpár-ímáyáá taaím-barena aavimbá maitinkániye. áséi-kwasaimo kwési-matimunda mináínkwára'á kwésimatimune.

Yútaa-kwaasi Áánútuna áamáamba tokáundaya póna kwésuwa'naa-iyé siráan-kwasai.

¹⁷Yútaa-kwaasiya úne kwésewai ísáaro. Áánútu Mós-esimbo simámakain-amaamba ísaraundaya póta kawé'á umáíya máyaundaya Áánútuna kwaásiya úne sé'a kentúma mósá kwémaraawe. ¹⁸minámáámbá ísaraantave'a Áánútumbo arááímo tainí'o kwéon-aimba isé'a kawé'ó kwéon-tantaare sáwí'o kwéon-tantaare kanaán-umai taaímbare'a ¹⁹asiramái sé'a kawer-ámbó ímo awánaraan-kwaasi kanaán-umai agaráátinketa túnkain-ayampa'o máyáan-kwaasi kanaán-umai sáma kwégamatinketa ²⁰táá'a íma ísáan-kwaasi kwéa-garaatinketa iyámpóiraani'a on-kwáásí kwéa-garaatinkaundayaawe kwésewe. Áánútu Mós-esimbo simámakain-amaamba ísaraantave'a imáyáa é'a sé'a amápar-aimba iséta áráir-ainta kwésune-imayaa kwé'e pó'a mirán-áímbá kwésewe.

²¹évakarawaimo kwéagaraatinkaamba keinárawakwara'a mináímbá kwáráaro. umóyámbá íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. ²²aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro. kampar-ísóígó sáwí-yantaa'a iyémó kwésemba keinárawakwara'a sáwí'a kwé'e a minkámpár-ísóígóná naaúmpa'a sáwí'a kwéomba mindá ivá'á túwáaro. ²³Áánútu Mós-esimbo simámakain-amaanta ísaraumne sé'a kentúma mósá kwémaraambanivo minámáámbá araisé'a sáwí'a ombá kwaási tuwánésa sésa Áánútu áwí'a sáwí'a kwéumankaawe kwésewe. ²⁴mindáyavena naaóv'á Áánú-tun-aaí aúvái vimba agaimaréna séna

Yútaa-kwaasi sáwí'a kwéontavesa ó'onkaa-kwaasi tuwánésa Áánútumba simái sáwí'a kwéumankaawe agaimaréna siráiyé.

²⁵Yútaa-kwaasi ontáv'é'a túra'a kárámai araa'éna kwé'e sé'a Áánútuna kwaásiya úne kwésewai Áánútu Mós-esimbo simámakain-amaamba kwáráamba Yútaa-kwaasi ombá mindá kawé'á kwéumatinkaivo minámáámbá íma kwáráamba Yútaa-kwaasi é'a túra'a kárámai araa'éna uráamba mindá íma kawé'á umátinkaisa'a úwoi-kwaasiraamban-owe. ²⁶ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai Áánútu Mós-esimbo simámakain-amaamba kwárááwanamo ímbá Áánútu séna Yútaa-kwaasiraamba é'a túra'a kárámai araa'éna kwéowairaamba é'a kesí kwaásiraamban-owe kwésiye. ²⁷Áánútu Mós-esimbo simámakain-amaamba agaimarówa'a Yútaa-kwaasi isé'a túra'a kárámai araa'éna uráambanivo minámáámbá arááíraamba pósa ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai minámáámbá kwégwaraawaimo ésa aavimbá maitinkánááowe. ²⁸túra'a kárámai araa'éna kwéowai mindáyavenawe su'mai íma Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-ovo Áánútun-amanko miwítí sáwí-imayaa maitíyukaiwai Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-owe. agaimakáin-amaanko íma mirá kwéumatinkaivo Áánútun-amanko mirá kwéumatinkaiye. mirámó kwéon-kwaasiyavesa

ó'on-kwaasi íma aamoí kwéumatinkaavo Áánútuwe su'mai aamoí kwéumatinkaiye.

3 ímo ó'onkaavimban-ivo Yútaa-kwaasivimba nóran-kawe-tantaara paáurariyo. túmo kárá-maimo araa'énamo uráamba mindá nóran-kawe-tantaara paáurariyo sembó ²sísaa íya'o é'a anondá sé'a kawé-tántáá'a paáréna aiva'á Yútaa-kwaasi Áánútun-aaimo tátoranaaontavena simátímakaiye sénaumne. ³simátímakaimbanivo évakarawai Áánútuntavesa íma imáyáa ésa kwenáái íma kwétaagwiayowe. mirá kwéovo Áánútu íma mirá éna kwemó siráintemba kwéena simái asirámakaini'a kwéiyé. ⁴kwaási kampar-áímbá kwésevo Áánútu áráir-aine su'mai kwésiye. Áánútuntavena simái aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

enááigo áráir-aine su'mai isasá kwaási ísaraawe. íma kanaán-umai aavimbá mayankánááo-vo enááigo amápa-kwaasi táái kwéusayaitaiye agaimaréna siráiyé.

⁵kesáámó sáwítaamo úndavinkemba Áánútuna kawé'-máiyái avora'á kwégwaintaveta sáwíta kwéunanaya Áánútu sáwí-meyamba símimba sáwí'a kwéiyéya íma seno. mirán-áímbá kwaásiti imáyáavinkemban-ivo íma miráyá seno. ⁶Áánútumo ímo arupí umáímo ménaraankasi naaémba amáparawaimo máyáawaina ááintavena íma tísaa isinó.

⁷moórá-aimba ísáaro. kesáámó kampar-áímbó sún-davinkemba Áánútuna áráir-aimba avora'á paárisana kwenáwí'a mósá anómba kwéiyintaveta kesáámó sáwí'o kwéundayavenaya Áánútu aavimbá maisínkáimba sáwí'a kwéiyéya íma seno. ⁸mirán-kámpár-áímbó kwésemba mimpínkémbá sésa kesáámó sáwí'o kwéundaya mimpínkémbá kawé-tántáá'a paáirí-nana Áánútu áwí'a iyíníye íma mirán-áímbá seró. évakarawai kesúwí'a sáwí'a umásinkanaaontavesa kentávésa kampa'á sésa mirán-áímbá kwésiye kwésevo Áánútu miwí aavimbá maitinkéna arupí umái sáwí-meyamba timíníye.

amáparawai íma arupí umái máyáan-kwasai.

⁹kemá Póro mináímbá imáyáa é'a sé'a Áánútu aúranka'a íma maarán-iyé. Yútaa-kwaasiya kawé-kwáásiyá únasaya ó'onkaa-kwaasi sáwí-kwaasi owémá íma mirán-ivo ké'naan-aimba sé'a sáwí-imayaago amáparawai tátokaiye kwésune. ¹⁰mindáyavena Áánútun-aaí aúvái vimba agaimaréna séna

Áánútu aúranka'a amáparawai íma arupí umái máyáawe. ¹¹ánivo amáparawai arupí íí-yántáá'a íma kawé'á umái kwéawanesa Áánútuwe maénáe íma kwésewe. ¹²amáparawai Áánútumba tínaemba umámesa sáwí-amba kwarésa kaé'náe'a ésa íma kawé'á kwéowe. ¹³kwaásimo pu'máímo kaviraantembá miwí tááigo mirá kwéisasa kampa'á kwéimatiyuwaawana miwí tááigo kwaavainkómó kwaásimo vaintembá kwéisasa ¹⁴anómba simái sáwí'a umátinkesa ¹⁵ááema tínkamowasa púwówai mésa ¹⁶kwénaaopa'a t'í'a úni'a umái umbai-yántáá'a tímésa

¹⁷ íma paru umátinkesa ¹⁸ Áánútu áároi íma inkaisésa ivátuwesa máyáawe agaimaréna siráiyé.

¹⁹ Áánútu amápa'-maravaken-kwaasiyavena áamáamba séna mináimbá kwáráaro siráimbanivo araiséta amáparawaiya Áánútu aúranka'a sáwí'a éta súnnda arupí umáíya máyaumneya íma árai'a kwésune.

²⁰ Áánútumo siráin-amaamba kwáyáísata amáparawaiya íma árai'a séta amápar-amaamba kwégwaraundaya póna Áánútu kentááyávéna séna arupí umáí máyáawe síníye sénaundaya kampar-áimbá sénaundayaawe. áamáamba kwéseta sáwí'a uráumneya kwésundayaawe.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu arupí umátínkáin-kwasai.

²¹ Áánútu aúna-amba agaráásinkenaya Áánútu aúranka'o kwaásimo arupí kwéumatinkain-amba agaráásinkenaya kwemó siráin-amaamba íma imáyáa éna mináimbá agaráásínkaraiye. mináintávésa naaóv'á Mósésiye Áánútun-aai simátímakowaiye minámbá paáriníye-aimba simátimesa agaimakáawe.

²² kwaási Ísu Káráísitavesa sésa árai'a kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkaraiye kwésewana miwíyávéna Áánútu séna arupí umáí máyáawe kwésiye. Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai Áánútu arupí kwéumatinkaimba mimbórá-ámbá kwáyáiyé. ²³ amáparawai sáwí'a ésa Áánútumbo arááímo kwétainí'o umáímo ménaesamo ombá ívé'a íma miráumai máyáawana póna ²⁴ Áánútu úwoi túwa'naa ena arumbá umátínkáísana Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkembo iyátinkena Áánútu aúranka'a arupí umátinkanintavena pukáiyé.

²⁵ Áánútu séna sáwí'o kwéom-beyamba maitiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwínana kwená naemá kumíníye siráimba mináintávéta séta árai'a mirá kwéiyé kwésundayavenaya kentáásí sáwí-meyamba kwémaisiyuwaiye. ááémo sáwí'o uráamba Áánútu íma ááéma sáwí-meyamba tiména kwemá arupí kwéimba awánanaaontavena séna naaémba Ísu Káráísiti puwéna miwítí sáwí-meyamba maitiyuwániye siráiyé. ²⁶ ívé'a Áánútu arupí kwéimba awánanaaontavena kwaásimo sáwí'o kwéontavena imáyáa éna maará kwéiyé. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-meyamba kwémaitiyuwain-aintavesa áraire kwésewai Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaiye.

²⁷ miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávímbá íma kwáyáiyé. kentáásí kawe'-máiyáiyávéna ímanivo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire súndayavena mindáwe su'maiyavena Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávímbá íma kwáyáiyé. ²⁸ simátimunda árair-aimbaniye. Áánútuna áamáanta kwégwaraundayavenaya ímanivo kwenáaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. ²⁹ íma Yútaa-kwaasiye su'mainovo ó'onkaa-kwaasigwara'a túwa'naa ínintavena Áánútu máyáiyé. ³⁰ mimbóráwái Áánútu ména Yútaa-kwaasiya kwenaúranka'a arupí

umásinkenaya ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéumatinkaiye. ³¹ kwenáaiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundayavenaya Áánútu arupí kwéumasinkaisata miráumai Áánútuna áamáamba íma tuwéta minámáánkóná ááimba awánéta kwégwaraumne.

Ááváramu Áánútun-aaiyavai áraire siróntavai arupí umáí máyáane Áánútu siráin-kwasai.

4 Ááváramu Yútaa-kwaasiya síkwá'náma kwenáái-mo simátíménda ísáaro. ² Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umáí máyaane siráiyé agaimaréna siráiyé. Ááváramuna kawe'-máiyáiyávénamo Áánútumo sénamo arupí umáí máyaane siráinkakai Ááváramumo kwená mayáiyávénamo áuma maéna iyúmba kwáísino. Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umáí máyáane siráimba mindáyavena Áánútu aúranka'a Ááváramu áuma maéna iyúmba íma kwáyombaniye.

⁴ moórá-aimba ísáaro. moóráwaina mayái kwémayaawana meéyámbó kwétimimba íma úwoi kwétimivo miwítí mayái awánéna meéyámbá kwétimiye. ⁵ maarán-áimbá árair-aimbaniye. kawe'-máiyáí kwémayaundayavena arupí umáí máyáawe-aimba Áánútu íma kwésivo Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavena Áánútu séna arupí umáí máyáawe kwésiye. sáwí'o uráundayaamo arupí kwéumasinkainta Áánútuman-iyé. ⁶ Áánútu kawe'-máiyáímó mairáantavena íma imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire siráantavena imáyáa éna arupí umátínkáiwai miwí tirunkó kawe'á kwéiyé. mináintávéna naaóv'á Téviti aúváivimba agaimaréna séna

⁷ Áánútu sáwí'o uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawe'á kwéiyé.

⁸ sáwí'o uráawai Áánútu íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawe'á kwéiyé agaimaréna siráiyé.

⁹ mináimbá túra'o kárámaimo araa'énamo uráawai Yútaa-kwaasiyavenawe su'mai íma séna ímo túra'o kárámaimo araa'énamo uráawaiyavenagwara'a Téviti séna miwítí sáwí-imayaagwara'a maitiyúwáísana tirunkó kawe'á kwéiyé-aimba siráiyé. ó'omba mináimbá sé'a Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umáí máyaane siráiyé agaimaréna siráiyé. ¹⁰ Ááváramu áúra'a íma kárámai araa'éna urónka'a Áánútu kwentávéna séna arupí umáí máyaane séna ¹¹ Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena arupí umáí máyaandawai ómpo enáúra'a kárámai araa'éna uwó súwana mirá uráiyé. miráumai túra'o ímo kárámaimo araa'énamo uráawaigwara'a Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umáí máyáawe kwésiye. miwí Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésesa pósa Ááváramuntavesa kentáá síkwá'náraambaniye kwésewe. ¹² súra'o kárámaimo araa'énamo kwéun-

dawaiya kwemá kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. súra'o káramaimo araa'énamo kwéundayavetaawe su'mai ímanivo Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe Ááváramuntaveta kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. Ááváramu áura'o ímo káramaimo araa'énamo urónka'a Áánútun-aaiyavena áraire séna máyomba póna Yútaakwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai tíkwá'náman-iyé.

Áánútun-aaiyavai áraire sewái Áánútu simái asirámakaimba timínín-kwasai.

¹³ naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba séna ewé enáisaavutantamba ónááowaiye amápa'-marama kentí maramá kwáyáiyé siráiyé. Ááváramu Áánútuna áamámba kwakóntavena ímanivo kwenáaiyavena áraire súwana Áánútu séna arupí umái máyaane súntavena Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. ¹⁴ Áánútu simái asirámakon-aimba Mósesimbo simámakain-amaambo kwégwaraawaiyavena íma siráivo Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewaiyavena siráiyé. mirámó ímo uráinkakai Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai úwoiyavesa sesinó. Áánútu simái asirámakaimba úwoiyavena sisinó. ¹⁵ áamáán-aimba kwáyáísasa arááírántavena moórá-amba Áánútumo áwáá'o sénamo sáwí-meyambo timínín-amba paáruráiyé. áamáán-aimbo ímo kwáyáinkakai íma arááísísina. áamáán-aimba kwáyáiyé.

¹⁶ Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simái asirámakon-aimba siráiyé. miráumai Ááváramu aisaavutantambo ónááowai Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowai Áánútu úwoi túwa'naa ena simái asirámakaimba timíníyé. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo ísaraawaiye su'mai ímanivo Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siróntemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai kwemá úwoi kwétuwa'naaiyé. Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundawaiya Ááváramu kentáá síkwá'náraamban-iyé. ¹⁷ Áánútu aúranka'a Ááváramu máyowana maarán-áimbá simái agaimaréna séna

ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'áma
óne Áánútu siráiyé
agaimaréna siráiyé. Áánútu púwómpinkembo kwéusaintinkaiwai éna kwemó aaimó sisanamó ímo kwáyáin-tantaakomo kwévaariwain-aaiyavena Ááváramu áraire siráiyé. ¹⁸ kwaási ímo paáronaaon-tantatavena Áánútu Ááváramuntavena súwana Ááváramu árai'a mirá íníyena siyé siráimba póna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'náman-iyé. Áánútun-aai aúváiimba agaimaréna séna
enaísaavutantambo ónááowai
sáwíva-kwaasi paáronaaowe
agaimaréna siráimba pósa paáruraawe. ¹⁹ ááéma Ááváramu anónu'mai karéna ména sáwívar-ima 100 íma maisuwéna máyowana awainínkó Séraa ageínimbá máyowana póna íma imáyáa éna Áánútuntavena asiramái imáyáa kwéena ²⁰ Áánútu simáimo asirá-

makon-aintavena áraire séna íma kaer-ímáyáa éna asiramái ména Áánútu áwí'a mósá maréna ²¹ séna Áánútumo simáimo asirámakainten-umai kanaán-umai iyámpói simíníyé séna ²² miráumai Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena séna arupí umái máyaane siráiyé.

²³ arupí umái máyaane siráimba íma Ááváramuntavenawe su'mai siráivo ²⁴ kentááyávénagwara'a mirán-áimbá siráiyé. Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiwain-aaiyaveta áraire súndayavenaya séna arupí umái máyáawe kwésiye. ²⁵ kesáámó sáwí'o uráundayavenaya kentáásí sáwímeyambo maisiyuwánintavenaya Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kuména kumpuwúwana Áánútu kwenaúranka'a arupí umásínkanintavenaya pukáimpinkemba usásinankaraiye.

Áánútu arupíya umásínkáin-kwasai.

5 Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásínkarenaya Ísóigo Ísu Káráisitína mayáímá imáyáa éna paru kwéumasinkaisata mimbórá'á umái kwémaumne. ² Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ipata mósínkaraisata méta Áánútuwe ságyan-ayampata ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya sirunkóyá aamoí kwéiyé. ³ umbaiyántáá'ó kesópata kwáyáimba sirunkóyá aamoí isatá minúmbái-yántáá'á kwáyáintaveta asiramái méta íma sívón-káinta ⁴ mindáyavena Áánútu séna kawé'a umái máyáawe sisatá mindáyaveta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaunana sirunkóyá aamoí kwéiyé. ⁵ kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaundaya kentááyávéna íma awinkánimba póna íma sigaeyá íníyé. Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbéna Áánútumo kentááyávénamo anónimayaamo ímbá kwéagaraasinkaimba póta kwesémo ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya póna íma sigaeyá kwéiyé.

⁶ kesáá íma asiramái máyaawanana Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kesáámó sáwí'o umáiyáamo máyaundavinkembo kusúwa'naa índayavenaya Ísu Káráisiti kumpukáiyé. ⁷ arupí-kwaasigombo áwa'naa ónaundayave'a puwónáe senkákái umbái taisinó. kawé-kwáásígómbó áwa'naa ónaundayave'a kwená anondá puwónáe sésa púwósino. íya púwósino. íma isáúmne. ⁸ ánivo kesáámó sáwítaamo umáiyáamo máyaundaya súwa'naa índayavenaya Ísu Káráisiti kumpukáiyé. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba Áánútu arumbó símímba mindá kwéagaraasinkaintaawe. ⁹ Ísu Káráisiti kentááyávéna imáyáa éna pukáintavena Áánútu aúranka'a arupí umásínkarainta pónaya Káráisiti árai'a kentáásí sáwí-meyamba maisiyukaintavenaya Áánútu íma áwáá'a siyíníyé. ¹⁰ kesáá Áánúntumbo síyámba umánkaraundaya kwenááninko kentááyávéna imáyáa éna pukáimba póta Áánútuwe mimbórá-ímáyáávátá máyaundaya miráumai Ísu Káráisiti úwoi ména póna árai'a kawer-ámpá'ó kwégundayavenaya kwégarakwiyyé. ¹¹ íma mináíné su'mainivo

maarán-áinkwára'an-iyē. Ísóigo Ísu Káráísiti Áánútunte mimbóráí'a umásínkáisanaya póna Áánútuntavena ke-sirunkóyá aamoí kwéiyē.

Áándamunte Ísuntei kwaasái.

¹² maarán-áimbá ísáaro. aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááíraimba póna sáwí'o kwéon-amba paáruyaiye. sáwí'a uráimba póna púwón-amba paáruyaiye. amá-parawai sáwí'a kwéomba pósa púwón-ampa'a kwé-gowe. ¹³ Áánútumo Mósesimbo amáámbo ímo simá-makonka'a kwaási sáwí'a uráamba isaná Áánútu mis-áwí'ó uráan-aimba íma agaimakáiyē. ¹⁴ aiva'á Áándamu máyowasa matinka-matinka úmaesa tunka'á Mósesi usá máúnka-kwaasiyomba pukáawe. Áándamu Áánútun-aaí arááírowasa kwempínkén-kwáási évakarawai íma mirá umbá sáwí'a umbá pósa pukáawe.

Áándamu naaémbo paárinuwaimo íninteni'a éna Káráísitimo évaka-tantaa'o íninteni'a íma uráivo ¹⁵ sáwí'a uráimbanivo Áánútu úwoi kwésuwa'naa-intaawe. Áándamu Áánútun-aaí arááíraimba pósa amá-parawai pu'maé kwéiyomba árair-aimban-ivo Áánútu amáparawai úwoi túwa'naa ínintavena moóráwaimba Ísu Káráísitimba ai'marówana kuména kawé'á umátínkáva'a kwéiyimba minánkó usáyaaitariye. ¹⁶ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amá-parawaiya sáwí'a úmae kwéiyunanaya Áánútu íma mirá éna kawé'á kwéumasinkaintaawe. aiva-táwái aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááírowana Áánútu séna sáwí'a ónda po puwíníyone séna naaémbo sáwíva-kwaasi sáwí'a uwaná séna úwoi túwa'naa e'a kesúran-ka'a arupí umátinkanaumne siráiyē. ¹⁷ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawai puwí-ám-pá'á kwégwaraawana minánkó tátokaivo moóráwái Ísu Káráísiti maarán-ánón-káwé'-má'yái mairáiyē. Áánútuntavesa súwa'naa uwo sewáí úwoi kawé'á umái kwétuwa'naa-ena kwenaúranka'a arupí umái kwéu-matinkaisana Káráísiti túwa'naa isasá asiramái mésa sáwí-mayaigomba kwéusayaaítaawe.

¹⁸ ánivo mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyē. aiva-kwáásígó sáwí'a urónkakemba Áánútu amá-parawaiyavena séna sáwí'a kwéesa puwónááowe siráimba póna moóráwái Ísu Káráísiti kawé'á urónkakemba sáwí'o uráampinkemba iyátinkena aúnái'o umáimo maí'mai'o ónááoni'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ aiva-kwáásígó Áánútun-aaí arááíronkakemba amá-parawai sáwí'a uráambanivo moóráwái Ísu Káráísiti Áánútu siráini'a urónkakemba Áánútu kwenaúranka'a sáwívarawai arupí kwéumatinkaiye.

²⁰ sáwí'a umbá Áánútu kwená amáámbo Mósesimba simámakomba mindáyavena miwítí sáwí-mayaigo anómbo uráiyē. mirá umbánivo Áánútu arumbá umátínkámae iyúwana anómbo uráiyē. ²¹ ááéma sáwí'o urón-imayaago tátokowasa pósa puwí-ámbá kwakáawe. mirá uráambanivo ívé'a Áánútumo arumbó kwéumasinkaiwaiya tátoraísata kwenaúranka'a arupí umáiyá máyaundaya kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti

aúnáitaamo umáiyá maí'mai'o ónaunda-ita kwéu-masinkaiye.

Ísuwe tarúmaiya máyaunda-kwasai.

⁶ simátíménda ísáaro. maarán-áimbá íma seró. Áánútu úwoi súwa'naa úmae iyínana anómbo ínintaveta sáwí'a úmae kwéiyeta ménae íma seró. ² púwón-kwaasimo miwítí sáwí-mayaigomo ímo ók-wara'o tátotuwenamo kwáíntemba kentáávimbá sáwí-mayaigo íma tátotuwena kwáyáísata póta íma sáwíta úmaeta kwéiyeta ménaumne. ³ maarán-áimbá ísaraawe. nombó pésinkaanta Ísu Káráísiti kweséya tarúsinkaisata kweséya pukáara'naraamba umáiyá máyaunanaya kentáási sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyisata máyaumne. ⁴ nombó pésinkaanta kesáá Ísu Káráísitiye puwúnasaya utaráara'naraanta kwéu-nanaya kentáási sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyiyē. Áánútu kentáásivowa ó'oran-asirayandei pukáimpinkemba usásinankaraintemba kentáá usá-sin karaara'naraamba uráísata aúnái'a umáiyá máyaumne.

⁵ Ísu Káráísitima pukáimba kwemó kwaásiti sáwí-mayaigomba usáyaaitaraintemba kweséya tarúmai máyaundayavenaya sáwí-mayaigo kentáá íma tátokaiye. miráumai Ísu Káráísitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba kweséya tarúmai máyaundayaveta aúnái'a umáiyá máyaumne. ⁶ maarán-áimbá ísaraawe. púwówanamo imbá sáwí-imayaago íma tátotuwena kwáyáísana kentáási sáwí-imayaagona asir-ayámbá ánásainana kesáámó sáwí'o úmae kwéiyun-dawaiya íma táto'mae iyínintavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáísana kentáási sáwí-imayaago kentáá íma tátokaiye. ⁸ Ísu Káráísitiye pukáara'naraanta umáiyá máyaundaya póta mináimbá árair-aimba isatá kweséya máyaumne. ⁹ maarán-áintá ísaraumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaisana puwí-ásíráyánkó íma tátoraísana ókwara'a íma kwévuwiye. ¹⁰ sáwí'o kwéombo ánásanintavena mimbórá-táwái pukáimba póna mindáyavena íma ókwara'a puwéna usásinena ména Áánútuntavena imáyáa kwéena máyáiyē. ¹¹ miráumai imáyáa é'a sé'a pukáara'naraanta umáiyá máyaunanaya sáwí'o kwéundawaiya íma tátotuwena kwáyáísata méta Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya Áánútu aamoí ínkwáe-i'a umáiyá máyaumne.

¹² kentí sáwí-imayaayave'a tirááyave'a ováínivo sáwí'o kwéowai keinárawa'a íma tátoraino. ¹³ kentúwawaa'neiye kentiyáánamaineiye íma owé simái sáwí'a kwé'e'a pukáara'naraan-umai máyáawanamo usásintinkaisa'o máyáawai Áánútumpa'a kentúwawaa'a amé'a kwentávé'a owé simái kentúwawaa'neiye kentiyáánamaineiye kwená kawé'-má'yáiyé su'mai máyáaro. ¹⁴ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kárákwiýisana Áánútu úwoi túwa'naa iwáí kárákwiýisana póna kentí sáwí-imayaago kentúra'a íma tátoraino.

Áánútu kwená mayái-kwáásí-í'a umátínkáin-kwasai.

¹⁵ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáará'á íma kárákwiyisana Áánútu úwoi súwa'naa iwái kárákwiyisata mindáyaveta íma úwoi sáwí'a úmaeta íyóno.

¹⁶ kwená mayái mayánaumnemo sembá kwemá kárákwiyisasa kwená mayái-kwáásí máyáawe-aimba ísaraawe. miráumai sáwí'o íyanamo éna misáwí-ímáyáágó tátokaina'a misáwí-máyái maimaé kwéiye'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-aaimo isáíyanamo éna kwemá kárákwiraina'a kwená mayái maimaé kwéiyiyana kwenáuranka'a arupí umátinkaniye. ¹⁷ ááémo sáwí'o uráam-bayaigo tátokowasa naaémba árair-aimba simátíma'mae íyówa'a isé'a kentirumpimbá asiramái tátokaawa'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁸ sáwí'o kwéum-bayaigo tátokompinkemba Áánútu iyátinkowa'a arupí-mayai kwémayaawana minárupí-máyáígó tátokaiye. ¹⁹ íma asiramái máyáantave'a kesáái isánááon-aimba simátimune. ááéma sáwí'a ónáe sé'a ó'on-o'on-tantaakwara'a sáwí'a uwaná tátokombanivo ívé'a kawé'á ónáe sé'a kawé'-má'yáiyé su'mai kwémae'a Áánútundi-i'a oró.

²⁰ ááémo sáwí'o um-báyáígó tátokonka'a kawé'ó íí-ímáyáa íma kwé'e'a ²¹ sáwí'o uráamba ívé'a tigeamá kwéiye. sáwí'o untavéna íma kawé-tántá'áá kentópa'a tiráiye. mirá-sáwí'ó úmae íyómpinkemba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a kwéowe. ²² Áánútu sáwí'o kwéumpinkemba iyátinkena kwená mayái-kwáásí-í'a umátínkaraimba pó'a Áánútundi-i'a umái mé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²³ sáwí'o kwéom-bayaigona anondá puwónááombanivo Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayái imáyáa éna aúnáitaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraunda-kwasai.

7 kesí kwaásiyono. amáparawai áamáan-aimba ísaraamba pó'a simátíménda ísáaro. úwoimo máyáanka'a áamáan-ainko kárákwiraimba póna puwiyamba mináínkó íma kárákwiyiniye. ² áamáánko-mo siráintemba aarakwá'ó ombá awaikómó aúva-maimo máyáinka'a awainínkó kwesé tarúmai máyáísana awaikómó púwísanamo imbá tarúmaimo máyaayamba kwéanasaiye. ³ awaikómó máyáinka'a aaraigómó ó'on-kwaasigoe námae kwénaaisanamo imbá sáwí-inimban-iyé kwésevo awaikómó puwínanamo éna áamáánko siráintemba ó'on-kwaasimo mayánimbo éna kanaán-iyé.

⁴ kesí kwaásiyono. miráumai keinárawatavenawe séna Ísu Káráisiti pukáimba Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba imáyáa é'a Ísu Káráisitiye tarúmaimo máyáantave'a pukáara'naraambo umáimo máyáamba minámáánkó íma tátokaivo Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawe. Áánútu Ísu Káráisitimba

pukáimpinkemba usásinankarawai Ísundi-i'a umái mé'a pó'a Áánútuna mayái kwémayaawe. ⁵ ááéma sáwí-imayaayaveta sirááiyavetaamo uráundarata íma mirán-oro siráin-amaamba iséta imáyáa éta ivátuweta sáwí-imayaayaveta sirááiyaveta éta sáwí'a éta puwónaunda-amba kwaréta ⁶ miráyá uráunda ívé'a Áánútu sáwí-imayaago tátokaimpinkenta iyásínkáisanaya Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaanko íma tátokaisata ááéraan-amba Mósesimo agaimakáin-amaankona aambá íma kwaréta aúná-amba Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraumne.

Áánútuna áamáambo ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino siráin-kwasai.

⁷ mináimbó imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaantave'a sáwí-amaamban-iyé íma seró. minámáán-áimbó ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino. túran-anda íma oró. minámáánkómó ímo mirá siráinkakai súran-andamo úndayave'a sáwí'a kwéune íma súsino. ⁸ minámáánkó séna túran-anda íma oró siráimba kempímbá sáwí-imayaa kwáyáimba pó'a minámáámbá araisénáe sé'a súran-anda ávááraumai uráumne. minámáánkómó ímo kwáyáinkakai sáwí'ó kwéunda íma imáyáa é'a sáwí'a kwéune súsino. ⁹ áamáánko íma mirá oró siráimba íma isé'a kawé'á umái máyaumne-imayaa é'a mé'a naaémba minámáámbá ísaraunda araisénáe sé'a arááíraunda ¹⁰ mindá puwónaundawai úne. minámáámbó kwakáundarakai kawé'á umái máyausino. minámáámbá arááíraundawai pó'a puwónaundawai úne-aimba ísaraumne. ¹¹ minámáánkó séna íma mirá oró siráimba kempímbá sáwí-imayaago kwéna póna kampa'á simásiyuwaisa'a mináimbá araisénáe sé'a arááíraunda pó'a puwónaundawai úne.

¹² miráumai Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaan-aimba íma mirá oró-áimbá Áánútun-ai arupí-aimba kawer-áimbán-iyé. ¹³ minkáwér-áínkó íma puwónaundai'a umásínkaraiwo kesí sáwí-imayaago puwónaundai'a umásínkaraiye. sáwí-imayaayave'a siráái kwétaimba pó'a minámáámbó araisénáe sé'ó arááíraunda puwónaundawai é'a kesí sáwí-mayaigona ááimba ávááraumai sáwí'a úwa'a awánaraumne. minámáánkó séna íma sáwí'a oró siráimba pó'a kemó sáwí'ó uráunda kesí sáwí-imayaago anómbo sáwí'a úwa'a awánaraumne.

sáwí'ó kwéundawaiya tátokain-kwasai.

¹⁴ áamáamba Áánútumpakemba kunkáivo kemá marapákén-kwáásí únana sáwí'ó kwéundawai tátokaisa'a minímáyáágóná mayái kwémayaumne. ¹⁵ kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a mirá ónáe súndanivo íma mirá kwéune. sáwí'ó úndayavena íma kwésinkaisa'a íma mirá ónáe súndanivo mirá kwéune. mirámó kwéunda íma kawer-ímáyáá kwéune. ¹⁶ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'ó kwéundayave'a sé'a Áánútu siráin-amaamba kawer-ámáámbán-iyé kwé-

sune. ¹⁷ sáwí'ó kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune. ¹⁸ marapá-kwáásí únda kanaán-umaimo kawé'ó únda kempímbá íma kwáyáísa'a awánaraumne. kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a íma kanaán-umai kawé'á kwéune. ¹⁹ kawé'á ónáe sé'a úndanivo íma mirá é'a íma sáwí'a ónáe sé'a úndanivo úwoi sáwí'a kwéune. ²⁰ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'á kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

²¹ maarán-áínkóná ááimba kwáyáíye. kawé'á ónáe sé'a úndanivo sáwí-imayaago tavisímae kwéiyisa'a ²² kesirumpimbá Áánútuna áamántave'a aamoí kwéundano ²³ moórá-ainkona ááimba kempímbá kwáyáísa'a sáwí'ó ónáe súndawai kembá tavisisaná Áánútuna áamáamba kawer-ámáámbá pó'a kwaránáe súndawai tavisisaná sáwí'ó ónáe súndawai tavisimái tátokaiye. ²⁴ eésé'á kwéunana sirunkó sáwí'a kwéisa'a máyaundayave'a sé'a sáwí'a kwé'e'a puwónaundai'a kwéundavinkemba nááwa siráníyono kwésunana ²⁵ Ísóigo Ísu Káráisiti siráísa'a Áánútuntave'a súwi kwé-sune.

miráumai kesirumpinkén-ímáyáá kwé'e'a sé'a Áánútuna áamáamba kwaránáe súndanivo kesúgoma sáwí-imayaavinkemba sáwí'a kwéiye.

Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéon-kwasai.

8 miráumai Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai miwítí sáwí-meyamba maitíyukaintavena Áánútu íma aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba íma timíniye. ² ááéma sáwíta uráundawai tátokowata puwónaundawaiya ówánanaya Ísu Káráisiti iyásinkaraisata kweséya aúnái'a umáiya máyaunanaya Áánútun-amanko kárakwiyisana Áánútu aavimbá íma maisinkénaya íma sáwí-meyamba simíniye. ³ Áánútu kwená áamáamba siráimbanivo sáwí'a ónáe séta minámáámbá íma kanaán-umaiya kwakáunda póna minámáánkó sáwíta umáiya máyaundavinkemba íma síkaisata máyaunanaya naaémba Áánútu ááninkontavena séna sáwí'a kwéomba po miwíyávái se kumpuwíniyone séna ai'marówana kesáámó sáwí'ó kwéundawaiyaamo úndanten-augwarawai maimaéna kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáíndayavenaya kumpukáíye. ⁴ Áánútu mirá uráimba póta sáwí-imayaayavetaamo sirááyavetaamo kwéunda ímo mirá kwéetaamo Áánútun-amankomo siráini'o kwéetaamo éta Áánútuna áamáánkó siráintemba miráyá umáiya arupíya ónaumne. ⁵ sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéowai miwítí sáwí-imayaago tátokaivo Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéowai kwená kawer-ímáyáágó kwégarakwiyiye. ⁶ miwítí sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-amankombo arááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai paru umái aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-imayaayavesa tirááyavesa kwéon-imayaawe su'mai kwéowai Áánútu-

na áamáamba íma kanaán-umai taagwiyavésa Áánútu-na namuro-kwáásíráámbá kwéowe. ⁸ sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétaini'o kwéowai Áánútu íma aamoí kwéumatinkaiye.

⁹ Áánútun-amankomo kentirumpimbó máyáimbo é'a sáwí-imayaayave'o tirááímo kwétaini'a íma kwé'e'a Áánútun-amanko siráini'a kwé'e'a máyáawe. Ísu Káráisitin-amanko tirumpimbó ímo máyáiwai íma kwená kwaási-i'a kwéowe. ¹⁰ Ísu Káráisitin-amanko kentirumpimbó máyáimbo éna Áánútu kwenauranka'a arupí umátínkaraimba pó'a kentimánkó maí'mai'a íniwai é'a sáwí'ó uráantave'a kentúgoma puwíniwaiman-owe. ¹¹ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana kwenamankómó kentirumpimbó máyáimbo éna keinárawakwara'ó éna puwónááompinkemba usásintinkaniye. kwenamankó kentirumpimbó máyáintavena Áánútu mirá íniye.

¹² kesí kwaásiyono. mináímbá ímáyaá íyata íma kentáásí ímáyaávinkeni'a éta Áánútun-amankombo arááímo kwétaini'a umáiya máéno. ¹³ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéombo éna Áánútu séna máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máéro siráivo Áánútun-amankomo túwa'naa ína'o sáwí-imayaamo tuwé'ó é'a aúnái'a umái ménaaowe.

¹⁴ Áánútun-amankomo kwésintembo kwégwaraawai Áánútu áánimbaa'an-owe. ¹⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbó máyáiwai íma inkaisí-í'a umátínkáísana inkaisí-yántáákó íma tátokaisa'a máyáavo Áánútu áánimbaari'a umátínkáísa'a Áánú-tumba kwéaaye'a sé'a kesivoó kwése'a kwémaewe. ¹⁶ kesáá séta Áánútu áánimbaata úneyaamo kwésunda Áánútun-amanko kentáásirumpimba ména séna mindá árarir-aimban-iye kwésiye. ¹⁷ Áánútuna iyámpói úndaya póta Áánútumo kentááyávénawe sénamo to'mayaa úmakaimba maimaéta Ísu Káráisitimo mayáninten-umaiya mayánaundayaawe. umbai-yántáá'ó kwempímbó kwáyontemba kentáávímbá umbai-yántáá'á kwáyáimba póta naaémba kweséya ságayan-ayampa'a ménaundayaawe.

Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkanin-kwasai.

¹⁸ maarán-áímbá ímáyaá é'a sé'a árai'a Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainata mindáyaveta ímáyaá kwéeta kentáávímbá kwáyáin-umbai-yantaaveta íma anón-imayaa kwéundayaawe. ¹⁹ Áánútu áánimbaare ayáámúmbaareya únasaya Áánútumo taróruain-tantaako kwái-kwaankowe taigówé amápa-karaan-tantaakowe kentáámó suwánanaaontavesa mósá titaagwirésa amu'marésa máyáawe. ²⁰ naaóvá'á Áánútu taróruain-tantaatavena séna kampindágwiniye séna kwená ímáyaávinkemba séna íma miwítí ímáyaávinkemba siráimba maarán-ímáyáá éna séna ²¹ naaémba kampindái-yántáá'á aambá áúntinkaanana taróruanda-yantaa'a ó'a íma kampindámae iyíniye. kesí iyámpóimo iyátínkáanasamo kawé'ó umáímo ménaaontemba mintántáákó miráumai kawé'á umái kwéniye Áánútu minímáyáá uráíye. ²² maarán-áíntá

ísaraumne. aaraimó iyámpóimo tinkésamo eésé'ó on-tembá Áánútumo amápa-tantaa'o taróru-rain-tantaako eésé'á kwéena Áánútumo paárinintavena amu'maréna máyáiyé. ²³ íma Áánútumo taróru-rain-tantaakowe su'mainivo kesáágwárá'á miráyá kwéeta Áánútumo to'mayaa úmakain-tantaa'o simíníntaveta imáyáa ónaundayavenaya Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kesirumpintá kumbáyáísata eésétá kwéeta amu'maréta máyaunanaya Áánútu kwenayáámúmbaare kwenáánimbaare síkenaya aúna-kuwawaa'a umásinkanintaveta amu'maréta máyaumne. ²⁴ Áánútu kawer-ámpá'á mészinkonka'a séta árai'a Áánútuna iyámpóíya éta kweséya ménaumne séta amu'maréta máyaumne. awánu-suwaunda-yantaataveta íya amu'maréta ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta ménaumne ²⁵ ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta méta séta árai'a paáriníye séta íma sívón-káínata asiramái amu'maréta ménaumne.

²⁶ íma asiramái-kwaasi méta kawer-ámpátá kwégunanaya umbai-yántáákó kwétatoraisana póna Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isata nóraumaíya Áánútumba áísaa onanayá súwa'naa íniyo séta sirumpintá kanagíré su'mai téta íma kanaán-umai aai kwésunanaya Áánútun-amanko kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai kwésisana ²⁷ Áánútun-amanko Áánú-tumbo arááímo kwétain-aimba séna kwená kwaási-imayaa éna mirán-áímbá kwésimba póna Áánútu kentáásí imáyáa awánaiwai póna kwenamankómó sin-áímbá kwésiaiye.

²⁸ maarán-áímbá ísaraumne. kwená kwaási-í'a ónaundayavenaya ítámakaisata kwená imáyáa kwéeta máyaunanaya sáwí-yantaare kawé-tántáaré kesópataamo timbá Áánútu mintántáá'á kawé'á kwéumasinkaintaawe. ²⁹ naaóv'á'á Áánútu kwendéí-í'a umái ítámakowaiyavena séna kesááninkaamba ónááowe siráimba póna kwenááninko Ísu kentáásuwaao-í'a isatá kwenáúnavarita úne. ³⁰ naaóv'á'á ítá-makowaiyavenaya sááyena kwenuúranka'a arupí umásinkenaya kwenááninkaani'a kwéumasinkaintaawe.

Áánútu arumbá kwésimenaya Ísumba ai'marówana kumpukáin-kwasai.

³¹ Áánútu miráumai súwa'naa uráimba pó'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. sáwí'a umátinkanae sésayaamo mirámó ónááomba íma kanaán-umai kentáá usáyaitanaaowe. ³² Áánútu kwenááninkomba íma tátorena kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwáinkwáe séna ai'marówana kumpukáiyé. mirá uráimba póna súwa'naa ínín-tantaa'a úwoi simíníntaawe. ³³ Áánútu kentáá ítámakaiwaiya kwenuúranka'a arupíya umásínkarainta pósa évakarawai íma kanaán-umai aavimbá maisinkánáaontaawe. ³⁴ évakarawai kentááyávésa puwígwáe sésa íma aavimbá maisinkánáaowe. Ísu Káráísiti kentááyávénaya séna puwéna usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ména kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a kwéaisaa-íye. ³⁵ mirá kwéintavesa évakarawai íma

kanaán-umai Káráísitiyeyaaamo máyaundavakenta sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye. umbai-yántáá'ó kesópataamo tándawe aosaambó kwisinkánáaontaawe sáwí'ó umásinkanaaontaawe sááimo sinkáníntaawe unáánkwátóí-iyaaínta ménaundayaawe évakarawaimo sínkamonaaontaawe puwónaundayaawe mirán-tántáá'ó kesópataamo tínimba Káráísitiyeyaaamo máyaundavakenta íma kanaán-umai sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye. ³⁶ naaóv'á'á Áánútun-aai aúvái-kwan-daaivimba agaimaréna séna

ená kwaásiya úndarakemba évakarawai kentááyávésa sésa tínkamónasa puwígwáe-imayaa úmae kwéiyowe. sipisípimo tuvúwówanamo púwíntemba kentááyávésa tínkamónasa puwígwáe kwésimae íyówe

agaimaréna siráiyé. ³⁷ mirá-sáwí'ó umásínkáanta íma imáyáa únana Ísu Káráísiti arumbá kwésimimba póna asiramásínkáísata miwí kwésuyaaitaundayaawe.

³⁸ maarán-áímbá árai-aimba isa'á ísaraumne. Áánútu arumbá kwésimenaya Ísóigo Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpukáimba pósa Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. puwónaundayaawe úwoi máyaundayaawe Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. kwíyómpakenkwayo'naraware taraváá-kwáné ívé'ó kwáyáin-tantaare naaémbo paárinin-tantaare kwíyómpakewaiye kwaántá-kwaasiti máapakewaiye Áánútumo taróru-rain-tantaare mirán-tántáátónkó íma kanaán-umai Áánútunopa'o máyaundavakenta sírááwanaya Áánútu kentááyávénaya íma auwinkéna kentáásí imáyáa íma kwétuwaiye.

Póro Ísareri-kwaasi arumbá umátinkarain-kwasai.

9 kemá Póro Ísu Káráísitina kwaásima é'a árai-aine su'mai kwésunana Áánútun-amanko kesirumpimbá ména kárákwiyisa'a maarán-áímbá árai-aimba kwésimatimune. ² kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkembo kemá tiráunda isa'á imáyáa únana sirumbá kwésisana sirunkó umbái támae kwéiyiye. ³ miwí Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sembá pósa árairemo sésamo kesí anondámo usámaiyanamo Áánútumo siyuwáinanamo Ísu Káráísitimo ánaaembo umásiyuwanimba mindá kanaániye kwésune. ⁴ miwí kesí kwaási Ísareri-andarakewai Áánútu kwenáánimbaari'a umái ítámakena kwená ságayamba agaráátinkena aaimá simái tarútinkena kwená ámáámba simátimena simái asirámakain-aimba simátimena Áánútuna imáyáamo mósá kwémaraan-amba agaráátinkowasa ⁵ ááeraan-anonkwaasi miwí tíkwa'náma uwaná Ísu Káráísiti iyámpóí aú'mái miwítí ándáva'a kumbéna amáparawaira'a kárákwiyisata kwenáwíta mósá ma'maéta kwéiyunda mindá árai-aimban-íye.

⁶ Áánútu Ísareri-andaraken-kwaasivinkemba íma amápa'a ítámakaivo évakarawai ítámakaimba Áánútu asirámakain-aimba arááiraiye íma seénáisiye.

⁷ Ááváramu aísavutantamba uráawai íma amáparawain-ovo évaka'a Áánútuna iyámpói owaná naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna enááninko áwí'a Áísákaa kwenáísaavutantamba ónááowaiye su'maiyavena séna enaísaavutantamba kwéowe sénááowe Áánútu siráiyé. ⁸ mináínkóná ááimba maarán-áímbán-iyé. Ááváramu aísavutantamba uráawaiinkemba íma amáparawain-ovo Áánútu kesí kwaásima owémó asiramáimo siráiwaiye su'mai Áánútuna kwaásiman-owe. ⁹ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba séna súnðakanaama tína'a máyáanana Séraa inaamaí-iyámpói ankániye sirómbo ¹⁰ mináímbá kentáá síkwá'náma Áísákaantavena siráiyé. kwemá anón-éna aaraí mayówana awainínkó áwí'a Árépéka agováraer-iyampói ¹¹ íma tínkaroyasarai miníyámpóirái íma mayáí mairóyanka'a ¹² Áánútu minínínkóntávéna séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwái naaén-iyampoigona mayáí mayániye siráiyé. Áánútu kwená imáyáavinkemba kwená kwaási-i'a umái ítámarena tááyaraivo miwítí mayáí íma awánarena tááyaraíye. miráumai naaóvá'á séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwai naaén-iyampoigona mayáí mayániye siráiyé. ¹³ Áánútun-aai aúváivimba miníyámpóiráiyávéna agaimaréna séna Yákópomba ítámare'a Ísomba sínaaemba umámune Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹⁴ évakarawai mindáyavesa imáyáa ésa kampa'á sésa Áánútu íma arupí kwéiyemo kwéseмба mindá kampar-áímbán-iyé. ¹⁵ naaóvá'á Áánútu Mósesintavena séna

sirumbá umátinkanae súnðawaiyave'a sirumbá kwéumatinkaumne. kawe'á umátinkanae súnðawaiyave'a mirá kwéune siráiyé. ¹⁶ miráumai kwaási tiráái kwétaintavenawe kwaási kawe'-máiyái kwémayaantavenawe ímanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba séna sirumbá umátinkanae siráintavena kwená kwaási-i'a umái kwéitamaraiye. ¹⁷ Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Mósesi máyonka'a Ísípi-marava'a kárákwirawai kwen-távéna Áánútu séna amápa'-maravaken-kwaasi kesí asirayándéimó enane'ó úndama awánésa kesúwí'a isáígwáe sé'a embá kárákwiyi-mayaira'a usásinankaruumne Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé. ¹⁸ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba kwembó arááímo tainí'o énamo sirumbá umátinkanaemo simbá arumbá umátinkena kwembó arááímo tainí'o énamo tiruntémó máraáni'o ímbá tiruntémá máraáni'a kwéumatinkaiye.

Áánútu áwáá'a tiyéna arumbá umátinkenamo inkwásái.

¹⁹ mindáyave'a imáyáa é'a maarán-áímbá íma seró. sáwíta kwéundaya nóra séna Áánútu aavintá kwémaisinkaiyo. Áánútu imáyáa éna séna sáwí'a ónááowe siráimba mindáya sáwí'a kwéundayaawe. miráumai aavimbó kwémaisinkainta mindá sáwí'a kwéiye

mináímbá íma seró. ²⁰ keinárawa'a úwoi-kwaasi máyáavo Áánútumo siráinda-aimba anondá íma seró. maarán-áímbá imáyáa oró. sawei-ánáveumba ombá karí'-márámá mairésa sawei-ánáveumba úmaraawana misáwéí-ánáveunko íma maarán-áímbá séna nóra éra kembá mirá kwéumasinkaaó íma kwésiye. ²¹ sawei-ánáveumbo ombá mimbórá-karí'-márámá mairésa kaer-ánáveumba úmaresa moórávimba úwoi-mayai maésa moórávimba kawe'-máiyái kwémayaamba mindá miwínéimán-iyé.

²² Áánútu miráráámbá kwéiye. Áánútuna asirayáné áwáá'o kwésine awánanaaontavena sáwí'o uráan-kwaasimo tínkaminiimba miwítí meeyámbá póna ááéma íma tínkamimba timu'maréna ména naaémba tínkaminiye. ²³ kentáá ítámarenaya arumbá umásínkáinta póta kweséya ságayan-ayampata méta kwená ó'oran-kawe'-mayai awánanaundayavenaya Áánútu sáwí'o uráan-kwaasi íma ááéma tínkamimba timu'maréna máiyáiyé. ²⁴ íma Yútaa-kwaasivinkene su'maiya sááyaraivo ó'onkaa-kwaasigwara'a tááyaraíye. ²⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Ósíya agaimaréna séna

Áánútu séna íma kesí kwaási-i'a uráan-kwaasiyave'a kesí kwaásiman-owe sé'a ímo sirumbó tímakaundayave'a sirumbá kwétimune sénaumne. ²⁶ íma kesí kwaásiman-owe siráundava'a máyáawaiyave'a naaém-ba kesáánimbaa'an-owe sénaumne Áánútu asirayánkwáráwái síníye

Ósíya agaimaréna siráiyé. ²⁷ naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísarerin-andaraken-kwaasi sáwíva'a ésa nonáámááiraamba umái sáwíva-kwaasi ménaaovo Áánútu íma amápa'a tiránívo évaka'a sáwí'o umái máyáampinkemba tirániye. ²⁸ Ísóigo amáparawai avekáán-umai aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímatuwaniye

agaimaréna siráiyé. ²⁹ moóráva'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo amápar-asirayambo tokáiwaimo sénamo évakarawai íma tínkamonda tiyúwáanasa mésa iyámpói tínkánaáowe siráinkakai Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiyemo putásaraantemba kesáágwárá'á miráyá úsino agaimaréna siráiyé.

Ísareri-kwaasi Ísun-aaiyavai íma áraire siráan-kwasai.

³⁰ mináínkóná ááimba maarán-áímbán-iyé. ó'onkaa-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umáímo máyáan-ambo ímo avakáá uráawai Ísu Kárásitin-aai isésa sésa áraire siráamba póna Áánútu kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye. ³¹ miwí mirá uráavo Yútaa-kwaasi Áánútu ítámakawai sésa Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwaráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo Áánútu Mósesimbo simámakain-amaankona ááimba íma isésa kwenauúranga'a íma arupí umái máyáawe. ³² Áánútuna áamáamba kwaráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo kwenááiyavesa íma áraire

siráantavena íma arupí umátínkaraiye Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba Ísuntavena simái agaimaréna séna

Áánútu séna ísáaro. Sáiyono-naopa'a moórá-ontamba maráúnda pósa minóntánk'á tísamaima turaréna tanaambá vánááowe. óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráíye mináímbá agaimaréna siráíye. óntanemo siráimba Ísuntavena siráíye. óntanka'o tanaambó vaantembá Ísu Káráísitin-aaí araaisésa miráumai tanaankáámbá vará'naumai máyáawe.

10 maanáimbó simátíménda ísáaro. kesí kwaási Yútaa-kwaasi sáwí'o umáímo máyáapinkemba Áánútu iyátinkanintavena ávááraumai sirááíma kwé-taisa'a Áánútumpa'a áísaa úmae'a kwéiyune. ² Yútaa-kwaasi Áánútuuna mayáí mayánae sésa karuwaa'á kwéombanivo Áánútun-aaigona ááimba íma ísaraamba tuwánaraumne. ³ Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumatinkain-amba íma awánésa kampar-ántávésa árair-amban-iyé sésa pósa Áánútuna árair-amba íma kwégwaraawe. ⁴ áamámba kwaráúndayavena Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkaniye sésa Yútaa-kwaasi kwáráan-amba Ísu Káráísiti séna minámbá ánásaivo kesááiyavesa áraire sewáiyávéná Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaimbanivo Yútaa-kwaasi minámbá íma kwégwaraawe.

⁵ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráananaya Áánútu arupíya umásinkaniye kwésenaintavena naaóv'á Mósesi agaimaréna séna minámáámbó amápa'o kwaráiyawai kawe'á umái ménaaowe siráíye. ⁶ Áánútun-aaíyavesa árairemo kwésewaimo arupí umátínkain-aintavena agaimaréna séna maarán-áímbá íma seró. nááwa kwíyómpa'a irénawa Káráísitimba áí'maena kumíníyo. ⁷ nááwa pukáan-kwaasi máyáapa'a kuréwa Káráísitimba áí'maena tíníyo. mirán-áímbá íma seró. ⁸ Áánútun-aaí kentirumpimbá egwaa'á kwáyáísa'a kwésewe agaimaréna siráíye. Ísu Káráísitin-aaíyave'a áraire seró-áímbá kwésimatimundayaawe. ⁹ mináímbá maarán-áímbán-iyé. Ísu kentáásí Ísóigoman-iyé avora'ó simátiméno kentirunkákémbó sé'o Ísu pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiyemo síyanamo éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu iyátinkaniye. ¹⁰ Áánútun-aaíyaveta kesirumpintá áraire kwésundaya kwenaúranka'a arupíya kwéumasinkaintaawe. avora'ó mináímbó kwésimatimundaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaiye. ¹¹ Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráíye.

¹² mináímbá amápa-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútu aúranka'a mimbóráí'a kwéontavena siráíye. Áánútu amáparawaira'a kárákwiraiwai éna súwa'naa ínkwaé sésamo simámén-kwaasi anón-

kawe'a kwéumatinkaiye. ¹³ Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

Ísóigontavesa sésa sáwí'o umáímo máyaundavinkemba siráíyone kwésewai amáparawai mirá íníye agaimaréna siráíye.

¹⁴ Áánútu íma máyáíye-aimbo sewáímó ombá súwa'naa uwo íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo ísáawaimo ombá mináíntávésa áraire íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo kosimátíméwasamo ombá mináímbá íma kanaán-umai kwéisaawe. ¹⁵ ímo tí'marááwasamo ombá íma kanaán-umai kogwésimatimewe. Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

áséi-kwasaimo kosimátíméwai

aamoí kwéumatinkaawe

agaimaréna siráíye. ¹⁶ mináséi-kwásáí kwéisesamanivo

évakarawai arááíraawe. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo kawer-áímbá kosimátimunasaya

mináíntávésa íma áraire kwésewe

agaimaréna siráíye. ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaímo

simátíméwasamo isésamo ombá kanaán-umai áraire

kwésewe.

¹⁸ Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaí árai'a á'a ísaraawe

kwésune. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí

aúváívimba agaimaréna séna

amápa'-marava'a kwénaaesa simátímúwana

mináínkó kóyáwé uráíye

agaimaréna siráíye. ¹⁹ Yútaa-kwaasi Ísareri-kwaasi

mináínkóná ááimba á'a ísaraamba mindá árair-aim-

ban-iyé. naaóv'á Mósesi Áánútumo siráin-aimba

agaimaréna séna

Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiyave'a sé'a úwoi-kwaasi-

man-owe siráamba miwíyáv'é kesí kwaásiman-owe

sénaundayave'a áwáá'a kwétiye'a tirunkó sáwí'a

umátinkaniye

Áánútu siráíye Mósesi agaimaréna sirówana ²⁰ naaém-

ba Áísáya íma áá'a kwégowana agaimaréna séna

Áánútu séna

nóra simáíya Áánútumpa'a ténaumno-aimba íma

kwésewaitopa'a paáruraumne. Áánútumba

agaráásínkáaro-aimba íma kwésewaitopa'a paáru-

raumne séna ²¹ Ísareri-kwaasiyavena séna túwa'naa

ónaumne sé'a kesópa'a teró símae kwéiyunasa kesáí

araaisésa kembá tínaaemba kwéumasuwaawe

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna siráíye.

Áánútu Ísareri-kwaasi arumbá kwéumatinkain-kwasai.

11 simátíménda ísáaro. árai'a Áánútu kwená

kwaási Yútaa-kwaasi íma ánaaemba umátí-

makaiye. kemá miwíwínkéwái é'a Ísareri-kwaasi pó'a

Ááváramo aísavutantambo úndawai é'a Pénisamini

minándárakéwáímá úne. ² naaóv'á Áánútu Yútaa-

kwaasi ítámarena ánaaemba íma umátímakaiye.

Íráiyaan-aaí agaimakáimba ísaraawe. naaóv'á Íráiyaa

Ísareri-kwaasiyavena í'ai séna Áánútuntavena séna

³ Ísóigoo enáí simátímakaawaivinkemba sáwí-

varawai tínkamuwasa púwúwasa óntan-taareima

tawísíyuwesa entávésamo imáyáamo ésamo póimo tuvú'máimo agaimakáan-taareima tawísíyukaawe. enááimo simátímakaawaivinkemba keyáá máyaunda pósa kenkwará'á sínkamonaowe

Íráiyaa súwana ⁴ Áánútu simáména séna

ímanivo kesí kwaásí ménaaontavena sáwívarawai 7,000 kwaasi tátokaunasa kampar-ísóígó áwí'ó Páárimba kwenáwí'a íma mósá makáawe

Áánútu simámakaiye. ⁵ mirámó uráintemba ívékwara'a Áánútu arumbá umátínkáíwaiyavena Yútaa-kwaasivinkemba évakarawai ítámakaisasa máyáawe. ⁶ miwítí mayáiyávéna íma ítámakaivo arumbá umátínkenayavena ítámakaiye. miwímó kawé'-má'yáímó mairáawaina anondá íma ítámakaivo kwemá arumbá umátínkenayavena ítámakaiye.

⁷ miráumai Ísareri-kwaasi Yútaa-kwaasi Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumatinkain-amba avakáá uwááesa owasá amáparawai íma awánaraavo Áánútumo ítámakaiwai évakarawai awánaraawe. Áánútu táayaraimba táá'a káúnkurain-kwaasiraamba ésa íma ísáawasa évakarawai ísaraawe. ⁸ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu séna tivón-kamátínkaumne súwana tivó kwégowasa íma kanaán-umai aaí ísaraamba mirámó uráantemba ívékwara'a mirá kwéowe

agaimaréna siráisana ⁹ Tévíti agaimaréna séna

toóntávésawe su'mai anón-imayaa ésa sésa kawé'á umáíya máyauumne síyambanivo minímáyáágó kampa'á simátíyuwainasa sáwí'a umái mésa sáwí-meyamba mayánááowe. ¹⁰ miwí túramba kavíkurainasaraamba íma awánanaaowe. miwítí umbai-yántáá'á kwaík-wai'a éna íma ánásaniye

Tévíti siráíye. ¹¹ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Yútaa-kwaasi kampar-ámbá kwégwaraambanivo naaémba íma mirá ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútun-aaí arááíraanka'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumo sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'ó métínkáin-aimba isésa áraire kwésemba Yútaa-kwaasi isésa tirunkó sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe. ¹² Yútaa-kwaasi sáwí'a ésa sáwí-amba kwégwaraamba mindáyavesa ó'onkaa-kwaasi kawer-ámbá kwégwaresa kawé'á umái máyáawe. miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kawer-ámbá kwaránááomba sáwívarawai tuwánésa ávááraumai kawé'á umái ménaaowe.

ó'onkaa-kwaasi kawer-ámpá'á mégwétinkain-kwasai.

¹³ íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu kentávéna séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaimba mimbáyái anóm-bayaiman-iyé kwé-sune. ¹⁴ ó'onkaa-kwaasi kwésimatimunda imáyáa é'a kesí kwaásí Yútaa-kwaasi isésa tirumbá sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe-imayaa kwéune. Yútaa-kwaasi mirá íyana Áánútu kawer-ámpá'á métínkanintave'a ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae kwéiyune. ¹⁵ Áánútu Yútaa-kwaasi ánaaemba umátímakainka'a ó'onkaa-kwaasi sáwívarawai kwená

kwaási-i'a umátínkaraisasa miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Áánútumpa'a tíyana Ísu Káráísitina kwaási-i'a umátínkanimba pukésa usásinaara'naraamba ónááowe.

¹⁶ Yútaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. évakarawaimo toómbó ayááímó topámbaimo Áánútumbo ámémba mintómbá mútú'a Áánútundeiman-iyé. évakarawaimo sésamo mintái-ánú'á Áánútundeiman-iyé sembá mintáímá amápa'a kwendéímán-iyé. ¹⁷ moórá-taigo áwí'a órívema kígauva'a kwáyáin-taima mintáíráámbá umái Yútaa-kwaasi máyáawe. Áánútu minórivé-táígó ayáánamái arátuweena úmípakemba áváár-orive-taigo ayáánamái ará'mai máyavusumaraisana ávóiraken-anomba tamandéna anón-uráíye. áváár-orive-taigo ayáánamairaamba kemá ó'onkaa-kwaasiman-owe. ¹⁸ mindáyave'a kentúwí'a íma maimaé iyé'a arátukain-ayaanamaiyave'a úwoisamba owatá kesáá anómba úne íma seró. mintáígó asirayámbá kwétimivo keinárawa'a mintáígómbá íma asirayámbá kwéamevo kentúwí'a íma maimaé iyóro.

¹⁹ kentúwí'a íma mósá maré'a sé'a Áánútu kentáá máyavusumarinintavena ayáánamái arátukaiye íma seró. ²⁰ maarán-áímbá árair-aimban-iyé. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire siráantavena arátukaisa'a keinárawa'a áraire siráantavena miwí tinondá máyáawe. mindáyave'a íma kentúwí'a mósá máréwana táá'a káína'a kárákwiyoro. ²¹ Yútaa-kwaasi ayáánamái-uramban-ovo Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sentávéna arátúwáísasa máyáamba pó'a keinárawa'o mirámó íyanamo éna Áánútu mirá íniye. ²² Áánútu évakarawai arumbá umátínkena évakarawai sáwí-meyamba timínimba imáyáa oró. sáwí'ó uráawai sáwí-meyamba tiména kembá kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umátínkáípa'ó ímo maí'mai'ó íyanamo éna ayáánamaimo arátukaintemba keinárawa'a mirá íniye. ²³ Yútaa-kwaasimo sáwí-ambo tuwésamo Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyanamo éna Áánútu asirayámbá tokáiwai tiréna ááémo maémáémpa'a mótkaniye. ²⁴ ó'onkaa-kwaasi áváár-orive-taigo ayáánamairaamba owaná Áánútu arátuweena kawer-órivé-táíwímbá máyavusumakaimba mindá umbái tairáíye. Yútaa-kwaasi kawer-órivé-táíráámbá owaná Áánútu minkáwé-táígó ayáánamái arátukaimbanivo ókwara'a maimaí Yútaa-kwaasi máyavusumaranimba mindá íma umbái téna kanaán-umai íniye.

Áánútu amáparawai arumbá kwéumatinkain-kwasai.

²⁵ kesí kwaásiyono. kesáá anón-kwaasiya úne sevó sé'a avora'ó simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sembánivo íma mirá úmae iyésa naaémbo ó'onkaa-kwaasimo Áánútumo ítámakaiwaimo Áánútunopa'ó tíyanka'a Ísareri-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááowe. ²⁶ miráumai Áánútu Ísareri-kwaasi sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaniye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáiwai Sáiyono-naopa'a paáréna Yákópo aísavutantamba uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwániye.

²⁷ sáwí-imayaa maitiyúwáandara'a simáímo tarú-makaunda-aimba paáriniye Áánútu siráíye agaimaréna Ísareri-kwaasi Yákópo aísavutantamba uráawaiyavenawe miwítí anón-daopa'a áwí'a Sáiyono-naopatavenawe agaimaréna siráíye. ²⁸ Yútaa-kwaasivinkemba sáwívarawai Ísu Káráísitin-aai arááiraamba pósa Áánútuna namuro-kwáásíráámbá ompínkémbá ó'onkaa-kwaasi kwenáái isé'a áraire siráawe. Yútaa-kwaasi tíkwá'náma Áánútu simái tarúmakaintavena miwí tísavutantamba uráawai kwená kwaási-i'a umái ítamakaiye. ²⁹ Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítámake-na kawe'á umátínkaraimba íma ivátíyuwena ó'on-imayaa íniye.

³⁰ ááéma kemá ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aai arááiraawasa naaémba Yútaa-kwaasi mirá uráamba póna ívé'a Áánútu keinárawa'a arumbá kwéumatinkaiye. ³¹ Yútaa-kwaasi Áánútun-aai arááiraawana keinárawa'o arumbó kwéumatinkaintemba naaémba miwí arumbá umátinkaniye. ³² amáparawai Áánútun-aai arááisúwana Áánútu séna sáwí'ó kwéomba mindágo tátokaiye séna arumbá umátinkanintavena mináímbá siráíye.

Áánútu áwí'a anómba úmae kwéiyin-kwasai.

³³ Áánútu ávááraumai arumbá umátinkena kawer-ímáyáa éna amápa-tantaatavena imáyáa isaná mirám-baaran-aimbo Áánútunopa'o kwáyáimba íma kanaán-umaiya kwéisaunanaya mirám-baaram-bayaimo kwémayaimba íma kanaán-umaiya kwéawanaundayaawe. ³⁴ Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma kanaán-umai kwéisaawe. Ísóigomo máyáim-bayai íma kanaán-umai táásá umai kwémayaawe. ³⁵ moórá-yantaa'a simíya'a kemá anondá tíménoma íma siwáímá póna kwemá ísarena kwétimiwaiman-iyé agaimaréna siráíye. ³⁶ Áánútu amápa-tantaa'a umáráísana kwená asirayámbá kwáyáintavena amápa-tantaa'a kwáyáimba pósa kwenáwí'a mósá maránááontavena amápa-tantaa'a kwáyáíye. mindáyaveta Áánútumo mayáímó kwémayaimba íma kanaán-umaiya amápa'a kwéawanasaundayaanivo kítoka'a kwéawanaundayaaniye. kwenáwí'ó anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-iyé.

Áánútuna mayái kwémayaan-kwasai.

12 kesí kwaásiyono. Áánútu ávááraumai arumbá umátínkaintave'a maarán-áímbá asiramái simá-timune. keinárawa'a kentúma Áánútumpa'a kwéame'a kwentávé'a imáyáa kwé'e'a kwená mayáíyé su'mai kwémayaiyana aamoí umátinkaniye. mirámó é'o é'a kwená imáyáa árai'a mósá maránááowe. ² marapá-kwáásímó sáwí'ó kwéontemba íma mirá é'a Áánútu kwésin-aintave'a owé síyana kentí imáyáa aúnái'a umátinkaina'a aúná-kwaasiraamba umái ménaaowe. mirámó é'o é'a

Áánútumbo arááímo kwétain-aimba isé'a Áánútumo aamoimó kwéin-aimba isé'a kawé'-má'yái-áímbá isé'a kwená kasenku-ímáyáámó kwéimba isánááowe.

³ Áánútu úwoi súwa'naa uráintave'a maarán-áímbá simátimune. kentúma íma maé iyé'a anón-kwaasiya úne íma seró. Áánútu túwa'naa isa'á íma kwaásiti asirayánká'án-ivo Áánútuna asirayánká'á kwená mayái kwémayaamba mindáyave'a imáyáa é'a kentúma íma maé iyóro. ⁴ kentúwawaa'a imáyáa oró. tíyayaanko kwená mayái kwémayaisana moórá-mora-yantaako mirá kwéisata ⁵ miráumai kesáá sáwíva-kwaasi méta Ísu Káráísitiyeya tarúmai mimbórá-kúwawaa'a ma'mái máyaunanaya ⁶ Áánútu úwoi súwa'naa isatá moórá-morawaiya kentáásí mayái mayánaundayavena Áánútu asirayámbá siménaya Áánútu asirayámbó tímé-amo kesáái simátíma'mae nááóromo siráinda árair-aimban-iyé sé'a mirán-oro. ⁷ asirayámbó tímé-amo túwa'naa orómó siráindawai mirán-oro. asirayámbó tímé-amo kesí aambó agaráátínkáaro siráindawai mirán-oro. ⁸ asirayámbó tímé-amo asiramátínkáaro siráindawai mirán-oro. kentí náaindaambo taaímbaimo kwétimewai kawe'á kwéovo mirán-oro. kárák-wiraawai kawe'á kwéovo mirán-oro. kawe'ó kwéumatinkaawai aamoí kwéiyapakemba mirán-oro.

⁹ moórá-morawaivimbo tirumbó kwétimemba íma kampa'á síyamba árai'a tirumbá tíméro. sáwí-mayai tínaemba umáme'a kawé'-má'yái tátoraaro. ¹⁰ Ísu Káráístina kwaási ontávé'a mimbórá-ákúnkáán'í'a é'a pó'a moórá-morawaivimba tirumbá kwétimé'a moórá-morawai túwí'a mósá máraamba karuwaa'á é'a máéro. ¹¹ Ísóigompa'a imáyáa kwé'e'a íma tívón-káina'a tiyáántán-kwimai Ísóigona mayái karuwaa'á oró. ¹² Ísu Káráísitimo kumínintave'o amu'maré'o máyáamba tirunkó aamoí ínana umbai-yántáá'ó kentópa'o kwáyáimba íma imáyáa é'a asiramái mé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándáaro. ¹³ Áánútuna kwaási ímo toómbó makéwai túwa'naa e'a namukwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá tíméro.

¹⁴ sáwí'ó umátínkáawaiyava'a Áánútuntave'a sáwí'a umátinkaa'o íma sé'a kawé'á umátinkaa'o seró. ¹⁵ aamoimó kwéowaise kegwárá'á aamoí oró. ivi'ó kwé-taawaise kegwárá'á ivi'á taaró. ¹⁶ mimbórá-ímáyáá umái mé'a anón-kwaasiya úne íma sé'a moórá-morawai túwa'naa e'a úwoi-mayaigwara'a máyáaro. kesávái-ímáyáámó ombá keyáá kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne íma seró.

¹⁷ sáwí'ó umátínkarewa'o é'a anondá íma mirá umátínkáaro. kwaási túranka'a kaweré su'mai umái máéro. ¹⁸ amáparawaivimba paru umái ménae sé'a tiyáántán-kwimai miráumai máéro. ¹⁹ sáwí'ó umátinkaiya'o é'a anondá íma mirá é'a méwana Áánútu anondá sáwí-meyamba tímíníye. mindáyavena Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Ísóigo séna sáwí'ó iyawaina anondá-meyamba tímé-naunda mindá kendéímán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá tíménaumne siráíye agaimaréna siráíye. ²⁰ mináímbá imáyáa é'a maarán-oro. Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

namuro-kwáásímó tááimo kwétinkaimbo é'a toómbá tíméro. namuro-kwáásímó nontávénamo kwétinkaimbo é'a tíméro. mirámó íyasamo ésa sáwí'o umátínkáantavesa tigaemá íniye agaimaréna siráiyé. ²¹ sáwí'o kwéowaina ááimba íma usáyaaitanivo kentí kawe'-má'yáígó sáwí-mayaigomba usáyaaitaino.

kárákwiraan-kwasai tísamaivimba áíkwiyon-kwasai.

13 amáparawai marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyoro. Áánúto asirayámbó ímo tímakainkakai íma kárákwiyi-mayai mairáasino. Áánúto miráumaimo kárákwiraawai usásintinkaraiye. ² marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi Áánúto usásintinkaimba pó'a miwí táái isé'a íma arááíséro. araisiyambo é'a Áánúto aúranka'a sáwí'a é'a sáwí-meyamba mayánááowe. ³ kawe'ó kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasiyavena íma táá'a kaisasá sáwí'o kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasi táároi kwéinkaisewe. kárákwiraan-anon-kwaasi táároi íma inkaisénáemo sé'o é'a kaweré su'mai íyasa aamoí umátinkanaaowe. ⁴ kárákwiraan-anon-kwaasi túwa'naa íya'a kawe'á umái ménaaontavena Áánúto miwímá usásintinkaraiye. sáwí'o é'o é'a miwí táái inkaiséro. asirayámbá tokáamba pósa sáwí'o íyawai sáwí-meyamba timénááovo inkaíséro. Áánúto usásintinkaraimba pósa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timénááowe. ⁵ mindáyave'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyoro. Áánúto áwáá'a síníyeyavaiye su'mai ímanivo arupí-aintave'a kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiyoro. ⁶ miwí mirám-báyáímó kwémayaamba mirám-báyái mayánááontavena Áánúto usásintinkaraimba pó'a táákisi ⁷ ó'on-o'on-takisi orómó síya'a arupí umái mirá é'a anón-kwaasi túwí'a mósá márááro.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

⁸ óntambo tímakaiya'a amataáama íma maé'a ááema tíméro. moórá-morawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó ombá Áánúto Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe. ⁹ Áánúto Mósesimbo simámakain-amaanko séna aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaare íma oró. tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. túran-anda íma oró. mirám-baaran-amaankona ááimba maarán-iyé.

kesávái-ímáyáámó ontembá

kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró.

¹⁰ miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowai íma sáwí'a umátinkanaaowe. miwítí kwaásivimba tirumbá kwétimewai Áánúto Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

¹¹ Ísu Kárásitimo kumínín-kanaa sáwiyanka'a tína'a Ísumo kumínín-kanaamo ímo imáyáamo ontembá íma é'a kárákwiyoro. Ísu Kárásitin-aaiyaveta áaire siráundarata Áánúto siránín-kanaa sáwiyanka'a tínimba póta máyaundaya ívé'a minkánáá sáwiyanka'a tíniye.

¹² marapá'ó túnkain-ayampa'o máyáamba kwéana-

saimba pó'a sáwiyanka'a kwíyómpa'a ságyan-ayampa'a ménaaovo mindáyave'a sáwí-mayai tínaaemba umáme'a tiyáántán-kwimai kawe'-má'yái maé'a máéro. ¹³ ságyan-ayampataamo máyaunda-kwaasiyaamo kwéundantenta mirá kwé'e'a kawe'á umái máéro. íma torupamáí mé'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á oró. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma kwé'e'a aaisané íma kwése'a kawe'-má'yáímó kwémayaantave'a kentirunkó íma simái sáwí'a umátínkáaro. ¹⁴ sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéomba íma owé sé'a tínaaemba umáme'a Ísóigo Ísu Kárásitintave'a sé'a kentáará'á kárákwiyuwo seró.

kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'a oró-kwásái.

14 maísáaro. Ísu Kárásitin-aaiyavesa áaire kwé-esamo ímo asiramáimo kwégwaraawaiyave'a íma tiyuwé'a keséya máéro sé'a miwítí ó'on-o'on-imayaayave'a íma aaisambá simái taánaaro. ² Ísu Kárásitin-aaiyavesa áaire kwésewaiivinkemba évakarawai sésa amápa-tomba kwénaundaya kanaá kwéiye sewasá évakarawai Áánútuna aampa'ó ímo asiramáimo kwégwaraawai sésa kígauvaken-tone su'mai néta pói-ama'a íya nánaumne sewasá ³ amápatombo kwénaawai pói-ama'o ímo kwénaawaiyavesa íma simái sáwí'a umátínkáaro. kwenááiyavesa áaire kwésesa pói-ama'a kwénaawaiyavena Áánúto séna kesí kwaásiman-owe siráimba pósa kígauvaken-tone su'mai kwénaawai pói-ama'o kwénaawaiyavesa sáwí'a kwéowe íma seró. ⁴ moóráwaina mayái-kwáásígóntávé'a sáwí'a óne íma seró. íma keinárawa'nein-ivo kwená anón-kwaasigondei póna kweyáárika'a séna kawe'-má'yái maé sáwí-mayai maé kwéone kwená anón-kwaasigo kwésiye. Ísóigo kanaán-umai áwa'naa ínimba póna kawe'-má'yái kwémaena asiramái méniye.

⁵ évakarawai moórá-mora-tawaiyavesa sésa anómbono'o síi-táwain-ivo amápa-tawai úwoi-kanaaman-iyé sewasá évakarawai sésa amápa-tawai mimbórá-táwairaani'an-iyé kwésewe. amáparawai imáyáa ésa moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináímbá mirán-oro. évakarawai moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináímbá mirán-oro. ⁶ évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maráné sésa moórá-tawaiyavesa anóntawaiman-iyé sewasá évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maráné sésa toómbá Áánútunopa'a súwi simái kwénaawe. évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maráné sésa évaka-tontavesa íma nánaumne sésa kwénaan-tontavesa Áánútumpa'a súwi kwésewe. ⁷ métaamo puwónaundayaawe íma kendéyáánivo Áánútundein-iyé. ⁸ máyaundaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta máyaunda póta puwóndaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta puwónaumne. máyaundayaawe puwónaundayaawe Ísóigondei-ita kwéune. ⁹ Ísu Kárásití pukáan-kwaasirare úwoimo súvamaimo máyaunda-kwaasirataawe kárákwiyinintavena pukéna usásinkaiye.

¹⁰ mindáyave'a imáyáa é'a Ísu Kárásitina kwaási on-távé'a moórá-morawaiti mayái awáné'a sáwí-mayaiman-iyé íma sé'a íma simái sáwí'a umátínkáaro. Áánúto amáparawai máyáawaina ááimba tísaa ínín-

ka'a Áánútu aúranka'a amáparawaiya máyaundayave-naya póna sísaa ínintave'a mindáyave'a kwaásiti mayáigómbá íma simái sáwí'o oró. ¹¹ mináintávèna Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Ísóigo séna máyaundayave'a sé'a kesúranka'a amáparawai kivaíresa kesí imáyáa mósá marésa avora'a sésa árai'a emá Áánútuma óne sénááowe Áánútu siráíye agaimaréna siráíye. ¹² miráumai minkánaámó tínimba Áánútu aúranka'a amáparawaiya kesáámó máyaundawaina ááinta simámènaundayaawe.

kentáási mayáigóná aambá kawer-áné su'mai awánésa íma sáwí-amba kwaráígwáe siráin-kwasai.

¹³ mindáyaveta imáyáa kwéeta moórá-morawaiti mayái awánéta sáwí-mayaiman-íye íma séta maarán-imáyáa éta kesí kwaási kesí mayái awánésa sáwí'a ónáo seváinivo kaweré su'mai ónáo séta mirá ónaundayaawe. ¹⁴ Ísóigo Ísuwe tarúmai máyaunda pó'a maarán-áímbá árair-aimba iyé-áímbá ísaraumne. amápa-tomba kwáyáimba íma sáwí'a isasá náíyanamo éna íma sáwí'a umátinkanivo kampa'ó sésamo naananá sáwí'a umásinkaniye sésamo náíyanamo éna sáwí'a umátinkaniye. ¹⁵ évakarawaimo mintómbá íma ná-naumnemo sen-tómbó náíyasamo ésa mináímbó sewái tuwánésa mintómbó náíyantavesa sáwí-amba kwaránááowe. mirámó kwéomba sáwí'a é'a tirumbá íma kwétimewe. mirán-tómbó kwénaamba miwíyáváyé séna Káráísiti pukáiwai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kárákwiyoro. ¹⁶ kawe-tántáá'án-íye sé'ó kwéomba évakarawai tuwánésa simái sáwí'a umásínkáavo sé'a kárákwiyoro. ¹⁷ Áánútu kentáará'á kárákwiraimba mirám-baaran-tone noné naawasá íma naawasamó kwéomba ímanivo Áánútu kentáará'á kárákwiraimba maará kwéíye. kwenaúranka'a arupí umái paru umái máyaunanaya Áánútun-amanko kwé-suwa'naa-isana sirunkóyá aamoí kwéíye. ¹⁸ mirámó kwéomba Ísu Káráísitina mayái kwémayaawana Áánútu aamoí kwématinkaisasa tuwánésa sésa kawe'á kwéowe kwésewe.

¹⁹ mindáyaveta imáyáa éta paru umái méta moórá-morawai asirayámbá timénáo séta siyáántán-kwimaiya mayáiyá máyáano. ²⁰ évakarawaimo kampa'ó sésamo mintómbá naananayá sáwí'a umásinkaniye sewa'ó ombá mintómbá nánáo sé'ó né'ó ombá tuwánésa sáwí-amba kwáráavainivo kárákwiyoro. Áánútumo kentirumpimbó kwémayaim-bayaigomba sáwí'a iváínivo kárákwiyoro. amápa-tombo naambá mindá kanaán-ivo évaka-tombo kwénaambo tuwánésa sáwí-amba kwáráamba sáwí'a umátinkaamba mindá sáwí'an-íye. ²¹ póí-amare ándá-aran-done ó'on-ó'ontone kwénaundamo suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a miwíyáv'é'a imáyáa é'a mintómbó kwénaamba ivátíyuwe'a mirámó ombá kawe'á kwéowe. ²² mintántáátáv'é'ó imáyáamo kwéomba Áánútune su'mai simáméro. kentirumpinkén-imáyáánéímó kwéomba íma sáwí'a kwéune kwésevo kentirunkó kawe'á iní'a kwéowe. ²³ évaka-tontave'a kaer-imáyáá toké'a ná-

naum. íya nánaumno kwésewai kentirumpinkén-imáyáágó íma naao kwésina'ó né'ó é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a ónáoowe. kentirumpinkén-imáyáágó kawe'án-íye ímo kwésisasamo mirámó ombá sáwí'a kwéowe.

Ísumo ímo kwesávái-imáyáámó uráintemba mirá oró-kwásái.

15 kesáá Áánútuna aampa'á asiramáíya kwégwaraundawaiya Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímo kwégwaraawai túwa'naa ono. sirááímo tainí'ó kwéundayaawe su'mai íma imáyáa éta ² kentáási egwaa'ó máyáawai Áánútuna aampa'á asirámae kónááontaveta miwíyáváígwár'á imáyáa éta túwa'naa ono. ³ Ísu Káráísiti íma kwesávái-imáyáa éna kwaásiyavena imáyáa uráíye. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Káráísiti Áánútuntavena séna simái sáwí'ó umánkaraawai pósa kembá sáwí'a umásínkaraawe siráíye agaimaréna siráíye. ⁴ naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáamba maarán-áíntávésa agaimakáawe. súwa'naa ínanaya íma ááéma sívón-káínata Áánútun-aiyaveta asiramái imáyáa kwéeta kwesé ménaundayaveta amumaréta máyaumne. mindáyavesa aúvái-ma agaimakáawe.

⁵ íma tívón-káína'a asiramái máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. Ísu Káráísitimo máyáintemba miráumai mé'a keinárawapimba mimbórá-imáyáá oró séna Áánútu kwétuwa'naa-isa'a ⁶ pó'a mimbórá-imáyáá kwé'e'a mimbórá-áímbá kwése'a Áánútu áwí'a Ísóigo Ísu Káráísiti avowa áwí'a mósá maráamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Ísu Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye túwa'naa uráin-kwasai.

⁷ Ísu Káráísitimo keinárawatavenamo aamoí kwéintemba keinárawapimba moórá-morawaiyave'a aamoí kwé'e'a mirámó kwéowana Áánútu áwí'a anómba kwéíye. ⁸ naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasiya sík-wánáyavenaya simái asirámarowana Áánútumo siráintembo ínintavena minásíráyán-áímbó paárinintavena Ísu Káráísiti kumbéna Yútaa-kwaasi túwa'naa úwasa ⁹ ó'onkaa-kwaasi sésa Áánútu arumbá umásínkáísata kwenáwí'a mósá maráúmne sénááontavena Ísu Káráísiti kunkáíye. mináintávèna Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna ó'onkaa-kwaasivimba máyaunda enáwí'a mósá maré'a monor-ímó kwésunda enáwí'a mósá kwéma-raumne agaimaréna súwana ¹⁰ moóráva'a agaimaréna séna ó'onkaa-kwaasiyono. Áánútumo ítamakaiwaiye tirunkógwár'á aamoí íno agaimaréna súwana ¹¹ moóráva'a agaimaréna séna ó'onkaa-kwaasiyono. Ísóigo áwí'a mósá maráaro. amáparawaise kwenáwí'a mósá maráaro

agaimaréna súwana ¹² Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Tévítí avowa áwí'a Yési kwenándarakemba moórawai paárinana ó'onkaa-kwaasira'o kárakwiyinintavena Áánútu usásinankainasa kwembá amu'maréna mé-naaowe agaimaréna Ísu Káráisitintavena siráiyé. ¹³ kwesé mé-naaomba amu'maré'a máéro séna Áánútu kwé-tuwa'naa-iyé. kwesé aráápamái máyáantavena paru umátinkena tirumbá kawe'á umátínkáísana kwena-mankó asiramátínkáva'a kwéiyisa'a kwesémó mé-naaomba amu'maré'a máyáamba mindáyave'a námú-naa kwésune.

Áánútuna mayáí kwémayaundayavai aamoí kwéune siráin-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. imáyáamo kwéunda-aimbo simátíménda ísáaro. kawe-kwáásí-úrumba pó'a kawer-ábó kwégwaraan-aimba amápa'a isé'a kanaán-umai kwéagaraatinkaawe. keinárawatave'a mirán-ímáyáá kwéune. ¹⁵ maanáúvávímbá évakar-aimba asiramái simátimunda mináimbá imáyáa ónááontavena íma sáá'a kwégaisa'a súne. ó'onkaa-kwaasivimba Ísu Káráisitina mayáí mayánaundayavena Áánútu si'mákaimba póna íma sáá'a kwégaisa'a asiramái maanáúvávímbá simátimune. Áánútuntave'a sé'a maaná'ónkáá-kwáásí ená kwaásí owaná enamankó ená kwaási-i'a umátínkaraiye senaná Áánútu aamoí ínintave'a kenáái áséi-kwasai kwésimatimune. ¹⁷ Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a Áánútuna mayáí kwémayaundayave'a aamoí kwéune. ¹⁸ Ísu Káráísiti asirayán-ímáyáá símísa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire sénááontave'a mayáí miwívímbá mairáunda mináimbá íma sáá'a káína'a pó'a simátíménda ísáaro. aai kwésimatime'a mayáí kwémayaunda ¹⁹ Áánútun-amanko asirayámbá kwésimisa'a ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai maimaé'a kuráumne. Yérúsaremu-naopakemba ó'on-o'on-daopa'a kwénaae'a Káráisitina-aaí áséi-kwasai simátíma'mae'a iyé'a Írírikamu-marava'a kuráumne. ²⁰ kemá sé'a naaó'-nao'a Ísu Káráisitina-aimo ímo ísaraan-daopa'a áséi-kwasai kosimátiménae. kosimátímakaan-kwaasivimba íma kosimátiménaumpo ó'on-daopimpa'a kosimátíma'mae'a naaó-naumne sé'a mináséi-kwásái ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne. ²¹ naaóv'á Áánútun-aaí aúvávímba mirán-áimbá agaimaréna séna ímo simátíméwasamo ísaraawai naaémba Áánútuna aambá awánanaaowe. ímo ísaraawai naaémba Áánútun-aaí isánááowe agaimaréna siráimba pó'a Ísu Káráisitina-aimo ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

²² ímo ísaraan-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimundara'a kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda simátimunda-mayaigo sáwívaka'a kembá tátokaiye. ²³ kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda sáwívar-ima maisuwé'a

íma kanaán-umai kwégundayave'a ívé'a maandáópimpá'á kesí mayáí ánásasuwe'a ²⁴ kentópa'a kónáe-imagaa kwéune. Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaópa'a kotuwáné'a komáyáana'a súwa'naa íya'a Sépéni-marava'a kónaumne. ²⁵ aiva'á Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna kwaási kotúwa'naa ónaumne. ²⁶ Áánútuna kwaási Másétóniyaa-maravakewaiye Ákáyaa-maravakewaiye sésa ayawai taisasá Áánútuna kwaási Yérúsaremu-naopakewai toómbá íma makáawai túwa'naa ónáe sésa miwítí óntamba torupá-makaamba pósa simíya'a maimaé'a Yérúsaremuva'a kwé'a mátiménaumne. ²⁷ miwítí imáyáavinkembo mirámó kwéomba mindá kawe'án-iyé. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitina-aaí kosimátímakaamba pósa imáyáa ésa miwítí óntamba Yútaa-kwaasi toómbá íma makáawai kwétimemba mindá kawe'á kwéovo mirán-oro. ²⁸ torupámakaan-ontamba maimaé'a kweéme'a amáparawai mátímatuwe'a Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaó'a kómé'a minkákémbá Sépéni-marava'a kónaumne. ²⁹ kentí naaópa'a komáyáanana Ísu Káráísiti ávááraumai kawe'á umátinkaniye-imagaa kwéune.

³⁰ kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintave'a imáyáa é'a Áánútun-amanko arumbá kwéumasinkaintave'a imáyáa é'a asiramái simátime'a sé'a Áánútumpa'a námúnaa kwésumpo keinárawakwara'a súwa'naa umai asiramái námúnaa seró kwésune. ³¹ Yérúsaremu-naopa'a kónaunda Yútiyaa-ayampaken-Yútaa-kwaasi Ísu Káráisitina-aaiyavesa íma áraire kwésewai sínkamovo sé'a súwa'naa umai námúnaa seró. miv'á Áánútuna kwaási máyáawai túwa'naa on-óntántávésa aamoí ónááontave'a námúnaa seró. ³² mimbáyái ánásasuwaanana Áánútumo owémó sína'o é'a aamoí é'a kentópa'a kweéme'a kotuwáné'a aúna'i'a umái ménaumne. ³³ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya keinárawate máyáiyé sé'a námúnaa kwésunda árair-aimban-iyé.

kawe'á umái máéro siráin-kwasai.

16 moóra-ininko áwí'a Vípi kesímánaakaanta éna Áánútuna kwaási Sénkíríyaa-naopakewai kwé-tuwa'naa-isa'a kwenáái simátimune. ² keinárawate kwesé Ísóigona kwaási ontávé'a kentópa'o kwínimba aamoí umánke'a keséya maiyó sé'a évaka-tantaa'o kwempímbó ímo kwáyáinda áwa'naa oro. sáwívarawai túwa'naa ena kenkwár'á súwa'naa intávé'a pó'a áwa'naa oro.

³ moóra-ininko áwí'a Párisiraawe awaikó áwí'a Ák-wíraawe kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. mindáraiye kewé Ísu Káráisitina mayáiyá kwémayaumne. ⁴ ááema sínkamiyakai puwúyavo-imagaa íma ésarai súwa'naa uráaya'a aamoí kwéumatinkaumne. kewé su'mai ímanivo ó'onkaa-kwaasi ó'on-o'om-baravakewai Áánútuna kwaásigwara'a aamoí kwéumatinkaawe. ⁵ mindáraití naaúmpa'a Áánútuna imáyáa ésa torupamáí kwémaewaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

moórawai áwí'a Épinitasi kwemá kesí kwaási-i'a kwéintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá Ésiyaa-maravakewai aiva'á Ísu Káráisitina-aaiyavena áraire siráiwaiman-iye. ⁶ moórá-ininko áwí'a Máriaantave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá keinárawatavena imáyáa éna anóm-bayai kwé-mayaiye. ⁷ kae'á Yútaa-kwaasi túwí'a Ádónaikasiye Yúniyasinteyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. kemá Ísu Káráisitina-aaiyave'a íma áraire siráundara'a áraire siráayawai Ísuna aantá-kwaasiyom-ba minkáé'nárai tuwánaraan-kwaasirai ésarai ááéma kesé ándáma uráaiye.

⁸ moórawai Ámpíríyetasintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesí kwaási-i'a éna Ísóigoe tarúmai máyáiyé. ⁹ moórá Épáanintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesé Ísu Káráisitina mayái kwémayaiye. moórawai kesí kwaási-i'a iwáimá áwí'a Sítékisintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. ¹⁰ moórawai Ápérísi Ísu Káráisitina aampa'á asiramái kwégwaraiwaintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. Árisítopurasina akúntáv'é'a kawe'á umái máéro kwésimatimune. ¹¹ moórá Yútaa-kwaasigo áwí'a Érótiyoninteyave'a Násísáasina akúmbá Ísu Káráisitina kwaásiyeyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

¹² moórawai Táráivinae moórawai Táráivosiye mindárai Ísóigona mayái kwémayaayawaiyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. moórawai Pésísi Ísóigo Ísuntavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiwaintave'a kawe'á umái maiyó kwésimamune. ¹³ moórawai Árúvusi Ísu Káráisitina mayáimó kwémae-namo usáyaaitaraiwainté anówa kesinóraamba uráin-ininkoteyave'a kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. ¹⁴ évakarawai túwí'a Ásínkiritasiye Vírígónowe Émísiye Pátáropasiye Émásiye miwísé Ísóigona kwaási máyáawaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune. ¹⁵ évakarawai túwí'a Vírórógasiye Yúriyaawe Nériyasiye kwenámáánaakowe Órímpasiye miwísé Áánútuna kwaási máyáawaiyave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

¹⁶ keinárawapimba moórá-morawaiti imáyáa kwé'e'a tiyáamba tíméro. Ísu Káráisitina kwaási amáparawai keinárawatavesa sésa kawe'á umái máéro kwésimatimewe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá asiramái simátimune. évakarawai simátímakaunda-aimba íma kwa'mái sésa kampar-áimbá kwésimatimewasa isésa taaínkaar-esa évakarawai kawer-ámbá tuwésa sáwí-

ampa'a kwégowe. kárákwíye'a mirán-kwáásí tínaaem-ba umátíméro. ¹⁸ mirán-kwáásí kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayái íma kwémaesa sáwí-imayaayavesa tirááiyavaimo om-báyái kwémaesa kampa'á simátiyuwanae sésa kwaasái kwésimatimesa simái tirumbá kwéairaraawasa ímo kawe'ó umáimo aaimó ísáawai minkámpár-áintávésa áraire kwésewe.

¹⁹ keinárawa'o áséi-kwasaimo asiramáimo taag-wiyávón-aimba amáparawai kwéisaantave'a imáyáa é'a aamoí kwéumatinkaumne. kawe'-má'yá'yáv'é'a imáyáa úmae iyé'a sáwí-mayaiyave'a íma imáyáa kwéomba mindá sirááíma kwétaiye. ²⁰ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya túwa'naa ína'a sáwíyanka'a Sáatáánigomba usáyaaitanaaowe. kentáásí Ísóigo Ísu úwoi túwa'naa úmae iyíntave'a námúnaa kwésune.

²¹ kesé mayái kwémayaiwai áwí'a Tímóti kawe'á umái máéro kwésimatimiye. évaka-Yutaa-kwaasi túwí'a Árúsiyasiye Yésónowe Sósipataawe kawe'á umái máéro kwésimatimewe.

²² kemá Tétiyasi Póro sin-áimbá maanáúvái kwéa-gaye'a keináraware kesé Ísóigona kwaási úndayave'a kawe'á umái máéro kwésimatimune.

²³ moórawai áwí'a Káyási kawe'á umái máéro kwésimatimiye. kwená naaúmpa'a kwégwaunasa Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí kwémaewe. moórawai áwí'a Érásátasi kwená naaópake-waiti óntanka'a kárákwiraiwai kawe'á umái máéro kwésimatimiye. moórawai áwí'a Kótasi Áánútuna kwaásigo kawe'á umái máéro kwésimatimiye.

[²⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti úwoi túwa'naa úmae iyimba árair-aimban-iye sé'a námúnaa kwésune.]

²⁵ Áánútu áwí'a anómba úmae iyóno. Ísu Káráisitina-ai áséi-aimba kwésimatimun-aimba ísare'a áraire kwéseмба póna Áánútu kanaán-umai asiramátínkáimba pó'a kwenáaiyave'a asirayán-ímáyáá kwéowe. naaóv'á Áánútu mináséi-kwásái aúpá'á makówasa kentáá síkwá'náwe miwí tísaavutantamba uráawaiye mináínkóná ááimba íma ísaraawe. ²⁶ Áánútun-ai simátímakaawai mináimbá agaimakáawe. Áánútu maí'mai'a kwéiwai ívé'a paáriníye kwésimba pósa amápa'-maravaken-kwaasi mináínkóná ááimba ísanááowe. mináíntávésa áraire sésa taagwiyavónááontavena mináínkóná ááimba paáruraiye. ²⁷ Ísu Káráisitimo uráintaveta Áánútu áwí'a anómba úmaeta kwéiyune. Áánútu mimbórá-Ísóígó ména kweyáá amápa-tanta-atavena ísaraiwai kwenáwí'a anómba úmaeta kwéiyundaya árair-aimban-iye.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Évésasi-naopa'a ména maanámbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi mátimakaiye. Kórinti-naopa'a anón-daopa'a Ákáyaa-marava'a kwáyon-daopa'a Kíríki-kwaasi sáwíva'a máyówasa évaka-Yutaa-kwaasigwara'a máyáapa'an-iyé. ááéma Póro Ísun-aaí kosimátíma'mae iyúwasa Ísuna aampa'a kwégwesa mésa naaémba taaínkaa'a ésa sáwí'a umái máúwana Póro mináimbá iséna maanámbá agaimái tuwówasa mátimakaawe.

1 kemá Póro maanámbá agaimarúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kembá aantá-kwaasi-i'a umái ításinkena séna Ísu Kárásitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. kentáásí kwaási áwí'a Sósénisintave'a súnana maanáúvámá kwéagayaiye. ² Áánútuna kwaási Kórinti-naopa'a máyáawai ísáaro. Áánútu kwendéí-í'a umátínkaraisa'a Ísu Kárásitiye tarúmáimo máyáawai ísáaro. amápa'-maravakewai Ísóigo Ísu Kárásitimpá'a námúnaa kwésewaiye keináraware Áánútu ítátínkaraiye. Kárásítí miwír'á kárákwiraiwai éna kentáárákwár'á kárákwiraiye. ³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Kárásitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatínkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴ keinárawatave'a ísámai aasiyaasí Áánútumpá'a súwi kwésune. Áánútu Ísu Kárásítina mayáiyávéna imáyáa éna kwétuwa'naa-imba mindáyave'a Áánútumpá'a súwi kwésune. ⁵ Ísu Kárásitiye tarúmáimo máyáan-tavena Áánútu kawé'ó umátínkáimba keinárawapimba anómbe uráintave'a pó'a kwenáái isé'a kawé'a umái kwésimatimewe. ⁶ Ísu Kárásitin-aaí simátímakaunata tirumpimbá tátóke'a asiramái mé'a pó'a kwenáái kawé'a umái kwésimatime'a ⁷ Ísóigo Ísu Kárásítimo marap'ó kumínimba amu'maré'a máyáamba Áánútun-amanko kwétimin-asirayamba maimái tátókaawe. ⁸ asiramátínkáva'a iyínana póna naaén-kanaamo Ísóigo Ísu Kárásítimo kumínín-kanaa tínana kempímbá sáwí-aimba íma kwéniye. ⁹ Áánútu sintení'o kwéena kwenááninko kentáásí Ísóigo Ísu Kárásítinte tarútínkaindayavena tááyaraimba sintení'o kwéiwai póna mirá uráiyé.

taaín-taimba uráan-kwasai.

¹⁰ kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Kárásítina asirayámbá símakaintave'a asiramái kwésimatimune. mimbór'á-áimbá sé'a íma taaínkaari'a é'a mimbór'ávím-bá mé'a mimbór'á-imáyáa é'a mimbór'á-máyái máyáaro. ¹¹ keinárawatopakemba moórá-ininko áwí'a Kórówina akúmpákén-kwáásí évakarawai tasimásimesa sésa keiyái aaisan-áimbá kwésesa taaínkaar-umai máyáawe tasimásimakaawe. ¹² mináísán-áínkóná ááimba évakarawai sé'a Póro kentáásí anón-da'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ápórosi kentáásí anón-da'an-iyé

sewa'á évakarawai sé'a Pítaa kentáásí anón-da'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ísu Kárásiti kentáásí anón-da'an-iyé kwésewe. ¹³ Ísu Kárásiti mimbór'áwái anón-da'a máyáivo íma taaínkaa'a umái máéro. kemá Póro íma keinárawatave'a imáyáa é'a taaira'á pukáumne. íma kentáv'é'a ísámai nombá pékaavo Ísuntave'a ísámai nombá pékaawe.

¹⁴ évakarawai sé'a Póro kentáásí anóni'a índayavena nombá pésínkaraiye sevó sé'a sáwívarawai íma nombá pétínkaraunda mindáyave'a Áánútumpá'a súwi kwésune. keinárawapinkemba íma sáwívarawaiman-ivo kae-kwáásí túwí'a Kárísipasiye Káyásiye minkáé'náraiye su'mai nombá pétínke'a sáwívarawaimo ímo pétínkaraundayave'a Áánútumpá'a súwi kwésune. ¹⁶ ánivo moóráwái áwí'a Sétevanasiye kwená akúné nombá pétínke'a imáyáa é'a á'owima íma pétínkaraumne. ¹⁷ Ísu Kárásiti íma simásimena séna nombá pétínkamae naauwó íma simásímakaivo áséi-kwasai simátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Ísu Kárásiti taaira'á pukáin-ainkona ááimba íma ísáavo sé'a Kárásitin-aaí avora'á kwésimatime'a kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áimbá íma sé'a tavisí-áimbá íma kwésimatime'a avora'á Kárásitin-aaí kwésimatimune.

Ísumo pukáimba Áánútuna asirayánkómán-iyé kwaasái.

¹⁸ sáwí'o umáimo kwémaewaina aambó kwégwaraawai Ísu Kárásítimo kwaásiyavenamo imáyáa éna pukáin-aintavesa sésa úwoi-aiban-iyé kwésevo Áánútunopa'o kwégon-amba kwégwaraundawaiya mináín-távéta séta Áánútu kwésuwa'naa in-ásiráyámbá iyéyá kwésune. ¹⁹ sáwí'o umáimo kwémaewaina aambó kwégwaraawaiyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa ánásasuwe'a ó'on-o'on-imayaagwara-kwaasiti imáyáa maitiyuwánaumne agaimaréna siráiyé. ²⁰ marapá-tántáátávésa kawer-ímáyáa kwéowaiyavena Áánútu séna minímáyáa úwoisan-tantaa'an-iyé siráiyé. kawer-ímáyáágwáráwái íma aiva'á kwíyasa pósa ámáámbo ísaraawai íma aiva'á kwíyasa pósa marapá-tántáátávésa kwaasái símae kwénaowai íma aiva'á kónááowe.

²¹ Áánútu kawer-ímáyáá éna séna marapá-kwáásí mi-wítí kawer-ímáyáávínkémhá íma kanaán-umai kesí ááimba suwánanaaowe súmbanivo ímáýáa éna séna kesááiyavesa áraire síyawai sáwí'o umáímo máýáampinkemba iyátinkanaumne Áánútu súwata mináséi-kwásái kwésimatimunasaya évakarawai úwoi-aimban-iyé kwésewe. ²² Yútaa-kwaasi sésa ímo awánaanda-i'o inatá Ísu Kárásítin-aaiyavesa áraireya sénaumne sewasá Kíríki-kwaasi kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa kwéavakaa-ombanivo ²³ kesáá Ísu Kárásítimo kentááyávénamo ímáýáamo énamo pukáin-ainta kwésimatimunasaya Yútaa-kwaasi mináimbá isésa Ísu Kárásítin-aai tínaaemba kwéu-mamewasa Kíríki-kwaasi mináimbá Áánútuna kawer-ímáyáávínkén-áimbá isésa úwoi-aimban-iyé kwésewata ²⁴ Yútaa-kwaasivinkene ó'onkaa-kwaasivinkene Áánútu ításinkaraiwaiya séta Áánútuna kawer-ímáyáávínkémhá Ísu Kárásítin-aai tínaaemba kwéu-mamewasa Kíríki-kwaasi mináimbá Áánútuna asirayánkó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaintaawe. ²⁵ marapá-kwáásí sésa Áánútuna ímáýáa úwoi-imayaaman-iyé kwésen-imayaa kawer-ímáyááó póna kwaásiti kawer-ímáyááómbá usáyaaitariye. kwaásí sésa Áánútu aamoisayámbá iyémó kwésen-aamoisayanko kwaásiti asirayámbá usáyaaitariye.

²⁶ kesí kwaásiyono. Áánútumo kwená kwaási-i'o umátinkaronka'a máyówaina ááimba ímáýáa oro. keinárawapimba marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórámora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a asirayánkwáásí íma sáwíva'a máémba moórámora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a túwí'o kwáyon-kwaasi sáwíva'a íma máémba moórámora-umai méraawe. ²⁷ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-káwér-ímáyáágwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí kawer-ímáyáá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkariye. marapá-kwáásí sésa aamoisayán-kwáásímán-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-ásíráyánkwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí asirayámbá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkariye. ²⁸ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe sésa simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye ímo méraawaiye Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkariye. marapá-kwáásí sésa anón-kwaasiman-owe kwésen-kwaasi ánásanaaontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkariye. ²⁹ Áánútu aúranka'a miwí kentúwí'a íma mósá maránááontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkariye. ³⁰ Áánútu Ísu Kárásítinte tarútinkaraisa'a máyáawana póna Ísu Kárásítin-aai kentáásí kawer-ímáyááóná ááini'a Áánútu umánkaraiye. Ísu Kárásítin-aai pukáintavena Áánútu kwená úranka'a arupíya umásinkenaya kwená kwaási-i'a umásinkenaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta maisiyuwéna siráísata

máyaumne. ³¹ mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimo kesúwí'o mósá maránáe sénamo éna íma mirá éna Ísóigo áwí'a mósá maráíno agaimaréna siráíye.

Ísu taaira'á pukáin-kwasai.

² kesí kwaásiyono. kentópa'o komé'a Áánútun-aai paáurain-aimba kosimátimewandara'a kesúwí'a maé iyígwáe-aimba íma simátimé'a Áánútun-aai avora'á simátimékaumne. ² ááéma ímáýáa é'a sé'a kentópa'a komé'enda íma mirám-baaran-tantaakona ímáýáa é'a simátimé'a Ísu Kárásítintave'a ímáýáa é'a kentááyáváyé séna taaira'á pukáin-aine su'mai ímáýáa é'a kosimátiménaumne sé'a ³ kentópa'a koméewandara'a sáá'a kwégow'a tavaravamá kwéuwa'a aamoisayánkwáásí mé'a ⁴ aaimó simátimewandara'a Áánútun-aaiyavesamo áraire síyawaina ááimba íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkémbán-ivo Áánútuna asirayámpinkémbán-iyé sé'a simátimé'a Áánútun-amankona mayáiyé asirayáné agaráátinkááwána'a awánaraawe.

Áánútuna kawer-ímáyáágóná kwaasái.

⁶ Áánútuntave'a asiramái máyáawaiyave'a kawer-ímáyáávínkémhá kawer-áimbá kwésimatimune. minkáwér-ímáyááó marapá-kwáásívínkéné marapá'ó kárákwiraawaimo ánásanaaowaiwinkene ímanivo ⁷ minkáwér-ímáyááó Áánútumpakemban-iyé. Áánútu maramá íma urónka'a séna to'mayaa é'a naaémba paáronana mindá'á kawe'á umátinkainasa ságayan-ayampa'a ménaaowe siráimba kentááyávéna séna minkáwér-ímáyáá aúpá'á makáimba póna kwáyowasa ⁸ marapá'ó kárákwiraawai íma kawe'á umái ísaraawe. ísaresaraai Ísóigo ó'oran-aainkwarawaimba taaira'á íma tuvúwúwana pukáísino. ⁹ mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu to'mayaa umái kwembó tirumbó ámén-kwaasi timíníye. túrandei íma awánésa táá'a íma isésa íma ímáýáa uráan-tantaa'a Áánútu to'mayaa úmakaimba timíníye agaimaréna siráíye. ¹⁰ ánivo Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya ména Áánútumo to'mayaa úmakainta agaráásinkaraintaawe. Áánútun-amanko amápa-tantaa'a awánéna Áánútumo kwenarumpimbó ímáýáa éna to'mayaa úmakaimba awánaraiye. ¹¹ kwaásimo ombá moóráwaina ímáýáa íma kwéawanaivo kwenamankówé su'mai kwéawanaíye. miráumai Áánútuna ímáýáa íma kwéawanaavo kwenamankówé su'mai kwéawanaíye. ¹² Áánútu marapákén-ásíráyámbá íma siménaya kwenamankómbá ai'marówana keséya ména asirayámbá símakaiye. Áánútumo to'mayaa umáímo kwésiminta awánanaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbáyáíye.

¹³ mináíntá kwésimatimunda íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áimbán-ivo Áánútun-amanko simásimákain-ainta kwésimatimune. Áánútun-amankomo

tirumpimbó máyáin-kwaasiyaveta Áánútuna árair-ainta kwésimatimune. ¹⁴ Áánútun-amankomo tirumpimbó ímo máyáiwai kwemó kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwémaesa mintántáátávésa sésa úwoisamban-iyé kwésesa marapá-kwáásí Áánútun-amankomo kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwéisaavo Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwaiye su'mai mintántáá'á isésa kawé-tántáá'án-iyé kwésewe. ¹⁵ Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai kanaán-umai amápa-tantaakona ááimba taaínkaar-umai sáwí-aaine kawer-ááiné kwéisaavo marapá-kwáásí Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai tuwánésa miwítí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe. ¹⁶ naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma ísáamba pósa íma kanaán-umai kwená imáyáa arupí kwéumankaawe agaimaréna siráimbanivo Áánútun-amankomo sirumpimbó máyáiwaiya Ísu Káráisitina imáyáaya kwéisaumpo marapá-kwáásí kentáásí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

Áánútuna mayái-kwáásítí kwaasái.

3 kesí kwaásiyono. Áánútun-amankomo tirumpimbó anómbo umáímo máyáin-kwaasimo kwésimatimundantemba kentópa'a komáyaawandara'a keinárawa'a íma mirá simátimé'a Ísu Káráisitintave'o ímo asiramáímo máyón-kwaasi untáv'é taíntuweyaintuwe'a simátímakaumne. ² umarambó asirayántómbó ímo tímémbo náámbo tíméntemba Káráisitinaaíma íma asirayán-áímpímbán-ivo etóyóí-aimpinkemba simátímakaumne. ááéma íma kanaán-umai ísaraantave'a mirán-áímpímbán Káráisitinaaí simátímakaumne. ívékwar'a mirán-umai mé'a pó'a íma kanaán-umai kwéisaawe. ³ Ísu Káráisitintave'a íma asiramái imáyáa kwé'e'a marapá-tántáátáv'é'a imáyáa kwé'e'a mé'a tirumbó sáwí'o kwéumatinke'o aaisan-áímbó kwésemba marapá-tántáátáv'é'a imáyáa kwé'e'a marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe. ⁴ évakarawai Ápórosi kentáásí anón'da'an-iyé se-wasá évakarawai Ápórosi kentáásí anón'da'an-iyé kwésemba marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁵ kenkáí súwí'a mósá maré'a taaínkaar-umai máé-vainivo Áánútuna mayái-kwáásíríyí su'mai úye. Ísóigo Ápórosintavena séna kesí mayái mayaaó séna kentáv'éna kesí mayái mayaaó súwakai kwená mayái mayááwáya'a Ísóigon-aaiyave'a áraire siráimba kwená mayái-kwáásíríyí úye. ⁶ kígauva'o ánáyumbo ontembá Ísóigon-aai simátimewanana námáímo umáímo siyútúwáantemba Ápórosi miráumai túwa'naa úwana Áánútumo ánáyumbo anómbo umátínkáintemba kwemá imáyáa tímúwa'a kwenááí tirumpimbá tá-tokaawe. ⁷ ánáyumbo iwáiyé námáímo umátínkáiwaiye mindárai íma anón-kwaasi óivo Áánútu anómbo kwéumatinkaiwai kwemá anóndakoman-iyé. ⁸ ánáyumbo iwáiyé námáímo iwáiyé mimbóráí'a umái máyaayamba póna Áánútu miwítí mayáígóná

meéyámbá tímíniye. ⁹ kesé Ápórosiye Áánútuna mayái-kwáásí úya'a keinárawa'a Áánútuna kígauraamba owatá miráyáámó úndaya Áánútundeiya úmpo mirápá'á kenkáiyáv'é'a íma imáyáa ombá keinárawa'a kwétaainaawe. íma taaínkaar-oráámbá kwétaainaawe. keinárawa'a Áánútumo kwéin-dankaani'a kwéowe.

¹⁰ Áánútu súwa'naa úwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. naambó kwéon-kwaasira'o kárákwiraiwaimo kawer-ímáyáámó énamo ávombo áyáintemba Ísu Káráisitinaaímo simátímakaunda ávonkaamba aitínkáva'a kówánasa minávónká'ó naambó kwéowai mimbáyái kárákwiyoro. ¹¹ ó'on-avomba íma ayánááovo mimbórá-ávómbó Áánútumo á'o aimakáimba minávómbá Ísu Káráisitiman-iyé. ¹² minávónká'á naambá ónááovo évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáímo imáyáamo kwéowai kwááyu-yantaa'a taaineiyé owáinéiyé íyasa évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo asiramáímo imáyáamo kwéowai asiramáímo kwaíkwaí'o ínín-tantaa'a kóri-ontandeyé ó'on-o'on-ontandeyé ónááowe. ¹³ Áánútuna kwaásiti mayái naaémbe paáíndara'a iramó évaka-tantaa'o kénamo évaka'o ímo kaintembá Ísu Káráisitimo kumínín-kanaamo tándara'a Áánútuna kwaásiti mayái paáínnana évaka'-mayai ánásainana évaka'-mayai úwoi kwéniye. ¹⁴ minávónká'ó naambó kwéomba asiramáímo kwaíkwaí'o ínín-tantaa'nei kwéowai miwítí mayái kwáyainasa miwítí kawé-méyámbá mayánááovo ¹⁵ kwááyu-yantaa'nei kwéowai miwítí mayái ánásainasa mimbáyáígóná meéyámbá íma maésa miwíyé su'mai kawé'á umái ménaaoawe. kwaásiti náaindaambo kágwisasamo miwíyé su'maimo kawé'ó umáímo máéntemba miwí mirá ónááowe.

¹⁶ keinárawa'a ímo taaínkaar-umaimo máéraamba taaínkaar-umai kwémáémbanivo Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáimba Áánútuna mono'-nánkáámbá kwéomba imáyáa oro. ¹⁷ Áánútuna mono'-námbá aoka'-námbá isa'á keinárawa'a mindánkáámbá owasá évakarawaimo keinárawa'o sáwí'o umátinkaawa'o sáwí'o umáímo máyáambo éna Áánútu miwí ánásasuwanimba ímo taaínkaar-oráámbá kwé-taainkaar-owe.

¹⁸ kentí imáyáao kampa'á simátiyúwáívo sé'a kárákwiyoro kwésune. marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésewai Áánútu aúranka'a kawer-ímáyáá ónááontavesa marapákén-káwér-ímáyáá íma aiva-tántáá'án-iyé seró kwésune. ¹⁹ marapá-kwáásí kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena Áánútu séna sáwí-imayaaman-iyé kwésiye. mináíntáv'éna naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí miwítí imáyáa mósá kwémaraawana Áánútu sisaná miwítí imáyáao kampa'á kwési-matiyuwaiye

agaimaréna súwana ²⁰ moóráva'a agaimaréna séna

kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena

úwoi-imayaawe Ísóigo siráiyé

agaimaréna siráimba ²¹ mindáyave'a kwaásimo kwéowain-auma íma maé íyóro. amápa-tantaa'a

túwa'naa ínimba kwáyáiyé. ²² kemá Pórowe Ápórosiye Pítaawe túwa'naa ínimba ónaundaya máyaumne. marawé amápa-tantaa'o kwáyáine úwoimo mé-naaona'i. puwónááona'i. mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé. ívé'o kwáyáin-tantaare naaémbo paárinin-tantaakwarare mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé ²³ keinárawa'a Káraísitina kwaási owaná Káraísiti Áánú-tundeiman-iyé.

Ísóigona aantá-kwaasiti kwaasái.

4 keinárawa'a kentááyávé'a imáyáa é'a sé'a Káraísitina mayái-kwáásí ésa Áánútumo aúpá'ó makáimba agaráátinkena séna mináimbá simátima'mae nááóro. mimbáyáír'á kárákwiyoro siráiwai owé-ímáyáá oro. ² moóráwaina mayáír'á kárákwirai-waimo sisasamó ontembá mirán-oro. ³ Áánútuna mayáír'á kárákwiraundawaiyave'a keinárawara'o ó'owiya'o sé'a kawé'-má'yá'yá'i. sáwí-mayaiya'iyó sé'o kwéseмба íma anón-imayaa é'a kesí mayá'yávé'a íma awáné'a kawé'-má'yá'yá'i. sáwí-mayaiya'iyó kwésune. ⁴ kesirumpinkén-ímáyááómó sénamo kawéré su'mai uráanemo sínimba kawé'-má'yá'yá'i. sáwí-mayaiya'iyó-aimba íma kendéímán-ivo Ísóigondei póna kwésuwanaiye. ⁵ mindáyave'a Ísóigomo ímo kunkáin-darare Ísóigomo siráin-kanaamo ímo tiráindarare íma taaínkaare'a sáwí'an-owe. kawé'an-owe íma seró. Ísóigomo kumíndara'a kwaásiti aúpár-ímáyááwé kwaásiti ááine paárinana mitáwai Áánútu kwaásiti kawé'-má'yá'yávéna kawé'an-owe síníye.

⁶ kesí kwaásiyono. arupí ónááontave'a simátimakaunda-aimba Ápórosiye kesémo siráunda íma kenkáír'áiyé su'mainivo amápa-kwaasiyavaigwara'a siráumne. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba mirán-oro. moórá-anondako áwí'a maé iyé'a moórá-anondako áwí'a simái sáwí'a kwéomba kentúma maé kwéiyomba mirá ímo oráám-bá kwéowe. ⁷ keinárawa'a íma usáyaaitaraawain-ovo mirámó kwéon-kwaasi-i'a Áánútu umátínkaraiye. Áánútu mirán-kwáásí-i'a umátínkaraivo kentúma íma maé iyé'a sé'a kesáa keyáárikata mirán-kwáásíyá máyaumne íma sero.

⁸ keinárawa'o maarán-áimbó sembá kampa'á sé'a kawé-kwáásí-i'a umáiyá máyaumne. íma Ápórosiye Pórowe simásímakaayan-imayaavinkemban-ivo kentáásí imáyáavinkenta Áánútuna imáyáa iséta mindáraiya usáyaaitaraumne kampa'á kwésewe. keinárawa'o usáyaaitaraankakai keiráigwár'á miráu-maiya usáyaaitauyasino. sáwí-yantaakomba usáyaaitaigwae sé'a súnnda íma usáyaaitaraawe. ⁹ imáyáamo únda Áánútu kwená aantá-kwaasiya amápa-kwaasi tínaaempata sínkarainta tínkamowasamo púwón-kwaasimo kwaási túranka'o mótkinkesamo tínkankaantemba kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare kwaási túrankare Áánútu kentáa mirá umásínkaraintaawe-imayaa kwéune. ¹⁰ Ísu Káraísitin-aimo kwésimatimundayavesaya sésa sáwí-imayaagwara-kwaasin-owe kwésevo keinárawa'a kesávé'a sé'a Ísu Káraísitiye tarúmaiya méta kawer-ímáyáágwárá-

kwáásíyá úne kwésewe. kesáa aamoisáyán-kwáásíyá úna'a keinárawa'a kesávé'a sé'a asirayán-kwáásíyá úne-imayaa owáímá pó'a kentúwí'a maé iyé'a kesúwíta kwétuwaawe. ¹¹ Áánútuna mayái maimaé kwénaaundaya ááéwe ívére nontáváiyé toóntáváiyé sáái kwésinkaisata íma naambá makéta íma kawer-únáánkwátói makáunasaya kwésinkamowata ¹² toómbá íma úwoi mayánaundayaveta anóm-bayai kwémaeta óntamba kwémayaunasaya simáímo sáwí'o kwéumasinkaanta Áánútu kawé'a umátinkaniye-aimba kwésimatimunasaya sáwí'o kwéumasinkaanta asiramái méta íma ivátuwaunasaya ¹³ kentáa sáwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwéseмба anondá kawer-áimbá kwésimatimunasaya ááéwe ívére kentááyávésa sésa ovairáán-kwáásín-ovo miwí táái íma ísáaro kwésewe.

¹⁴ kesí iyámpóiyone sé'a imáyáa kwéundawai tááko pééi sína'a isé'a kawé'a ónááontave'a maanáúvái kwéagayumne. ¹⁵ Káraísitina kwaási owasá sáwívarawai Ísu Káraísitin-aaí kwésimatimemba íma sáwívarawai kentivoísái máyáavo aiva'á Káraísitin-aaí simátimewana'a Káraísitiye tarúmai máyáantave'a keyáa kintivomá úne. ¹⁶ mindáyave'a kwakwiyé'a sé'a kemó úndantemba mirán-oro kwésune. ¹⁷ mindáyave'a moóráwaimba Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kweéména kwíníye. kwemá Ísóigoema tarúmai máyáiwai íma siyuwéna asiramái ména kesááninkaamba umái máyáiwai kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kwéna Ísu Káraísiti aúranka'o máyaunda-aine Áánútu-na kwaási naó'-nao'a máyáawai kwésimatimunda-aine kosimátiména kemó máyaundanten-umai máéro-aimba kosimátiminiye.

¹⁸ keinárawapinkemba évakarawai sésa Póro úwoi aúvái vinken-aimba kwésivo kentáásopa'a aaimó simásimindayavenaya íma tíníye kwéseмба kentúma maé iráawe. ¹⁹ ánivo Ísóigomo owémó sína'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kwé'a túmo maé iráawai siráan-aine su'maiyave'a íma kónaumpo miwítí asirayámbá Áánútunopakena'iyó. awánaandayave'a kónaumne. ²⁰ Áánútumo kentáará'ó kárákwiraimba maarán-iyé. íma aaineiyé su'mai kárákwiraivo Áánútuna asirayánká'ó kwémaewai miwír'á kárákwiraiye. mindáyave'a Áánútuna asirayánkará máyáa. íya Áánútuna asirayánkará máyáao sé'a kotuwánanaumne. ²¹ imáyáa oro. keinárawatopa'o ímo kuráandara'o sáwí-imayaamo tuwé'o kawé'ó umáímo méwa'a kentí imáyáa é'a paru umáiyá koménaumne. ímo mirámó uréwa'o é'a asiramái arupí koumátinkanaumne. mindáyave'a imáyáa oro.

avowán-awaininkomba mairáin-kwasai.

5 keinárawapinkemba moóráwai anómba sáwí'a éna avowán-awaininkomba mairáiyé sewa'á ísaraumne. keinárawa'a Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai mirá-sáwí'ó kwéiwaintave'a étuwaao íma sewaná úwoi mirá kwéimbanivo Áánútuna aambó ímo kwégwaraawai íma mirá kwéesa mirámó kwéowaiyavesa sáwí-meyamba mayánááowe kwésewe.

² keinárawapimba moórawai ména anó-sawi'a kwéisa'a kawé'á umáíya máyaumne kampa'á kwése'a kentúma maé kwéiyovo sáwí'a uráin-kwaasiyavena kentirunkómó umbaimó táina'a minkwáásí ai'má-tuwaaro. ³ kemó kentópa'o komékai minánó-sáwí'ó uráiwaimba aaivimbá mayanké'a sáwí'a kwéone súsi-na. kemá némpa'a mé'a kesí imáyáao kentópa'a kwáyáisa'a misáwí'ó uráiwaimba á'a aaivimbá mayánkaraumne. ⁴ torupamáimo máiyampimba kesí imáyáao kentópa'a kwáyainana Ísóigo Ísuna asirayám-bá keinárawate kwáyaintave'a misáwí'ó uráiwaimba aaivimbá mayánkáaro. ⁵ Áánútuna kwaási kárak-wiraampinkemba ai'mátuwenana Sáátáánigo umbai-yántáá'á amínana sáwí-amba tuwáinana Ísóigo Ísumo kumíndara'a kwembá airánintave'a mirá é'a aaivimbá mayanké'a aúwáaro.

⁶ kawé'á umáíya máyaumne kwése'a makáawanamo moórá-kisaamo kampindénamo imbá amápa-kisaa-va'o kóyáwé intembá keinárawapimba moórawai miráumai sáwí'o indawai keinárawapimba tivó sé'a ai'mátuwaaro. ⁷ týótaasa-tanon-kanaa tóyo ésa Yútaa-kwaasi toómbó intórán-tantaa'a tuwésa aúna-tomba marésa sipisípi-araa'a tuvú'mái kwénaawe. miráumai Ísu Káráísiti kentááyáváyíé séna pukáimba pó'a aúná'í'a umái mé'a mindáyave'a misáwí'ó uráimba kwétuwe'a kawé'á umái máéro. ⁸ sáwí'ó kwéone sáwí-yan-taatavaiye íma aamoí é'a kawé-tántáátáváyíé árair-aintavaiye su'mai aamoí oró.

⁹ ááéma moórá-avai agaimái simátimé'a sé'a aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaise íma máéro siráunda ¹⁰ mináimbó siráunda Áánútuna kwaasivinkembo mirámó kwéowaise íma máéro siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane túran-andawe ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí ésa mirámó kwéon-kwaasiyave'a íma sé'a Áánútuna kwaasivakewaimo mirámó íyávé'a siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi amápa'-marava'o máyáamba íma tiyuwé'a miwísé úwoi máéro. ¹¹ ániwo agaimakáunda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. moórawai Áánútuna kwaási úne kwésiwai aarai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane aúran-andawe éna marapá-tántáátávésa aamoí éna Áánútuntavena íma aamoí éna simái túwí'a sáwí'ó umátinkena uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á kwéiwise íma mé'a kwesé íma toómbá naaró. agaimakáunda-ainkona ááimba mirán-áíntávé'a siráundawe.

¹² ímo Áánútunopa'o tiráawai kemá íma aaivimbá maitinkánaumpo Áánútu aaivimbó maitinkánimba mindá kwendéimán-iyé. keinárawapinkemba Áánútu-na kwaási sáwí'ó uráawai aaivimbá maitínkáaro. keinárawapinkemba moórawai misáwí'ó uráindawaimba ai'mátuwaaro.

Ísóigona kwaásivimbo umbai-yántáá'ó kwáinda arupí umátínkáaro siráin-kwasai.

6 moórá-aimbo sáwí'ó kwéomba simátiménda ísáaro. keinárawapinkemba évakarawai sáwí'ó

ombá ímo Áánútunopa'o tiráan-anon-kwaasitopa'a mátinkare'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a kwéovo Áánútuna kwaásiti anón-kwaasira'a mátinkare'a isése é'a arupí umái máéro. ² naaémba Áánútuna kwaási anón-kwaasi-i'a ésa amápa'-maravaken-kwaasi táái isésa kawé'-má'yáyíé sáwí-mayaiye sésa taaínkaar-esa naaémba mirá ónááovo ívé'a sáwíyan-aimba kanaán-umai isése é'a arupí umái máéro. ³ naaémba kwíyóm-paken-kwayo'narawa táái isánáaomba mindá anóntantaa'an-ivo marapá'ó máyáan-kwaasi táái arupí ónááomba mindá sáwíyan-tantaa'an-iyé. ⁴ moórá-yan-taa'o arupí ónáé sé'o é'a Áánútuna kwaásivimbo túwí'ó ímo kwáyainda-kwaasiyave'a arupí umásínkáaro íma sé'a túwí'ó kwáyaindawaiyave'a arupí umásínkáaro seró. ⁵ sáwí'a kwéone sé'a misáwí'ó kwéomba ívatuwe'a kawé'á ónááontave'a maanáimbá kwéa-gayaumne. keinárawa'a sé'a kawer-ímáyáágwára-kwáásiyá úne kwésemanivo íma aai ísámai arupí kwéumatinkaavo ⁶ Áánútun-aiiyavesa ímo áraire siráawair'a mátinke'a sé'a moórá-aimba arupí umásínkáaro sé'o kwéomba mindá sáwí'an-iyé.

⁷ Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasira'o mátinke'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a é'a Áánútuna aamba íma kawé'á umái kwégwaraawe kwésune. kentí anón-kwaasimo ísátinkaiyan-ainkomo éna ayááimó úwoimo kwénimba mindá kítoka'a sáwí'an-ivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasitopa'o aaivimbó maitínkáamba mindá anómba sáwí'an-iyé. ⁸ mirámó ombá Áánútuna kwaási kentívá'awaawi sáwí'a kwéumatinke'a kentúwíkwara'a sáwí'a kwéowe.

⁹ sáwí'ó kwéowaimo Áánútumo kárakwiraipa'o ímo kónááowaimo ontembá kwéowe. kampar-ímáyáá íma é'a simátimunda-aimba ísáaro. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa kwaai keiyái kesuwaininé sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááowasa aarai miráumai keiyái sáwí'a úmae kwénaaesa ¹⁰ umóyámbá ombá túran-anda ésa uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á ésa simái túwí'a sáwí'a umátinkesa kwétinkamesa umóyámbá ésa mirámó kwéon-kwaasi Áánútu kárak-wiraipa'a íma kónááowe. ¹¹ keinárawapinkemba évakarawai mirámó uráan-kwaasiraani'a kwéombanivo kentáási Áánútun-amanko Ísóigo Ísu Káráísitina asirayándéi misáwí-yántáá'á maitiyuwéna Áánútundeii'a umátinkena kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye.

túwawaa'nei Ísóigona mayái mayánáon-kwasai.

¹² keinárawapinkemba évakarawai sé'a amápari-taamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá sé'a évakari'o kwéomba íma kawé'á kwéumatinkaiye sé'a moórá-aimba amápari'o kwéunda kanaán-ivo évakari'o kwéunda miwá kembá tátoranintave'a a'áo kwésune. ¹³ toónkó tirumpimbó kumínintavena isaná tirunkó toómbó nánintavena kwáyáimba póna Áánútu minkáé-tántáá'á ánásasuwaniye. mirá íniwo túwawaatavesa imáyáa ombá maarán-iyé. túwawaa'nei aarai-úmóyámbá ónááomba ímanivo mintúwawáá'néi Ísóigona mayái mayánáowe.

mirámó ónááontavena Ísóigo túwawaaka'a kwé-tuwa'naa-iyé. ¹⁴ Áánútu Ísóigomba pukáimpinkemba usásinankaraintemba kwená asirayándéi kentáá súwawaa'a usásisinkanintaawe.

¹⁵ kentúwawaa'a Kárásiti aiyayaankaambo kwéimba pó'a eénánká'ó kwénaainda-ininkowe íma maé'a mim-bórá-túmá aú'mái máéro. ¹⁶ moórawai eénánká'ó kwé-naainda-ininkoe máyáimba mimbórá-túmá aú'mái máyááiyé. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

minkáé'nárai mimbórá-túmá
ma'mái máyááiyé

agaimaréna siráiyé. ¹⁷ ányo Ísóigoe tarúmai máyáiwai kwenamankó kwesé máyáísana mimbórái'a umái máyáiyé.

¹⁸ aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéomba tí-naaemba umáméro. ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'ó kwéomba túgo íma sáwí'a kwéivo aarai-úmóyámbó kwéomba túgo sáwí'a kwéiyé. ¹⁹ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba póna kentúma Áánútun-amankona naambá kwáyáimba á'a ísaraawe. kentúma Áánútundeima isa'á kesúma kendéiyáámá póta sirááimo kwétaini'a úwoi ónaumne íma seró. ²⁰ Ísu Kárásiti keinárawatavaiyé sénamo pukáimba mimbéyámbá keinárawa'a kwendéímán-ovo marapá'ó máyáamba Áánútu áwí'a anómba úmae iyóro.

aaraimó kwémayaan-kwasai.

7 évakar-aimbo agaimáimo sísa-uraan-aintave'a simátimune. awá-kwáásí aarai íma maésa úwoimo ménaaomba mindá kawe'án-iyé. ² ányo keinárawa'a úwoi kwaásivimbo máyáawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné anómba kwéompimba máyáantave'a umóyámbá únavao sé'o aarai máyáiyasa kwaai máyáiyasamo ónááomba mindá kawe'án-iyé. ³ kwaai'ó kwenáuma íma aambá aunínivo mindá awainínkondéimá isaná awainínkó kwenáuma íma aambá aunínivo awaikondéimá isaná miráumai kwenáwa'na-awa'naa umái méyaaoyé. ⁴ awainínkó kwenáuma íma kárákwiyisana awaikó kwégarakwisana awaikó kwenáuma awainínkó kwégarakwiyyé. ⁵ íma aambá aunésarai ányo kanaán-iyé sésarai Áánú-tuntavesarai imáyáa ésarai námúnaa símae iyóyááoyantavesarai sáwíyan-kanaa agándayaaoyé. minkánáa ánasainasarai mimbórávimbá koyauwé'mái méyaaoyé. íma kanaán-umai kentúra'a kárákwirewana ayáátáaka'a nénka'a méyana kawe'ó umáimo méyan-asirayamba ánasainana Sáátáánigo sáwí'a ígwáe séna tavisivó sé'a simátimundantemba mirán-oro.

⁶ mináíntávé'a íma asiramái simátimé'a sé'a mirán-oro sé'a mirán-áíntávé'o sísa omba simátimé'a sé'a mirámó ónááomba kawe'án-iyé kwésune. ⁷ kemó aaraimó ímo makáundantemba amáparawai mirámó ónááomba siráái kwétaiyé. ányo ímo mirámó ónááomba Áánútu mirám-baaran-tantaakona asirayámbá kwétimiyé.

⁸ simátiménda awá-kwáásiyé ketor-íniné ísáaro. kemó máyaundantemba mirámó ónááomba kawe'án-iyé. ⁹ ányo ímo kanaán-umaimo kentúra'o kárákwiyé'o é'a aarai máyáiyasa kwaai máyáiyasa ónááowe. aarai máyáiyasa kwaai máyáiyasa ónááomba mindá íma sáwí'an-ivo úwoimo mésumo aarai mayáné-imayaamo anómba únavao sé'a aarai máyáiyasa kwaai máyáiyasa ónááomba kanaán-iyé.

¹⁰ aarai máyáísana kwaai máyáísana kwéowai simátimé'a sé'a íma kesí imáyáavinkemban-ivo Ísóigona imáyáavinkemba kwésimatimune. aarai'ó awaikómbá íma auwéna kówino. ¹¹ ányo awaikómbó auwénamo éna ó'omba íma kwaai máyáino. ímo mirámó énamo éna koyauwéna awaikónópa'a tíno. kwaai íma kentuwainímbá'a tí'mátuwaoro.

¹² moórá-aimba simátiménda Ísóigo simátimiyó íma siráivo kemá kwésimatimune. keákwákómó ékai awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awainínkó íma áraire kwésin-ininko awaikóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaino. ¹³ ányo awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awaikó íma áraire kwésiwai awainínkóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaino. ¹⁴ kwaai Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésiwai awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráin-ininkoe tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awaikómá isaná póna kanaán-iyé kwésiyé. aarai Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésin-ininko awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráiwaiyé tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awainínkómá isaná póna kanaán-iyé kwésiyé. ímo mirámó kwéinkakai miwítí iyámpói Áánútuna kwaásiti iyámpóiraamba íma osinó. ányo miwíyávéna Áánútu séna kesí kwaásiti iyámpóiraamban-owe séna kanaán-iyé kwésiyé.

¹⁵ keákwákómó ombá awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awainínkó íma mirá kwésisana awainínkó áraire siráísana awaikó íma mirá séna auwé'a kónáe sésa mirá ónááomba kanaán-umai kóyáwé ónááowe. Áánútun-aaiyavesa áraire sewái owasá íma áraire sewáiyé íma tarúmai máyáamba pósa kóyáwé ónááomba kanaán-iyé. Áánútu paru umái ménaaontavena táayaraimba pósa auwé'a kónáe sésamo ésa kanaán-iyé. ¹⁶ aarai ísáaro. enawaikómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. mináímbá íma ísaraawe. ányo kwaai ísáaro. enawainínkómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. íma ísaraawe. mindáyave'a íma ááéma tuwé'a kóyáwé oro.

Áánútu kwená kwaási-i'ó umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro siráin-kwasai.

¹⁷ Ísóigo amápa-kwaasi tínkámae kuráimba kwená kwaási-i'ó umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro. Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáan-kwaasi mináímbá kwésimatimune. ¹⁸ Áánútumo kwená kwaási-i'ó umátínkarainka'o mé'o Yútaa-kwaasi kentúmo kárámaimo araa'énamo owasamó ó'onkaa-kwaasi kentúmo ímo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba mindá kanaán-ivo úwoi mirá kwé'e'a ó'on-

kwaasi-i'a ónáe íma sé'a máero. ¹⁹ túmo kárámaimo araa'énamo owasá ímo túmo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaimo kwétaagwiyavesamo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. ²⁰ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai miráumai máero. ²¹ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meéyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo ombá íma anón-imayaa ombánivo mim-báyáímó tuwánáaon-ambo kwáyaina'o é'a tuwánááowe. ²² Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meéyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo é'a Ísóigo sáwí'o umáímó máyáampinkemba iyátínkaraiwaiman-owe. ánívo Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a úwoimo máyáawaimo é'a Ísu Kárásiti meéyámbakaisa'a kwená mayái-kwáásín-owe. ²³ Ísu Kárásiti pukáimba keinárawatavena mimbéyámbá uráisa'a kwená kwaási-i'a uráamba pó'a kentí imáyáa tátoranae síya'o é'a a'áo sero. ²⁴ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai Áánútuwe tarúmai máero.

awá-kwáásítí kwaasái.

²⁵ awá-kwáásíyávéna Ísóigo íma asirayán-áimbá simásimakaisa'a kesí imáyáavinkemba kwésune. Ísóigo arumbá umásínkáintave'a sún-da-aimba pó'a kawer-áiné sénááowa'a simátimune. ²⁶ umbai-yántáá'á kwáyáintave'a imáyáa é'a kwésumpo máyáantemba miráumai máero. mirámó íyamba kawe'án-iyé. ²⁷ aaraí makáawai ti'mátuwanae íma síyasa aaraí íma makáawai aaraí mayánáe íma seró. ²⁸ ánívo aaraimó mayánáaombo é'a íma sáwí'a ónááowe. inaamarúmó kwaaimó mayánáaombo é'a íma sáwí'a ónááowe. aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba marapá'ó ménaaomba umbai-yántáá'á kwénimba mindá imáyáa é'a mirán-ovo sé'a aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááomba kawe'án-iyé kwésune.

²⁹ kesí kwaásiyono ísáaro. Áánútumo siráin-kanáa sáwíyanka'a ánásanimba pósa aaraimó makáawai mi-wítí umbai-yántáátávésa íma anón-imayaa ésa aaraimó ímo makáawaimo mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. ³⁰ tirunkómó umbaimó kwétaiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo umbaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. tirunkómó aamoimó kwéiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo aamoimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. óísambo kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa óísambo ímo kwémeyanowai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. ³¹ marapá-tántáá'ó kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa mirám-báyáímó ímo kwémayaawai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máero. marapá'ó máyáan-kwaasimo kwémayaam-

bayai ánásanimba pó'a sún-da-aimba marapá'ó kwáyáin-tantaatavena íma aiva-tántáá'án-iyé seró.

³² marapá-tántáátávé'o ímo anón-imayaa ombá siráai kwétaiye. awá-kwáásí Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa Ísóigomo aamoimó kwéini'a kwéovo

³³ aaraigwáráwái marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwainímbáá'o aamoimó kwéom-bayai kwémayaawana ³⁴ kaer-ímáyááó kwétavisiye. ímo kwaaimó mairáan-inaamaru-inine Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa sésa súwawaare imáyáawe Ísóigomba aménáe kwésevo kwaigwárá-ínímbá marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwai'máá'a aamoí ígwáe sésa mirám-báyái kwémayaawe.

³⁵ aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa oró-áimbá íma kwésumpo túwa'naa ónaunda-aimba kwésimatime'a kawe'á umái ménaaontave'a mináimbá kwésimatime'a Ísóigontave'a imáyáa é'a kwená mayáiyé su'mai mayánáaontave'a mináimbá kwésimatimune.

³⁶ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo ménamo naaémbo kwentávénamo mayánáe-imayaa anómba énamo sénamo íma kawe'á umái máyaunda pó'a mayánáemo síndamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna úwoi mayániye. mayáindamo éna kanaán-iyé. ³⁷ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo kwená imáyáamo asiramáímó énamo kwenáúra'ó kárákwiyenamo sénamo íma mayánaumpo úwoi méniye sínanamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna mirámó énamo ímo mayánimba kawe'án-iyé. ³⁸ miráumai moóráwaimo inaamarúmó siváúmakin-dawaimo mayánimba kawe'án-ivo moóráwaimo inaamarúmó siváúmakin-dawaimo ímo mayánimba ávááraumai kawe'án-iyé.

³⁹ amáánko séna keákwákómó ésarai awaikó máyáindara'a tarúmai méyana awaikó puwínana kwaaiyávénamo ankáinana Ísóigona kwaásigokare su'mai maíno. ⁴⁰ ánívo imáyáa é'a ímo kwaaimó maénamo úwoimo ménimba arunkó kawe'á kwéinana méniye. Áánútun-amanko mináíntávéna mimbórá-áimbá kwésiye-imayaa kwéune.

póimo tuvú'mái kampar-ísóigómbá amén-kwasai.

8 agaimái sísa e'a sé'a póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyámba'maimo nánaundaya kanaawá'iyó-aimbo sísa e'o sen-áimbá simátiménda ísáaro. mirám-baarawaina ááimba awánasaraundaya póta miráyá ónáe-aimba ááema íma seró. mirámó kwéombo é'a kentúma maé kwéiyovo kwaásimo tirumbó tímémbo kwétuwa'naa-omba mindá kawe'án-iyé. ² évakarawaimo moórá-yantaatavesa imáyáa ésa sésa á'a awánasaraumnemo kwési-yawai íma kanaán-umai awánasaraavo ³ Áánútumbo tirumbó améwanamo imbá Áánútu miwi tuwánasariye.

⁴ mináimbá imáyáa é'a ké'naan-aimba póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraam-

ba minámá'á meéyámba'maimo nánááon-aimbo sendá ísáaro. kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásín-ovo mimbóráwái asirayánkwáráwái Áánútu-ma iyé-áintá ísaraumne. ⁵ kwíyómpare maraparé sáwí-va-tantaa'a kwáyáísasa évakarawai sésa kentáásí asirayánkwáráwái ména kenká'á kárákwiraiye sewaná mirámó kwésen-tantaa'a sáwíva'a kwáyáivo ⁶ kesáá mimbóráwáintávéta séta kentáásí Áánútu éna kentáásivowama iyéyá kwésune. amápa-tantaa'a úmakaimba póta kwenáwí'a mósá maréta kwená kwaási-i'a ún-dayaveta máyaumne. mimbórá-Ísóígómá máyáimba Ísu Káráísitima póna Áánútumo siráintemba amápa-tantaa'a uráimba kwená asirayánkáta máyaumne. miráumai kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásí owé-áimbá ísaraumne.

⁷ mináintá ísaraumpo amáparawai íma ísaraawe. évakarawai póí tuvú'mái kwénesa kwaántá-kwaasiyavesa imáyáa ésa tímémáembanivo Áánú-tunopa'o tiráanka'a ááéraan-imayaa ésa kwaántá-kwaasi tímém-poiman-iyé sésa mimpóí kwénaamba tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéesa sésa mimpóímá ímo naaráámbá kwénaumne kwésewe. ⁸ mintómbó ímo néta nétaamo kwéundaya Áánútu íma imáyáa éna náundayavenaya aamoí umásinkenaya ímo náundayavenaya aamoí umásinke-naya íma mirá kwéiye. ⁹ kwaántá-kwaasi tímém-poimo né'o ímo né'o kwéomba mindá kanaán-ivo Áánútun-tavesamo ímo asiramáímo máyáawai tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ésa miwí tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a mirá ovó sé'a kárákwiyoro. ¹⁰ keinárawa'a sé'a kwaántá-kwaasi íma asirayánkwáráwái ombá pó'a tímém-poimo úwoimo kwénaunda kanaán-iyé sen-kwáásí kwaántá-kwaasiti mono'-náúmpá'ó toómbó kwénaambo ésa Áánútun-tavesamo ímo asiramáímo kwéowai tuwánésa sésa keséya mintómbá nánaumnemo kwésesamo kwé-naamba tirumpinkén-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéowe. ¹¹ miráumai mintómbá kwénaunda kanaán-iyé kwésemba mindá Áánútuntavesamo ímo asiramáímo máyáawai sáwí'a umátínkáawe. Ísu Káráísiti miwíyáwáyé séna pukáiwai kentívá'awaawi sáwí'a umátínkáawasa sáwí-amba kwégwaraawe. ¹² kentívá'awaawi sáwí'a umátinke'a miwímó ímo asiramáímo máyáan-imayaa sáwí'a umátínkáamba Káráísitimba sáwí'a kwéumankaawe. ¹³ kemá Póro sé'a kwaántá-kwaasi tímém-poimo naanasá kesívárawaisai suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'o ama'ó ímo naanasá suwánésa misáwí-ámbá íma kwaránáowe.

Póro aantá-kwaasiti mayáí kwémaena meéyámbá íma mairáin-kwasai.

9 kwaási kembá íma kwétatoraavo Áánútu kesáái simátiminkwae séna aantá-kwaasi-i'a umásínkaraiwaima é'a súrandai kentáásí Ísóigo Ísum-ba awáné'a kwená mayáí keinárawapimba ko-mayááwánda suwáné'a Áánútun-aaiyave'a áraire siráamba mindá kesí mayáígón-áuma paáruraiye. ² évakarawai kentávésa sésa íma Ísóigona aantá-

kwaasiman-ivo úwoi-kwaasiman-iyé kwésewa'a keinárawa'a íma kanaán-umai mirán-áimbá kwésewe. Ísóigo si'mákowa'a keinárawa'a kwenáái kosimátimewana'a áraire siráamba pó'a mindáyave'a imáyáa é'a kentávé'a sé'a árai'a Ísóigona aantá-kwaasiman-iyé seró.

³ évakarawai keinárawapinkemba kentávé'a sé'a Ísóigon-aai simátiminkwae séna íma ai'mákaiwaiman-iyé kwésemba maarán-áimbá anondá simátimune. ⁴ áséi-kwasai kosimátimewandara'a toómbó ímo meéyámbare'o úwoimo naráundarakai kanaán-uráisi-no. ⁵ Ísóigona aantá-kwaasiye Ísóigo ává'awaawiye Pí-taawe tuwainímbáá'o tí'maesamo áséi-kwasaimo kosimátíma'mae kwénaaontemba kemó kesuwainímbó áí'mae'o áséi-kwasaimo kosimátimé'o kentí toómbó úwoimo naráundarakai kanaán-uráisi-no. ⁶ évakarawai áséi-kwasai kosimátímakaamba toómbó meéyám-baí'mai nánááontavesa íma mayáí kwémayowa'a úwoi toómbá tímúwasa naráavo Páánápáasinte kenkáiyavaiye su'mai imáyáa é'a sé'a toómbó náyááoiyantavesarai mayáí kwémaesarai óntamba mairésarai toómbá kwémandaiye-imayaa kwéomba mindá sáwí-imayaa kwéowe.

⁷ maarán-áimbá imáyáa oro. i-kwáásí miwítí mayáírákém-béyámbá toómbá kwénaawe. kígauomo kwéowai minkígáúvákén-tómbá kwénaawe. póimo máráawai mimpóímá tuvú'mái úwoi kwénaawe. miráumai mayáímó kwémayaawai meéyámbá kwémaraawe. ⁸ mináimbá kwaásiti imáyávinken-aimba kwésimati-mumpo Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba mirán-áimbá kwáyáimba simátíménda ísáaro. ⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimaréna séna kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásimá piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáapa umái ásimá pítúwáinka'a purumakankóná óika'a íma asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye siráimba mimbáyáígóná meéyámbá póna mintómbá évaka'a úwoi náníye. Áánútu íma purumakantáváyé su'maiyavena mináimbá agayaao siráivo ¹⁰ kentááyavenagwara'a mináimbá siráiyé. kígauomo kwéowai mimpínkén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwéowe. ¹¹ miráumai keinárawapimba Áánútun-aai kosimátímakaundaya pó'a toóné évaka-tantaaremo úwoimo simé-naaonta kawé'an-iyé. ¹² kentáásínaemba évakarawai keinárawapimba Áánútuna mayáí kogwémaesa sésa toómbá síméro suwa'á úwoi tímúwasa naráawe. miwímó toóné évaka-tantaare úwoimo mairáantemba kesáágwárá'ó úwoimo máyáandaya kanaániye. kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo kemó simíyan-tomba siyáán-umai máyáanata Ísu Káráísitin-aai íma ísáavo séta kesí mayáírákémhá toómbá meéyámba'mai néta anómbayai kwémaeta íma ivátuweta mimbáyáírákémhá toómbá meéyámba'mai naráumne.

¹³ maarán-áintávé'a imáyáa oro. Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a mayáí kwémayaawai

mindáúmpákén-tómbá úwoi kwénaawasa óntan-taareira'a Áánútuntavesa pói tuvú'mái kwéagayaawai mimpínkén-tómbá úwoi kwénaan-aimba ísaraawe. ¹⁴ miráumai Ísóigo Ísu asiramái séna áséi-kwasai kosimátimiyawaitopakemba toómbá úwoi timíyasa nánááowe siráiyé.

¹⁵ keinárawapimba komé'a Ísu Káráisitina áséi-kwasai kosimátimewandara'a kentópakemba toóné évakataantaare mayánaunda-amba kwáyombanivo íma maéta toómbá síméro íma siré'a ívékwara'a simígwáe sé'a íma maanáúvái kwéagayaumne. ávááraumaimo sááimo sinkáína'o puwónáe sé'o é'a toómbá síméro íma sénaumne. miráumai kesí mayáírákén-tómbó kwénaandayave'o é'a íma aambá áúsinkaaro. ¹⁶ Áánútu asiramái simásímakaisa'a áséi-kwasai kwésimatime'a mináséi-kwásáímó ímo kwésimatimekai kesópa'a umbai-yántáá'á paárisino. mindáyave'a mináséi-kwásái kwésimatimundayave'a íma kesúma maé kwéiyune. ¹⁷ kesí imáyáavinkembo áséi-kwasaimo kwésimatimekai meéyámbá mayánáe súšina. íma mirá é'a Áánútu simásímakaintave'a kwésimatimune. ¹⁸ mindá árair-aimba póna kesí meéyámbá maarám-béyámbán-iyé. áséi-kwasai kwésimatimunda toómbó úwoimo kwémayaundarakai kanaán-ísínó. toómbá íma úwoi mairáunda pósa íma maarán-áimbá sénááowe. áséi-kwasai ísaraundarata toóntá ámakaumne íma seró. áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé. áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé.

¹⁹ keinárawa'a kembá íma táto'makaawa'a kemó siráanteni'a kwéé'a toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo íma maéta mirán-tántáá'ó mairáundarakai esimái-kwaasi Áánútonopa'a tiráasino. íma mairáundayave'a sáwívarawai túwa'naa únasa Áánútonopa'a kwétewe. ²⁰ Ísu Káráisitina-aayavesa áraire sénááontave'a Yútaa-kwaasivinkemba mé'a miwímó ontem-báyái kwémayaunana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kembá tátokaivo minámáánkómó tátokain-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá miráumai mé'a Ísu Káráisitina-aayavesa áraire sénááontave'a miráumai máyauumne. ²¹ Ísu Káráisitina-aayavesa áraire sénááontave'a ó'onkaa-kwaasi Áánútona áamáambo ímo ísaraan-kwaasivimba mé'a miwímó ontem-báyái kwémae'a Áánútona áamáamba Ísu Káráisiti siráin-amaamba íma araisé'a úwoi kwétaagwiyavune. ²² évaka-tontave'o náúnavo kwésen-kwaasi túwa'naa únasa Ísu Káráisitina-aayavesa áraire sénááontave'a mirán-tómbá íma né'a máyauumne. évakarawai Ísu Káráisitina-aayavesa áraire síyana Áánútu sáwí'o umáímó máyáampinkemba iyátinkanintave'a mirám-baaran-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá kwéune. ²³ áséi-kwasai kóyáwé ínana Áánútu kawé'a umátinkena kenkwará'á mirá umásinkanintave'a mirá kwéune.

²⁴ maarán-áimbá imáyáa oro. amáparawai isaaisésa kwégowana moóráwai kóyaaítana meéyámbá kogwémaena aamoí uráiyé sen-áimbá kwéisaawe. miráumai

Áánútona aamoí umátinkanintave'a imáyáa é'a Áánútona aampa'á miráumai koró. ²⁵ kesúma asiraínkwáe sésa isaaisésa kwénaaomba tiyáántán-kwimai kwégwesa miwí túra'a kwégarakwiyesa ánásanim-beyambo mayánaáontavesa mirá kwéovo kwaikwai'a ínimbeyamba mayánaundayaveta Áánútona aampatá kwégune. ²⁶ miráumai íma úwoi kwégumpo ayááivá'á kwáyáim-beyantave'a imáyáa é'a Áánútona aampa'á kwégune. ²⁷ kesúra'o sirááímó kwétaini'a ímanivo Áánútona arááímó kwétaini'a umái kwaráúndayave'a kesúra'a kárákwire'a áséi-kwasai kwésimatimunana naaemba Áánútu íma aamoí umásínkáivo sé'a kesúra'a kwégarakwiyune.

kwaántá-kwaasiti imáyáa íma mósá máráaro siráin-kwasai.

10 kesí kwaásiyono. maarán-áimbá imáyáa oro. naaóv'á Yútaa-kwaasiya síkwá'náya Ísípi-marava'a ándávakemba Áánútu ayútinkowasa miwí túra'a íma kárákwiyesa sáwí'a uráamba imáyáa oro. Áánútu ayútinkowasa Ísípi-marava'a tuwésa kwéguwana aamba agaráátinkena ainámbá amáparawai túrampa'a makówasa mináínánkó kún-ayampa'a kwéguwana Áánútu anón-domba tuwínkaa'a úmarowasa amáparawai mimpímbá kóaatasa kavóná-marava'a kwégwesa ² miwítí anóndako Mósesiye tarúmai máyówana Mósesi mináínámbá kwa'maéna kwéguwana kentáa síkwá'náma mirá kwéuwana Áánútu nombá tuwínkaa'a úmarowana mimpímbá Mósesi kóaatowasa miwígwará'á mimpímbá kóaatasa ³ noné toóné íma kwáyopa'a kwéguwana Áánútu toóné noné timúwasa amáparawai kwénowana Áánútu óntan-ayau tínkówana minóntámpínkémbá nombá kumúwasa kwénesa kwénaauwana minóntámbá miwítí egwaa'á kwáyowasa naráawe. minóntántávéta séta Ísu Káráisitiman-iyé kwésune. ⁵ kavóná-marava'a kweéme kweémesa Áánútona-aaimo kwarááraamba sáwívarawai íma kwarésa sáwí'a uwaná mindáyavena Áánútu íma aamoí umátinkena kavóná-marava'a tínkámaena kwénaauwasa pukáawe.

⁶ sáwí-imayaawe su'mai ésa sáwí'o kwéuntavesa aamoí uráavo kesáa miráyá únavo séta miwímó uráantaveta imáyáa éta kentáásúra'a kárákwiyono. ⁷ miwíwínkémbá évakarawai kampar-ísóígómbá úmakesa kwená imáyáa mósá makáavo kesáa íma mirá ónái-saiye. mináíntávéna Áánútona-aai aúvávimba agaimaréna séna

kwaási mara'á mésa toóné noné násuwesa usásinesa tiraimá makáawe.

kampar-ísóígóntávésa imáyáa ésa mirá uráawe agaimaréna siráiyé. ⁸ miwíwínkémbá évakarawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné uráavo kesáa íma mirá ónái-saiye. mirá untavéna mimbórá-kánáávímbá Áánútu sáwíva-kwaasi 23,000 kwaasi tínkamuwasa pukáawe. ⁹ miwíwínkémbá évakarawai Ísóígomba masínkáánkái sésa Áánútu kentáará'á íma kawé'a umái kwégarakwiyé kampa'á sésa sáwí'a uráavo kesáa íya mirá ónái-saiye. mirá untavéna Áánútu iraankavayaantómbá

ti'marówasa vowasá pukáawe. ¹⁰ miwívínkémbá évakarawai Áánútumba í'ái ánkaraavo kesáá íma mirá síyataao. mirá untavéna Áánútumo kwíyómpakembo ai'marówai tínkamuwasa pukáawe.

¹¹ miwívimbá mirán-tántáá'á paárúwana Áánútun-aai aúvávimba agaimakáimba kesáá ánásanin-kanaavinta máyaundawaiya mináimbá kwéiseta imáyáa éta íma miráyá éta kárakwiyono.

¹² miráumai kesáv'é'a sé'a asiramái máyaundawaiya úne kwésewai moórá-yantaako tavisína'a sáwí'a únavo sé'a kárakwiyoro. ¹³ sáwí'o ónááon-umbai-yantaa'o kentópa'a tiráimba mindá amápa-kwaasitopa'a tiráiyé. Áánútu tiráváyáiwaima séna sáwí-asirayan-tantaako kentópa'a téna tavisína'a sáwí'a ovó séna mirán-tántá'ó tuwánááon-amba áamá-ontama agaráátinkaina'a kanaán-umai asiramái mé'a íma sáwí'a ónááowe.

¹⁴ kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasiya síkwá'náma urántemba mirá únavo sé'a kampar-ásírýánkwaráwítí imáyáamo mósá kwémaraamba tínaaemba umáméro. ¹⁵ kawer-ímáyáámó kwéon-kwaasi owa'á asiramái simátíme'a sé'a simátimunda-aimba kawe'á umái imáyáa oro. ¹⁶ Ísu Káráisitimo kentááyáváyé sénamo kwená naaemó kumúwanamo pukáintaveta imáyáa éta aráá-tomba kwénaundaya ándá-aran-domba Áánútumpa'a súwi séta mindómbá kwénaundaya maará séta Ísu Káráisitina naaenéiyá tarúmaiya máyaumne. minaráá-tómbá topámbaiya kwénaundaya maará séta Ísu Káráisiti áúneiia tarúmaiya máyaundaya ¹⁷ minaráá-tómbá mimbórá-tómbá kwáyáísata mimpínkántáámó amáparawaiya kwénaundayaveta mimbórá-kwáásí-í'a umáíya méta sáwí-varawaiya úndanivo mimbórá-kwáásí-í'a umáíya kwémaumne.

¹⁸ Ísareri-andarakewai Yútaa-kwaasimo kwéomba imáyáa oro. Áánútuntavesa imáyáa ésa óntantaareira'a póí tuvú'mái agaimái kwéamesamo kwéomba Áánútuwe tarúmai máyáawe. ¹⁹ súnnda-ainkona ááimba simátíménda ísáaro. kwaántá-kwaasimo toóm-bó tímémba kwaántá-kwaasi kwétuwa'naa-ontavaiya kwétimeo. ímaniye. kwaántá-kwaasima kwétimem-tomba anón-tantaara'iyo. ímanivo úwoisan-tombaniye. súnnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. póímo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kwaántá-kwaasimo kwétimesamo máyáamba íma Áánútumba kwéamesa máyáawe. kwaántá-kwaasimo tímé'o miwísémo tarúmaimo máyáamba miráumai íma máéroyavena siráái kwétaiye. ²¹ Ísóigoe tarúmai maésa kwaántá-kwaasiye tarúmai maésa kwéomba íma kanaán-umai kwémaewe. Ísóigontave'a imáyáa é'a ándá-aran-done toóné kwénaavo kwaántá-kwaasiyave'o imáyáamo ésamo kwétimesamo mintómbó kwénaapa'a íma komé'a naaró. ²² mirámó é'o sé'o Ísóigo íma aivaráwáimán-iyé síyanamo éna áwáá'a tiyíniye. Ísóigona asirayánkó kentáásí asirayámbá usáyaaitaraivo íma mirán-oro.

²³ keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá Póro sé'a évakari'o kwéomba íma kawe'á kwéumatinkaisana

évakari'o kwéomba íma kwétuwa'naa-iyé kwésune. ²⁴ miráumai kesáv'é'o túwa'naa ónááom-bayaiye su'mai íma maé'a ó'owigwara'o túwa'naa ónááom-bayaigwara'a máyáaro. ²⁵ maarán-áimbá imáyáa oro.

naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna marawé minká'ó kwáyáin-tantaare amápa'a Ísóigondeiman-iyé agaimaréna siráimba Áánútu kentááyávéna imáyáa éna makáimba pó'a máákétirakemba póí-ama'a úwoi meéyán-ure'a íma anón-imayaa é'a sé'a sáwíra'u. kawerá'únó íma kwése'a úwoi naaró. ²⁷ moóráwaimo Áánútun-aaiyavenamo ímo árairemo siráindawai tááyena séna kesí naaúmpa'a toómbá naarómó sína'o owémó sé'o é'a komé'a íma áísaa e'a náávaken-tona'iyo íma sé'a úwoi kwéne'a sáwíra'u. kawerá'únó íma sé'a úwoi naaró. ²⁸ ániwo moóráwaimo sénamo kwaántá-kwaasi tímakaan-tomba iyémó sínímbo é'a kanaámpó úwoi nánaumne-imayaa kwéombanivo mináimbó sin-kwáásigó imáyáa éna séna Ísu Káráisitina kwaási kwaántá-kwaasimo póímo tímémba kanaán-iyé kwésivo íma naaró.

keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwaántá-kwaasimo tímém-tombo náundaya mindá kanaán-iyé. ániwo moóráwaimo kwesávénamo sénamo kwaántá-kwaasimo tímém-tomba náundaya kwésiwei kwemá kentááyávéna naavó íma sisinó. ³⁰ toóntávéta Áánútumpa'a súwi kwésesta kwénaunanaya moórawai séna íma naaró ímo seráámbá kwésiye keinárawa'a sentáv'é'a ³¹ kemá Póro sé'a Áánútu áwí'a mósá máraambayaiye su'mai maé'a toóné noné kwéne'a mayáímó kwémayaamba Áánútuntave'a imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraaro. ³² Yútaa-kwaasiyavaiye ó'onkaa-kwaasiyavaiye Áánútuna kwaasiyavaiye imáyáa é'a kawe'á oro. tuwánésa sáwí-amba kwaráavo sé'a kárakwiyoro kwésune. ³³ imáyáa é'a sé'a suwánésa aamoí umásinkaigwae sé'a máyaumne. kesáváyé su'mai kawe'ó íi-máyái íma kwémayaumpo amáparawai-gwara'o kawe'ó umátínkaim-bayai kwémayaunda póna Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba tiráínasa kawe'á umái ménaaom-bayai kwémayaumne.

11 Ísu Káráisitimo urántemba mirá kwéumpo kemó úndantemba keinárawa'a mirán-oro.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamá máyómba aarai ti'nónká'á káátaraan-kwasai.

² kentáv'é'a imáyáa úmae iyé'a simásímakain-aimbo simátímakaunda-aimba kwétaagwiyavontave'a aamoí kwéumatinkaumne. ³ simátíménda ísáaro. Káráisiti amáparawaira'a kárakwiyisasa kwaaimó ombá tuwainímbááka'a kárakwiyowana Áánútu Káráisitinka'a kárakwiraiye. ⁴ miráumai Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamá máyáamba kwaaimá námúnaa kwésesa Áánútun-aai kwésimatimemba ti'nónká'ó kánumo'o káátarésamo ésa Káráisiti áwí'a sáwí'a ónááowe. ⁵ torupamá máyáamba aaraimá námúnaa kwésesa Áánútun-aai kwésimatimemba ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááovo aarai ti'nónká'á káátaraamba tuwánésa tuwai'máá'a kárakwiraawe

kwésemba mindáyavesa ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááowe. sáwí'o on-íním-bó tigeayávái ígwáe sésamo ti'nóntáumo káráyuwaan-temba ti'nónká'á íma káátaraan-inimba sáwí-ininkaamba ésa pósa tigeayávái kwéowe. ⁶ aaraimó ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa ti'nóntáumo káráyuwaaro kwésune. ánvivo ti'nóntáumo káráyuwaamba tigeayávái ésa pósa ti'nónká'á káátaaro. ⁷ Áánútu asirayánkwáráwái amápa-tantaaka'o kárákwiraiwaimo intení'a kwaai mirá ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á íma káátaraawe. Áánútu tuwai'mááka'a kárákwiraisasa tuwai'máá'o on-tení'a aarai ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á káátaraawe. ⁸ Áánútu aivar-ínimbá awaikó arausandéí úmakaiyo kwaai íma aaraigó arausandéí úmakaiye. ⁹ kwaigó aaraigónká'á ménintavena íma úmakaiyo aaraigómá kwaigónká'á ménintavena Áánútu úmakaiye. ¹⁰ mindáyavaiye kwíyómpaken-kwayo'narawa túranka'a máyáantavaiye aarai ti'nónká'á káátaaro. tuwánésa sésa tuwai'máá'a kárákwiraawe sénéáowe. ¹¹ ánvivo Ísóigo aúranga'a máyáamba aarai kwaai tiráváyáawasa pósa íma keyáá kwémaewe. ¹² Áánútu aivar-ínimbá kwaigó arausandéí úmakaisasa aarai mésa kwaai matínkáawasa kwémaemba Áánútu amápa-tantaakona ááimban-iyé.

¹³ Áánúntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba aarai ti'nónká'ó ímo káátarésa námúnáa kwésemba kanaawái. íya kanaán-iyó. imáyáa oro. ¹⁴ kwaásiti ááimba imáyáa é'a sé'a kwaai miwí ti'nóntáumo ayáátáa-ka'o kwáintavesa tigeayávái owasá ¹⁵ aarai kentí ayáátáa-ti'nontauyavesa aamoí kwéomba Áánútu tímakaisana ti'nóntáugo ti'nómayaanka'a kwégaataiye kwésewe. ¹⁶ keinárawapinkembo évakarawaimo ti'nónká'ó káátamakaantavesamo narúnárúr-áimbó síya'o é'a sé'a kesáá Áánútuna kwaásiya torupamáí máyaunasaya ó'on-o'on-daopa'a Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba mirá úndayaanivo ó'on-aimba íma kwáyáiyé sénaumne.

Ísóigontavai imáyáa ésa aráá-tomba naráan-kwasai.

¹⁷ sáwí'o kwéon-aintave'a simátíménda ísáaro. Áánúntave'a imáyáa kwé'e'a torupamáí máyáamba íma moórá-morawai kawé'á kwéumatinke'a sáwí'a kwéumatinkaawe. ¹⁸ torupamáí máyáampinkembo taaínkaar-umaimo máyáan-aimbo sewa'ó isáúnda árair-aimban-iyé. ¹⁹ taaínkaar-umai mé'a évakarawai ó'on-imayaa owasá évakarawai ó'on-imayaa kwéowa'a árair-aimbo sen-kwáásí kwéisaawe. ²⁰ torupamáí máyáamba sé'a aráá-tomba nánaumne sembánivo Ísóigontave'a íma imáyáa é'a aráá-tomba né'a ²¹ évakarawai kentí naaúmpakembo maimaé'o tiráantontave'a imáyáa é'a kwénaawasa toómbó ímo makáawai táái kwétinkaisasa évakarawai uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéowa'a mirá kwéomba aráá-tomba sáwí'a umái kwénaawe. ²² mirámó kwéomba toómbá íma taaínkaar-e'a toómbó ímo makáawai timé'a sáwí'a umátínkáawasa tigeayávésa ombá mindáyave'a íma aamoí kwéumatinkaumpo sáwí'a kwéowe. kentí naaúmpa'a toóné noné násuwe'a toru-

pamáí mé'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba naaró.

²³ Ísóigo simásimakaimba simátímakaunda maarán-áimbán-iyé. moórawai Yútási Ísóigo Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á íma agaráátínkaronka'a mindó'wáámbá Ísu Kárásiti toómbá maisoréna ²⁴ Áánútumpa'a súwi séna topaména séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma ayú'maranaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae íyóro súwasa ²⁵ toómbá násúwówana pérétimo mayóntemba ándá-aran-domba kwáyon-anaveumba maisoréna séna mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. maandómbó kwénaamba kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae íyóro Ísu Kárásiti siráiyé. ²⁶ mintóné mindóné kwénaamba kentááyáv'éna Ísóigo pukáiyeyaimba kwésimatimewe. mirá úmae kwéiyiyana Ísóigo marapá'á kumíníye.

²⁷ miráumai Ísóigontavesa imáyáa ésa aráá-tomba nánáe sésa ombá aiva'ó ímo kawer-ímáyáámó ésamo úwoimo aráá-tone ándá-aran-done nésamo imáyáamo ésamo úwoisamba iyémó sésamo ésa Ísóigo áúwe naaewé sáwí'a íyana sáwí-meyamba tinkániye.

²⁸ mindáyavesa máyáawaina ááimba kawer-ímáyáa ésa taaímbai ísáiyuwesa sáwí'o umáimo máyáamba kawer-ímáyáa ésa aráá-tomba nánááowe. ²⁹ Ísu Kárásiti kentááyáváiye séna pukáin-ainkona ááimbo ímo imáyáamo urésamo úwoimo mintóné mindóné kwénaambo é'a kesávésa aavimbá kwíyana Áánútu sáwí-meyamba timíníye. ³⁰ keinárawapinkemba évakarawai mirá é'a Ísu Kárásiti kentááyáváiye séna pukáimba íma imáyáa é'a aráá-tomba úwoisamba iyé-ímáyáa kwéomba pó'a évakarawai aamoisáyán-kwáási máéwasa évaka'a tí'a iwái máéwasa évaka'a pukáawe. ³¹ ánvivo máyaundawaina ááimbo imáyáamo kawé'ó étaamo tainétaamo sáwí'o kwéunda arupí kwéundarakaiya Ísóigo sáwí-meyamba íma símísino. ³² ánvivo Ísóigo arupí umásinkanintavenaya sáwí-meyamba kwésiminta póna marapá-kwáásímó sáwí-meyambo kwaikwai'o íním-beyambo timíndara'a miwísé sáwí-meyanta íma simíníntaawe.

³³ kesí kwaásiyono. mináintáv'é'a imáyáa é'a toómbá né'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba nánááontave'a torupamáí máyáamba moórá-morawai ténááontave'a timu'maré'a mé'a aráá-tomba naaró. ³⁴ tááimo kwétinkaina'o é'a kentí naaúmpa'a toómbá násuwe'a torupamáí mé'a toómbá nánááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba íma timíníye. ó'on-aintavaigwara'o agaimái sísaa-uraan-aimba kentópa'a kweéme'a komé'a simátimenaumne.

Áánútun-amanko asirayámbá kwétimin-kwasai.

12 kesí kwaásiyono. ó'on-o'om-bayaimo mayánááontavena Áánútun-amanko asirayámbá kwétimimba íma ísámai usúkáavo sé'a simátíménda ísáaro. ² Áánútuna aambó ímo kwakónka'a Sáátáánigo tátorena tavisúwa'a sáwí-amba kwaré'a

kwaántá-kwaasi kampar-ásíráyánkwáráwái íma aaf kwésewaiti imáyáa mósá makáamba ísaraawe. ³ Áánútun-amanko keinárawate íma máyowa'a sáwí-amba kwakáantave'a imáyáa é'a maarán-áimbá simátíménda ísáaro. évakaraiwaimo sésamo Ísu kárákwiraiwaima iyémó kwésemba Áánútun-amanko miwí tirumpimbá máyáiwai kwésevo évakarawaimo sésamo Áánútu Ísumba sáwí'a umánkaniyemo kwésemba Áánútun-amanko miwí tirumpimbá íma máyáiyé.

⁴ Áánútuna kwaási-i'ò owáímá kwená mayáí kwémayaantavena Áánútun-amankoma ó'on-o'on-asirayamba kwétimimba mimbóráwái kwétimiye. ⁵ Áánútuna mayáí ó'on-o'om-bayai kwémayaantavena Ísóigo Ísuntavesa ísámai mimbáyáí kwémayaawe. ⁶ Áánútuna mayáí kwémayaantavena kwemá ó'on-o'on-asirayamba kwétimisasa mimbáyáí kwémayaawe. ⁷ amáparawai kawe'á umátinkanaaontavena Áánútun-amanko moórá-morawai tirumpimbá ména Áánútuna asirayámbá kwéagaraatinkaiye. ⁸ Áánútun-amanko moórá-morawai kawe'á imáyáá kwétimisasa mináimbá kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morwai ímo ísaraan-aimba kwésimatimisasa kwésimatimewe. ⁹ Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútuntavesa asiramái ména sésa árai'a Áánútu siráini'a íniye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa tí'ò imbá kwéasovamatinkaawe. ¹⁰ Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa ímo awánaraambayai gwara'a kawe'á umái kwémayaawe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa asirayánkómbá taainésa sésa moórá Áánútun-amankompinken-asirayamban-iye sésa moórá kwaántá-kwaasiti asirayámbán-iye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa íma ísaraan-aimpinkemba kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa miwímó siráan-aimba miwígwará'á íma ísaraan-aimpinkemba pósa kwántámai kwésewe. ¹¹ Áánútun-amanko kweyáá kwená imáyáavinkemba mirá éna moórá-morawai ó'on-o'on-asirayamba kwétimiye.

Ísóigo áúwawaakaamba umáiyá máyaunda-kwasai.

¹² moórá-aimba sénaumpo ísáaro. kwaási túvimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba mimbórá-áúmán-iye. mirámó intembá kesáá Ísu Káráisitina kwaásiya sáwíva-kwaasimo máyaundaya kweséya tarúmai mimbórá-kwáásiráámbá umáiyá máyaumne. ¹³ évakarawaiya Yútaa-kwaasiya únasaya évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá évaka'a meéyámbakaawaiti mayáí kwémayaan-kwaasi owasá évaka'a úwoimo máyáan-kwaasi owaná Áánútu kwenamambá ai'marówana kentáásirumpimba kumbéna tarúsinkenaya mimbórá-kwáásiráámbá kwéumasinkaiye.

¹⁴ kesáá mimbórá-kwáásiráámbá umái máyaundaya imáyáa é'a maarán-áimbó simátíménda ísáaro. mimbórá kúwawaapimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba

¹⁵ aísamaigomo sénamo kemá íma ayáámba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáiyé. ¹⁶ áákomo sénamo kemá íma aúramba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáiyé. ¹⁷ amápa kúwawaapa'o aúrane su'maimo kwáyáinkakai íma áá'a ísáisino. amápa kúwawaapa'o ááre su'maimo kwáyáinkakai amápa-kwiymba íma ísáisino. ¹⁸ ánivo Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa kúwawaa'a úmakena amápa-tantaa'a kwenamááre su'maima ma'maéna kuráiyé. ¹⁹ áúwawaapinkembo mimbórá-yántáá'ó kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kwáyáisino. ²⁰ amápa-tantaa'a kwáyáimbanivo mimbórá kúwawaa'a umái kwáyáiyé.

²¹ miráumai aúrango ayááankontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma sínana a'nónkó aísamaigontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma síniye. ²² miráumai túwawaapinken-tantaataveta séta aamoisayámbán-iye kwésundaya ímo kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kawe'á umái kwáyáisino.

²³ túwawaapinken-tantaatavetaamo séta úwoisamban-iye kwésundaya kawe'á umáiyá kwégarakwiyundayaawe. avora'á íma agaráátinkaraunda-yantaa'a aúpá'á makéta kwégarakwiyundayaawe. ²⁴ avora'á kwáyáin-tantaa'a íma kwégarakwiyundayaawe. áúwawaapinken-tantaako amápa'a kawe'á umái mayáí maéna moórá-mora-yantaako kwenáúra kwenaura'a kárákwiyinintavena Áánútu kwenamááramaa'a maréna úwoisamban-iye kwésunda-yantaa'a kwégarakwiyiyé. ²⁶ áúwawaapinkembo moórá-yantaakomo áí'ò ínana amápa kúwawaapakemba áí'a umásaniye. áúwawaapinkembo moórá-yantaako kawe'ó ínana amápa kúwawaapakemba kawe'á umásaniye.

²⁷ túwawaatave'ò súnnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iye. keinárawa'a Ísu Káráisiti áúwawaakaamba umái mé'a moórá-morawai kwenáiyayaankaane aúrankaane mirán-tántáákáámbá umái máyáawe.

²⁸ Áánútu kwená kwaási moórá-morawai mayáí tiména mirám-báyáí mayánááontavena asirayámbá kwétiména kwená aantá-kwaasi aiva'á usásintinkena miwí tínaaemba simátímakain-aimba simátiménaaowai usásintinkena miwí tínaaemba kwená aambá agaráátinkanaaowai usásintinkena miwí tínaaemba ímo awánaraambayai mayánááowai usásintinkena tí'ò kwéin-kwaasimo asóvamatinkanaaowai usásintinkena miwí tínaaemba túwa'naa ónááowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'om-bayaira'o kárákwiyonaaowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááowai usásintinkena mirá ónááowai usásintinkava'a kuráiyé.

²⁹ Áánútu aantá-kwaasiti mayáí tímakaimba amáparawai íma mirám-báyáí máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútu simátímakain-aimba simátímémba amáparawai íma mirám-báyáí máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútuna aambá kwéagaraatinkaamba amáparawai íma mirám-báyáí máyáawasa évakarawai máyáawasa ímo awánaraam-

bayai kwémayaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ³⁰ Áánútuna asirayándéí tí'o kwéimbo asóvatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ó'on-o'on-aimba ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба amáparawai íma mirá sewasá évakarawai sewasá mináínkóná ááimbo kwántámai kwéseмба amáparawai íma mirá owasá évakarawai kwéovo Áánútu kwená imáyáavinkemba mirán-ásíráyámbá kwétimiye. ³¹ Áánútu kwétimin-asirayamba mayánaemo kwéseмба imáyáa é'a sé'a Áánútuna mayái usáyaaitamai mayai mayánaemo sé'a tiyáántán-kwimai mayái máyáaro.

mináimbá kemá imáyáa é'a sé'a kawer-áimbán-ivo kwaásimo tirumbó tímémba minánkó amápar-ankomba usáyaaitaraimba minánkóná ááimba simátíménda ísáaro.

kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimban-iye siráin-kwasai.

13 Áánútun-amankomo asirayámbó simínataamo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sétaamo kwíyómpaken-kwayo'narawa tááivinkenkwara'o sétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éta mináimbá úwoi-aimba séta kámoyambo úwoimo tontembá mirá éta peró'o úwoimo tuvúwóntemba mirá ónaundayaanivo kwaásiti imáyáamo étaamo éta kawé'á umátinkanaumne. ² Áánútumo asirayámbó simínataamo simásímakain-aimbo simátimetaamo Áánútumo aúp'ó marénamo avora'ó marénamo uráin-aimba isétaamo ímo ísaraunda-aimba Áánútu simásímakain-aimba isétaamo Áánútuntavetaamo asiramáimo métaamo sétaamo árai'a Áánútu siráini'a íniye sétaamo Áánútumo siráintemba umbai-máyáímó maétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo éta úwoi-kwaasiya úne. ³ makáunda-yantaa'o amápa'o tímaturwetaamo Áánútuna mayáiyá kwémayaundayavaiya sáwí'a umásinkaamba aamoí éta kanaán-iyemo sétaamo mirámó étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éna siráunda-ainko íya súwa'naa íniye.

⁴ kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimba maarán-áimbán-iye. kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o kwéumatinkaamba anondá íma mirá ombá túwa'naa esa kwaásimo tirumbó tíméwai túwí'o kwáyáin-kwaasiyavesa tirumbá íma sáwí'a umátinkesa kwaásimo tirumbó tíméwai miwí túwí'a íma maé iyésa ⁵ kwaásimo tirumbó tíméwai kesávésa amápa-tantaa'a kawé'á kwéune íma sésa sáwí-aimba íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai kesáái usáyaaitainkwae íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai íma ááéma áwáá'a sésa kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa úmae iyésa ⁶ kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o uráantavesa íma aamoí ésa kawé'ó uráantavesa aamoí ésa ⁷ kwaásimo tirumbó tíméwai umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba úwoi mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amáparawaiyavesa íma inkaisí-ímáyáa ésa amá-

parawai kawé'á ónááontavesa timu'marésa mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amápar-umbai-yantaapimba asiramái mésa íma ivátuwesa miráumai kwémaewe.

⁸ kwaásimo tirumbó tímémba minánkómá kwaíkwai'a éna íma ánásainana Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimim-bayai ánásainana ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba kwéseмба-bayai ánásainana ímo ísaraan-aimbo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimem-bayai ánásaniye. ⁹ ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aimba íma kanaán-umai ísáyasaraundayaawe. Áánútumo simásímakain-aimba simátímakaunda íma kanaán-umai simátímatasaraundayaawe. ¹⁰ Áánútu kasenkuí'a ónaumnemo siráimba naaémbe paárinimba póta ímo ísáyasaraunda-ainkwara'a ánásagwinata amáparawaina ááinta awánanaundayaawe.

¹¹ iyámpói máyaawandara'a iyámpóimo kwésementemba mirán-áimbá sé'a iyámpóimo kwéontemba mirá é'a iyámpóimo kwéontemba mirán-ímáyáá uráumpo kwaási-i'a uráunda iyámpóira'o uráunda-yantaa'a tukáumne. ¹² iyámpóimo ímo kawé'ó umáimo ísaan-temba Áánútuna kwaásiya íma kawé'á umáiyá Áánútu na ááimba kwéawanaundayaawe. nompímbó kwaási tói'o ímo awánamaimo kawé'ó úndantenta ívé'a miráráántá kwéundaya Áánútuna ááimba íma kawé'á umáiyá kwéawanaundayaanivo kwaási tói'o avorataámó awánáúndantemba naaémbe miráyá ónaundaya Áánútuna ááimba kawé'á umáiyá awánanaundayaawe. ívé'a íma awánasaraundaya Áánútu kentáámó suwánasaraintemba naaémbe Áánútuna ááimba awánasanaundayaawe. ¹³ mirá ínívo ívé'a Áánútuwe aráápamaiya máyaunda-amba isaná árai'a Áánútuwe maí'mai'a ónaundayaawemo kwésunda-amba isaná Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amba isaná umái minkáúmbó-ámbá kwáyáivo usáyaaitarain-amba Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amban-iye.

Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-kwasai.

14 kwaásimo tirumbó tímén-amba asiramái kwaré'a Áánútumo kwétaain-timin-asirayamba mayánae sé'o Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánae seró. ² Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisasamo ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma kwaásiyavesa kwésevo Áánútuntavesa sésa kwaásimo mináínkóná ááimbo ímo ísaraantavesa kwaásiyavesa íma kwésewe. Áánútun-amanko asirayámbá kwétimisasa aúpár-áimbá kwésevo ³ évakarawai Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba asiramái arupí umái kawé'á kwéumatinkaamba mindáyave'a sé'a Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánae seró kwésune. ⁴ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai kesávésa simái kwéasiraavo Áánútumo simátímakain-aimbo

kwésimatimewai Áánútuna kwaási amápa'a asirayám-bá kwétimewe.

⁵ Áánútun-amankomo asirayám-bó kwétimisa'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááomba siráái kwétaivo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-asirayamba maé'a simátimenaomba áváárumai siráái kwétaiye. torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináímbó kwántámai síníwaimo ímo ménamo simátiminasamo ésa mináínkóná ááimba íma kawé'a umái íséwana mináínkó íma túwa'naa íniye. miwí tááigo íma túwa'naa ínintavesa Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewasa avora'á kwésimatimentavesa miwí ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai úsýaaitaraawe.

⁶ kesí kwaásiyono. kentópa'a komé'a ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sendamó é'a íma isáiyana kesááigo íma túwa'naa ínivo Áánútumo paárrurain-aina'i. ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aina'i. Áánútumo simásímakain-aina'i. Áánútuna aambó kwáráan-aina'i. mirán-áimbó avora'ó simátíméndamo é'a isáiyana kesááigo túwa'naa íniye. ⁷ ontóimó ímo kawé'ó umáimo sínasamo ésa íma ísámai kawé'á ónááowo kawé'ó umáimo sínasamo ésa ísámai kawé'á ónááowe. ⁸ moóráwaimo ímo kawé'ó umáimo aayamáimo sínasamo ésa íma ísésa tayorupanááowe. ⁹ miráumai torupamáí máyaiyampimba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síya'o é'a mináínkóná ááimba íma isánááomba keáínkáámbá sénááowe. ¹⁰ amápa'-marava'a sáwíva-kwaasi mésa ó'on-o'on-aimba kwéseмба mináínkóná ááimba kwáyáivo ¹¹ moóráwai kwenááivinken-aimba sína'a sé'a imáyáa é'a ó'on-daopaken-kwaasiye senaná kentávéna imáyáa éna ó'on-daopaken-kwaasiye síníye. mirámó kwésen-ainko íma túwa'naa íniye. miráumai torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináínkó íma túwa'naa íniye. ¹² Áánútun-amankomo kwétaain-timin-asirayamba mayánááomba aamoí é'a pó'a Áánútuna kwaási kawé'a umátínkáin-asirayamba tiráái kwétaina'a mairé'a Áánútuna kwaási kawé'a umátínkáaro.

¹³ mindáyave'a ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai Áánútumpa'a áisaa íyana mináímbó kwántámaimo simátimenaontavena asirayám-bá timíníye. ¹⁴ Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaisataamo ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo Áánútuntaveta námúnaa kwésundaya sóikakenta kwésumpo kentáásí imáyáao úwoisankaamba umái kwémaiye. ¹⁵ mindáyaveta maaráyá ónaumne. Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaimba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkenta Áánútumpata námúnaa séta kentáá sááivinkenkwara sénaumne. ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinken-ima séta kentáá sááivinken-igwarata sénaumne. ¹⁶ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kwenáwí'a mósá máraáamba moóráwaimo úwoi-kwaasimo miráwaina ááimbo ímo awánaraiwaimo keinárawa'o torupamáimo máyáampimbo ménamo

éna kwésen-ainkona ááimba íma ísaraundayavena póna íma kanaán-umai áraitavaiye síníye. ¹⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawé'an-ivo mináínkóná ááimba íma ísaraundayaimba mináínkó íma asirayám-bá amíníye.

¹⁸ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба évaka-tawai kwésevo kemá ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo kwésunda sáwíva-tawai kwése'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁹ ánivo Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo ayáátáár-aimbo kwésunda sáwíyan-tantaa'an-ivo ísaraan-aimpinkembo asirayám-bá timínín-aimbo ákí-aimbo kwésunda mindá anón-tantaa'an-íye.

²⁰ kesí kwaásiyono. iyámpóimo ímo kawer-ímáyáámó ontembá íma mirá é'a táákaevayan-kwaasimo ontem-ímáyáá oró. umarambó ímo sáwí-imayaamo ontembá mirán-oro. ²¹ naaóvá'á Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Ísóigo séna kesí kwaási kesáái íma ísaraamba pó'a simátimenaumne. ó'on-aimbo kwésewai simátíménasa miwí tááivinkemba simátimesa sáwí'a umátinkaiyasa pósa kentávésa íma imáyáa ésa kesáái íma isánááowe agaimaréna siráíye. ²² naaóvá'á Áánútu mirá éna kwená kwaási kwenáái ímo ísarowai kwená asirayám-bá agaráátinkomba awánaraantemba Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésen-aimba ísésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá kwésewe sénááowe. ánivo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésiyawai ísésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá mirá kwésewe sénááowe. ánivo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ísésa íma mirán-áimbá kwésewe.

²³ Áánútuna kwaási torupamáí máyaiyampimba amáparawaimo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo ísésamo ésa maawí uwo'aó-kwáásímán-owe sénááowe. ²⁴ ánivo amáparawaimo Áánútumo simátímakain-aimbo avora'ó síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo isáíyanamo éna mináínkó tirumbá airaráínasa sáwí'a uráumne sésa ²⁵ miwítí aúpa-sáwí-ímáyáá avora'á mémaresa Áánútu aúranka'a kívairesá kwená imáyáa mósá marésá sésa árai'a keinárawapimba Áánútu máyáíye sénááowe.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamáí maíyanka'a arupí umái máéro siráin-kwasai.

²⁶ kesí kwaásiyono. kemó sún-da-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamáí maíyanka'a moóráwai maarán-íyá sénaumne sínana moóráwai Áánútun-aavinken-aimba simátimínana moóráwai Áánútumo agarááránkaraimba simátiminana moóráwai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba sínana moóráwai mináímbó kwántámai sína'a miráumai Áánútuna kwaási asirayám-bá kwéti-mentavai mirá úmae'a íyóro. ²⁷ ó'on-aimbo ímo

ísaraan-aimpinkembo sénááombo é'a kaumbo-káé-kwaasiye su'mai sé'a aiva'á moóráwai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaaemba moóráwaimo sínda kwántámai simásuwainana kwenánaaemba moóráwaimo sínda kwántámai simásuwaina'a mirá sénááovo ²⁸ mináímbó kwántámaimo síniwaimo ímo máyaina'o é'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai amáparawai túranka'a íma sé'a imáyáavinkemba Áánútuntave'a seró. ²⁹ Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba kaumbo-káé-kwaasimo usásimbaimo kwésimatimemba évakarawai isé'a mináímbá taaímbai kwéisaawe. ³⁰ mináímbó ísáan-kwaasivinkembo Áánútumo moóráwaimbo simáminanamo éna kwésimatiminda-kwaasigo kwenáái ánásainana moóráwai usásinena simátiminiye. ³¹ Áánútumo aai simátímakaiwai amápa'a sé'a moórá-morawai moórá-mora-tawai símae iyé'a pó'a amáparawai isé'a asirayámbá mayánááowe. ³² Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai kwésemba kentí imáyáarare su'mai kwégarakwiyovo mirán-oro. ³³ kawer-ímáyáámó kwéé'o paru umáímo máyáamba Áánútumba aráái kwétaivo simátímén-aimba kárák-wiyoro.

Áánútuna kwaási amápa'-naopa'o torupamáimo máyáamba maará kwéowe. ³⁴ torupamáí máyáampinkemba aaraí íma aai kwésewe. Áánútun-aaí aúváí-kwandaavinkembo siráintemba aaraí íma kárákwiyonaaowe. ³⁵ mindáyave'a torupamáí máyáampinkemba aaraí aai sevó sésa moórá-ainkona ááimba tísaa ónáe sésamo ésa miwítí naaúmpa'a tuwai'máá'a tísaa ónááowe. ³⁶ kentí imáyáavinkembo mirámó kwéomba Áánútun-aaí keinárawapinkene su'mai íma paáruraisa'a keináraware su'mai ímanivo ó'on-o'om-baravaken-kwaasigwara'a ísaraavo miwímó torupamáimo mésamo ontembá mirán-oro.

³⁷ keinárawapinkemba évakarawai kesávésa sésa Áánútumo siráin-aimba ísaraundawai úne kwésiyawaiye évakarawai kesávésa sésa Áánútu asirayámbá símakaiwai úne kwésiyawaiye mirámó kwésewai maanáúvámó agaimáímo timúndavimba awáné'a sé'a mináímbá Ísóigo asiramái siráin-aimban-iyé sénááovo ³⁸ maanáúvámó agaimáímo timúndamo ímo isé'o é'a miwí tááigwara'a íma ísáaro.

³⁹ kesí kwaásiyono. Áánútumo simátímakain-aimbo simátimemba asirayán-ímáyáá é'a simátíma'mae iyé'a ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba íma aambá áúmbaraaro. ⁴⁰ ánivo amápar-aimbo kwésemba íma sáwívar-aimba sé'a paru umai arupí umai máero.

Ísumba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

15 kesí kwaásiyono. áséi-kwasai kosimátímakanda-aimba moórágwara'a simátíménda ísáaro. mináséi-kwásáiyávé'a áraire sé'a tátoke'a asiramái máyáawe. ² asiramáímo táto'mae iyé'o é'a kawer-ámbá kwa'maé iyónááovo tóikakene su'mai áraire siráambo é'a kawer-ámbá íma kwa'maé iyónááowe.

³ aiva'á Áánútu mináímbá simásimuwa'a kembá simátímakaunda anón-aimba póna Ááúnútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimarésa siráantemba sáwí-imayaaya maisiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwúwasa ⁴ utámárowana kae'-nó'wáámbá kwaúwana Áánútu pukáimpinkemba usásinankariye. mináímbá Áánútun-aaí aúváívimba agaimarésa siráawe. ⁵ Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena Pítaa aúranka'a paáréna kwená kwayó-kwáásí túranka'a paáréna ⁶ moórá-tawai sáwíva-kwaasi kwesé kwénaauwai 500 kwaasi túranka'a paáruraiye. minkwáásívinkémbá sáwívarawai úwoi túvamai máyáawasa évakarawai pukáamba minkwáásí túranka'a paáréna ⁷ Yémési aúranka'a paáréna kwená aantá-kwaasi amáparawai túranka'a paáréna ⁸ naaémba kemá Póro kesúranka'a paáréna Ísu Káráísiti kwená kwaási-i'a umásinkainkwae-imayaa íma uráunda kembá kwená kwaási-i'a umásínkaraiwai súranka'a paáruraiye. ⁹ ááema Ísu Káráísitina kwaási sáwí'a umátínkaraunda pó'a Ísóigona aantá-kwaasivinkemba kemá kító-kwaasi úne. íma kanaán-uraunda pósa kentávé'a Ísóigona aantá-kwaasima óne semba úwó-áímbá kwésewe-imayaa kwéune. ¹⁰ ánivo Áánútu úwoi súwa'naa uráimba pó'a Áánútumo kesáái simátiminkwae séna sí'mákaiwai ówánana kwemá úwoi súwa'naa úwa'a íma úwoi mé'a asirayám-báyái mayááwánana kesí mayáígó ó'owiti mayáígómbá usáyaaaitaraiwo keyáá mimbáyái íma mayááwánana Áánútu súwa'naa ena kesé máyowa'a mimbáyái mairáumne. ¹¹ kemó áséi-kwasaimo simátimewanda-aimba isé'a miwímó simátímún-aimba mimbórá-áímbá pó'a isé'a áraire siráawe.

púwón-kwaasi usásinanaaon-kwasai.

¹² Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankarain-ainta simátimundaya keinárawapinkemba évakarawai sé'a púwón-kwaasi íma usásinanaaowe kwésemba nóra séra kwéseo. ¹³ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. ¹⁴ Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai simátimunda-ainta úwoisankaamba umágwisa'a minúwóísánkáán-áíntávé'a áraire sesinó. ¹⁵ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankariyemo simátimundaya ánivo mináímbó kampar-áímbó inkákái Áánútumo uráintaveta kampar-áíntá simátiyuwasino. ¹⁶ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. ¹⁷ Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai úwoi-aintave'a áraire sewaná sáwí-imayaa kempímbá úwoi kwáyáisino.

¹⁸ moórá-ainkwara'a simátimenaumne. Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai Káráísitiye tarúmaimo mésamo pukáawai pukáampinkemba íma usásinesa Áánútuna egwaa'á íma maésa sáwí-ayampa'a máésino. ¹⁹ mara-

pá'a máyaundara'a séta púwóndavinkemba usásineta kwíyómpa'a Ísu Káráísitiye ménaundaya amu'maréta máyaumne-aimbo kampar-áimbó súndarakaiya marapá-kwáásí kentáa suwíráiái sésa tirumbá umásínkáasi-no.

²⁰ árair-aimba maarán-áimbán-iye. Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraiye. púwón-kwaasivinkemba aiva'á kwemá usásinkaimba pósa naaémba púwón-kwaasi usásinanaaowe. ²¹ aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu kwemá sáwí'a uráimba pósa púwón-amba amáparawai kwégwaraavo moórá-kwaasigo áwí'a Káráísiti kwemá kawé'á uráimba póna amáparawai púwómpinkemba usásintinkaniye. ²² amáparawai Áándamun-aísaavutantamba uráundawai póta kwévuundayaanivo Ísu Káráísitina kwaásiya póta púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. ²³ Áánútu siráin-kanaa tínata púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. aiva'á Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraimba póna Káráísiti marapá'á kumíndara'a Áánútu Káráístina kwaásiya púwóndavinkemba usásisinkainanaya ²⁴ mindá ánásainda-kanaa Ísu Káráísiti kárákwiyinana Áánútu sínana Káráísiti kwená namuro-kwáásí usáyaaitena ó'owimo sáwí-mayaira'o kárákwiraambayaiye ó'on-o'o-sawi-asirayane ánásasuwana púwón-amba ánásasuwana mirámó índá kwená namuro-kwáásítí asirayámbá ánásasuwana Áánútuntavena séna kesivoó amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síniye. ²⁷ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu kwembá amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umánkaraiye agaimaréna siráivo Káráísiti Áánútumba íma usáyaaitaniye. Áánútu sínana Káráísiti amápa-tantaa'a usáyaaitaniye. ²⁸ Áánútu Káráísitimba amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umánkaraindara'a Káráísiti Áánútu ááninko Áánútuntavena séna emá amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umásinkaandawai po kenká'á kárákwiyiniyone sínana Áánútu amápa-tantaa'a kárákwiyiniye.

²⁹ évakarawai sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésemanivo pukáan-kwaasiyavesa imáyáa ésa mono'-nómbá pékaawe. púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimbo árair-aimbo inkákái pukáan-kwaasiyavesa íma imáyáa ésa nombá péráasi-no. ³⁰ púwóndavinkembo ímo usásinanaetaraiya moórá-mora-naopa'a sínkamona kwéompa'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a íma nááúsino. ³¹ kesí kwaásiyono. keináraware kewé kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai méta keinárawatave'a aamoí kwéunda mirámó árai'o úndantemba aasiyaasi-táwai imáyáa é'a sé'a ívékaamba sínkamiya'a púwóno-imayaa kwéunda mindágwara'a árair-aimban-iye. ³² púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kemá kwaásiti imáyáavinkemba sé'a aváá-kwánkómó kwaási vándaiwo sésamo kwáráantemba kembá miráráámbó kwéumasinkaamba maanká'á Évésasi-naopa'a máyaunda anón-umbai-yantaa'a kesópa'a tisa'á anómbayai kwémayaunda úwoiyave'a kwéune súsi-no.

púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kwaásiti imáyáavinkemba kwésentemba mirá séta aaváyaa puwónaunda póta ívé'a kawé-tómbá néta sirááimo táínda-ita ónaumnéya súsi-no.

³³ púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésemba minkámpár-áíntávé'a árair-aimban-iye sevó sé'a simátíménda-aimba isé'a kárákwiyoro. évakarawai árai'a sésa sáwí'o kwéon-kwaasiyemo máyáambo é'a kawer-ámbá ivátuwe'a sáwí-amba kwaránááowe kwésevo ³⁴ púwómpinkemba íma usásinanaaowe minkámpár-áíntávé'a sáwí-imayaawe sáwí-mayaiye ivátuwe'a kawer-ímáyáá oró. mirá ónááontave'a sé'a keinárawapinkemba évakarawai Áánútunopa'a íma tiráawe kwésune.

púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaon-kuwawaa'an-iye kwaasái.

³⁵ púwómpinkemba íma usásinanaaowe-imayaa é'a sísa e'a sé'a púwón-kwaasi nóra umáíya usásinesawa nóran-tuwa ma'mái usásinanaaoo-aimbo ³⁶ sísa omba sáwí-imayaavinken-aimban-iye. puwíyampinkembo usásinanaaomba maaráráámbá uráivo isé'a kígau-anayumpa'a imáyáa oro. ayumbá u'maráawana mináyúnkó ímo úwoi áruma kwiréna aáyánkarena naaémba áruma kwégwiraiye. ³⁷ toómbá ákákese naíyampinkemba íma ó'a kwéu'maraavo ayumbá mairésa kígau úmáráawana ó'omba áruma kwikéna kwéiyiye. ³⁸ Áánútu sisaná moórá-mora-anayumpinkemba áruma kwikéna kwéanon-imba Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa-tomba á'on-a'on-augwara-tomba makáivo ³⁹ amápa'o máyáamba mimbórá kúwawaa'a íma maréna kwaasi ó'on-kugwara'a tinkéna kwaí-kwaamba ó'on-kugwara'a maréna numamá ó'on-kugwara'a maréna noyáá'a ó'on-kugwara'a makáiyé. ⁴⁰ kwíyómpa'a ó'oran-tantaa'a kwáyáísana marapá'á ó'oran-tantaa'a kwáyáísana kwíyómpa'o kwáyáimpimba ó'oran-kanaagune kwáísana maramó kwáyáinka'a ó'oran-kanaagune kwáísana ⁴¹ aaváúvimbá ó'ora-sagayamba kwáísana kwíyómpimba ó'ora-sagayamba kwáísana okómpimbá ó'on-o'o-sagayamba kwáísana mirá umásaraiye.

⁴² mirámó intembá púwómpinkembo usásinanaaomba maará ónááowe. púwómpinkembo kwéutamaraan-kuwawaa'a ánásanivo mimpínkémbá usásinanaaon-kuwawaa'a kwaíkwai'a íníye. ⁴³ kwéutamaraan-kuwawaa'a aamoisáyán-kúwawaa'a sáwí-kuwawaa'anivo púwómpinkemba usásinanaaon-kuwawaa'a asirayán-kúwawaa'a kawé-kúwawaa'an-ivo ⁴⁴ kwéutamaraan-kuwawaa'a marapá'ó máyáan-kuwawaa'an-ivo púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaon-kuwawaa'an-iye. marapá'ó máyáan-kuwawaa'o intembá kwíyómpa'o ménaon-kuwawaa'a kwáyáiyé. ⁴⁵ mindáyavena naaóv'á'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu aiva-kwáásígó áwí'a Áándamumba umánkaraimba úwauwa kwéena maínin-kwaasi umánkaraiye

agaimaréna siráiyé. naaén-kwaasigo áwí'a Ísu Káráísiti kwaásimo aúnaí'o umáimo maí'mai'o ónááon-amba kwikáiwai paáruraiye. ⁴⁶ kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma aiva'á paáruraivo marapá'ó máyáan-kuwawaa'a aiva'á paáruraiye. ⁴⁷ Áánútu aiva-kwáásigómbá maranéí úmarowana naaén-kwaasigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kunkáiyé. ⁴⁸ Áándamumbo maranéímó úmakain-kuwawaa'o kwáyáintemba amápa-kwaasi mirán-kúwawaa'a kwáyáivo Káráísiti kwíyómpaken-auwawaa'o kwáyáintemba kwená kwaási mirán-kúwawaa'a kwéniye. ⁴⁹ Áánútumo maranéímó úmakain-kwaasiraambo úndantenta Káráísiti kwíyómpakewai intentá ónaumne.

⁵⁰ kesí kwaásiyono. simátime'a sé'a Áánútumo kwíyómpa'o kárákwiraipa'a marapákén-kúwawaakwara'a íma máyaiyana kwaikwai'o ínín-tantaa'o kwáyaindava'a ánásanin-tantaako íma mimpímbá kwéniye kwésune.

⁵¹ Áánútumo aúpá'ó makénamo agaráátínkarainaimbo simátíménda ísáaro. amápata íma puwéta úwoi méta súwawaata ó'on-kuwawaata auvínínta ⁵² mimbórá-táwai kwíyómpakemba uwiremba sínana avekáámbó tawáombo intembá avekáámbá púwón-kwaasi usásintinkainasa maí'mai'a íyata súwawaata ó'on-kuwawaata auvíníye. ⁵³ marapá'ó máyaunda-suwawaata puwónaunda-suwawaatan-ivo kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata íma puwónaunda-suwawaata auvíníye. ⁵⁴ marapá'ó máyáan-kuwawaa'a púwón-kuwawaa'an-ivo kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma puwín-kúwawaa'a auvínidara'a Áánútun-ai aúváívimba agaimaréna siráin-aimba paáriniye. maará séna púwón-amba ánásanana maí'mai'a ónááon-anko púwón-ankomba usáyaaitaniye agaimaréna súwana ⁵⁵ moóráwai séna púwón-anko íma usáyaaitaraimba póna púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko ánásaníye agaimaréna siráiyé. ⁵⁶ Áánútuna áamámba ísáe'maimo túwáan-imayaaó tátokaiye. mirámó kwéontavena púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko tátokaivo ⁵⁷ Áánútu púwón-amba kentáá usáyaaitamai-i'a kwéumasinkaintaawe. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti púwón-ankona asirayámbá ánásená usáyaaitaraimba póna Áánútu mirá kwéumasinkaisata súwi kwésune.

⁵⁸ mindáyave'a kesí kwaási asiramái mé'a íma tívón-káína'a Ísóigona mayái maimaé iyé'a íma ivátuwaaro. Ísóigona mayái kwémayaamba íma úwoi-mayaimanivo áúgwara'-mayaima kwémayaavo maimaé iyóro.

Ísóigona kwaási túwa'naa on-óntánkóná kwaasái.

16 Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai toómbá íma makáawai túwa'naa ónááomba óntamba torupé'a maarán-oro. Kárésiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai simátímakaundantemba mirán-áimbá simátimumpo mirán-oro. ² moórá-mora-son-taara'a moórá-kigauvin-ontamba taaímbai Ísóigona kwaási túwa'naa ónááopa'a maré'a kentí naaúmpimpa'a maránááomba anómba ína'a naaémba kentópa'a komáyána'a Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a

máyáawai timénááon-ontamba íma avakáá-iyamba úwoi mai-timénááowe. ³ keinárawapinkemba évakarawai usásintewa'a kentópa'a komé'a aúváí agaimái timé'a ti'maráanasa Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai mináúváiyé torupámaranaaon-ontane maimaéa mátimenaowe. ⁴ mitáwai kemó komáyánaunda-mayaimo kwáyaina'o é'a konasá miwí kesé kónááowe.

Kórinti-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁵ Másétóniyaa-marava'a Áánútuna áséi-kwasai simátime'a naaónáe kwéunda pó'a mirá kósimatime'a kentópa'a komáéndama ⁶ ákírara koménaum. ayáátáákara koménaumno. ímo aampa'ó kwénaaon-kanaa uwinómpákén-úndámó maivaiyáindarara ó'on-daopa'a kónaumno. ó'on-daopa'o kónáe ona'ó é'a súwa'naa íya'a kónaumno. ⁷ kentópa'o ayáátááka'o koménaemo kwésunda Áánútumo owé sína'o é'a ayáátááka'a koménaumno.

⁸ maanká'á Évésasi-naopa'a áséi-kwasai simátime-naunda-kwaasi sáwíva'a máyáamba pósa isésa áraire sésa asiramái ménaaowai máéwasa kesí mayáiyávésa aambá aunónááon-kwaasi sáwíva'a máyáawe. mimbáyáímó kwémayaunda toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaambá minkánáá íma tiráisa'a mé'a mimbáyái kwémayaunda póna mintánón-kánáá ánásaína'a kónaumno.

¹⁰ moóráwai Tímótimo kentópa'o koménimba aamoí kwé'e áwa'naa oro. kemó úndantemba Ísóigona mayái kwémayaivo ¹¹ kwentávé'a úwoi-kwaasiman-iyé íma sé'a tínaaemba umáméero. keinárawa'o tiyuwé-namo kesópa'o tínimba áwa'naa íyana kesópa'a kawé'a umái tíno. kwesémo Ísóigona kwaási kentáásí kwaási kesópa'o ténááontave'a timu'maré'a máyaumne.

¹² kentáásí kwaási áwí'a Ápórosimba asiramái simáme'a sé'a Kórinti-naopa'a kentáásí kwaási kwíyatawai esé kwaaó súnda póna ívé'a íma kanaán-umai kwínívo aambó kwáyainanamo éna kwíníye.

¹³ kentúra'a kárákwíye'a Áánútuwe aráápamai maí'mai'a úmae iyé'a íma táá'a káína'a asiramái máero. ¹⁴ mayáímó kwémayaamba kwaásiti imáyáa umái mayái máyáaro.

¹⁵ kesí kwaásiyono ísáaro. Ákáyaa-maravaken-kwaasi Sétevanasina akúmbá aiva'á Áánútunopa'a tiráawai Ísóigona kwaási asiramái kwétuwa'naa on-áimbá ísaraawe. asiramái simátime'a sé'a ¹⁶ mirán-kwáásí kwésen-aimba taagwiyavé'a miwísé Áánútuna mayái asirayám-báyái kwémayaawai táái ísáaro.

¹⁷ keinárawapinkemba kaumbonárau túwí'a Sétevanasiye Vótúnetasiye Ákáisiye mindárau kesópa'a tewa'á aamoí kwéumpo keinárawa'a íma amáparawai kanaán-umai kesópa'a tawasá mindárau kesópa'o tembá aamoí kwéune. ¹⁸ mindárau kesí imáyáa aúnaí'a umásinkesa kentí imáyáagwara'a mirá uráawe. mirán-kwáásí túwí'a mósá máráaro.

¹⁹ Ésiyaa-marava'a naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárawatavesa kawé'a umái máero kwésewe. moóráwai áwí'a Ákwíra awainínkó Párisiraawe

mindáraití naaúmpa'a torupamáí máyáawai Ísóigowe tarúmai máyáawai aamoí ésa keinárawatavesa kawe'á umái máéro kwésewe. ²⁰ maanká'ó máyáawai Ísóigona kwaási amáparawai keinárawatavesa kawe'á umái máéro kwésewe. moóra-morawai tiyáamba tíméro.

²¹ ayááír'á kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwe-nayáánavi'a póna kwenááiman-iyé sé'a ísáaro. kemá

Póro sé'a kawe'á umái máéro kwésune. ²² Ísóigompa'o ímo tirumbó améwai Áánútu sáwí'a umátinkaniye. kentáási Ísóigo marapá'á kumíníye kwésune. ²³ Ísóigo Ísu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune. ²⁴ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawa'a kembá sirumbá kwétimune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

2 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba umái avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái tímakaiye. Póro Másétóniyaa-marava'a máyowana Táítási Kórinti-nao'a tuwéna Póronopa'a kweémena Kórinti-kwaasi táái kosimámuwana Póro iséna séna aúváima agaimái tímakaunda isasá isésa évakarawai sáwí'o uráamba tínaaemba umásukaawasa évakarawai íma mirá ésa kentávái sésa íma árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé kwésewe séna árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé sígwáe séna maanáúvái agaimarówasa mátímakaawe.

¹ kéma Póro maanámbá agaimarúmpo ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáisa'a agaimarúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi éma Ísu Káráisitín-aai kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo ísáaro. Kórinti-naopakewai Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai ísáaro. Ákáyaa-marava'a Kórinti-naopakewaiye ó'on-o'on-daopakewaiye máyáawai Ísóigona kwaási ísáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti avowa Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. kwemá kentáásivowama arumbá kwéumasinkaiwai sirávayenaya súwa'naa iwái áwíta mósá kwémaraumne. ⁴ ó'on-o'on-umbai-yantaa'a amápa'a kentáásópa'a timbá Áánútu kwésiravayaimba póna ó'on-o'on-umbai-yantaa'o évakarawaitopa'o tínimba Áánútumo siráváyáintenta umái kesáá kanaán-umai miwí tirávayanaumne. ⁵ Káráisitimba áí'a úni'a umánkówasa Káráisitína kwaási-i'a úndarakemba sí'a iní'a umásínkáamba miráumai Áánútumo Káráisitimbo arávairaintemba miráumai anómbe kwésiravayaintaawe. ⁶ keinárawate méta túwa'naa ówánanaya sáwí'a umái máyómpinkemba Áánútu tí'maena kawepá'á métínkaraiye. mirá ówándarakemba sí'a únita umásínkonta Áánútu sirávaraiye. keinárawate máyaawandaya sí'a únita umásínkonta íma ivátuweta asiramáíya méraumne. miráumai tí'a índai'a umátinkanaaomba kesáámó uráundantentaamo mirámó é'o ímo ivátuwe'o asiramáímo ménaaombo éna Áánútu keinárawakwara'a tirávayaniye. ⁷ sí'o úni'o umásínkaraantenta tí'a iní'a umátínkáamba miráumai Áánútumo sirávairaintemba tirávayaimba séta mindáyave'a asiramái ménaaowe asiramái séta timu'maréta máyaumne.

⁸ kesí kwaásiyono. Ésiyaa-maravata máyaawanda ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentáásópa'a túmba mináimbá isáígwáe séta simátimumpo ísáaro. minúbái-yántáá'ó ó'oran-anon-umbai-yantaa'a úwata kentáásópa'a túmba póta puwónaumne séta súvamaiya méta ⁹ sínkamiyata puwónaunda-kanaa tiráiyeyimayaa éta súvamaiya maémaumne. íma kentáásí asir-

ayándéimán-ivo Áánútuna asirayándéi mayáiyá kwémaeta máyaumne. Áánútu pukáampinkemba usásitinkaiwaina asirayándéi mayáiyá kwémaeta máyaumne súndayavenaya minánón-úmbái-yántáá'á kentáásópa'a tiráiyé. ¹⁰ umbai-yántáápímbá puwónáe ówándavinkemba Áánútu síyótaasa umásinkowata súvamaiya maémaundaya póna mirá unté iyíniye. sáwíavinkemba síyótaasa unté kwéiyiye séta máyaumne. ¹¹ keinárawakwara'a kentááyáv'é'a Áánútumpa'a súwa'naa umai námúnaa seró. sáwívarawai námúnaa síyana Áánútu súwa'naa ínimba mindáyavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

Póro kampar-áimbá íma simátímakain-kwasai.

¹² kwaási túranka'a máyaundayaveta imáyáa kwéundaya sirumpinkén-imáyááó séna kawé'á umáíya máyaumne sisatá aamoiyá kwéune. marapá-áínkóná ááimba íma imáyáa éta Áánútu úwoiya kwésuwa'naaintaveta imáyáa éta Áánútuna mayáiyé su'mai kwémaeta méta íma árúvare-kwaasiraani'a umáíya maúndantemba kentúranka'a árai'a miráyá umáíya máyaumne. ¹³ kwéagaimai timúnda-auvaivimba íma kaumbo-káér-aimba kwésimatimumpo awáné'o ísaraan-aíne su'mai tavisimái kwésune. kentáá sáwíyamba suwánaavo suwánamai kawer-ígwáe sé'a únda mirámó é'o é'a Ísóigo Ísu marapá'á kumíndara'a keinárawatavetaamo aamoimó ondantembá kentááyáv'é'a aamoí ónááowe.

¹⁵ keinárawa'a kentááyáv'é'a aamoí kwéumasinkaawe-aimba imáyáa uráundayave'a sé'a kae-táwai kentópa'a kómé'a Másétóniyaa-marava'a kónáe únda kentópa'a kómé'a tiyuwé'a kweéme'a Másétóniyaa-marava'a komé'a koyauwer'é'a ókwara'a kentópa'a támé'a tiyuwé'a Yútiyaa-marava'a ténaumne siráumne. kae-táwaimo kawé'ó umátínkáana'a súwa'naa íya'a Yútiyaa-marava'a ténaumne-imayaa uráundayave'a mináimbá siráumne. ¹⁷ mirá ónáe uráunda íma mirá uráundayavesa keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa árúvare-kwaasiman-iyé siráavo kentópa'a kónaumne siráunda marapá-kwáásímó ontembá íma mirá únda mimbórá-imáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakaumne.

¹⁸ Áánútumo árair-aine su'maimo siráintemba simátí-makaunda-aimba íma kaer-ímáyáávinkémbán-ivo mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátí-makaumne. ¹⁹ Sáírásiye Tímótiye kewé umáiya kentópa'a máyaawanda Áánútu ááninko Ísu Kárásítin-aaiya simátímakaunda kwemá moórá-aimba avora'á séna moórá-aimba aúpá'á tuwéna mirá íma iwái póna amápar-aimba avoraré su'mai siwáin-aai simátímakaumne. ²⁰ Áánútu amápar-aimba simái asirámakaimba Ísu Kárásítintavena siráimba póna paáruraye. Ísu Kárásítin mirán-ámápá'-máiyái mairáintaveta Áánútu siráin-aintaveta árair-aine kwésunanaya Áánútu áwí'a anóm-ba kwáyáiyé. ²¹ Áánútu Ísu Kárásítimba kentááwé keináraware tarúsinkarisata asiramái máyaun-dayaawe. kentáá ítámarena ²² kesí kwaásiman-owe séna árai'a kwená kwaásiya úne sénaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáimba mindáyaveta séta to'mayaa umásinkarainta mirá íniye kwésundayaawe. mirá uráintave'a íma árúvare-kwaasiraamba kwéune.

²³ Áánútu kesí mayáigómbá awánaraiwai aúranka'a kwésimatimunda-aimba árair-aimban-iyé. Kórintinaopa'a kentópa'a kónáe séwánda asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ivátuwe'a íma kuráumne. ²⁴ Áánútun-aaiyave'a áraire asiramái kwése'a kwenká'á agevamái máyáamba póta kentópa'a kondayá Áánútun-aintave'a áraire seró-áintá íma ókwara'a sénaumpo tirunkó aamoí íníntaveta keinárawapimba tágárotamai méta mayáiyá komayá-naumne.

2 ímáiyáa é'a sé'a ókwara'a kentópa'a kwé'a sáwí'o kwéontave'a asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ívé'a íma kónaumne siráumne. ² kentirumbó umbaimó tamátínkáanasamo ésa kesirumbó kawé'ó umásinkanaaowai íma ménaaowe. ³ kentópa'a íma kuráundara'a sé'a aúváivimba awáné'a sáwí'o kwéomba kawé'á umátinkaigwae sé'a kentópa'o kondá íma sirunkó umbái táníye sé'a mináúvái agaimái tímé'a kawé'ó umáímo máyáantavena kesirunkó kawé'á íníwai mináúvái agaimái tímakaumne. kesirunkómó kawé'ó ínanamo éna kentirunkógwárá'á kawé'ó ínímba mindá árair-aimban-iyé. ⁴ mináúvái agaitimúnda sirunkó umbái tówa'a keinárawatave'a anón-imayaa é'a ávááraumai ivi'á tamátinke'a tirunkó umbái taínoyave'a íma mináúvái agaimái tímakaumpo Póro kwenarumbá ávááraumai símakaiye sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

sáwí'o uráin-kwaasiyavai enáái ánásaiye seró siráin-kwasai.

⁵ keinárawapinkemba moórá-kwaasigo sáwí'a uráintavena íma kempíné su'mainivo keinárawapinkemba évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáiyé. amáparawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáiyé-aimba mirán-anón-áimpá'á íma sénáe sé'a évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáiyé-aimba kwésune. ⁶ tímakaunda-avai awáné'a simái moórá-ainka'a maré'a asirayán-áimbá minkwáásígómbá simánke'a kwená egwaa'á íma

mé'a sáwí'o uráintave'a mimbéyámbá amé'a íma óombeyamba áméro. ⁷ ívé'a kwentávé'a sé'a enáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a ímáiyáa úmae iyé'a aráváyáaro. kemá amé-sawi-meyamba kwaikwai'a ínana séna íma kanaán-umai kawer-ámpá'á kónaumne séna ivátuwáivainivo ⁸ kwentávé'a sé'a embá siruntá kwéamumpo kawé'á umái maiyó seró-áimbá asiramái kwésune. ⁹ ááéma keinárawatave'a sé'a simátimunda-aimba isanááo. íya isanááo sé'a kentópa'a íma kwé'a mináúváiivimba agaimái tímake'a timu'maré'a méraumne. ¹⁰ sáwí'o uráin-kwaasigontave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a ímo ókwara'o ímáiyáamo kwéontemba kegwárá'á mirá kwéune. sáwí'o uráintave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a ímáiyáa kwé'e'a Ísu Kárásítin aúranka'a keinárawatave'a ímáiyáa é'a mirá kwéune. ¹¹ Sáátáánigona sáwí-mayaigona ááimba awánéta kentáá usáyaaitaivo séta sáwí'o uráintaveta ókwara'a íma ímáiyáa úmae iyéta séta kwenáái ánásaiye kwésune.

Tárosiva'a ména Póro anón-imayaa uráin-kwasai.

¹² Ísu Kárásítin-aai áséi-kwasai kosimátimenae sé'a Tárosinaopa'a komáyaawanda mináimbá isanááontavena Ísóigomo to'mayaa úmba awáné'a áséi-kwasai simátíménae sé'a ówánda ¹³ kesí kwaásigo áwí'a Táitási kentí naaópakemba Tárosinaopa'a íma téna kentáái tasimásímíntave'a avakáá uwááe'a íma awáné'a anón-imayaa é'a sé'a tiyuwé'a kónaumne sé'a Másétóniyaa-marava'a tiráumne.

Ísuna asirayándéi siyáántán-tamai ávónta kwéuvunda-kwasai.

¹⁴ maarán-áíntávéta Áánútumpa'a súwiya kwésune. Ísu Kárásítin usáyaaitaraintavena Áánútu kwentéya tarúsinkenaya anónka'a sisatá siyáántán-tamai ávónta kwéuvune. Áánútu si'marówata Kárásítin-aai amápa'-marava'a kosimátimunasaya kwéisaawana kwenááigo áséi-kwiyunkaamba úmaena amápa'-marava'a kóyáwé kwéiye. ¹⁵ Áánútu séna Ísu Kárásítin kentávéna ímáiyáa éna kesí mayái kwémayaimba áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéiye kwésimba mirámó intembá Ísu Kárásítin-aai simátimunanaya Áánútu kentááyávéna séna Ísu Kárásítin intembá áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéowe kwésiye. Áánútun-aráái kwáráawai minkwíyúmbá isááwasa Sáátáánigon-aráái kwáráawai minkwíyúmbá isááwasa kwéowe.

¹⁶ Sáátáánigon-aráái kwáráawai puwésa Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowai Ísu Kárásítin-aai simátimunda-aintavesa ánkúkaamba kwéiye kwésewasa Áánútun-aráái kwáráawai mináíntávésa sésa áséi-kwiyunkaamba kwéiye kwésesa maí'mai'a ónááowe. Áánútun-aai simátímén-aimba anóm-bayaiman-ivo kwaásiye su'mai íma kanaán-umai kwémayaawe.

¹⁷ Áánútu si'marówata Kárásítin mayái-kwáási méta kwenaúranka'a Áánútun-aai árair-aimba simátimeta íma árúvare-kwaasiraani'a umái máyaunasaya meéyámbáréwa'a anón-ontamba mayánáe sésamo

ontembá évakarawai Áánútun-aa simátíménasaya meéyámbá simígwaé sésamo ontembá kesáá íma mirá kwéeta Káráisitina mayái-kwáásí méta Áánútun-aaí árair-aimba kwésimatimune.

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai.

3 mináimbá kwésimatimundayaveta kentáá súwí'a íma maé kwéiyundayaawe. évakarawai aúvái agaimái tímúwasa maimaésa mátímúwa'a awáné'a kawé'án-owe siráavo kesáá íma mirá éta kentáásí mayáírár-áúvái agaimaéta mátíménata awáné'a aamoí umásinkaigwae-ita íma kweéta íma kentáásí mayáírár-áúvái agáyáaro kwésumpo Áánútu si'marówata kwená mayáiyá kwémayaumne. ² évakarawaimo ó'owiti mayáigóná aúvái awánésamo aamoimó umátínkáantemba évaka-kwaasi keinárawa'a tuwánésa sésa árai'a Ísu Káráisiti Póroe mayái kwémayaan-kwaasiye kwenté ti'marówasa kwenáái tasimátímúwasa isésa áraire suwaná Káráisiti kwená kwaási-i'a umátinkowana Áánútu asirayánkwáráwáín-amanko miwítirumpimba máyáísasa máyáawe kwésewe. mindáyave'a keinárawa'a Káráisiti agairáin-avairaamba umái máyáawe. Ísu Káráisitina mayáigóná aúvái óntanka'o agairáin-avairaamba ímanivo kempá'á kwáyáim-bayaima tuwánaantaveta aamoiyá kwéumatinkaundayaawe.

⁴ Ísu Káráisiti kentáá asirayámbá kwésimisata Áánútu aúranka'a asiramái méta mináíntá kwésune. ⁵ kentáávimbá kesí asirayámbá íma kwáyáísata mimbáyáiyá kwémayaumpo Áánútuna asirayándéiyá mimbáyáiyá kwémayaumne. ⁶ Áánútu aúna-aimba simái tarúmakain-aimba kosimátimewananya kwenáúranka'a arupí umátinkainasa ménaaontavena asirayántá símakaiye. mináúná-áimbá simái tarúmakain-aimba Áánútu Mósesimba simámakain-amaamba ímanivo Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáísata kwemó siráintenta kwéunda-aimban-iyé. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba íma kanaán-umai kwáráantavesa Áánútu aúranka'a íma arupí umái mésa puwí-ámpá'á kwégovo Áánútun-amanko imáyáaya símisata Káráisitín-aa iyaveta áraire séta aúnái'a umáiyá maí'maita kwéune.

⁷ naaóv'á Áánútu Mósesimba óntan-kwandaaira'a siyáánkai-amaamba agaimái ámakaimba minámáám-bá kwaránáe sésa umbá íma kanaán-umai kwarésa arááisu'mae kwéiyesa mindáyavesa puwí-ámpá'á kwé-gowe. Áánútu Mósesimbo ámáámbo simámakonka'a Áánútumpakemba ságayamba paáréna Mósesi óika'a ságayamba paárúwana óntan-kwandaaira'o siyáánkai-amaambo agaimarómba maimaéna Ísareri-kwaasitopa'a kumúwasa Mósesi óika'a ságayamba kwéna póna tógáyáagaya úwasa íma kanaán-umai awánowana kwéna naaémba uwákuraiye. ⁸ naaóv'á Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakonka'a Áánútuna ságayamba paárúmbanivo ívé'a Áánútu kwenamankómbá ai'maráísana kwená kwaási tirumpimbá máyáiyé-aimba kwévaarimba póna Áánútuna ságayamba anómban-iyé. ⁹ Áánútu Mósesimba

siyáánkai-amaamba simámakomba pósa íma kanaán-umai kwáráantavesa puwí-ámpá'á kwé-gowe. Áánútu minámáán-áimbá paárúnka'a kwená ságayamba kwáyowana ívé'a Áánútu kwenamankó kwenáúranka'o arupí umátínkáin-aimba kwévaarisana póna kwená ságayankona asirayámbá anómba kwáyáiyé. ¹⁰ ívé'a aúna-aimba simái tarúmakain-aimba kwáyáísana usáyaaítarai-sagayankona asirayámbá kwáyáimba póta séta Áánútumo Mósesimbo siyáánkai-amaambo simámakai-sagayankona asirayámbá úwoisamba iyéyá kwésune. ¹¹ Áánútu Mósesimbo simámakain-aimba kwááyu-aimban-ivo aúna-aimba simái tarúmakain-aimba kwaíkwaí'a ínín-aimba anón-aimban-iyé. kwááyu-aimba simámakonka'a ságayankona asirayámbá kwáyombanivo ívé'a kwaíkwaí'a ínín-aimba paárisana póna anó-sagayamba asirayámbá kwáyáiyé.

¹² mináimbá asirayán-áimbá kwaíkwaí'a ínín-aimba ísaraunda póta íma sáá'a kwégaisata asiramái mináimbá kwésimatimundayaawe. ¹³ Mósesimo uráintemba íma miráyá kwéune. Mósesi Ísareri-kwaasiyavena séna kesóika'o kwáyái-sagayamba uwákwiimba awánaavo séna ampaantanéi óika'a káataraiye. ¹⁴ Ísareri-kwaasi táá'nei isésa tirunté marésa maémáenkakemba pósa ívé'a agáyáan-kwaasi Áánútumo simáimo tarúmakon-aimba aúváivinkemba awánamai isésa mináínkóná ááimba íma kawé'a umái kwéisaawe. Mósesimo óika'o ampaantanéi káátamakowasamo ságayambo ímo awánaraantemba ívé'a Áánútun-aaí aúváivimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináúváiagóná ááimba íma awánamai kawé'a kwéowe. Ísu Káráisitiyé tarúmai máyáawaima Áánútun-aaí aúváíma awánésa mináínkóná ááimba kawé'a umái kwéisaawe. ¹⁵ ívé'o máyáan-Ísareri-kwaasigwara'a Áánútun-aaí Mósesimo agaimakón-aimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináínkóná ááimba íma ísaraavo ¹⁶ Ísóigo Ísu Káráisitínopa'o tembá minkúmáiyú-tántáá'á áná-sainkakemba mináínkóná ááimba kawé'a umái kwéisaawe. ¹⁷ Ísóigo Ísu Káráisitiyemo súnda kwenamankóntáv'é'a kwésune. Ísóigon-amankomo tirumpimbó máyáiwai sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaisasa kawé'a umái kwémaewe. ¹⁸ Ísareri-kwaasiti imáyáagomo ímo kawé'ó umáímo ísaraantemba kentáásí imáyáago íma mirá isanayá Ísóigona ságayanko kentáá sáma kwéga-masinkaintaawe. Ísóigo Ísu Káráisitín-amanko kentáásirumpimba ména kwenkáán'i'a umásinkenaya kwená ságayamba kwésimenaya mirá úmae kwéiyiye.

anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráráán-kwaasiya máyaunda-kwasai.

4 Áánútu aruntá kwéumasinkenaya mindáyavena kesí mayái máyáaro séna símakaisata kwenáái kwésimatimundaya sívón-kaiye séta íma kwé-tuwaumpo ² kwenáái simátimenaundayaveta aúpá'ó tigeayávésamo kwéomba sínaaemba kwéumameta íma kampa'á simátiyuweta Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba íma simátimeta Áánútu aúranka'a

avora'á árair-aimba simátimunasaya suwánésaya árair-aine su'mai kwésewe tirunkakémbá sénááon-taveta Áánútu aúranka'a miráyá kwésune. ³ áséi-kwasai avora'á kwésimatimundaya mináínkóná ááimbo ímo isésamo ésa miwímá Áánútuna némpa'a mésa puwí-ámpá'á kwégowaiman-owe. ⁴ Sáátáánigo marapá'á kárakwiraiwai miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire kwésewe. Sáátáánigo séna Káráisitín-aaigo sáma kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Káráisitína ságayamba íma kwéawanaawe. Áánútumo máyáintemba Káráisiti miráumai máyáísana Sáátáánigo séna Káráisiti sáma kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaiye. ⁵ kesáá íma anón-kwaasi úmpo Ísu Káráisitintave'a kentáásí anóndakoman-iyé sénááontaveta kwenáái kosimátimeta kwená mayáí-kwáásí máyaunda póta kwétuwa'naa-undayaawe. ⁶ ááínka'a túnkuwana Áánútu sáma kaaó súwana sáma karáimba kwemá sáma kamásínkáiwaiyaaman-iyé. Ísu Káráisiti óir-imayaa kwéundaya Áánútuna ó'oran-aaimba awánanaundayavena sáma kwégamasinkaintaawe.

⁷ kesáá íma asiramáíya méta áséi-kwasaiya tátokaumpo anamó kwímakaawanamo ááémo karák-wintemba miráumaiya méta áséi-aimba tátokaundayaawe. suwánésa mináínkómó usáyaaitarain-asirayankomba awánésa sésa íma miwíwínkémbán-ivo Áánútumpaken-asirayamban-iyé sénááontaveta íma asiramáíya méta minásíráyántá tátokaumne. ⁸ namuro-kwáásímó tínkamiyantavesamo úkóntemba ó'on-o'on-umbai-yantaako kentáá úkúraisata tu'maá'námo kwáyáimpinkenta móyuweta kwégune. évaka-tawai séta nóra séta Áánútuna mayáí kwémayaumno kwésesta íma ivátá tukáumne. ⁹ sáwíta umásínkáambanivo Áánútu íma siyúwáísata máyaumne. sínkamomba íma ánásasuwaawata úwoiya súvamai kwémaumne. ¹⁰ Ísumbo sáwí'ó umánkesamo inkámówanamo pukáin-ampata kwégundaya pósa Ísu maí'mai'a isaná kwená asirayámbá kentááwímbá kwáyáiyé-aimba kwéisaawe. ¹¹ máyaundaya aasiyaasi-tawai séta Ísuna kwaási-i'a úndarakemba ívéra sínkamiyata puwónaumno kwésundaya pósa kesáá máyaundawaina ááimba Ísuma póna kentáásúma ánásani-suvimba máyáiyé-aimba kwéisaawe. ¹² áséi-kwasai simátimundaya sáwíta umásinkesa sínkamiyata puwónaunda-ampata kwégundaya mindáyave'a áséi-kwaasi isé'a aúnaí'a umái máyáan-ampa'a kwégowe.

¹³ naaóv'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútun-aaiyave'a áraire siré'a pó'a kwenáái kwésimatimune siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwésimatimune. ¹⁴ Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiwai Ísunte tarúsinkenaya puwónaundavinkenta usásininkenaya kentááwé keináraware sí'maiya kwenuúrankata sinkánintaawe. ¹⁵ mayáiyá kwémayundaya sáwíta umásínkáambanivo túwa'naa eta íma ivátuwaunasaya ó'on-o'on-kwaasi Áánútumo

úwoimo túwa'naa in-áímbá isésa sáwívarawai Áánú-tumpa'a súwi símae iyésa kwenáwí'a anómba úmae kwéiyowe.

Áánútuna asirayánkátá máyaunda-kwasai.

¹⁶ mináímbá imáyáa kwéundaya sívón-kaiye séta íma ivátukaumne. kentáásúma sáwí'a úmae iyísana Áánútu kentáási imáyáa aúnaí'a kwéumasinkaiye. ¹⁷ kentáásópá'o kwáyáin-umbai-yantaataveta séta úwoisan-umbai-yantaa'a kwááyu kwáyáiyé súnanaya naaémba minúmbái-yántáápinkémbá ó'oran-kawe-tantaa'a usáyaaitaimba kwaikwai'a ínín-kawe-tantaa'a paáriníye. ¹⁸ mindáyaveta marapá'ó awánáunda-yantaa'a íma anón-imayaa éta kwíyómpa'o ímo awánáunda-yantaataveta imáyáa úmae kwéiyune. awánáunda-yantaa'a kwááyu-yantaa'an-ivo kwíyómpa'a íma awánáunda-yantaa'a kwaikwai'a íníye. mindáyaveta umbai-yántáátáveta séta úwoisamban-iyé kwésune.

5 kentáásúma kwááyu-nankaa-suwawaata isatá minkúwawaakwarata marapátá méta maarán-áímbá kwésune. maankwááyú-námbá tawísígwinata Áánútumo kwíyómpa'o úmakain-daumpa'a ménaundayaawe. mindámbá kwaási íma úmakaan-dambanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba úmakaimba kwaikwai'a ínín-damba mindá kwíyómpa'o ménaundakuwawaa'an-iyé. ² marapá'ó máyaundaya anón-imayaa éta kwíyómpa'o ménaundakuwawaata simínkwáeya kwésesta ³ maarán-áímbá íma séta puwéta súwawaariyaainkaanta umáíya máyaumne íma kwésumpo maarán-áímbá séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata naankáántá ónáeya kwésune. ⁴ kentáásúma kwááyu-nankaamba isatá máyaundaya umbai-yántá'á kwáyáintaveta anón-imayaa éta marapásúwawaataamo tuwánaunda-aimba íma séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata mayánaunda-ainta kwésune. miráyá ónaunda marapáké-súwawaakaanta aukáinata maí'maita ónaumne. ⁵ miráyáámó ónaundayavenaya Áánútu kentáá to'mayaa éna kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáísata mindáyaveta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe.

⁶ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáintaveta kentáási imáyáa asiramáíya máyaumne. marapá'ó máyaundaya Ísóigo Ísu Káráisitíyeya íma kwíyómpakaani'a umáíya máyaundayaawe. ⁷ ívéta marapá'á máyaundaya kwenane'á íma kwéawaneta kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta ⁸ kentáási imáyáa asiramáíya méta puwétaamo kwíyómpa'o Ísóigo Ísu Káráisitíyemo métaaraiya aamoí úsino. ⁹ maanká'ó máyaundayaawe kwíyómpa'o uménaundayaawe Áánútumbo arááímo kwétaini'a ónáe súndaya póna aamoí umásínkáisintaawe. ¹⁰ amáparawaiya Ísu Káráisiti aúranka'a máyáananaya kesáámó máyaundawaina ááintavena sísa ena marapá'ó máyáamba kawe'ó kwéowai kawe'-mýámbá tíména sáwí'ó kwéowai sáwí-meyamba tímínimba póta kwembó arááímo kwétaini'a ónáeya kwésune.

Ísuwemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya máyaunda-kwasai.

¹¹ Ísóigo máyaundawaina ááimba sísa iníntaveta kwentávéna sáá'a kwégaisata kwenópa'a tígwaé séta kwaási kwétavisundayaawe. Áánútu máyaundawaina ááinta suwánaisa'a keinárawatemo máyaundawaina ááinta kwésuwanaamba kawe'á kwéiye kwésune.

¹² kentáá súwí'a íma maé kwéiyundanivo máyaundawaina ááintave'a aamoí ónááontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. aamoí é'a kentááyávésamo sáwí-aimbo kwésen-kwaasi táái kanaán-umai anondá simátimenaontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. minkwáásí paáká-túwawaare su'mai tuwánésa kawe-kwáásímán-owe sésa tirumpin-ímáyáá íma awáresa kawe-kwáásímán-owe kwésewe.

¹³ évakarawai kentááyávésa uwo'aó'á kwéowe kwésewata kanaán-iye séta Áánútuntaveta imáyáa éta miráyá kwéunasaya évakarawai kentááyávésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásímán-owe kwésewata kanaán-iye séta keinárawataveta imáyáa éta miráyá kwéune.

¹⁴ amáparawai sáwí'o kwéomba mimbéyámbá maésa púwóvo séna Ísu Kárásiti mimbóráwái kentááyávénawe séna pukáimba póta Kárásiti arumbá kwésimwaina mayáiyé su'maiya kwémayaumne. ¹⁵ amáparawaiya sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyásinkanintavena Ísu Kárásiti pukáimba póta kentáámó sirááimo kwétaini'a íma kwéeta kwembó arááimo kwétaini'a kwéeta máyaumne. mirámó ónaundayavenaya kentááyávénawe séna puwúwana Áánútu usásinankariye.

¹⁶ ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwaréta évakarawaiyaveta kawe-kwáásímán-owe séta évakarawaiyaveta sáwí-kwaasiman-owe siráumpo ívé'a íma miráyá kwésesta ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwakáunda Kárásitintaveta úwoi-kwaasiman-iye siráundaya ívé'a íma miráyá kwésune.

¹⁷ mindáyaveta Ísu Kárásitiyemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya méta ááémo uráundantenimayaa íma éta ívé'a aúná-imayaa umáíya máyaumne.

¹⁸ Áánútu mirá kwéivo ááéma Áánútuna namuro-kwáásiráámbá umáíya máyaawanana Áánútu kesí kwaási-i'a umái maígwáe séna Ísu Kárásitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpuwówana kwená kwaási-i'a umásinkenaya séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata mimbáyáiyá kwémayaumne. ¹⁹ mináinkóná ááimba maarán-áimbán-iye. Ísu Kárásiti amáparawaiyavenaya imáyáa éna pukáimba mindáyavena Áánútu imáyáa éna kwaásimo sáwí'o kwéomba íma aavimbá kwémaitinkaivo kwená kwaási-i'a kwéumatinkena kentááyávénawe séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata kwésimatimune.

²⁰ kesáá Ísu Kárásitina aantá-kwaasiya únanaya simásímísata keinárawa'a kwésimatimundayaawe. Áánútu keinárawatavena asiramái siráisata siráin-ainta kwésimatimune. Kárásiti pukáintavena Áánútuna namuro-kwáásiráámbá umái máyáampinkemba kwená

kwaási-i'a kwéumatinkaivo kwenáiyave'a owé seró.

²¹ Ísu Kárásitimpimba sáwí'o íí-áimbá íma kwáyowana Áánútu kesáámó sáwí'o únda-aimba kwempintá ámakaiye. Kárásitiye tarúmamiya méta Áánútu aúranka'a arupí umáíya ménaundayavenaya Áánútu mirá úwana Kárásiti kesáámó sáwí'o únda-aimba maimaéna mindánankwara'a pukáimba póna Áánútu kwená namuro-kwáásirááni'a umáíya máyaundawai kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiye.

6 Áánútuwe tágárotamai méta mayái kwémaeta asiramái simátimeta séta Áánútu úwoi kwétuwa'naa-imba pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááimo kwétaini'a oró kwésune. ² naaóv'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna úwoi túwa'naa uráunda-kanaa kentáái isé'a sáwí'o umáímo máyómpinkembo tíkaunda-kanaa túwa'naa uráumne Áánútu siráiyé agaimaréna siráimba mindáyave'a ísáaro. ívé'a Áánútu úwoi kwétuwa'naa-in-kanaama éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwétirain-kanaama imbá pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááimo kwétaini'a oro.

³ kentáásí mayáigómbá awánésa sáwí-amba kwáráavo séta kawe'-máiyáiyé su'mai kwémayaundaya pósa íma árai'a sésa sáwí-mayai kwémayaawe kwésewe.

⁴ amápa'-mayai kwémayaundayaveta séta suwánésaya árai'a Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sígwáe séta mimbáyáiyá kwémaeta máyaumne. umbai-yántáá'ó kentáásópá'o tisasamó sí'o iní'o umásinkesaya sáwí'o umásínkáanta íma ivátuweta asiramáiyá máyaumne.

⁵ Áánútuna mayáiyá kwémayaundarakemba sínkambai ándáva'o mósinkesayaamo úkúmakesamo sáwí-aimba simánkesa mirámó kwéonta anóm-bayai kwémaeta no'wáámba íma suúyá kwégwaeta úwoi mayái kwémaeta sááimo kwésinkainta íma ivátuweta asiramáiyá máyaumne. ⁶ kentááyávésa Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sénááontaveta kawe'-máiyáiyé su'mai kwémaeta kawer-ímáyáá kwéeta paru umái méta kawe'á kwéumatinkaunanaya Áánútun-amanko keséya máyáísata árai'a miwítí imáyáa kwéeta ⁷ árai-aimba kwésimatimunanaya Áánútu asirayámbá kwésimisata mirám-báyáiyá kwémaeta Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá kweukáámbá araa'naa uráunanaya sáwí-ainko kentáávímbá íma kwétisata Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá iwevóiráámbá umásoketa umbai-yántáá'ó kesópataamo timbá kwésuyaaaitaundayaawe.

⁸ évakarawai kentáá súwí'a mósá máraawasa évakarawai kentáá súwí'a simái sáwí'a owasá évakarawai kawer-áimbá simásíméwasa évakarawai sáwí-aimba simásíméwasa árai-aimbo simátimundayavesaya évakarawai kentááyávésa kampa'á kwésewe sewasá ⁹ évakarawai kawe'á umái suwánésaya kampa'á sésa úwoi-kwaasiman-owe sewasá évakarawai kentááyávésamo puwónésa owémó kwésemba íma puwúndaya úwoiya súvamaiya máyaumpo suwánaaro. Áánútu arupíya kwéu-

masinkaimba íma sínkamisata kwévuwune. ¹⁰ sáwíva-tantaako kentáásirumba umbái kwétamasinkainta kentáásirumba kawé'á úmae kwéiyiye. kesáá óísamba íma makáundayawaiya éta Áánútun-aaí sáwívarawaiya kwésimatimunasaya kawé'á umái kwémaewe. óísaniyaaíwai éta Áánútun-aaí tátokaundayaveta kawé'á umáíya máyaumne.

¹¹ Kórinti-naopakén-kwaasi ísáaro. kentí imáyáa éta kentáásirumpinken-aimba avora'á simátímakaundaya ¹² keinárawataveta íma kayoráúna'a kentááyávé'a kayó'mái máyáawe. ¹³ kesí iyámpóímo simátimundantenkaamba simátimumpo kentí imáyáamo úndantemba kentáási imáyáa é'a kentirumpinkén-áímbá simásíméro.

Áánútuna naankaantáán-úne siráin-kwasai.

¹⁴ oó'á tombá moórá anóm-purumakankwara moórá sáwíyam-purumakankwara'a íma kwétagarotamai kwisóvo awaira-púrúmákánkái tinumarampimbá kwí-makaawasarai oó'á kwétoye. mirámó ontembá keinárawa'a Áánútun-aaiyave'a áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma tágárotamai mé'a mayáí máyáaro. arupí umái máyáawaise Áánútun-aaí arááíraawaise íma kanaán-umai tágárotamai mésa mayáí kwé-maraawe. ságayankwara tunígwara'a íma moórávimba kwáyáiyé. ¹⁵ Ísu Káráísitiye Sáátáánigowe íma mim-bór-ímáyáa óyasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma mimbór-ímáyáa kwéowe. ¹⁶ Áánútuna naaúmpa'a kwesé kwaántá-kwaasi mim-bór-ímáyáa íma ménaaowe. Áánútu asirayánkwáráwái kentáásirumpimba máyáísata kwená naankaantáán-úne. mináíntávéna naaóv'á'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna

kesí kwaásiye mé'a miwíwímbá kwénaae'a miwítí Ísóigo onasá kesí kwaási-i'a ónááowe Áánútu siráiyé. ¹⁷ mindáyavena Ísóigo séna úwoi-kwaasivinkemba tiyuwé'a moórá-ayampa'a mé'a sáwí-mayaigomba tínaaemba umátimiya'a tiré'a ¹⁸ kentivoí'a ona'á kesáánimbaa'a kesiyáámumbaari'a ónááowe.

Ísóigo amápar-asirayamba tokáiwai siráiyé agaimaréna siráiyé.

7 kesí kwaási ísáaro. Áánútu kentááyávéna imáyáa éna mináímbá simái tarúmakaíntaveta kesúrakesawí-yantaare kentáási imáyáavinke-sawí-yantaare sínaaemba umáméta kawé'á umáíya méta Áánútu aúranka'a sáá'a kwégaisata Áánútundei-i'a umái méta kaweré su'maiya éta miráyá onó.

Póro arunkó aamoí uráin-kwasai.

² kentááyávé'a íma kayoré'a kentáási imáyáa úwoi oró. íma sáwí'a umátinkaawanasaya sáwí-amba kwakáawe. íma kampa'á simátiyuweta miwítí óísanta íma mémairaumne. ³ mináímbó simátimunda íma aavimbá kwémaitinke'a sune. kentí imáyáa kwéundaya simátiméta ókwara'a miráyá kwéune séta úwoimo máyaundaya kentí imáyáa kwéeta puwónaun-

da-kanaa tínimba úwoi kentí imáyáa kwéonanaya tíniye. ⁴ árai'a kawé'á umái máyáawe asiramái sé'a kentúwí'a mósá kwémaraumne. anón-umbai-yantaa'a kentáásóp'a'a kwétimba mindáyave'a íma imáyáa é'a kentí imáyáa únana kentááigo asiramásínkáísana sirunkó ávááraumai aamoí kwéiyé.

⁵ Táróasi-naopa'a tuwéta Másétóniyaa-marava'a tamáyaawanda íma kawé-kánáa úwata máyaawanasaya amápa'-naopimpa'a kae'náé'a ésa aaisambá kwésuwana kentáási mayáiyávéna kentáásirunko umbái kwétowana ⁶ Áánútu tirunkó umbái kwétain-kwaasi tiráváyáiwai kwemá sirávayanintavena Táításimba ai'marówana keinárawa'a tiyuwéna kentáásóp'a'a téna ⁷ maavá'ó túntaveta aamoí éta keinárawatemó mayon-kawer-aimba simásimuntavetaagwara'a aamoí ówánanaya keinárawa'a kentáa suwánanae siráamba tasimásimenaya sáwí'o uráantavenamo kentirunkó umbaimó taráimba tasimásimenaya kentávésamo kampar-áímbó sen-kwáási táái anondá simátímakaamba tasimásimenaya mirán-áíntómbá tasimásimuwata isááwánanaya kentáásirunko aamoí uráiyé.

⁸ aúváí agaimái timé'a asiramái sé'a ó'a íma miránoro siráunda minaúváí awánowana sáwíyanka'a kentirunkó umbái tówa'a mináímbá isé'a mináúváí agairáundayavena sirumbá umátinke'a ívé'a sirunkó íma umbái téna ⁹ kawé'á kwéiyé. kentirunkó umbái tóntave'a íma aamoí é'a kentirunkó umbái tówa'a sáwí'o uráambo tínaaemba umámakaantave'a aamoí kwéune. sáwí'o kwéontavena tirunkó umbái táino Áánútu kwésiye. mindáyave'a mináúváí agaimái tímakaunda íma sáwí'a umátinkaraumne. ¹⁰ Áánútu tirumbá umbái tamátinkaiwai sáwí'o kwéomba tínaaemba umámewana sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu tiréna kawepá'á mógwétinkaisana mindáyavena tirunkó íma sáwí'a kwéivo marapá-kwáási Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai tirunkó umbái tainká'á sáwí'o kwéomba íma tínaaemba umáména úwoi sáwí'a ésa Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowe. ¹¹ sáwí'o uráantavena Áánútu kentirumbá umbái tamátinkaraimba pó'a kawé'á uráamba imáyáa oró. keinárawapinkemba moóráwai sáwí'a uráimba íma asiramái simáméke'a tímakaunda-auvai-aimba isé'a sé'a arupí umátinketa kawer-ámbá kwáráano sé'a sáwí'o uráantave'a tigeayávé'a é'a sáwí-meyambo kentópa'o tíníntave'a táátave'a é'a sé'a arupí umátinkáanana Póromo ménamo éna súwa'naa íniye sé'a sáwí'o uráiwaimba ááéma sáwí-meyamba amé'a keinárawapinke-sawí-imayaa arupí umátinke'a mirá uráamba ánásaraiye-aimba ísaraumne.

¹² mináúváí agaimái tímakaunda sáwí'o uráin-kwaasigontave'a íma aiva'á imáyáa é'a sáwí'o umánkarain-ininkontave'a íma aiva'á imáyáa é'a íma mirá uráumpo Áánútu aúranka'a kentááyávé'a anón-imayaa é'a kentááyávé'a sé'a miwíyávéta anón-imayaa kwéune sénááontave'a mináúváí agaimái tímakaumne. ¹³ mináúváímó tímakaundanteni'o uráamba kentáási imáyáa kawé'á umásínkaraawe.

Táításimba ai'marááwánanaya kentópa'a koména kwenarunkó umbái kwétowana túwa'naa úwa'a kawé'a uwaná aamoí éna kwenarunkó kawé'a úwana kentáásópa'a téna tasimásimuwata iséta mindáyavetaagwara'a aamoiyá kwéune. ¹⁴ ááéma Táítási aúranka'a kentúma maé iráunana simátímakaunda-aimbo árair-aimbo siráundantemba Táításimbo kentááimo simámakaunda-aimba árair-aimban-iyé. Táítási keinárawate koména kemó kentááimo simámakaunda-aintavena árair-aimba siráiyé siráimba mindáyave'a íma sigaeýávé'a kwéune. ¹⁵ Táítási keinárawate komáyo-owa'a kwentávé'a aamoí é'a táátave'a é'a tiyántámhá kwétowa'a kwenáái isé'a mirá uwaná mindáyavena Táítási imáyáa éna arumbá kwétimiye. ¹⁶ keinárawatave'a sé'a amápa'-mayaimo ésa kawé'a úmae iyónááowe kwésunana sirunkó kawé'a kwéiye.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráan-kwasai.

8 kesí kwaásiyono. Másétóniyaa-marava'o naaó'-nao'a máyáawai Áánútuna kwaási kwemá kwétuwa'naa-in-aimba simátimenaumpo isáaro. ² anón-umbai-yantaa'a miwítópa'a téna kwétavisisasa íma ivá-tuwesa Áánútuntavena tirunkó kawé'a úmae íyísasa miwí kesávái óísaniyaain-kwaasi máyáantavesa íma imáyáa ésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa sáwíyan-oisamba makáampinkemba sáwíva-tantaa'a torupásuwesa túwa'naa uráawe. ³ árair-aimba simátimune. miwí sésa maarán-tántáá'á kanaán-umai timénaumpo ó'omba torupamáí timénáe sésa miwítí imáyáavinkemba mirá ésa sáwíva'a tímakaawe. ⁴ kentááyávésa asiramái sí-mae iyésa sésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai timénáe sétaamo únda aamoí kwéune siráawe. ⁵ imáyáawe su'maimo únda-yantaare su'mai íma tímakaavo ó'on-o'on-tantaakwara'a tímésa aiva'á Ísóigontavesa sésa ená kwaási-i'a umáiyá méta ená mayáiyá kwémayaumne sirésa Áánútuna imáyáavinkemba kentááyávésa sésa Áánútuna mayái simásimiyata keinárawate mayánaumne sésa ⁶ maanká'á Másétóniyaa-marava'a máyáawai mirán-áimbá siráamba póta Táításimba simáméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási túwa'naa ónááombabayai Kórinti-naopa'a koááimba ásáre tayauweré kuré túwa'naa inasá torupamáí maráiyana ánásaino Táításimba simámakaumne. ⁷ ó'on-o'om-bayai kawé'a umái kwémaraawai é'a Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a kwenáái kawé'a umái kwésimatime'a kwenááigona ááimba kawé'a umái kwéise'a karuwaa'á é'a kwétuwa'naa-e'a kentirumbá kwésime'a mirámó kwéon-kwaasi ontávéta simátiméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai túwa'naa ónááomba kawé'a umái timénááowe kwésune.

⁸ maanká'á Másétóniyaa-maravakewai Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa kawé'a umái tímakaan-aimba timénaunda mirán-oro íma kwésumpo timénááo. íya timénááo sé'a kentirunkómbá tísaa umai kwésaumne. ⁹ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti úwoi kwétuwa'naa-imba ísaraawe.

kwíyómpa'a ó'oran-kawe'a umái máyomba keinárawatavena imáyáa éna kwíyómpa'a tuwéna kawé'a umái ménaaontavena úwoi-kwaasiraamba umái marapá'á kumbéraiye.

¹⁰ ké'naan-aimba kesí imáyáavinkemba sumpo isáaro. ááéma Áánútuna kwaásivinkemba keinárawa'a aiva'á sé'a torupamáí timénáe sé'a ááimba asé'a moórá-ima maisukáavo ívé'a mimbáyái ánásasuwaaro. ¹¹ ááéma karuwaa'á umái to'mayaa é'a ívé'a karuwaa'á é'a sáwíva-tantaa'o makáawai sáwíva'a maráiyasa sáwíyambo makáawai miráumai maráiyasa miráumai maráiyana ánásaino. ¹² sáwíva-tantaa'o máráne sáwíyambo máráne Áánútu tuwánanivo timénáemo síyan-tantaa'a sáwíva-tantaapinkemba sáwíva'a maré'a sáwíyampinkemba sáwíyamba maré'a timénááomba Áánútu awánéna kanaán-iyé síníye.

¹³ túwa'naa ónááomba íma amápa'a tu'mái ánáse'a kesávé'a kwémare'a oró. ¹⁴ ánoivo ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááomba mimbóráí'a umái ménaaowe. ¹⁵ miráumai naaóv'á'á Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna moórá-tonko áwí'a máána-tone séna

toóntávéna séna sáwíva'a tókúmai kwénowai tímú'a wówasa íma aráá'a márówasa sáwíyamba tókúmai kwénowai tímú'a wówana íma táái tínkaraiye agaimaréna siráiyé. miráumai ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááowe.

Táítási Kórinti-naopa'a kuráin-kwasai.

¹⁶ Áánútu Táításimba imáyáa ámísana kemó túwa'naa úndantemba kwegwárá'á túwa'naa ónáe kwésisata mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁷ Táításimba simáméta séta kotúwa'naa inasá Yútiyaa-maravaken-kwaasi túwa'naa ónááontavesa évaka-tantaa'a torupamáí maránááowe súndayavenaya aamoí éna kwená imáyáavinkenkwara'a séna ó'a miwísé koménaumne Táítási siráiyé. ¹⁸ Táításimba ai'maráandara'a moórá-kwaasigwara'a ai'maráanana kwesé kwíníye. kwemá áséi-kwasai simátíma'mae kwé-naaisasa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási kwenáwí'a mósá kwémaraawai kwemá Táításiye kwíníye. ¹⁹ Ísóigona kwaási naaó'-naokemba kwembá usásinankesa sésa esé mimbáyái mayaaó sewaná keséya kwénae-na túwa'naa únda-mayaiya kwémayaisasa kentáásí mayáigómbá awánésaya sésa toómbá íma makáan-kwaasi kwétuwa'naa-owe kwésesa Ísóigo áwí'a mósá kwémaraawe.

²⁰ mimbáyáimó kwémayaundaya sáwí'an-owe seváiyé séta ²¹ Ísóigo aúrankare kwaási túrankare mimbáyái kawé'a ónáe séta naaó'-nao'a kwénaeeta torupámáráan-ontantomba maimaéta ímo makáan-kwaasi túwa'naa ondayávéta kwénaaumne.

²² minkáé'nárimo ti'maráandara'a moóráwainkwara'a ai'maráanana kwéna kaumbosé kóinimba kwembá sáwíva-tawai áísaa umai awánanae súndaya kwétuwa'naa-in-kwaasigo isatá awána-

raumne. keinárawa'a kawé'ó umáímo máyáan-aimba iséna póna kotúwa'naa ónáe siráíye. ²³ Táításin-aaí súnnda kesé tágárotamai ména túwa'naa índayavena kesé mayáí kwémayaiye. kwesémo koóyááoiyan-kwaasi táái súnnda mimbáyái mayáyááoiyantavesa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárai usás-intinkaraayasaraí Ísu Káráísiti áwí'a mósá kwé-maraaiye. ²⁴ mindárau kentópa'a komáyaiya'a kentirumbá tíméro. kentúmo maé kwéiyundayavesamo sésa árai'a kawé'á umái máyáawe kwésesa naaémba naaó'-nao'a Ísóigona kwaási kosimátíma'mae naaiyasa kentáái isánááowe.

Ísóigona kwaási túwa'naa ónáemo siráan-kwasai.

9 évaka-tantaa'o torupamáímo Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaásimo timénááon-aimba á'a ísaraan-tave'a maanáúváiimbá íma ayáátáaka'a simátítime-naumne. ² túwa'naa ónáemo siráan-aimba ísaraumne. Másétóniyaa-maravaken-kwaasi kentáái simátítime-wanda kentúma maé iyé'a keinárawatave'a sé'a Ákáyaa-maravaken-kwaasi mimbáyái kwéto'mayaa-esa moórá-ima maisukáawe séwánasa iséna sésa kesáágwárá'á túwa'naa ónáe sésa évaka-tantaa'a torupámakaawe. ³ kentúma maé iyé'ta séta mimbáyái to'mayaa úmakaaweya súnnda-aimba úwoi-aimban-iye sevó séta kaumbonárau ti'maráanasana kentópa'a kónááowe. kemó siráundantemba to'mayaa úmaranaaontaveta minkáumbónárau ti'maráanasaya kotúwa'naa ónááowe. ⁴ naaémba kentópa'a konasá Másétóniyaa-maravakembo évakarawaimo kesémo kwésamo ésa ímo to'mayaa úmakemba kotuwánaiyamba tigaeyávé'a íya'a to'mayaa úmakaawemo siráunda-aintave'a sigaeyávé'a ónaumne. ⁵ mindáyave'a imáyáa é'a mindárayave'a asiramái simátítime'a sé'a kemó ímo kuráandara'a miwítópa'a koméwasa simáímo asirá-makaantemba évaka-tantaa'a torupámáráaro simátí-makaumne. naaémba kentópa'a kona'á kentí imáyáavinkembo torupámárémba úwoi maisiménááovo íma tísaa ónaumne.

⁶ maarán-áimbá imáyáa oró. kígauomo ombá moórá sáwíyan-kigau úmakesa sáwíyan-tomba áká'mai naawasá moórá anón-kigau úmakesa anón-tomba áká'mai kwénaawe. miráumaimo kwétimemba naaém-ba mirán-kánáí'a umái mayánááowe. ⁷ miráumai moórá-morawai timíyan-tantaatave'a imáyáa uré'a miráumai tíméro. íma timénáe-imagaa kwé'e'a tímé-vainivo. kemó asirayán-áimbó siráundayavaiye sé'a tímévainivo. imáyáa umái kawé'á uré'a tíméro. timénááontavesamo aamoimó ónááowai miwí Áánútu aamoí kwéumatinkaimba pó'a timénááontave'a aamoí oró. ⁸ Áánútu kanaán-umai ávááraumai kawé'á umátinkaimba amápa-tantaatave'a kawé'á umái mé'a ó'on-o'on-kawé'-mayai mayánááontavena Áánútu ávááraumai kawé'á kwéumatinkaimba pó'a mirán-káwé'-máiyái kanaán-umai mayánááowe. ⁹ mindáyave-na naaóv'á Áánútun-aaí aúváiimbba agaimaréna séna ímo makáawai túwa'naa esa tímatuwaawai miwítí kawé'-máiyái kwaikwai'a íníye

agaimaréna siráíye.

¹⁰ Áánútu amápar-anayumba tímísasa mairésa kwégigau-umandaawe. Áánútu minánáyúnkómbá anón-úmáráísasa áká'mai kwénaawe. miráumai Áánútu kawé'á umátinkaina'a túwa'naa íyana mimpínkémbá kawé'-máiyái anómbe paáriníye. ¹¹ Áánútu kawé'á umátinkaina'a aasiyaasí kanaán-umai túwa'naa íyasa simíyataamo timénaunda-yantaatavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe. ¹² miráumaimo túwa'naa ónááomba Ísóigona kwaási ímo makáawai túwa'naa íyana sáwí-varawai tirunkó kawé'á ínasa Áánútumpa'a súwi símae iyónááowe. ¹³ keinárawatavesa sésa Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa asiramái imáyáa kwéesa pósa súwa'naa uráawe sésa Áánútu áwí'a mósá marésa mi-wíyé amáparawaiye úwoi timénááontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa ¹⁴ Áánútumo keinárawa'o anómbo kwétuwa'naa-intavesa keinárawatavesa imáyáa ésa túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa sénááowe. ¹⁵ Áánútu amáparawaiya ó'oran-kawé'a kwéu-masinkaisata póta kwenáwí'a mósá kwémaraun-dayaawe.

Póro kwená mayáiyávái simátímakain-kwasai.

10 keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa Póro keséya taména paru umái aaí siráivo ném-pa'o máínka'a asirayán-áíntá kwésimasimintaawe kwésewe. Ísu Káráísiti marapá'ó máyonka'a paru umái ména íma aaisambá siráintave'a imáyáa é'a asiramái simátítime. ² kentópa'o kondá íma asiramái sénáe súnndanivo imáyáa é'a keinárawapinkemba évakarawai kentááyávésa kampa'á sésa marará-kwáásíti ááimba kwégwaraawemo kwésentave'a asiramái simátítime-naumpo kárakwiyoro. ³ marapá'ó máyaundaya namuro-kwáásí usáyaaitanae sésamo áái'o tíyáantemba íma mirá éta marapá-sáwí-yántá'á usáyaaitanae séta Áánútuna mayáí kwémayaumne. ⁴ taané iwevoíyé úmakesamo áái'o tiyamáímo usáyaaitanaesamo on-tembá íma mirá éta Áánútu asirayámbá símakaisata ó'on-o'o-sawí-asirayamba kwéusayaaaitaundayaawe. ⁵ kentáá sááiyavesa kampar-áinéímó kwésewai tááigomba kesááigoya kwéusayaaítaiye. évakarawai miwí túwí'a mósá marésa Áánútun-aaí isáavo sésa simái aambá áumbaraawata aambó áumbaraan-aim-ba usáyaaiteta kentáásí imáyáago Ísu Káráísitin-aaí isáínkwáe símae kwéiyundayaawe. ⁶ kentáá sááiya isáígwáe séta timu'maréta máyauna'a mirá íyata tuwánéta kentáá sáái íma kwéisaawai sáwí-meyamba timénaumne.

⁷ keinárawa'o máyáawaina ááimba imáyáa oró. keinárawapinkemba évakarawai sésa árai'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sentembá kesáágwárá'á Ísu Káráísitina kwaásiya úmpo mindáyave'a imáyáa oró. ⁸ Ísóigo asirayámbá siménaya keinárawa'a íma sáwí'a umátinkanaumpo kentí imáyáa asiramátinkanaun-dayavenaya minásíráyámbá símakaiye. minásíráyám-bó símakaimbo simátíma'mae iyúnda-aimba mindá árair-aimba isatá póta minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúndaya mindáyaveta íma sigaeyávéta

kwéune. ⁹ aúváí agaimáímo timúnda íma maarán-ímáyáá é'a inkáíséro sénaya maanáúváí agaimáí kwésimiye sevó-ímáyáá kwé'e'a kwéagayaumne. ¹⁰ évakarawai kentávésa sésa aúváimba asirayán-áimbá simásimenaya ááéma keséya taména aamoisayán-kwáásí ména úwoi-aimba simásímakaiye kwésewai ¹¹ miwí maarán-áimbá imáyáá oró. kentí némpa'a máyaunda póta aúváivimbo simátimunda-ainta kentópa'o kwéta mimbórá-áimbá póta kosimátimenaundayaaniye. ¹² kentávésa mirán-áimbó kwésewai miwí túwí'a mósá marésa anón-kwaasiya úne sewatá íma mimbórá-kwáásiráántá umái méta miwímó máyáawaina ááimba awánéta kesáá máyaundawaina ááinta íma taainéta séta kawe'a umáíya máyaumne. sáwí'a umáíya máyaumne séta íya taainánaumne. miwí moórá-morawaimo máyáawaina ááimba tuwánésa miwítí imáyáavinkemba sésa máyaundawaina ááinta kawe'an-iyé kwésewe. mirámó kwéomba sáwí-imayaavinkemba kwéowe. ¹³ keinárawapimba Áánútumo símakainda-mayai-aimba sénaumpo ímo símakainda-aimba íma sénaumne. ¹⁴ keinárawa'o máyáapa'a Áánútu íma aambá aunéna úwoi kesáái kosimátíméro simásímakaisata úwoiyya Ísu Káráísitina áséi-kwasai kosimátímakaumne. mirámó uráunda Áánútu íma aambá áúnkaisata úwoiyya kosimátímakaumne. ¹⁵ Áánútumo aambó áúsinkaraim-bayaiyaveta ó'on-kwaasimo mairáam-bayaiyaveta kesáá mairáumne íma séta kentáá súya maé kwéiyune. Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a asiramái imáyáá úmae iyónáaomba timu'maréta máyaunda pó'a mirámó íyata ávááraumaí túwa'naa ónaundayaawe. ¹⁶ mirámó íyata kanaám-póta tiyuwéta ó'on-o'om-barava'a Ísu Káráísitin-aai simátíma'maeta naaónaumne. ó'owimo Ísu Káráísitin-aaimo simátímaken-ayampa'a íma kométa kampa'a séta kesáá simátímakaumne séta kentáá súya maé iyónaumne.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

miwí kesávái mayáíyávésa íma túwí'a mósá marésa Ísóigona mayáíyávésa kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna siráiyé. ¹⁸ kwaási kesávái kawé-kwáásímá úne kwésemba ímanivo Ísóigo kawé-kwáásímán-owe kwésiwai mindá Áánútu aúranka'a kawé-kwáásímán-owe.

kampar-áántá-kwáásítí kwaasái.

11 kesúma maé iyé'a sáwíyan-aimbo sendá íma aambá áúsinkaiya'a úwoi sénaumne. ² keinárawa'a sáwí-amba kwáráavo sénamo Áánútu kárákwiraintemba miráumai kenká'á kárákwiraumne. kawer-ínáámárúmó moórá-kwaasigonka'o siváú-maraantemba miráumai keinárawa'a tí'mae'a Ísu Káráísitinopa'a mátínkáana'a kwesé ménaaowe kwésune. ³ naaóvá'á iraankavayaankó moórá-ininko áwí'a Ívimba kampa'a simáuwowana mináíntávéna áraire siráiyé. miráumai évakarawai kentí imáyáá sáwí'a umátinkaiya'a Ísu Káráísitintave'a asiramái imáyáá

kwéomba ivátúwáavaiye sé'a mindáyave'a anón-imayaa kwéune. ⁴ ááéma avora'á Ísu Káráísitin-aai kosimátimewana'a ísówana Áánútun-amanko keinárawate máyowasa évakarawai kentópa'a komésa Ísu Káráísitin-aagomba kwaé'náer-aimba simátimesa Áánútun-amankontavesa kampar-áimbá simátímúwa'a aamoí é'a minámbá kwaránáe siráawe.

⁵ minkwáásíyávé'a kampa'a sé'a Áánútuna aantá-kwaasima pósa anón-kwaasiman-owe sembánivo minkwáásí kembá íma usáyaaitaraawe. ⁶ aaimó kwésimatimunano sóikomo umbái kwétaimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aagona ááimba kawé'a umái ísaraunda mindá anón-tantaa'an-iyé. sáwíwa-tawai árair-aimba amápa'a simátimewana'a ísaraawe.

⁷ Áánútun-aai simátimewanda meéyámbá íma mairé'a simátímakaumne. mirámó ówánda kentúwí'a maé iyé'a kesúwí'a úwoisankaamba uráumne. mirámó uráundayave'a kentávé'a sáwí'a uráiyé-imayaa kwéombanivo íma sáwí'a uráumne. ⁸ keinárawapimba Áánútuna mayái mayááwánda Áánútuna kwaási ó'on-o'ondaopakewai súwa'naa esa évaka-tantaa'a simúwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. miwímá sésa naaémba kentáá simíniye íma sunkákémbá úwoi miwítí évaka-tantaa'a kwésimuwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. ⁹ keinárawate komáyaawanda kesí óntamba ánásowa'a súwa'naa oró-áimbá íma sé'a máyaawanasa Másétóniyaa-maravakemba évaka'a Áánútuna kwaási tésa ímo makáunda-yantaa'a másúwa'naa uráawe. minká'ó uráudantemba naaém-ba mirá ondá umbai-yántáá'á timúnavao sé'a súwa'naa oró-áimbá íma sénaumne. ¹⁰ Ísu Káráísitina árair-aimba kwésimatimundawai úndantemba Áánútun-aai simátímakaundarakemba keinárawa'a Ákáyaa-maravaken-kwaasivinkemba óntamba íma mairáumne-aimba símae iyónasa mináíntávésa kampar-áimbán-iyé íma sénááowe. ¹¹ nóra séra mirán-áimbá kwésuno. sirumbá íyu kwétimeru kwésuno. sirumbá á'a kwétimunda Áánútu kwésuwanaiye.

¹² Áánútuna aantá-kwaasima owémó keinárawa'o kwésen-kwaasi miwí túma maé iyésa sésa Póromo Áánútuna mayáímó kwémaenamo keinárawatopakembo óntambo kwémayaintemba miráyá kwéune sevó sé'a kentópakemba óntamba íma kwémae'a mirá ónaumne. ¹³ miwí máyówana Áánútu kesí aantá-kwaasiman-owe íma séna ti'mákaiye. Ísu Káráísitina mayái-kwáásíyá úne kampa'a sésa aká'áánkaamba sésa kwená mayái kwémayaumne kwésewe. ¹⁴ mirám-báyáímó kwémayaamba íma sáá'a kwégaiye. kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'náko sá-gayawairaamba Sáátánigo aká'ááni'a kwéiyé. ¹⁵ miwí kwená mayái-kwáásí ontávésa kwémó intembá arupí-kwaasiraamba ésa aká'áánikaamba kwéowe. mindáyavena íma sáá'a kwégaivo keinárawa'a íma táá'a kaíno. miwítí sáwí-mayairakemba sáwí-meyamba mayánááowe.

**Ísuna mayáímó mayáúndarakemba umbai-yántáá'á
kempímbá tiráin-kwasai.**

¹⁶ maarán-áimbá ókwara'a súnnda kentáv'é'a sáwí-imayaagwara-kwaasima iyé-áimbá íma seró. ányivo mirámó sé'o é'a íma a'áo sé'a siyuwáíya'a kítoka'a kesúma maé iyónaumne. ¹⁷ kesúma maé iyúnda Ísóigo siráini'a íma kwé'e'a sáwí-imayaavinken'i'a kwéune. ¹⁸ sáwívarawai marapákén-tántáátávésa imáyáa ésa miwí túma maé kwéiyovo kegwárá'á kesúma maé iyónaumne. ¹⁹ keinárawa'a kesáv'é'a kampa'á sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne kwésemba pó'a sáwí-imayaagwara-kwaasiyave'a kanaán-iyé sé'a aamoí kwéowe. ²⁰ évakarawai kentópa'a komésa kentí imáyáa tavisewa'á siráani'a owasá kentí óntamba kampa'á simátiyuwesa kwénesa kentúwí'a simái sáwí'a ésa sáwí-aimba kwésimatinkesa mirámó ombá íma a'áo kwése'a kanaán-iyé kwésewe. ²¹ sáwí'o kwéumatinkaantemba kentópa'a kométa kesáa íma kanaán-umai miráyá umátinkaraumpo sirunkó sáwí'a kwéisa'a mináimbá kwésune.

évakarawaimo miwí túmo maé iyóntemba íma sáa'a káina'a miráumai kesúma maé iyónaumne. mirámó ondá sáwí-imayaagwara-kwaasigoraamba ónaumne. ²² miwí túma maé kwéiyowai sésa Ípíru-aimpinkemba kwésune kwésewa'a kegwárá'á mináimpínkémbá kwésundawai úne. miwí sésa Ísareri-andaraken-kwaasi úne kwésewa'a kegwárá'á minándárákén-kwáásímá úne. miwí sésa Ááváramu aísavutantamba uráundawai úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai kwe-naísavutantamba uráundawai úne. ²³ miwí sésa Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá é'a miwí kwéusayaaitaumne. mirán-áimbó kwésunda sáwí-imayaagwarawairaamba kwésune-imayaa é'a Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayai kwémae'a miwítí mayái kwéusayaaitaumne. Áánútun-aaí simátimundarakemba ándáva'a sínkaraamba sáwíva-tawaiman-ivo miwímó ándáva'o tínkaraamba íma sáwívaka'an-iyé. sáwíva-tawai sínkaraawa'a púwóra'naraamba úndanivo úwoi súvamai máyaumne. mirán-tántáá'á kesópa'a sáwívaka'a tiráivo miwítópa'a íma sáwívaka'a tiráiyé. ²⁴ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Yútaa-kwaasi éva'aaseitawai purumakan-áúwarasi-andanei sínkankaamba sáwívaka'a 39 ra'a sínkankaawe. ²⁵ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Áróamáani-kamaani-kwaasi kaumbo-tawai kunánaandei sínkankaawe. moórá-tawai kentávésa puwínkwáe sésa óntandei sínkamuwá'a marapá'á tuvánkaumne. kaumbo-tawai nompí-sípívimbá kwénaaowanana mindómpí-sípí kunáverombanivo kemá úwoi súvamai máyaumne. moórá-tawai miráumai nompí-sípí kunáverowa'a mindómpímbá ayáátááka'a moórá-no'waamba moórá-kwaya'wai mé'a íma puwé'a úwoi máyaumne. ²⁶ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda ó'on-o'om-barava'a kwénaaunda kavirayán-dónkó mayávóra'naraamba isa'á aampa'á umóyán-kwáásí sínkamora'naraamba

kwéowa'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi sínkamora'naraamba kwéowa'a ó'onkaa-kwaasi íma Yútaa-kwaasi mirá kwéowa'a ó'on-o'on-anon-daopimpa'a kwénaaunasa sínkamora'naraamba kwéowa'a aampa'á ó'on-daopare'o kwégunda sínkamora'naraamba kwéowa'a anón-dompimbo sípivimbo kwénaaunda sínkamora'naraamba kwéowa'a évakarawai kentávésa kampa'á sésa ená kwaásima úne kwésesa sínkamora'naraamba kwéowa'a mirámó ombá úwoi súvamai máyaumne. ²⁷ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayaimo mayáúnda sívón-kaisa'á mimbáyái kwémae'a sáwíva'-no'waamba íma suún-kwaé'a Ísu Káráisitina mayái kwémae'a sáwíva-tawai sáái kwésinkaimba noné toón-íyaaíne mé'a sáwíva-tawai táúgwí'a kwésiyaisa'a sáwí-unankwatoí uré'a máyau-nana ²⁸ íma mirán-úmbái-yántááré su'mainivo ó'on-o'on-daopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraunda-umbai-yantaako kesópa'a aasiyaasí kwétiye. ²⁹ Ísóigona kwaasivinkembo évakarawaimo ímo asiramáimo kwégwaraamba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye. kawer-ámbó kwégwaraawanamo moóráwaimo tavisisasamó sáwí'o kwéomba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.

³⁰ íma moórá-amba kwáyáivo kesúmo maé kwéiyunda évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwésen-aimba simátíménda ísáaro. ³¹ Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina avowa áwí'a mósá ma'maé'a iyónaumne. simátimunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo Áánútu ísaraiye. évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwésen-aimba simátíménda ísáaro. ³² moórá-anon-daoko áwí'a Támásikasi-naopa'a máyaawanana kárákwirawai áwí'a Árétása kwená mayái-kwáásí anón-kwaasigo kentávéna simátiména séna áí'mae'a ándáva'a móauwaaro súwasa mindáókona íir-ontara'o kárákwirowasa ³³ évakarawai súwa'naa esa kunánaan-unampimba kembá áítumai íir-avaapimba máápa'a túsúsinkesa ándára'a tátokowa'a kumeéme'a marará'á kumówánasa siyúwówa'a kóuraumne.

Ísóigo kaainampákááni'o umáímo agarááránkáin-kwasai.

12 kesúma maé kwéiyunda mirán-ááínkó íma kentáa súwa'naa ínivo kentáv'é'a Áánútuna aantá-kwaasiman-iyé sénááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí simátíménda ísáaro. Ísóigo kaainampákááni'o umáímo agaráásinkaraimba simátíménda ísáaro. ² Ísu Káráisitina kwaási máyaawanana Áánútu kusí'maena kwíyómpa'a sanaan-úrampa iyúmba kesimankóná kunáikái. mótú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye. mirámó uráunda 14 íma maisukáumne. ³ Áánútu kusí'maena kwená kawe'mápá'á iyúmba kesimankóná kunáikái. mótú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye. ⁴ kusí'maena kwená kawe'mápá'á mósinkarowa'a mivá'á mé'a évaka-tantaakon-aaí ísaraunda pó'a

simátíméndamo é'a sáwí'a ónaunda pó'a íma kanaán-umai simátimenaumne. ⁵ mirá uráintave'a kesúma maé iyé'a kesí mayáiyávé'a íma kesúma maé iyé'a éva-ka-tantaa'o kesópa'o tisasamó suwánésamo sésamo aamoisáyán-kwaásímán-iyé kwésen-aintave'a kesúma maé kwéiyune. ⁶ kesúma maé iyónáe sékai árair-aintave'a kesúma maé iyúna'a kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasiman-iyé íma kanaán-umai sésino. ánivo kesúma íma maé kwéiyune. aaimó súndarakembo kesúmo maé iyúndarakai mináimbá isésa évakarawai kentávésa sésa anón-kwaasiman-iyé sésino. mindá íma sirááíma kwétaiye. kesí mayái awáné'a simátimunda-aimba isé'a pó'a máyaundawaina ááimba suwánaawana sirááíma kwétaimba mindáyave'a kesúma íma maé kwéiyune.

⁷ Ánútu sirówa'a ó'oran-kawe-tantaa'a sáwíva'a awánaawanana Ánútu kentávéna séna kwenáúma maé iyívo séna moórá-yantaa'a sí'o íi-yántáá'a kusúvimba marówana mindáyavena Sáátáánigo sáwí'a umásínkáisana kesúma íma maé iyónaundayavena Ánútu mirá umásínkaraiye. ⁸ kaumbo-táwai Ísóigo Ísu Káráisitimpá'a námúnaa sé'a maantántáá'a maisiyúwéna'a kawe'á umái ménaumne séwánana ⁹ minkáúmbó-táwai séna ímanivo miráumai ména'a úwoi áwa'naa ondá embá kanaán-íniye. ímo asiramáimo máyaanda kesí asirayámbá áménana minásíráyánkó embá usáyaaitaina méniyone símaena iráiyé. Ísu Káráisitina asirayánkó kenká'á kárákwiyimba pó'a ímo asiramáimo máyaundayave'a aamoí kwéune. ¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwéunda ímo asiramáimo máyaundawe simáimo sáwí'o umásínkáane sáwí-aimbo simásínkáane umbai-yántáá'ó kwáyáine sáwí'o umásínkáane mirán-tántáátávé'a íma imáyáa é'a aamoí únda sé'a ímo asiramáimo máyaunda Ísu Káráisiti asirayámbá símísa'a asiramái máyaumne kwésune.

Kórinti-naoraa-kwaasi imáyáa arupí umátínkarain-kwa-sai.

¹¹ mirán-áimbó simátimunda kesúraamba maé kwéiyé'a sáwí-imayaagwara-kwaasiraani'a kwéune. keinárawa'a kampa'á sé'a Ánútuna aantá-kwaasino-owe kwésen-kwaasi miwí kembá íma usáyaataraawe. kemá úwoi-kwaasi úndanivo miwí kembá íma usáyaaitaraawe. Póroma Ánútuna aantá-kwaasima iyé-áimbá keinárawa'a kampar-áimbó sen-kwaásiyávé'a simátiméraamba íma simátimakaavo kemá Ánútuna aantá-kwaasima úne-aimba imáyáa ónááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí maanáúvávimbá kwésimatimune.

¹² Ánútuna aantá-kwaasiti mayái maarám-báyáimán-iyé. ó'oran-kawe'-mayai ímo awánaraambayai Ánútuna asirayándéi mayái kwémayaambaniye. keinárawapimba komé'a mirám-báyái kwémae'a íma ivá tuwááwána'a suwánaraawe. ¹³ nóra séra kentávé'a sé'a Ánútuna kwaási ó'on-o'on-daopaken-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiyenawa kentáára'a íma miránumai kwégarakwiyo kwésemba ó'on-daopakewaira'o

kárákwiraundanten-umai keinárawaka'a kárákwiraumne. ó'on-o'on-daopa'o Ánútuna kwaásivimbo komaéwanda miwí súwa'naa uráavo keinárawapimbo komaéwanda súwa'naa oró-áimbá íma séwándarakemba mirán-úmbái-áimbá íma simátínkarraumne. mirán-úmbái-áimbó simátínkaraundarakai kawe'á ówána'a pó'a aamoí umásínkaraasino. mirán-imáyáámó ombá ivá túwáaro.

¹⁴ kae-táwai kentópa'a komé'a tiré'a ívé'a kwéto'mayaa é'a ókwara'a kónáe sé'a kwéumpo kondá umbai-yántáá'á íma timé'a kentí óntambo siménaaontavena íma kwésínkaivo kentirumbó siménaaontavena kwésínkaimba pó'a kónaumne. iyámpói íma tinóvwira'a kárákwimai kwétuwa'naa-ovo tinóvwimo iyámpóira'o kárákwimai túwa'naa otembá kemá mirá kwéumpo ¹⁵ túwa'naa ónaundayave'a makáunda-yantaa'o túwa'naa umáimo kwéanasasuwe'o anóm-bayai kwémae'o mirámó ondavimbó puwónaundayave'a aamoí kwéune. kesirumbá anómba kwétimumpo kentirumbá sáwiyamba kwésimemba mindágwara'a ánásaavainivo imáyáa umái kawe'á oro.

¹⁶ súwa'naa oro íma séwándarakemba umbai-yántáá'á íma tímakaunda-aintave'a árair-aimban-iyé seró. keinárawapinkemba évakarawai kentávésa kampa'á sésa kentáási óntamba mayánae séna kampa'tá simásiyukaiye kwésewe. ¹⁷ nóra séra mirá uráumno. ti'mákaundawaiya kentí óntamba maimaésawa kembá másímakaa. ¹⁸ Táításimba asirayán-áimbá simáme'a ai'mákaunda moórawai Ísu Káráisitina kwaásigwara'a ti'mákaundarai mindáraiya kampa'á simái óntamba maé másímakaa. Táítási íma mirá-sáwí'á uráiyé-aimba ísaraawe. kwewé kewé mimbórá-imáyáávínkémbá mayái kwémayauye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. maanáúvávímó awánanaaomba maarán-kámpár-imáyáa é'a kentáa súranka'a Póro kwenáái arupí ónáe séna maanáúvái agairáiyé sénááowe-imayaa kwéune. íma mirán-áintávé'a kwéaga'e'a Ísu Káráisitiyé tarúmai mé'a Ánútu aúranka'a kentí imáyáa túwa'naa ónáe'a mirán-áimbá kwésimatimune. ²⁰ kentópa'o kondamó ímo kawe'ó umáimo méwa'o kotuwáné'o ímo aamoimó ónaundayave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondamó asirayán-áimbó simátíméndamo isé'a íma aamoí ónááontave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondá aaisambá sé'a kayoré'a áwáá'a sé'a taaínkaar-umai mé'a simái sáwí'a umátinke'a kwántánaanta-aimba sé'a kentúma maé iyé'a ó'on-o'on-aimba kwése'a mirá-sáwí'á kwéiya'a kotuwánáúnavo sé'a mináimbá kwésimatimune. ²¹ kentópa'o kondá aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéon-imayaa íma tínaaemba umámake'a sáwí-imayaayave'a tirááyave'a kwéowaimba íma tínaaemba umámakenka'a kotuwánáúnavo sé'a mináimbá kwésimatimune. kentópa'o kondá mirá-sáwí'ó kwéiya'o é'a Ánútu aúranka'a keinárawatave'a sigaeyávé'a onaná sirunkó umbai táníye.

Ísun-aaiyavai tirunkakémbá áraire simái kárákwiyon-kwasai.

13 kae-táwai kentópa'a komáyaawandanivo ók-wara'a kónaumne. kaumbo-káé-kwaasimo mim-bórá-ánká'ó síyan-aimbo éta mináínkómbá arupí ónaundayaawe. ² íma aiva-táwaiman-ivo naaén-tawai kentópa'a komáyaawanda sáwí'ó uráawaiye amá-parawaiye asirayán-áímbá simátímakaumne. ívé'a kentí némpa'o máyaunda mináímbá simátíme'a sé'a kentópa'o kondá sáwí'ó uráantave'a kogwésimatíme'a íma eétínkáanda sáwí-meyamba tíménaumne kwésune. ³ kentáv'é'a sé'a Ísu Káráísiti simámisanawa kwési. kwená imáyáávinkena kwésiyo kwésewe. kentópa'o kondá sáwí-meyamba tíménaundara'a suwán'é'a sé'a Ísu Káráísiti kwésimamintemba kwésimasimintaawe sénááowe. kwemá Káráísiti kentirumpimbá mayái kwémaena íma aamoisáyáwái éna kwená asirayándéi mayái kwémayaiye. ⁴ ááéma kwemá asirayámbá tuwéna aamoisayán-kwáásiráámbá umái máyowasa taaira'á inkámúwana puwúwana Áánútu usásinankowana Áánútuna asirayánká'á máyáiyé. miráumai kesáágwárá'á aamoisayán-kwáási máyaundanivo Ísu Káráísitiyeya tarúmai méta Áánútuna asirayánká'á méta keinárawa'a kwétuwa'naa-une.

⁵ keinárawa'a moórá-morawai Ísu Káráísitin-aaiyave'a tirunkakéná áraire simáíya kwenká'á agevamáíya máyáaompo kesávái-ímáyáá kwé'e'a awánaaro. Ísu Káráísiti sirumpimbá máyáiyé kwéseмба tirunkakéná kwése. tóikakena kwéseompo imáyáa oró. mirámó é'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sé'a ⁶ kentááyáv'é'a Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááowe-imayaa kwéune. ⁷ kentááyáv'é'a sé'a Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááontaveta íma námúnaa súndayaanivo keinárawa'a kawe'á ónááontaveta Áánútumpa'a námú-

naa súndaya Áánútuwo túwa'naa inasá kawe'á oró kwésune. íma sáwí'a ónááomba póta íma sáwí-meyamba kotíménasaya évakarawai kentááyávésa sésa íma Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááomba mindá íma anón-tantaa'an-ivo keinárawa'a kawe'ó umáímo ménaaomba mindá anón-tantaa'an-iyé. ⁸ árair-ainko usáyaaitaino séta mayáiyá kwémaeta kwétuwa'naa-une. ⁹ kentópa'o kondáyá Áánútuntave'o asiramáímo ménaaombo éta aamoiyá ónaumne. mirámó íyambo éta íma sáwí-meyamba tíméta aamoisayán-kwáásiráámbá umái méta mindáyave-taagwara'a aamoí ónaumne. sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawe'ó umáímo ménaaontaveta Áánútumpa'a námúnaaya kwésune. ¹⁰ kentópa'o kondá sáwí'ó kwéontave'a asirayán-áímbá kosimá-timunavo sé'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái kwétimune. íma sáwí'a umátinke'a kentí imáyáa asiramátinkanaundayavena Ísóigo usásisinkowa'a keinárawaka'a kárákwiye'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái tímúmpo awáné'a súdantemba oró.

¹¹ kesí kwaásiyono. kawe'á umái mé'a kawer-ámbá kwaré'a súdantemba é'a mimbórá-ímáyáá umái mé'a paru umái máéro. mirámó íyambo éna Áánutu arumbá aména paru umátínkáiwai keinárawate méniyé.

¹² Áánútuna akúní'a kwéontave'a moórá-morawai tiyáámba tíméro. ¹³ Áánútuna kwaási maanká'á máyáawai keinárawatavesa kawe'á umái máéro kwésewe.

¹⁴ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-isana Áánútu arumbá kwétimisana kwenamankó keinárawate máyáisa'a mimbórá'á umái kwémaentave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kárésiya

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyai. avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kárésiyya-marava-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái máti-makaiye. íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiva'a Ísun-aa simátímapa'a kuwasá áraire sésa Ísuna aampa'á kuráawe. naaémba Póron-aa simái sáwí'a umánkaron-kwaasi Kárésiyya-marava'a tésa sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínkwaé sésa Mósesina áamámba kwáráaro kampa'á siráawe. évakarawai minkámpár-áintávái áraire sésa pósa Ísuna aampa'á íma kawé'á umái kwakáawe. Póro iséna maarán-áimbá agaimaréna séna Ísun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á aráapamai máyáawaiye su'maiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. mináintávái áraire sésa Ísuna aampa'á kawé'á umái kwaráigwáe séna maanámbá agaimái Kárésiyya-marava'a máyáan-kwaasi mátimakaiye.

1 kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo Ísóigona kwaási Kárésiyya-marava'a máyáawai ísáaro. keséyaamo Ísóigona kwaásimo kesémo máyáawaiye keinárawataveta séta kawé'á umái máéro kwésune. Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivoma Ísumbo pukáimpinkembo usásinankarawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma kesáái kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaayamba íma kwaási miwítí imáyáavinkemba si'mákaavo Áánútu kwená imáyáavinkemba si'mákaivo ísáaro.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune. ⁴ sáwí'o umáimo máyáampinken-asirayanko tátokaimpinkemba iyásinkanintavenayaawe sáwítaamo kwéundavinkemba maisiyuwáníntavenayaawe Ísóigo Ísu Káráísiti pukáiyé. Áánútu kentáásivona imáyáavinkemba mirá uráiyé. ⁵ Áánútu áwí'o aasiyaasimó anómbo umáimo kwaikwai'ó úmaenamó iyínimba árair-aimban-iyé.

áséi-kwasai mimbórá-áimbá kwáyáin-kwasai.

⁶ Ísu Káráísiti úwoi túwa'naa úwana Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyowa'a isé'a ááema Áánútumba kwéauwe'a ó'om-bonor-aimba kwéisaantavena mindáyavena sáá'a kwégaiye. ⁷ mináimbá íma kawer-áséi-kwásáimán-iyé. évakarawai Ísu Káráísitina áséi-kwasai kwaé'mái kwésesa kentí imáyáa kwé-tavisewe. ⁸ kesááwá'i. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. ímo simátímakaunda-aintaamo ó'on-aimbo simátímé-nanayaamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba simíníye. ⁹ ké'naan-aimba moórágwara'a sénaumpo ísáaro. moóráwaimo ímo simátímakaunda-aimbo ó'on-aimbo simátiminanamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba amíníye.

¹⁰ kwaási aamoí umásinkaigwae sé'a mináimbá íma kwésumpo Áánútu kembá aamoí umásinkainkwae sé'a mináimbá kwésune. ááemo kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o uráundantemba ívé'a íma mirá kwéune. ívé'o kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o

mirám-báyáímó kwémaekai Ísu Káráísitina mayáímá íma mayáúsino.

Póromba aantá-kwaasi-i'a umái usásinankarain-kwasai.

¹¹ kesí kwaási ísáaro. áséi-kwasaimo simátímakaunda íma kwaásiti imáyáavinkemban-iyé. ¹² Ísu Káráísiti paáréna simásímakaivo íma kwaási suwa'a ísaraumne.

¹³ ááema Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwándara'a Ísuna aampa'ó kwégwaraawai ánásanaaowe sé'a ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráunda-aimba ísaraawe. ¹⁴ kentáá síkwá'námo uráantemba asiramái kwaré'a Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwánda karuwaa'á kwé'e kesimantowí usáyaitarumne.

¹⁵ mirá uráumpo íma kesinó masínkaronka'a Áánútu ításinkena kendéiyé siráimba póna arumbá umásinkenena kwená mayáímá mayánaundayavena kembá ítamakaimbaniye. ¹⁶ Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kwenááninko agaráásinkena séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó súwa'a isé'a mitáwai íma kwaási kotísaa e'a sé'a nóran-aina simátíma'mae naaónaumno íma sé'a ¹⁷ Yérúsaremu-naopa'a íma kwé'a Áánútuna aantá-kwaasi íma kotísaa e'a aantá-kwaasiti mayáír'ó kesí aivarí'o uráan-kwaasira'a íma kotísaa e'a Árépiyaa-marava'a kwaásimo ímo máyáapa'a komé'a naaémba moórágwara'a Támásikasi-naopa'a kuráumne.

¹⁸ komé'a kaumbo-ímá maisuwé'a Yérúsaremu-naopa'a kwé'a Pítaanopa'a komé'a sísamaivakemba éva'aasei-no'waamba kwaé'a ¹⁹ mitáwai Ísóigo ávákomba áwí'a Yémésimba awáné'a íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a ²⁰ Áánútu aúranka'a kwéagayaunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo árair-aimban-iyé. ²¹ mitáwai íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a Yérúsaremu-naopa'a tuwé'a Síriyaa-maravare Síriyaa-maravare komáyaawanasa ²² Ísu Káráísitina kwaási Yútiyaa-marava'o máyówai íma kembá suwánésa ²³ kesááiyé su'mai ísarowasa évakarawai sésa Ísuna aampa'á kwégwaraawai ánásanaaowe séna áváárau-

mai sáwí'a umátínkáva'a kuráiwai ívé'a Ísun-aa simátí-ma'mae kwénaaiye suwasá isésa ²⁴ kentávésa aamoí ésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Póroe ó'on-aanta-kwaasiye mimbórá-ímáyáá uráan-kwasai.

2 Áánútu áwí'a mósá márówa'a sísamaivakemba éiyain-ima maisuwé'a moórawai Páánápáasiye kesé Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórawai Tításinkwara'a áí'mekai kwékai ² Áánútu kentávéna siráintave'a Yérúsaremu-naopa'a komé'a Ísuna kwaási-ti anón-kwaasiye su'mai torupamáí mé'a ó'onkaa-kwaasimo áséi-kwasaimo simátímakaundantemba simátímakaumne. ááémo simátímakaundawe ívé'o simátimundawe áséi-kwasai simátimunda-mayaigo sáwí-mayairaamban-ivo sé'a simátimewanda ísaraawe. ³ Títási kesé ména íma Yútaa-kwaasin-ivo Kíríki-kwaasigoma kesé máyowasa áura'a kárámai araa'éna uwó-áimbá Ísuna anón-kwaasi íma siráawe. ⁴ évakarawai kampa'á sésa Káráisitina kwaási úne sésa miwísé torupamáí máyaawanasa mindáyavesa Ísuna anón-kwaasi mináimbá siráawe. Yútaa-kwaasiti áamáanko tátokaimpinkemba Ísu Káráisitina-aaigo iyátínkáin-aimba kotivúntamai isánáe sésa keséya koy-orupamáí mésa sésa Yútaa-kwaasiti áamáamba kwarésa túra'a kárámai araa'éna oro sésa mináinkó tá-torainkwae sésa Ísu Káráisitina-aaigo íma iyátinkaniye sumbánivo Ísuna anón-kwaasi miwí táái íma isésa Títási áura'a kárámai araa'éna uwó-áimbá íma siráawe. ⁵ miwítí kampar-áimbá íma kwakáundaya pó-na áséi-kwasai árair-aimba keinárawapimba asiramái kwaikwai'a íníye. ⁶ minánón-kwáásiyómbá kentávésa sésa áséi-kwasaimo simátímakaanda-aime su'mai simátimiyo siráawe. minánón-kwáásiyávésa évakarawai sésa túwíkwara-kwaasin-owe sewaná Áánútu túwítavai íma imáyáa kwéintavai kegwárá'á íma imáyáa é'a sé'a túwíkwara-kwaasiya'o. íya túwí'a kwáyáin-kwaasiya'o kwésune. minánón-kwáásiyómbá kentávésa moórá-ainkwara'a simátimiyo íma sembá ⁷ maarán-áimbá sésa Áánútu Pítaantavena súwanamo Yútaa-kwaasimo áséi-kwasai kwésimatimintemba Áánútu entávéna siráisa ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimene kentávésa siráawe. ⁸ Áánútu Pítaamba asirayámbá amúwana Yútaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimintemba kegwárá'á asirayámbá símakaisa'a ó'onkaa-kwaasi kwésimatimune. ⁹ Yémésiye Pítaawe Yóniye Ísóigo Ísuna kwaásira'o kárákwiraawai kentávésa sésa Áánútumo ámakaini'a uwo sésa Páánápásinte kenté tiyáámba símakaawe. maarán-áintávéta mimbórá-ímáyáá éta keiráí ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kosimatimeyauye. miwí Yútaa-kwaasi kwésimatimewe. ¹⁰ Ísuna anón-kwaasiyomba mimbórá-áimbá simásimesa sésa óisaniiyaain-kwaasi túwa'naa oró-áimbá kosimatimiyo suwa'á mindáyave'a kegwárá'á á'a imáyáa kwée'a karuwaa'á uráumne.

Póro Pítaantavai séna sáwí'a óne siráin-kwasai.

¹¹ karuwaa'á kwée'a Ántíoku-naopa'a komáyaawanana naaémbe Pítaa túwa'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a sáwí'a uráne siráumne. ¹² ááéma Pítaama ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasiye toómbá kwénowasa évaka-Yútaa-kwaasi Yémésinopakemba tésa sésa ó'onkaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna oro. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiye toómbá íma naaró suntavéna Pítaa áá'a kówana ivátuwena ó'onkaa-kwaasiye íma toómbá néna ¹³ póna kaer-áinkwára-kwáásiráání'a úwasa ó'on-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasi Pítaamo úmba awánésa miwígwará'á mirá ésa Páánápásina imáyáa tavisuwaná kwegwárá'á mirá uráiyé. ¹⁴ mirámó kwéomba árair-asei-ainkona aampa'á íma arupí umái kombá kemá Póro tuwáné'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a emá Yútaa-kwaasi éma ó'onkaa-kwaasimo ontembá éma mindáyavai ó'onkaa-kwaasiyavai íma se Yútaa-kwaasimo ontembá oro íma siyó Pítaantave'a siráumne.

Ísun-aaiyavai áraire sewáí Áánútu séna arupí umái máyáawai-owe sin-kwásái.

¹⁵ simásuwe'a Pítaantave'a maarán-áimbá siráumne. kentáasinovowiya Yútaa-kwaasi pósa kentáa masínkaraawata Yútaa-kwaasiya éta íma ó'onkaa-kwaasi éta miwímó sáwí'o ontentá íya kwéundayaainvo ¹⁶ Yútaa-kwaasiti áamáantaamo kwégwaraundawaintavenaya Áánútu íma arupí umái máyáawain-owe séna Ísu Káráisitina-aaiyaveta áraire kwésundawaintavenaya séna arupí umái máyáawain-owe kwésisata ísaraumne. Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sínintaveta Ísu Káráisitina-aaiyaveta áraireya kwésune. kentáási áamáambo kwáráananayaamo éna Áánútu suwánénaya arupí umái máyáawain-owe íma sínivo Ísu Káráisitina-aaiyaveta áraireya kwésendayavenaya arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye. ¹⁷ Káráisitiyeyaa tarúmaiya máyaundaya Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sisatá máyaunda ó'onkaa-kwaasimo sáwí'o ontentá sáwí'a kwéundaya Káráisiti misáwí-ímáyáá símakaisata sáwí'a kwéune íma sénaisaiye. ¹⁸ Yútaa-kwaasiti áamáamba tukáunda pó'a moórá-ímayaamo é'o é'a sé'a Yútaa-kwaasiti áamáamba kwaránáe. mirámó onanamó éna minámáánkó arupí umásinkainkwae sékai sáwí'a úsino. ¹⁹ púwón-kwaasimo Yútaa-kwaasiti áamáamba kwáráananamo éna minámáánkó arupí umásinkainkwae-ímayaamo ímo kwéontemba miráumai mé'a Áánútuntave'a imáyáa kwée'a kwená mayái kwémae'a máyaumne. ²⁰ Ísu Káráisitimba taaira'á tuvúwúwana puwún-kanaavimba sáwí'o uráundawaina ááimba ánásaraimba póna ívé'a Káráisiti kesé máyáisa'a ívé'o máyaunda ááeraani'a íma umái máyaumne. marapá'á máyaunda íma úwoi mé'a Áánútu ááninko kentávéna imáyáa éna pukáiwain-aaiyave'a áraire súndayave'a aúnái'a umái

máyaumne. ²¹ Áánútumo símakain-amaambo kwaráawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawai owémó sinkákái Ísu Káráisiti pukáimba úwoiyavena pukáisino. mindáyave'a sé'a Áánútumo úwoi kwé-tuwa'naa-imba íma úwoisan-tantaa'an-iyé kwésune.

ámáán-aimba kwarésa Ísun-aaiyavai áraire sésa kwéon-kwasai.

3 Kárésiya-maravaken-kwaasi sáwí-imagaa kwéowai ísáaro. Ísu Káráisitimba tuvúwúwana pukáin-aimba avora'á simátímakaunda ísómba túrandeiraani'a umái awáné'a kawe'á umái ísaraambanivo évakarawai tésa kentí imáyáa tavisewa'á uwo'aór-ímáyáá kwéowe. ² moórá-aimba tísaa ónaumne. ámáámbo kwakáantavaiya'i. ásí-kwasaiyave'a áraire siráantavaiya'iyó. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáiya imáyáa oro. ásí-kwasaiyave'a áraire siráantavena Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiyé kwé-sundanivo ³ íma kawer-ímáyáá kwéowe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáisa'a pó'a aúnái'a ígóm-bá ááimba ásáre'a ívé'a imáyáa kwéomba Yútaa-kwaasiti ámáánko arupí umásinkaniye-imagaa kwé'e íma kawer-ímáyáá kwéowe. ⁴ kawer-ámbo kwakáamba kentópa'a tiráin-tantaa'a íma úwoisan-tantaa'an-iyé. ⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáísana Áánútu keinárawapimba ó'on-o'ombayaimo ímo awánaraam-bayai mairáiyé. ámáámbo kwakáantavena íma mirá éna ásí-kwasai ísé'a áraire siráantavena mirá uráiyé.

⁶ naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siráintavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráimba ⁷ miráumai Ááváramu siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai Ááváramu áráá'maa'an-owe. ⁸ naaóvá'á Áánútu imáyáa éna séna naaémba ó'onkaa-kwaasi kesáaiyavesa áraire sénááowaiyave'a sé'a arupí umái máyáawain-owe sénaumne. Áánútu-imo ímo mirámó uráinka'a moórawai aúvávimba ásí-kwasai agaimaréna séna Áánútu Ááváramuntavena séna ená imáyáa é'a amápa'-maravaken-kwaasi kawe'á umátinkanaumne siráiyé agaimaréna siráiyé.

⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútu Ááváramumba kawe'á umánkaraintemba kwenáaiyavesamo árairemo kwésewai kawe'á kwéumatinkaiye.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna agaimakáin-amaampinkemba amápar-amaamba ímo kwa'maé iyónááowai Áánútumpakemba miwítí sáwí-meyamba mayánááowe agaimaréna siráiyé. mindáyavena ámáámbo kawe'á umái kwáranana Áánútu aamoí íniye kwésewai miwítí sáwí-meyamba kwáyáiyé. ¹¹ naaóvá'á aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawai owémó siráiwai kwenáaiyavesa árairemo siráantavesa pósa aúnái'a umái máyáawe agaimaréna siráiyé. mindáyavena Áánútuma ámáámbo kwaránáemo sewáiyávéna íma arupí umái

máyáawain-owe séna kwenáaiyavesa árairemo sewáiyávéna arupí umái máyáawain-owe kwésiye.

¹² moórava'a agaimaréna séna amáámbo amápar-amaambo kwaránááowai miwímá ménaaowe agaimaréna siráiyé. mindáyavesa ámáámbo kwarésamo Áánútun-aaiyavesa áraire sésono kwéomba íma mimbórá-yántáá'an-ivo kae-tántáá'an-iyé.

¹³ moórava'a agaimaréna séna taaira'ó tínkamowasamo púwón-kwaasi Áánú-tumpakemba sáwí-meyamba maéna kwévuwowe agaimaréna siráiyé. mináintávéna amápar-amaambo ímo kanaán-umai kwakáundayavenaya Áánú-tumpakemba kentáásópa'a sáwí-meyamba tivó séna Ísu Káráisiti iyásinkenaya misáwí-meyámbá maéna pukáiyé. ¹⁴ Áánútu Ááváramuntavena séna amápa'-maravaken-kwaasi kawe'á umátinkanaumne siráintemba ó'onkaa-kwaasi kawe'á umátinkanintavena Ísu Káráisiti kentáási sáwí-meyamba maéna pukáiyé. kwenáaiyaveta árairemo kwésundawaiya Áánútumo siráintemba kwenamankó kentáásirumpimba ménintavena Ísu Káráisiti iyásinkowana Áánútu kentáási sáwí-meyamba íma siménaya kwembá amúwana pukáiyé.

Áánútu simái tarúmakain-aine Mósesimbo simá-makain-amaane minkáé-kwásái.

¹⁵ kesí kwaásiyono. kwaásimo kwéomba imáyáa oro. kae'nárai mimbórá-áimbá simái tarúmaresarai agaimakááyamba moórawai mináimbá íma karéna ó'on-aimba áúgwimai síníye. ¹⁶ miráumai naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba siráinka'a Ááváramuntavaiye aísavutantamba éna naaémba paárinivaintavaiye siráiyé. aúvávimba agaimaréna séna aísavutantambo ónááowaiyavena íma siráivo aísavutantambo íniwaintavena siráiyé. aísavutantambo íniyemo siráiwai Ísu Káráisitiman-iyé. ¹⁷ agaimaráúnda-ainkona ááimba maarán-iyé. aiva'á Áánútu Ááváramuntavena simái tarúmarena séna asirámakaunda-aimba mirá ónaumne séna sáwívar-ima 430 íma maisuwéna Mósesimba ámáámbo ámakaiye. ániyo mirámó uráinka'a Áánútu Ááváramuntavenamo simáímo tarúmakain-ainko íma ánáse-na kwaikwai'a kwéiyé. ¹⁸ Áánútumo Mósesimbo simá-makain-amaambo kwaráundayavenaya ímanivo Áánútu kawe'á umátinkanaumne ááémo asiramáímo siráintavena kawe'á kwéumasinkaiye. Áánútu Ááváramuntavena kawe'á umánkanaumne asiramái siráintavena kawe'á umánkarena póna kentáá kawe'á kwéumasinkaiye.

¹⁹ maarán-áintávéna Áánútu Mósesimba ámáámbo ámakaiye. sáwí'ó owáímá Áánútuna ámáámbo íséna sésa sáwí'ó kwéunda ívé'a ísáúmne sénááontavena Áánútu Mósesimba ámáámbo ámakaiye. minámáám-bá kwáyainana Ááváramu aísavutantamba íniwai kwentávénamo Áánútumo simáímo asiramánkaraiwai paáre na minámáám-bá ánásasuwaníye. kwíyómpakenkwayo'narawa'a Áánútuna ámáámbo avumpin-kwáási

Mósesimba simámúwana simátimakaiye. ²⁰ áńivo Áńńútu Áńńáramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyey. kae'nárimo kwéseyamba avumpin-kwáásí ména kwésimatimibanivo Áńńútu Áńńáramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyey.

²¹ Áńńútuna ámáńńko Áńńútumo simáńńo asirámakain-ainko íma kwéavararaiye. Áńńútu Mósesimba simámakain-amaankomo asiramáńńo kwénamo kwaásimo ańńái'o umátńńkńńkakai minámáámbá kwégwaraawaiyavena Áńńútu séna arupí umái máyáawain-owe sisinó. ²² áńivo Áńńútun-aaí ańńái-kwandaavimba agaimaréna séna sáwí-imayaa amápa-kwaasi tátokaiye siráiyey. Áńńútu séna Ísu Káráisitina aiyavesa áraire kwésiyawaima kaweyá umátńńkanaumne simáńńo asirámakain-aimba siráintemba Ísu Káráisitina aiyaveta árai'a kentáásí sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaiye kwésundawainta kaweyá kwéumasinkaiye.

²³ Ísu Káráisiti ímo kunkówata ímo kwenááiyaveta áraire kwésewanderata Áńńútu Mósesimba simámakain-amańńko kentáá tátokowana Káráisiti kunkáńńka'a kwenááiyaveta áraire kwésunda-amba Áńńútu kwégwisinkena ámáńńko kentáá tátokain-amba áńńasinkaraintaawe. ²⁴ Áńńútu séna Ísu Káráisitina aiyavesa áraire síyawaiyavena arupí umái máyáawain-owe sénaumne súmba póna Ísu Káráisiti ímo kunkónka'a Áńńútu Mósesimba simámakain-amańńko kentáá tátokaiye. ²⁵ ív'e'a Ísu Káráisiti á'a kunkáimba kwenááiyaveta áraire kwésunanaya póna Áńńútu Mósesimba simámakain-amańńko kentáá ó'omba íma kwétatoraiye.

²⁶ Ísu Káráisitina aiyave'a áraire kwése'a kwesé tarúmai máyáantave'a Áńńútuna iyámpóń-owe.

²⁷ keinárawa'a nombá péráamba Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai kwenkáńń'a kwéowe. ²⁸ Ísu Káráisitiye tarúmai máyáantave'a mimbórá'a umái máyáamba póna maarán-áńńbá íma anón-aimban-iyey. évakarawai Yútaa-kwaasi owa'á évakarawai ó'onkaa-kwaasi owa'á évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayáí úwoi kwémayaawai owa'á évakarawai úwoimo máyáawai owa'á kwaaimá owa'á aaraimá owa'á kwéovo amáparawai mimbórá'a umái máyáawe. ²⁹ Ísu Káráisitina kwaásimo é'o é'a Áńńáramumo uráintemba Áńńútun-aiyave'a áraire kwéseмба pó'a Áńńáramu ańńaavutan-tamba uráawai ombá póna Áńńútu Áńńáramuwe ańńaavutantamba óńńáowaiye kaweyá umátńńkanin-aimba simáńńo asirámakaintemba kaweyá umátńńkaniye.

4 simátíménda-aimba ísáaro. moóráwai puwéna kesáńńko kesí náaindaamba mayániye siráinana kwemá aanávó póna iyámpóń máyaindayavena úwoi-kwaasiraamba umái máyainasa ² avowámó simátímakainda-kwaasi kwená náaindaankare miníyámpóńréré kárákwirewana avowámó siráintemba anón-éna mindááńńdáámbá mayániye. ³ ááéma kesáá miráumai iyámpóńraamba umái méta kwaántá-kwaasiti aambá kwégwaraawanana minkwáántá-kwáásí tááigo kentáá tátokowana ⁴ Áńńútumo siráin-kanaa

túwana áńńinkomba ai'marówana marapá'a kumúwana moórá-ininko maránkarowana Áńńútu Mósesimba simámakain-amaamba kwégwarena ména ⁵ minámáńńko kentáá tátokaimpinkemba iyásinkain-tavenaya Áńńútuna iyámpóń-ita umásinkain-tavenaya mirá uráiyey.

⁶ Áńńútu keinárawa'a kwená iyámpóń-i'a ontávéna áńńinkon-amańńkomba ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba pó'a Áńńútuntave'a kesivowé kwéseмба ⁷ mindáyave'a kwaántá-kwaasi tááigo íma tátokaiwai é'a Áńńútu áńńimbaari'a ombá póna áńńimbaatavenamo to'mayaa uráin-tantaa'a timíńiyey.

Póro Kárésiya-kwaasiyavai anón-imayaa uráin-kwasai.

⁸ ááéma íma Áńńútunopa'a té'a ísaraamba kampa-tántáaré kwaántá-kwaasiti imáyáawe mósá makáawana minímáyááó keinárawa'a tátokaimbanivo ⁹ ív'e'a Áńńútumpa'a tiráawana keinárawa'a kwemá kwétuwanaisa'a nóra éra úwoisan-tantaare aamoimó tain-tántáaré miv'á tirumbá kwanté'a minkwáántá-kwáásítí imáyáa mósá maré'a miwítí mayáímó kwémayaantave'a owé kwéseo. ¹⁰ áńivo évaka-tawaiye évaka-kwiýone évaka-tawaimo toómbó kwénaantavaiye évakar-iyey mintántáákóntáv'é'a kampa'á sé'a anón-kanaawe kwése'a anón-imayaa kwéomba ¹¹ keinárawapimba mase'masáá'a kwéowana'a sáwíva-tantaakwara Áńńútun-aiýwara'a kwétatoraawana póna kesí mayáígó íma áúgwara'-mayaima iyé-ímáyáá kwéunana sirunkó umbai kwétaiye.

¹² kesí kwaásiyono. asiramái simátíménda-aimba ísáaro. kembó tátokain-amba tuwé'a keinárawakaamba umái máyaumpo keinárawa'a kembó tátokain-amba tuwé'a kenkáńń'a oro. keinárawapimba komáyaawanda íma sáwí'a umásínkówana ¹³ sí'a úmbanivo íma kówanda mé'a áséi-kwasai simátímewana'a ísaraawe. ¹⁴ sáwí-si'o úmba kesúma sáwí'a úwa'a mirásí'ó úwain-aaroi íma inkaisé'a siyuwé'a kaweyá umái kárákwiraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. Ísu Káráisitiya'iyoy. komáyowa'o kárákwiraantemba kenká'á miráumai kárákwire'a ¹⁵ súwa'naa ékai túrumba pí'mai símakaasino. kaweyá umái kárákwire'a aamoí umásínkaraambanivo ív'e'a mirán-áámóí-yántáá'á íma kwáyáimba nóntavaiya'iyoy. ¹⁶ árair-aimbo simátí-makaundayave'a kentáv'é'a kesí namuro-kwáásí iyé-ímáyáá kwéowe.

¹⁷ Ísu Káráisitina áséi-kwasaigomba kwaé'ńáe'a kwéowai sáwí-imayaavinkemba kentirumbá kwéairaresa sésa kwenáái ísáavainivo kesááiyey isáíg-wáe sésa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁸ kawer-ámpá'á métinkanae sésamo kentirumbó airaránááombo éna mindá kaweyá-ń-iyey. kemó keinárawapimbo maéwándawe moórá-naopa'o tamáyaundawemo kawer-ámpá'á métinkanaemo síyanamo éna kaweyá-ń-ivo miwí áséi-kwasaigomba kwae'ńáe-esa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁹ kesí iyámpóńiyono. aaraimó iyámpóńmo tńńkáawanamo umbai-yántáá'í'o intembá keinárawatave'o imáyáamo únda sirunkó umbai kwé-

taivo Káráisitinkaani'o ónááomba minúmbái-yántáá'á ánásaniye. ²⁰ anón-imayaa é'a keinárawapimba komé'o aaimó simátimenaunda kawé'á umái isánááon-imayaa kwéunana sirunkó aamoí kwéiye.

Ékaante Séraanteyavai kwántámai-aimba siráin-kwasai.

²¹ keinárawapinkemba évakarawai sé'a Mósesi siráin-amaamba kwaráundaya Áánútu aamoí umásinkaniyemo kwésewai minámáánkóná ááimba íma kawé'á umái kwéisaavo simátíménda ísáaro. ²² naaóvá'á Áánútu-aai aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu kaer-iyámpói tinkómba moórá-iyampoi kwayór-ínínkó ánkárowana moórá-iyampoi aivar-ínínkó ankwána ²³ kwayór-ínínkóná iyámpói miwítí imáyáavinkemba ánkaraivo aivar-ínínkóntávéna Áánútu séna iyámpói ankwányone simái asirámakonka'a ánkariye.

²⁴ mináínkómbó kwántámai-aimbo sendá ísáaro. mindá kaer-áimbá simái tarúmakaiye. moórá-aimba Árépiyaa-marava'a Sáinai-omapa'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba póna moórá-ininko áwí'a Éka kwayór-ínímbá póna kwenáráá'maa'a kwayó-kwáásí pósa áamáánko tátokaipa'a máyáawe. mináínkóná ááimba maarágwárá'á éna Yérúsaremu-naopa'a marapá'á kwáyáin-daopa'a isasá mindáópaken-kwaasi áamáánko tátokaipa'a máyáawe. ²⁶ ánivo moórá-aimba simái tarúmakin-aimba maarán-áimbán-iyé. aúna-nao'a Yérúsaremuvaakaan-dao'a kwíyómpa'a kwáyáipa'a áamáánko kwaási íma tátokain-daopa'an-iyé. ánivo mináínkóná ááimba maarágwárá'á éna Áánútu-aaiyaveta áraire súndawaiya kentáá sinówaraamba uráiyé. ²⁷ mináíntávéna Áísáya Áánútu-aai aúváivimba agaimaréna séna

ageínínkó iyámpóimo ímo ánkaraínda-ininko arunkó kawé'á íno. aúkain-ininko áráá'maa'a sáwíva'a maíyasa kwaaigwárár-ínínkó áráá'maa'a sáwíyamba ménaaomba póna ímo áí'o kwéinanamo iyámpóimo ánkaraínda-ininko arunkó kawé'á ísana aamoí kwéiye agaimaréna siráiyé.

²⁸ kesí kwaásiyono. Áánútu Áísákaamba ankwányone simái asirámakainka'a ánkaraíntemba keinárawatave-na Áánútu simái asirámakainka'a pó'a kwená iyámpóin-owe. ²⁹ naaóvá'á anóvwiti imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigo éna Áánútu-amaankona imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigomba sáwí'a umánkaraimba pósa mirán-kwáásí mésa mirá-sáwí'á kwéowe. ³⁰ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna

kwayór-ínínkónté ááninkonte ti'maraaó. tivowámá puwínda aivar-ínínkó ááninko kwená náaindaamba mayánímbanivo kwayór-ínínkó ááninko íma mayániye agaimaréna siráiyé. ³¹ kesí kwaásiyono. kesáámá íma kwayór-ínínkó áráámaata úmpo aivar-ínínkó áráámaata úne.

Ísu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkaraindava'a maé'a miráumai máéro siráin-kwasai.

5 Ísu Káráísiti séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkanaumne séna iyásínkaraimba pó'a keinárawa'a iyátínkaraindava'a mé'a moórágwara'a tátoranin-ampa'a íma kwáráaro. ² kemá Póro simátimumpo kawé'á umái ísáaro. arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oro kwésemba mináíntávé'o owémó síyanamo éna Ísu Káráísiti keinárawatavaiye sénamo pukáin-anko íma túwa'naa íniye. ³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewaiyave'a avora'á súmpo ísáaro. Yútaa-kwaasiti áamáambo kwaré'o túra'o kárámaimo araa'énamo é'o é'a Yútaa-kwaasiti áamáamba amápa'a kwa'maé'a koró. ⁴ keinárawapinkemba évakarawai sé'a áamáambo kwaráúnda Áánútu suwánéna arupí umái máyáawain-owe síníye-imayaa kwéowai Ísu Káráísitiyemo tarúmáimo máyáamba ivátuwe'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba tínaaemba umámakaawe. ⁵ keinárawa'a mirá kwéovo kesáá maará éta Ísu Káráísitiye aráápamai máyaunanaya Áánútu-amanko súwa'naa ímbá pónya kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sínimba amu'maréta méta séta árai'a mirá síníyeya kwésune. ⁶ Ísu Káráísitiye tarúmáima máyaundaya moóráwaimo áura'o kárámaimo araa'éna ínana ímo áura'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínímba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Ísu Káráísitiyemo aráápamaimo máyaundaya túwa'naa umai máyaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

⁷ Ísu Káráísitina aampa'á aamoí ésa kwégwaraamba moóráwaimo minámbá áuntuwaisa'a ívé'a Ísu Káráísitina árair-aimba íma kwégwaraawe. ⁸ Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai minámbá íma áuntuukaiwo kwaási áuntuukaawa'a íma kwégwaraawe. ⁹ kwaási maarán-áimbá sésa kisaamó moórámo kampindaisana amápa'a kwégampindaiye kwésevo kentúra'a kárákwiyoro. ¹⁰ keináraware kesááwé Ísóigowe tarúmáima máyaundayaveta asiramái simátimé'a sé'a kemó imáyáamo úndantemba mirán-ímáyáá iyata mimbórá-ímáyáá ónaundayaawe kwésunda póna kampar-áimbá séna kentirumbá kwéairaraiwai kemá íma awánáúnda-kwaasi kwemá sáwí-meyamba mayániye-aimba ísaraumne.

¹¹ kesí kwaásiyono. évakarawai kentávésamo kampa'á sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oró-áimbá kwésiyemo kampa'ó kwésemba mináímbó paaímó kwésundarakai íma sáwí'a umásínkáasino. kemá simátimé'a sé'a Ísu Káráísitimba taaira'á tuvúwúwana kentááyáváiye séna pukáiyé-aimba kwésimatimunda-aintavesa áwáá'a kwésevo túra'a kárámai araa'éna oró-áimbó kwésundarakai íma áwáá'a síyésino. ¹² kampar-áimbó simátimesamo kentirumbó kwéairaraawai miwí túma kárámai sáwí'a umásuwaaro-imayaa kwéune.

¹³ kesí kwaásiyono. sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkaindayavena Áánútu tááyamai mirá uráimba pó'a á'a iyátínkaisa'a máyáantave'a sáwí-

yantaatave'o tirááyave'o kwéomba íma kwaré'a kwempa-kwempa'a tirumbá timé'a túwa'naa umai máero. ¹⁴ mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oro agaimaréna siráíye. Áánútumo siráin-amaankona ááimba mirán-áimbán-íye. ¹⁵ ánivo keinárawa'a keiyái aaisambá sé'a áwáá'a sé'a ónááombo é'a sáwí'a umái ánásanaaovo kárákwiyoro.

Áánútumbo arááímo tainí'o ésa sáwí-imayaagomba tirááyavai ésa on-kwásái.

¹⁶ simátíménda ísáaro. Áánútun-amanko kwésintemba miráumai maí'mai'a é'a Áánútumbo arááímo tainí'o é'o é'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéon-ambo íma kwaránááomba mindá kanaán-ivo mirán-oro. ¹⁷ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéomba isaná Áánútun-amankombo arááímo tainí'o kwéomba isaná minkáér-ímáyááo tiyankéya kwéivo Áánútun-amankomo kentúra'o kárákwiraimbo é'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéon-amba íma kwaránááowe. ¹⁸ Áánútun-amankomo sintembó mirámó é'o é'a sé'a Áánútun-amankomba arááíma tainí'a kwéunana póna Yútaa-kwaasiti ámáánko kembá íma tátokaiye kwésewe.

¹⁹ kwaási miwítí imáyáavinkemba avora'á maará kwéowe. áwáyo-tantaari'a ésa anómba sáwí'a ésa sáwí'o kwéon-tantaatavesa íma tigeayávésa ésa ²⁰ kígaumo umándai-yantaako áwí'a mósá marésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa uwaa'á kwévesa pukaa'á kwéagayesa tíyamba kwéumatinkesa aaisambá kwésesa tirumbá sáwí'a kwéumatinkesa áwáá'a kwétiyesa miwí tááigo usáyaaitaikwae sésa íma tágárotamai kawé'á umái mésa taaínkaar-umai mésa ²¹ túran-anda kwéesa uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéesa uwo'aó'-nómbó nánááontavesa torupamáí mésa mirán-tántáá'á kwaásiti imáyáavinkemba kwéowa'a simái ságamatime'a ókwara'a simái ságamatime'a sé'a mirámó kwéowai Áánútumo kárákwirain-ayampa'a íma ménaaovo kárákwiyoro kwésune.

²² ánivo Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiwai maará umátínkáisasa kwémaewe. tirumbá kwétimesa tirunkó kawé'á ésa paru umái mésa asiramái maésa íma tívón-káínasa mésa túwa'naa umai kawé'á umátinkesa miwítí mayái kawé'á umái kwémaesa ²³ miwí túma íma maé iyésa miwí túra'a kárákwimai kawé'á ésa mirámó kwéowaina ááimba íma aambá áúnkaiye. ²⁴ Ísu Káráisitina kwaási sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéon-imayaao kentáá táto'mai tavisivó sésa sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéon-amba tínaaemba tukáawe.

²⁵ Áánútun-amanko aúnaí'a umásínkaraisata aúnaí'a umái máyaunda póta kwenamankómó kwésintenta umáíya kwaráano. ²⁶ kentúma íma maé iyé'a kesááigo usáyaaitaikwae íma sé'a kawé-tántáá'ó índayave'a íma simái sáwí'a oró.

umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro siráin-kwasai.

⁶ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo sáwí'o kwéombo ésa kwé-tuwanaamba pósa keinárawapinkemba Áánútun-amankomo sintembó mirámó kwéowai kwempa'á arupí umátinkanaaowe. kegwárá'á mirá-sáwí'á ónááovo kárákwiyoro. ² umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro. mirámó é'o é'a Ísu Káráisiti siráini'a mirá ónááowe. ³ úwoi-kwaasigomo anón-kwaasi únemo sínimba minímáyááo kampa'á simáuwaniye. ⁴ kentí mayái awáné'a kawé'-má'yáímó kwáyaina'o é'a aamoí é'a ó'owiti mayáiyávé'a kesí mayáígo usáyaaitariye íma seró. ⁵ amáparawaitopa'a umbai-yántáá'á tínimbanivo íma ivátuwe'a asiramái mé'a moórá-morawai túwa'naa oro.

⁶ Áánútuna áséi-kwasai ísámae kwéiyowai miwítí kawé-tántáá'á amápa'a taaímbai évaka-tantaa'a Áánútun-ai kwésimatimewaitopa'a tíma'mae'a íyóro.

⁷ íma kanaán-umai Áánútumba kampa'á simáuwanaaovo árair-aimban-ivo íma moórá-imayaa oro. kawer-ánáyúmbó úmáráawaimo ombá kawé-tómbá kwéakaraavo sáwí-anayumbo úmáráawaimo ombá sáwí-tomba kwéakaraawe. ⁸ mirámó kwéomba sáwí-yantaatavesa tirááyavaiye su'mai úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma puwésa Áánútuna egwaa'á íma ménaaomba pósa némpa'a ménaaovo Áánútun-amankombo arááímo tainí'a úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma aúnaí'a umái maí'mai'a ónááaowe. ⁹ mindáyaveta kesáá kawé'á úmaeta kwéiyundaya íma sívón-káínata ivátúwáano. kawé'ó úmaetaamo kwéiyundayaamo ímo sívón-káínataamo tuwétaamo éta naaén-kanaamo tínimba kawé'-mýán-tá maéta ménaumne. ¹⁰ mindáyaveta túwa'naa ondaámbó kwáyáimbo éta amáparawai kawé'á umáíya túwa'naa ono. Áánútun-aayavesamo árairemo kwésewaiseya mimbórá-ákúni'a umái méta túwa'naayaamo ónaundaya mindá anón-tantaa'an-íye.

¹¹ ayááír'á kemá Póro anón-auvaivimba agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'an-íye seró. ¹² évakarawai sésa suwánésa anón-kwaasiman-owe sígwáe kwésewai keinárawatavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oro kwésewana miwí tááigo keinárawa'a kwé-tavisíye. Ísu Káráisiti keinárawatavaiye séna taaira'á pukáíye-aíne su'maimo senkákái évakarawai ísámai sáwí'a umátínkáasino. ímo sáwí'o umátinkanaaontavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oró-áínkwárá'á kwésewe. ¹³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewai Mósesimo siráin-amaamba íma amápa'a kwégwaraawe. kentúra'o araa'éna mósá úmaranaaontavesa túma kárámai araa'éna ígwáe kwésewe. ¹⁴ miwí mirá kwésevo kemá Póro mimbórá-áimbá mósá maré'a Ísóigo Ísu Káráisiti kentááyáváyíe séna taaira'á pukáíye-aimba mósá kwémaraumne. Ísu Káráisiti kentááyáváyíe séna pukáintave'a púwón-kwaasimo marapá-tántáátávésamo ímo imáyáamo ontembá marapá-tántáátávé'a íma imáyáa é'a úwoisamban-íye kwésun-

da póna mintántáákó kembá íma kwétavisiye.

¹⁵ moóráwaimo áúra'o káramaimo araa'éna ínanamo moóráwaimo ímo áúra'o káramaimo araa'éna ínanamo ínímba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútu aúna-kwaasiraani'o umásínkaraimba mindá anón-tantaa'an-iye. ¹⁶ simátimunda-aimbo kwa'maé iyíyanamo éna Áánútu paru umái arumbá umátinkena kwená kwaási amápa'a mirá umátinkaniye.

¹⁷ Ísun-aaí simátimewandarakemba sínkamuwana avimá sine'á kwáyáintave'a Ísu Káráisitina mayáí-kwáásí óne kwésevo moóra-umbai-yantaa'a íma síméro.

¹⁸ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráisiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-isa'a árair-aimban-iye sé'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Évésasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Évésasi-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana Titikása maimaéna mátfimakaiye. maanámbá isésa ó'on-o'on-daoraa tíméro séna agairáiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména maanámbá agaimarówana mátfimakaiye.

1 kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Kárásitin-aaí kosimátí-ma'mae naauwó séna si'mákaivo ísáaro. Évésasi-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Kárásitiye tarúmai máyáawai íma ivátuwe'a asiramái máyáawai ísáaro. ² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Kárásitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Kárásitinte tarúsinkenaya ításinkarain-kwasai.

³ Áánútuma Ísu Kárásiti avowámá éna Ísu Kárásitinteya tarúsinkenaya kwíyómpa'a kwenópakemba asirayámbá siménaya kawé'á kwéumasinkaisata póta kwentávéta súwi kwésune. ⁴ naaóv'á Áánútu maramá íma taróurainka'a Ísu Kárásitiyeya tarúmaiya ménaundayavenaya kwenaúranka'a kwendéi-i'a onanayá kentáávímbá íma sáwí-aimba kwénintavena ítá-makaiye ⁵ Áánútu kentááyávéna imáyáa éna naaóv'á séna Ísu Kárásitina mayáiyávé'ó é'a kesáánimbaa kesiyáámúmbaari'a ónááowe séna kwená imáyáavinkemba aamoí éna mirán-áimbá siráimba póna mirá uráiyé. ⁶ ááninkomba arumbá ámakaiwainte tarúsinkenaya anón-kawé'a umásinkenaya úwoi súwa'naa umásinkaraimba póta kwená ááimba ó'oran-aimba mósá kwémaraumne.

⁷ pukáintavena sáwí-imayaaya maisiyuwénaya misáwí-ímáyááó tátokainta iyásinkenaya kentááyávéna ó'oran-imayaa kwéimba úwoi ávááraumai súwa'naa enaya póna kentáásí sáwí-imayaa maisiyukaiye. ⁸ naaóv'á kwená kawer-ímáyáávínkémbá aúp'á to'mayaa úmakaimba ívé'a kwévaarisata kwéawanaumne. Kárásiti kesí imáyáa íníye siráintemba póna ⁹ Áánútumo siráin-kanaamo tínimba amápatantaa'o taróuraimba kwíyómpakene marapákéne komaéyamae úmarainana Kárásiti anóndako mindára'a kárákwiyiniye.

¹⁰ Áánútu kwená imáyáavinkemba to'mayaa úmakaimpinkemba mirá kwéiyé. imáyáa éna to'mayaa úmakaimba póna Yútaa-kwaasi kwená kwaási-i'a úndayavenaya Kárásitinte tarúsinkenaya ításinkarain-taawe. ¹¹ aiva'lá Kárásitimba amu'maréta máyaun-

dawai kwená ááimba ó'oran-aimba isatá mósá kwémaraumne.

¹² miráumai ó'onkaa-kwaasi árair-aimba kawer-ám-pá'á métinkaniye mináséi-áimbá isé'a Ísu Kárásitin-aaiyave'a áraire sé'a kwesé tarúmai máyáamba Áánútu kesimambá tíménaumne simái asirámakaintemba mirá uráimba pó'a kwená kwaási-i'a umái mé'a ísaraawe. ¹³ Áánútun-amanko keséya máyáintaveta séta árai'a Áánútu kwená kwaásiyavena simái asirá-makainta kesópata tíníye. árai'a Áánútu kwená kwaásiya tátokaampinkemba iyásinkanintaawe kwése-ta mindáyaveta kwená ááimba ó'oran-aimba mósá kwémaraumne.

¹⁴ agairáúnda árair-aimba pó'a keinárawa'a Ísóigo Ísuwe aráápamai mé'a Áánútuna kwaásiti imáyáa é'a máyáawe-aimba isé'a ¹⁵ Áánútumpa'a súwi símae iyé'a keinárawa'a túwa'naa umai námúnaa súnda ¹⁶ Áánútumpa'a maarán-áintávé'a áísaa une. Ísóigo Ísu Kárásiti avowámá kentáásivowama ó'oran-aimba kwáyáiwai kwemá kwenamambá tímínana kentí imáyáa kawé'á umátinkena Áánútumba agaráátinkaina'a pó'a kawé'á umái awánanaaowe. ¹⁷ kentí imáyáa ságamatinkena táayaraintave'a kwesémo ménaaombo amu'maré'ó máyáantave'a mindáyave'a námúnaa kwésune. kwemá kwená kwaási kawé'ó umáimo ménaaomba to'mayaa úmarena simái asirámakaimba awánanaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁸ kwenááiyaveta áraire kwésundawaivinta kwená asirayánkó mayáimá kwémayaimba minásíráyámbá usáyaaitarain-asirayanko isa'á awánanaaontave'a námúnaa kwésune. Áánútu minásíráyándéi Kárásitimba pukáimpinkemba usásinankena kwenayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á kwíyómpa'a móankaraiye. minásíráyámbá kwenááiyaveta áraire kwésundawaimba símakain-asirayamba mimbóra-ásíráyámbán-iyé. ¹⁹ Kárásiti amáparawaira'a kárákwirena kwíyómpa'o kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré aivaráwáíréré ívé'ó túwí'ó kwáyáiwairare naaémo túwí'ó kwéniwairare kárákwiraiye. ²⁰ Áánútu amáparawaira'a kárákwiyinintavena kwembá usásinankena kwená kwaásiyavena imáyáa éna simáména séna usáyaaitayan-Isoigo'i'a uréma amáparawaira'a kárákwiyuwo siráiyé. ²¹ a'nóm-pínkén-ímáyááómó amápa-kura'o kárákwiraintemba

Áánútuna kwaásiya Káráisitina áúraamba únanaya kwemá si'nónkáambá éna kárákwiraiye. a'nónkó kweyáára'a íma máyáísana áúwawaako íma mirá éna mimbórá-kúwawaa'o kwáyáintemba Káráisiti amápa-kuwawaa'a aaómísamai-i'a umásinkena kwegwará'a aaómísamai-i'a umái máyáiyé.

Áánútuna némpa'a máyaundavakenta aúnaí'o umáímo máyaunda-ita umásínkáin-kwasai.

2 ááema sáwí-imayaa kwé'e'a sáwí'a uráan-kanaav-
imba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a
mé'a pó'a ² marapákén-kwáásítí sáwí-amba kwaré'a
Sáátáánigo kwaántá-kwaasiti anóndakomba kwaré'a
kwemá Áánútun-aaí íma ísámai kawé'á kwéowaira'a
kárákwiraiwaimba kwakáawe. ³ mirámó kwéontemba
ááema miráyá uráunda sáwí-yantaataveta sirááiyaveta
éta sáwí-imayaa kwarááwánanaya Áánútu sáwí-
meyamba amáparawai tímínten-umai kanaán-umai
simíníntavenaya ivátuwenaya ⁴ arumbá ávááraumai
umásinkenaya kentáásí imáyáa anómbe éna póna
⁵ úwoi súwa'naa enaya kawer-ámpátá mésínkaraiye.
sáwítaamo étaamo máyaawandawaina ááinka'a Áánú-
tuna némpa'a máyaawandarata Ísu Káráisitimbo
pukáimpinkembo usásinankaraintemba aúnaí'o umái-
mo máyaunda-ita umásinkenaya ⁶ Káráisitimba
pukáimpinkemba usásinankena kwíyómpa'a
móankarena Ísu Káráisitinte tarúsinkenaya aúnaí'a
umásínkaraisata Káráisitimo kwíyómpa'o ménamo
kárákwiraintemba kwíyómpata imáyáa éta
máyaumne. ⁷ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana
kumbéna kentááyáváyé séna puwéna kentáásí sáwí-
imayaa maisiyuwéna miráumai anón-kawé'a
umásinkenaya úwoi anómbe súwa'naa uráísasa pósa
kwená kawé'-má'yái awánamae iyónááontavena mirá
uráiyé. ⁸ Áánútu úwoi túwa'naa úwa'a kwenááiyave'a
áaire suwaná sáwí-imayaa tatókaimpinkemba
iyátinkena kawer-ámpátá métínkaraiye. íma kentí
imáyáavinkemba kwenááiyave'a áaire siráavo Áánútu-
ma imáyáa tímúwa'a áaire siráawe. ⁹ túma maé iyésa
sésa kawé'á kwéunda póta kawer-ámpátá kwégune
sevó séna íma kawé'-má'yáigóná meéyámbán-ivo
Áánútu úwoi túwa'naa enayavena sáwí-imayaa tá-
tokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpátá
métínkaraiye. ¹⁰ Áánútu kentáámó taróurairwai séna
kawé'-má'yái maimaé kwéiyesa ménaaowe siráimba
póna kawé'-má'yái mayánaundayavenaya taróruena
Ísu Káráisitinteya tarúsínkaraiye.

mimbórá-kwáásí-íta umásínkarain-kwasai.

¹¹ mindáyave'a imáyáa oro. kentinóvowi íma Yútaa-
kwaasi ovó keinárawakwara'a íma Yútaa-kwaasi owatá
Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úndayaveta súra'a
kárámai araa'ényaya kwéeta keinárawataveta úwoi-
kwaasi owé-imáyáa éta séta íma túra'a kárámai
araa'éna owái owéyá kwésumpo mindáyave'a imáyáa
oro. ¹² minkánáávimbá keinárawa'a Káráisitina némpa-
pa'a mé'a ó'owima é'a íma Áánútumo ítamakain-

kwaasi é'a Áánútu simái asirámarena tarúmakain-
kwaasi íma é'a marapá'á máyówana Áánútu kesé íma
máyo'wana kwesémo maéyave'a íma amu'maré'a
máyo'wana ¹³ ááema Áánútuna némpa'a máyówai Ísu
Káráisiti keinárawatavaiye séna puwéna póna tí'maena
kwená egwaa'á tínkaraisa'a pó'a kwesé tarúmai
méraawe.

¹⁴ Ísu Káráisiti puwúntavena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-
kwaasiye kentáásí avumpimbó kwénamo taaínkaar-
umaimo namuro-kwáásí-í'o umásinkemayonta
maisiyuwéna mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya ¹⁵ Yú-
taa-kwaasiya kentáásí amáámba tuwéna Yútaa-
kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye aúnaí'a umái mimbórá-
kwáásí-í'a umásinkenaya kwempátá tarúsinkenaya pó-
na paru umásinkanintavena mirá uráiyé. ¹⁶ Ísu Káráisiti
taaira'á pukáintavena síyámbo kwéunda-yantaa'a
ánásamasinkenaya Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye
mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya sí'maenaya Áánú-
tunopa'a mósinkenaya ¹⁷ mirá éna téna áséi-kwasai
paru kwéumasinkain-ainta simátimena keinárawa'a
ó'onkaa-kwaasi Áánútuna némpa'o máyáawai tasimáti-
mena kesáá Yútaa-kwaasi Áánútuna egwaa'á máyaun-
dawaiya tasímásimenaya ¹⁸ Ísu Káráisiti mirá uráin-
tavena Áánútun-amanko súwa'naa isanayá Káráisiti
kentáá Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye sí'maenaya
kentáásivonopa'a kwégwisata kwená egwaa'á
máyaumne.

¹⁹ mindáyave'a ááema kwááyu-kwaasi é'a ívé'a íma
mirá é'a Áánútuna kwaásiye keinárawakwara'a Áánú-
tuna kwaási-i'a umái máyáamba kesááwé keináraware
Áánútuna akún-kwáásí-íta umáiyá máyaumne. ²⁰ Áánú-
tumo naankáámbó kwéumaraimba Ísu Káráisiti
ávonkaamba isasá Áánútuna aantá-kwaasiye Áánútun-
aaí simátíméwaiye naamayáánkaamba owa'á
keinárawa'a naankáámbá kwéowe. ²¹ ávonkomo amá-
pa'-nanamimo asááuraintemba kesáá Ísu Káráisitiye
tarúmaiya máyaunda Áánútu kwená aoka'-námbá
kwaási súneiya naankáámbá kwéumaraiye.
²² keináraware kesááwé kweséya tarúmai máyaundaya
Áánútun-amanko kwaási súneiya naankáámbá kwéu-
marena mimpímbá kwémaiye.

Póro ó'onkaa-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

3 mindáyave'a kemá Póro ó'onkaa-kwaasi Ísu
Káráisitín-aaí simátimewandarakemba áwáá'a
sésa ándáva'a mósínkarowa'a Ísu Káráisitina mayái-
kwáásí é'a keinárawatave'a námúnaa kwésune. ² Áánú-
tumo úwoi túwa'naa ínintavena mimbáyái sí-
makowana mimbáyáigó kawé'á kwéumatinkaimba á'a
ísaraawe. ³ Áánútumo to'mayaa úmakena aúpá'ó
makáimba agaráásinkowa'a ááema mináimpínkémbá
ákí-aimba aúváivimba agaimakáumne. ⁴ ááema Ísu
Káráisitín-aaí aúpá'á makáimba simásimuwa'a ísa-
raumne. maanáúvámó agayáúnda ísámai kawé'á oro.
⁵ Áánútu naaóv'á máyówai mináimbá íma simátimena
ívé'a Áánútun-amanko kwená aantá-kwaasiyaawe
kwenáái simátíméwaiye simásimakaiye. ⁶ mináséi-
kwásái maarán-áimbán-iyé. Yútaa-kwaasiyaamo áséi-

kwasaime ísaraundantentaan-umai ó'onkaa-kwaasi ísaraantavena Áánútu kawe'á umátínkáísasa ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye mimbórál'a umái máyaundayaawe. Áánútu séna Ísu Káráísitina mayáiyáv'éa mirá ónaumne simái asirámakaimba póna íma Yútaa-kwaasiye su'mainivo ó'onkaa-kwaasiyavenagwara'a simái asirámakaiye.

⁷ áséi-kwasai simátimenaundayavena Áánútu úwoi súwa'naa ena kwená asirayámbá siména kwená mayái-kwáásí-í'a umásínkaraiye. ⁸ Áánútuna kwaási kembá usáyaaítaraawa'a kító-kwaasi pó'a ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai Ísu Káráísitina mayái ó'om-bayai usáyaaítaraim-bayai-aimba simátimenaundayavena usásisínkaraiye. ⁹ Áánútu simásiména séna to'mayaa úmare'o aúpá'ó maré'ó mirá ónaumne siráunda-aimba simái ságamatimiyo Áánútu simásímakaiye. Áánútu amápa-tantaa'o taróruiraiwi aiva'á mináimbá aúpá'á makáimba kwaikwai'o eémáyáimba ¹⁰ ívé'a kárák-wiraawaiye asirayáinkwáráwáiyé kwíyómpa'o máyáawai Áánútuna kwaási tuwánésa sésa Áánútu ó'oran-kawer-imayaagwarawain-iyé kwésewe. ¹¹ ááin-ka'a Áánútu imáyáa éna to'mayaa éna séna mirá ónaumne séna Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigomba imáyáa amúwana mirá uráiyé. ¹² Ísu Káráísitiye tarú-maiya máyaundayavetaawe kwenááyaveta áraire kwésundayavenawe íma sá'a kaisatá Áánútunopata úwoiya kwégune. ¹³ mindáyave'a simátíme'a sé'a keinárawa'a áséi-kwasai simátimewandarakemba áwá'a sésa sí'a iní'a umásínkaraavo asiramái mé'a íma ivátuwaaro. umbai-yántáá'ó kesópa'o kwáyáimba kanaán-ivo úwoi aamoí oro.

Káráísiti aruntá kwésimin-kwasai.

¹⁴ mináintáv'éa imáyáa kwée'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kivaire'a mé'a námúnaa kwésune. ¹⁵ amá-par-akumba marapá'á máyáawaiye kwíyómpa'a máyáawaiye miwítí ááimba Áánútuma isa'á kwe-naúranka'a kivaire'a mé'a maarán-dámúnáá kwésune. ¹⁶ Áánútun-amanko kentirumpimbá ména ó'oran-anondako póna asirayámbá timína'a asiramái mé'a ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwésentavena kentirumpimbá ména kwemá tirumbó kwétimewaina ááimba isa'á kwentáv'éa asiramái tirumbá kwéame'a ménaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁸ Káráísiti amá-parawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimiye. Káráísiti asirayámbá timína'a keináraware Áánútuna kwaásiye amápa'a sé'a Káráísiti kentáávimba arumbá kwésimimba anómba kwésimimba póna íma ánásaniye sénááontave'a námúnaa kwésune. ¹⁹ Ísu Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimimba íya kanaán-umaiya awánasaraundayaanivo ívé'a kítoka'a awáné'a naaémba awána-mai kawe'á ónááontave'a námúnaa kwésune. asirayámbá Áánútumpimba anómba kwéna keinárawapimba anómba kwénintave'a námúnaa kwésune.

²⁰ imáyáamo kwéetaamo Áánútumbo kwéaisaa-undaya sáwíyan-tantaa'an-ivo kwená asirayándéímó kwé-

suwa'naa-enayaamo kwéimba mindá usáyaaítaraintantaa'an-iyé. ²¹ Áánútuna kwaásiya Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya méta ívétaamo máyaunda-kwaasiye naaémbo paáronaaon-kwaasiye séta kwenáwí'a anóm-ba úmae kwéiyimba árair-aimba iyéyá símae iyónaundayaawe.

Káráísiti áúwawaata úne siráin-kwasai.

⁴ Ísóigona mayáímá kwémayaundarakemba ándá-va'a sínkaraawa'a mé'a maanáimbá kwakwiyé'a kwésimatimune. Áánútu tááyena séna maarán-umai máéro siráivo mirán-oro. ² kentúma íma maimaé iyé'a paru umái mé'a imáyáa kwée'a túwa'naa e'a sáwí'o umátínkáambo é'a íma imáyáa é'a úwoi túwa'naa oro. ³ Áánútun-amanko imáyáa tímísa'a mimbórá-ímáyáará'á mé'a mirá é'a paru úmae iyónááontave'a íma ivátuwaaro. ⁴ Áánútun-amamba mimbórá máyáísata kesáa mimbórá-súraámbá umáiyá máyau-nanaya sááyaraimba póta kwesé ménaundayaveta amu'maréta méta mimbórá-yántáátávéta amu'maréta ménaumne. ⁵ Ísóigo mimbórá máyáísana Áánútun-aaiyaveta áraire kwésunda-anta mimbórá-ámbá isaná nombó kwéveraundaya mimbórá-ámbá isaná ⁶ Áánútu mimbóráwái ména amáparawaiya kentáásivowama ména amáparawairata kárákwirena amáparawaiya kawe'á umásinkenaya kwená kwaásivimba máyáiyé.

⁷ Áánútu máyáísana Ísu Káráísiti kwená imáyáavinkemba kwená mayáiyá mayánaundayavenaya kwená asirayámpínkémbá moórá-morawaiya asirayántá símakaintaawe. ⁸ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúváiimba agaimaréna séna sanaambó iyúnka'a tátokowai tí'maena iyéna kwaási aamoí-yántáá'á tímatakaiye agaimaréna siráiyé. ⁹ iyúnka'o siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva'á marapá'á kunkéna ¹⁰ kwíyómpa'a iráimba mimbóráwáímá póna amápa-pimpa'a kwená asirayámbá kwáyáiyé. ¹¹ aamoí-yántáá'á tímatakaiye siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. kwená mayáímá mayánááontavena asirayámbá kwaási tímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei aantá-kwaasiti mayái máyówasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútu simátímakain-aimba simátímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútun-aai íma ísaron-kwaasi simátíma'maesa kuwasá évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna kwaásira'a kárákwiyuwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna aambá agaráátinkowasa miráumai Ísu Káráísitina mayáímá mairáawe. ¹² Áánútuna kwaásiya kwená mayáímá kwémaeta moórá-morawaiya túwa'naa umai mimbórál'a umáiyá méta asir-amátinkaundayavenaya asirayándéí mirá uráiyé. ¹³ mindáyaveta méta Áánútu ááninkon-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe kwembá awánamai kawe'á kwéundayavetaawe mimbórá-ímáyáá éta tarúmai méta sáákaevayan-kwaasi-í'a umái méta Káráísitinkaani'a umáiyá ménaumne. ¹⁴ miráyáámó onasayáámó ésa iyámpóímo kampa'ó kwésimatiyuwaantemba kentáá íma mirán-umai kampa'á simásiyuwanaaowe. mirám-

baaran-aimba íya kwaréta kwaási sáwí-ampa'a métinkanae sésa sáwí-imayaavinkembo kwésiyan-aimba íma iséta mirán-áimbá íya kwaránaumpo ¹⁵ árair-aine su'mai kwéseta kwaásiti imáyáa kwéeta amápa-tantaa'a saákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráisitinkaani'a umái ménaumne. kwemá kentáará'a kárákwiraisata ¹⁶ kesáá Káráisiti áúwawaata únana kentáási'nonkaamba Káráisiti éna amápa-kuwawaa-ka'a kárákwiraiye. tiyáámba tísamaima tínúnkoma tá-tokaisana ti'nónkómó imbá amápa-kuwawaapa'a imáyáa tímísana tiyáánko kwená mayái máyáísana tísamaigo kwená mayái máyáísana mirámó kwéenamó anómbo kwéimba miráumai Káráisiti kwená kwaási imáyáa tímísana moórá-morawai kwétuwa'naa-esa kwéasiramatinkesa máyáawe.

Káráisitinte tarútinkena aúnái'a umátinkarain-kwasai.

¹⁷ Ísóigo aúranka'a asiramái simátimumpo ísáaro. Áánútuna aambó ímo kwégwaraawaimo máyáantemba íma miráumai máéro. miwímá sáwí-imayaavimba mésa ¹⁸ íma ísámai kawe'á ésa Áánútun-aaiyavesa tirunté marésa ti'nómbá umbái tamái máyáantavesa miwítí imáyáao túnkwisasa Áánútumo aúnái'o kwéumatinkain-ayampa'a íma mésa ¹⁹ sáwí'o kwéon-imayaawe su'mai ésa ó'on-ó'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba aamoí ésa mirámó kwéontavesa íma tigaeyávésa kwéowe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Ísu Káráisitimpa'a téla kwená aampa'á kwégwe'a ²¹ kwenáái isé'a áraire sumbá Ísumpakemba árair-aimba simátíma'maesa íyúwa'a ísaraawe. ²² ááeraan-imayaao sáwí-yantaatave'o tirááyave'o uwanamó kampa'ó simátíyukaimba ivátuwe'a ²³ mirámó íyanamo éna Áánútu kentí imáyáa aúnái'a umátinkena ²⁴ kwembó arááímo kwétaini'a ónááontavena aúnái'a umái Áánútunkaani'a umátinkaina'a árai'a Áánútuntave'a imáyáa é'a arupí umái ménaaowe.

²⁵ mindáyave'a kampar-áimbá tínaaemba umáme'a kentí kwaásivimba árair-aine su'mai seró. Ísu Káráisitina akún-ándá póta mimbóráí'a umái méta póta miráyá onó. ²⁶ áwáá'o síyamba íma sáwí'a é'a ááéma paru umái mé'a áwáá-tantaa'a kwaikwai'a ivó sé'a ákíra'a túwáaro. ²⁷ Sáátáánigo tavisína'a sáwí'a únavo sé'a áwáá'o sembá ákíra'a túwáaro. ²⁸ umóyámbó kwéowai maarán-oro. íma umóyámbó é'a évaka-tantaa'o mayánaáontave'a mayáímá kwémae'a minkákémbá mairé'a ímo makén-kwaasi túwa'naa e'a tíméro.

²⁹ sáwí-aimba íma sé'a kawe'ó umátinkanin-aine su'mai sé'a mirámó é'o é'a mináímbó isánááon-kwaasi kawe'á umátinkaiyasa asiramái ménaaowe. ³⁰ Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. Áánútu amápa-tantaapinkemba iyásinkanin-kanaamo tínímba Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáintave'a sé'a Áánútuna kwaásima úne sénááontavena Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. ³¹ keinárawapimba maarán-tántáá'ó é'a tínaaemba umáméro. kayorái-yántááré tirumbó sáwí'o íiyé áwáá'o síiyé aaisambó síiyé simáímo sáwí'o

umátinkaiye amápa-tantaa'o sáwí'o íiyé ³² íma mirá é'a tirumbá umátinke'a túwa'naa e'a Ísu Káráisitimo kentí sáwí-imayaamo maitiyúwáisanamo Áánútumo ímo anondá sáwí-meyambo tímíntemba ó'owimo sáwí'o umátinkaraamba íma imáyáa é'a anondá sáwí-imayaa umátinkáaro.

ságyan-ayampa'a máéro siráin-kwasai.

5 Áánútu arumbá kwétimisa'a kwená iyámpói ontáv'é'a pó'a kwemó intembá miráumai kwé'e'a ² moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a máéro. Ísu Káráisitimo kentáávímbó arumbó kwésime-nayaamo énamo kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwánintavenayaamo puwúwanamo Áánútumo aamoimó uráintemba moórá-morawaivimba kentirumbá tíméro.

³ Áánútuna kwaási ontáv'é'a áwáyo-tantaare sáwí'o íiyé túran-andawe únavo sé'a mirán-tántáákón-áái íma seró. ⁴ sáwí-aine uwo'aór-áiné aká'áan-aine súnavo sé'o Áánútumpa'o súwimo sénááomba mindá kawe'á íniye. ⁵ árai'a áwáyo-tantaa'o kwéowaiye sáwí'o kwéowaiye túran-anda kwéowaiye mirámó kwéon-kwaasi Ísu Káráisitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma mésa túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéowai Káráisitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma ménaaowe.

⁶ mirá-sáwí'ó kwéon-tantaatavesamo sénááomba kampa'á simátíyúwáivainivo kárákwiyoro. Áánútun-aai ísámai sáwí'a kwéowai mirá-sáwí-áimbá kwéseмба pó-na Áánútu áwáá'a sínívo kárákwiyoro. ⁷ mirámó kwése-weise íma mé'a miwí íma kwáráaro. ⁸ ááéma túnkon-ayampa'a máyómbanivo ívé'a Ísóigona kwaási ontáv'é'a ságyan-ayampa'a máyáamba pó'a ságyan-kwaasi-i'a umái máéro. ⁹ ságyan-ayampa'o mé'o é'a arupí umái kawe'á umái mé'a árair-aimba simái mé'a ¹⁰ imáyáa é'a sé'a Ísóigo aamoí ínkwáe-i'a úne sé'a mirán-oro. ¹¹ túnkain-ayampa'a máyáawai íma áúgwara'-mayai kwémayaavo íma miwísé mirá é'a avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a aúpá'ó kwéombo sé'o é'a tigaeyáv'é'a ónááovo avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a ¹³ avora'á agaráátinkaiyasa mintántáákóna ááimba awánasuwesa koyauwerésa ¹⁴ ságyan-ayampa'a taménaaowe. mindáyavesa sésa tuúmó kwaésamo pukáara'naraambo umáímo mémpinkemba usásinewana Káráisiti sán-kamátinkaniye kwésewe.

¹⁵ mindáyave'a kárákwíye'a sáwí-imayaamo umáímo máyáawaimo ontembá íma é'a kawer-ímáyáá umái máéro. ¹⁶ ívé'a kentáásópa'a umbai-yántáá'á kwáyáintave'a Áánútunopa'a ténááontave'a úwoi maúnavo sé'a Áánútuna mayái máyáaro. ¹⁷ mindáyave'a íma sáwí-imayaa é'a Ísóigombo arááímo kwétaini'a umái máéro.

¹⁸ mindáyave'a sáwí'a ónááovo uwo'aó'-nómbá né'a uwo'aó'á únavo sé'a Áánútun-amanko kentáávímbá anómbo umásinkainkwae sé'a máéro. ¹⁹ keinárawapimba Áánútun-aai aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Ísóigontave'a

tirumpimbá aamoí kwée'a imá seró. ²⁰ Ísóigo Ísu Káráisitina asirayántáv'é'a imáyáa kwée'a amápa-tanta-atave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi símae íyóro.

aarakwátí kwaasái.

²¹ keinárawa'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá kwémare'a Ísuna akúní'a umái mé'a minákúmpákén-kwáásí táái isáaro. ²² aaraiyómbá isáaro. Ísóigon-aaimo kwéisaanten-umai kentuwai'máá táái isáaro. ²³ Ísu Káráisitimo kwená kwaásira'o kárákwirainten-umai kwaaimá kentuwinímbááka'a kárákwiyoro. Káráisiti kwená kwaási kawer-ámpá'á métínkaraiye. ²⁴ Ísu Káráisitina kwaásimo kwenááimo isáanten-umai aaraimá amápa-tanta-atave'a kentuwai'máá táái isáaro.

²⁵ Ísu Káráisitimo kwená kwaásimo arumbó tímé-namo miwíyávénawe simáimo pukáinten-umai miráu-mai kwaaimá kentuwinímbáá'a tirumbá tíméro. ²⁶ Ísu Káráisiti kwená kwaási nondéi kawé'a umátinkena kwenááinei Áánúntun-dei-i'a umátinkanintavena ²⁷ kwená kwaási kawé'a ésa miwíwímbá sáwí-aimba íma kwáyainasa kasenkuí'a umái ó'oran-kawé'a umátinkanintavena pukáiyé. ²⁸ miráumai Ísu Káráisitimo kwená kwaásimo arumbó tímíntemba kwaaimá kentuwinímbáá'a tirumbá tíméro. kwaási kentuýavesamo imáyáa oten-umái kentuwinímbááti imáyáa oro. tuwinímbááti imáyáamo kwéowai kesávái-ímáyáágwárá'á kwéowe. ²⁹ kwaási kentuwawaatavesa íma tíyántavesa ésa kawé'a umái kárákwiresa toómbá námaesa kwéiyowe. kesáa Káráisitina kwaási éta kwenáúwawaakaamba únanaya póna kwemá miráumai kentáará'á kawé'a umái kárákwiraiye. ³¹ naaóv'á Áánúntun-aai aúvávimbá agaimaré-na séna

mindáyavena kwaagómó imbá anóvowi tiyuwéna awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaeyé siráiyé. ³² mináímpímbá moórá anón-aimba kwáyáísana mináínkóná ááimba maarán-iyé. Ísu Káráisitiye kwená kwaásiye moórái'a umái máyáawe siráiyé-imayaa kwéune. ³³ íma mindáyavenawe su'mai siráivo keinárawa'o kesávái-ímáyáámó ontembá kentuwinímbááti imáyáa oro. aaraiyómbá kentuwai'máá táái isáaro.

tinóvowiye tíráá'maati kwaasái.

6 iyámpóiyomba isáaro. Ísóigona iyámpóí-i'a ontáv'é'a kentinóvowi táái isáaro. mirámó ónááomba mindá kawé'an-iyé. ² naaóv'á Áánútu áamáamba séna kentinóvowi túwí'a anómba oro aiva'á simái asirámakaintavena séna mirámó é'o é'a kawé'a umái ayáátááka'a marapá'á ménaaowe siráiyé.

⁴ iyámpóí tivoísái isáaro. kentí iyámpóíra'a kawé'a umái kárákwirewana miníyámpóí tirunkó íma sáwí'á ína'a Ísóigo Ísun-aai simátíma'mae kwéiyé'a arupí umátinkaiyasa anómba ónááowe.

mayái-kwáásíyé miwítí kawáá-kwáásíyéi kwaasái.

⁵ évakarawai miwítí mayái mayáigwáe sésa meéyám-bakaan-kwaasi isáaro. Ísu Káráisitina-aai isáanten-umai kentí anón-kwaasi-taai isé'a táátavai é'a tíyántámbá kwétaamba kentí anón-kwaasiti mayáiyáv'é'a íma kaer-ímáyáá é'a miwí táái isáaro. ⁶ miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísu Káráisitina mayái-kwáásí ontáv'é'a Áánútumbo arááimo kwétaini'a umái karuwaa'á oro. ⁷ kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásíyá úne sé'a tirunkó kawé'a kwéina'a mayáimá máyáaro.

⁸ maanáimbá imáyáa oro. meéyám-bakaan-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawé'-máayái kwémayaantavena Ísóigo kawé'-méyámbá tímíniye.

⁹ meéyám-bakaan-kwaasiti anón-kwaasi isáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a kawé'a umái kárákwire'a íma inkaisí-áímbá kwésimatinke'a maarán-ímáyáá oro. miwítí anóndako kentí anóndako mim-bóráwái éna kwíyómpa'a ména íma taaínkaar-umai-meyamba tímínívo arupí umai-meyamba tímíniye.

Ísóigona asirayánk'á máéro siráin-kwasai.

¹⁰ maan-áímbá simátíménda isáaro. Ísóigoemo tarú-maimo máyáamba kwená asirayámbá kwétimisa'a asiramái kwémaewe. ¹¹ Sáátáánigo tavisimái kampa'á simátiyuwaivainivo asiramái ménaaontave'a áái'o tíyáyántáá'ó Áánútumo tímímba máyáaro. ¹² íma marapákén-dámúró-kwáásíyé áái'a tíyéta túnkurain-ayampa'o kárákwiraiwaiye kwaántá-kwaasiye sáwí-asir-ayankwarawaiye mirá-sáwí'ó kwéowaiye ááita kwétiyaumne. ¹³ mindáyave'a áái'o tíyái-yántáá'ó Áánútumo tímímba ívé'a mairé'a sáwí-kanaamo tínímba asiramái mé'a íma Sáátáánigon-aaiyave'a owé sé'a íma inkaisé'a kowé'a asiramái máéro.

¹⁴ miráumai to'mayaa umái máéro. tímúr-andamo uráantemba árair-aimba tirumpimbá tátoraaro. kweukáán-tántáá'ó tiraa'ó uré'o máyáantemba arupí umái asiramái máéro. ¹⁵ tísamaimo ánáan-kwiré'o nááontemba áséi-kwasai paru kwéumatinkain-aimba kosimátíméro. ¹⁶ kweu'ó araa'naan-uráawanamo paroigómó túvimbo ímo péráintemba Áánúntun-aai tá-tokewana Sáátáánigon-aaiigo íma túvimba perániye. ¹⁷ ti'nónká'ó kánumo'a kwimáimo kárákwiraanten-umai kawer-ámpá'á métinkena kwégarakwiyyé. taanasataneimo túvimbo airaráanten-umai Áánúntun-amanko kwenááimo siráimba kosimátimiyasa mináínkó tirumbá airarániye. miráumai Áánútumo tímímba mairé'a to'mayaa umái máéro. ¹⁸ Áánúntun-amankona asirayándéi námúnaavinkemba Áánútu kwétuwa'naa-intavai áísaa úmae íyóro. mirá ónááontave'a íma ó'on-o'on-imayaa é'a Áánútuna kwaásiyave'a amápa'a námúnaa símae iyé'a íma ivá-tuwe'a ¹⁹ kentáváigwárá'á súwa'naa umai námúnaa seró. áséi-kwasai simátimenaunda Áánútu aai simínana íma sáá'a kwégaina'a avora'á simátimé'a Áánútu-

mo aúpá'ó makáin-aimba avora'á simátimenaumpo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁰ mináimbá simátimenaundayavena Áánútu usásisinkowa'a simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a másínkaraawe. áséi-kwasaimo simátimunda mindá kesí mayáímán-ivo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa síyana íma sáá'a káína'a simátíméno.

²¹ kemó mé'o kwéunda-aimba isánááontave'a moóráwai áwí'a Tikikása kosimátiminiye. kwemá kentáásí kwaási Ísóigona mayái-kwáásí póna íma tuwéna kawé'á umái kwémayaiye. ²² Tikikásaamba ai'maráú-

nana kentópa'a kweémena kentáásáái kogwésimati-mena kentí imáyáa koasiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.

²³ kentáásí kwaásiyono. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye aráápamai máyáawai tirumbá kwétimesarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísóigo Ísu Káráísitimba tirumbá kwéamesa íma aúwáan-kwaasivimba úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Vírípai

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Vírípai-naoraa-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai maimaéna máti-makaiye. Póro ásí-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráapamai méraawe. minámbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 16:11-40-vimba kwáyáiyé. Póro ó'on-o'on-daopa'a Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkarrowana máyowasa Vírípai-naoraa-kwaasi Póromba áwa'naa esa évaka-tantaa'a ámúwana súwi séna maanámbá agaimarówana mátimakaiye.

¹ kemá Póro maanámbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo isáaro. Tímóti kesé máyáísakai Ísu Káráisitina mayái-kwáásirái úye. Vírípai-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráisiye tarúmai máyáawaiye keinárawaka'a kárákwiraawaiye kwétuwa'naa-owaiye maanámbá isáaro. ² Ánútu kentáásivowae Ísóigo Ísu Káráisiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéu-matinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'a imáyáa únda-tawai Ánútumpa'a súwi kwésune. ⁴ keinárawatave'a Ánútumpa'a námúnaa súnda-tawai aasiyaasí sirunkó kawé'á kwéiyé. ⁵ ai-va'á Ánútuna ásí-kwasai simátimuna'a isé'a súwa'naa umai kwésimatima'mae kwéiyé'a ívékwara'a kwésimatimentave'a mindáyave'a Ánútumpa'a súwi kwésune. ⁶ Ánútu kentirumpimbá kawé'-má'yáigóná ááimba ásámai maimaé kwéiyena ívékwara'a kwéiyimba póna Ísu Káráisiti kumínda-tawai minkáwé'-má'yái ánásaniye. minámbá ísaraumne. ⁷ Ísu Káráisitín-ai simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundavakenkwara'a ásí-kwasai kwésimatime'a miwí táái anondá kwésimatimunana Ánútu úwoi kwésuwa'naa-ena keinárawakwara'a úwoi kwétuwa'naa-isa'a pó'a Ánútu kentirumpimbá kawé'-má'yái maimaé kwéiyiye-imayaa únda mindá kawé'an-iyé. kentí imáyáa kwéundayave'a mirán-áimbá kwésune.

⁸ imáyáamo tímakaunda íma kesí imáyáavinkene su'mainivo Ísu Káráisitina imáyáavinken-aimba tímakaunda árair-aimba isaná Ánútu suwánaraiye.

⁹ maanáintávé'a Ánútumpa'a námúnaa simátinkanuumne. imáyáa tíma'mae kwénaae'a kawé-tántáá'á awáné'a kawerí'a é'a ¹⁰ amápa-tantaa'a taaínkaa'a é'a kawé-tántáá'á awáné'a kawer-ámbá kwaré'a Ísu Káráisiti kumínda-tawai kawé'á umái méwana kentí sáwí-meyamba íma kwáyainana ¹¹ Ísu Káráisiti imáyáa tímína'a kawer-úrumba umái méwasa tuwánésa mirámó iyamba Ánútu áwí'a mósá marésa súwi sénááontave'a mindáyave'a námúnaa kwésune.

¹² kesí kwaásiyono maísáaro. umbai-yántáá'á kesópa'a tiráimba mindáyavesa sáwíva-kwaasi ásí-kwasai ísaraawe. ¹³ Ísu Káráisitín-ai simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawasa kenká'á kárákwiraawaiye évakarawaiye Ísu Káráisitín-ai ísaraawe. ¹⁴ ándáva'a máyaunda mindáyavena Ísóigo kentáási kwaási sáwí-

va'a asirayámbá tímísana íma táá'a kaisasá Ánútun-ai asiramái kwésimatima'mae kwégowe.

¹⁵ súwí'a kwáyáintavesa évakarawai tirumbá sáwí'a ésa kentávésa kwenáwí'a kumíniye sésa Ísu Káráisitín-ai kwésimatimembanivo évakarawai kawer-ímáyáávínkémbá Káráisitín-ai kwésimatimewe.

¹⁶ ásí-kwasai simátime'a miwí táái anondá sénaundayavena Ánútu owé sisasá ándáva'a sínkaraawe. ándáva'o máyaunda-aimba évakarawai isésa imáyáa umásinkesa Ísu Káráisitín-ai kwésimatimewe.

¹⁷ évakarawai íma kawer-ímáyáávínkémbán-ivo sáwí-imayaa tokésa sésa Ísu Káráisitín-ai simátíméndamo ésa kesúya maé iyónááowe sésa Ísu Káráisitín-ai kwésimatimewe. kentávésa sésa ándáva'a ména isáinana arunkó umbái táníye sésa Káráisitín-ai kwésimatimewe. ¹⁸ mindáyave'a íma anón-imayaa kwéune. kawer-ímáyáávínkémbá Káráisitín-ai kwésimatimewana sirunkó kawé'á kwéivo sáwí-imayaa tokáawaigwara'a Káráisitín-ai kwésimatimewana úwoi sirunkó kawé'á kwéiyé.

¹⁹ Ánútumpa'a námúnaa kwésewana póna Ísu Káráisitín-amanko kwésuwa'naa-isasa ayúsinkanaaom-bo isáúnda sirunkó kawé'á kwéiyé. ²⁰ sínkamiyara puwónaum. úwoi ménaumno. mindáyave'a timu'maké'a námúnaa sé'a Ísu Káráisitintave'a íma sigaeyávé'a é'a íma sáá'a káina'a asiramái Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránaumne. mirá úmae kwéiyundantemba Káráisiti áwí'a mósá maránaumne sune. ²¹ marapá'ó máyaundamo é'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránáe sé'a máyaundanivo puwé'o kwíyómpa'o iyóna marapá'ó máyaandawaimba usáyaaitanaumne. ²² marapá'ó úwoimo mé'o é'a áúgwara'-mayai mayánaumne. úwoimo máéndayavena siráái táínana puwónaundayavena siráái táínana mirá ína'a mirámó ónaundayaimba íma ísaraumne. ²³ minkáér-ímáyááó kembá kwétavisiye. puwé'a kwíyómpa'a Káráisiye ménaundayavena usáyaaitarain-tantaa'a póna siráái kwétaivo ²⁴ marapá'ó maúndamo é'a kawé'á umái kembá túwa'naa únda póna kawé'á íniye. ²⁵ minámbá árair-aimba isa'á isáúnda pó'a marapá'á mé'a keinárawate koménaunda Ánútun-aaiyave'a áraire símae iyónana tirunkó kawé'á ínímba minámbá ísaraumne.

²⁶ keinárawate ókwara'a koménaundayave'a kentáv'é a imáyáa é'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránááowe.

²⁷ moórá-aimba asiramái simátíménda ísáaro. kawé'a umái mé'a Ísu Káráisitina áséi-aimba mósá maráiyasa tuwánanaaowe. mirámó íya'o é'a maanká'a mé'a isá-naumno. kentópa'a komé'a tuwánanaumo. íma isáúmne. maarán-áimbá isánaundayavaiye sé'a kwési-matimune. mimbórá-ímáyáa é'a asiramái mé'a tiyáántamba kwimái asiramái mé'a áséi-kwasai simátí-ma'mae'a kwíyasa mináintávésa évakarawai áraire sénááowe. ²⁸ kentí namuro-kwáási túranka'a íma moórá-yantaatavena táá'a kánimba pósa keinárawatavesa sésa Áánútu kwená aampa'a mótínkaraisasa máyáawe-imayaa ésa kesávésa Áánú-tuna némpata maí'maita kwéune-imayaa ónááowe. ²⁹ Áánútu imáyáa tímísa'a Ísu Káráisitin-aaiyave'a áraire siráawe. Áánútu íma tiyótaasa isa'á keinárawa'a Ísu Káráisitina kwaási-i'a onkákémbá tí'o iní'a kwéu-matinkaawe. ³⁰ ááéma Ísu Káráisitina mayái siyáántambo kwimáimo mayááwánda á'a suwánaraamba ívékwara'a mirámó únda kwéise'a tiyáántamba kwimái kwémayaawe.

Káráisiti Áánútu aísamaivimba máyowana áwí'a anóm-ba umánkarain-kwasai.

2 Ísu Káráisitiyemo tarúmaimo máyáamba kwemá kwétiravayaiye. Áánútumo kwenarumbó tí-makaimba asirayámbá tímakaiye. Áánútun-amankomo arumbó tímakaimba moóravimba máyáawe. tirumbá umátínkáva'a kwénaae'a túwa'naa umai máyáawe. mirámó íya'o é'a ² mimbórá-ímáyáa umái mé'a moórá-tirumba ma'mái mé'a kentirumbó tí-ma'mae'o naaiyamba sirunkó anón-kawe'a íniye. ³ mayáímó kwémayaamba íma kentúma maé iyé'a kesúwí'a maimaé iyígwáe íma sé'a Áánútu aísamaivimba mé'a ó'owiyave'a sé'a kentáá usáyaitaraawe seró. ⁴ íma kesáváiyé su'mai túwa'naa e'a amáparawai túwa'naa oro. ⁵ Ísu Káráisitimo imáyáamo intembá maarán-ímáyáa oro. ⁶ Ísu Káráisiti Áánúturaamba umái ména kwená asir-ayánkómó intembá umái ména minásíráyámbá íma tokéna ⁷ ivátuwena umarankáání'a mórún-úwana moórá-ininko marankówana anón-éna kwayó-kwáásiráámbá umái ména ⁸ kwaásiraamba umái máyowasa awánowana Áánútu aísamaivimba kumbéna puwínín-aintavena owé simái kató éna íma úwoi pukáivo sáwí'a ésa taaira'á inkamúwana pukáiyé. ⁹ mirá uráintavena Áánútu pukáimpinkemba usásinankena sanaan-úrumba móankena amáparawai túwíka'a kwenáwí'a anóm-ba umánkowasa ¹⁰ pósa Ísu áwí'o tánááombo ésa anómban-iyé sésa amáparawai kivaesa kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé kivairea ¹¹ avora'á Ísu Káráisitintavesa sésa Ísoigoman-iyé sésa Áánútumba kentáásivowa áwí'a mósá maránááowe.

kwaásivimba sáma kamátinke'a máéro siráin-kwasai.

¹² mindáyave'a kesí kwaásiyo ísáaro. keinárawate máyaawandara'a kesáái ísámae iráantemba ív'é a íma keinárawate máyaundara'a kesáái ís'é a Áánútumo sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'ó métinkarain-aimba imáyáa é'a kwentáv'é a kwé'e'a kwenáái tuwáúnavo sé'a táátave'a kwé'e'a asiramái kwená mayái máyáaro. ¹³ Áánútu aamoimó kwéim-bayai mayánáe sé'a kwéontavena kentirumpimbá mayái maimaé kwéiyisa'a pó'a táátave'a kwé'e'a kawer-ámpá'á kwa'maé kwégowe.

¹⁴ íma í'ai tinké'a íma aaisambá tiyé'a miráumai máéro. ¹⁵ mirámó é'a kawer-úrumba umái máyana pó-na kentí sáwí-meyamba íma kwéniye. marapá'ó sáwí-ambo kwarésamo kae'náé'o úmae nááón-kwaasivimba keinárawa'a Áánútuna kwaási mé'a sáwí-imayaa kem-pimbá íma kwáyaina'a pó'a sáma kamátinke'a ¹⁶ maí'mai'o ónááon-aimba kentirumpimbá asiramái tátokaiya'a pó'a Ísu Káráisiti kumíndara'a aamoí é'a sé'a komáyaawanda pó'a maí'mai'o ónááon-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba pó'a sé'a íma úwoisan-tantaatave'a mayái kwémae'a méraumne sé-naumne.

¹⁷ Áánútuna aamoi-yántáá'ó áménteni'a umái kwenká'á agevamái máyáawe. Áánútuntavesamo imáyáaamo ésamo ándá-aran-dombo átímaraaanteni'a umái kembó sínkamiyanamo kesí naaemó kumína'o púwónanamo éna ándá-aran-donkaamba kumíniye. mirámó ondámó éna kesirunkó kawé'a ínimba póna kentirunkógwárá'á kawé'a íniye. ¹⁸ miráumai kesirunkómó kawé'o índantemba kentirunkógwárá'á miráumai kawé'a íniye.

Tímótiye Épavarotaitasi miwítí kwaasái.

¹⁹ sáwíyanka'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwíníntave'a Ísu Káráisitimpa'a námúnaavinkemba kwéaisaa-unda póna kentópa'a kuréna koyauweréna kesópa'a téna kentáái másimasimina'a is'é a aamoí ónaumne. ²⁰ kwesé keiráiyé su'mai keinárawatavekai anón-imayaa ékai sékai kawerá umái máya. sáwíra umái máyaa kwésuvo ²¹ évakarawai kesávái-ímáyááwé su'mai ésa Ísu Káráisitina imáyáa íma kwéowe. ²² ánivo ááninkomo avówáná mayáímó áwa'naa intembá áséi-kwasaiyavena Tímóti kembá kwésuwa'naa in-áimbá ísaraawe. ²³ kesópa'o tínín-tantaa'a amu'ma'mái awáné'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwína'a ²⁴ kemá sáwíyanka'a kentópa'a kónaundayave'a Ísoigompa'a kwéaisaa-e'a kwéamu'ma-raumne.

²⁵ imáyáa é'a kesí kwaásigo áwí'a Épavarotaitasi ai'maráanana kentópa'a kwíniye. mirá ónaumne kwésune. ai'marówana kesópa'a téna kentáái másimasi-mena kesí umbai-máyái tagwésuwa'naa-ena kesé asir-ayám-báyái kwémayaisana ²⁶ á'í'a isa'á kwenáái ísáawana kwemá iséna anón-imayaa éna sí'o imbá asóvamasinkain-aimba kosimátimenae simbá pó'a

ai'maráanana kwíniye. ²⁷ árai'a áí'a isaná puwíndayave-na kwéisana Áánútu arumbá umánkena asóva-mankaraiye. umbai-yántáá'á kempimbá kwáyáinka'a póna puwínana ó'on-umbai-yantaa'a tivó séna Áánútu arumbá umásinkena asóvamankaraiye. ²⁸ mindáyave'a ai'maráandayave'a aamoí únana kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí íya'a íma anón-imayaa ónaumne. ²⁹ kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí umánke'a Ísóigompa'a súwi síyana tirunkó anón-kawe'a íniye. mirán-kwáásí táái mósá máraaro. ³⁰ íma kanaán-umai tasúwa'naa ontávéna kentí anondá kwemá téna kovuwúnava íma simbá úwoi tasúwa'naa ena Ísu Káráísitina mayáí kwémayaimba puwíndayavena uráivo kwembá awáné'a kwenáái mósá máraaro.

Káráísitin-aaiyavai áraire sewáí arupí-kwaasin-owe siráin-kwasai.

3 kesí kwaásiyono senda-áimbá ísáaro. Ísóigontavena tirunkó kawe'á íno. siráunda-aimbo ókwara'o sénaunda íma sívón-káínana mináínkó kenká'á kárákwiyiniye.

² évakarawai sésa túra'o kárámimo araa'éna mo é'o é'a Áánútuna kwaási-i'a ónááowe kwésevo mináimbá íma ísáaro. miwímá iyánkáán-kwáásí sáwí-mayaima kwémayaan-kwaasi tááiman-ivo íma ísáaro. miwí túra'a kárámai araa'éna ésa Áánútuna kwaásiya úne sembánivo ³ kesáámá árai'a Áánútuna kwaási-uranta úne. Áánútun-amanko kentáá imáyáa símakaintaveta Áánútuna imáyáa éta áwí'a mósá maréta Ísu Káráísitimba aamoí umánketa kentáásí mayáiyáveta íya aamoí kwéeta séta kentáásí mayáígó kentáásí sáwí-imayaa íma kanaán-umai ánásasuwanivo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaa ánásasuwaniye kwésune. ⁴ évakarawai sésa kentáásí mayáígó kentáásí sáwí-imayaa kanaán-umai ánásasuwaniye kwésewe. mináimbó árair-aimbo inkákái kemá kawe'á úsina. kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-iyé siráunda ⁵ kesinó masinkówa'a avakaumboé-no'waamba kwaéwánasa súma kárámai araa'éna uráawe. kemá Ísareri aísavutantamba uráundawai é'a Pénisamini-andarakemba ówánasarai kesinóvowi Ípíru-kwaasitaaivinkemba kwésuya'a mináímpínkémbá siráumne. Yútaa-kwaasiti áamámba áamáán-kawaa-kwaasi asiramái kwégwaraamba kemá áamáán-kawaa-kwaasiti aambá kwakáumne. ⁶ Áánútu aamoí umásinkainkwae kampa'á sé'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a umátínkarumne. amápar-amaambo kwakáunda suwánésa sésa kawe'á kwéiye siráawe. ⁷ mim-báyáiyávé'a kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-iyé siráundanivo minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire súndayave'a ááémo mairáunda-mayaiyave'a úwoisam-bayaiman-iyé kwésune. ⁸ Ísu Káráísiti kesí Ísóigoe tarúmai máyaunda pó'a sé'a mindá aiva-tántáá'á éna amápa-tantaakomba usáyaitaraiye. ó'on-tantaatave'a úwoisan-tantaa'an-iyé kwésune. Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a sé'a Káráísiti aivarawáí isa'á kwesé tarúmai máyaunda pó'a ááémo anóm-bayaimo mairáundayave'a mindá

úwoisam-bayaiman-iyé sé'a ivátukaumne. ⁹ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba kwakáundayavai sé'a mináínkó kawe'á umásinkainana Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-iyé síníye mirá siráundanivo ívé'a minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyaundayavena Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-iyé kwésiye sune. mirán-áimbá sirááíma kwétaisa'a máyaumne. ¹⁰ Ísu Káráísitintave'a imáyáa únana mirán-imáyááó anómba isaná sirááíma kwétaisa'a máyaumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena asiramái máyáimba pó'a kemá mirá ónaumne-imayaamo únda sirááíma kwétaiye. Ísu Káráísitimba áí'a úní'a umánkaraamba pósa kembó sí'o índai'o umásinkaiya'o é'a kwená áíkona ááimba isánáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. Káráísitimo pukáimba kawer-imáyáá kwéena pukówa'a mirán-imáyáá ónáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. ¹¹ puwónaundavinkemba Áánútu usásisinkaniye-imayaa kwéunana sirááíma kwétaisa'a amu'maré'a máyaumne.

Póro ayáántán-kwimai mayáí mairáin-kwasai.

¹² sirááímo kwétaiyemo súnunda-aimba Ísu Káráísitina ááimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwéune. Ísu Káráísiti kwená kwaási-i'a umásinkena kasenkuí'a íma umásínkaraisa'a mirán-kwáásí auvóndayave'a asiramái siyáántán-kwimai mayáí kwémayaumne. ¹³ sirááímo kwétaiyemo súnunda-aimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwé'e maará kwéune. amápa-kwaasimo isaaisésaraambo kwégwesamo mimbórá-imáyáámó kwégwaraantemba kemá mirá kwéune. kesínaaempa'o kwáyáin-tantaa'a íma imáyáa é'a aáno paárinintantaare su'mai kwégware'a ¹⁴ ayááivá'o kwáyáimbeyamba mayánáe sé'a kwégwaraumne. Áánútu Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna séna kwíyómpa'o maí'mai'o ónááomba mindá kentí meéyámbán-iyé siráintave'a mindáyave'a siyáántán-kwimai mayáí kwémayaumne.

¹⁵ mirán-imáyáámó úndantemba sáákaevayan-kwaasiya mimbórá-imáyáá iyataao. évakarawai ó'on-imayaa owaná Áánútu avora'á mirámó kwéowaina ááimba agaráátinkaniye. ¹⁶ Áánútun-aai ísaraamba póna mináínkó kentúra'a kárákwiyina'a máero.

¹⁷ kesí kwaásiyono. úndantemba mirá oro. kesáámó úndantembo kwéon-kwaasi tuwáné'a mirá oro. ¹⁸ ááémo símae'o iráunda-aimbo é'a sirunkó umbái taimbá pó'a ókwara'a simátime'a sé'a Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-aimba évakarawai isésa íma aamoí ésa namurórání'a kwéowe. ¹⁹ toómbó naí-yántáákó áuma mósá marésa tigaemó íí-yántáá'á miwímá íma kwéisasa aamoí kwéesa marapá-tántáátávésawe su'mai imáyáa kwéiyana Áánútu miwímá ánásasuwanivo ²⁰ kesáá kwíyómpata uménaunda-kwaasi únanaya Ísóigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kuména kusiránintaveta mindáyaveta amu'makáananaya ²¹ kuména mararákémbá aamoisúwawaakomba ó'ora-suwawaata aúsinkaniye. asirayámbá tokéna amápa-tantaa'a kanaán-umai kárák-

wirain-asirayandei kwená ó'oran-auwawaakaanta kentáásúwawaa'a aúsinkaniye.

kawer-ímáyááwé su'mai úmae íyóro-kwasai.

4 kesí kwaásiyono. kentí imáyáa kwéunda-kwaasiyomban-owe. Áánútun-aaí kosimátímakaundarakemba Áánútunopa'a tiráantavena sirunkó kawé'á kwéisa'a kotuwánanae sé'a kwéune. Ísóigoe tarúmáimo máyáamba asiramái máéro.

² kemá Póro kaer-ínínkáí túwí'a Yótiyaawe Síntikite asiramái simátíme'a sé'a Ísóigontavekai imáyáa ékai aaisan-áimbá ivátuwekai mimbórá-ímáyáa okaiyó kwésune. ³ kesémo mimbórá-máyáímó kwémayaandawai simáménda isaaó. minkáér-ínínkórásaráí áséi-kwasaiyavesarai súwa'naa urááyamba po minínínkáí túwa'naa inasarái aaisan-áimbá ivátuwesarai mimbórá-ímáyáa okaiyó kwésune. minínínkáíyé moóráwai áwí'a Kérémentiyé évakarawaiye áséi-kwasaiyavesa kesé asirayám-báyái kwémaesa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowai miwí túwí'a Áánútu kwená aúvái-kwandaavimba agaimakáíye.

⁴ Ísóigoe tarúmáimo máyáamba aasiyaasí tirunkó aamoí íno. ókwará'a mináimbá sé'a tirunkó aamoí íno kwésune. ⁵ paru umái mé'a túwa'naa iyamba amáparawai tuwánanaaowe. Ísóigo sáwíyanka'a marapá'á kumíníye. ⁶ amápa-tantaatave'a íma anón-imayaa é'a Áánútumpa'a áísa e'a námúnaa sé'a súwi seró. ⁷ mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkaniye. Áánútuna parugómá amápa-parugomba usáyaaitaraiye. Ísu Káráísitiye tarúmáimo máyáamba mimpárúgó tirumpiné imáyáarare kárakwiiniye.

⁸ kesí kwaásiyono. senda-áimbá ísáaro. árair-aine aiva-tántáaré arupí-yantaare kaweré su'mai íi-yántáaré aamoí kwéon-tantaare kasenku-yántáaré kawer-áimbó kwéesen-tantaare áwí'o mósá kwémaraan-tantaare miráumai-yantaatave'a imáyáa úmae íyóro. ⁹ simátímakaunda-aimba kwéise'a táto'mai kawé'á úmae íyóro. mayáímó mairáunda suwánaraavo mirá úmae íyóro. mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkena keinárawate méniye.

súwa'naa owe séna Póro súwi siráin-kwasai.

¹⁰ ááéma kentáv'é'a imáyáa uráamba súwa'naa ónááon-amba íma kwaémáimbanivo ívé'a kwésuwa'naa-on-amba kwáyáísa'a kwésuwa'naa-owana sirunkó aamoí kwéisa'a Ísóigompa'a súwi kwésune.

¹¹ ímo makáunda-yantaatavena íma sirunkó sáwí'a kwéiye. sáwíva-tantaa'o makáunda-tawai kanaawé sé'a sáwíva-tantaa'o ímo makáunda-tawai úwoi kanaán-íye kwésune. ¹² ímo makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a kwéunana Áánútu imáyáa símísana sirunkó kawé'á kwéisa'a máyaumne. amápa-tantaa'a kesópa'a tiráimba évaka-tawai toómbá maré'a évaka-tawai káno'a maé'a évaka-tawai sáwíva-tantaa'a maré'a évaka-tawai íma sáwíva-tantaa'a maré'a miráumai mé'a kanaán-íye sé'a máyaumne. ¹³ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaisa'a amápa-tantaa'o kesópa'o tiráimba asirayámbá'á toké'a máyaumne. ¹⁴ ánivo umbai-yántáá'ó kesópa'o tiráimba keinárawa'a súwa'naa uráamba kawé'á uráawe.

¹⁵ aiva'á áséi-kwasai kosimátíma'mae'a kwéiye'a kentí maramá Másétóniyaa-marama tuwé'a ó'on-o'om-barava'a kosimátíma'mae'a kwénaunda-kanaavimba keinárawa'a Vírípai-naopaken-kwaasiye su'mai kwésuwa'naa-e'a évaka-tantaa'a násímakaawe. Áánútuna kwaási ó'on-daopimpakewai íma násímún-aimba ísaraawe. ¹⁶ Tésárónaikka-naopa'a komáyaawanda-kanaavimba évaka-tawai keinárawapinkemba évakarawai timé'a ti'márówasa mánásímakaawe.

¹⁷ nááwiya mánásimenaao-imayaa íma kwéunda pó'a násimiyawai Áánútu kawé'-mékámá timíndameyanko iyíniye-imayaa kwéune. ¹⁸ Épavartaitasimba amé'a ai'márówana másímakain-tantaa'a aráá'a makáumne. másímakain-tantaa'a Áánútumba ámakaamba áséi-kwiyumba iséna aamoí kwéin-tantaakaamba makáumne. ¹⁹ Ísu Káráísitiye tarúmáimo máyáantavena kesí Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna keinárawatavena kwembó arááímo tain-tántáá'á timíníye. ²⁰ Áánútu kentáásivowa kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a ínimba árair-aimban-íye.

²¹ Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye tarúmáimo máyáan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási kesé máyáan-kwaasi keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésese. ²² Áánútuna kwaási Árómaa-naopa'a máyáawaiye Árómaani-kamaani anóndakona kwaásiti mayái kwémayaawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésese.

²³ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kórósi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimakáiyé. Póro Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyopa'a moóráwai áwí'a Épávarasi téna séna Kórósi-naopa'a Ísuna aampa'ó kwégon-kwaasivimba kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewe siráiyé. mindá maarán-kámpár-áimbá sésa Áánútu isasá kwaási owasá avumpimbá égésinarawa'a máyáawai túwí'a mósá máráaro sésa Ísuntavai íma Ísóigoma póna kwíyómpaken-kwayo'nakaamban-iyé sésa évaka-tontavai íma naaró sésa kentú-augwiyaamba toró simái mirán-áimbá kwésewe kosúwana Póro iséna mirán-áimbá tuwáígwáé séna maanáúvái agaimái tuwówasarai Tikikásae Ónísímasiye mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanámbá maanáúváiimbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáisa'a agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-í'a éma Ísu Káráisitín-aii kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. ² Kórósi-naopakewai Áánútuna kwaási Ísu Káráisitíye tarúmaimo máyáawai kwembá íma aúwáamba asiramáimo máyáawai isáaro. Áánútu kentáásivowa úwoi túwa'naa ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'o imáyáamo é'o námúnaamo kwésunda Áánútu Ísu Káráisiti avowámpá'á súwi kwésune. ⁴ Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaási amáparawavimba kentirumbó kwétimen-aimba isé'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁵ aiva'á moóráwai áwí'a Épávarasi árair-aimba áséi-kwasai simátimuwa'a ísaraanka'a kwíyómpa'o Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba pó'a Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaásivimba kentirumbá kwétimewe. ⁶ aiva'á Áánútu úwoi túwa'naa in-áimbá simátimuwa'a isé'a sé'a árair-aimban-iyé suwaná mináínkó kawe'ó umátínkaraintemba mináséi-áínkó amápa'-marava'a kóyáwé éna kawe'á kwéumatinkaiye. ⁷ Épávarasi mináséi-kwásái simátíma'mae iráiwai kwembá sirumbá amakaundawai keséya kawe'-má'yái kwémayaiwai súwa'naa ena keinárawapimba Ísu Káráisitina mayái kogwémaena íma ivátuwena ⁸ tasimásimena séna Áánútun-amanko Kórósi-kwaasi imáyáa tímísasa kwaásivimba tirumbá kwétimesa kwétuwa'naa-owe siráiyé.

⁹ súwa'a isé'a námúnaa símae kwéiyé'a námúnaavinkemba maarán-áimbá kwésune. Áánútu kwembó arááímo kwétain-tantaa'a sáma kamátinkaina'a awánewana Áánútun-amanko kawer-ímáyáa tímína'a ¹⁰ Ísóigombo arááímo kwétaini'a íyana tuwánéna aamo'ína'a miráumai mémpinkemba ó'on-o'on-kawe'-mayai kwémae'a Áánútumba kawe'á umái kwéawanaantave'a námúnaa kwésune. ¹¹ Áánútu kwená asirayámbá ó'oran-asirayandei asiramatinkainana umbai-yántáá'ó kentópa'o tínimba íma

mindáyave'a imáyáa é'a asiramái ménaaontavena kwená asirayámbá tímínana ¹² Áánútu kwená kwaásiyavena to'mayaa umái ságyan-ayampa'a kárákwirain-ayampa'a makáimba kawe'á umátinkena to'mayaa úmakaimba tímíniye. mindáyavena kentirunkó kawe'á ína'a Áánútu kentáásivompa'a súwi sénááontave'a námúnaa kwésune.

Káráisitina ááine kwená mayáiyégóná kwaasái.

¹³ Sáatáánigo túnkwi-ayampakewaina asirayánkó tátokaimpinkemba Áánútu sirénaya ááninko kwená imáyáa kwéiwai kárákwiraipa'a mósinkowanaya ¹⁴ ááninko sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyukaiye. ¹⁵ Áánútun-ane'ó súrandaiya ímo awánáúndaya Áánútumo máyáintemba Ísu Káráisiti máyáiwaintaamo awánáúndayaamo mindá Áánútunta kwéawanaundayaawe. Áánútu kwíyómba maramá íma tarórurainka'a Ísu Káráisiti ména tarórurain-tantaakomba amápa'a usáyaitaraiye. ¹⁶ Áánútu súwana Ísu Káráisiti amápa-tantaa'a tarórurena kwíyómpa'o kwáyáin-tantare marapá'ó kwáyáin-tantaare awánáúnda-yantaare ímo awánáúnda-yantaare kwíyómpa'o kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé anómbo máyáawaiye mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ááninko áwí'a mósá maránááontavena Áánútu súwana ááninko mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ¹⁷ amápa-tantaa'a íma kwáyáinka'a ááninko máyáísana amápa-tantaa'o taróruraimba kwená asirayándéi tátokaisana kwenamááaramaa'a kwáyáiyé. ¹⁸ a'nómpínkén-ímáyááó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaási Káráisitín-áúraamba owaná kwemá ti'nónkáámbá éna kárákwiraiye. kwemá aivarí'a éna amáparawai usáyaitanintavena kwená kwaásira'a kárákwiraiwai póna kwená kwaási aúnái'a umái máyáawaina ááimba póna Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mindáyavena kwemá tarórurain-tantaakomba amápa'a usáyaitaraiye. ¹⁹ Áánútuna imáyáavinkemba kwená asirayámbá amápa'a Ísu Káráisitimpimba kwáyáísana ²⁰ Áánútu imáyáa éna séna kesááninko

taaira'á puwínana kwená naaemá kumínimba pó'a amáparawai paru umátínkaanasa kwíyómpaken-tantare marapákén-tántáaré simái tarútinkaana kesópa'a paru umái ménaaowe séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásínkaraiye.

²¹ Áánútu mináimbá keinárawatavenagwara'a siráiyé. ááéma sáwí'a é'a sáwí-imayaa kwé'e'a pó'a Áánútuna némpa'a mé'a kwená namuro-kwáásíráámbá umái máyómbanivo ²² ááninko marapá'á kumbéna pukáimba póna mindáyavena simái tarútinkena Áánútundei'á umátínkarainana sáwí-aimba kempímbá íma kwáyainana aavimbó maitinkánín-aimba íma kwáyainana Áánútunopa'a mótinkanintavena pukáiyé. ²³ ááninko mirá uráivo aiva'á Ísu Káráísitin-aai áséi-kwasai ísaraanka'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáambo póna mináimbó asiramáimo imáyáamo úmae iyé'o ímo kaer-imáyáámó é'o kwenká'ó agevamáimo ménaaombo éna Áánútu ááninko keinárawa'a Áánútunopa'a mótinkainana kempímbá sáwí-aimba íma kwáyainana aavimbó maitinkánín-aimba íma kwéniye.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráin-kwasai.

kemá Póro mináséi-kwásáigóna mayái-kwáásí únasa amápa'-marava'a simátíma'maesa kóyáwé kwéowe. ²⁴ kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaambanivo sirunkó kawe'á kwéiye. Ísu Káráísiti kentávéna séna kesí kwaási kesúwawaakaamba umái máyáan-kwaasi kwétuwa'naa-indara'a áí'a índai'a umánkanaaowe siráinka'a minúmbái-yántáá'á kesópa'a tiráisa'a mimbáyái kwémayaundanivo kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaamba sirunkó kawe'á kwéiye. ²⁵ Áánútu-na kwaásira'a mayái maé'a kwenáái amápa'a simátíma'mae iyé'a kawe'á umátinke'a túwa'naa ónaundayavena Áánútu usásisinkaraiye. ²⁶ ááéma Áánútu mináimbá aúpá'á makáimba ááemo paárun-kwaasiye minká'ó paárun-kwaasiye íma ísaraawana ívé'a Áánútu kwená kwaási kwéagaraatinkaiye. ²⁷ Áánútu to'mayaa umái aúpá'á makáimba imáyáa éna séna amápa-kwaasiyave'a ó'oran-kawe-tantaa'a to'mayaa úmakaunda agaráátinkanaumne siráiyé. to'mayaa umái aúpá'ó makáimba maarán-iyé. Káráísiti kempímbá máyáimba pó'a kwesé ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe. Áánútu mirán-áimbá isáigwáe séna ívé'a kwená kwaásiya kwésimasimintaawe. ²⁸ mindáyaveta amáparawaiya Ísu Káráísitin-aaiya kwésimatimune. amáparawai Ísu Káráísitiye tarúmáimo ména táákaevayan-kwaasiraamba umái ména Áánútun-aaiyavesa asiramái imáyáa kwéesa ménaaontaveta Áánútumo símakain-kawer-imayaanei simátíma'maeta kwéiyeta séta kárákwiyoro kwésune. ²⁹ mimbáyái áúgwara'-mayai kwénintave'a siyáántán-kwimai kwémayaumne. Ísu Káráísiti ó'oran-asirayamba kwésimisana minásíráyánkó kawe'á umásínkáisa'a siyáántán-kwimai mimbáyái kwémayaumne.

² maanáimbó simátíménda ísáaro. keinárawate Áréótisiyaa-naopakewaiye kembó ímo suwá-

naraawaiye anón-imayaa é'a námúnaa sé'a kawerá umáíya máyaa-imayaa kwé'e'a anóm-bayairaamba umái kwémae'a ² keinárawate miwísé asiramái ménaaontavena sirááima kwétaiye. moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a mimbórá-imáyáa kwé'e'a Áánútun-aai ísámai kawe'á é'a íma kaer-imáyáa é'a asiramái ménaaontavena sirááima kwétaiye. Áánútu-mo aúpá'ó makénao agaráátínkaraimba mináínkóná ááimba Ísu Káráísitima isaná mináínkómbó kawe'ó umáimo isánáaontavena sirááima kwétaiye. ³ Áánútu-na kawer-imáyáawé kawer-áiné Káráísitimpimba kwáyáimba Káráísiti kweyáa imáyáaya símísata kwéisaumne. mináimbá isánáaontave'a kwésimatimune.

Ísóigoemo tayarúmáimo mé'a maí'mai'a úmae iyóro-kwasai.

⁴ évakarawai kampar-áimbá kentirumbá airaráiya'a kawer-áimbán-iyé sé'a kwaráavo sé'a mináimbá kwésimatimune. ⁵ keinárawate íma mé'a ándáva'a némpa'a máyaundanivo keinárawatave'a imáyáa kwéune. Ísu Káráísitin-aaiyave'o asiramáimo imáyáamo kwé'o mimbórá-imáyáámó kwé'o máyáantave'a keinárawatave'a imáyáa kwéunana sirunkó kawe'á kwéiye.

⁶ mináimbá isánáaontave'a anóm-bayai mairáunda pó'a Ísu Káráísitiye tamé'a sé'a kentáási Ísóigoman-iyé kwésemba pó'a kwesé tayarúmáimo mé'a maí'mai'a úmae iyóro. ⁷ taaigó ánú'o maravimbó kuménao taaímó tátoraisanamo asiramáimo kwáyáintemba Ísu Káráísiti keinárawate máyaina'a asiramái mé'a kwenááyave'a áraire símae iyíyana kentirumpimbá anómmba íniiye. moóráwai áwí'a Épávarasi Ísu Káráísitin-aai simátimuwa'a isé'a asirayán-imáyáa kwé'e'a aamoí úmae iyóro.

⁸ évakarawai kampar-áimbá simátimesa ááeraan-kwaasiti aambá kwarésa kwaántá-kwaasiti aambá kwarésa íma Ísu Káráísitin-aavinkemban-ivo kwaasiti imáyáavinkemba úwoi-aimba pósa kampa'á simátiyuwesa tátoraaivo kárákwiyoro. ⁹ Áánútuna asirayámbá amápa'a Káráísitimpimba kwáyáísana kwaási kunaúkáisa'a ¹⁰ kwesé tarúmá máyáawana asirayámbá tímisa'a minásíráyánkwará'á kasenkuí'a umái máyáawe. kwemá kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré amáparawairare kárákwiyena asirayámbá tímisa'a kasenkuí'a umái máyáamba pó'a évakarawai kampa'á simásiyuwesa tátoraaivo sé'a kárákwiyoro.

¹¹ Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úne séta súra'a kárámaiya araa'éna kwéumpo keinárawa'a íma mirá kwéovo keinárawatavena Ísu Káráísiti maará uráiyé. kentí sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kwenane'á méaraapatinkaimba pó'a Áánútuna kwaásin-owe. ¹² Ísu Káráísiti pukáísasa utámakaavo keinárawa'a nombó péraamba púwówasamo utámáráanteni'a kwéowe. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankowa'a mindáyave'a sé'a árai'a asirayámbá tokéna mirá uráiyé sé'a Káráísitiye

tarúmai máyáantave'a usásintínkáanteni'a kwéiye. ¹³ ó'onkaa-kwaasi ombá sáwí'a kwé'e'a sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéon-ambo kwakáantave'a Áánútuna némpa'a máyómbanivo Áánútu Káráisitinte tarútinkena aúnaí'a umátínkaraiye. kesáá Áánútuna áamáamba íma ísámai kawé'á kwéowananya kesáámó sáwí'o ówándaya aúváivimba agaimarówana kentáásí sáwí-meyamba kentáásópá'a íma tíníntavena Ísu Káráisiti taaira'á pukáimba póna kesáámó sáwí'o ówándayaawe sáwí-imayaawe Áánútu maisiyuwénaya Ísu Káráisitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba usásisinkenaya aúnaí'a umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaayavena íma imáyáa úmae kwéiyiye. ¹⁵ Ísu Káráisiti taaira'á pukáinka'a Sáátáánigona asirayáné kwená kwayó'narawati asirayáné maisuwéna usáyaaitaraimba áái'o tiyésamo kwaásimo tínkanke-samo tiyáántambo taantembá Ísu Káráisiti miráumai amáparawai túranka'a usáyaaitaraiye.

¹⁶ Ísu Káráisitimo keinárawatavenawe séna uráintave'a kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárakwiyo. évakarawai évaka-tomba aambá aunésa anón-kanaa aambá aunésa kwíyómbo tayain-kánáá aambá aunésa saavaatirá'á aambá aunésa mirán-tántáá'á aambá áúnkaavo keinárawa'o mirán-tántáákómbó ímo kwaráiyasamo aavimbó maitinkáiyamba íma ísáaro. ¹⁷ mintántáá'á aánomo paárinin-tantaakona awaamé'a umái agaráátínkaraimba mintántáákóná ááimba Ísu Káráisitima éna á'a paáruaiye.

¹⁸ évakarawai kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá maré'a aamoí oró kampa'á kwéseмба miwí táái íma ísáaro. miwí kaainkáámbó awánaan-aimba kwési-matimesa sésa mindáyaveta amáparawai usáyaaita-raumne kwésesa miwítí sáwí-imayaavinkemba kampar-ímáyáá kwéesa miwí túma maé kwéiyesa ¹⁹ Ísu Káráisiti kentáár'ó kárakwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. a'nónkó amápar-auwawaaka'o kárak-wiraisanamo ánúnkomo amápa-kura'o tátokaisanamo anómbo intembá Káráisiti kwená kwaásira'a kárak-wimai tátokaisasa Áánútuna imáyáavinkemba anómbo kwéovo minkámpá-kwáásí Káráisiti kentáár'ó kárak-wiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. mindáyave'a miwí táái íma ísáaro.

Káráisitinte tarútinkena aúnaí'a umátínkarain-kwasai.

²⁰ Ísu Káráisitimo pukáintemba keinárawa'a kwemó uráinteni'o uráamba kwaántá-kwaasiti aambá kwéwarowana minánkó tátokompinkemba Káráisiti iyátínkaraiye. marapákén-kwáásí aambá áúmbakaan-tontavesa sésa íma né'a íma uwá'namai awáné'a íma táto'mai awánaaro kwésen-aimba nóra séra kwéwarao. ²² mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba marapákén-tántáá'á póna nánááomba úwoi ná-suwanaaowe. ²³ mirán-áimbá kwésesa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá marésa karuwaa'á kwéesa kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kentú-augwiyaamba toró sewasá évakarawai tuwánésa kampa'á sésa kawer-ímáyáágwáráwáin-owe

sembánivo mirán-ámbá kwáráamba sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéomba íma kanaán-umai maisuwáínana ánásanivo úwoi kwaik-wai'a íniye. mindáyave'a íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe seró.

3 Áánútu keinárawa'a usásitinkena Ísu Káráisitinka'a tarútinkena aúnaí'a umátínkaraimba pó'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí é'a Káráisiti Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyáin-ayampaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí oro. ² púwón-kwaasimo imáyáamo ímo ontembá keinárawa'a miráumai marapákén-tántáá'á íma imáyáa oro. Ísu Káráisitiyemo tarúmimo máyáamba Áánútu miráumai kwentávái asiramái maígwáe séna kwégarukwiyiye. mindáyave'a marapákén-tántáátávé'a íma imáyáa é'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa úmae íyóro. ⁴ Ísu Káráisiti aúnaí'a umái máyáawaina ááimba pó'a kumíndara'a kwesé mé'a ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe.

aúnaí'a umátínkáva'a kwéiyiye siráin-kwasai.

⁵ mindáyave'a ánásanintave'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéowanamo kwéyavisin-tantaa'a túwáaro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáyo-tantaa'o kwéowaine tigeayávé'o kwéowaine sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéowaine túran-andamo kwéowaine mirámó kwéomba túwáaro. túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéomba túwáaro. ⁶ Áánútun-ai íma ísámai kawé'á kwéesa mirá-sáwí'á kwéomba póna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba timíniye. ⁷ ááéma mirá-sáwí-ámbá kwaré'a miráumai méraawe.

⁸ miráumai máyómbanivo ívé'a tínaaemba umáméro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáá'a kwésewaiye aaisambá kwésewaiye tíyamba kwéumatinkaawaiye simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye sáwí-aimba kwésewaiye mirán-tántáá'á tínaaemba umáméro. ⁹ sáwí-kwaasi mé'a mirá-sáwí'á uráambanivo á'a ivátuwe'a aúnaí'a umái mé'a Áánútumbo kawé'ó umáímo awánanaaontavena kwenkáání'a umái aúnaí'a umátinkena miráumai aúnaí'a umátínkáva'a kwéiyiyo keinárawapinkemba kampar-áimbá íma seró. ¹¹ Áánútu mirá uráintavena maarán-áimbá íma aivar-áimbán-iyé. évakarawai Yútaa-kwaasi owasá évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá túra'o kárámimo araa'énamo kwéowai owasá évaka'a ímo túra'o kárámimo araa'énamo kwéowai owasá anón-umipaken-kwaasi owasá ó'on-kwaasiti mayáír'á meéyámbakaan-kwaasi owasá úwoimo máyáan-kwaasi owasá mirá kwéovo mináimbá íma aivar-áimbán-ivo Ísu Káráisiti aivari'a umái ména kwená kwaási amáparawaiwimba máyáiyé-aimba aivar-áimbán-iyé.

¹² Áánútuna kwaási-i'a owaná arumbá kwétimena ítá-marena séna kendéin-owe siráimba pó'a maará iyasa tuwánanaaowe. tiruntavé'a é'a kawé'á umátinke'a kentúma íma maé iyé'a paru umátinke'a umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba asiramái máyáamba íma ivátuwe'a ¹³ íma ááéma áwáá'a sé'a évakarawaimo sáwí'o

umátínkémba íma imáyáa é'a anondá mirán-oro. Ísóigo kentí sáwí-imayaamo maitiyuwéna ímo anondámo sáwí-meyambo tímíntemba keinárawa'a mirán-oro. ¹⁴ mirámó kwéomba keinárawapimba amáparawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó é'o é'a mimbórá-imáyáa kwé'e'a minámápár-áíntáv'é'a kawé'a umái ménaaowe. ¹⁵ mimbórá-ákúní'a umái mé'a paru umái ménaaontavena Áánútu ítámakaimba pó'a Ísu Káráísitimo parumó umátínkáimba kentáásirumpimba kwaikwai'a ínkwaé-imayaa é'a súwi seró. ¹⁶ Ísu Káráísitina ó'orankawer-ainko kentirumpimbá anómbe íno. keinárawapimba kawer-ímáyááwínkémbá kwenáái mósímam-besimamba úmae kwéiye'a arupí umátinke'a Áánútumpa'a súwi kwése'a Áánútun-aai aúvávimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Áánútun-amanko simátímakain-ima sé'a Áánútuntave'a tirumpimbá aamoí kwé'e'a imá seró. ¹⁷ mayáímó kwémae'o aaimó kwésemba Ísóigo Ísuna asirayándéí mirá kwé'e'a kwemá keinárawate máyáintave'a Áánútu kentáásivomp'a'a súwi seró.

aarakwáré tíráá'maare miwítí kwaasái.

¹⁸ aaraiyómbá ísáaro. Ísóigondeiman-ovo kentuwai'máa táái ísáaro. ¹⁹ kwaai ísáaro. kentuwainím-báa'a tirumbá kwétime'a íma sáwí'a umátinke'a kawé'a umátínkáaro. ²⁰ iyámpói-inaamaru ísáaro. amápa-tantaatave'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó íyanamo éna Ísóigo aamoí íniye. ²¹ iyámpói tivoísái ísáaro. kentí iyámpóimo arupí umátinkanaemo kwésemba kentí iyámpói íma kawé'a úmaesa íyóvo-imayaamo é'a úwoisan-aimpinkemba simái kaenáaro.

²² évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaawai ísáaro. amápa-tantaatave'a kentí anón-kwaasi táái ísáaro. miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'a é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'a é'a Ísóigontave'a táátavai-imayaa kwé'e'a kentí anón-kwaasiti mayáiyáv'é'a íma kaer-ímáyáa é'a kawé'-má'yái má'yáaro. ²³ mayáímá kwémae'a sé'a kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásiyá úne sé'a kawé'-má'yái kwémae'a karuwaa'á oro. ²⁴ mirámó kwéomba maarán-áimbá imáyáa oro. Ísóigo kwená kwaásiyavena to'mayaa úmakaimba mimbéyámbá tímíniye. Ísóigo Káráísiti kentí anóndako úramba ména kentí meéyámbá tíména ²⁵ sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tímíniye. íma taaínkaar-umaimeyamba tímínivo arupí umai-meyamba tímíniye.

4 meéyámbakaan-kwaasiti anon-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a arupí umái kawé'a umái káráwire'a maarán-áimbá imáyáa oro. miwítí anóndakoe kentí anóndakoe mimbóráwáímá éna kwíyómp'a'a má'yáivo arupí umái kárákwiyoro.

námúnaa sésa arupí umái maésa owáíná kwaasái.

² amáparawai ísáaro. námúnaa símae kwéiye'a mirá kwéomba íma ó'on-o'on-imayaa é'a námúnaamo

kwésen-imayaa é'a Áánútumpa'a súwi seró. ³ námúnaamo kwésemba kentááyáváígwárá'á súwa'naa umai seró. Áánútumba áísaa íyana aambá kwiýínata áséi-kwasaiya simátimenaumne. mináimbá aúpá'á makéna agaráátínkaraimba mináínkóná ááimba Ísu Káráísitiman-iyé. aúpá'ó makéna agaráátínkarain-aimba simátimewandarakemba áwáá'a siyésa ándáva'a mósínkaraawe. ⁴ Áánútu mimbáyái símakowa'a mairáundandivo kwenáái avora'á simátimenaundayave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

⁵ Áánútumpa'a íma tamáyáan-kwaasivimba kawer-ímáyááwínkémbá kawé'a umái mé'a kanaamó kwáyaindara'a miwívimbá Áánútuna mayái maimaé íyóro.

⁶ aaimó kwésemba kawer-áiné áséi-aine su'mai kwésemba pósa tísaa íyamba anondámo simátimiyanaimba íma avakáá é'a áséi-aine su'mai simátíméro.

⁷ kentáásí kwaásigo áwí'a Tikíkasa kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kweémena kesáái amápa'a kosimátiminiye. kesáámó úndantemba Ísóigona mayái-kwáásí ména mimbáyái íma ivátuwena kawé'a umái kwémaena ⁸ kentáásái kosimátimena asiramátinkanintave'a ai'maráúnana kentópa'a kweémena kwíniye. ⁹ moórawai kentí naaópakewai áwí'a Ónísimasi kwemá kentáásí kwaásigo éna kwená imáyáa kwéundawai kawé'-má'yái kwémayaiwai kwesé kwemesarai kentáávimbá paárurain-tantaakon-aai kosimátimeyaaoiye.

¹⁰ moórawai áwí'a Árísítakasi kesé ándáva'a má'yaiwai keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana Páánápáasi anáávéigo áwí'a Máaka keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana moórawai áwí'a Yósúwa moórá-kwi'a Yásátasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésiye. ké'naamba maanáimbá simátime'a sé'a Máakaamo kentópa'o kwémenamo kwínímbo é'a kawé'a umánkáaro kwésune. Yútaakwaasi Ísu Káráísitiye tarúmáimo má'yáampinkemba minkáúmbó-kwáásiyé su'mai kesé mayái kwémaesa Áánútumo kárákwiraipa'o kwaásimo ménaaontavesa kesé mayái kwémaesa kwéasirasinkaawe.

¹² moórawai kentí naaópakewai áwí'a Épávarasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésena kwemá Ísu Káráísitina mayái-kwáásí éna keinárawa'a túwa'naa umai asiramái námúnaa símae kwéiyena Áánútumpa'a maarán-áimbá kwésiye. Áánútun-aai asiramái táto'mai kawé'a é'a Áánútumbo arááimo tainí'a amápa'a kwé'e'a táákaevayan-kwaasiraamba umái asiramái ménaaontavena mindáyavena námúnaa kwésiye. ¹³ keinárawa'a Kórosi-naopaken-kwaasiye Áréótísiyaa-naopaken-kwaasiye Írápórisi-naopaken-kwaasiye túwa'naa ínintavena anóm-bayai kwémayaimba awáné'a kwésimatimune. ¹⁴ moórawai áwí'a Árúku kwená imáyáa kwéundawaiya kentáásí sontaakwáásí éna keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana moórawai áwí'a Tímasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésiye.

¹⁵ Áánútuna kwaasi Áréótísiyaa-naopakewaiyaveta séta kawé'a umái máéro kwéséta Áánútuna kwaasi Nímpaana naaúmp'a'a torupamá má'yáawaiyaveta sé-

ta kawé'á umái máéro kwésunda kosimátíméro.
¹⁶ maanáúvávínkén-áimbá táámpamai síya'a amá-
 parawai isáiyuwe'a ti'maráiyasa maimaésa Áánútuna
 kwaási Áréótísiyaa-naopa'a máyáawai mátimiyasa
 awánésa ísáaro. miwíyávé'a tímakaunda-auvai timíya'a
 mimpínkén-áimbá ísáaro. ¹⁷ moóráwai Ákípáasimba
 simáme'a sé'a Ísóigo ámakaim-bayai asiramái kwémae
 ánásao siyé simáméro.

¹⁸ ayááír'a kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwe-
 nayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a ísáaro. kemá
 Póro sé'a kawé'á umái máéro kwésune. kemá ándáva'o
 máyaunda-imayaa kwée'a Áánútumpa'a námúnaa sí-
 mae íyóro.

Áánútu úwoimo kwétuwa'naa-intave'a námúnaa
 kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasitopa'a agaimái mátímakaiye. Póro áséi-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 17:1-9-vimba kwáyáiyé. Ísun-aaí Póro ó'on-o'on-daopa'a kosimátimena Kórínti-naopa'a komáyonka'a Tímóti Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi táái kosimátimena kwéaisaa-un-aimba kosimámuwana anondá-aimba agaimái timúwasa mátímakaawe.

1 kemá Póro maanáimbá maanáúváiímbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Sáírasiye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaikaa-naopake-waima Áánútuna kwaási isáaro. Áánútu kentáásivowae tarúmaimo Ísóigo Ísu Kárásitiye tarúmaimo máyáawaima isáaro. Áánútu úwoi kwétuwa'naa-ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

Tésárónaikaavaken-kwaasi Áánúntumpa'a agevamái máyáan-kwasai.

² námúnaamo súndarataamo únda keinárawataveta imáyáama éta Áánúntumpa'a aasiyaasi súwi kwésune. ³ Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a pó'a kwená mayáímá kawé'á umái kwémayaawe. Áánútumba tirumbá kwéametave'a pó'a kawé'-máyáímá asiramái kwémayaawe. kentáási Ísóigo Ísu Kárásiti árai'a kumíniye sentáv'é'a pó'a asiramái mé'a kwéamu'maraawe. miráráán-umai máyáantaveta imáyáama éta Áánútu kentáásivowampa'a súwi kwésune. ⁴ Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a umátínkaraimba á'a tuwánaraumne. ⁵ íma kentáási imáyáavinkemba úwoi-kwasai kosimátimewandanivo Áánútun-amanko keséya máyowata Áánútuna asirayánkwárá'á áséi-kwasai kosimátimeta áséi-kwasaiyaveta áraire asiramái siráundaya mináséi-kwásái kosimátimewana'a ísaraawe. ísówata séta Áánútuna kwaásiman-owe siráumne. keinárawate keséya maéwándarata kwétuwa'naa-eta máyaawana'a suwánaraawe. ⁶ Ísóigomo úntenkwara kesáámó ówándantenkwara'a mirá uráawe. mirámó umbá umbái tiyómbanivo íma ivátuwanee sumbá simátímakon-aimba méyatokaawe. Áánútun-amanko imáyáama timúwa'a tirumbá kawé'á umái mé'a áséi-kwasai méyatokaawe. ⁷ miráráán-umai máyómba pósa Áánútun-aaiyavesamo áraire kwésen-kwaasima Másétóniyaavakente Ákáyaavakente miráumai-naoken-kwaasima kembá tuwánésa kemó untembá miwímá uráawe. ⁸ Ísóigona kwaasái keinárawatopakemba simátíma'maesa kuráawe. íma Másétóniyaa-kwaasigwara Ákáya-kwaasigwarare su'mainivo amápar-ayampaken-kwaasigwara'a ísaraawe. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáan-aim-

ba amápar-ayampaken-kwaasi ísaraawe. Áánútunka'a agevamái máyáan-aimba á'a ísáamba póta íma ók-warata simátimenaumne. ⁹ kentópataamo komaéwándara'a kawé'ó umásinkarontavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. kwaántá-kwaasiti aambá tuwésa Áánúntunopa'a tiróntavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu asirayánkwáráwái árair-Isoigo kwená mayáímá kwémayaantavaiye sésa kawer-áimbá kwésewe. ¹⁰ ók-wara'a kwíyómpakemba Áánútu ááninko Ísuma kumíniye sé'a kwéamu'maraantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana sáwí-imayaamo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkena séna Áánútu aaiyimbá maitinkáíndara'a iyátinkaundawai íma maitinkániyemo siráiwaimba amu'maráantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe.

Tésárónaikaava'a Póro mayái mairáin-kwasai.

2 kentáási kwaásiyono. keinárawate komaéwándarata áúgwara'-mayaimo mayááwándaya áta suwánaraawe. ² ímo kentópa'o kówánda-kanaavimba Vírípai-naopa'a komaéwánasaya suwánamai sínkame-saya sáwí'o umásínkón-aimba á'a ísaraawe. Áánútu kwená asirayámbá símakowana póna íma sáá'a kówata úwoi poposaa umáíya Tésárónaikaavata kentópata Áánútuna áséi-kwasai kosimátímaumne. sáwí'o umásínkówaiya umbaiyá siyómbanivo íma tuwááwándaya ³ íma kampa'naampár-ímáyáávínkémbá simátimeta íma aarai-úmóyán-ímáyáávínkémbá simátimeta íma kwaé'mái-aimpinkemba simátimewandayaanivo ⁴ Áánútu kentááyávéna séna kesí kwaási ontáv'é'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a koró súwata simásímakain-aimba kosimátíma'maeta kuráumne. Áánútu kwenísarena kesiruntá taainánimba póta mayáímá kwémaeta séta kwaásimo suwánésayaamo ésa évaka'a aamoí íyasa évaka'a íma aamoí ónááomba póna Áánútu suwánéna aamoí íniye-imayaama éta mayáímá kwémaeta ⁵ kentópa'a áséi-kwasai kosimátimeta íma tirunkáámbá koairá'mai-aimpinkemba kosimátiméwándaya ísaraawe. íma simái á'owana náaindaantaveta súran-anda kwéeta kosimátiméwándaya Áánútu suwánaraiye. ⁶ íma simáímo keinárawakwara ó'on-kwaasigwara'a kesúwíta anómba ónáe-imayaama ovó

séta kosimátímakaumne. keinárawate maéwáandarata Ísu Káráísiti si'marón-kwaasiya ówándanivo íma anón-kwaasi-ita umái méta ⁷ kwempatá umái méta aaraigómó kwená iyámpóimo kárákwiyin-ita uráumne. ⁸ keinárawa'a kesiruntá tímaketa Áánútuna áséi-kwasai kosimátimeta sínkamiyata puwúnavo-imayaa íya ówándaya Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne.

⁹ kentáásí kwaásiyono. keinárawate maéwáandarataamo asirayám-báyáímó mayááwánda tááka'a makáawe. Áánútuna áséi-kwasaimo simátiméwáandaya no'wáamba irarómbe enónka'a aaváyaara'a mayáiyá mairáumne. toómbá íma úwoi simígwáe séwáandaya toómbá meéyán-umai kwéneta mairáumne.

¹⁰ keinárawa'a Áánútunka'a agevamái máyáawaiye maéwáandarata kawe'á umái arupí umái méta íma sáwí'a ówándaya maéwána'a suwánontemba Áánútugwara'a suwánaraintaawe. ¹¹ tivoísáimo kentí iyámpóimo kárákwiyonten-umai moórá-mora-umai kesáámá kárákwireta méta paru umátinketa Áánútun-aii kawer-áímbá kwésimatimeta séta miraráámbá íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana Áánútu aamoí íniye siráumne. Áánútu kwésimba pó'a kwemó kawááipa'a kwená ságan-ayamapa'a táménaaowe. mirámó íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana kwemá aamoí íniye.

¹³ maarán-áínkwará'á Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. Áánútun-aii simátiméwáandarata keinárawa'a sé'a kwaási taaíman-iyé íma sumbá Áánútun-aaiman-iyé sé'a tirumpimbá asiramái méyatoakaawe. simátímakaunda-aimba árai'a Áánútun-aaiman-iyé. simátímakaunda-aintave'a áraire kwésemba póna mináínkó kwétuwa'naa-iyé. mindáyaveta iséta Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. Yútaa-ayampaken-kwaasi Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáan-kwaasimo uráantemba keinárawa'a mirá uráawe. Yútaa-ayampaken-kwaasimo miwíwínkémbá Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésempinkemba sáwí'a umátínkaraantemba kentí kwaási kembá sáwí'a umátínkaraawe. ¹⁵ miYútáá-kwáásí tíkwa'náma naaóv'á'á Áánútun-aii simátímakowai tínkanto'na úmae kwéiyuwasa putásowasa maimaé kwéiyesa mátínkamae íyówasa miwí tísavutantamba ésa ívé'a máyáawai Ísóigo Ísumba inkámúwana puwúwasa kentáámá sáwí'a umásinkesa kwakáawe. mirá untávéna Áánútu íma aamoí umátínkaraiye. miwímá amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbán-owe. ¹⁶ Áánútu sáwí-ampakemba kawer-ámp'á'á métinkanintaveta ó'onkaa-kwaasiyaveta Áánútun-aii simátíma'maeta kwégun-daya Yútaa-kwaasi aambá áúsinkesaya amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbá kwéowe. tíkwa'náti sáwí-mayaigwara'a ívé'o máyáan-kwaasi maimaé kwéiyowana ívé'a Áánútu áwáá'a kwétiyiye.

Póro ókwara'a kotuwánanae siráin-kwasai.

¹⁷ kentáásí kwaásiyono. kembá tiyuwéta maanká'á sáwiyanka'a taméta keinárawataveta imáyáama ávááraumai kwéeta kembó kotuwánanaunda-antaveta kwéavakaa-eta ¹⁸ ókwara'a kotuwánanae séta kemá

Póro sé'a ókwara'a kotuwánanae síma-sima'a kwéunana Sáátáánigo aambá áúsinkaraiye. ¹⁹ naaémbe Ísóigo Ísuma kumínímbe aúranka'a kométa nóintaveta amu'maránaundayawa'i. nóintaveta aamoiyá ónaundayawa'iyo. keinárawataveta imáyáa éta aamoiyá ona'á ²⁰ kentáá súwí'a mósá maráiyana sirunkóyá aamoí íniye.

3 kentávékai ávááraumai imáyáama kwéekaimanivo maankákái maékai keinárawa'a ó'opa'a máyáantavekai Áténesi-naopa'a keirái maékai ² Tímótimba ai'marááwáyana kentópa'a kuráiyé. Tímóti kentáásí kawe-kwáásí póna kwesé keséya Áánútuna máyáiyá kwémayaunanaya póna Ísu Káráísitina áséi-kwasai simátíma'maena kwégwiye. kotirávayaina'a Áánútunka'a agevamái asiramái meígwáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. ³ Áánútun-aii ímo ísááwai sáwí'a umátinkaiya'a Áánútumba aúwáavo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. Áánútu séna kesááimo ímo ísááwai sáwí'a umátinkanaaowe siráimba pósa kentáá sáwí'a kwéumasinkaamba á'a ísaraawe. ⁴ keinárawate maéwáandarata séta sáwí'a umásinkanaaowemo siráundaya ívé'a magwévaaris'a kwéawanaawe. ⁵ kemá imáyáama é'a Sáátáánigo séna Áánútumba auwésa kesáái isáígwáe siráintave'a mirá uráawe. Áánútunka'a agevamái máyáao sé'a kentáái isánáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kentópa'a kuráiyé. kentópa'a máyáímá komayááwánda áúgwara'-mayaima mairáunda ívé'a mimbáyáígón-áuma íma kwáivo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé.

⁶ Tímóti kentópa'a koména koyauweréna kesópa'a téna keinárawatavena séna Áánútumpa'a tirumbá kwétimesa kwenká'á agevamái asiramái máyaawe séna áséi-kwasai tasimásímakaiye. keinárawa'o kentáv'é'o sé'o kawer-áímbá kwésiyemo senkwará'á tasimásímakaiye. kesáámó sétaamo keinárawa'a kotuwánanaemo súna'o kentááyáv'é'o tatuwánanaemo senkwará'á tasimásímakaiye. ⁷ Áánútun-aii kwésimatimundarakemba évakarawai sáwíta umásínkáanka'a Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyáan-aimba tasimásímakaimba póna sirávayai-aimba tasimásímakaiye. ⁸ Ísóigompa'a tarúmaimo asiramáimo máyáan-aimba iséta póta kawetá umái máyaumne. ⁹ Áánútunka'a asiramái máyáawata póta Áánútunopata kentáásirunko kawe'á kwéisata Áánútumpata súwi kwésune. ¹⁰ keinárawatopa'o kónaunda-amba Áánútu kwi'maránintaveta eénáínka'a aaváyaara'a Áánútumpata asiramái áísaa úmae kwéiyune. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáambanivo moóráva'a kwéyuwaantaveta kotúwa'naa ónáe séta Áánútumpa'a asiramáiya kwésune.

¹¹ námúnaa kwésundaya pósarai Áánútu kentáásivoe Ísu kentáásí Ísóigo umái kentópa'o kónaunda-amba kwisinkáyááoiye. ¹² námúnaa kwésundaya póna kesiruntá ávááraumai tímakaundanten-umai Ísóigoma imáyáa tímína'a moórá-mora-umai ísámai kentirumbá kwétimé'a amápa-kwaasivimba kentirumbá kwétimé'a ménaaowe. ¹³ mirá íyana Áánútu kentirunkómbá asir-

amátinkaina'a Ísu kentáásí Ísóigomo kwená kwaásiyemo kumíndara'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kawé'a umái maíyana sáwí-aimba kempímbá íma kwénintaveta námúnaa kwésune.

miráyáámó kwéunanayaamo Áánútumo aamoiyáámó kwéumasinkain-kwasai.

4 kentáásí kwaásiyono. moórá-ainkwara'a ísáaro. Ísoigo Ísuwe tarúmaimo máyaundayaveta kwákiyeta asiramái simátimeta séta Áánútumbo arááímo taiwáíná ááimba agaráátinkaundaya kwa'maé kwégwiyana Áánútu tuwánéna aamoí umátinkaniye. mináínkóná ááimba á'a kwégwaraavo miráumai kwa'maé'a koró. ² Ísóigo Ísu simásímakain-amaanta simátimewanda á'a isé'a kwégwaraawe. ³ Áánútu maarámó íyávéna kwéankaiye. keinárawa'a Áánú-tumpa'a té'a kwendéi taaúráaro. aarai-úmóyáné inaararu-úmóyáné aseráaro. ⁴ kwaaimó é'a aaraimó mayánááomba arupí umái máyáaro. mirámó ónááomba Áánútu mirámó íyávéna kwéankaiye. ⁵ Áánú-tumpa'o ímo tiráan-kwaasimo ontembá íma miránoro. pói-iyankomo kwaaván-ínímbó máráintemba íma miránoro. ⁶ Áánútuna áamámba miráumai kwáyaintavai aaraimó mayánááomba kentí kwaásima íma sáwí'a umátínkáaro. ké'naamba simái ságamatimeta séta mirá-sáwí-ámpá'ó kwíyanamo éna Áánútu umbaiméyámbá timíníye. ⁷ Áánútumo kwená kwaási-i'o umásínkáinta kawé'ó umáimo maíyáváyá kwéumasinkaintaawe. íma sáwí'a umái mai-íta kwéumasinkaintaawe. ⁸ mindáyavesa súnda-aimba isésa tínaaemba umámiyawaima íma kwaásiye su'mai tínaaemba umátimenaaoomba pósa Áánútu kwenamambá kwétimiwainkwara'a tínaaemba umámenaaowe.

⁹ keinárawa'a kentí kwaásima Áánútun-aaiyave'a áraire kwésen-kwaasi moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba Áánútu agaráátínkaraimba pó'a á'a mirá kwéovo moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba maankwándááímbá íma agayánaumne. ¹⁰ keinárawa'a Másétóniyaa-ayampakenkwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire kwésen-kwaasivimba á'a kentirumbá tímakaawe. asiramái séta moórá-morawaivimba kentirumbá tíma'mae'a íyóro kwésumpo ¹¹ asiramái imáyáa kwée'a paru umái mé'a kentúra'a kárákwíye'a toómbó mayánááontave'a mayáímá máyáaro. mináímbá á'a simátímakaunda ¹² mirá é'a mayái mayáíya'a Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasi tuwánéna keinárawatavesa kawé-kwáásímá owémá sénááowe. mirá é'a mayái mayáíyana íma tááin-tinkaniye.

Ísóigoma kumínín-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo siráan-kwaasimo púwówasamo utámakaankwaasi tááiyave'a tirunkó sáwí'an-ivo séta árair-aimba simátíménda ísáaro. Áánútunka'o ímo agevamáimo mésamo Ísu kumíndara'o pukáampinkembo usáinaiyavesamo ímo amu'maráan-kwaasi tirumbá sáwí'a

kwéivo keinárawa'a mirá ovó séta senda-áintá ísáaro. ¹⁴ Ísu pukáimpinkemba usásinkaintaveta áraire kwésumpo Ísun-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi Áánútu miwígwará Ísunkwara'o tiránín-aintaveta áraire kwésune. ¹⁵ simátíménda-aimba Ísóigoma siráin-aimban-iyé. Ísóigomo kumíndara'a úwoimo túvaimo máyáan-kwaasi pukéwai aiva'á íma usáyaitanaaowe. ¹⁶ Áánútuna kwayó-káwáánákó kwíyómpakewai aai sínana Áánútuna uwírenko anónka'a aai sínana Ísóigo anónka'a kwésindavinkemba kwíyómpakemba kumínímba Ísu Kárásitin-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi aiva'á usásinaiyata ¹⁷ Ísu Kárásitin-aaiyaveta áraire sétaamo úwoimo súvaimo máyáandawaiya kusirámbayainata ainámpímbá aiva'ó iráawaise uyorupéta Ísóigomba uawánéta miráumai aasiyaasi Ísóigowe maí'mai'a ónaundayaawe. ¹⁸ mindáyave'a síma-sima kwée'a tirávaimai máero.

Ísóigo kumíníntavetaamo to'mayaa ónaunda-kwasai.

5 kentáásí kwaásiyono. Ísóigo Ísumo kumínínkanaama íma ísare'a maankwándááímbá íma agairáumne. ² kemá ísaraamba no'wáamba umóyánkwáásímó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísoigo Ísumo éna miráumai kumíníye. ³ kwaásimo maarámó sésamo ívé'a kawé-kánááímbá aanoumai máyaumne sénááombanivo avekáámbó éna sáwíkanaao téna tasáwí'a umátinkaniye. aaraigóná kanaamó tisanamó imbá iyámpói kwémarankaiye. mirámó ontembá misáwí-kánááómó éna íma asétinkainda amáparawaivimba tátoraniye. ⁴ kentáásí kwaásiyono. umóyán-kwáásígómó kentí náaindaambo tamaimairáina'o awáné'o é'a táátave'a ónááombanivo íma túnkaiimpimba máyáamba póna Ísóigo Ísumo kumínímba íma táátave'a ónááowe. ⁵ keinárawa'a sáma kaiwái áráá'maa'a owatá kesáágwárá'á íma túnkaiwaindeiya úmpo sáma kaiwáíndéiya úne. íma sáátaveta ónaumne. ⁶ évakarawaimo ombá Ísumo kumínínimayaa ímo ombá tavú'máimo tuúmó kwéntenkaamba kwéovo kesáá íya miráyá éta kárákwimaiya kawerímáyááya umáíya ménaumne. ⁷ kwaásima no'wáamba tuún-kwáéwasa uwo'aó'-nómbó kwénaan-kwaasi no'wáamba nésa uwo'aó'á ónááovo ⁸ kesáá sáma kaiwái áráá'maa'a póta íma miráráántá ondayá kawerímáyáá umáíya ménaumne. miráumai méta kweukáámbó avérimaiyaamo máyaundantemba Áánútunka'a agevamái méta kwaásivimba siruntá kwétimeta máyaumne. kweu'néimó súwawaa'o ánáankwimaimo máyaundantemba Ísu Kárásiti kusiráníntaveta amu'maréta ménaundayaawe. ⁹ Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraimba kentáásí sáwí-mayairakemba Áánútu áwáá'a simásínkanintavena ímanivo Ísóigo Ísu Kárásiti kentáásí sáwí-mayaigomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósínkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraintaawe. ¹⁰ Ísóigo Ísu Kárásiti kentávénáya ísámái pukáimba póta kumíníntaamo éta úwoimo máyaunda-kwaasigwara pukáan-kwaasigwara'o éta kweséya mé-

naumne. ¹¹ mindáyave'a moórá-mora-umai túwa'naa e'a kawer-áimbá síma-sima'a iyamba pó'a asiramái ménaaowe. á'a kwéomba pó'a mirá úmae iyónááowe.

¹² kentáásí kwaásiyono. moórá-aimbo asiramái simátíménda ísáaro. keinárawapimba mayáímá maésa kawer-áimbá simátimesa asiramái arupí umátinkanaaontavena Ísóigo miwí usásintinkarain-kwaasi táái taagwiávóro. ¹³ keinárawapimba miwí mayáí kwémayaantave'a pó'a miwí táái mósá maré'a kentirumbá kwétime'a máéro. keinárawapinkemba moórá-morawai paru umái máéro.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. asiramái súndaya kavóná-kwaasiyave'a asiramái sé'a arupí umátínkáaro. táákavuravumo íyan-kwaasi tirumbá asiramátínkáaro. aamoisayán-kwaásígwárá'á túwa'naa oro. amápa-kwaasinamba kwempa'á aánoumai máéro. ¹⁵ kembó sáwí'o umátínkéwa'a anondá miwí sáwí'a umátínkáavo sé'a aambá áúntinkaaro. aasiyaasí miráumai keinárawate umái ó'on-kwaasigwara'a kawé'á umátínkáaro.

¹⁶ aasiyaasí tirunkó aamoí ína'a mé'a ¹⁷ Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándaaro. ¹⁸ kentópa'a ó'on-o'on-tantaa'a kawé-tántáá'á umbai-yántáákwárá'á tínímbe Áánútumpa'a súwi sé'a máéro. mirámó ónááomba Áánútu mirá íiyávéna kwéankaiye. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútumpa'a amápa-tanta-

atave'a súwi kwésemba Áánútu mirá íiyávéna kwéankaiye.

¹⁹ Áánútun-amankomba íma aambá áúnanke'a ²⁰ Áánútun-amankoma simátímakain-aimba kwésimatiimiya'a mináimbá íma tínaaemba umáméro. ²¹ amápa-tantaa'a taaíntuwe'a kawé-tántáá'á asiramái méy-atoraa. ²² amápa'a ó'on-o'o-sawi-yantaatave'a aséráaro.

²³ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá keinárawa'a kwendéí auráníntaveta námúnaa kwésune. Áánútu kentí imáyáara'a túwawaaka'a timanka'á kárákwiyina'a kawé'á umái ménaaomba Ísóigo Ísu Káráísiti kumíndara'a íma sáwí-aimba kempímbá kwéníntaveta námúnaa kwésune. ²⁴ Áánútu áraikona ááimba póna kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyariwai kwemó siráinteni'a mirá umátinkaniye.

²⁵ kentáásí kwaásiyono. Áánútumpa'a kentááyávé'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁶ Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai tiyáamba tíméro kwésune. ²⁷ Ísóigo simásímakaintave'a asiramái simátime'a sé'a maankwándááíwínkén-kwásáí Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai amáparawai simátíméro.

²⁸ Ísóigo Ísu Káráísiti aasiyaasí úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro siráunda mináimbá kwéanasaiye.

2 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Tésárónaika-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai mátimakaiye.

1 kemá Póro maanámbá maanáúvávímbá agaimaráúmpo ísáaro. moórawai áwí'a Sáírasiye moórawai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo ísáaro. Tésárónaika-naopake-waima Ísóigona kwaási ísáaro. Áánútu kentáásivoe tarúmai Ísóigo Ísu Kárásitiye tarúmai máyáawaima ísáaro. ² Áánútu kentáásivowawe Ísóigo Ísu Kárásitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayan-tave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási kwaásiyono. ááéma Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'a agevamái mé'a ívé'a asiramái Áánútuwe aráápamai máyáawe. ááéma moórá-morawaivimba kentirumbá tímakaamba isa'á ívé'a kentirumbá tíma'mae kwégo. mirámó kwéomba mindáyaveta Áánútumpa'a súwi símae kwéiyeta námúnaaya kwésundaya kawetá kwéune. ⁴ Ísu Kárásitina kwaási ontávésa sáwí'a umátinkesa tí'a iní'a kwéumatinkaamba Áánútunka'a agevamái mé'a íma auwé'a kwentávé'a ísámai asiramái máyáamba póta Áánútuna kwaási moórá-mora-naopimpa'a máyáanta simátimeta kentúwí'a mósá makáumne.

⁵ miráumai asiramái máyáamba pósa tí'a iní'a kwéumatinkaamba íséta séta Áánútu arupí-meyamba tímínimba póna kawé'náráwari'a kwéumatinkena kwégaragwiyiye kwésune. ⁶ Áánútu arupí umái máyáiwai sáwí'o kwéumatinkaawai sáwí-meyamba tíména ⁷ kentí umbai-yántáaré kentáási umbai-yántáaré ánásasiyuwanintaawe. Ísóigo Ísu kwíyómpakemba kumíndara'a kwená asirayán-kwáyó'nárakwara'a iraráámbá kúra'mae kumíndara'a kentí umbai-yántáaré kentáási umbai-yántáaré Áánútu ánásasiyuwena ⁸ Áánútumpa'o ímo tésamo nénka'o máyáawai sáwí-meyamba tíména Ísóigo Ísuna áséi-kwasai ímo taag-wiyavíyawai sáwí-meyamba tímíníye. ⁹ miwítí sáwí-meyamba maarán-íye. sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'a aasiyaasí maí'mai'a íyana Ísóigo aamba ítáyuwainasa kwenópa'a íma iyésa kwená ó'oran-asir-ayamba íma awánanaaowe. ¹⁰ mitáwai kumíndara'a kwená kwaási kwenááyavesa áraire sésa kwenká'a agevamái máyáawai kwenáwí'a anómba umánkesa áwí'a mósá marésa aamoí ónááowe. Ísun-aaí simátimewanata keinárawakwara'a áraire sé'a kwenká'a agevamái máyáamba pó'a mirá ónááowe.

¹¹ mindáyaveta keinárawa'a túwa'naa eta maarán-áimbá námúnaa símae kwéiyune. Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyena kawé'náráwari'a umátinkanintaveta námúnaaya kwé-

sune. Áánútu asirayámbá tímína'a kentí imáyáavinkemba kawé'-má'yái maimaé iyónááontaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá tímína'a kwenká'a agevé'a asiramái ménaaomba pó'a kawé'-má'yái mayánááontaveta námúnaaya kwésundaya pó'a ¹² keinárawapimba Ísóigo Ísu áwí'a anómba íyana Ísu kwená kwaási-i'a kwéontavena kentúwí'a maimaé iyíníye. kentáási Áánútuwe Ísóigo Ísuwe úwoi túwa'naa úyamba pó'a Ísóigo Ísu áwí'a mósá maránááontaveta námúnaaya kwésune.

sáwí-mayaigomba avowá'í'o owáíná kwaasái.

2 kentáási kwaásiyono. kentáási Ísóigo Ísu Kárásiti kuména kuntorupásinkainata kweséya ménaunda-ainta avora'á simátimenaumne. ² évakarawai sésa Ísóigo Ísu á'a kunkáiyé siráan-aimba íma anón-imayaa íyana tirunkó sáwí'a íno. mináimbó simátímakawai kentí imáyáavinkena sirá. mirámó sembá Áánútu simásímakaiye sirá. kentávésa aúvávinkemba simásí-makaiyewa sirá. náávaken-ainewa siráao. ³ minkám-pár-áimbá kwésimatimewa'a árai'a siyé seváímp'ó'a maanámbá avora'á simátimenaumpo ísáaro. Ísóigo Ísu kumíní-tawai íma úwoi kumínívo aiva'á sáwí-varawai Áánútumba tínaaemba umámiyana sáwí-mayaigomba avowá'í'a uráiwai sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'o kumbéniwainonkaamba paáriníye. ⁴ évaka-tantaatavesamo kwaásimo sésa kesí ísóigo-man-íye sésa mintántáákóná imáyáa mósá kwé-maraambo éna aambá aunéna séna úwoisan-tantaa'an-ivo keyáá anómba úne séna Áánútuna mono'-náúmpá'á uména kampa'á séna kemá Áánútu úne síníye.

⁵ keinárawate maéwándara'a mináimbá simátí-makaunda ímo tuwinkaráámbá tuwinkaráawe. ⁶ ívé'a sáwí-mayaigomba avowá'í'a uráiwaimba aambá ítánkaraimba kwéisaawe. Áánútu séna sáwí-mayaigomba avowá'í'a uráiwaina kanaamá kwétiye sín-da-tawai mindá'á paáriníye. ⁷ ívé'a sáwísawaa-mayaima aúpá'á kwémayaawana sáwí-mayaigomba avowá'í'a uráiwaimba aambá tawísíyankainana paárin-dara'a sáwísawaa-mayaima avora'á paárinana ⁸ sáwí-mayaigomba avowá'í'a uráiwaiwara'a paárinana Ísóigo Ísu ságayankwara'a kuména ááma áútinkena inkaména kwená asirayámbá maisuwáníye. ⁹ sáwí-mayaigomba avowá'í'a uráiwai paárin-dara'a Sáátáánig-ona asirayánkwará'á paáréna ó'on-ó'om-bayai ímo

awánaraam-bayai kampa'-má'yái kwémaena ¹⁰ ó'on-o'on-tantaatavena kampar-áimbá simátiminasa sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'o koménaaon-kwaasi mináíntávésa áraire sénááowe. árair-aintavesa íma aamoí iyamba Áánútu sáwí-imayaaomo tá-tokaimpinkemba iyátínkái-wain-aaiyavesa íma aamoí iyamba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹¹ mirá-sáwí-kwáásí pósa minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. mirá-sáwí-kwáásí póna Áánútu étinkainana kampar-áínkó miwí asiramái tátorainasa kampar-áíntávésa árair-aimban-iye sénááowe. ¹² miráumai árair-aintavesa kampar-áíné sésa sáwí'o kwéontavesa aamoí iyawai sáwí-meyamba timíniye. kemá Póro sé'a aiva'á sáwí-mayaigomba avowá'á uráiwai paárinana Ísóigo Ísu kuména inkaména kwená asirayámbá maisuwániye.

asiramái máyáan-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo arumbá kwétimiye. aiva'á Áánútu keinárawatavena séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinke'a kawer-ámpá'á métinkanaumne séna kwenamambá ai'marówana Áánútuna kwaási-i'a kunumátinkowa'a árair-aintave'a áraire siráantaveta aasiyaasí Áánúntumpa'a súwiya kwésimankaumne. ¹⁴ ásí-kwasai kosimátimewananya kwená kwaási-i'a umátinkaina'a Ísóigo Ísu Káráísiti ságayankwara'a máyáipa'a uménaaontavena Áánútu tááyaraiye. ¹⁵ mindáyave'a asiramái mé'a kosimátímakaunda-aíne aúváivimba agairáunda-aíne tirumpimbá tatoraaro.

¹⁶ Ísóigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentáásí imáyáa ésarai úwoi súwa'naa esarai aasiyaasí kentáásí imáyáa kawé'á kwéumasinkaayata Ísu Káráísitiye ménaundayaveta kwéamu'maraundayaawe. ¹⁷ Ísóigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentí imáyáa kawé'á umátinkesarai asiramátinkaiyamba póna kentí mayáiyé kentááiye kawé'á ínintaveta námúnaa kwésune.

súwa'naa umai námúnaa seró siráan-kwasai.

3 kentáásí kwaásiyono. moórá-aimba simátimenaumpo ísáaro. kentáá súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró. Ísóigon-aai simátiménana amápar-ayampa'a avekáámbá kóyáwé ínasa mináímbá tátoranaaontave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. keinárawapimba Ísóigon-aai go á'a mirá umái tá-tokaiye. ² moórá-yantaatave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. évakarawai Áánúntun-aaiyavesa áraire sewasá évakarawai kamparé kwésesa miwíwínkémbá sáwí-kwaasi sáwí-mayai kwémayaawai sínkamovainivo kentáá súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró.

³ Sáátánigo tatoraivo séna Ísóigo kwemó sintembó mirámó iwái póna kárakwimai asiramátinkaniye. ⁴ keinárawataveta asiramái séta Ísóigo tarúmai máyáamba pó'a simátimunda-ainta taagwiyavé'a mirá úmae'a iyónááowe kwésune.

⁵ Ísóigo imáyáa timína'a sé'a Áánútu arumbá kwésimiye sé'a ménaaontaveta námúnaaya kwésune. Ísu Káráísiti imáyáa timína'a kwemó asiramáimo máyáisanamo ímo ávómo kaintembá kemá mirá ónááontaveta námúnaaya kwésune.

mayáimá máyáaro siráin-kwasai.

⁶ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísitina mayáiyá kwémayaundayaveta asiramái simátimeta séta keinárawapinkemba évakarawai Ísu Káráísitina-aaiyavesa áraire siráambanivo simátímakaunda-ainta íma kwarésa kavóná-kwaasiraamba umái máyáawata séta tiyuwé'a miwísé íma máéro kwésune.

⁷ keinárawate maéwándara'a kavóná-kwaasiraamba íma umái maéwána'a suwánaraamba kesáámó uráundantemba mirán-oro. ⁸ kentí toómbá íma úwoi kwénetameéyán-umasuweta kwénetana no'wáámba aaváyaara'a enónka'a siyáántán-kwimai mayáiyá kwémaeta mimbáyáivínkén-tómbá mairáumne. keinárawa'a mase'á umátinkauavo séta toómbá símero íma súndaya mayáivínkén-óntándéi mairáumne. ⁹ Áánútuna ásí-kwasai kosimátímakaunda-anonda tísaa umáimo toómbó mairékaiya kawé'á éta úsina íma tísaa úndaya mairáumne. mayáimó asiramáimo mayááwándaya suwáné'a keinárawakwara'a mirá ónááontaveta kosimátímakaunda-anonda íya úwoi mairáumpo meéyámbakaumne. ¹⁰ keinárawate maéwándarata maarán-áimbá simátimeta séta kavóná-kwaasi mayáimó ímo kwémayaan-kwaasi toómbá íma tíméroya simátímakaumne.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai kavóná-kwaasi mayáimá íma máyáamba kwantánaanta-aimba símae kwénaaonta ísaraumpo ¹² miwíyávéta asiramái símae iyéta séta Ísóigo Ísu Káráísitina mayáimá kwémayaundayaveta séta ivátuwe'a kawer-umái mé'a mayáimá kwémae'a kentí mayáivínkémbá toómbá naaró kwésune.

¹³ kentáásí kwaásiyono. kawé'-má'yáimá kwémayaamba íma tivón-káína'a mirán-kawé'-má'yáimá máyáaro. ¹⁴ maanáúvávímbá agaimakáunda-aimba évakarawai ísámai tínaaemba umásuwaiyawai tuwáné'a miwítí nénkakaamba umái méwasa imáyáa ésa tigaevimpín-umai koyauwé'mai teró. ¹⁵ namurokwáásiyémo kwéontemba mirá íma é'a kentí kwaásiyemo kwéontemba mináímbá simái ságamatimero.

¹⁶ Ísóigo paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá kawé-kánáá sáwí-kanaa paru umátinkámaena iyínintave'a námúnaa kwésune. keinárawate Ísóigo ménintave'a námúnaa kwésune. ¹⁷ ayááír'a kemá Póro agaimaráumpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a ísáaro. amápar-auvaivimba miráumai kwéagayaumne.

¹⁸ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba ava'moraé-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aai simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkarrowana ména Tímóti Évésasi-naopa'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

1 Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáúváivím-bá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásí sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiye Ísu Káráísiti kumíniye sé'a amu'maráúndawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aai kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaaivo ²Tímótiyo Ísu Káráísitinka'a agevamái maéndawai árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásí-sivowawe Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa esarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ ááéma Másétóniyaa-marava'a kónáe séwándatawai entávé'a asiramái sé'a Évésasi-naopa'a úwoi maiyó. Áánútun-aagomba kwaé'náer-aimba kwéswaiyavai íma mirán-áimbá seró simátimiyo. ⁴ aasiyaasi íma imáyáa umái manír-áiné tíkwá'náwe tináávúwísáiyé túwíkwara'a íma taaró simátimiyo simámakaumne. mirán-áimbó kwésemba kwaásiti imáyáa taviséna íma túwa'naa ínasa pósa Áánú-tumpa'a íma aráápamai maí'maí'a ónááowe. ⁵ ánivo simámunda-aimbo amáparawaimo kwarésamo ésa imáyáavinken-aine tirumpinkén-áiné kaweré su'mai úmae kwéiyinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma tóikakene su'mai sésa tirunkakénkwárá'a sénááomba pósa tirumbá tíméro kwésune. ⁶ évakarawai mináimbá ivátuwesa úwoi-aimba símae naaésa ⁷ Áánútuna áamámba simátimenae sésa ombánivo minámáámbá íma kawe'á umái isésa asiramái sen-áínkóná ááimba íma ísaraawe.

⁸ áamámba kawe-tántáá'a póna mindámo kwégwaraan-kwaasi áamáánko kwétuwa'naa-imba ísaraumne. ⁹ kesí áamámba kwa'mái máéro séna áamámba tiména sáwí'o uráan-kwaasi kawer-ámpá'ó kónááontavena áamámba tímakaiye. áamáambo káráan-kwaasiye aaimó ímo ísáan-kwaasiye Áánútun-tavesamo ímo imáyáamo on-kwáásiyé sáwí'o kwéon-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa kwíráái kwésen-kwaasiye tinóvowi tínkamowasa púwón-kwaasiye évakarawai tínkamowasa púwón-kwaasiye ¹⁰ aarai-úmóyámbó on-kwáásiyé kwaai-úmóyámbó on-íniné umóyán-ánká'a nááón-kwaasiye iyámpói-umoyambo on-kwáásiyé kampar-áimbó sen-kwáásiyé kampar-áimbó simátiyuwaan-kwaasiye Áánútuna árair-aimbo káráan-kwaasiye mirámó kwéon-kwaasimo kawer-ámpá'ó kónááontavena áamámba tímakaisata ísaraumne.

¹¹ mináimbá áséi-kwaasivimba kwéna Áánútu kaweré su'mai iwái kwená ááimba ó'oran-aainkwarawaina árair-aimban-iyé. kembá Póromba simásimena séna mináimbá simátíma'mae naauwó siráiyé.

Áánútu arumbá umásínkaraiye Póro siráin-kwasai.

¹² Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigo simásimena séna kesí mayái kawe'á umái mayáníyondayavai mayaaó séna mimbáyáímó mayánaundayavena asirayámbá símísa'a súwi kwésimankaumne. ¹³ ánivo mimbáyái íma mairáawandara'a kwenáwí'a simái sáwí'a umánke'a kwená mayái-kwáásí sáwí'a umátinke'a kwembá simái sáwí'a umánkaraumne. minkánáárá'a Ísuma Ísóigoma iyé-áíntávé'a íma áraire sé'a íma ísámai kawer-é'a pó'a sáwí'a uráunda mindáyavena arumbá umásinkena ¹⁴ Ísóigo úwoi súwa'naa úmae iyísa'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwenááiyave'a áraire sé'a kwená imáyáa kwéune. ¹⁵ Ísu Káráísiti sáwí'o kwéon-kwaasi sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanintavena marapá'a kunkáiyé siráivo mináimbá árair-aimban-ivo isé'a tirumpimbá asiramái tátoraaro. kemó Póromo sáwí'o uráundawai amáparawaimo sáwí'o uráamba usáyaaitaraumne. ¹⁶ mirámó uráundayavena arumbá umásinkena ayáátáaka'a simu'marómba kwaási mindá awánésa kwenááiyavesa áraire sésa aúnái'a umái maí'maí'a ónááontavena íma sínkamimba simu'maréna ména arumbá umásínkaraiye. ¹⁷ Áánútu kwégarak-wiyiwai maí'maí'a éna íma puwíníwai éna kwenané'a súrandai ímo awánáúndawai kweyáá Ísóigoma éna kwená ááimba ó'oran-aimba kwaíkwai'a isaná kwenáwí'a anómba kwaíkwai'a kwéiyé.

¹⁸ Tímótiyo kesááninkaawai maanámbá asiramái simámenaumpo isaaó. ááéma Ísóigona mayáímá mayáníyonda-aimba entá simámakaundayaama isa'á imáyáa é'a pó'a asiramái simáme'a sé'a mináíntávái imáyáa umái kwaréma Ísóigowe aráápamai méma arunkakémbá árair-aimba isé méma i-kwáásímó tiyáántámbo kwimáímó asirayám-báyáímó kwémae-samo máentemba Áánútun-aaiyavai ayáántámbo kwimái asirayám-báyái kwémae maiyó kwésune. évakarawai tirunkakémbá árair-aimba tínaaemba umámesa pósa Ísóigon-aai tínaaemba umámesa máyáawe. ²⁰ miwívínkémbá kae'nárai túwí'a moórawai áwí'a Áíméniyasi isaná moórawai áwí'a Arekesándaa

isa'á ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye. Áánútunka'a sáwí-aimba simái tuwáyááoíye sé'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye.

Áánútumpa'a námúnaa sen-kwásái.

2 maarán-áimbá simátimiyo sé'a kwésimamune. Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba anón-tan-taa'an-iyé. mindáyavesa námúnaamo kwésemba Áánútu amápa-kwaasi túwa'naa ínkwáe sésa kwéaisaa-esa súwi kwésewe. ² Áánútu anón-kwaasiye kenká'á kárákwiraan-kwaasiye túwa'naa ínasa námúnaa síyamba paru umáíya moórávinta méta Áánútuntaveta imáyáa éta arupí umáíya ménaumne. ³ mirándámúnáámó sembá Áánútu aúranka'a kawe'á umái sewaná póna aamoí éna kwemá sáwí-imayaavinkembo iyásínkáiwaiya póna aamoí kwéíye. ⁴ Áánútu amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkainasa kwená árrair-aimba isánááontavena arááíma kwétaiye. miráyávésamo amápa-kwaasiyavesamo imáyáa ésamo Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba kawe'án-iyé. ⁵ Áánútu mimbóráwái máyáísana Áánútuwe kwená kwaásiyeti avumpimbó máyáimba mimbóráwái ména minkwáásígó áwí'a Ísu Káráísiti ména kwaási Áánúntunte kwétarutinkena ⁶ amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna taaira'á pukáíye. Áánútu amáparawai kentí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna mirán-kánáá tíniye siráimba póna Ísu Káráísitimba ai'marówana kumpukáíye. ⁷ miráumai Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae naauwó séna si'marówa'a kwená árrair-aintavesa áraire sénááontave'a simátíma'mae'a kwéiyune. mináímbó súnda íma kampar-áimbá kwésumpo árrair-aimba kwésune. ⁸ naaó'-naoken-kwaasi tayorupamáí mésa Áánútuntavesa imáyáa ésa íma áwáá'a sésa íma aaisambá sésa námúnaa sénááontave'a mirán-oro kwésune. ⁹ tayorupamáí mésamo Áánútuna imáyáamo mósá maránááomba aaraimá maarámó iyávéna sirááíma kwétaiye. íma túma maé iyésa kawe'á umái unáánkwátói ésa kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sésa íma konaarirí ésa ¹⁰ íma mirá-sáwí'á ésa kawe'-máiyáíyé su'mai máéwasa tuwánanaaowe. aaraimó kesáváímó sésamo Áánútuntave'a imáyáa kwéune sen-ínimbó kawe'-máiyáímó kwémayaantemba mirán-oro. ¹¹ aaraí íma túma maé iyésa aánoumai mésa Áánútun-aaimo kwésen-kwaasi táái isánááowe. ¹² aaraimá íma kwaair'á kárákwiraawai mésa kwaai túranka'a íma komésa aai kwésimatimesa aánoumai máyáawe kwésune. ¹³ naaóv'á Áánútu Áándamumba aiva'á úmarena naaémba awainínkómbá Ívimba úmakaintave'a mináímbá kwésune. ¹⁴ Sáátáánigo íma Áándamuntavena siráivo Ívintavena kampar-áimbá simámuwana áraire séna aiva'á Áánútun-aai káráyukaiye. ¹⁵ ánivo aaraimá iyámpóímo matínkáiyambo éna sáwí'a umái mémpinkemba Áánútu tirániye. aaraimó Áánútunka'o agevamáímo mésamo kwená imáyáamo ésamo arupí umáímo aá-

noumaimo maí'mai'o úmae iyésamo mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí'a umái mémpinkemba tirániye.

Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawaiti kwaasái.

3 évakarawaimo Áánútuna kwaásira'a kárákwiyi-mayai mayánáe síyawaimo ésa tirááímo taí-máyái kawe'-máiyáímán-iyé siráamba mináímbá árrair-aimban-iyé. ² moóráwaimo Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímó mayáíndawai maarán-kwáásígómán-iyé. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyaindawai éna mimbórá-ínimbá makáíndawai éna arupí umái kawer-ímáyááwé su'mai kwéíndawai éna kwenáwí'a mósá maréwai éna namu-kwaasi naambá tiména toómbá tiména índawai éna Áánútun-aai kanaán-umai simátíma'maena kwéiyindawai éna ³ íma uwo'aó'-nómbá námae naaéna uwo'aó'á índawai éna íma aaisan-áimbá séna paru umái máyaindawai éna íma óntantavena aúran-anda kwéíndawai éna ⁴ kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiraindawai éna kwená iyámpói kwentávésa ésa kwenáái kwéisaiyawai éna mirán-kwáásígómó éna Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáímá mayániye. ⁵ moóráwaimo kwená aarai-iyámpóíra'o ímo kawe'ó umáímo kárákwiraindawai éna Áánútuna kwaásira'a íma kanaán-umai kárákwiyiniye. ⁶ ívé'o Áánútuntavenamo ísáimaimo tíndawaimo éna Áánútu-na kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáímá íma mayániye. mirán-kwáásígómó mimbáyáímó maénamo éna kwenáúma maé iyínana Sáátáánigomo sáwí-meyambo mayánínteni'a mirá íniye. ⁷ kwembá simái sáwí'a umáncáavo Sáátáánigo tamaimái kweivarí'a iváínivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasigwara'o sésamo kaweré su'mai umái máyáiwaiman-iyé síyan-kwaasigomo éna mirán-kwáásígówé su'mai Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáímá mayániye. ⁸ Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owai maarán-kwáásímán-owe. arupí umái máyaiyawai ésa íma kaumbo-káér-imayaamo tokáiyawai ésa íma uwo'aó'-nómbá námae nááiyawai ésa íma óntantavesa túran-anda kwéiyawai ésa ⁹ tirunkakémbó árrair-aimbo isésamo kwéomba Áánútuna árrair-ainkona ááimba tá-toraawai ésa ¹⁰ mirán-kwáásímá ésa Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owaiti mayáímá mayánááovo aiva'á miwítí mayáímá tuwánewasamo kawe'ó íya'o é'a mimbáyáímá tíméro. ¹¹ mirá íyasamo ésa miwí tuwainímbáá'a maarán-ínímbán-owe. kawe'á umái máiyawai ésa íma kwantánaanta-aimba kwésen-inimba pósa arupí umái mésa amápa'-mayai kawe'á umái kwémayaawe. ¹² Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima kwémayaawai maarán-kwáásímán-owe. kimbora-inimba mapá kuráawai ésa miwítí iyámpóírare miwítí naaúmpa'a máyáan-kwaasirare kawe'á umái kárákwiraawai ésa mirán-kwáásímó Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima mayánááowe. ¹³ mimbáyáímó kawe'ó umáímo mayánááowai ésa Ísu Káráísitiye aráápamai máyáan-

aimba asiramái simátimiyasa isésa miwí túwí'a mósá maránááowe.

árai'-monor-ainkona ááin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo kemá Póro sáwiyanka'a embá koawá-nanae sé'a kwé'e'a maanáúwáimá kwéagaimai tuwáúmpo awánaao. ¹⁵ enópa'a kónáe sé'a onda-ámbó itáinamo e maanáúwái awáné sé kesáá Áánútuna akúntá únanaya agaimakáimba símakaimba póta miráyá ónaumne síníyone. ávombo aimakésamo meg-wímegwigomo ávonka'o tátoraitemba kesáá Áánútu máyáiwaina kwaásiya éta kwená árai'-aimba tátokaundayaawe. ¹⁶ árai'a árai'-monor-ainkona ááimba paárúwana anón-kwaasi éna maarán-iyé.

Ísu Kárásiti marapá'a kwaási-i'a umái paárúwana Áánútun-amanko kwentávéna séna arupí umái máyáiwaiman-iyé súwasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai awánowasa kwaási ó'on-o'om-bar-avakewai kwenáái simátima'mae kuwasá kwenááiyavesa áraire suwaná Áánútu kunáí'maena kwíyómpa'a móankaraiye. mináimbá árai'-monor-ainkona ááimban-iyé.

kampar-áimbó simátimenaon-kwaasi paáronaon-kwasai.

4 Áánútun-amanko avora'a séna naaén-kanáa tína náa évakarawai Ísu Kárásitimba tínaaemba umámesa Sáátáánigowe kwená kwayó'nárawaremo síyan-aimba isésa kampar-áimbó síyamba kwaránááowe siráiyé. ² iramó ane'ó kaimbó áumo pukáin-kuvinkaambo intembá tirumpimbá miraráá ínasa tirumpinkémbá íma árai'-aimba isésa tóikakene su'mai kampar-áimbá sésa ³ aaraiyé kwaaiyé mayánááomba aambá áúntinkesa évaka-tomba aambá kwéauntinkesa mirá-kámpár-áimbá síyasa naaén-kanáa tínsa évakarawai mirán-áimbá kwaránááowe. mintóntávéna Áánútu kwená árai'-aintavesa áraire síyawaiyavena séna mirán-tómbá umátinkaunda kwéne'a súwi sígwáe sé'a umátinkaraumne Áánútu siráiyé. ⁴ amápa-tantaa'o Áánútumo úmakaimba kawetántáá'án-ivo aambá áútinkaavainivo úwoi kwéne'a Áánútuntave'a súwi seró. ⁵ námúnaaya súndayaanivo Áánútu kawé'án-iyé siráimba pósa mintómbá aambá áúsinkaavainivo.

Ísuna kawé'-máiyá-kwáásí óne siráin-kwasai.

⁶ Tímótiyo simáménda-aimba Áánútuna kwaási simátimínda Ísu Kárásitina mayái-kwáásí-í'a éma po kawé-kwáásí auráníyone. toómbó nénamo asiramáimo máyáintemba Ísu Kárásitina árai'-aimba kwaré kawé'a umái simátima'mae íyínana mináínkó asir-amánkaniye. ⁷ manír-áimbá íma Áánútun-aaiman-ivo úwoi-aimban-ivo ánaaemba umámiyo. emá ayáántán-kwimai mé árai'-monor-amba kwégware enáuma kárákwiyuwo. ⁸ sógomo kawé'ó ínkwáe-imayaamo ésamo ésa tiyáántán-kwimai mayái mayánááomba mindá kawé'án-ivo árai'-monor-ampa'a kónáe sésamo

imáyáamo ésa tiyáántán-kwimai Áánútuna mayái mayánááomba mindá anón-kawé'an-iyé. mirámó ésamo ésa ívékwara naaénkwara'a ménaaon-ayampa'a mimbáyáigó túwa'naa iye. ⁹ mináimbá árai'-aimban-ivo isámai tirumpimbá tátoraaro. ¹⁰ Áánútu asir-ayáankwáráwái póna amápa-kwaasira'a kárákwiraiwai éna kwenááiyaveta áraire súndayaaya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaimba kwéamu'mareta póta siyáántán-kwimai mayáiyá kwémayaumne.

¹¹ Tímótiyo mináimbá simátime se mirán-oro siyó. ¹² ívé-kwaasi óndayavesa úwoi-kwaasi óne sésa sáwí'a umánkaavainivo kawé'a umái mé kawer-áimbá se imáyáa timé arupí umái mé kaweré su'mai kwéinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái awánésa óndantemba mirán-oro. ¹³ enópa'o ímo kondará'ó éma kwaási túranka'a Áánútuna aúvái-kwandaaivinken-aimba táámpamai simátima'mae kwéiye agaráátinkao. ¹⁴ ááéma entávéna Áánútu siráin-aimba simátimúwasa Áánútuna kwaásiti anóndarawa'a tiyáámba enane'a tátoresa sésa Áánútuna mayáimá mayaaó suwamá mimbáyáí máyéndayavai ónana Áánútu asirayámbá ámakaiwo íma tuwé asiramái maimaé iyuwó. ¹⁵ simátimunda-aime su'mai imáyáa e mirá úmae íyínasa amáparawai awánésa sésa Áánútuntavena asiramái máyáimba póna minásiráyánkó iyíniye sénááowe. ¹⁶ enáuma kárákwimai méma simátimínda-aimba imáyáa umái kawé'a umái simátimiyó. mirámó ónda kawer-ámpá'a kwégonasa enáái isáan-kwaasi kawer-ámpá'a kwégoné.

Ísóigona kwaásiti imáyáa arupí umátinkao siráin-kwasai.

5 Tímótiyo anónuntantontavai égési-aimpakemba íma simátime enavontávémó aánoumaimo kwempa'ó séndantemba mirá simátimiyó. enávamáa'ó óndantemba ívé-kwaasi mirámá umátinkao. ² enanóisaimo óndantemba áráankantomba mirámá umátinkao. enáúmbaa'ó óndantemba ívér-inintomba mirá e kaweré su'mai umátinkao.

³ ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. ániwo ketor-ínimbó timááraawimo ímo mén-inimba túwa'naa uwo. ⁴ ániwo ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. árai'-mono-kwaasimo mésamo ésa miwítí akúmbá túwa'naa oro. mirámó íyambo ésa kárákwimaesamo iráam-beyamba timénááomba Áánútu aamoí íniye. ⁵ ketor-ínimbá timááraawi íma máyáan-inimba ésa sésa Áánútu kenká'a kárákwiyiniye sésa Áánútumpa'a námúnaa símae kwéiyesa súwa'naa ínkwáe sésa námúnaa kwésewe. ⁶ ániwo ketor-ínimbó marapá-tántáátávésamo tirááiyavesamo ésamo ombá Áánútuna némpa'a kwémaewe. ⁷ ketor-ínintávésa sésa sáwí'a umái máyáawe seváinivo simámunda-aimba simátimiyó. ⁸ Áánútun-aaiyavesamo kamparémó semba mindá sáwí'a kwéombanivo évakarawaimo ésamo miwítí akúnkaré miwí timááraararemo ímo kawé'ó umáimo kárákwiyombo ésa Áánútun-aai tínaaemba umámakaamba mindá anó-sawí'a kwéowe.

⁹ ketor-ínímbó Áánútuna mayáímó mayánááon-inimba tivakáá-umai túwí'a agayaaó. mindá maarán-ínímbán-owe. áránkamba kesa 60 ima maisukáan-inimba ésa kímbora-kwambo maivá kuráan-inintomba ésa ¹⁰ miníníntóntávésa kawe'-má'yái kwémayaawe kwésen-inintomba ésa miwí tíráá'maaka'a kawe'á umái kárákwiraan-inintomba ésa namu-kwaasi toómbá kwé-timen-inintomba ésa Áánútuna kwaasi kawe'á kwéu-matinkaan-inintomba ésa umbai-yántáá'ó makáan-kwaasi kwétuwa'naa-on-inimba ésa mirán-káwé'-má'yáímó kwémayaan-ketor-inin-tuwi'a agayaaó. ¹¹ ívé-ketor-inin-tuwi'a íma agayaaó. miwí Áánútuna mayái kwémaesa naaémba kwaai mayánáe-imayaa ésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símaresa íma imáyáa ésa kwaai mayáiyasa ¹² évakarawai tuwánésa sésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símakaan-aimba karésa sáwí'a uráawe sénááowe. ¹³ miráumai maará ésa íma mayái maésa nambaré su'mai naaésa íma mayái kwémaesa kwantánaanta-aimba símae kwénaesa náain-daantavesa kwendéi kwendei iyé-áimbá simátíma'mae naaésa aánávómó ímo senká'á ke ísaresa símae naaónááowe. ¹⁴ mindáyave'a simáme'a sé'a ívé-ketor-inimba kwaai maésa iyámpói tinkésa kawe'á umái kárákwiyesa mirámó íyamba kesáámá íma sáwí'a umáíya máyaunda pósa Áánútuntavesamo ímo aamoímó iyawai kentáási ááimbo sivakáá ésayaaomo ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaontaaniye. ¹⁵ évaketor-inimba kawer-ámbá á'a ivátuwesa Sáátáánigona sáwí-ampa'a kwégwaraantave'a súnda-aimba kwési-mamune. ¹⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sen-ínímbá miwí timááraavinkembo ketor-ínímbó máyáamba túwa'naa oro. Áánútuna kwaasi ketor-ínímbá timááraawimo máyáan-inimba mono'-má'yáír'ó tukáan-ontandei túwa'naa ováínivo ketor-ínímbá timááraawimo ímo máyáan-inimba minóntándéi túwa'naa oro.

¹⁷ Áánútuna kwaasi miwítí anón-kwaasi kawe'á umái kárákwiraawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai tíméro. minánón-kwáásívínkémhá évakarawai Áánútun-aai asiramái simátimesa anómbayai kwémayaawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai anómba tíméro. ¹⁸ mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aai aúvávímba agaimaréna séna purumakankóná mayáír'á-méyántávéna séna

kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáampa umái ási-ma pítúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna

mayáímó máyáawai meéyámbá máyáaro agaimaréna siráíye. Áánútuna kwaasi mináímbá imáyáa ésa miwítí anón-kwaasiti meéyámbá tíméro.

¹⁹ Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi tíyó'o vaiyáíyan-aimba íma isaaó. ánivo kaumbo-káé-kwaasimo téssamo síyan-aimba miwí táái isaaó. ²⁰ sáwí'o úmae iyówaiyavai amáparawai túranka'a asirayán-áimbá simátimiyo. mirámó inasamó ésa amáparawai táátavesa ésa miwí túra'a kárákwiyonaawe.

²¹ Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti aúrankare Áánútu-na kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare asiramái simáme'a sé'a simámundantemba uwo kwésune. aaigóná ááimbo ímo ísarendarakembo e íma aái simátiminyone. aaigóná ááimbo ísarendarakembo e kawe'á umái simátiminyone. íma kwaasi taaínkaakai uré simátime amápar-aimba avoraré su'mai simátimiyo. ²² moóráwaimo Áánútuna mayái mayáínkwáe sémo e íma ááéma usásinanke awánasuwe naaémba usásinankaa. moóráwaimo sáwí'o kwéina íma egwárá'á mirán-e kawe'á umái kárákwiyuwo.

²³ Tímótiyo enarumpinkémhá áí'o énamo évakatawaimo áúva'o kwínamo e non-úrane su'mai íma ne taaérampinken-domba naaó súne.

²⁴ évakarawaimo sáwí'o ombá tuwánaawasa sáwí-meyamba máyáambanivo évakarawaimo sáwí'o ombá miwítí ááimba naaémba paíriniye. ²⁵ miráumai évakarawaimo kawe'-má'yáímó máyáamba tuwánaawasa évakarawaimo kawe'-má'yáímó máyáamba íma tuwánaamba mirámó kwéowaiti ááimba naaémba paíriniye.

6 kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyám-bakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawai Áánútuna kwaásiyavai maanáimbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi túwí'a anómba umátinke'a miwítí mayái kawe'á umái máyáaro simátimiyo. mirámó íyasamo ésa Áánútu áwíre Áánútun-aaiye íma simái sáwí'a ónááowe. ² kárákwiraan-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyávésa miwítí úwoi-mayai-kwaasi sésa Ísu Káráisitina kwaásimo úndantemba miwígwárá'á Ísu Káráisitina kwaásima póta miwí túwí'a íma anómba umátinkanaumne seváínivo maarán-áimbá seró. Áánútun-aaiyave'o árairemo súndantemba miwígwárá'á Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewa'a sirumbá timé'a pó'a miwítí mayái kawe'á umái máyáanda mim-báyáívínkémhá kawe-tántáá'á mayánááowe se úwoi-mayai-kwaasiyavai mináímbá simátimiyo.

Áánútuntavaimo imáyáamo éssamo máyáamba anóntaari'a kwéon-kwasai.

Tímótiyo simámunda-aimba asiramái simátimiyo. ³ évakarawaimo ó'on-aimbo simátimesamo kentáási Ísóigo Ísu Káráisitín-aaimo kawer-áimbó ímo kwarésamo árai'-monor-aimbo ímo kwégwaraawai ⁴ miwí túma maé iyésa amápa-tantaakona ááimba íma ísaraawe. miwívímbá sáwí-imayaa kwáyáísasa aaigóná ááintavesa sáwívar-aimba kwésesa kesááigo usáyaaítainkwae-aimba kwésewasa mirá-sáwí-áim-pínkémhá tirumbá sáwí'a umátinkesa aaisambá sésa túwí'a simái sáwí'a umátinkesa sáwí-imayaa umátinkesa ⁵ aaisan-áimbá símae kwénaaowe. mirámó kwéon-kwaasi miwítí imáyáa simái sáwí'a ésa árair-aimba ivátuwesa kampar-ímáyáa ésa sésa sáwívar-oisamba mayánáe sésa monor-ámbá kwégwaraawe-kampar-imayaa kwéowe.

⁶ mirán-kámpár-ímáyáa kwéombanivo Áánútuna aambó árai'o kwégwaraawai imáyáa ésa sésa Áánú-

tuntave'o imáyáamo é'o máyaunda anón-tantaa'a isaná makáunda-oisamba mindá kanaán-iyé kwésewe. ⁷ kesinóisaiya masínkónka'a íya óísanta makáawanasaya másínkaraawe. púwóndaya íya óísankwarata maimaéta puwónaumne. ⁸ unáánkwátóiyé toóné makétaamo éta séta mindá kanaán-iyeya sénaundayaaniye. ⁹ óísamba mayánáe-imayaawe su'mai owái misáwí-imáyááo tavisínana sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo íyan-tantaako miwí tátorainasa sáwí'a umái mésa ánásanaaowe. ¹⁰ ó'on-o'o-sawi-imayaaona ááimba óntamba mayánáe-imayaayavesa aamoí kwéowe. évakarawai óntamba mayánáe-imayaawe su'mai kwéesa Áánútun-aai ivá-tuwesa umbai-yántáá'á maésa tirunkó umbaí kwé-taisasa máyáawe.

Áánútu aúranka'a arupí umái maiyó siráin-kwasai.

¹¹ Tímótiyo emá Áánútuna kwaási éma mirán-tántáákómbá ánaaemba umáme Áánútu aúranka'a arupí umái mé kwentávái imáyáa kwéema amápa'-mayai kawé'á umái kwémae imáyáa kwétime Áánútuntavai asiramái aánoumai mé mirán-tántáátávái ayáántán-kwimai máyaane. ¹² kwaásimo meéyámbó mayánáe-samo isaaisésamo kontembá emá Áánútun-aaiyavai áraire kwése ayáántán-kwimai minámbá kwaré aúnái'a umái maí'mai'a kwéonda-amba kwa'maé iyuwó. ááema sáwíva-kwaasi túranka'a paárumai séma Ááútun-aai árair-aimba pó'a kwenká'á agevamái máyaumne sundará'á Áánútu entávéna aúnái'a umái maí'mai'a kwéone siráiyé. ¹³ Áánútu amápa'a máyáawaiti ááinkontave'a imáyáa é'a Ísu Káráísiti aaimó isáínáúmpá'á anón-kwaasigo áwí'a Póntiyasi Páírátimba kawer-áimbá simámakaiwaintave'a imáyáa é'a embá asiramái simáme'a sé'a ¹⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti marapá'ó ímo kunkáindara'a kwemó siráin-aimba kwa'maé kwéiyé kaweré su'mai kwéonasa awánésa

sésa mináimbá árair-aimban-iyé sénááowe kwésune. ¹⁵ Áánútu Ísu Káráísitintavena séna kumuwó síndatawai kumíníye. Áánútu kaweré su'mai kwéiwai éna kweyáá amáparawaira'a kárákwiraiwai éna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai éna ¹⁶ kweyáá íma puwíníwai éna ó'ora-sagayanka'a máyáiwai isasá mirá-ságáyánká'á íma kwaási kanaán-umai koménaaowe. Áánútumba amápa-kwaasi íma túrandei awánésa íma kanaán-umai túrandei awánanaaowe. kwenáwí'a anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená asirayámbá kwaíkwai'a kwéimba mindá árair-aimban-iyé. ¹⁷ Tímótiyo óísankwara-kwaasiyavai asiramái simátime se íma túma maé iyé'a íma óísantave'a aamoí é'a mindá ánásanin-tantaa'a íma amu'maré'a mé'a Áánútu amápa-tantaa'a kwésimiwaintave'a amu'maré'a mé'a aamoí oro simátimiyo. ¹⁸ moórá-aimba óísankwara-kwaasi simátime se kawé'-má'yáí kwémae'a túwa'naa úmae kwéiyé'a óísamba taaínkaakaumai tíma'mae iyóro. ¹⁹ mirámó é'o é'a mirámó íyan-tantaatave'a naaémba keinárawa'a túwa'naa ínín-tantaa'a kwáyaina'a mirámó é'a kawé'á umái ménaaowe simátimiyo.

²⁰ Tímótiyo Áánútu simámakain-aine agaráárankarain-aine kárákwimai kawé'á uwo. Áánútun-arááímo ímo kwáráan-kwaasi úwoi-aimba kwésevo mináimbá ánaaemba umátimiyo. kampa'á sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa aainakákémbá aaisambá símae kwéiyon-aimba ánaaemba umátimiyo. ²¹ évakarawai sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa pósa Áánútunka'a agevamáímo máyáan-amba ivátukaawe.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména Tímóti Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

1 Tímótiyo kemá Póro maanáimbá maanáúvávím-bá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitina-aii kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Áánútu asiramái séna Ísu Káráisitiye tarúmai máyáamba pó'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe siráin-aimba kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. ² Tímótiyo kesááninkaamba éma sirumbó kwéa-mundawai ómpo maanáimbá maanáúvávím-bá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráisiti kentáási Ísóigowe úwoi áwa'naa ésarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kesíkwá'námo Áánútumbo kwakáantemba kemá mirá kwéunana mindáyavena kesirumpimbá íma aai kwáyáiyé. Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa é'a aasiyaasi áisaa umai súwi kwési-mankaumne. ⁴ ivi'ó tamásínkaraanda imáyáa é'a ók-wara'a awánanae-imagaa úmae kwéiyé'a embó awánaanda sirunkó anón-kawe'a íníyé. ⁵ Ísu Káráisitina-aaiyavemo árairemo sendá ímo óikakembo séndamo arunkakémbó séndayave'a imáyáa kwéune. aiva'á enaráárámá áwí'a Árówisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba minkákémbá enanó áwí'a Yúnisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba egwárá'á mirá kwéé Áánútunka'a agevamái máyaanda árai'a mindá ísaraumne. ⁶ mindáyave'a simáme'a sé'a Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó. Áánútuna mayáímó mayáníyondayave'a siyáámba ane'á tá-toraawanana Áánútu asirayámbá ámakaiye. ⁷ Áánútu imáyáaya símakowata asiramáíya méta íya sáátaveta éta imáyáaya kwétimeta kesúrata kárákwimai kawerurétaaya úndaya po Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó.

⁸ mindáyavai kentáási Ísóigo siráin-aimba kwésimatimendayavai íma áá'a kaíno. Ísóigona kwaási-i'a úndarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundayavai íma áá'a kaíno. Áánútu asirayámbá kwéamimba po áséi-kwasai kwésimatiminasamo áí'o índai'o umánkanaaomba sí'o úni'o umásínkaraantemba umánkanaaomba íma imáyáa éma asiramái maiyó. ⁹ Áánútu séna sáwí-imagaaavinkemba iyátínkáana'a kaweré su'mai umái máero siráiyé. kesáá kawe'-máiyái mayáundayavenaya ímanivo kwená imáyáavinkemba séna úwoi túwa'naa ónaumne siráimba póna kentáási

sáwí-imagaaavinkemba iyásinkena séna kaweré su'mai umái máero siráiyé. ááinka'a Áánútu maramá íma tarórunka'a Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna séna úwoi túwa'naa ónáe'a to'mayaa úne siráiyé.

¹⁰ Áánútu kentááyávénawe séna to'mayaa uráimba paárúwana Ísu Káráisiti marapá'á kuména kentáási sáwí-imagaaavinkemba kwéiyasinkaiye. kwaási púwówaina ááimba kwemá usáyaaitena ánásasu-wowasa kwíyómpa'a aúnái'a umái maí'mai'a ésa íma puwónááowe. mináséi-áimbá paárúwata ísaraumne.

¹¹ mináséi-kwásái simátimenaundayavena Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ai'maráana maanási-kwásái simátíma'mae naauwó súwa'a ¹² mirá ówándarakemba sí'a úni'a umái ándáva'a sínkaraawa'a mé'a íma sigaeyávé'a kwéune. moóráwain-aaiyave'o árairemo sé'a kwenká'ó agevamáímo máyaundayaimba awáné'a símakaim-bayai kwégarakwiyisa'a mináímbá árair-aimban-iye súnda pó'a íma sigaeyávé'a úne. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínínkanaama íma tiráindara'a símakaim-bayai kwégarakwiyiyé. ¹³ Tímótiyo árair-aimba simámakaunda arumpimbá tátore kwaré Ísu Káráisitiye tarúmai mé kwenááyavai áraire kwése kwembá arumbá amé mirá úmae iyuwó. ¹⁴ Áánútu árair-aimba simámakaimba Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáimba po kwená asirayándéi minaráir-áimbá kárákwiyuwó.

¹⁵ Ésiyaa-maravaken-kwaasi amápa'a tínaaemba umásiyukaampinkemba kae-kwáási moóráwai áwí'a Vísérasa isaná moóráwai áwí'a Émósénisi isamá mináímbá ísaraane. ¹⁶ moóráwai áwí'a Ónésívorasa kesópa'a tóyo éna kawer-áimbá simásimena kesí imáyáa aúnái'a umásinkena ándáva'o máyaunda íma agaeyávéna isa'á mindáyave'a Ísóigompa'a námúnaa súnda Ónésívorasa kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye kawe'á umátinkaniyone sé'a námúnaa kwésune. ¹⁷ kwemá Árómaa-naopa'a taména sivakáá úmae kwéiyena ándáva'o máyaunda tasuwánéna kesí imáyáa aúnái'a umásínkaraiye. ¹⁸ ááéma Évésasi-naopa'a komáyaawanana sáwíva-tawai kwemá súwa'naa úwa á'a awánaraane. mirá uráintave'a sé'a Ísóigo kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínínkanaa tínana Ísóigo kwentávéna arumbá umánkaniye sune.

i-kwáásímó asiramáimo máyáantemba miráumai asiramái maiyó siráin-kwasai.

2 kesááninkoo Ísu Káráísiti úwoi kwéawa'naa-ivo asiramái maiyó. ² sáwíva-kwaasi túranka'a simá-timewanda-aimba isé kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asiramáimo máyáawai kawé'ó umáimo simátimenaowai simátímínasa miwígwárá'á tátokesa simátíméero.

³ i-kwáásímó umbai-yántáá'ó tímémbo asiramáimo máyáantemba Ísu Káráísitina kwaási-'i'a óndarakemba embá umbai-yántáá'á ámémbanivo asiramái maiyó. ⁴ i-kwáásí miwítí anóndako aamoí ínkwáe sésa kwenáái kwégwaresa íma ó'on-o'on-tantaatavesa imáyáa kwéesa anóndakona mayáiyávésa imáyáa kwéowe.

⁵ isaaisésamo kwégontemba moóráwaimo kwená anóndakon-aaimo isénamo isaaisénamo iyénamo éna meéyámbá mayániye. ⁶ kígauva'o asiramáimo kárak-wiyowaimo ombá toómbó akarái-kánaámó tisasá aiva'á áká'mai kwénaawe. mináimbá imáyáa é Ísu Káráísitiye asiramái maiyó. ⁷ simámunda-aimba imáyáa inaná Ísóigo imáyáa amína mináínkóná áaimba isániyone.

⁸ Ísu Káráísiti Tévíti aísavutantumbo uráiwai puwéna usásinkaiwaintavai imáyáa uwo. mináimbá áséi-kwasai simátímakaunda-aimban-iyé. ⁹ mináséi-kwásái simá-timewandarakemba ándáva'a másinkesa sáwí'ó uráiwaimbo aiyayaanka'o asááúmaesamo máánkaraan-temba kembá síyayaanka'a asááúmaesa sí'a iní'a umái ándáva'a másinkaraavo kemá úwoi ménaumpo Áánútun-aaigo kóyáwé ínasa ísáaro. ¹⁰ mindáyave'a Áánútumo kwéitamaraín-kwaasiyave'a imáyáa é'a pó'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a máyaumne. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaavinkemba tí'maena kawepá'á métinkainasa ságayan-ayampa'a maí'mai'a ónááontave'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a asiramái máyaumne.

¹¹ maanáimbá árair-aimban-iyé.

Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya póta puwé-taamo éta kweséya ménaundayaaniye. ¹² umbai-yántáá'ó ímo imáyáamo éta asiramáimo métaamo éta kwaásira'o kárakwiyintemba kesáágwárá'á miráyá ónaumne. sínnaembo umámenanayaamo éna kentáágwárá'á mirá íníye. ¹³ kwenááiyavetaamo árairemo sirétaamo ivátúwáananayaamo éna kwemó sintembó mirámó kwéena íma kanaán-umai tuwéna ó'on-aimba síníye.

mináimbá árair-aimban-iyé.

Áánútuna mayái arupí umái maénana aamoí umánkaino siráin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo Áánútu aúranka'a maanáimbá simái ságamatime asiramái simátíma'mae iyé sé maanáimbá imáyáa oro. úwoi-aintave'a sáwívar-aimba kwése'a áwáá'a kwésevo mináimbá ivátuwaaro. mináimbó isáiyananamo éna mináínkó íma kawé'á umátinkaina'a sáwí'a ónááovo súnnda-aimba simátíma'mae iyuwó.

¹⁵ maarán-kwáásí-'i'a ónáe se mirán-uwo. árair-aimbo

arupí umái simátímíndawaima éma Áánútuna mayáikwáásí éma ená mayáiyávái íma aigaeyávái íníyon-dawai éma mirámó émo e Áánútu aúranka'o ménda simáména séna kawé'á umái máyaane síníye. ¹⁶ úwoi-aimba Áánútun-arááimo ímo kwaráan-kwaasi kwésen-aimba ánaaemba umátimiyo. mirán-áimbó kwésen-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa íma kwéesa sáwísawaa úmae kwéiyowe. ¹⁷ sóyavitausambo énamo amápa-kuva'o intembá miwí tááigo kóyáwé imbá pósa sáwí'a ónááowe. miwívínkémbá kae-kwáásí túwí'a moóráwái áwí'a Áíméniyasi isaná moóráwái áwí'a Váírítasae ¹⁸ minkáé'nárai árair-aimba ivátuwesarai sésarai puwúndavinkenta á'a usásinkaunda póta naaemba ó'a íma usásinanaumne séyasa isésa évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa kaer-ímáyáa kwéowe. ¹⁹ ávombo asiramáimo aimaráantemba Áánútu ávonkaan-tantaa'a asiramái aimaréna minká'á aúvái agaimaréna séna Ísóigo kwená kwaási á'a tuwánariye séna moórá-aimba agaimaréna séna Ísóigona kwaási únemo sewái sáwí'ó kwéomba tínaaemba umáméero agaimaréna siráiyé.

²⁰ moórá-aimba simáménda isaao. anón-daumpa'a évaka-taave'a marésa évaka'a ságayan-ontandei úmakaan-taave'a marésa évaka'a taainéi úmakaan-taave'a marésa évaka'a karí'-máranéi úmakaan-taave'a marésa anón-kanaawe su'mai óntan-taavépinkemba nésa úwoi-kanaa taai-taavépinkémbá kwénaawe. ²¹ simátímakaunda-sawí-mayaigombo tínaaembo umámesamo kawé'ó umáimo máyáawai kawé-táávékáámbá umái mésa Áánútuntavesa imáyáa kwéesa Áánútumo kawé'-máiyái tímínintavesa to'mayaa umái máyáawe. ²² ívé-kwaasimo sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo ombá ánaaemba umáme arupí umái méniyonda-imayaa e Áánútun-aaiyavai áraire símae iyí-ímáyáa kwétime paru umái mé tirumpimbó kaweré su'mai imáyáamo ésamo Ísóigompa'o kwéaisaa-esamo súwa'naa ínkwáe sésamo on-tembá mirán-uwo. ²³ úwoi-aintavesamo sáwívar-aimbo kwéseмба mináínkákémbá áwáá'ó kwéseмба ísaraampo ánaaemba umámiyo. ²⁴ Ísóigona mayáikwáásí íma aaisambá sésa paru umátinkesa kanaán-umai agaráátinkesa áwáá'ó sembá tasí umátinkesa ²⁵ kwempa'á mésa miwímó kentááimo arááísén-kwaasiti imáyáa kawé'á umátinkesa mirámó íyanamo éna Áánútu imáyáa tímínasawa Áánútunopa'a tésawa árair-aintavesa áraire sénááo. íya sénááo. mindáyavesa Ísóigona mayáikwáásí amu'marésa ménaaowe. ²⁶ Sáátáánigo kesí imáyáa ígwáe séna miwí tátokaiye. árair-aintavesamo árairemo sésamo ésa kawer-ímáyáa ésa Sáátáánigomo tátotuwenamo máyáimpinkemba tuvíyuwesa Áánútunopa'a ténááowe.

naaén-kanaaona kwaasái.

3 Tímótiyo naaén-kanaamo tínanamo umbai-yántáá'ó paárinintavai imáyáa uwo. ² minkánaávímbá kwaási maará ónááomba kesáváiyé su'mai aamoí kwéesa óntantavesa aamoí kwéesa kesávésa kawé-

kwáásí úne kwésesa kentúma maé iyésa évakarawai simái sáwí'a umátinkesa tinóvowi táái kwéaraaisesa túwa'naa owáiyávésa íma súwi kwésesa Áánúntavesa íma imáyáa kwéesa ³ miwítí kwaási íma imáyáa tímésa tóí'o matuwé máyáamba íma paru ésá kampar-áimbá simátinkesa miwí túra'a íma kárákwiyesa ááite kwétiyesa kawe-tántáátávésa tíyántavesa kwéu-matinkesa ⁴ namuro-kwáásiyávésa miwítí kwaási kwéagaraatinkesa sáwí'a umátinkáaro kwésesa sáwí-amba ááema kwégwaresa miwí kentúma mósá marésa sáwí-yantaatavesa tirááyavesa kwéesa aamoí ésá Áánúntavesa íma aamoí ésá ⁵ kwaási túranka'a mono-kwáásí úne kampa'á kwésesa Áánútuna asir-ayámbá tínaaemba kwéumamevo mirámó kwéon-kwáa ánaaemba umátimiyó. ⁶ miwívínkémhá évakarawai ó'on-o'on-daumpa'a iyésa ímo kawer-ímáyáámó on-íníntávésa kampar-áimbá sewasá isésa miwí tááyavesa áraire kwésewe. minínímbá sáwí'a owaná anóni'a isasá mirá-sáwí-yántáá'á tirááyavesa kwéowana misáwí-yántáákó miníníntómbá tátokaiye. ⁷ miníníntómbá amáparawai táái isésa íma kanaán-umái taaímbai isésa árair-aimba tátokaawe. mindáyavesa mirán-kámpá'-mónó-kwáásí tááyavesa áraire kwésewe. ⁸ naaóv'á Mósésima máyonka'a kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Yánisi úwana moóráwai áwí'a Yámbárisiyemo Mósésin-aaimo arááírayantemba minkámpá'-mónó-kwáásí miráumai árair-aimba araaisésa imáyáa sáwí'a ésá tóikakemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésevo ⁹ sáwíyan-kanaawe su'mai mirá ónááowe. miwí kampar-áimbá kwésesa máyáamba tuwánésa sésa kampa'-mónó-kwáásímán-owe sésa miwí táái íma kwaránááowe. naaóv'á Yánisiye Yámbárisiyemo sirááiyen-kampar-aintavesa mirá siráawe.

árair-ainkomba táto'mai maiyó siráin-kwasai.

¹⁰ miwí mirá kwéovo emá íma mirá uráampo naaó'-nao-kwaasi simátimunda-aimba isé kemó máyaundawaina ááimba suwáné kemó kwénaaundawaina ááimba suwáné uréma po mináímbá kwégwaraane. Áánútuwe aráápamai maé'a paru umái mé'a imáyáa tímé'a umbai-yántáápímbó asiramáimo máyaunda-aimba ísaraane. ¹¹ Ántioku-naopare Áíkóniyaa-naopare Árisitaa-naopare máyaawandara'a umbai-yántáá'á simésa sí'o úni'a umásínkówa'a íma imáyáa é'a asir-amáimo máyaawanda suwánaraane. kempímbá anón-umbai-yantaa'a kwáyombanivo Ísóigo mimpínkémhá síkaiye. ¹² íma kené su'mai sáwí'a umásinkesa maarán-kwáásígwárá'á sáwí'a umátinkanaaowe. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwentáv'é'a imáyáa é'a mé'a mirá ónáé sewáí umbai-yántáá'í'a umátinkanaaowe. ¹³ sáwí-kwaasi kampar-áimbá kwésesa ó'owiti imáyáa koy-avisewáí sáwí'a úmae iyésa évakarawai kampa'á simátiyuwewasa miwí kampa'á mésimatiyuwanaaowe. ¹⁴ emá íma mirá indá simátímakaunda-aintavai áraire asiramái sé mináímbá asiramái tátoraao. mináráir-áimbá simátímakaundawaiya kawe'á umái suwánaraanda po mináímbá asiramái tátoraao. ¹⁵ emá

iyámpói máyóndara'a Áánútun-aai aúvái-kwan-daaivinken-aimba simátíma'mae iyúmba ísaraanda ívékwara'a kwéisaane. Áánútun-aai aúvái-kwan-daaivinken-aimba kwéawanaawai kawer-ímáyáá ésá Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésewana Áánútu sáwí-imayaavinkemba kwéiyatinkaiye. ¹⁶ Áánútu imáyáa tímúwasa Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba amápar-aimba agaimakáamba pósa mináúvái-kwándááivínkén-áíndéi Áánútuna aambá agaráátinke-sa sáwí'o uráantavesa asiramái sésa sáwí-imayaa arupí kwéumatinkesa kaweré su'mai umái ménaaon-amba kwéagaraatinkaawe. ¹⁷ Áánútuna mayái-kwáásímó Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimbo ísáimaimo kawé'ó íyanamo éna mináínkó kawe'-má'yáí-kwáásí-í'a umátinkainasa Áánútumo kawé'-má'yáímo tímíním-bayai asiramái kawe'á umái mayánááowe.

4 Tímótiyo Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti pukáan-kwaasiye túvamai úwoi máyáan-kwaasiye miwítí ááimba tísaa íníwai aúrankare asiramái simámé'a sé'a Ísu Káráísiti marapá'á kumínín-imayaa é'a kwená kwaásira'a kawáá ínín-imayaa é'a asiramái simámé'a sé'a ² amápa-kanaa Áánútun-aai asiramái simátime kawe-kánáámó índa simátime sáwí-kanaamo índa úwoi mindágwara'a simátime kwempakémhá kwési-matiminana mináínkó tirumbá kwantáinasa isáiyama miwítí imáyáa arupí umái asiramátinke simátíma'mae iyé íma ivátuwaa. ³ naaémba moórá-kanaa tínsa árair-aimba íma ísámae iyónááontavai ívé'a árair-aimba simátíma'mae iyuwó. naaémba moórá-kanaa tínsa sáwí-yantaatavesa tirááyavesa kwéesa aamoí ónááon-aimba simátimenaon-kwaasiyavesa tivakáá ésá miwí tááiye su'mai isésa ⁴ árair-aimba tínaaemba umámesa manír-áimbá isánááombanivo ⁵ emá asiramái ménana umbai-yántáá'ó enópa'o tínimba asiramái méma Áánú-tun-aai simátíma'mae iyé kwená mayái kwémae ánásaa.

⁶ Áánúntavesamo imáyáamo ésamo nombó atíyuwaantemba sáwíyanka'a kembá Póromba sínkamiyana kesí naaeó miráumai kumína'a puwó-naumne. ⁷ isaaisésamo kwégontemba kawe'á umái kwégwe'a ayááír'á komé'a Áánútuna árair-aimba tá-toke'a simátímakaunda ⁸ Ísóigo kesí meéyámbá tá-tokaimba póna arupí umáimo máyaunda-anonda simíníye. naaémba Ísóigo arupí umái-meyambo tímíníwai siména íma keyáá kembá siména marapá'ó kumíníntavesamo aamoimó ésamo amu'makáawaig-wara'a kwétimena simíníye.

⁹ Tímótiyo sáwíyanka'o kesópa'o tíníyonda-imayaa kwéé maiyó. ¹⁰ moóráwai áwí'a Tímasi marapá-tántáátávéna aamoí éna póna siyuwéna Tésárónaikaanaopa'a kówisana moóráwai áwí'a Kéréséni Kérésiyaa-marava'a kówisana moóráwai Táitási Táómésiyaa-marava'a kówisana ¹¹ Árukú kweyáá kesé máyáivo Máákaamba koái'mae kesópa'a tiyó. Mááka tasúwa'naa umai Áánútuna mayái tamayániye. ¹² moóráwaimba Tikikásaamba ai'maráúnana Évésasi-naopa'a kóuraiye. ¹³ ááéma Táróasi-naopa'a kesí kwáá'a tuwááwánana Kápása kárákwiraivo maimaé té-

ma aúváí-kwandaigwara'a aiva-tántáá'á sáwíyan-au-vaigwara'a maimaé tiyó.

¹⁴ moóráwai áwí'a Arekesánda kwená mayáí kópaa-ontandei évaka-tantaa'a kwéiwai anómba sáwí'a umásínkáimba póna Ísóigo anondá sáwí-meyamba amíníye. ¹⁵ Áánútun-aai simátimewanda kwemá simái arááísukaivo kwembá kárákwiyuwo.

¹⁶ aiva-táwaimo aaimó simásínkáamba mináímbó sénáe'o kwéunda amáparawai íma sááyavo tésa siráváyáawa'a Áánútuntave'a íma anondá sáwí'a umátinkao súné. ¹⁷ miwí íma siráváyáawana Ísóigo sirávayena asirayámbá símísa'a Áánútun-aai amáparaimba simátímakaunda íma Yútaa-kwaasira'a ivo ó'onkaa-kwaasira'a siráunda ísaraawe. áwáávitemo in-íyánkó óipinkembo mayauwénamo kawepá'ó móánkaintemba Ísóigo aavimbá kwé-

maisinkaampinkemba síkena ¹⁸ sáwí'o kwéu-masinkempinkembo éna sí'mai kwíyómpa'a kwemó kwégawaaipa'a kawé'á umái mósinkaniye. kwená sá-gayambo kwaíkwai'o ínimba árair-aimban-iyé.

¹⁹ Párisikaante Ákwíraante simátime se kawé'á umái máékaiyo siyó. Ónésívorasaante kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye simátime se kawé'á umái máéro siyó. ²⁰ Érásátasi Kórinti-naopa'a máísana Tóvimasa á'í'a kwéuwa'a Máíritasi-naopa'a auwé'a tiráumne. ²¹ áú'o sií-kánáá íma tiráina imáyáa é kesópa'a tiyó. Yúpúrasawe Púténésiye Áráínásawe Kírótiyawe amápa'a Áánútuna kwaásiye entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe.

²² Ísóigo keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póromo sún-da-aimba ánásaiye.

Táitási

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avamoraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Táitásina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkarrowana ména Táitási Kírítí-marava'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé.

1 Táitásiyo kemá Póro moórá-aimba sénaumpo isaaó. kemá Áánútuna mayái-kwáásí é'a Ísu Káráisitina aantá-kwaasi-i'a umásinkena si'mákaiwai úne. Áánútumo kwéitamaraín-kwaasi kwesé aráápa-mai maí'mai'a kwéesa árai'-monor-aimba ísámae kwéiyesa Áánútuna aampa'ó kwéiyontavena Ísu Káráisiti mináimbá simátimiyó séna si'mákaiye. ² naaóv'á'á Áánútu ímo kampa'ó kwéiwai árair-aine su'mai kwéiwai asiramái séna kwéitamaraunda-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwata árair-aimban-iyé kwéseta máyaumne. ³ Áánútumo imáyáamo urón-kanaa tíniye kwéuwana Ísu Káráisiti kwenáái simátimuwana Áánútu simásimena séna kesáái simátíma'mae iyuwó séna kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiya mináimbá siráiyé.

⁴ Táitásiyo maanáimbá maanáúvái'imbá agaimaráúmpo isaaó. Ísu Káráisitinka'o agevamáimo maúndantemba emá mirán-umai méma árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowe Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye úwoi áwa'naa esarai paru umánkaayantave'a námúnna kwésune.

Táitási Kírítí-marava'a koména mayái mairáin-kwasai.

⁵ eséma keiráímá Kírítí-marava'a komékai embá auw'éa kenkáisí mayái íma ánásarinka'a embá auw'éa tiráumne. mimbáyái kawe'á ínáyondayave'a embá auw'éa simáme'a sé'a amápa'-naopa'a Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi usásintinkava'a kwíníyone sé'a auw'éa tiráumne. ⁶ usásintinkaan-kwaasi maarán-kwáásímán-owe. miwí'imbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kímbora-inimba mapá kuráawai owasá miwítí iyámpói maarán-iyámpóin-owe. Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai ésa kawer-iyámpóimán-owe kwésen-iyampoi ésa tinóvowi táái ísáawain-owe. ⁷ Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyyowai Áánútuna mayáír'á kwégarakwiyyomba pósa maarán-kwáásímán-owe. miwí'imbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kesáái usáyaitainkwae íma kwésewai ésa íma ááéma áwá'á sewái ésa íma uwo'aó'-nómbá námae naaésa uwo'aó'á owái ésa íma aaisan-áimbá sewái ésa óntantavesa íma túran-anda owái ésa ⁸ namu-kwaasí naambá toómbá tímésa owái ésa amápa'a

kawe-tántáátávésa aamoí owái ésa kawer-ímáyáá owái ésa arupí umái máyáawai ésa Áánútun-arááimo kwégarawarawai ésa miwí túma kawe'á umái kwégarakwiyyowai ésa Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyyowai mirán-kwáásímán-owe. ⁹ Áánútuna árair-aimba simámakaunda-aimba asiramái táto'maesa iyóro. mirámó ésamo ésa árair-aimba kanaán-umai simátimesa asiramátinkanaaovo miwí táaiyavesa kampar-áimbán-iyé sewái tááigomba usáyaitanaaowe.

¹⁰ sáwíva-kwaasi kawer-áimbá íma kwégwaresa úwoi sáwívar-aimba símae kwénaesa miwí'ínkémá Yútaakwaasi sáwívarawai mirá ésa kampa'á simátiyuwesa ¹¹ óntamba mayánáe sésa kampar-áimbá simátimesa évakar-akumba sáwí'a kwéumatinkesa sáwí'a kwéovo mináimbá aambá áúntinkaa. ¹² Kírítí-kwaasivinkemba moóráwai kawer-áimbá kwéiwai séna Kírítí-kwaasi aasiyaasí kampar-áimbá kwésesa aváá-kwámbó ontembá sáwí'a umái kavónái'a umái mésa sáwíva-tombanaí'nai'a kwéowe siráiyé. ¹³ siráin-aimba árair-aimban-iyé. mindáyavai miwítí imáyáa asiramái arupí umátinkénasa Áánútun-aai kawe'á umái kwarésa ¹⁴ Yútaakwaasiti manír-áimbá íma ísésa árair-aimbo arááíraawai táái íma ísáyamba ivátúwáaro. mirá ónááontavai miwítí imáyáa arupí umátinkaa. ¹⁵ imáyáa kaweré su'mai owái amápa-tantaatavesa imáyáa ombá kawer-ímáyááwé su'mai kwéovo imáyáamo sáwí'o owái Áánútun-aai arááísén-kwaasi miwítí imáyáao sáwí'a isaná tirumpimbá kampar-áimbá kwáyáísasa pósa amápa-tantaatavesamo imáyáamo ombá íma moórá kawer-ímáyáá kwéowe. ¹⁶ miwí tóikakemba kampa'á sésa Áánútun-aai kwégarawarumne kwésevo sáwíre su'mai kwéesa kawer-áimbá araaisésa íma kanaán-umai kawe'á ombá miráumai máyáawaina ááimba Áánútumba tínaaemba kwéumasuwaawe.

áséi-kwasai arupí umái simátíma'mae iyuwó siráin-kwasai.

2 Táitásiyo áséi-kwasaigona ááimba árair-aimbo simámakaunda simátíma'mae iyuwó. ² anónu'maiyomba simátíme se íma uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwé'e arupí umái mé'a kentúra'a kárákwimai kawer-é'a Áánútumpa'a agevamái asiramái mé'a imáyáa tím'éa asiramái maíyana íma

tívón-káino simátimiyo. ³ áráankantomba simátime se Áánútuntave'a imáyáa kwéé'a mé'a íma kwantánaanta-aimba kwése'a íma uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwéé'a ívér-inintave'a kawer-ámbá agaráátínkáaro simátimiyo. ⁴ mirámó íyasamo ésa ívér-inimba minkáwér-ámpá'á kwégwesa tuwai'mááre iyámpóíye tirumbá timésa ⁵ túra'a kárákwimai kawer-ésa kaweré su'mai kwéesa tuwai'máákare iyámpóírare naankaré kawé'á umái kárákwiyesa tuwai'máá táái isánááowe. mirámó íyasamo ésa tuwánésa sésa Áánútun-aaí kawer-áimbán-íye sénááowe.

⁶ ívé-kwaasiyomba asiramái simátime se kentúra'a kárákwimai kawé'á oro siyó. ⁷ amápa-tantaa'a kawé'á inasá awánésa emó óndantemba miwí mirá íya simátima'maemo íyínda íma óikakene su'mai simátime arunkakénkwárá'á simátimiyo. ⁸ kawer-áíné su'mai simátímínasa kampar-áimbán-íye sésamo kampar-áimbó avakáá íyanamo éna íma kwáyainasa tigaeyávésa ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaowe.

⁹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyám-bakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawaiyavai maanáimbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi táái isé'a aamoí umásinkaigwae sé'a kawé'-má'yái kwémae'a miwiyávé'a íma anondá seró. ¹⁰ miwítí náaindaampinkemba íma umóyámbá é'a kaweré su'maimo íyamba tuwánanaaowe se mirán-áimbá simátimiyo. mirámó íyanamo éna Áánútun-aaí kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkain-aaigo anómba íniye.

¹¹ Áánútu úwoi súwa'naa éna Ísu Káráísitimba ai'marówana ó'on-o'on-kwaasi miwítí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáimba póna ¹² Áánútu úwoi súwa'naa éna kawer-ámpá'á kónaunda-anta agaráásínkaraiye. minánkómá maarán-ámbán-íye. Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai sáwí'o kwéomba sínnaemba umátimeta marapá-tántáátávéta sirááyaveta úndaya sínnaemba umámeta marapátáámó máyaundara'a kesúrata kárákwiyeta arupí umái méta Áánútuntaveta imáyáa éta méta ¹³ amu'maréta Áánútu asirayánkwáráwáyíé Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiye ságayankogwara'a paároyaaoiyantaveta timu'maréta méta paároyaaoiyan-kanaa sirunk-óyá kawetá íniye. ¹⁴ Ísu kentáásí sáwí-imayaaoimo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawé-kwáásí-í'a umásinkenaya kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiwaiya méta kawé'-má'yái mayánáe séta máyaundayavenaya mindáyavenawe séna Ísu Káráísiti pukáíye.

¹⁵ Táitásiyo mináimbá simátime Áánútuna asir-ayándéi miwítí imáyáa kawé'á umátínkénana aai íma kwéisaiyawai mináínkó tirumbá kwantáinasa aai isáaro. sénda-aimba íma isáavainivo asiramái simátimiyo.

Áánútuntavai imáyáa é'a arupí umái máéro simátimiyo siráin-kwasai.

3 Táitásiyo Ísoígona kwaásira'a kárákwiraandawai ómpo maarán-áimbá simátimiyo. marapá'-

máyáírá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba mé'a miwí táái isé'a kawé'-má'yáyávé'a to'mayaa umái amu'maré'a mé'a ² íma kampa'á simái sáwí'a umátinke'a íma aaisan-áimbá sé'a paru umái mé'a amáparawai kawer-áíné su'mai kwése'a máéro. ³ ááé-ma sáwí-imayaagwara-kwaasiya méta aai íma iséta sáwí-ampa'a kwégweta sáwí-yantaataveta sirááyaveta kwéeta máyaawanana misáwí-yántáákó tátorowata sáwí-imayaayaveta sirááyaveta kwéeta sáwí'a umái méta ó'owiti náaindaantaveta súran-anda kwéeta síyánta kwéumatinkaawanasa kentáá tiyámba kwéu-masinkowata méraumne. ⁴ ánivo Áánútu kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiya séna sirumbá umátinkaunda pó'a túwa'naa ónaunda agaráátinkanaumne sirónka'a Ísu Káráísitimba ai'marówana marapá'á kumúwana ⁵ Áánútu kawer-ámpátá mésínkaraiye. kesáámó kawé'ó ówándayavenaya ímanivo arumbá umásinkenaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. nombá pésinkowata aúnaí'a umái máyaawanana Áánútun-amanko aúnaíta umásinkontavena kawer-ámpátá mésínkaraiye. ⁶ Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiyavena Áánútu imáyáa éna kwenamankó kentáávimbá úwoi anómba kwéumasinkainta ⁷ póna úwoi súwa'naa umásinkenaya séna arupí-kwaasiman-owe. árai'a aúnaí'a umái máí'mai'a ónááoni'a umátinkanaumne kwésisata amu'maréta máyaumne. ⁸ mináimbá árair-aimban-íye. miráumai kárákwiraan-kwaasi táái isésa kawé'-má'yái maésa máéro.

Táitásiyo mináimbá asiramái simátiminyonda siráái-ma kwétaiye. mirámó inasamó ésa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái asirayán-imáyáa ésa kawé'-má'yái mayánááowe. mináimbá kawer-áínkó póna kwaási túwa'naa íniye. ⁹ ánivo úwoi-aintavesa sáwívar-aimba kwésesa tíkwá'náwe tinááúwísáíye túwíkwara'a kwétesa aaisan-áimbó kwésesa Mósesimo sirón-amaantavesa aaisan-áimbá kwésemba mirán-áimbá úwoi-ainkoma póna íma túwa'naa ínivo ánaaemba umátimiyo. ¹⁰ évakarawaimo sáwí-aimbo simáímo taaínkaar-umátínkáawaimba kaumbo-káé-tawai asiramái simátímínasamo ímo isáiyamo e ánaaemba umátimiyo. ¹¹ mirán-kwáásí kaé'mai máyáawai ésa sáwí'o ombá keyáárika'a kwétuwanaawata kesáágwárá'á kwétuwanaumne.

¹² moóráwai áwí'a Átémásaana'i. moóráwai Tikikásaana'iyó. moóráwaimba ai'maráanana enópa'a kwíndara'a imáyáa é Níkópórisi-naopa'a kesópa'a tiyó. áú'o sií-kánáá Níkópórisi-naopa'a máyaana kesópa'a tiyó. ¹³ moóráwai áwí'a Sínása aaimó isái-kwáásígóe moóráwai Ápórosiye emá túwa'naa inasarái Áánútuna mayái maimaésarai naaóyááoíye. ¹⁴ Áánútuna kwaási súnda-aimba simátímínasa kawer-ímáyáa ésa mayái kwémaesa umbai-yántáá'ó kwáyainda-kwaasi túwa'naa esa pósa íma úwoi-mayai maésa ménaaowe.

¹⁵ amápa'o kesémo máyáawai entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe. kentáásí kwaási Áánútuwe aráá-pamai máyáawaima esé máyáawai kawé'á umái máéro simátimiyo.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a
námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Vírímóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Vírímónina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. ááéma Vírímóni kesí mayái mayáinkwáe séna Ónísímasimba meéyámba'mai máánkarowana mayááena mimbáyáígón-áároi inkaisé-na ó'-mapa'a koména Ísun-ai isáapa'a téna Póro ándáva'o máyopa'a kwéawa'naa-uwana Póro Vírímóni Ónísímasimba tayauwé'mai airáinkwáe sé'a maanáúvámá agaimái amúne séna agaimái tuwówana Vírímóninopa'a kuráiyé.

¹ Vírímóniyo kemá Póro maanáúvámá kwéa-gayaumne. kesí kwaási po kesé tágárotare mayái kwémayaandawai isaaó. Ísóigona kwaási ená naaúmpa'a torupamáí kwémaewai isáaro. Ápíyaaó kentáá símánaakogwara'a isaaó. Ákípaasiyo keséya tágárotare asiramái mayái kwémayaandawai egwárá'a isaaó. Ísu Káráísitin-ai simátimewandarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáúvái agaimái amúne. kenkáí síváko Tímóti kesé máyáiyé. ³ kentáásivo Áánútuwe kentáási Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi kwé-tuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴ Vírímóniyo kentáási Ísóigo Ísuwe aráápamai mé Áánútuna kwaásivimba arumbá kwétime máyaanda-aimba isé'a pó'a Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa kwé'e'a súwi kwésune. ⁶ enté kentési mayáígó moórái'a kwéisata méta Ísóigowe tarúmaiya máyaundayavenaya kwemá kawetá kwéumasinkaisa awánaniyodayave'a námúnaavinkemba Áánútumba kwéaisaa-une. ⁷ Vírímóniyo kesíváko po Ísóigona kwaásivimba arumbá kwétime túwa'naa ónasa aúnái'a umái máyáan-aimba isé'a aamoí kwéumankaunana sirunkó kawé'a kwéisa'a áwa'naa umai námúnaa kwésune.

⁸ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaimba pó'a íma inkaisé'a emá moórái'a uwo sé'a kwésundanivo mirán-áimbá íma sénaumpo ⁹ aánoumai kwempakémbá áisaa e'a sé'a sendantembá mirá íníyone sénaumne. emá arumbá kwésiména'a kemá sirumbá kwéamunda pó'a aánoumai kwempakémbá simáméndai'a mirá íníyone kwésune. kemá Póro Ísu Káráísiti kwená mayái símakaimba kwémae'a anónu'mai káúnasa ándáva'a sínkaraawa'a mé'a ¹⁰ moórawai áwí'a Ónísímasintave'a kwésune. ándáva'a mé'a Ísóigon-ai simámunana iséna Ísóigompa'a tisa'a sé'a kesí iyámpóiraamba óne sé'a pó'a kwentávé'a kwésune. ¹¹ ááéma ená mayái íma kawé'a umái mayómba mayáígón-áároi inkaiséna kóuraimbanivo ívé'a kesí mayái kawé'a umái kwémaena ená mayái kawé'a umái mayáníye. ¹² ívé'a ai'maráanana enópa'a kwínama kesááninkaani'a umái airáníyono. ¹³ Ónísímasimba tátokaanana súwa'naa ínkwáe sé'a únda isa'a úwoi mirán-imáyáá úne. Ísu Káráísitin-ai simátimewandarakemba ándáva'a

mósínkaawa'a máyaunda enanondá Ónísímasi súwa'naa íniye óndanivo ¹⁴ némpe'a mémpo íma owé síníyodayave'a pó'a íma úwoi tátoranaunda póna kesé ména súwa'naa íniye. íma súwa'naa ónái sindá súwa'naa ónavainivo ená imáyáavinkemba súwa'naa íniyone.

¹⁵ Ónísímasi mayáígón-áároi inkaiséna embá auwéna sáwíyanka'a ó'om-bapa'a tamáyáimbanivo enópa'a kwéna aasiyaasi koméniye-imayaa kwéune. ¹⁶ Ísóigona kwaásigomo óndantemba kwemá mirá kwéena enávakaamba póna íma ená mayái kwémayaiwaiye su'mainivo enávákoraamba éna enópa'a kwíniye. kemá kwembá sirumbá kwéamundantemba egwárá'a arumbá kwembá améma kesívá'an-iyé síníyone.

¹⁷ Ísóigona mayáígó enté kentési mayáígó moórái'a kwéimba po kentávái kesí naaúmpa'a iyuwó kwésendantemba Ónísímasintavai mirá síníyone. ¹⁸ embó sáwí'o umánkenamo moórá-yantaa'o mairénamo ímo ámakainamo e íma kwenópa'a te kesópa'a tina'a kemá meéyán-ónaumne. ¹⁹ kemá Póro kesiyáándeí kwéagaye'a mimbéyámbá aménaumne kwésune. Ísu Káráísitin-ai simámewana áraire siráanda maí'mai'a íníyonda-meyamba kempá'a kwáyáimba pó íma kanaán-umai meéyán-íníyonda-aimban-iyé.

²⁰ kesívákoo Ísóigona kwaási ómpo áisaa úndantemba mirá ina'a Ísóigo aúranka'a aúnái'a umái máéno.

²¹ maanáúvái agayáúnda imáyáa é'a sé'a kesáái isé áisaa úndantemba mirá íníyone. emó íníyondawai kemó áisaa úndawaimba usáyaaitaniyone. ²² enópa'a ke kónaundayavai kesí maru'a usúkasinkaaó. ándavakemba ayúsinkaiya'a ená naaúmpa'a kónaundayavai Áánútumpa'a námúnaa simásinke moórá-maru'a usúkasinkaaó.

²³ moórawai áwí'a Épávarasi kwemá Ísu Káráísitin-ai simátimunkakemba ándáva'a ánkaraawana kesé ména keinárawatavéna séna kawé'a umái máéro kwésiye.

²⁴ kesé mayái kwémayaawai túwí'a moórawai Mááka moórawai Árisítakasi moórawai Tímasi moórawai Árukú miwí sésa kawé'a umái máéro kwésewe.

²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwé-tuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

Póro mináimbá simái ánásaumne.

Ípíru

Ísu kwíyómpa'a irówana moórawai áwí'a íma agaimakáiwai moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyai'yo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi moóra-kwi'a Ípíru-kwaasi Ísun-
 aai isésa kwená aampa'ó kwéguntavai tuwírái sésa sáwí'a umátínkówasa minámbá ivátuwesa ááéraam-bonor-
 amba ókwara'a kwáráavo séna maarán-áimbá agaimái mátímakaiye.
 Ísu Áánútu ááninkoma Mósesimba usáyaaitaraiye. Ísu aiva'-mónó-káwáánákómá mono'-má'yái-kwáásí
 usáyaaitaraiye. póí tuvú'mái Áánútumba ámakamba aiva'-mónór-ámbá isaná Ísu marapá'á kumbéna kentáásí
 sáwí-imayaa maisiyuwánintavai puwéna kwenáuma Áánútumba ámakaimba póna kentáásí monor-ámbá
 kwikáimba pó'a Ísumba íma auwé'a asiramái máéro séna agaimái mátímakaiye.

Áánútu ááninko áwíkoma kwíyómpaken- kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

1 naaóv'á moóra-mora-tawai Áánútu kwenáái
 simátímakowaiyavena súwasa miwí Áánútu siráin-
 aimba mirám-biran-aimba kentáá síkwá'náyomba
 simátíma'mae tiráimba isaná ² ívé'a naaén-kanaavimba
 Áánútu ááninko Áánútun-aai simásímakaintaawe.
 naaóv'á kwíyómba maramá íma kwáyonka'a Áánútu
 súwana ááninko kwíyómba maramá tarórumakena
 naaémba amápa-tantaaka'a kárákwiyiniye. ³ Áánútuna
 ságayanko ááninkompinkemba sáma kaisaná Áánútu-
 mo má'yáintemba miráumai ména miráumaimo
 má'yáiwai kentáá kwéagaraasinkaisana kwená asir-
 ayán-áínkóntávéna kwíyómba maramá kwaikwai'a
 kwéiye. kwemá pukáintavena kentáásí sáwí-imayaa
 maisiyuwéna pukáimpinkemba usásinena kwíyómpa'a
 iyéna Áánútu asirayámbó usáyaaitaraiwai ayáánúra-
 pa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména ⁴ póna kwenáwí'a
 Áánútu ááninko áwíko póna Áánútuna kwíyómpaken-
 kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

⁵ Áánútu kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena
 íma siráivo ááninkontavena séna
 emá kesáánimba óna'a
 kesí mayáír'á ánkaraumne
 Áánútu séna moóra-ainkwara'a séna
 kemá avowámá úmae iyónana kwemá
 kesááninko mirá úmae iyíníye
 séna kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo
 ááninkontavena séna ⁶ Áánútu kwenááninko
 usáyaaitaraiwaimba ai'marówana kunkáinka'a séna
 Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
 kwená imáyáa mósá maránááowe
 kwenááninkontavena siráimbanivo ⁷ kwená kwíyóm-
 paken-kwayo'narawatavena súwana Áánútun-aai
 aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna
 kemá súnasa kesí kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
 úndáraamba to'maésa kwénaaowe. kemá súnasa kesí
 kwayó'narawa'a tawáombo intenkáám-báyái kwé-
 mayaaawe

siráivo ⁸ Áánútu kwenááninkontavena séna
 Áánútuwo kwaásira'o kárákwimaemo iyínda íma
 ánásaniye. kárákwiyonda arupí umái kwégarakwiyone.
⁹ kawe-tántáátávái aamoí é sáwí-yantaatavai áyámba
 kwéone. mindáyavena Áánútu ená Ísóigo embá usási-
 nankaraisa amáparawai usáyaaitaraanana enarumbá
 kawe'á umánkaraiye
 séna ¹⁰ ááninkontavena moóra-aimba séna
 Ísóigoo ááinka'a maramá taróre enayáándeí kwíyóm-
 ba taróruraanda ¹¹ mintántáá'á ánásaina emá
 maí'mai'a ínáyone. unáánkwátóimo atúmó kénamo
 ánásaintemba kwíyómba maramá miráumai
 ánásaniye. ¹² kwátóimo tavúmáráantemba kwíyómba
 maramá mirá ínáyone. unáánkwátóimo aúnámo on-
 tembá kwíyómba maramá mirá éma ívé'o má'yáanten-
 umai maí'mai'a éma íma puwíníyone
 siráiyé. ¹³ Áánútu maanámbá íma kwíyómpaken-
 kwayo'narawatavena siráivo ááninkontavena séna
 kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména'a
 ená namuro-kwáásí tínkamona emá usáyaaitaniyone
 siráiyé.

¹⁴ mináimbá siráivo Áánútuna kwíyómpaken-
 kwayo'narawa'a nórandarawara'o. miwí íma túma
 kwáyáiwai timané su'mai kwáyáiwai ésa Áánútumo
 sintembá mirá kwéowana Áánútu simátimena séna
 kawer-ámpá'á métinkaunda-kwaasi kuntúwa'naa oro
 séna kwéti'maraiye. mindáyavena Áánútu ááninko
 áwíko kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba
 usáyaaitaraiye.

Ísuma sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kawer-ám- pá'á mésínkáiwaina kwaasái.

2 Áánútu ááninko kwíyómpaken-kwayo'narawa'a
 usáyaaitaraintaveta árain-aimbo ísaraunda-aimba
 asiramái tátoreta mináimbá ivátuwaunavaiyaanivo
 imáyáaya úmae iyónaumne. ² Áánútuna áamámba
 kwíyómpaken-kwayo'narawa'a siráan-amaamba árain-
 aimba póna káraraawaiye ímo ísaraawaiye sáwí-
 meyamba arupí umái tímakaiye. ³ áno Áánútu séna
 sáwí-imayaavinkemba kawer-ámpá'á métinkanee séna

anóm-bayaiyavena ááninko kentáásí Ísóigomba ai'marówana marapá'a kunkáiyé. minánón-áimbó ísá-maimo ivátuwetaamo éta árai'a sáwí-meyamba kentáásópa'a tínimba íma aseránaundayaawe. aiva'á Ísóigo minánón-áimbá simátimuwasa ísaraan-kwaasi simásímúwana ⁴ mináimbá árair-aimba-iyé sénaundayavenaya póna Áánútu asirayámbá tímúwasa ó'on-ó'om-bayai ímo awánaraunda-mayai sáá'a kwégom-bayai máyówana Áánútu kwená imáyáavinkemba kwenamankó túwa'naa úwasa mirám-báyái mairáawe.

⁵ ménaaon-kwaasiyave'a kwésune. íma kwíyómpaken-kwayo'narawa'an-ivo kwenááninkomba usásinankaraimba póna kwemá kwaásira'a kwégarakwiyiye. ⁶ mináintávéná moórawai Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo kwaási úwoisan-tantaa'a owá nóra se miwíyáví imáyáa éwa kwaási sáwíyan-tantaa'an-ovo nóra se miwírá'á kwégarakwiyono. ⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a kwaási mótinkaanaasa sáwíyanka'a mivá'á máyáambanivo ívé'a anómba umátinkaanaana túwíko anómba ísá ⁸ usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe agaimaréna séna Áánútuwo usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe siráimba íma moóráyantaa'a aváántuwesa amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyonta ívéta íya kwétuwanaumne. ⁹ ánivo Ísuna ááinta awánaraumne. Áánútu sáwíyanka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a Ísumba móankarena ai'marówana marapá'a kumbéna amáparawaiyavena imáyáa úwasa áí'a úni'a umánkówana puwúwana mindáyavena Áánútu anón-kwi'a tamánkena áwí'a anómba umánkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa ónáe séna Ísumba ai'marówana marapá'a kumbéna amáparawaiyavena imáyáa éna pukáiyé.

¹⁰ Ísumba áí'a úni'a umánkóntave'a imáyáa é'a sé'a Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna amápa-tantaa'a tarórena séna ságayan-ayampa'a sáwíwarawai maígwáe séna sáwí-imayaavinkemba iyátinkena sá-gayan-ayampa'a métinkaniwaiyavena Áánútu kanaán-iyé súwasa Ísumba áí'a úni'a umánkómbe mindáyavena kasenkuí'a uráiyé. Áánútu mirámó uráimba kawé'a uráiyé kwésune.

¹¹ Ísu kwaásiya Áánútundi-i'a kwéumasinkaiwaiyaawe Áánútundi-i'a kwéumasinkaiwaiye Áánútu mimbórá tivowámá intávéna Ísu séna kesúna-va'maa'an-owe siráin-aimba íma sáwí-imayaa éna kawer-ímáyáa kwéiyé. ¹² mindáyavena moórawai Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo enáái kesúna-va'maa'a simátime'a torupamáí ménka'a monor-ímó sendavímbá enáwí'a mósá maránaumne

séna ¹³ moóráva'a agaimaréna séna

kegwárá'á Áánútumpa'a agevamái máyaumne séna moóráva'a agaimaréna séna

Áánútumo símakain-iyampoi kesé máyáawe agaimaréna siráiyé.

¹⁴ Áánútumo símakain-iyampoiyavenamo siráimba marará-kwáásímó onten-áuwawaagwara'a Ísu ména

séna Sáátáánigo kwaásimo puwónáon-asirayambo tokáimba ánásasuwanaumne. ¹⁵ aasiyaasi puwónaumne-imayaamo kwéesamo táátavesamo kwéowanamo tátokain-imayaa iyátinkanaumne séna puwéna usásinena Sáátáánigomba usáyaaitariye. ¹⁶ árai'a íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavainivo Áávaramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siráintemba kesáámó mirámó kwéundawaiyavena súwa'naa índayavenaya miráumai pukáiyé. ¹⁷ kentáásí aiva'-mónókáwáánákó éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aái simái kawé'a éna aruntá umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya mirá íníntavena marapá'a kuména kwaási áuwawaagwara'a ména kwenáúnava'maate kesáámó úndantenta miráumai ména súwa'naa ínín-amba mimbórá-ámbá kwáyáintavena mirá uráiyé. ¹⁸ ááémo marapá'ó máyonka'a sáwí-aimbo sínda ísare'a áí'a índai'a umánkanae sésa áísaá úmaesa kwéiyesa áí'a úni'a umánkaraamba íma sáwí-ampa'a kuráimba pósa kentááyávésa sáwí-aimbo síyamba isánáe sésamo ombá kanaán-umai kwé-súwa'naa-intaniye.

Ísu áwíkoma Mósesi áwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

3 kesí kwaásiyono. súnda-aintave'a Ísumpa'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu keinárawa'a kwendéí'í'a umátínkarain-kwaasiyavena séna kwíyómpa'a kesé ménaaowe súmba ísaraavo Ísuntave'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu kwembá ai'marówana marapá'a kumbéna árair-aintavetaamo árairemo súnda-ainkata kárákwiraiwai éna aiva'-mónókáwáánákó isa'á kwentávé'a imáyáa úmae'a iyóro. aiva'-mónókáwáánákóná mayái ² mimbáyái mayáíndayavena Áánútu Ísumba usásinankowana íma ivátuwena mimbáyái kawé'a umái kwémayaiye. naaóvá'ó Mósesimo Áánútuna kwaásivimbo mayáímó ímo tuwénamo kawé'ó umáímó mairáintemba Ísu mirá uráiyé. ³ naambá kawé'-nám-bán-iyé siráavo mindámbó uráin-kwaasigo áwí'ó mósá kwémaraantemba Mósesi kawé'-má'yái-kwáásímán-ivo Ísu áwí'a mósá maráúndaya kwéusayaitaiye. ⁴ amápa'-nambo kwaásimo kwéomba mindágwara kwaásigwara amápa-tantaakwara'a Áánútu úmakaiye. ⁵ Mósesi Áánútuna mayái-kwáásígó éna Áánútuna kwaásivimba mimbáyái íma tuwéna kawé'a umái kwémaena Áánútumo sínda-yantaa'o paárinimba simátimakaiye. ⁶ Mósesi mirá uráimbanivo Ísu Káráísiti íma mayáí-kwáásígómán-ivo Áánútu ááninko úramba póna Áánútuna kwaásira'a kárákwiyimba íma ivátuwaimba kawé'a umái kwémayaiye. Áánútun-aaiyavetaamo áraire sétaamo aamoimó étaamo asiramáímó amumarétaamo métaamo éta Áánútuna kwaási-ita ónaumne.

Áánútuna kwaási kwenópa'a koagándaan-kwasai.

⁷ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-amanko kentáá síkwá'náyontavena siráin-aimba imáyáa oró. maará séna

ív'e Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.
⁸ naaóv'á'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. kavóná-marava'a mésa kentíkwá'náma mirá kwéesa Áánútumba kwembásínkáánkái ésa sáwí-mayai maésa kwenáái arááiraawe. ⁹ ayáátááka'a 40 ima kentíkwá'náma túwa'naa uráunda-mayai awánaraambanivo kesáái araaisésa kembásínkáánkái ésa sáwí'a umásínkáantave'a ¹⁰ áwáá'a tiyé'a sé'a miwítí imáyáa sáwí'a úmae iyésa agaráátinkaunda-amba íma kwaráawe sé'a ¹¹ áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráumne Áánútun-amanko siráiyé. ¹² kesí kwaásiyono. Áánútun-amanko mináimbá siráintavai kárákwimai kawe'á oró. keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa kwéesa Áánútun-aaiyavesa íma áraire sésa Áánútu asirayánkwáráwáimbá tínaaemba umámévinivo kárákwimai kawe'á oró. ¹³ keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa iyana minímáyáá'ó kampa'á simátiyuwainasa Áánútuntavesa íma imáyáa ésa tirunté máráavainivo moórá-morawai kentí imáyáa asiramátínkáaro. kentí kanaamó kwáyáinka'a mirán-oro. ¹⁴ aiva'á Áánútumpata imáyáaya ówándara'a kentáásí imáyáao asirayámbá póta miráumaimo maí'mai'ó étaamo éta Ísu Káráísitiye tarúmai méta marapá'á máyaunda-kanaaya ánásaindara'a asiramái ménaundayaaniye.

¹⁵ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

ív'e Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. naaóv'á'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémó makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. agaimaréna siráiyé. ¹⁶ sún-da-kwaasi nááwiya Áánútun-aai kwéisesawa arááiraana'iyo. kentáá síkwá'náma Ísípi-maravakemba Mósesi ayútiyuwena tí'maena tiráiwai miwí Áánútun-aai kwéisesa arááiraawe. ¹⁷ nááwiya ayáátááka'a 40 ira'a Áánútu áwáá'a tíkaiyo. kavóná-marava'o mésamo sáwí'ó kwéesamo pukáawai miwíyávéna áwáá'a tíkaiye. ¹⁸ nááwiyaenawa asiramái séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráiyé. kwenááimo ímo ísámaimo kawe'ó uráawaiyavena siráiyé. ¹⁹ kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á íma agevamái máyomba pósa íma kanaán-umai kwenópa'a kwésa kwesé koagándaraan-ainta ísaraumne.

4 kentááyávéna Áánútu séna kesópa'a taagándanaaowe simái tarúmakain-aimba kwáyáimba pó'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwenópa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawe'á oró. ² Áánútuna kawer-áimbó ísaraundantemba ááéma kentáá síkwá'náma ísaraambanivo úwoi tááre su'mai ísésa íma áraire sésa tirumpimbá tátorowana póna mináínkó íma túwa'naa uráiyé. mindáyave'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a Áánútunopa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawe'á oró. ³ naaóv'á'á Áánútu kwíyóne marawé tarórumai ánásena agándarain-kanaa kwáyáimbanivo kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á agevamái méraawaiyavena séna

áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráimbanivo kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundawaiya kwenópa'a kwéta kwesé koagándanaundayaaniye. ⁴ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba kwesé koagándanaundayavenaya agaimaréna séna

Áánútu ava'moraé-kanaa mayái maimái ánásasuwenawa avakaeté-kanaa agándaraiye agaimaréna siráimba póna agándai-kanaa kwáyáimbanivo ⁵ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráimba póna ⁶ agándai-kanaa to'mayaa úmakaimba pósa évaka-kwaasi kwenópa'a kwésa kwesé koagándanaaowe. aiva'á Áánútun-aai ísaraawai íma áraire siráimba pósa kwenópa'a íma kwésa kwesé agándaraawe. ⁷ sáwívar-ima maisuwéna Áánútu moórá-kanaama maréna séna minkánáá tíniye séna Tévítimba simámuwana Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

ív'e Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.

tirumbó makáanteni'a íma é'a kwenáái ísáaro agaimaréna siráin-aimba kaeká'á mináimbá agaimái simátimumpo ísáaro.

⁸ naaóv'á'á moóráwai áwí'a Yósuwa tí'maena kawer-áyámp'á mátkomba mináyámp'á'ó Áánútumpa'ó agándai-ayampa'ó kwáyonkakai naaémbe Áánútu íma moórá-kanaama maréna séna agándanaaon-kanaa tíniye íma siráisino. ⁹ Áánútu kwená mayái ánásasuwenawa agándai-kanaa makáimba pósa kwená kwaási agándaan-kanaa kwáyáiyé. ¹⁰ Áánútumo kwená mayáimó ánásasuwenamo agándaraintemba Áánútunopa'a kwésa kwesé agándanaawaima miwígwará'á mayái ánásasuwesa agándanaaowe. ¹¹ mindáyaveta Áánútunopa'a kwéta kwesé agándanaundayaveta siyáántamba kwimáíya mayáiyá kwémayaundaya miráyá onó. kentáá síkwá'náma uráantemba mirásáwí'á únavaiaianivo kwenáái ísámai kawe'á éta kárákwimai kawer-íyataao.

¹² Áánútu máyáiwai isaná kwenááigo mayái kwémayaiye. évarevar-ayampa'a áwáima táí'matan-tusuwaaineimo póimo kárámaimo túwínkaa'ó ontembá Áánútun-aaiigo kentáásirumpinken-imayaa sáwí-imayaaawe kawer-ímáyááwé taaímbaraisata kwéawanaumne. sirááimo tain-tántááré kwésunanaya Áánútun-aaiigo taaímbaraisata sáwí-yantaare kawetántááré kwéawanaumne. ¹³ kwíyómpare maraparé amápa-tantaa'a Áánútu aúrank'a'a íma kwéauyoraivo kwíyómpare maraparé amápa-tantaa'a avora'á kwáyáísana kwéawanaiye. kwemá mirá iwái póna kesáá máyaundawaina ááinta sísaá ínata simámenundayaaniye. Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba sún-da-aimba mirán-áimbá kwáyáintaveta kentáá síkwá'námo uráantemba mirásáwí'á únavaiaianivo kwenáái ísámai kawe'á éta kárákwimai kawer-íyataao.

Ísuma aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

¹⁴ Ísu Áánútu ááninko kentáásí anóndako éna aiva'-mónó-káwáánákó póna kwíyómpa'a Áánútuwe uména kentáá súwa'naa enaya kwéaisaa-imba póta kwenááiyaveta áraire siráundayaveta ívéta mináímbá asiramáiya tátoraano. ¹⁵ kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó marapá'á máyonka'a amápa-tantaatavesa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áísaa úmaesa kwéiyumbanivo íma sáwí'a uráimba póna kentááyávésamo sáwí-aimbo síyambo isánáe sésamo ombá kentáávímbá íma asirayámbá kwáyáísana kwemá suwánénaya aruntá kwéumasinkaiye. ¹⁶ mindáyavena kentáávímbá umbai-yántáá'á kwáyaindara'a íma sáátaveta kwéonanaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-iwainopa'a konanaya aruntá umásinkenaya úwoiya súwa'naa íníye.

5 aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayánáaontavesa Yútaa-kwaasivinkemba moórá-morawai usásintinkaawasa kwévukowasa ó'omba usásintinkaawasa kwaásiyavesa ísámai Áánútumpa'a áísaa esa kwaásimo sáwí'o kwéontavesa póimo tuvú'mái Áánútumba kwéamesa évaka-tantaakwara'a kwéamewe. ² miwí kwaásima pósa íma asirayánkwáráwái ésa mindáyavesa ímo kawe'ó umáímo isésamo sáwí'o on-kwáásiyávésa kanaán-umai kawe'á umái tirumbá umátinkesa ³ íma kawe'á umái asiramái mésa sáwí'a kwéontavesa amápa-kwaasiti sáwí-mayaiyavesawe su'mai ímanivo miwítí sáwí-mayaiyavesagwara'a imáyáa ésa póíma tuvú'mái Áánútumpa'a kwéamewe. ⁴ évakarawai íma imáyáa ésa sésa anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe-imayaa ésa mirám-báyái kwémayaavo naaóv'ó Áánútumo moóráwai áwí'o Érónimba usásinankowana mirám-báyáímó mairáintemba Áánútu usásintinkarawaiye su'mai mimbáyái kwémayaawe.

⁵ miráumai Ísu Káráísiti íma imáyáa éna séna anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe íma siráivo Áánútu usásinankena aiva'-mónó-káwáánákóná mayái aména séna

emá kesáánimba óna'a

kesí mayáír'á ánkaraumne

séna ⁶ moórá-ainkwara'a súwana agaimaréna séna

moóráwaimo áwí'o Méókíséteki anóm-bono-

kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráísitintavena siráiyé.

⁷ Ísu Káráísiti marapá'á máyonka'a eésé'á éna ivi'á téna námúnaa séna puwíníntavena Áánútumpa'a áísaa ena puwíndamo kanaamó umáímo áwa'naa íníwaintavena súwa'naa uwo séna Áánútuna imáyáa kwakáimba póna áwa'naa uráiyé. ⁸ Ísu árai'a Áánútu ááninko úwana umbai-yántáá'ó kwempímbó túmba íma mindáyavena imáyáa éna Áánútuna imáyáa kwaréna ⁹ kasenkuí'a éna kwenááiya taagwiyavúndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaisata aúnaí'a umáíya maí'maita kwéune. Ísu mintántáákóná ááimba póna ¹⁰ Méókísétekimo mono-káwáánákó

uráintemba aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayáníntavena Áánútu Ísumba usásinankaraiye.

Ísuna aampa'á kwaré'mai ivá'á túwáavo siráin-kwasai.

¹¹ simátimunda-aimpimba sáwívar-aimba kwáyáimbanivo íma ísámai kawe'á kwéontavena agaráátinkanaunda-mayaigo umbai kwétaiye. ¹² ááéma Ísu Káráísitin-aai isé'a ayáátáá-kanaa maisukáavo nóra séra íma simátíma'mae kwéiyó. Áánútun-aaivinkemba avorar-áimbá íma ísámai kawe'á é'a moóráwai ókwara'a simásiminkwae sembánivo umarambó náambo nésamo asirayán-tómbó ímo kwénaantenkaani'a é'a pó'a Áánútun-aai íma kanaán-umai simátímakaawe. ¹³ umarambó náambo nésamo ímo kawe'ó umáímo aaimó isáantemba miraráán-umai kawe'ó umáímo maíyé sáwí'o umáímo maíyé miwáná ááimba íma ísámai kawe'á kwéowe. ¹⁴ tinón-ésamo asirayán-tómbó naantembá kawer-ímáyáa úmae iyówai amápar-imayaa taaímbai kwéisaawe.

6 mindáyaveta Ísu Káráísitin-aai paákákén-áiné su'mai íma iséta asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-ainkwara'a iséta sáákaevayan-kwaasiraanta iyataao.

Ísu Káráísitin-aai paákákén-áimbá á'a simátímakaunda pó'a íma moórágwara'a simátíma'mae iyónaumne. simátímakaunda-aimba maarán-áimbán-iyé. úwoi-mayaiyave'a tínaaemba umáme'a Áánútun-aaiyave'a áraire kwése'a kwenká'á agevamái máyáawe. ² nombó kwévetinkaan-aimba simátíma'e Áánútuna mayái mayáinkwáe sésa usásintinkesa tine'á tiyáámba kwétataraan-aimba simátíma'e kwaásimo pukémpinkemba usásinanaaon-aimba simátíma'e Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ena timínana mimbéyámbá kwaíkwai'a ínín-aimba simátímakaunda mináímbó á'o simátímakaunda-aimba ísaraavo asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-aimba ísáaro. ³ Áánútumo súwa'naa ínataamo éta iséta sáákaevayan-kwaasiraanta ónaumne.

⁴ Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai ó'omba kotavisíyasa koyauwerésa kawer-ámp'á ténááombanivo íma ténááowe. miwí Áánútu sáma kamátínkarainayamap'a máyówana túwa'naa ena kwenamankó miwísé máyowasa ⁵ miráumai mésa sésa Áánútun-aai kawer-áimbán-iyé sésa Áánútuna asirayámbá évaka'a awánaraawe. naaémba Áánútuna asirayámbá amápa'a paárinasa minásiráyámbá évaka'a awánamai ⁶ ivátuwesa íma ó'omba koyauwerésa Áánútumpa'a ténááowe. mirámó kwéon-kwaasi maará kwéowe. Áánútu ááninkombo taaira'ó tuvúwúwanamo pukáintemba miwí mirá kwéowasa tuwánésa Ísumba simái sáwí'a umánkááwasa mirámó ontávésa íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe.

⁷ mirámó kwéon-kwaasi maararáán-kwáásímán-owe. moórá-mora-tawai aa'á tisaná maramá kawe'á isaná toómbá anómba isasá kwaási kwénaawana Áánútu mirám-báramá kawe'á kwéumatinkaiye. ⁸ ánivo moórá-ayampa'-marama karaan-tantáaré námáiyé kwáyáim-barama úwoi-marama isaná sáwíyanka'a

Áánútu iravímbá agaisuwániye. miráumai Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai íma kanaán-umai koy-auwerésa Áánútumpa'a teénááowe. mindáyave'a Ísu Káráísitin-aaí paákákén-áímbá íma moórágwara'a simátimenaumne.

⁹ kesí kwaásiyono. mirán-áímbá súndanivo keinárawatave'a sé'a íma sáwí-mararaan-kwaasi é'a kawe'-máraráán-kwáásí owaná Áánútu kawer-ámpá'á kwémetinkaiye sune. ¹⁰ Áánútuntave'a imáyáa kwéontave'a kwená kwaási kwétuwa'naa-e'a ívékwará'a mirá kwéowana Áánútu arupí umái máyáiwai mim-báyáiyávéna íma kwéawinkaiye. ¹¹ maaráyávéna sirááíma kwétaiye. moórá-morawai Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo mé-naaombo paárinintave'a amu'maré'a mé'a ¹² íma tivónkáína'a íma ivátuwe'a Áánútuwe asiramáímo aráápa-maimo mé samo Áánútumo timénaumne siráin-tavesamo amu'marésamo máyáan-kwaasiraani'a oró. maarán-kwáásirááni'o ombá sirááíma kwétaiye.

Áánútu simái tarúmakain-kwasai.

¹³ naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena siráimba simái tarúmakonka'a póna kwembá usáyaaitaraawai íma máyáantavena Áánútu séna amáparawai usáyaaitaraundawai mé'a kesúranka'a sé'a kemó súnda-aimba árai'a ónaumne séna simái tarúmarena ¹⁴ Ááváramuntavena séna árai'a kawe'á umánkaumpo enaísaavutantambo ónááomba sáwíva'a paáronaaowe súwana ¹⁵ Ááváramu áraire séna asiramái ména íma ivátuwena amu'maréna ména Áánútumo simáímo tarúmakainteni'a uráíye. ¹⁶ Yútaa-kwaasi tiká'ó máráamba maará kwéowe. évakarawai mirá ónaumnemo sembó ombá usáyaaitarawai aúranka'a séna mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-meyamba simíníye kwésewe. mirámó sésamo ombá ó'owi ó'on-aimba íma mimpímbá sembá maará séna kemó senteni'a kwéowe sénááowe. ¹⁷ miráumai Áánútu kawe'á umátinkaniwaiyavena imáyáa éna séna mirá ónaumne simái tarúmakaimba póna Áánútu séna kwaási kentávésa séna siráintemba íma éna ó'oni'a íníye seváímpo'a amáparawai usáyaaitaraundawai é'a kesúranka'a sé'a mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-tantaa'a paáriníye Áánútu simái tarúmakaimba miráumai aanávó kwenaúranka'a simái tarúmakaimba póna íma karániye. mirámó siráintaveta kesáá kwenópata máyaundaya kweukáámbá aisínkaraisata minándámpá'á méta asiramái séta siráinteni'a íníye séta asiramái méta kwéamu'ma-raumne. ¹⁹ naambó ésamo ávombo aimakáawanamo asiramáímo kwáyáintemba Áánútumo siráinteni'a kawe'á umátinkaniyemo siráin-ainko kentáá asiramásínkáísata Áánútumo kwíyómpa'o máyáiwaintaveta imáyáa éta amu'maréta máyaumne. Ísu kentáásí aiva'á kwíyómpa'a iyéna mono'-nánkómbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontamó úmakaan-ampaantama tarurúwa'marena íréna kentááyávéna imáyáa éna mirá uráimba póta asiramáíya máyaumne. Méókísétekimo uráintemba kwíyómpa'a Ísu kentáásí aiva'-mónó-

káwáánákó éna mirám-báyáí maimaé kwéiyisata asiramáíya máyaundaya pó'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo mé-naaombo paárinintave'a amu'maré'a máero.

mono-káwáánákó áwí'a Méókísétekina kwaasái.

7 minkwáásígó Méókíséteki kwemá Sérími-naopak-en-kwaasiti kawáánákó éna Áánútu usáyaaitarainwaina mono-káwáánákó úwana naaóv'á Ááváramu namuro-kwáásítí anón-kwaasiye áái'a tiyéna usáyaaitaron-ayampakemba túwana Méókíséteki Ááváramumba aampa'á awánéna kawe'á umánkowana ² Ááváramu namuro-kwáásítí óísambo mayómba siyáánkaira'a taaímbakena Méókísétekimba moórá-inkwima ámakaiye. Méókísétekintavesa mináwíkóná ááimba kawe-káwáánákómán-íye séna kwántámai kwésewe. kwemá Sérími-naopak-en-kwaasiti kawáánákó áwíkona ááimba paru-káwáánákómán-íye séna kwántámai kwésewe. ³ Méókíséteki aikwá'ná túwíkwara anóvowi túwíkwara'a íma agaimakáamba kwáyáísana kwembó ánkaraín-kanaawe pukáín-kanaawe íma agaimakáamba kwáyáíye. kwenáái mirán-áímbá íma kwáyáintavena Áánútu ááninko-raani'a umái ména mono-káwáánárí'a umái maí'maí'a íníye.

⁴ maanáímbá imáyáa oró. kentáá síkwá'náma Ááváramu anón-kwaasi úmbanivo kwemá Méókísétekimba namuro-kwáásítí óísampinkemba moórá-inkwima ámakaimba póta mindáyaveta séta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune. ⁵ moóráwái Ááváramu aisaavutantamba uráiwai áwí'a Árívái kwenándáraken-kwaasivinkemba évakarawai mono'-má'yáír'á usásintinkaraiye. Áánútu na amáámpinkemba moórá-amaanko séna Ísareri-kwaasiyono. kentí óísamba kwémayaampinkemba aasiyaasí siyáánkaira'a taaímbarempinkemba moórá-inkwima kentí kwaási Árívái-andaraken-kwaasi tíméro siráíye. ⁶ Méókísétekimo Árívái-andaraken-kwaasigomo uráinkakai séta Ááváramu kwembá moórá-inkwima ámakaimba amáánko siráini'a uráíye súsinó. ánívo Méókíséteki íma Árívái-andaraken-kwaasigonivo Ááváramumo siyáánkai-inkwimo kwimakáimpinkemba moórá-inkwima úwoi maimaéna kawe'á umánkena Áánútumo Ááváramuntavena kawe'á umánkanaumnemo simáímo tarúmakaiwaimba kawe'á umánkaraiye. ⁷ anón-kwaasigo sáwíyan-kwaasigomba kawe'á umánkáimba mináímbá iséta póta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune. ⁸ Árívái-andaraken-kwaasi siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwi kwémayaawai kwévuwon-kwaasin-ovo Méókíséteki siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwima maráiwaintavena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kwemá aúvamai úwoima máyáíye kwésisana póna kwemá Árívái-andaraken-kwaasi usáyaaitaraiye. ⁹ imáyáa é'a sé'a Ááváramuma Méókísétekimba moórá-inkwi ámakonka'a Árívái-gwara'a ámakaintenkaani'a éna kwemá moórá-inkwima kwémayaiwai ámakaintenkaani'a

uráiyē. ¹⁰ Ááváramu Méókísétekimba awánéna moórá-inkwima ámakonka'a Árivái íma paáruena aikwá'nágo arumpimbá máyonka'a urántave'a mindáyave'a sé'a Áriváigwara'a Méókísétekimba ámakaintenkaani'a uráiyē kwésune.

¹¹ naaóv'á' Áánútu áamáamba simátímakonka'a Árivái-andaraken-kwaasi mono'-má'yái maésa póí tuvú'mái Áánútumba aménááontavena Áánútuma usás-intinkena Érónimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaraiye. Árivái-andaraken-kwaasiti mayáímó arupí kwéumatinkainkakai Áánútu íma moórágwara'a aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaisino. íma Éróninkaankwaasin-ivo Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹² Áánútu séna aúná-aiva'-mono-kawaana'a usásinankanae súmba póna ááéraan-amaamba mono'-má'yái-kwáásí Áánútuntavesa ísámai póí tuvú'mái kwéamen-amaamba ivátuwena aúná-amaamba simásimuwata ísaraumne. ¹³ mináimbá Ísóigo Ísu Káráisitintavena séna íma Árivái-andarakemban-ivo moórá-anda Yútaa-andarakemba paáruyaiye. naaóv'á' Mósesi mono'-má'yái-kwáásíyávéna sirónka'a íma Yútaa-andaraken-kwaasiyavena siráiyē. íma Yútaa-andaraken-kwaasin-ovo Árivái-andaraken-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa ésa póí tuvú'mái óntantaaireira'a agairáamba ísaraumne.

Ísu Méókísétekiraam-bono-kawaana'an-iyē kwaasái.

¹⁵ mináínkóná ááimba maarán-iyē. Áánútu aúná-amba agarátinkena aúná-aiva'-mono-kawaana'a Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹⁶ íma Árivái-andarakemban-ivo asirayámpínkémbá maí'mai'a éna íma ánásaniwai aiva'-mónó-káwááná'á umái usásinankaraiye. ¹⁷ mindáyavena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna moóráwái áwí'a Méókíséteki anóm-bono-kawaanako urántemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone Ísu Káráisitintavena siráiyē. ¹⁸ ááéraan-amba Árivái-andaraken-kwaasiti mono'-má'yáigó íma asiramái kwáyontavena íma túwa'naa umai arupí umátinkowana Áánútu ááéraan-amba ivátuwena moórá-amba kawerámbá agaráásinkowata áraire séta asiramái méta Áánútunopata kwégune.

²⁰ Árivái-andarakemba mono'-má'yái-kwáásí usásintinkonka'a úwoi usásintinkesa íma aaí simái tarúmakaambanivo Áánútu Ísu Káráisitimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankonka'a aaí simái tarúmakaíye. mindáyavena agaimaréna séna

Ísóigo séna emá mono-káwáánákómó éma maí'mai'a íníyone séna mináimbá íma karáníye

Áánútu kwenááninkontavena simái tarúmakaíye. ²² mináínkó ááéraan-ainkomba usáyaaítowana Áánútu simái tarúmakaontavena Ísu Káráisiti séna mináimbá árair-aimba kwaikwai'a íníye siráiyē.

²³ moórá-aimba ísáaro. ááéma mono'-má'yái-kwáásí sáwíva'a mésa pósa púwúntemba anondára'a ó'owima mimbáyái usá maimaé iráambanivo ²⁴ Ísu Káráisiti maí'mai'a éna íma puwíníwai aiva'-mónó-káwáánákóná mayái usá maimaé iyéna ²⁵ maí'mai'a

éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a áísaa úmae kwéiyena póna kanaán-umai sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye. Ísu Káráisitinka'a agevamáíya méta Áánúmpata kwégunda-kwaasiya sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye.

²⁶ Ísu Káráisiti aiva'-mónó-káwáánákómá éna Áánútuntavena imáyáa éna sáwí-aimba kwempímbá íma kwáyáísana kaweré su'mai umái ména marapá'á sáwí-kwaasivimba máyonka'a íma sáwí'a uréna kwíyómpa'a asirayán-áyámpá'á uména mirán-áivá'-mónó-káwáánákómá ména kanaán-umai amápa-tantaa'a kwésuwa'naa-iyē. ²⁷ kwaásimo sáwí'o kwéuntavesawe miwímó sáwí'o kwéuntavesawe Árivái-andaraken-kwaasi aiva'-mónó-kwáásí póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráambanivo Ísu Káráisiti sáwí'o íí-áimbá kwempímbá íma kwáyowana póna miwímó urántemba íma póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iyéna kwaásimo sáwí'o ontávénawe séna mimbórá-táwái puwéna mimbáyái ánásaraiye. ²⁸ áamáán-aimpinkemba aiva'-mónó-kwáásí usásintinkowasa marará-kwáásí pósa sáwí'a uráambanivo minámáánkó ánaaemba Áánútu simái tarúmarena séna mirá ónaumne séna kwenáánimba kasenkunákómbá usásinankowana aiva'-mónó-káwááná'á umái maí'mai'a kwéiyē.

Ísuma kentáásí aiva'-mónó-káwááná'án-iyē kwaasái.

8 sún-da-ainkona ááimba maarán-iyē. mirán-áivá'-mónó-káwáánákó kentáásí mono-káwáánákó kwíyómpa'a ména usáyaaítamaimo kawáá uráiwai ayáánúrap'a asirayán-áyámpá'á mara'á má'yáiyē. ² kwaásimo naambó kwéesamo Áánútuntavesa mindáumpá'á imáyáa kwéombanivo kwíyómpa'a Ísóigo naan-úramba úmakowana Ísu Káráisiti mimpímbá Áánútuna aoka'-náumpá'á uména aiva'-mónó-káwáánákóná mayái kwémayaiye.

³ marapá'-áivá'-mónó-kwáásí póí tuvuwésa toómbá maésa umái Áánútumba aménááontavesa usásintinkaraavo Ísu Káráisiti kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó moórá-yantaa'o Áánútumbo ámakaimba mindá puwéna kwenáúma ámakaiye. ⁴ kwaásimo sáwí'o urántavesa áamáánkomo siráintemba póimo tuvú'máímo Áánútumbo ámém-bayai kwémayaan-kwaasi má'yáambanivo Ísu Káráisiti marapá'ó mé-naraankasi íma póí tuvú'mái Áánútumba amísino. ⁵ kwíyómpa'o naan-úrambo úmakaiwaina amankó'naankaan-damba marapá'á kwáyáísasa mindáumpá'á mono'-má'yái kwémayaawe. miráumai naaóv'á' Mósesi aiva'-mónó'-námbá índayavena úwana Áánútu simámena séna Sáínai-omapa'a agaráárankaunda-namba mirán-dámbá uwó súwana Mósesi kwíyómpa'o kwáyáin-dankona amankó'naankaan-damba úmakaiye. ⁶ kwíyómpa'a Ísu mono'-má'yái kwémayaim-bayaigo marapá'ó mono'-má'yáímó kwémayaam-bayaigomba usáyaaítaraiye. Áánútu séna kawe'á umátinkanaumne simái tarúmakaín-aimba Ísu Káráisiti kwéagaraasinkaimba mináínkó ááémo simáímo tarúmakaín-ainkomba usáyaaítaraiye. ⁷ ááémo simáímo tarúmakaín-ainkomo

kwaásimo arupí umátinkarainkakai Áánútu íma aúná-aimba simái tarúmakaisino.

⁸ Áánútu kwená kwaási tuwánómba sáwí'a uwaná mindáyavena áwáá'a séna maarán-áimbá súwana Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarúmare'a Ísareri-kwaasiye Yútaa-kwaasiye aúná-aimba simái tarútinkanaumne. ⁹ Ísípi-maravakemba miwí títwá'náma ayútinke'a tí'mae'a tiráundara'a aái simái tarúmakaundanivo mináimbá károwa'a sínaaemba umátimakaumne. aúná-aimba simái tarúmare'a íma ááeraan-ainkaamban-ivo aúná-aimban-iyé Ísóigo séna ¹⁰ moórá-ainkwará'a séna moórá-kanaa tína'a Ísareri-kwaasiyave'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí ámáámba tirumpiné imáyáavine timé'a miwítí Áánútu máyáanasa kesí kwaási-i'a umái ménaaowe. ¹¹ minkánáá tínasa miwítí kwaasiye ó'on-kwaasiye íma tááyesa Áánútunopa'a teró sénááowe. anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye amáparawai á'a tiráamba pósa íma ók-wara'a tááyanaaowe. ¹² sirumbá umátinke'a sáwí-ímayaa maitiyuwé'a misáwí-ímáyááyávé'a íma imáyáa úmae iyónaumne Ísóigo siráiyé agaimaréna siráiyé. ¹³ Áánútu aúná-aimba simái tarúmaranaumne siráimba póna aiva'ó simáímo tarúmakin-aimba ááeraan-aimba isaná ááeraan-tantaa'a sáwíyanka'a kwéna ánásanimba póna ááeraan-aimbo éna sáwíyanka'a ánásaniye.

naaóv'á aiva'-mónó-káwáánákó purumakaná naaemá Áánútumba áma'mae iyúwana Ísu kwená naaemá ámakain-kwasai.

⁹ naaóv'á Áánútu aiva'á simái tarúmakin-aimba kwáyompinkemba Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-aimba kwáyowasa Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-damba úmakaawe. ² ampaanta-námbá úmakesa moórá-ampaantama avumpimbá ítámbesa mósá arátukopatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa móruna arátukopatavesa kawer-úran-ayampare sésa mimpímbá oómbá kúra'mai marésa taarei úmakesa mintááréír'á Áánútuna péréti-tomba marésa ³ mósá arátukon-daumpatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa ⁴ mimpímbá kóri-ontandei úmakaan-taarei marésa mintááréír'á áséi-kwiyumba ún-kanama kwéagayesa kawer-ánáveumba úmaresa kóri-ontan-kwandaainei minánáveumba ánán-kwimaresa mimpímbá kóri-ontandei úmakaan-anaveumpimba naaóv'á kwíyómpakembo marapá'ó kunkáin-tonko áwí'a máána-tomba minánáveumpimba ma'mái minkáwé-ánáveumpimba marésa naaóv'á Áánútu kwená mayáír'á Éronimba usásinankowana kwená tááúnkakemba áruma kwíkáin-taumba minánáveumpimba marésa naaóv'á Áánútumo Mós-esimbo simámakain-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimakón-kwandaai kae-kwándáái minánáveumpimba marésa ⁵ kae-tántáá'á ayóígwárá-tántáákái anón-kawe'a úmaresa sésa Áánútuna ááimba ó'oran-aainko póna sáma kaiyé kwé-suwana mintántáákáíóg ayóígoráámbá minánáveum-

ba káátena Áánútumo miwítí sáwí-imayaamo maitiyúwáin-anaveumba káátaraiye. mindáyave'a ívé'a íma ayáátáár-aimba agayáúmne.

⁶ mirá úmakesa aasiyaasi-táwai mono'-má'yái-kwáási mimbónó'-nánkómbá móruna arátukon-ayampa'a irésa mayái kwémayombanivo ⁷ moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai Áánútu aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó iréna póígona naaemá maimaéna iréna kwemó sáwí'ó untavenawe kwaásimo ímo táá'ó isésamo sáwí'ó untávénawe mirá-sáwí'ó kwéomba maitiyuwáníntavena mindááémá Áánútumba ámakaiye. ⁸ mirá éna Áánútun-amanko maarán-umai kwéagaraasinkaiye. mono'-nánkómbó móruna arátukaapa'o kwáyomba Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwenópa'a iyónááon-amba íma avora'á kwéraiye. ⁹ mintántáá'á umái ívétaamo máyaunda-kwaasiya kwéagaraasinkaiye. Áánútuna imáyáa mósá makón-kwaasi póí tuvuwésa toómbá maimaéna umái Áánútumba ámakaambanivo miwí tirumpinkén-ímáyáa íma kasenku'í'a umátinkaraiye. ¹⁰ miráumai minámpá'á toóné noné kwénesa nombá kwéveresa kwéomba túyavesawe sésa mirá kwéuwana Áánútu aúná-amba agaráátinkowana ááeraan-amba ánásaraiye.

¹¹ mirá uráambanivo Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákó ívé'a kwáyáin-amba kawer-ámbá agaráásinkena mono'-má'yái kwémayain-daumpa'a mindámbá íma marapá'á kwaási úmakaan-dambanivo usáyaaitarain-damba kasenku-námbán-iyé. ¹² mim-bórá-táwai Ísu Káráísiti Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwíyómpa'a Áánútu máyopa'a iyúmba mono'-má'yái-kwáásígómó mémeona naaewé purumakan-aráákóná naaewé maimaénamo iráintemba íma mirá éna kwená naaemá maimaéna iyéna sáwí'ó umáiyaaamo máyaundavinkenta siráínata aúná'ia umáiyá maí'mai'a ónaundayavenaya mirán-umai pukáiyé. ¹³ mémeona naaewé purumakankóná naaewé anááé-áráá'á purumakan-áráá'ó agaisukáampinken-kanaowe Áánútu aúranka'o sáwí'ó uráan-kwaasi tinepimpá'á ayáútinkava'a kwéesa miwí túma kawe'á umátinkówana Áánútu tuwánéna séna kawe'án-iyé siráiyé. ¹⁴ mémeona naaenéiyé purumakankóná naaenéiyé mirá uráambanivo Ísu Káráísiti na naaeómá usáyaaitaraiye. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai Áánútun-amanko maí'mai'a kwéiwai kwesé máyáintavena kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye. sáwí'ó kwéowaina ááinko tátokaimpinkemba iyásinkainanaya kentáásirumpimba íma aái kwáyainata Áánútuna mayái mayánaundayavenaya kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye.

¹⁵ mindáyavena ááeraan-aimba simái tarúmakonka'a sáwí'ó uráampinkemba iyátinkaindayavena Ísu Káráísiti pukáiyé. mindáyavena Ísu Káráísiti aúná-aimba simái tarúmakaomba póna Áánútumo asiramáímo séna kawe'ó umátinkáandamo kwaikwai'a íniye siráimba Áánútumo kwétaayain-kwaasi mayánááowe.

¹⁶ kwévuwesamo ombá kwaaró'á tumái tarúmaresa kwévuwowe. moóráwai puwíndayavena kwéena

kwená náaindaamba mayánááon-aimba kwésivo úwoi máyaindara'a íma mayánááovo puwínasa árai'a púwiye sésa mayánááowe. ¹⁸ miráumai naaóv'á Áánútu aivar-áimbá simái tarúmakonka'a Mósesi pói tu-vuwúwana puwúwana mimpóígóná naaemá kunkáin-tavena Áánútu simái tarúmakonka'a ¹⁹ aiva'á Mósesi amápa-kwaasivimba Áánútuna amáámba amápa'a simátímatuwena purumakan-áráákóná naaevímbá non-úramba atímakena méme-ayauma tamayóka'a úsúmarena mindááévímbá tu'mái Áánútun-aai agaimái makáan-auvai-kwandaaira'a tuvimpín-úmarena kwaási tinepimpá'á mirá umásuwena ²⁰ séna maandááémá umásítai'a umái agaráátinkaumpo Áánútumo simáímo tarúmakain-aimba asirayán-áimbá kwáyáivo ísámai kawe'á oró séna ²¹ miráumai mindááémá Áánútuna imáyáa mósá kwémaron-danka'a tuvimpín-úmarena mindáúmpá'ó kwáyon-tantaaka'a mirá úmakaiye. ²² árai'a Áánútuna amáánkona ááimpa'a naaeómá amápa-tantaa'a kawe'á umátínkáisana moóráwaiya'i. póiya'i. ímo púwísanamo kwená naaemó ímo kúmínkakai Áánútu sáwí-imagaa íma maisiyúwáísino. naaemá kunkáimba póna Áánútu kentáásí sáwí-imagaaaya kwémaisiyuwaintaawe.

Ísu sáwí-imagaaaya maisiyuwánintavai pukáin-kwasai.

²³ Áánútuna imáyáa mósá makáan-dane mindáúmpá'á kwáyon-tantaare maarámán-iyé. kwíyómpa'o kwáyáin-dane mindáúmpá'ó kwáyáin-tantaare miwá amankó'naankaan-damban-iyé. mintántáá'ó marapá'ó kwáyon-tantaaka'a póígona naaenéi kawe'á umátínkówana mindá kawe'á uráambanivo kwíyómpaken-tantaaka'a íma póígona naaenéin-ivo usáyaaitaraiwaina naaenéi kawe'á kwéumatinkaiye. ²⁴ miráumai Ísu Káráísiti kwíyómpa'a iyéna Áánútu aúranka'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-iyé. úmakaan-damba naan-úrunkona amaankó'naankaan-damba ímanivo kwíyómpa'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-iyé. ²⁵ moórá-mora-ira'a moórá-tawai Áánútuna aoka'náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó póígona naaemá maimaéna iyóiyó uráintemba Ísu Káráísiti íma mirá éna mimbórá-tawai kwená naaemá maimaéna mómakaiye. ²⁶ Ísu Káráísitimo miráumaimo maimaé iyóiyó urénaraankasi kwíyóne marawé tarórunonkakemba moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai puwípuwi'a úmae iyísino. íma mirá éna ááéraan-kanaa sáwíyanka'a ánásonka'a marapá'á kuména sáwí-imagaaaya maisiyuwánintavenaya mimbórá-tawai pukáiyé. ²⁷ kentáásí kanaamó tínataamo puwónaundaya kesáámó máyaundawaina ááintavenaya sísaá ínintaawe. ²⁸ miráumai sáwívarawaiti sáwí-imagaa maitiyuwánintavena mimbórá-tawai Ísu Káráísiti puwéna Áánútumba kwenáúma aména ók-wara'a kuména íma sáwí-imagaa maitiyuwáíndayavena kumínívo kwéamu'maraan-kwaasimo kuntiráíndayavena kumíníye.

10 Mósesimo siráin-amaankona aambá íma aan-úrambilan-ivo Ísu Káráísiti kawe'á kwéumatinkai-

waina aankóná amaankó'naankaan-amban-iyé. miráumai moórá-mora-ira'a mono'-máiyá-kwáásí pói tu-vú'mái Áánútumba amakaamba mirám-báyáígó Áánútumpa'a tiráan-kwaasi íma arupí umátínkaraiye. ² póimo tuvú'máimo Áánútumbo amakaan-anko kawe'ó umátínkarainkakai Áánútuna imáyáa mósá makáawai miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyowasa sáwí-yantaatavesa íma umbái tésa íma úwoi pói tuvú'mái Áánútumba ama'mae iráasino. ³ ánivo maará kwéowe. purumakankóná naaeówé mémeona naaeówé íma kanaán-umai sáwí-imagaa maitiyukaimba pósa moórá-mora-ira'a pói tuvú'mái Áánútumba amakonka'a miwítí sáwí-mayaigotavesa imáyáa uráawe.

⁵ miráumai Ísu Káráísiti marapá'á kumíndayavena kwéena Áánútuntavena séna

póimo tuvú'máimo embó amakaane toómbó amakaane íma embá arááíma kwétaivo kemá embá arááíma táíndai'a ónaundayavai súma to'mayaa umásínkaraane. ⁶ póimo agaisukáantavai íma aamoí kwéone. sáwí'o uráantavesamo póimo tuvú'máimo amakaamba mindáyavai íma aamoí kwéone ⁷ simásuwe'a sé'a enáái aúvái-kwandaavimba kentávéna simái agaimaréna séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne simái agaimakáintemba kwéune kwésune Áánútuntavena Ísu siráiyé.

⁸ aiva'á Ísu Káráísiti séna amáámbo siráinten-umai póima tuvú'mái amakaamba toómbá maimái amakaamba póima agaisukáamba sáwí'o uráantavesa póima tuvú'mái amakaambanivo minámbá íma arááíma kwétaisa aamoí íma kwéone ⁹ simásuwena séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne siráiyé. mindáyavena Ísu Káráísiti póimo tuvú'máimo Áánútumbo amakaunda-anta ivátuwena aúna-amba Áánútumbo arááímo táínda-imagaaamo kwaránaunda-anta agaráátínkaraiye. ¹⁰ Ísu Káráísiti Áánútuna imáyáa kwaréna Áánútumba kwenáúma aména mimbórá-tawai pukáimba póna sáwí-imagaaaya maisiyuwénaya Áánútundeí'ia umásínkaraintaawe.

¹¹ aasiyaasi-tawai mono'-máiyá-kwáásí usásimbai mimbórá-máiyá maésa pói tuvú'mái Áánútumba amakaamba mimbáyáígó íma kanaán-umai sáwí-imagaa maitiyukaimbanivo ¹² Ísu Káráísiti mimbórá-tawai Áánútumba kwenáúma aména pukáiyé. sáwí'o uráantavenawe sáwí'o ónaundayavenayaawe puwéna mimbáyái ánásasuwena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména ¹³ Áánútumo kwená namuro-kwáásímó tínkaminanamo kwemó usáyaaitanintavena amu'maréna umáyáiyé. ¹⁴ miráumai Áánútumba kwenáúma amakaimba pósa Áánútundeí-i'a kwéumatinkain-kwaasi kasenkuí'a úmae iyónááowe.

¹⁵ mináíntávéna Áánútun-amanko avora'á simásimuwana Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

¹⁶ Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúna-aimba simái tarútinkaandara'a kesí amáámbo tirumpiné imáyáavine timénaumne siráiyé.

¹⁷ moórá-ainkwara'a séna

miwítí sáwí-imayaawe áamáne káraraamba íma mindáyave'a imáyáa úmae iyónaumne siráiyee agaimaréna siráiyee. ¹⁸ Áánútu sáwí-imaya maitiyuwéna íma imáyáa úmae iyísana póna sáwí'o uráan-tavesamo póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámakaa-amba ánásaiye.

Áánútunopata íyóno siráin-kwasai.

¹⁹ miráumai kesí kwaásiyono. Ísu Káráísiti puwúwana kwená naaemá kumúwana kentáásí aambá kwikáimba póta íma sáátaveta éta Áánútuna aoka'-náúmpátá kwéiyune. ²⁰ puwéna Áánútumba kwenáuma ámakain-tavena aúna-amba kwaikwai'a ínín-amba agaráásinke-na Áánútuna aoka'-náúmpátá mósá arátukon-ampaanta awásámai aambá kwi'mái Áánútunopata iyónaunda-amba agaráásinkaraimba mindáyavetaawe ²¹ kwemá anóm-bono'-mayai-kwaasigo Áánútuna kwaásira'a kárakwiraimba mindáyavetaawe ²² Áánútunopata íyóno. kentáásí sáwí-imayaaya maisiyúwáisanaya kentáásirumpinta íma aaf kwáyáísa-ta kawe'-nóntá peréta kwenááigonta sirumpintá tá-toreta Áánútuwe aráápamái asiramái méta Áánútunopata íyóno. ²³ Áánútun-aii árair-aimban-iyee séta póta asiramáiya tátoleta íya ivátuweta Áánútumo kawe'á umátinkanaumne siráintemba mirá ínimba póta kwenáái asiramáiya tátoleta amu'maréta méta miráyá onó. ²⁴ kesáá imáyáaya kwéeta moórá-morawai túwa'naa umai asirayáné imáyáawe timéta kawe'-máiyá kwémaeta miráyá onó. ²⁵ Áánútuntaveta imáyáa éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta évakarawaimo torupamáímo maivár-iyúmba ivátukaantemba kesáá íma mirá éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta moórá-morawaiya asiramátinkanaumne. Ísu Káráísitimo kumínimba sáwíyan-kanáa kwáyáintaveta moórá-morawaiya asiramátinketa miráyá onó. ²⁶ maísáaro. Áánútuna árair-aimba iséta tátoketa kentáásí imáyáavinkembo kwembó sínaaembo umámetaamo sáwí'o úmaetaamo íyónanayaamo éna Áánútu sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavena ó'on-amba íma kwáyáivo ²⁷ sáátaveta kwéonanamo Áánútumbo tínaaembo umámíyantavenamo sáwí-meyambo timínasa anón-iravimbo káúgonaaontaveta amu'maréta ménaumne. ²⁸ Mósesi timún-amaambo arááiraawai aavimbá usásintinkaresa kaumbo-káé-kwaasimo tuwánésamo sésamo árai'a mirá kwéowe sésamo ésa íma tirumbá umátinkaiyamba tínkamiyasa puwónááomba ²⁹ mindá umbai-yántáá'án-ivo Áánútu ááninkomba tínaaemba umámémba mindá anón-umbai-yantaa'an-ivo Áánútu simái tarúmakonka'a Ísu Káráísitina naaemá kumúwasa sáwí'o umbá maitíyukaimba mindáyavesa sésa úwoisan-tantaa'an-iyee síyawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. Áánútun-amanko úwoimo súwa'naa iwáántávésa simái sáwí'a umánkaraawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. ³⁰ maarán-áimbó siráimba mindá Áánútuma póna maará séna anondá meeyámbá timénaunda mindá kendéimán-iyee. sáwí-mayaiyave'a meeyámbá timénaumne

séna moórá-ainkwarawa séna Ísóigo kwená kwaási tísaa umai iséna taaínkaa'a umái-meyamba timíníyee siráiyee. ³¹ Áánútu asirayánkwáráwái póna tíkena sáwí-meyambo timínímba mindá anómba táátavesa ónááovo Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamáí maí'mai'a úmae iyé'a moórá-morawai asiramátinkanaaowe. ³² ááéma Áánútu keinárawatavena sama kamátinkonka'a umbai-yántáá'ái'a umátinkowa'a íma ivátuwe'a asiramái méraavo mindáyave'a imáyáa oró. ³³ moórá-mora-tawai amáparawai túranka'a sáwí'a umátinkesa simái sáwí'a umátinkómbanivo asiramái mé'a moórá-mora-tawai kentí kwaásimo sáwí'o umátinkómba túwa'naa úmae iyúwasa keinárawakwara'a sáwí'o umátinkómba asiramái méraawe. ³⁴ Áánútuna kwaási-i'o unkákémbá keinárawapinkemba évakarawai ándáva'o mótinkómba tiruntávé'a umátinkówasa kentí náaindaambo tavíyááví umbá íma imáyáa é'a sé'a usáyaaitarain-tantaa'a kwíyómpa'a kwáyáimba póta maí'maita ónaumne suwaná tirunkó kawe'á uráiyee. ³⁵ mirá uráavo Áánútuntave'a asiramái mé'a kawe'-meyámbá kwémayaawe. ³⁶ Áánútuna imáyáavinkeni'a é'a kwemó mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'o mayánááontave'a asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tivón-kaíno. ³⁷ mindáyavena Ísu Káráísitimo kumínimba amu'maréna ména Áánútun-aii aúváikwandaavimba agaimaréna séna sáwíyan-kanáa kwáyáimba póna tíníwai íma úwoi ména tíniyee. agaimaréna siráiyee. moóráva'a agaimaréna séna ³⁸ kesí kwaásigo arupí umái máyáiwai kesé aráápamái máyáimba póna inkaisénamo siyuwénamo kówína'o é'a íma aamoí umánkanaumne siráiyee agaimaréna siráiyee. ³⁹ mináimbá siráimbanivo kesáámá inkaisésamo auwésamo kówésamo ánásanaaon-kwaasiraanta íya éta Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáiya méta kawe'á umáiya maí'maita ónaumne.

Áánútun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-ankona kwaasí.

11 Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-amba maarán-ámbán-iyee. Áánútu to'mayaa uráin-tantaataveta séta árai-tantaa'an-iyee séta amu'maréta méta súrandeiyaaamo ímo awánaraunda-yantaataveta séta árai'a kwáyáiyee kwésune. ² kentáá síkwá'náma Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyóntavena Áánútu séna kawe'án-owe siráiyee. ³ naaóv'á Áánútu séna kwíyómba maramá paáruwo súwana paáruwata mináíntávéta áraire kwéseta kwéisaumne. ímo awánáúnda-yantaapinken-tantaa'nei awánáúnda-yantaa'a Áánútu taróruyaiye. ⁴ naaóv'á moórawai áwí'a Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna póí tuvú'mái agaimái Áánútumba ámakowana awaaó áwí'a Kááini kwemá toómbá

áká'mai Áánútumba amúwana Épeo Áánútumo sirón-teni'o úntavena Kááinimo ámakowaimba usáyaaitaraiye. Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena Áánútu ámakontantaa'a awánéna kawé'án-iyé séna kwembá awánéna arupí umái máyaandawai óne siráiyé. naaóvá'á Épeo pukówasa kwentávésa sésa Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyon-kwaasiman-iyé kwésewata ísámaeta kwéiyumne.

⁵ naaóvá'á moóráwái áwí'a Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena Áánútu púwivo séna kunáí'maena kwíyómpa'a móankarowasa avakáá uwááesa túwómbanivo Áánútumo áikomba íma awánaraawe. Ínókimba Áánútumo ímo kunáíkonka'a marapá'ó máyonka'a moóráwái Ínókin-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuma aamoí ínkwáe-i'a úmae iráiyé agaimaréna siráin-aintaveta séta Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái méraiye kwésune. ⁶ Áánútunopa'o kwétewái Áánútu ména kwembó avakáá ónááon-kwaasi kawé'á umátínkain-aintavesa aiva'á sésa árair-aimban-iyé sésa kwenópa'a kwétewe. ímo árair-aimban-iyemo sésamo ésa íma kwenópa'a ténááowe. miráumai Áánútun-aaiyavesamo ímo áraire sésamo kwenká'ó ímo agevamáímo máyáawái Áánútu íma aamoí umátinkaniye.

⁷ naaóvá'á Áánútu Nówaaamba naaémbo nonkó tuwaaténa kwaási tínkaminiye-aimba simámuwana iséna séna áraire séna non-avóvomayaapa'o kwíníndamba úmarena kwená aarai-iyámpóiyé kwenanáávú'maare umáyówana nonkó miwí íma nawíkaraiye. Nówaa Áánútun-aaiyavena áraire sún-tavena Áánútu Nówantavena séna arupí umái máyaane súwana Áánútumo marapá-kwáásímó sáwímeyambo timínín-aimba iséna simátímakaiye.

⁸ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna ená maramá tuwé aménaunda-marava'a kwaaó súwana áraire séna kwená maramá tuwéna ímo awánarombarava'a Áánútumo amúpa'a kuréna ⁹ Áánútumo aménaumne siróm-barava'a koména mináíntávéna áraire séna ó'om-baravaken-kwaasigoraamba kwááyu-namba úmarena méraiye. mimbárá Ááváramuntavenamo siróntemba ááninko Áísákaante anówainko Yákóponteyavenagwara'a timénaumne siróm-barava'a Ááváramu-iyaise mésaya kwááyu-namba úmaresaya méraawe. ¹⁰ Ááváramu miráumai ména moóranaopatavena imáyáa éna Áánútumo kwíyómpa'o to'mayaa úmakain-daopa'a asirayán-ávómbá kwaík-wai'a ínín-daopatavena imáyáa éna amu'maréna méraiye.

¹¹ Ááváramu awainínkó áwí'a Séraa Áánútun-aaiyavena áraire siráiyé. Áánútu simámena séna iyámpóí ankáníyone súwana árai'a kwemó sintení'a owáimán-iyé séna iyámpóímo ankánaunda-kanaa ánásaraiye séna íma imáyáa éna asirayámbá maéna ámu'a kauréna iyámpóí ánkariye. ¹² miráumai Ááváramu iyámpóí ankómba anónu'mai kómpinkemba sáwíva-kwaasi aísavutantamba ónááowaiyavena kwíyómpa'o ó'ó

sáwíva'o kwáisanamo nompá'ó nonáámááímo sáwíva'o kwáyáintemba mirán-kwáásí uwasa íma kanaán-umai táámparaawe.

¹³ maanáúvávímbó túwí'o agaimakáunda-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire símae kwéiyesa kwenká'á agevamái maivá kwéiyesa pukáawe. Áánútu asiramái séna mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma máyómba némpa'a kwáyowasa úwoi aái iséna aamoí ésa sésa marapátáámó máyaundaya ó'om-baravaken-kwaasiraamba umáíya sáwíyanka'a ménaumne símae kwéiyesa pukáawe. ¹⁴ mirán-áímbó kwésen-kwaasi miwítí mara-úrappa'a imáyáa kwéuwata ísaraumne. ¹⁵ miwímó tukóm-barayavesamo imáyáamo urésaraai koyauweránááon-amba kwáyomba pósa awánaraasino. ¹⁶ íma mirá ésa kwíyómpa'o usáyaaitarain-ayampa'a imáyáa uráawe. mindáyavena Áánútu aamoí éna séna kesí kwaásiman-owe séna póna miwítí maru'á to'mayaa uráiyé.

¹⁷ Áánútu Ááváramuntavena asiramái séna enááninko Áísákaampinkemba enaísavutantambo ónááowai paáronaaowe siréna naaémba moórá-aimba áísaa umai isánáe séna enáánimba Áísákaamba tuvúsimiyo súwana Ááváramu séna Áánútu simásimena séna enááninko Áísákaampinkemba enaísavutantamba ónááowe siráimba árai'a miráumai paárumasinkaniye séna Áísákaa mimbórá-iyámpóí úwana íma tátorena áí'maena tuvuwíndayavena kwéena ¹⁹ imáyáa éna séna Áánútu kanaán-umai puwíndavinkemba usáinankaniye séna tuvuwíndayavena úwana Áánútu séna étuwaaó súwana ivátuwena ááninkomba inkamúwana puwóntenkaani'a kwéumpinkemba áíkaiye.

²⁰ Áísákaa Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútumo naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena ááninkai Yákóponte Ísonte kwaaró'á tumátínkaraiye. ²¹ naaémba Yákópo anónu'mai kéna puwíndayavena kwéena tááúnka'a tátorena kivaena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútuna imáyáa mósá maréna naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena Yósépi ááninkai kwaaró'á tumátínkaraiye. ²² naaémba Yósépi anónu'mai kéna puwíndayavena kwéena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simátimena séna Áánútu kentáásí kwaasi Ísareri-kwaasi Ísípi-maravakemba ayú'mai tí'maena kentáásí maravá'á mótinkaindara'a kesiyáántámba maimaésa máútaaro Yósépi siráiyé.

²³ naaémba Mósesi anóvowi kwembá ánkaresarai awánésarai kawer-iyámpóímán-iyé sésarai Áánútun-aaiyavesarai áraire sésarai kwenká'á agevamái máyóyantavesarai Ísípi-maravaken-anon-kwaasigo iyámpóiyomba tínkantuwaaromo sirón-aintavesarai íma táátavai uyambá mináímbá karésarai Mósesimba aúpá'á ánkariyana kaumbo-kwíyómbá ánásowana minánón-kwáásígó ayáámúnko áí'maena kwená naaúmpa'a móankarowana ²⁴ naaémba Mósesi anónúwasa awánéna sésa Ísipivaken-anon-kwaasigo ayáámúnko ááninkoman-iyé kwésuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena mirámó sun-áímbá ánaaemba umátimena sé-

na kemá íma kwenáánimba úne siráíye. ²⁵ Ísípivakenkwaasi sáwívar-oisamba marésa sáwí'o kwéontavesa aamoí kwéumba Mósesi ááémo ánásanin-tantaatavena íma arááíma kwétowana séna umbai-yántáá'ó siménááombo éna kanaán-íye séna Áánútuna kwaási kwená kwaási póna máyón-ayampa'a koména ²⁶ imáyáa éna séna Áánútu kentááyávéna tiráníwaine séna usásinankaraiwaina mayáí mayánaunda póna umbai-yántáá'ó kempá'ó tínimba minánkó Ísípi-kwaasiti sáwívar-oisamba mayánaunda-ankomba usáyaaitaraiye séna Áánútuma kawe'-méyámbá simíniye-imayaa éna mirá uráíye.

²⁷ naaémba Mósesi Ísípi-marava'a tuwé'a kónaumne sirónka'a anón-kwaasi áwáá'a áúwana Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena kwenáároi íma inkaiséna úwoi kówéna Áánútumba íma túrandei awánarowaimba ímáýáavinkemba awánarontavena úwoi kóuráíye. ²⁸ naaémba Ísípiva'a Áánútuna kwayó'nákó kwíyómpakewai moórá-mora-naumpimpakemba aivar-íyámpói tínkamindayavena kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Ísareri-kwaasiti aivar-íyámpói íma tínkaminkwae séna Ísareri-kwaasiyavena póí tuvuké'a ááto-taira'a naaemá pé'mare'a mimpói kemá naaró súwasa mirá uráawe. mindáyavesa áwí'a tésa páásova-tanone siráamba mindá tiyótaasatanone siráawe.

²⁹ naaémba Ísípi-marava'a Ísareri-kwaasi tuwésa tésa anón-donko áwí'a naae-nóné supa'á tésa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena mindónkó tuwínkaa'a úwasa nonáámááíravamba táatowasa Ísípivaken-kwaasi kwa'maésa tésa mindóm-pímbá tuwaná mindónkó kunátawisena minkwáásí tínkantaraiye.

³⁰ naaémba Ísareri-kwaasi sésa Yéríko-naopakenkwaasi kotínkantuweta mimbárává'á koménae sésa kumbá Áánútu mirán-oro sirómba áraire siróntavesa mindá'óa óntandeimo íí'o úmakopa'a kókukuyauku uwááesa tóyo eémesa ava'moraéra'a mirá ésa avakaetégomba komirá uwaná kweyááríka'a miní'a tawísímaena marapá'á kumúwasa Yéríko-kwaasi tínkantuwesa koméraawe. ³¹ Ísareri-kwaasi Yéríko-naopa'a íma kurónka'a kae'nárai tí'márówasarai mindá'ópa'a kotivúntamai awánayae sésarai kuyambá moórá-ininko áwí'a Áré'api eénánká'á nááún-ininkona naaúmpa'a kuyaná Áánútun-aaiyavena áraire séna minkáé'nárai aúpá'á tiyuwówasarai tirááíye. Ísareri-kwaasi Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuwé'a koménae sésa kurónka'a Yéríko-kwaasi Áánútun-aaiyavesa íma áraire sirówai tínkamesa Áré'api Áánútun-aaiyavena áraire sirón-inimba íma inkánkaawe.

³² amáparawai tááimo agáyáanda ayáátáár-aimba ímbá pó'a amáparawai táái íma agayánaumne. miwí túwí'a Kítíyono úwana Péreke úwana Sámúsoni úwana Yépetá úwana Tévíti úwana Sámúwéri úwasa Áánútun-aai simátímakowaiye miráumai-kwaasi ésa ³³ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa pósa miwívínkémbá évakarawai namuro-kwáásí usáyaaitesa arupí umái miwítí kwaásira'a kárákwiyesa

Áánútumo asiramáímo séna mirámó ónaumnemo siróntemba umái máyówana Áánútu aváár-íyán-tóika'a awáá urówana íma wówasa mésa ³⁴ miwívínkémbá évakarawai anóni'a pisíntukowasa miwítí namuro-kwáásí tínkamonaé suwaná Áánútu tíyótinkowasa kawé'a umái mésa íma asiramái máyówana Áánútu asiramátinkowasa mésa miwítí namuro-kwáásí tínkantuwesa méraawe. ³⁵ évakar-inimba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena miwí timááraamo pukómpinkemba Áánútu usásintinkaraiye.

namuro-kwáásí évakarawai tátoresa sésa Áánútumbo tínaaembo umámíyataamo éta íya tínkameta étinkanaumpo Áánútumbo tínaaembo ímo umámíyataamo éta tínkamonaumne suwasá Áánútumba íma sínaaemba umáménaumne sésa imáyáa ésa púwónana Áánútu súwa'naa ínata kwíyómpata maí'maita ónaumne suwasá tí'a úni'a umátinkówasa pukáawe.

³⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa miwítí namuro-kwáásí évakarawaiyavesa tuwíráái sésa tínkambae kwéiyesa évaka'a tíyayaanka'a asááumai tí'maesa ándáva'a mágwétiyuwesa

³⁷ évakarawai óntandei tínkamuwasa púwúwasa évaka'a maánkáára'nei taasa'naasá kwéumasuwesa évaka'a taánasatanei túvimba aira'naará kwéuwasa kwévuuwasa évakarawai íma kawer-únánkwátói urésa sipisípi-ayau-unankwatoí uwasa évaka'a méme-ayau-unankwatoí urésa íma kawe'-náúmpímpá'á kwégwaesa úwoivimpa'a kogwáísagwai ésa íma toómbá makówasa sáwí'a umátinkesa umbai-yántáárí'a umátinkesa ³⁸ kawe-kwáásí-í'a umái máyóntavesa tí'mátuwowasa kówésa kwaásimo ímo máyópa'a kwénaesa omápa'a mésa maipíné muri-áívíné kwaésa miráumai mésa kawe-kwáásímá pósa sáwí'o umátínkówaivimba íma máumba keyáára'a maémáéwe.

³⁹ mirán-kwáásí Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu séna kawe'an-owe siráivo marapá'á máyónka'a Áánútumo mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma awánowana ⁴⁰ Áánútu miwíyávéna amu'maráaro séna naaémbo keséyaamo ménaaon-kwaasiyavena imáyáa éna kawer-ámbá kentááwé miwíyé kasenkuí'a umásinkanin-anta kwisínkaraiye. mindáyavesa marapá'ó máyónka'a íma awánaraawe.

Áánútu kentáásivowai-í'a kwéin-kwasai.

12 miwí miráumai máyómbanivo kesáa maaráyá ónaumne. miwí Áánútun-aaiyavesa áraire siráawai torupamáímo máyómpimbo kesáa avumpínkáántá máyaunasaraanta Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyón-amba kwéagaaasinkaawata mindáyaveta umbai-yántáá'á ivátuweta kentáámó sáwí-imayaaomo tátokaimba ivátuweta kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo mimbórá-ímáyáámó kwégwaraantemba Áánútumo agaráásínkarain-ampata íma sívón-káínata asiramáíya kónaumne. ² kwaásimo isaaisésaraambo kwégwe-

saraambo ayááivá'ó kwáyáim-beyantavesamo imáyáamo ontembá Ísuntavetaawe su'mai imáyáaya onó. Ísu imáyáaya símakaisata Áánútun-aaiyaveta áraireya kwésunanaya imáyáaya kwésimimba póta Áánútuweya aráápamai maí'maita úmaeta iyónaundayaawe. Ísu naaémbo arunkó aamoí ínín-imayaa éna póna taaira'ó puwínintavena íma a'áo séna taaira'ó púwón-antavesamo tigeayávésa kwéomba íma imáyáa éna póna Áánútu kawáá uráiwai ayáánúrapa'a asir-ayán-áyámpá'a mara'á máyáíye.

³ Ísuntave'a imáyáa oró. marapá'ó máyonka'o sáwí-kwaasi sáwí'o umánkáva'o iyúwanamo asiramáimo maimaénamo iráimba imáyáa é'a íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a asiramái máero. ⁴ sáwí-yantaatave'a kárákwimae'a kwéíye'a asiramái máyáampinkemba íma tinkamowa'a pukáawe. ⁵ Áánútu asiramátinkanintavena séna kesiyáámúmbaare kesáánimbaare isáaro súwana agaimaréna siráin-aimba imáyáa oró. maarán-áimbá séna

Ísóigo arumbá tímakawai arupí kwéumatinkena kesáánimba owémó kwésiwaiyavena kesáái isáígwáe séna kwétinkamiye. mindáyavai kesááninkoo Ísóigo arupí umánkáimba íma úwoisan-tantaa'an iyé-ímáyáa éma sáwí'o uráanda asiramái simámakaimba enarunkó íma sáwí'a íno agaimaréna siráíye. ⁷ umbai-yántáá'ó kentópa'o kwétimba Áánútu kawé'a kwéumatinkena kwená iyámpói owaná póna mirá kwéumatinkaiye. amápar-iyampoi kawé'a ónááontavesa miwí tinóvowi arupí kwéumatinkaawe. ⁸ Áánútu amápa'a kwená iyámpói umbai-yántáá'pínkémbá arupí kwéumatinkaimba umbai-yántáá'ó kwáyáiwai Áánútuna iyámpóin-ovo umbai-yántáá'ó ímo kwáyáiwai ó'owiti iyámpóin-owe. ⁹ moórá-ainkwara'a súnnda isáaro. marapákén-késívóisaiya arupí umásinkaraawata miwí táái iséta miráumai kwíyómpaken-kentaasivo áái iséta kawé'a umái méta minánón-áimbá miráyá onó. ¹⁰ sáwíyan-kanaa marapákén-késívóisaiya miwítí imáyáavinkemba arupí umásínkáantaanivo Áánútu kawé'a umátinkanae séna kaweré su'maiya umáíya ménaundayavenaya kwemó kawé'ó umáímo máyáintemba miráyá ónaundayavenaya arupíya kwéumasinkaiye. ¹¹ arupí kwéumasinkaindarata sirunkó umbái kwétainata íya aamoí éta naaémbo minúmbái-yántáákó kawé'a umásinkaindarata minúmbái-yántáákóná anondá paru umái kawé'a umái ménaumne.

mirám-baaran-oro siráin-kwasai.

¹² miráumai kárákwíye'a tiyáántán-kwimai mé'a ¹³ arupí-amba imáyáa umái kwáráaro.

keinárawapinkemba évakarawai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kawé'a umái mé'a arupí-amba kwáráaro.

¹⁴ tiyáántán-kwimai amáparawaiye paru umái máero. ímo kaweré su'mai umáímo máyáawai Ísóigomba íma awánanaaovo kaweré su'mai umái máero.

¹⁵ keinárawapinkemba évakarawai Áánútu úwoi kwétuwa'naa-iwaimba auwáunavo sé'a kárákwíyoro.

keinárawapinkemba évakarawai tirunkó sáwí'a índarakemba misáwí-ímáyááó amápa-kwaasivimba kóyáwé iváínivo kárákwíyoro. ¹⁶ sáwí-yantaatave'a tirááiyave'a ováínivo kárákwíyoro. naaóv'á moóráwai áwí'a Íso Áánútuntavena íma imáyáa éna sáwí'o uráintemba keinárawapinkemba évakarawai mirá ováínivo kárákwíyoro. kwemá Áánútuntavena íma imáyáa kwéuwaimba moórá-tawai áái kwéankowana ávankontavena séna ená toómbá nasímínana mintónkóná anondá emá aivar-iyámpói aúréna kenkáisívowa kawé-kwááró'a tumánkaniye séna ¹⁷ ména naaémbo moórá-imayaa éna kesivo kawé-kwááró'a tumásinkainkwae séna anón-ivi'a tówana avowámá ávákomba kawé-kwááró'a tumánkena póna kwembá íma tumánkowane ááemo sáwí'o uráin-tantaako avowámá kawé-kwááró'a tumánkanin-amba ítáraiye. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí'á ováínivo kárákwíyoro.

¹⁸ naaóv'á'á Ísareri-kwaasi Sáínai-omar-andampa'a komáyówana anón-irama kwégena tinepái kwégowasa uwaná anómba túnkuwana anón-unda torówana ¹⁹ uwíremba anónka'a aú'mai iyúwana aaigówé su'mai séna kwaásiye póíye maanómák'ó tíya'o é'a óntandei títamiyasa puwónááowe súwasa mináimbó isónkwaasi táátavesa ésa sésa ókwara'a moórá-aimba íma sínata isánáe sésa táátavesa ésa ²¹ awánon-tantaa'a anómba táátavesa uwaná Mósesi séna sááte kéné siyántámbá taráíye siráíye. naaóv'á'á Ísareri-kwaasi mirán-tántáá'á koawánaraavo keinárawa'a mirán-tántáá'á íma kogwéawanaawe.

²² íma mirá é'a Áánútunopa'o tiráamba maaráání'a kwéowe. moórá-omako áwí'a Sáiyono-omapa'a té'a Áánútu asirayánkwáráwáíná naaópa'a té'a kwíyómpa'a aúna-nao'a Yérúsaremu-naokaan-daopa'a té'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'o sáwíva'o torupamáimo mésamo Áánútu áwí'o mósá marésamo aamoí kwéopa'a té'a ²³ aiva'ó Áánútunopa'o tésamo kwená kwaasi-i'a umái máyáapa'a tiráawe. kwíyómpa'a aúváívimba miwí túwí'a agaimakáíye. Áánútu amáparawai miwímó máyáawaina ááintavena tísaa íníwainopa'a té'a marapá'ó arupí umáímo máyówanamo Áánútumo kasenkuí'o umátinkarawai kwíyómpa'a miwí timantómbó máyáapa'a té'a ²⁴ Ísunopa'a Áánútu aúna-aimbo simáímo tarúmakaimba kwéagaraasinkaiwainopa'a tiráawe. naaóv'á'á Kááini ávákomba Épeomba tuvuwúwana puwúwana kwená naaemá kumúwana mindáyavena anondá sáwí-meyamba amínkwáe siráimbanivo Ísuna naaemó kunkáimba kwaási kawé'a kwéumatinkaimba kwenópa'a tiráawe.

²⁵ Áánútu keinárawatavenamo aaimó sínda-aimba íma araaisé'a kárákwíyoro. naaóv'á'á Mósesi marapá'á ména Áánútun-ai simátimuwasa arááíraawai sáwí-meyamba mairáawe. miráumaimo kwíyómpakewaimo simátiminda-aintaamo araaisénááowai árai'a sáwí-meyamba mayánááovo kárákwíyoro. ²⁶ naaóv'á'á Áánútu Sáínai-omapinkemba aaí súwana anóm-barima taráimbanivo ívé'a asiramái séna moórá-kanaa tíním-

ba ókwara'a anóm-barima taaó senaná kwíyónkowe maraówé anóm-barima táníye siráíye. ²⁷ ókwara'a anóm-barima taaó sénaumnemo siráin-ainkona ááim-ba maarán-íye. marímo tánín-tantaa'a naaóv'ó taróru-rain-tantaa'a póna ánásanivo maríma ímo kanaán-umai táinda-yantaa'a kwaikwai'a íníye.

²⁸ miráumai marímo tánimba Áánútu kentáará'á kárákwiraimba póna íya siyuwánimba póta sirunkó kawé'á ínata aamoí éta kwentávéta éta kwenáwí'a mósá maréta kwená imáyáa mósá máraandayavenaya aamoí íníye. ²⁹ kankambó aú'maimo iravímbó agaisúwáantemba Áánútu mirá ínata póta kwená imáyáa mósá maréta ménaumne.

Áánútu aamoí ínkwaé-i'a oro siráin-kwasai.

13 Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai Áánútuna akúni'a umái máyáamba pó'a moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a íma ivátuwaaro. ² namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá kwétime'a íma iv'á tiyúwáaro. évakarawaimo mirámó uráamba íma marapá-kwáásí kawé'á umátínkaraavo kwíyóm-paken-kwayo'narawa'a mirá umátínkaraavo íma kwíyómpakewai owé-ímáyáá uráavo marapákén-kwáásí owé-ímáyáá uráawe. mindáyave'a namu-kwaasí túwa'naa oro. ³ Áánútuna kwaásivinkemba kwená kwaási onkákémbá évakarawai tí'maesa ándáva'a mótkáamba miwísé ándáraamba umái maémáyáambanivo mindáyave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. umbai-yántáá'á miwívímbá kwáyáin-kwaasi keinárawapinkwara'a miráumai umbai-yántáákáámbá kwáyáiwain-ovo imáyáa é'a túwa'naa oro.

⁴ aaraimó kwaaimó máyáawasa kwaaimó aaraimó máyáawasa kwéon-amba kawer-ámbán-ivo aarai íma sáwí-anka'a nááówasa kwaai íma sáwí-anka'a nááówasa miráumai máyáavo aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma oró. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

⁵ Áánútu séna íma tiyuwé'a túwa'naa ónaumne mináímbá siráintaveta asiramái méta séta Ísóigo kwésuwa'naa-imba pó'a kwaásimo sáwí'ó umásinkaiyamba íma sá'a káníye séna Áánútun-aai aúvávimbá agaimaréna siráimba pó'a óntantave'a íma anón-imayaa é'a mirán-tántáákó kembá tátoraina'a sáwí'a íyáwáinivo makáan-tanta-atave'a sé'a mindá kanaán-íye seró.

⁷ ááéma kentí anón-kwaasi Áánútun-aai simátí-makaawaiyave'a imáyáa oró. miwímó máyón-aaine pukáan-aaine imáyáa é'a Áánútuwemo aráápamaimo maémáéntemba mirá oró. ⁸ Ísu Káráísiti naaóv'ó uráintene minká'ó mirá uráintene ívékwara'a mirá kwéintene naaénkwara'a mirámó ínintene. mindáyave'a ⁹ toómbá aambá áumbakaan-amba kwaránááomba íma túwa'naa ínivo Áánútu úwoi súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaivo ó'on-o'om-bonor-aimba kampa'-mónór-áímbá isé'a kwáráavainivo kárákwiyoro.

¹⁰ Ísu Káráísitimo puwénamo kwenáúmo Áánútumbo ámakaintavenaya kwésuwa'naa-imbanivo mononáúmp'ó mono'-má'yái-kwáásímó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-íye. ¹¹ aiva'-mónó-káwáánákó kwaási sáwí'ó uráantavena póí tuvukéna naaemá umaéna Áánútuna aoka'-náúmp'á'á iréna mindááémá tuvimpín-úmárásasa mimpóí mindáókona aaumépa'a íma nésa agaisukáawe.

¹² miráumai Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna sáwí-imayaa maitiyuwánaumne séna íma a'áo súwasa áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana puwúwana kwená naaemá kunkáíye. mirámó uráimba póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-ivo kentáá kwésuwa'naa-íye. ¹³ Ísumba áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana pukáimba miráumai mono'-náúmp'ó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-amba tuwáúnasaya kwembó simáimo sáwí'ó umánkaraantemba kentáágwárá'á simái sáwí'a umásínkáamba póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁴ marapá'ó kwaikwai'ó ínín-dao'a íma kwáyáintaveta kwíyómpa'ó maí'maitaamo ónaunda-naopata imáyáaya éta póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁵ Áánútumbo póimo ámentemba Ísu Káráísiti kentááyávénawe séna pukáintaveta Áánútuna kwaási úne súndawaiya aamoí umánkámae kwéiyeta kwenáwí'a mósá maréta íya túwáano. ¹⁶ kawé'á umátinketa túwa'naa eta íyaamo túwáandayavena Áánútu aamoí íníye.

¹⁷ kentí anón-kwaasi táái isé'a kwésentemba mirán-oro. keinárawaka'a kawé'á umái kárákwimae kwéiyesa naaémba Áánútumba mimbáyáiyávé'a simáme-naowe. miwí tááimo ísáimaimo kawé'ó íyasamo ésa aamoí íya'a mindáyave'a kawé'á umái ménaaowe. miwí tááimo ímo ísáimaimo kawé'ó íyasamo ésa miwítí mayái umbaí táina'a mindáyave'a íma kawé'á umái ménaaowe.

¹⁸ imáyáa éta kentáásirumpinta íma aai kwáyáísata amápa-tantaataveta arupíya ónáeya kwésumpo kentááyávé'a Áánútumpa'a námúnaa símae íyóro. ¹⁹ asiramái simátimé'a sé'a ókwara'a kentópa'a sáwíyanka'a kónaunda-amba Áánútu paárinintave'a námúnaa seró súne.

námúnaa siráin-kwasai.

²⁰ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááinko éna Ísóigo Ísu pukáimpinkemba usásinankarowana puwúwanamo kwená naaemó kunkáintavena póna simái tarúmakin-aimba kwaikwai'a ínana sipisípira'ó kárákwiraiwaimo intembá Ísóigo Ísu kentáará'á kwégarakwiyye. ²¹ Áánútuna imáyáavinkení'a ónááontavena Áánútu asirayámbá timíníntave'a námúnaa kwésune. Áánútu kentáásirumpinta mayái kwémayaimba Ísu Káráísitina asirayándéi kwembó arááimo taimbáyái Áánútu mayáníntave'a námúnaa kwésune. Ísu Káráísiti áwí'a aasiyaasí anómbe kwaikwai'a kwéimba áair-aimba intávé'a námúnaa kwésune.

²² kesí kwaásiyono. asiramái simátíme'a sé'a asir-
amátinkanaundayave'a maanáúvámá agaimái timún-
da íma ayáátáár-aimban-ivo kwempa'á mé'a ísáaro.
²³ moórá-aimba ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti ándá-
vakemba kwéayurankaamba póna ááémo tína'o é'a
kentópa'o kóndara'a áí'mae'a kónaumne.

²⁴ kentí anón-kwaasiyavetaawe Áánútuna kwaási
amáparawaiyavetaawe simátíme'a sé'a kawé'á umái
máéro kwésune. Áánútuna kwaási Ítári-maravakewai
simátimesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Áánútu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwé-
sune.

kesáái ánásaiye.

Yémési

Ísu kwíyómpa'a irówana Yémési Ísun-áváko póna Yérúsaremuva'a ména Ísóigona kwaásira'a kárákwiraiwai moórá-kwaai aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'o kwéguwai agaimái mátímakaiye.

1 kemá Yémési maanáúvái má agaimái timúne. Áánútuna mayáiyé Ísu Káráisitina mayáiyé kwé-mayaundawai maanáúvái má agaimái kwétimumpo Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tísaaavutantambo uráawai ó'on-o'om-barava'a kóyáwé umái máyáawai ísáaro.

asiramátínkáin-kwasai.

² kesí kwaásiyono. umbai-yántáá'á ó'on-o'on-tantaa'a kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro. ³ umbai-yántáá'á kentópa'a kwétimba Ísóigo Ísuwe aráápa-maimo mé'o ímo auwé'o é'a asiramái ménaaowe. mindáyave'a ísaraamba póna umbai-yántáá'á kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro. ⁴ asiramái maí'mai'a úmae iyiyana íma tívón-káína'a mirán-káwér-ímáyáá úmae kwéiyiyana Áánútuna kawe-tántáátávéná íma táái tinkániye. ⁵ kawer-ímáyáá mayánáe síyawai Áánútumpa'o áísaa íyanamo éna timíniye. Áánútu nóintavera kwésisaaoo íma séna íma tátorainda úwoi timíniye. ⁶ Áánútumpa'o áísaa iyamba íma kaer-ímáyáá é'a úwoi kesáái isániye seró. kaumbo-káér-imagayaa tokáiyawaimo ésa kavóná-kwaasima pósa avumpin-kwáásímá mésa kogwaétuwe tagwaétuwe-kwaasiraamban-owe. ⁷ mirámó owáímá kaumbo-káér-imagayaa ésa íma mimbórá-ímáyáá umái kwarésa kawe'-máiyái kwémayaavo sáwí-imagayaa kwarésa mirámó kwéowaima Áánútumpa'o áísaa íyan-tantaa'a simíniye-imagayaa-ovo.

óisaníyaain-kwaasiye óisankwara-kwaasiyei kwaasái.

⁹ óisaníyaain-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa árairemo kwésewanamo imbá Áánútu séna kesí kwaásiman-owe kwésimbanivo tirunkó kawe'á kwéivo ¹⁰ óisankwara-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa árairemo kwésewanamo imbá Áánútu séna kentí óisamba íma aiva-tántáá'án-iyé kwésimbanivo miwígwará'á tirunkó kawe'á kwéiye. konaarírí-yántáá'ó moigwáán-arambo kwénamo avurankambó tintenkáámbá óisamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mirá umái ánásanaaowe. ¹¹ aaváúmá iyéna aa'á kaisaná moigwáán-arambo aáyánkénamo minkáwé-tántáá'ó avurankambó tintembá óisamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mayáímá kwémayaamba miráumai ánásanaaowe.

sáwí-imagayaa kentópa'o tína'o a'áomo sénááon-kwasai.

¹² Ísu Káráístín-aaiyavesamo árairemo kwésewanamo imbá miwívá'ó sáwí'ó íí-yántáá'ó tínímbo ésa a'áomo síyanamo éna tirunkó kawe'á íniye. miráumai asiramái maí'mai'ó íyanamo éna Áánútu timénaumne siráin-tantaa'a timíniye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráintemba mirá umátinkaniye. ¹³ sáwí'ó íí-yántáá'ó kentópa'o tína'o sáwí'a ónaumne-imagayaa é'o é'a Áánúntave'a sáwí-imagayaa símakaiye sevó. Áánútu íma sáwí'a íí-ímáyáá tiména íma kwená ímáyaavinkemba sáwí-imagayaa tavisimái mémaraniye. ¹⁴ kentáá sáwí-imagayaa sinkáinda misáwí-ímáyáágó kentáá tavisínata kwégwaraananaya ¹⁵ misáwí-ímáyáágó tátorainata sáwíta ónaumne. sáwítaamo úmaeta kwéiyononayaamo éna misáwí-ímáyáágóná anondá máyaundawaina ááimba Áánútu séna ménaundayaaniye. mindáyave'a Áánúntave'a sáwí-imagayaa kwésimiye sénááovo ímáyaá umái kawe'á oró.

¹⁶ kesí kwaásiyono. mindáyave'a kampar-áintávái áraire seváínivo kawe'á umái ísáaro. ¹⁷ amápa'a áraitantaa kawe-tántáá'á kentáásópata kentáásivoma Áánútonopakemba kwégumiye. aaváúmá kwíyómba o'á úmakowana aaváúmá kumpékéna usaréna kwéivo Áánútu íma mirá kwéena aasiyaasí sáma kamásinkena íma ó'on-o'on-imagayaa kwéiye. ¹⁸ Áánútu kwená ímáyaá kwégwarena árair-aimba kwésimasimenaya minaráír-áintávéná aúna-kwaasiraanta kwéumasinkaisata aiva'á kwená kwaási-ita uráanasaya naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe.

Áánútu-aai isésa mirámó kwéon-kwasai.

¹⁹ kesí kwaási kentí ímáyaá kwéunda-kwaasi ísáaro. Áánútu-aai ísámai kawer-é'a ímáyaá uré'a aai sé'a íma ááéma áwáá'a sé'a oró. ²⁰ áwáá'ó kwésen-amba Áánútu kawer-ámpá'á íma áwáá'a kwésen-ambaniye. ²¹ mindáyave'a sáwí-imagayaa sáwí'ó kwéon-tantaa'a tuwé'a umaé kumé'a Áánútu-aai tirumpimbó makáin-aimba ísámai kawer-iyana mináínkó kawer-ámpá'á métinkaniye.

²² Áánútu-aai tááre su'mai isé'ó Áánútu-aai isáúnda á'a kwéisaumne sé'o é'a kesávái kampa'á kwésevo Áánútu-aai íma tááre su'mai isé'a kwemó siráintemba

oró. ²³ Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba íma kwéiyawai ²⁴ non-kwaaúmpímbá tóí'a awánuwesa kówasa mirámó ombá ááéma kwétuwinkagwimba mirámó owáí Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba mirá íma kwéowe. ²⁵ Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba kwéiyawai isésa íma tuwinkáinda mirá úmaesa kwéiyiyana mináínkó tirumpimbá kawe'á umátinkaniye.

²⁶ mono-kwáásímá úne sembánivo kwésen-ainka'o ímo kárakwiyombo ésa kesávái-ímáyáágómbá kampa'á kwésimauwesa tóikakene su'mai sésa mono-kwáásímá úne kwésewe. ²⁷ ketor-ínínkáré megusaa-iyámpóiráré umbai-yántáá'ó kwáyáiwairare kárakwiye-sa marapá-kwáásítí sáwí-ampa'a tínaaemba kwéuma-suwaawai Áánútun-aaí isámai kawer-ésa Áánútu kentáásíne aúranka'a árai'-mono-kwaasi mésa Áánútun-arááíye su'mai kwégwaraawe.

amáparawai mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

2 kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísti ó'oran-aaimba kwáyáiwain-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáavo túwí'ó kwáyainda-kwaasi kawe'á umátinke'a túwí'ó ímo kwáyainda-kwaasi tínaaemba umátímémba mindá sáwí'a kwéovo ² kárakwiyoro. torupamáimo máyáampimbo moóráwaimo óísankwara-kwaasi éna kawer-únánkwátóí úmae tisanamó óísaniyaain-kwaasi éna sáwí-unankwatoí úmae tisa'ó kawer-únánkwátóigwarawaintave'a suwókálá tamaiyó sé'o sáwí-unankwatoigwarawaintave'o nénka'a maiyómó kwésemba mindá sáwí'a kwéowe. ⁴ mirámó sembá keinárawapinkemba évakarawai túma maimaé iyé'a évakarawai simái sáwí'a é'a sáwí-imayaaneí taaínkaa'a kwéowe.

⁵ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. marapá'á máyáan-kwaasi óísaniyaain-kwaasi tuwánésa sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésevo Áánútu óísaniyaain-kwaasi kwesé aráápamai asiramái máyáan-kwaasi tuwánésa séna kesí kwaásiman-owe kwésiye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi kwégawaa úndava'a ménaaowe siráimba ⁶ óísaniyaain-kwaasiyavena mirá siráimba pó'a móruna tiyúwáavo. óísankwara-kwaasi túma íma maimaé iyóro. óísankwara-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátinkesa aaimá kwésimatinkesa ⁷ Ísu Káráísti áwí'a usáyaaítarain-awí'a kentí anóndako áwí'a simái sáwí'a kwéumankaamba pó'a miwí túma maimaé iyóvo.

⁸ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna esávái-ímáyáámó óndantemba ó'owiti imáyáagwara'a uwó siráimba pó'a minkáwér-ámáámbó asirayán-ámáámbó kwaré'o é'a kawe'á ónááombanivo ⁹ óísankwara-kwaasi túmo maimaé iyé'o óísaniyaain-kwaasi móruna tiyuwé'o é'a sáwí'a ónááowe. mirámó é'o é'a kawer-ámáámbá araaisiyana Áánútu aaimá simátinkaniye. ¹⁰ amápar-amaambo kwarésamo moórá-amaambo araaisiyambo éna aaimá simátinkena séna amápar-

amaankomba arááiséwaiman-owe síniye. ¹¹ Áánútu séna íma aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá oró séna moórá-ainkwara'a séna íma kwaási tínkamiyasa púwóro siráíye. ímo aarai-úmóyámbó kwaai-úmóyámbó ombánivo kwaási tínkamiyasa puwónáaomba ámáánkomba kwéaraaisewe.

¹² Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútu kwenáái kwáráawaiye arááiséwaiye tuwánésa tísa ínímba pó'a imáyáa é'a kentóikare kentúrare kárakwiyoro. ¹³ Áánútu aavimbá maitinkáíndara'a tirumbó ímo umátinkaraawai Áánútu kwenarunkwárá'á íma umátinkaniye. Áánútu aavimbá matinkáíndara'a tirumbó umátinkaraawai íma táá'a kwégainana Áánútu aruntavái umátinkaniye.

Ísun-aaiyavesa áraire sésa kawe'-máyái mayáan-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. Ísu Káráístin-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo kawe'-máyáímó kwémaesamo ésa miwí táái úwoi tóikaken-aimba kwésewe. mináímbá tóikakene su'mai kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹⁵ Áánútuna kwaásivinkembo moóráwaimo ménamo unáánkwátóíye toóné ímo makáíndawaintave'o ¹⁶ keinárawa'o sé'o toómbá nenaná ámu'a váinama unáánkwátóí ane'á márénana koko'á ínama kwaao sé'o toómbó unáánkwátóimo ímo amé'o é'a kentáái úwoi tóikaken-aimba sénááowe. ¹⁷ mindáyave'a Ísu Káráístin-aaiyave'a áraire kwése'anivo ímo kawe'-máyáímó kwémayaambo é'a áraire sen-áímbá tóikakene su'mai kwésevo tirunkakémbá íma kwésewe.

¹⁸ évakarawaimo sésamo Áánútun-aaiyave'a áraire kwésunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésemwasamo évakarawaimo sésamo kawe'-máyái kwémayaunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésemba kemá Yémési sé'a Áánútun-aaiyave'a áraire sembánivo kawe'-máyái íma kwémayaamba pó'a Áánútuna kwaásiya'o íma tuwánáúmne. kemá kawe'-máyái kwémayaunda suwáné'a sé'a Áánútun-aaiyavai áraire kwésene sénááowe kemá Yémési sune. ¹⁹ Áánútu kímborawai máyáíye kwése'o árairemo kwésemba kawer-áímbá kwésembanivo miráwé su'mai kwésemba Áánútu kawer-ámpá'á íma métinkaniye. Sáátáánigona kwayó'nárawa'o mináímbó kwésemba tiyántámbá kwétaisasa kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ²⁰ íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe. Ísun-aaiyave'a áraire kwése'o kwéomba íma kawe'-máyái kwémayaamba úwoima aaimá kwésemba pó'a simáímo agaráátinkaanda ísáaro. ²¹ naaóvá'á kentáá síkwá'náma Ááváramu Áánútu simámakaini'a índayavena ááninko áwí'a Áísákaamba óntan-taareira'a mósá ánkarena tuvuwíniye úwana Áánútu séna a'áo siráíye. Ááváramu mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráíye. ²² Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire kwésena íma miráwé su'mai uráivo simámakaintemba uráimba Áánútun-aaiyavena asiramái áraire siráimba á'a ísaraawe. ²³ Áánútun-aaí aúváivim-

ba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaanemo siráimba mináínkóná ááimba Ááváramu Áísákaamba tuvuwíndavena uráínka'a avora'á paáru-raiye. naaémba Ááváramuntavesa séna Áánútuna kwaásiman-iyé siráawe. ²⁴ Áánútun-aaiyavesa áraire séna kawe'-máayái kwémayaawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésivo Áánútun-aaiyavesa áraire séna íma kawe'-máayái kwémayaiyawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawe íma síníye. mináím-bá ívé'a kwéisaawe.

²⁵ Áánútun-aai aúváiivimba naaóv'á agaimaréna moórá-ininko eénánká'á nááún-ininko áwí'a Áré'api ó'onkaa-ininkona kwaasái siráiyé. Yósúwa maramá aúp'á koawánaakaiyo séna ti'marówasarai minínínkóná naaúmpa'a tuyaná mindárai táái iséna áraire séna kwenamaáraa tínkamovo séna moórá-ampa'a agaráátinkomasarai kóruaiyie. minínínkó mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái máyáin-inimban-iyé siráiyé. ²⁶ timambá kówisasamo kwaásimo púwóntemba Áánútun-aaiyavesa áraire séna íma kawe'-máayái kwémayaawai miráráán-umai íma tirunkakémbá áraire kwésevo tóikakemba kwésewe.

tói-kawaan-oro-kwasai.

3 kesí kwaásiyono. Áánútuna mayái agaráátinkaiyam-bayai íma sáwívarawai mayánááovo moórá-morawai mayánááowe. agaráátinkai-mayaiya kwémayaundawaiya Áánútu asiramáiya kwésisaa índarakemba úwoi-kwaasi miwítí mayáiyávéna úwoisamba tísaa íníye. mindáyave'a íma sáwívarawai sé'a agaráátinkai-mayai mayánáe sénááowe. ² amáparawaiya évaka-tantaa'a sáwíta kwéundayaawe. tói-kawaan-esa kawer-áíné su'mai kwésewai árai'a kawe-kwáásí mésa túra'a amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyouwe. ³ moórá-aimba imáyáa oro. anóm-poi áwí'a ósimba kwaási kentí imáyáaomo kwin-ámp'á'ó kónáesamo ombá óipimba ákí-asirayan-tamayo'a áárankesa évarevar-ayair'a ándáma aríkwímai tiyáámpimba tokésa kentí imáyáaomo kwin-ámp'á'á moórá-ayampar-anda tavise-waná minánóm-póimá kwégwiye. ⁴ nompí-sípígwará'á imáyáa oro. mindá anón-tantaa'a isaná úndágoma améntámai ópa'a tuwánáe kwéisananivo avúsúmaenamo nááín-tamayo'a íma anón-tamayo'an-ivo sáwíyan-tamayo'a kwemó kónáe sipa'á mintámáyó'á kwántáísana minánó-sípígó kwégwiye. ⁵ maarágwará'á imáyáa oro. kwaásiya anón-tantaa'a únanaya sóikoma sáwíyan-tantaako sáwívar-aimba kwésena súyaama maimaéna kwéiyimba imáyáa oro.

aiva'á sáwíyan-irama karéna kámaena anón-umi'a kwégautaapaiye. ⁶ iramó kámae kwéna anón-umi'o sáwí'o intembá sáwí-ainko miráumai kwégwena amápa súwawaata sáwí'a úmaena kwégwiye. sáwí-ainkona mayáigó amápar-ayampa'a amápa-sawí-mayaigomba kwéusayaaitaiye. misáwí-yántáákóná ááimba Sáátáánigompimba kwéena kentáásí mayái tasáwí'a kwéena amápar-ayampa'a kóyáwé kwéiyé.

⁷ aváá-kwái-kwaamba numamá iraankavayaambá noyáá'a amí'mír-umai kárákwiraambanivo ⁸ sáwí-ainko usáyaaítarain-tantaa'a pósa kwaási íma kanaán-umai kwégarakwiyouwe. kwaaiwainkómó kwaásimo vaisanamó sáwí'o intembá sáwí-ainko mirá kwéiyé.

⁹ kentáá sói'nei kentáásivowa Ísóigo áwí'a mósá maréta Áánútu kweiráání'a úmakain-kwaasi simái sáwíta kwéune. ¹⁰ mimbórá-sóipínkéntá kawer-áimbá kwéseeta sáwí-aimba kwéseeta kwéune. kesí kwaásiy-ono. mirán-ááínkó sáwí'a kwéiyé. ¹¹ nonayumpinkémbá íma kawe'-nónkwará sáwí-nonkwara'a kwégumiye. ¹² inaómá íma terarambá íyáísana túsigoma kondóí-aramba íma kwéiyaiye. uwí-nónkó íma kawe'-nómbá auvínasa kwaási nánááowe. mindáyavena mimbórá-kwáásígómpínkémbá kawer-áínkwará sáwí-ainkwara'a sisaná mirán-ááínkó sáwí'a kwéiyé.

kawer-ímáyáá Áánútumpakemba kwégumin-kwasai.

¹³ keinárawapimba évakarawai kawer-ímáyáá torésa kawer-ísái-yántáá'á toráawai mésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí pósa íma túma maésa iyésa kawe'-máayái maésa kawe'á umái méwa'a tuwáné'a sé'a kawer-ímáyáágwára-kwáásímán-owe sénááovo

¹⁴ keinárawapinkembo évakarawaimo miwítí kwaásima tirumbá sáwí'a umátinkesa sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa miwí túma maimaésa iyésa kesávái kampa'á sésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí úne seváínivo. ¹⁵ mirán-ímáyáá íma Áánútumpakemban-ivo marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwésewe. ¹⁶ évakarawaimo miwítí kwaásimo tirumbó sáwí'o umátinkesamo sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa íma moóráva'a tágárotamai maésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a úmae iyónááomba mindá marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwéovo ¹⁷ Áánútumpakemba kawer-ímáyáá tokáawai kaweré su'mai ésa íma sáwíkwara'a ombá paru kwéesa íma aaisampínkémbá kwésesa ó'on-kwaasi táái kawe'á umái kwéisesa tirumbá kwéumatinkesa umbai-í'o on-kwáásí kwétuwa'naa-esa íma kaumbo-káér-aimba sésa íma taaínkaar-umai kawe'á umátinkaa sáwí'a umátinkaa kwéovo amápa'a kaweré su'mai kwéumatinkaawe. ¹⁸ paru umái maénáe síyawai paru umátinkaiyasa tuwánésa miráumai paru umái ménaaowe.

marapá-tántáátávésa imáyáa kwéon-kwasai.

4 keinárawapimbo aaisambó sé'o áwáá'o sé'o mirámó kwéomba miwáná ááimba maará kwéiyé. sáwí-yantaakomo tirááímo taintáv'é'a imáyáa owaná minímáyáágómá tátoraisana aaisambó síí-áimbá kwévaariye. ² tirááímo tain-tántáát'ó makáawa'o ombá tuvúwónana puwína'a kemá mayánáe-imayaa kwéowe. ó'owiti náaindaamba túran-anda é'a íma kanaán-umai mayánááontave'a aaisambá tiyé'a áwáá'a kwésewe. tirááímo tain-tántáátáv'é'a Áánútumpa'a íma áísaa

owaná póna íma kwétimiye. ³ Áánútumpa'o áísa on-tántáá'á íma kwétimiye. sirááimo tain-tántáá'á kesávái mayánae sé'a Áánútumpa'a áísa ombá misáwí-ímáyáá tokáantavena íma kwétimiye.

⁴ aaraimó kwaairakémbó tiyuwésamo ó'on-kwambo máyáantemba Áánútumbo auwé'o kwégon-kwaasiy-ono ísáaro. marapá-tántáá'ó ímáyaamo eéme'o é'a Áánútuna namuro-kwáásíráámbá kwéovo mináimbá ímáyaá oró. marapá-tántáá'á mayánae símae iyíyawai Áánútuna namuro-kwáásíráámbán-owe. ⁵ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu séna kesimambá kempímbá maráúnda sáwí'an-ovo sé'a asiramái kwégarakwiyune siráíye agaimaréna siráimba mináimbá íma úwoi-aimban-ivo árair-aimban-ivo ímáyaá oró. ⁶ ánivo Áánútuna ímáyaá úndayavenaya súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwen-tayuwaiwo kwenáísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye

agaimaréna siráimba póna Áánútu súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe.

⁷ mindáyave'a Áánútun-aaí isé'a kwenáísamaivimba máyáambanivo Sáátáánigon-aaíyave'a a'áo síyanamo éna ááéma tiyuwéna kówina'a ⁸ Áánútuna egwaa'ó méwanamo éna Áánútu kentí egwaa'á méniye. sáwí'o kwéowai kawe'ó umáímo ménaaontave'a ímáyaá é'a misáwí-yántáá'á túwáaro. Áánútuna ímáyaáawe marará-ímáyááwé tokáawai sáwí-ímayaa tuwé'a kawer-ímáyáá oró. ⁹ sáwí'o kwéontave'a íma aamoí é'a kanagí'á kwéte'a máéro. sáwí'o kwéontave'a íma kwírááima síyamba tóí'a matuwé'a máéro. sáwí'o kwéontave'a tirunkó íma kawe'á éna sáwí'a kwéina'a máéro. ¹⁰ Ísóigon-aaí isé'a kwenáísamaivimba méwana kwemá mósá tinkániye.

¹¹ kesí kwaásiyono. kentí kwaásiyave'a keiyái íma sáwí-aimba seró. Áánútu áamáan-aimpimba séna íma mirán-oro siráimba pó'a mirámó kwéomba Áánútuna áamáamba simái sáwí'a umánke'a sé'a sáwí-amaamban-íye sembá mindá kampa'á kwésewe. Áánútuna áamáambo taaínkaar-uré'o sé'o sáwíyan-amaane anón-amaane kwése'a minamáámbá íma kawe'á umái kwaré'a kwéaraaisuwaawe. ¹² Áánútu kweyáá áamáamba siménaya kwaási kwétaainkaar-ena kanaán-umai kweyáá kawer-ámp'á mégwétinkena kweyáá kwaási ánásasuwaníye. mindáyave'a kwaási keyááríka'a íma taainánaáovo Áánútuna mayáímán-íye.

ímo túmo maimaé iyí-kwásái.

¹³ keinárawa'a ímáyaá é'a sé'a ívéra'i. aaváyaawa'i. anón-daopa'a komé'a mayái kwémae'a moórá-ima maisuwé'a sáwívar-ontamba mayánaumne. mirán-áimbó kwésewai ísáaro. ¹⁴ aaváyaavimbo ainámbó sáwíyanka'o kwénamo ááémo turákwintemba keinárawa'o máyáamba miráráán-umai ááéma ánásanaaowe. aaváya kentópa'o tínín-tantaa'a íma ísaraawe. ¹⁵ mindáyave'a kwésen-aimba íma ókwara'a

sé'a maará seró. Ísóigomo owémó sína'o é'a mirá ónaumpo ímo owémó sína'o é'a íma mirá ónaumne seró. ¹⁶ mirán-áimbá kwése'a kentí ímáyaavinkemba kentúma maimaé kwéíye'a anóni'a umái ménae kwéseмба mirán-ímáyáá sáwí-ímayaa-man-íye.

¹⁷ miráumai ísáaro. kawe'ó iígóná ááimba ísámai ivá-tuwesa mirámó ónááomba sáwí'a ónááowe.

óísankwara-kwaasiti kwaasái.

⁵ óísankwara-kwaasiyono. senda-áimbá ísáaro. kentópa'o umbai-yántáá'ó tínimba anón-ímayaa kwé'e kanagí'á kwéte'a ménaaowe. ² sáwívar-oisamba makáan-oisamba atúnkaisana sáwívar-unankwatoí kwaígo ánáamba káráyuwaisana ³ óntamba makáamba atúnkaisasa kwaási awánésa sésa íma túwa'naa ombá makáawana atúnkaiye sénááomba iramó ane'ó kwégainten-umai sáwí-meyamba kentópa'a tíníye. sáwívar-oisamba makáambanivo Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama tíníye. ⁴ kentí kígau on-kwáásítí meeyámbá íma kawe'á umái timé'a sáwí'a kwéomba Áánútu awánaraiye. minkwáásí anónkar-anonka'a kwésewana Áánútu asir-ayáankwáráwái kwéisaiye. ⁵ marapá'ó máyáanka'a sáwívar-oisamba maré'a kentí ímáyaavinkemba kembó tínkáim-bayai kwémayaawe. ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá maitínkówa'a íma anondá aaí suwa'á tínkamuwasa pukáawe. póimo toómbó kwétimewanamo anón-íساسamó tuvú'naantemba kembó tínkáisa'o mirámó kwéomba Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

asiramái mésa námúnaa kwésen-kwasai.

⁷ mindáyave'a asiramái maimaé kwéíye'a Ísóigo ókwara'o kumínimba amu'maráaro. kígau avowámá kígau úmakena amu'maréna séna kaeká'á aa'á téna kígau anón-ína'a nánáe séna amu'marántemba ⁸ miráráán-umai Ísóigomba amu'makéwana kumíníye. Ísóigo sáwíyanka'a kumínimba pó'a asiramái aá-noumai máéro. ⁹ Áánútu aavimbá maitínkánívo kentí kwaási íma í'ái tínkáaro. Áánútu aavimbá maitínkánínkanaa sáwíyanka'a tíníye.

¹⁰ kesí kwaásiyono. naaóv'á Áánútun-aaí simátí-makowaimo uráamba ímáyaá oro. Ísóigo simátí-makon-aimba simátíma'mae iyúwasa íma ísówana umbai-yántáá'á sáwíva'a miwítópa'a túwasa Áánútun-aaí íma ivátuwesa asiramáímo mésamo uráantemba miráumai máéro. ¹¹ naaóv'á Áánútuna ímáyaá ésa asiramái máyón-kwaasiyaveta séta Áánútu kawe'á umátínkarain-kwaasiman-owe kwésune. naaóv'á moórá-kwaasi áwí'a Yópoma uráin-aimba ímáyaá oro. umbai-yántáá'á sáwíva'a kwenópa'a túwana Ísóigontavena asiramái maí'mai'a úmae kwéiyuwana naaémba Ísóigo kawe-tántáá'á ámakaiye. miráumai Ísóigo anón-arumba umásinkena kwésuwa'naa-íye.

¹² kesí kwaásiyono. anón-aimba ísáaro. kentáíyavesa áraire sénááontavesa íma tiká'á kwémare'a árair-aimba súne sembá kwíyómpa'a máyáiwai aúran-ka'a árai'a kwésune íma sé'a marapá-kwáásí túranka'a

árai'a kwésune íma seró. ánivo owémó sé'o é'a úwoi owé sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. a'áomo sé'o é'a úwoi a'áo sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. mirámó síyanamo éna Áánútu mináíntávéna íma sáwí-meyamba timíníye.

¹³ keinárawapinkembo umbai-yántáá'ó mayáiyawai Áánútunka'a námúnaa seró. keinárawapinkembo tirunkó aamoí íyawai monor-ímá kwésesa Áánútu áwí'a mósá máraaro. ¹⁴ keinárawapinkembo tí'o índawai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi tááyaiyasa tésa Ísóigona asirayámbá imáyáa ésa masawémba túra'a pétinkesa námúnaa seró. ¹⁵ Áánútumo siráintemba íníye kwésesa námúnaa kwésemba póna Áánútu minkwáásí kawe'á umátinkena usásintinkena minkwáásímó sáwí'o uráiyaname éna miwívínkémbá maitiyuwáníye. ¹⁶ mindáyave'a kentí kwaási sáwí'o kwéomba avora'á simátíme'a námúnaa simái túwa'naa oro. mirámó íyanamo éna tí'o índamo éna Áánútu asó-vamatinkaniye. arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iye.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa ména kwemá kesáámó úndanten-kwaasi ména Áánútunka'a asiramái námúnaavinkemba séna aa'á íma tíno súwana íma aa'á téna kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwówana íma aa'á túwana ¹⁸ minkákémbá naaémba námúnaavinkemba aa'á tíno súwana aa'á túwana kígauva'a amápa-tomba kawe'á uráíye. miráumai arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo kawer-ámpá'ó tuwáíya'o é'a méyav-isiyasamo té samo kawer-ámpá'ó tíya'o é'a kawe'á umátinkanaaowe. ²⁰ sáwí'o uráiyawaimo méyav-isiyasamo sáwí-ampa'o tuwésamo Áánútumpa'o tíyanamo éna Áánútu misáwí-yántáá'á sáwíva'a maitiyuwáínasa Áánútuna némpa'o iramó kwégaindava'a íma kónááowe. mináímbá imáyáa oró.
kemá Yémésimo súnda-aimba ánásaiye.

1 Pítáa

Ísu kwíyómpa'a irówana Pítáa Ísuna kwayó-kwáásí moórá-kwaai umái sísamaivakemba éiyain-iyá'iyó. miráu-mai-ima maisuwéna maanámbá agaimái mátímakaiye. Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a kwématinkomba miwítí imáyáa asiramátinkanae séna Ísuntavai ísámai asiramái máéro séna Pítáa maanámbá agaimái mátímakaiye.

1 kemá Pítáa maanámbá maanáúváivímbá agaimaráúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráísitina aan-tá-kwaasi úndanivo Áánútumo séna kesí kwaási owémó siráin-kwaasi ísáaro. kwatúwówa'a kenti maramá tuwé'a kóyáwé é'a Pontasi-márávéré Kárésiyaa-maravare Kápátósiyaa-maravare Ésiyaa-maravare Pítíniyaa-maravare miráumai-marava'a kóyáwé uráawai ísáaro. ² naaóvá'á Áánútu kentáásivowa keinárawatavena séna ítámaraanasa kesí kwaási-i'a ónááowe súwana Ísu Káráísti puwúwana kwená naaemá kumúwana keinárawa'a kawé'á umátinkaina'a kwenáái taagwiyavónááontavena Áánútun-amanko Áánúntunde-i'a umátinkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa úmae iyéna paru umátínkáva'a iyína'a ménaaowe.

Áánútu to'mayaa umásínkarain-kwasaiya.

³ Ísóigo Ísu Káráísiti avowámá Áánútu kwenáwíta mósá maráúmne. kentááyávéna anómba arumbá umásinkenaya Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraintavena aúnaí'o umáíya máyaunda-i'a umásínkaraimba póta naaéntaamo ménaundayaveta amu'maréta máyaumne. ⁴ kwíyómpa'o uménaundaya Áánútu to'mayaa umásínkarainta íma sáwí'a umái ánásena kwaikwai'a ínimbaniye. ⁵ Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena kwená asirayándéi kweukáámbá umái tíyótinkena Ísu Káráísitimo kumíndara'a sáwí'o umáímo máyáampinkemba kuntí'mai to'mayaa umátínkaraintantaa'a agaráátinkaniye.

⁶ mindáyavena kentirunkó kawé'á íno. ívé'a ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentópa'a kwéna naaémba ánásainana kentirunkó kawé'á íníye. ⁷ umbai-yántáá'á kentópa'a kwáyáinka'a Áánútuwemo asiramáímo mémba tuwánésa sésa árai'a Áánútuwe aráápamai máyáawe sénááowe. moórá-ontamba áwí'a kóri-ontamba aamoí kwéon-tantaa'a imbánivo kító-tantaa'an-ivo Áánútuwemo aráápamaimo máyáamba mindá anón-tantaa'an-iyé. minóntámbá iravímbá kágwisana sáwí-yantaa'a ánásaisana kóri-ontan-uramba túkúmai kwégwaiye. miráumai umbai-yántáá'á kentópa'a tisa'á Áánútuwe asiramái mé'a kwesé aráápamai méwana Ísu Káráísiti kumíndara'a kentúwí'a anómba umátinkena aamoí

umátinkaniye. ⁸ Ísu Káráísitimba íma túrandei awá-naraavo úwoi kentirumbá kwéamewe. íma túrandei kwéawanaavo kwenááyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawe. kwenááyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwéiyatinkaiye. mindáyave'a anón-aamoí kwé'e'a mindáyave'a aái símae kwéiyiyana mirán-áimbá íma ánásaina'a anón-aamoí ónááowe.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai Áánútu keinárawa'a úwoi kwétuwa'naa-in-aimba siráawe. Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanin-aintavesa sésa mináínkóná ááimba nóran-aina'iyó sésa Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba awánantesa iráawe. ¹¹ Káráísitin-amaanko miwívímbá ména Káráísitimbo áí'o índai'o umánkaiyanamo naaémbo sá-gayambo paárinin-aimba simátímakowasa miwí kesávái-áimbá sésa mináimbá nááwantavena simbá póna nósa-tawai paáriníyo sésa Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba awánantesa iráawe. ¹² miwítí mayáígówé simátímakon-ainkowe íma miwí túwa'naa ena keinárawa'a naaémbo paáronaaon-kwaasi túwa'naa ínimba mindá Áánútu agaráátínkaraiye. Áánútun-amankomba ai'marówana kwíyómpakemba kuména naaóvá'ó agaráátínkaron-aimba simátí-makowasa mináséi-kwásái simátíma'maesa kuwa'á ísaraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mintántáá'á awánanae sésa ombá miwívímbá íma sáwí-yantaa'a kwáyáísana Áánútumo iyátínkáim-bayai íma kanaán-umai kwéawanaawe.

arupí umái máéro-kwasai.

¹³ mindáyave'a arupí-imayaa é'a kárákwiyoro. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawé'á umátinkanintave'a amu'maré'a asiramái máéro. ¹⁴ Áánútun-aai ísámai kawé'á oró. Áánútun-aaimo ímo ísaronka'o sáwí-imayaayave'o tirááyave'o uráantemba íma mirá'é'a Áánútun-aai ísámai kawé'á oró. ¹⁵ Áánútumo tááyarai-waimo kawéré su'maimo kwéintemba amápa-tantaa'a kawéré su'mai oró. ¹⁶ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kemó kawéré su'maimo umáímo máyaudantemba mirán-oro Áánútumo siráimbanivo kawéré su'mai oró.

¹⁷ Áánútu arupí umái sáwí'o uréwai sáwí-meyamba tiména kawé'ó uréwai kawé'-meyámbá timíníwain-tave'a námúnaavinkemba sé'a kesivomán-iyé sé'a pó'a marapá'ó kwááyumo máyáanka'a anóndakoman-iyé sé'a kwená imáyáa úmae iyóro. ¹⁸ kentíkwá'náma úwoi-mayai-amba kwárówana Áánútu keinárawatave-na mirán-ámbá kwáráavo séna meeyámba'mai ayútínkaraiye. kentí meeyámbá kóri-ontambo ánásanin-tantaakaamba ímanivo ¹⁹ Ísu Káráísitina naaegómá usáyaaitarain-daaegoman-iyé. sáwí'o uráankakemba íma sáwí-meyamba mayánááontavesa sipísipi-araa'a tuvú'mái Áánútumba ámakaantemba sáwí'o uráundavinkemba ayúsinkanintavena Ísu Káráísiti ímo sáwí'o urówai puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. ²⁰ Áánútu kwíyómba maramá íma taróruonka'a mimbáyái mayáníntavena Ísu Káráísitimba itá-makaimba pó'a naaén-kanaa keinárawatavenawe séna marapá'á kumbéna ²¹ pukáimba pó'a Áánútumpa'a imáyáa kwéowe. Áánútuwe aráápamai mé'a sé'a árai'a kwesé uménaumne sénááontavena Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena áí'maena ságayan-ayampa'a móankaraiye.

²² árair-aimbo taagwiyávóntavena mináínkó kentirumbá kawé'á umátínkaraisa'a mé'a Áánútuna kwaásí kentí kwaásí owa'á moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a asiramái mirá úmae iyóro. ²³ Áánútun-aaí kwaíkwai'a ínín-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáani'a umátínkaraiye. marapá-kéntínóvóví matínkaraawa'a máyáambanivo Áánútu maí'mai'a kwéiwai aúnaí'a umátínkaraisa'a aúnaí'a umái máyáawe.

²⁴ mirán-áimbá Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

karaan-tantáaré kanaagunéwe aáyánkamaenamó marapá'ó kúmíntemba kwaásiye miwítí kawé'-má'yáiyé

miráumai ánásanivo ²⁵ Ísóigon-aaí kwaíkwai'a kwéiye agaimaréna siráiyé. mináimbá áséi-kwasai simátí-makaan-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáani'a umátínkaraiye.

Ísu ávon-ontankaanda'an-iyé-kwasai.

2 aúnaí'a umái máyáamba pó'a sáwí-yantaakomba tínaaemba umásuwe'a íma kampa'á sé'a íma kaumbo-káér-imayaa é'a kawé'-má'yáimó kwé-mayaiyantavena kentirunkó íma simái sáwí'a umátínkaina'a túwíkwara'a íma simái sáwí'a umátínke'a máéro. ² umarambó náántavenamo tínkáintemba Áánútuna kawer-áíntávéna mirán-umai táái tinkáino. Áánútun-aaí toónkáámbá kwéne'a táákaevayan-kwaasiraamba umái mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a iyóro. ³ Ísóigo kawé'á umátínkaraina'a miráumai mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a iyóro.

⁴ naaóvá'á mono'-námbá óntandei urónka'a ávonkaan-ontamba awánésa úwoi-ontamban-iyé sésa tukáawe. miráumai Ísumba Áánútu kawé'ná'an-iyé séna ítamakaimba awánésa áúkaawe. kwemá ávon-ontankaamban-ivo kwenópa'a teró. ⁵ óntandeimo naam-

bó ontembá Áánútu keinárawa'nei kwená naankáámbá úmarena keinárawate méniye. kwená mayái-kwáásí é'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana Ísu Káráísiti túwa'naa ínimba pó'a Áánútu kentí mayáiyávéna aamoí íníye. ⁶ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu séna kawer-óntámbá ítamare'a naambó asiramáimo kwaíkwai'o ínintave'a Sáiyono-naopa'a ávonkaan-ontamba makáumne. óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigeayávésa ónááowe siráiyé

mináimbá Ísu Káráísitintavena simái agaimakáiyé.

⁷ Áánútun-aaíyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawai minóntánkó anómban-iyé kwésevo Áánútun-aaíyavesa íma áraire kwésewai minóntánkón-távésa íma mirán-áimbá kwésewe. mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé

agaimaréna siráiyé. ⁸ moóráva'a agaimaréna séna minóntánká'á tísamaima

turarésa tanaambá vánaáowe

agaimaréna siráiyé. tanaambó vaantembá Áánútun-aaí araaisésa miráumai tanaambá kwévaawe. ááéma íma mirá uráanka'a Áánútu séna mirá ónááowe siráinka'a pósa miráumai tanaambá kwévaawe.

⁹ miwí Áánútun-aaí arááíráavo íma mirá é'a mim-bórá-ándá-kwáásíráámbá é'a Áánútu ítamakain-kwaasi é'a anóndakona mono'-má'yáí-kwáásí é'a Áánútundeii'a umátínkarain-kwaasi owaná Áánútu túnkwiyan-ayampakemba kwená ságayan-ayampa'a még-wétinkaisa'a ó'oran-kawé'-mayai máyáin-aimba kosimatíma'mae naaónááontavena ítamakaiye. ¹⁰ ááéma íma Áánútuna kwaási-i'a uré'a ívé'a kwená kwaási-i'a owaná ááéma íma arumbá umátínkaraimba isaná ívé'a arumbá kwéumatinkaiye.

Áánútuna mayái-kwáásín-owe kwaasái.

¹¹ kesí kwaásiyono. ó'om-baravaken-kwaasi pó'a marapá'á kwááyu mé'a mindáyave'a marapá-tántáátávésa tirááiyavesamo kwéomba tínaaemba umátime'a ímo tínaaembo umátimiyanamó éna mintántáákó tavisimái kentí imáyáa sáwí'a umátínkaniye.

¹² Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasivimba mé'a kaweré su'mai úmae iyíyasa sáwí'a kwéowe suwááesa kentí kawé'-má'yáí tuwánésa pósa Áánútuma marapá-kwáásíyávéna imáyáa índa-kanaavimba kogwantésa kwenáwí'a mósá maránááowe.

¹³ Ísóigonatave'a imáyáa é'a marapá'ó kárákwiraanon-kwaasi tísamaivimba áíkwiye'a aiva'ó kárákwiraiwai aísamaivimba áíkwiye'a ¹⁴ kwemó usásintínkaraiwai tísamaivinkwara'a áíkwiyoro. sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tímésa kawé'ó kwéowai kawer-áimbá simátímenaaontavena usásintínkaraiwai mindáyave'a tísamaivinkwara'a áíkwiyoro. ¹⁵ Áánútu maarámó ónááontavena arááíma kwétaiye. kawé'ó íyasamo ésa sáwí-imayaavinkembo úwoi-aimbo kwésewai táái kentí

kawe'-máayáigó itániye. ¹⁶ Áánútu kentí sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyátínkaraisana póna íma tá-tokaisa'a mé'a miráumaimo máyáamba íma aúpá'á sáwí'a kwé'e'a Áánútuna mayái-kwáásí pó'a kwemó sintení'a kwé'e'a ¹⁷ amáparawaiyave'a imáyáa é'a Áánútuna kwaási kentí kwaásivimba kentirumbá kwétime'a Áánútu áároi kwéinkaise'a mé'a marapá'ó kárakwiraiwai áái mósá máráaro.

Ísumo uráinteni'a mirán-oro-kwasai.

¹⁸ mayái-kwáásíyóno. kentí anón-kwaasi táái isé'a síyanteni'a mirán-oro. íma kawer-ánón-kwáásí tááiyé su'mai isé'a túwáávitemo íyan-anon-kwaasi tááig-wara'a ísáaro. ¹⁹ keinárawa'o ímo sáwí'o íyasamo umbai-yántá'ó úwoimo timíya'o Áánútuntave'a imáyáa é'a asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. ²⁰ ánivo sáwí'o íyasamo tínkamiyambo aánoumaimo méwanamo éna Áánútu kentúwí'a íma mósá marániye. ánivo kawe'ó íyasamo tínkamiya'o asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. ²¹ Ísu Káráísitimba á'í'a úní'a umánkaraamba keinárawatavena imáyáa éna asiramái ména mirán-ámbá agaráátínkaraimba pó'a mirán-oro. mirá ónááontavena Áánútu tááyaraiye. ²² Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna íma kampar-áimbá séna íma sáwí-aimba simbá ísaraawe Ísuntavena mináimbá agaimaréna siráiyé. ²³ simái sáwí'a umánkowana anondá íma sáwí'a umátinkowasa á'í'a úní'a umánkowana anondá sáwí-meyamba mayánááowe íma simátimena arupí umai-meyambo timíníwaina imáyáa asiramái uráiyé. ²⁴ Ísu Káráísiti sáwítaamo uráunda-meyamba maimaéna taaira'á pukáiyé. sáwí'o kwéundaya sínaaemba umáméta arupí umáiyá ménaundayavenaya pukáiyé. kwenáumo sáwí'o umánkaraantavena póna kentáá kawe'á umásínkaraiye. ²⁵ keinárawa'a uwóváguraawana tí'maena tisa'á keinárawaka'a kárakwiraiwaina aampa'á kwégwaraawe.

aaarkwátí kwaasái.

3 aarayónó maarán-oro. kentuwai'máá táái ísáaro. kentuwai'máápinkemba évakarawai Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésesa máyáawai kembá tuwánésa Áánútumpa'a ténááontave'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. íma ayáátáár-aimba sé'a Áánútuntave'a imáyáa é'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. ³ kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sé'a íma konaarirí é'a kawer-únánkwátóí konaariríyávé'a íma anón-imayaa é'a ⁴ paru umái kentirunkó kawe'ó ínimba íma ááéma ánásainana mindá Áánútu aúranka'a kawe'án-iyé. ⁵ naaóv'á aaráí Áánútuntavesa imáyáa ésa kwemó to'mayaa umátinkarontantaa'a amu'marésa máyón-inimba miwí tuwai'máá táái isésa kawe'á umái maémáembaniye. ⁶ miníním-pínkémbá moórá-ininko áwí'a Séraa awaikó áwí'a

Ááváramu úwana kwenáái iséna kesí anóndakoma óne siráiyé. kawe'ó é'o ímo amápa-tantaatave'o táátave'o é'o é'a kwenayáámúmumbaari'a ónááowe.

⁷ miráumai kwaaimó é'a maarán-oro. kentuwainímbá'a kawe'á umátinke'a miwí túma íma asiramái kwáyáintave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. keináraware kentuwainímbááre aúnaí'a umái ménaaontavena Áánútu kawe'á kwéumatinkaivo mindáyave'a kawe'á umátínkáaro. mirámó íyanamo éna moórá-umbai-yan-taako kentí námúnaa-ampimba íma itániye.

mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

⁸ moórá-aimba ísáaro. kentúma íma maimaé iyé'a mimbórá-ímáyáa é'a keáváráwáínónndaamo imáyáamo ontembá moórá-morawai mirán-imayaa é'a túwa'naa oro. ⁹ sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí'a umátínkáaro. sáwí-aimbo simátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí-aimba simátínkáaro. sáwí'o íyawai anondá kawe'á umátínkáaro. Áánútu tááyonka'a kawe'á umátinkaumne siráimba pó'a kawe'á umátínkáaro. ¹⁰ mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

évakarawai ayáátáaka'a sirunkó kawe'á ína'a ménae sésamo ésa kampar-áiné sáwí-aine ¹¹ sáwí'o kwéontantaare tínaaemba umámesa kawe'á ésa paru umái ménaaontavesa tiyáántán-kwimai máéro. ¹² Ísóigo arupí umáimo máyáawaira'a kwégarakwiyena miwítí námúnaa kwéisená túwa'naa éna sáwí'o kwéowai ánaaemba kwéumatimiye agaimaréna siráiyé.

¹³ kemá tiyáántán-kwimai kawe'á kwéomba pósa íma sáwí'a umátinkanaaombanivo ¹⁴ arupí umái máyáambo umbai-yántá'ó timíyanamo éna Áánútu kawe'á umátinkanivo minúmbái-yántáátáv'é'a íma anón-imayaa é'a minúmbái-yántá'ó timínín-kwaasiyave'a íma táátave'a é'a ¹⁵ Ísu Káráísitintave'a kawer-ímáyáa kwé'e'a kwentáv'é'a sé'a kweyáá Ísóigoman-iyé síyasa tísa esamo sésamo Áánútuntave'o imáyáamo ombá nóra simáiyá kwéoo síya'o é'a kawer-áimbá simátiménaaontave'a to'mayaa umái mé'a ¹⁶ kawe'á umái kwempakémbá simátíméro. kentirunkó íma kae'náé'a éna arupí umái kwaína'a Ísu Káráísitimp'a'a aráápamai arupí umái máyayasa évakarawaimo simáimo sáwí'o umátinkaiyambo ésa miwí tááigo tosé'mái tigaemá íníye. mirá ónááontave'a kárakwiyoro. ¹⁷ kawe'ó kwéombo Áánútumo ímo itátinkainasamo ésa umbai-yántá'ó timénááomba mindá Áánútundein-iyé. ánivo sáwí'o kwéombo umbai-yántá'ó timénááomba mindá kentí ááinkoman-iyé. ¹⁸ miráumai ímo arupí umáimo máyáawai Áánútunopa'a kónááontavena Ísu Káráísiti arupí umái máyáiwai mimbórá-táwai puwéna mim-báyáímá ánásaraiye. kwenáúgo pukówana amankó ména ¹⁹ évakarawai timankó ándáraambo kwímai máyómpimba kwenáái kosimátímakaiye. ²⁰ naaóv'á moóráwái áwí'a Nówaa ména non-avóvomayaaapa'o kwínín-damba úmakonka'a Áánútu kesáái ísáaro séna timu'marówasa kwenáái arááísúntavesa pukówana naaemba Ísumo puwú-tawai miwí timankómbá

kwenáái kosimátímakaiye. avakaumboé-kwaasi non-avóvomayaapa'o kwínín-daumpa'a umáyówana miwí nonkó íma nawíkowasa íma puwésa kawé'a umái maémaembaniye. ²¹ mindónkómó uráinten-umasitai'a mono'-nómbá kwévetinkaawana Áánútu tí'mai kawepá'a mégwétinkaiye. nombó kwévetinkaamba paáká-kúrákémhá íma kwésese ovo Áánútumba áísaa owaná tirumpimbá íma aai kwaíndayavena sáwí-imayaa maitiyuwániye. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaintavena sáwí'o umáimo máyáampinkemba tí'mai kawepá'a mégwétinkaiye. ²² Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'a uména kwíyómpaken-kwayo'naraware anóndaraware asirayándáraware miráumainarawaka'a kwégarakwiyye.

Áánútuna imáyáavinkení'a oró-kwásái.

4 Ísu Káráísiti áí'a úni'a umánkówana asiramáimo imáyáamo uráintemba keinárawakwara'a asiramái imáyáa oró. túra'o tí'o úni'o umátínkówai miwímó sáwí'o ónááon-imayaago íma tátokaiye. ² marapá'ó máyáamba sáwí-imayaayave'a tirááyave'a íma kwé'e Áánútuna imáyáavinkení'a oró. ³ Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasimo kwéontemba keinárawakwara'a mirá uráavo ívé'a íma mirá kwéowe. ááéma maarán-umai áwáyo-tantaa'a kwé'e sáwí-imayaayave'a tirááyave'a kwé'e uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó' kwé'e toóm-bá námae kwéiye'a uwo'aó'-nómbó kwéne'o uwo'aó' ónááontave'a torupamáí mé'a kígaumo umándanaao sumpur-áínkón-ááima mósá mar'é'a kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá mar'é'a mirá uráambanivo ⁴ ívé'a íma miwísé torupamáí mé'a mirá-sáwí-yántáá'á íma owasá tuwánésa sésa ívé'a nóra séra íma mirá kwéoo simái sáwí'a kwéumatinkaawe. ⁵ Áánútu to'mayaa umái ména pukén-kwaasigwara túvamaimo mén-kwaasigwara'a miwímó máyáawaina ááimba tísaa ínasa simámíyana miwítí meéyámbá timíníye. ⁶ marapá'ó máyónka'o uráam-beyamba mairésamo pukáawai Áánútumo máyáintemba miwí timankómó miráumaimo ménaaontavena Ísu Káráísiti kwenamankó kwená áséi-kwasai púwún-kwaasi kosimátímakaiye.

Áánútu mayáígóná asirayámbá tímakain-kwasai.

⁷ amápa-tantaa'a ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a námúnaa símae'a kwéiyon-aimpimba kawer-imáyáá umái kárákwiyoro. ⁸ moórá-morawaivimba kentirumbá timí-timi kwé'e mirámó é'o é'a sáwí'o umátinkanaaomba mirá-sáwí-yántáátáv'é'a íma anondá ónáe-imayaa é'a ⁹ namu-kwaasímó tiyamba naambá toómbá tim'é'a íma í'ái simátínkáaro. ¹⁰ kawé'a umátinkanaaontavena Áánútu moórá-mora-kwaasi ó'on-o'om-bayaigona asirayámbá tímakaimba pó'a íma úwoi maé'a minásíráyándéí moórá-mora-kwaasi túwa'naa oro. ¹¹ Áánútun-aaí kwésimatimewai mináin-úrumba arupí umái simátíméro. kwétuwa'naa-owai Áánútu kwétimin-asirayandei túwa'naa oro. Ísu Káráísiti kwétuwa'naa-isa'a mirá kwé'e a mindáyave'a

amápa-tantaatave'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraawe. Áánútu áwí'a anómba kwaikwai'a kwéisana kwená asirayánkó mirámó kwéimba mindá árair-aimban-íye.

Ísumbo umánkaraantemba kembá tí'a índai'a ónááon-kwasai.

¹² kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi owaná kentópa'a anón-umbai-yantaa'a timbá minúmbái-yántáápímbá mé'a mindáyave'a íma táátave'a é'a sé'a ó'oran-tantaa'a kesópa'a tiráíye íma seró. Áánútuwema asiramáíya máyáantavaiya'i. íya asiramáíya máyáantavaiya'iyó. minúmbái-yántáá'á kentópa'a kwétiye. ¹³ Ísu Káráísitimbo áí'o úni'o umánkóntemba keinárawa'a tí'a úni'a umátínkaraamba póna kentirunkó kawé'a ínana Ísu Káráísiti ságayankwara'a kumíndara'a kentirunkó anón-kawé'a íníye. ¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásima ontávésamo simáimo sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma imáyáa íyana kentirunkó kawé'a éna Áánútun-amanko ó'oran-amanko keinárawate máyáintavena kentirunkó kawé'a íníye. ¹⁵ keinárawapinkemba íma moóráwai kaekó kwaási tinkámbai puwésa íma umóyámbá ésa íma ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a ésa íma aosaambá kwíyésa mirámó íyawaimo ésa sáwí-meyamba mayánááovo ¹⁶ Ísu Káráísitina kwaási-i'o onkákémbó umbai-yántáá'ó timíya'o é'a íma táátave'a oró. miwí tirunkómó sáwí'o kwéinasamo Káráísitina kwaási owémó kwésiyamba Áánútumpa'a súwi seró.

¹⁷ Áánútu amáparawaimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tínimba aiva'á kwená kwaásiya sísa ena kentáámó umbai-yántáá'ó siménamo énya kwená áséi-kwasaimo arááíraan-kwaasi anón-umbai-yantaa'a timíníye. ¹⁸ mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawaima sáwí-imayaavinkemba tí'mai kawepá'a métínkáimba mindá umbai-máyáímán-ivo Áánútuntavesamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai miwí sáwí'o umáimo máyáampimba miráumai sáwí'a umái ménaaowe agaimaréna siráíye. ¹⁹ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba séna umbai-yántáá'á kentópa'a tíníye siráin-kwaasi kawé'a úmae kwéiye'a Áánútunka'a agevamái máéro. Áánútumo tarórrurawai éna sintení'a iwái kwégarakwiyyivo kwenká'á agevamái máéro.

Áánútuna kwaásira'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

5 kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai úna'a keinárawate Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi simátíménda ísáaro. Ísu Káráísitimbo áí'o úni'o umánkaraamba kesúrandei awáné'a kwémó ságayankwara'o kumíndara'a miságáyámpímbá ménaumpo ² monor-ánón-kwáási simátíménda ísáaro. sipisípira'o kárákwiraawaimo kawé'ó ontembá miráráan-umai Áánútumo kwená kwaásimo tímakai-waira'a kárákwiyoro. íma kárákwiyonae síyampinkembo kárákwíye'a Áánútumba arááíma táíndai'a umái kárákwiyoro. óntamba mayánáe-imayaa íma é'a

túwa'naa ónáe-imayaa é'a mimbáyáír'á kárakwiyoro. ³ Áánútumo tímakain-kwaasira'a kárakwiyomba íma móruna tiyuwé'a kawé'ó umáímo mémba tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ónááowe. ⁴ aiva'ó kárak-wiraiwaimo kwíyómpakembo kumíndara'a keinárawa'a usáyaaaitaraawaiti ó'oran-kawe'-meyamba timínana íma ánásena kwaíkwaí'a íníye.

⁵ ívé-kwaasi kentí anón-kwaasi táái ísáaro. amá-parawai kentúma íma maimaé iyé'a moórá-morawai túwa'naa umai máéro. mindáyavena Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwen-tayuwaivo kwenaísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye

agaimaréna siráiyé. ⁶ mindáyave'a Áánútu asirayáwái aúranka'a kentúma íma maimaé iyíyana kwemó imáyáamo índa-kanaa kentúwí'a mósá maráníye.

⁷ Áánútu keinárawa'a kwétuwa'naa-ena kárakwiraivo umbai-yántáákóná imáyáa kwembá ámatuwe'a máéro.

⁸ áwáávitemo in-iyánkómó póímo kwaásimo vándaintemba Sáátáánigo kwaásimo kweivári'ó índayavena kwéivo táátave'a kwée'a kárakwiyoro.

⁹ Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwée'a Sáátáánigon-aai a'áo seró. amápa'-maravakewaimo Áánútun-aaiyavesamo árairemo kwésewaitopa'a

mirán-úmbái-yántáá'á kwétivo imáyáa é'a Sáátáánigon-aai a'áo seró. ¹⁰ umbai-yántáá'á kentópa'a sáwiyanka'a kwénimba Áánútu kasenkuí'a umátinkena tirávamai asiramátinkaina'a asiramái ménaaowe. Áánútu úwoi túwa'naa úmae kwéiyena Káráísitiye tarútinkena séna kesí ságayan-ayampa'a ságayambo ímo ánásanin-ayampa'a métinkanaumne siráiwai mirá íníye. ¹¹ kwená asirayánkó kwaíkai'a éna íma ánásanimba mindá árair-aimban-iye.

¹² moóráwai áwí'a Síyóvénesi súwa'naa isa'á kínda simái kwéagayaumne. kwemá Áánútuna kwaási éna kesí mayáímá kawé'á umái kwémayaiye. asiramátinkanaundayave'a maanáúwái kwéagayaumpo árai'a Áánútu úwoi kwésuwa'naa-in-aimba kwésimatumunda tirumpimbá asiramái tátore'a máéro.

¹³ Áánútuna kwaási Pépíróni-naopa'a máyáawai Áánútumo keinárawa'o ítámakaintemba miwí ítámakaiwai keinárawatavesa séna kawé'á umái máéro sewaná kesááninko áwí'a Máákaagwara'a séna kawé'á umái máéro kwésiye. ¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásin-ovo moórá-morawaivimba kentirumbá timé'a tiyáámba tíméro. Káráísiti kwená kwaási paru kwéumatinkaintave'a námúnana kwésune.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

2 Pítáa

kampa'-mónó-kwáásí Ísun-aaigomba kwaé'náer-umai simátímún-aimba Pítáa iséna Ísuna árrair-aimba tátoraig-wae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísumba awánéta kwemó sirón-aimba isááwándawai simátí-ma'mae iyówánda-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

1 kemá Sáímoni Pítáa maanáimbá maanáúvávím-bá agaimaráúmpo ísáaro. kemá Ísu Kárásítina aantá-kwaasi úndanivo kesáámó úndantembo Áánú-tun-aaiyave'o árrairemo kwésewai ísáaro. kentáásí Áánútuwe Ísu Kárásítini sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiye arupí umái mésarai kawer-ímáyáá sí-makaayata mindáraise aráápamaiya kawé'a umáiya máyaumne. ² Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísuntetopa'a té'a kawer-ímáyáá tamaé'a mirámó úmae kwéiyomba úwoi túwa'naa úmae iyésarai paru umátínkáva'a iyíya'a ménaaowe.

Áánútu kentáámá ításinkarain-kwasai.

³ Ísu Kárásítini sááyowana kwená ságayanko kwená ó'oran-kawe'-mayai go tavisúwata kwenópata téta kawer-ímáyáá táisaraumne. Ísu Kárásítini mirán-kwáásígó póna kwemó kawé'a umátínkanaumnemo siráin-aimbo éna mirá ínimba póna kwená asirayámbá kwésimisata Áánútuntaveta aamoí éta arupí umái méta kwenáái simátímakaundaya póna marapáké-sáwí-ásiráyánkómó kwaásimo sáwí'o kwéiwai keinárawa tine'a íma tátoraína'a tuvintuwe'a Áánútuwe tarúmai ménaaowe.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a maarámó onááontave'a asiramái mayái máyáaro. Áánútu-aaiyave'a árraire sé'a kwenká'a agevamái máyáamba kawer-ááimbá mar'é'a minkákémbá kawer-ímáyáávínkéní'a kwé'e'a minkákémbá ⁶ kentúra'a kárákwíye'a minkákémbá asiramái mé'a íma tívón-káína'a Áánútuntave'a aamoí umái mé'a ⁷ Áánútuna akúmbá máyáantave'a túwa'naa úmae kwéiye'a kentirumbá tim'é'a ⁸ mirán-oro. mirámó úmae iyé'o é'a Ísóigo Ísu Kárásítini kawer-ímáyáá isé'a anóni'a umái mé'a kentí mayái áúgwara'-mayai mayánaáowe. ⁹ mirán-káwé'-má'yáímó ímo kwé-mayaawai Áánútumo sáwí-imayaamo maitiyukain-aimba tuwinkásuwesa táá'o káúnkaiwairaamba umái máyáawe.

¹⁰ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawa'a tááyamai ítá-makaivo imáyáa é'a kwesé asiramái máéro. mirámó é'o é'a sáwí-amba íma kwaránaáowe. ¹¹ miráumaimo méwanamo éna kentáásí Ísóigo Ísu Kárásítini sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai keinárawatavena séna tíya'a kárákwiraana'a kesópa'a maí'mai'a úmae iyónááowe síníye.

¹² mináráir-áimbá á'a ísare'a asiramái kwégwaraamba pó'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. ¹³ marapá'ó máyaundara'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. mirámó ónaunda kawerí'a ónaumne. ¹⁴ ááéma kentáásí Ísóigo Ísu Kárásítini simásimena séna puwíníyone siráimba pó'a sáwíyanka'a puwé'a íma marapá'á ménaunda pó'a ¹⁵ mináimbá agaimaré'o púwóna awáné'a mináín-távé'a imáyáa úmae iyónááowe.

Ísuna ságayamba awánáúmne siráin-kwasai.

¹⁶ kentáásí Ísóigo Ísu Kárásítini asirayánkwará'a kumíníye-aimba íma manír-áínkáántá simátímakaundayaanivo súrandeiya kwená usáyaaitaya-sagayanta awánaraundayaveta árrair-aimba simátímakaumne.

¹⁷ Áánútu ítámakain-omaka'a Ísuwe máyaawananya Áánútu kentáásivowa Ísu áwí'a anómba éna usáyaaitaya-sagayampinkemba séna kesááninko ónana ávááraumai entávéna kwésinkaisa'a áváárau-mai aamoí kwéumankaumne kwíyómpakemba súwata ísaraumne.

¹⁹ ísaraundayaveta asiramái séta naaóv'á Áánútu-aai simátímakon-aimba árrair-aimban-íye. súndaya mináimbá imáyáa oró. túnkain-ayampa'a sáma kwé-gain-aimban-ivo mináimbá aúvávímba awánáiyana aaváúmó uséna sámo kaintembá kentí imáyáavinkemba miráumai sáma káínana Ísu Kárásítini aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-okoraamba umái sáma kamátinkaniye. ²⁰ simátíménda-aimba ísámai kawé'a oró. naaóv'á Áánútu-aai simátímakowai aúvái-kwandaaivimba agaimakón-ainkona ááimba kemá kwaási kentáásí imáyáavinkemba íma kanaán-umai isánaundayaawe. ²¹ íma miwítí imáyáavinkemba simái agaimakáavo Áánútu-amanko kwenáái simá-timuwasa agaimakómba Áánútu-amanko mináínkóná ááimba kwésuwa'naa-isata kwéisaumne.

Áánútu-aaigomba kwaé'náer-aimba sénááon-kwasai.

2 naaóv'á Áánútu-aai kwaásivimba Áánútu-aaigomba kwaé'náer-aimba simátímakowai paáruantemba keinárawapimba mirán-kwáásí paáresa kampa'-mónór-áimbá simátimesa Áánútu-aai kwaásimo sáwí'o onááon-aimba simátimesa anóndako sáwí-imayaavinkemba iyátínkaraiwaimba tínaaemba umámiyana naaémba Áánútu avekáán-umai

tínkaminiye. ² sáwívarawai miwítí aamba kwaásimo sáwí'ó kwéon-amba kwarésa mirá íyasa tuwánésa sésa Áánútuna kwaási sáwí'a kwéowe mináímbá simáí árrair-amba sáwí'a ónááowe. ³ óntamba mayánáe sésa aamoí kwéesa kentí imáyáa tavisénáe sésa kampa'-mónór-áímbá simátimenaawe. sáwí-meyamba timíníwai naaóv'á to'mayaa umái ména tínkaminintavena timu'maréna máyáíye.

⁴ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba sáwí-ayampa'a mótinkowasa túnkain-ayampa'a ándáva'a mésa sáwí-meyambo mayánááontavesa amu'marésa máyáawe. ⁵ naaóv'á Nówaa máyonka'á Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba nonkóntávéna amápa'-marama aávú'naa súwana aávú'nowasa putásowana mimpínkémbá Áánútu Nówaa kwená akúmbá avakaeté-kwaasiye tíyótinkowasa túvamai maémaembaniye. Nówaa Áánútun-aaí arupí umáímo maí-áímbá simátimuwasa íma ísónkakemba putásaraawe. ⁶ naaóv'á Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiye sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba iravímbá agaisukáivo Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a kwéowai mináímbá ísésa sésa sáwítaamo kwéundamo ímo ivátúwáananayaamo éna kentáágwár'á miráumai sínkaninimba póta ivátáámó túwáandaamo éna íma sínkaminiye sénááowe.

⁷ moóráwai áwí'a Áróti Áánútu kwentávéna púwivo séna íma auwómba áikaiye. kwemá arupí-kwaasi éna sáwí-kwaasimo áwáyo-tantaa'o untávéna arunkó umbaí taráíye. ⁸ miwívímbá ména aasiyaasi-táwai miwítí sáwí-aimba íséna miwítí sáwí-mayai awánówana arunkó ávááraumai umbaí tómbanivo kwemá arupí umái máyontavena Áánútu íma auwómba áikaiye.

⁹ miráumai Áánútunavesa aamoí kwéowai umbai-yántáápinkémbá Ísóigo kawé'á umái tíyótinkena sáwí'ó kwéowaiti sáwí-meyamba toréna kwaásimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tándara'a sáwí-meyamba timíníye. ¹⁰ áwáyo-tantaari'o kwéowai Áánútu kwégawaaimba tínaaemba kwéu-mankaawai anó-sawí-meyamba timíníye.

minkámpá'-mónó-kwáásí miwí túma mósá marésa kesááigo usáyaaitaikwae sésa kawé'narawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba kwésimatinkantavena íma táá'a kwégaisasa úwoi sáwí-aimba kwésimatinkaawe. ¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a miwítí asirayánkó minkámpá'-mónó-kwáásítí asirayánkómbá usáyaaitaraimbanivo minkwíyómpákéwáí Ísóigo aúranka'a íma aaí simátinkesa íma sáwí-aimba kwésewe. ¹² kwai-kwaambo kwétuvu'naan-tantaakomo amáparawaina ááimbo ímo awánaantemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá ésa évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátínkámba pósa kwai-kwaambo ánásaantemba miwí mirán-umai ánásanaawe. ¹³ miwí umbai-yántáár'á umátínkámba pósa anondá umbai-yántáá'á mayánááowe. miwí sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa avora'á kwéesa aamoí kwéesa keinárawatemo toómbó nánááontavesa toru-pamáí mésa sáwí'a umátinkesa kentí imáyáa tavisésa

sáwí-ampa'o mógwétinkaantavesa aamoí kwéesa ¹⁴ aarai túrampimba ta'mai-ya'mai kúráamba tivú'mae iyésa aamoisayán-kwáásí sáwí-ampa'a tavisimáí mótinkesa túran-andamo kwéowai tiráá'a póna Áánútu sáwí-meyamba timíníye. ¹⁵ arupí-amba tuwésa sáwí-amba kwégwaraawe. naaóv'á Pío ááninko áwí'a Péramu kwemá Áánútun-aaí simátímakowai éna sáwí'ó uráimpinkemba óntamba mayánáe-aamoí uráintemba miwí mirán-ámbá kwégwaraawe. ¹⁶ ánivo Péramu sáwí'a uráintavena Áánútu áwáá'a séna kwená póigo áwí'a tónkigomba kwaási amósánkaamba umánkowana aaí súwana Péramu íséna kwená uwo'aór-ámbá tukáíye.

¹⁷ minkámpá'-mónó-kwáásí íma kwétuwa'naa-onkwaasi máyáawe. nonayumpinkémbá nombá íma usamáí kúmíntenkaan-kwaasima owaná póna Áánútu miwíyávéna túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komaí'mai'a ónááowe. ¹⁸ miwímá sáwí'ó umáímo máyáapinkembo kawepá'ó kwétewai keivári'a méonae sésa áwáyo-tantaakon-uma mósá kwémaresa kampar-áímbá kwésimatimesa ¹⁹ kentí imáyáavinken'i'o íyanamo éna misáwí-yántáákó íma tátoraniye sembánivo miwí sáwí'ó kwéon-tantaako tátokaimba pósa misáwí-yántáápinkémbá mésa ánásanaawe. moórá-yantaako kwaásimo kwéusayaaaitaimba minímáyáágó kweivári'a umái tátokaisasa kwenaráí kwégwaraawe. ²⁰ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaimpa'a tésa sáwí'ó kwéom-bayai ivátuwesamo tínaaembo umásukaawai miwímá moórágwara'o sáwí-ambo kwaráíyanamo misáwí-máyáígómó tátorainasamo ésa ááémo sáwí'ó uráamba mindá sáwíyanka'an-ivo naaémbo sáwí'ó ónááomba mindá anó-sawí'a umái ménaawe. ²¹ arupí-ambo ímo kwakésaraai sáwí'a uráasino. ánivo arupí-amba kwakésa ivátuwesa Áánútu kaver-ámáámbá tínaaemba umáméntavesa pósa ávááraumai sáwí'a kwéowe. ²² miráumai kwésen-aimba árrair-aimban-iye. iyánkómó míimo kwi'makénamo ímbá ó'omba kwénaiye kwésesa moórá-aimba sésa póigomba nombó pérankaawana ímbá toivímbá kwémaiye kwésewe. iyánkó póigomo intembá minkámpá'-mónó-kwáásí mirá-sáwí'á kwéowe.

Ísu ókwara'a kumíníye-kwasai.

3 kesí kwaási arupí-imayaa ígwáe sé'a moórá-auvai agaimáí tímake'a maanáúvágwár'á kwéa-gayaumne. ² naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai sirón-aimba ís'é'a Ísóigo sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiya siráin-aimba kwená aantá-kwaasiya simátímakaunda-aimba imáyáa oró. ³ simátíménda imáyáa oró. naaén-kanaa tínimba sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi tésa kentuwiráái sésa ⁴ Ísumo sénamo marapá'á kumónaumnemo siráimba náávára máyáíyo. naaóv'á kwíyómba maramá tarórunka'a kwáyáintantaa'a íma ó'on-tantaa'a paárisata kwéawanaumpo kesivoísáíya á'a pukuráawana íma ó'on-tantaa'a kwévaariye sénááowe. ⁵ miwí maarán-ímáyáá ónáe íma

kwésewe. naaóv'á'á Áánútu súwana kwíyómba maramá paárúwana nompínkémhá maramá iyéna non-avumpimbá maramá kwéraiye. ⁶ naaémhá Áánútu nonkóntávéna súwana marapá-kwáásí ánásasukaiye. ⁷ Áánútu sisaná kwíyóne marawémó kwáyáimba póna kwaásimo máyáawaina ááimba tísaá ínín-kanaamo tinda'a Áánútu kwentávésamo ímo aamoimó ésamo sáwí'ó kwéowai sáwí-meyamba tíména kwíyóne marawé iravimbá agaisuwáníye.

⁸ kesí kwaásiyono. maarán-ímáyáá oró. imó kwé-taamba táámpamaiya kwéawanaumpo Áánútu íma mirá ímbá amápa-kanaa mimbórá-kánaáráámbá aamun-úmarena sáwívar-ima 1,000 íma maréna mimbórá-kánaámán-iyé siráivo ⁹ kwemó marapá'ó kumónaumnemó siráin-aimba íma tukáísasa évakarawai mináímbá iv'á'á tukáíye-imayaa kwéowe. Ísóigo séna kesí némpa'a maí'mai'a ésa sáwí-ayampa'a kovo séna sáwí-imayaa tuwésa kesópa'a tíyantavaiye séna timu'maréna ména íma ááéma marapá'á kunkáíye. ¹⁰ umóyán-kwáásígómó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo miráráán-umai kumíníye. minkánáá anónka'a awairáí kwésindavinkemba kwíyómba áúyokwinana kwíyómba o'á aaváúmá iravimbá agaisuwánínana marapá'á amápa-tantaa'a kwáyáine marawé iravimbá agaisuwáníye. ¹¹ miráumai amápa-tantaa'a ánásanintaveta kesáámó máyaundayaveta imáyáa éta Áánútuntaveta aamoí kwéeta arupí umái méta ¹² Ísumo marapá'ó kumíníntavena siráái kwétaisata amu'maréta méta ááémo kumíndawe séta siyáántán-kwimai Áánútuna mayái kwémayaundaya póna minkánáá paárinana kwíyómba iravimbá

agaisuwánínana o'á kwíyómba aaváúmá anón-iravimba agaisuwánínana nonkáámbá umágwiniye. ¹³ ánivo Áánútu asiramái séna aúná-kwiyone aúná-marawe tarórumaraanana arupí-yantaare su'mai kwéniye siráinta amu'maréta máyaumne.

¹⁴ kesí kwaásiyono. mirán-kánaáyáv'e'a amu'maré'a máyáamba Áánútu aúranka'a kaweré su'mai umái mé'a kempímbá íma sáwí-aimba kwáyaina'a paru umái ménaaontave'a tiyáántán-kwimai mayáímá máyáaro. ¹⁵ kentáásí Ísóigo séna sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkanaumne séna kwempá'á ténááontavena timu'maréna ména ímo kunkáimba imáyáa oró. kentáásí kwaási áwí'a Póro Áánútu kawer-ímáyáá kwembá ámakaimpinkemba keinárawatavena imáyáa éna mináímbá agaimakáíye. ¹⁶ Póro mináímbó agaimakáimba amápar-auvaivimba mirán-áímbó simáímo agaimakáin-aintompimba évakar-aimba umbái taisasá ímo ísámaimo kawé'ó ésamo ímo asiramáímo máyáawai mináínkóná ááimba kwaé'mai kamparáímbá kwésewe. Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba amápar-aintavesa mirá ésa mirámó kwésentavesa áváraumai sáwí'a umái ménaaowe.

¹⁷ miwí mirá kwéombanivo ímo kunkáinka'a simátimumpo kárákwiyoro. sáwí'ó kwéowai keinárawa'a Áánútuwe asiramái máyáampinkembo tavisíyanesa kwéovo kárákwiyoro. ¹⁸ kentáásí Ísóigo Ísu Karáísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai úwoi túwa'naa úmae iyína'a kwenópa'a anón-imayaa é'a máéro. kwenáwí'ó aasiyaasimó anómbó umáímo kwaikwai'ó úmaenamo iyínimba áráir-aimban-iyé. *kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.*

1 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye. évakarawai kampar-áimbá simátimesa sésa Ísu Ánútu ááninko póna kwaási-uramba íma aú'mái méraiye sésa ó'on-kampar-ainkwara'a simátíma'mae nááúwana Yóni iséna miwítí imáyáa arupí umátinkanae séna maanámbá agaimái mátímakaiye.

Ánútu imáyáama agaráásínkái waina kwaasái.

1 Ísu Kárásiti Ánútu imáyáa agaráásínkái-waiyaama póna kwaási aú'nái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoman-iyé. mináíntávé'a maanáúvái agaimái kentópa'a tuwáúnana kwégwiye. ááinka'a maramá íma kwáyónka'a kwemá maémáimba marapá'a kuména keséya máyowata súranta awánamai kawé'a éta kwenáái iséta siyáándeí ane'á tátokaundayaawe. ² aú'nái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoma avowánópa'a máyomba marapá'a kuména keséya máyowata awánareta póta mináimbá kwésimatimundayaawe. ³ kesáá Ánútuwe ááninko Ísu Kárásitiye tarúmaiya máyaumne. awánaraunda ísaraunda keinárawakwara'a kwésimatimunda póta Ánútuwe ááninkowe tarúmaiya máyaundantemba keinárawa'a mirá ónááowe. ⁴ kentáásirumba kawé'a umái anómba umásinkanintave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

Ánútu sámó kaiwáíná ááinkona kwaasái.

⁵ Ánútu ááninko simásímakain-ainta simátimeta séta Ánútu sámó kaiwáíná ááimba póna túnín-tantaa'a kwempímbá íma kwáyáiyé. ⁶ miráumai túnín-ayampa'a máyáamba Ánútuwe tarúmaiya máyaumne kwésewai kampa'a kwéseasa áair-ainkona ááimpimba íma máyáawe. ⁷ ánívo Ánútu sámó kain-áyámpá'ó máyáintemba miráumaimo sámó kain-áyámpá'ó máyaundaya kwená kwaásiye tarúmaiya máyaumne. miráumai Ánútu ááninko Ísuma kentááyávéna imáyáa éna kumpuwúwana kwená naaegó kuména póna kentáásí sáwí-imayaa kwémaisiyu'maenaya kwéiyiye. ⁸ kempíntá sáwí-imayaa íma kwáyáiyé sún-daya kesirunkómbá kampar-áíntá simá-uwáúnanaya Ánútuwe áair-aimba kesirumpintá íma kwáyáiyé. ⁹ avora'ó Ánútumpataamo sáwí-imayaavetaamo simáménanayaamo éna Ánútu kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya amápa-sawí-imayaa arupí umásinkanintaawe. Ánútu kwemó siráini'a mirá éna miráumai kaweré su'mai kwéena póna sáwí-imayaa maisiyuwénaya arupí kwéumasinkaiye. ¹⁰ Ánútu séna amáparawai sáwí'a uráawe simbánivo kesáámá séta íma sáwí'a kwéune kwésesta Ánútu kampar-áimbá kwésiye súnana Ánútuwe ásí-kwasaigo íma sirumpintá kwégwaiye.

Kárásiti amáparawaiya siráváyáin-kwasai.

2 kesí iyámpóiyono. íma sáwí'a ónááontave'a maanámbá aúvávimba agaimái tímúne. ánívo sáwí'o íyanamo éna siráváyáiwaiya ména kesivompátá áísaa íníye. kwemá Ísu Kárásitima arupí iwáiyá kesivompátá áísaa íníye. ² sáwítaamo uráunda-meyamba kentáává'á íma tíno séna maimaéna pukáiyé. íma kentáásí sáwí-meyane su'mainivo amáparawaiti sáwí-meyankwara'a maitiyuwáníntavena pukáiyé. ³ Ánútuwe-aaimo taagwiyavétaamo únda árai'a kweséya tarúmaiya máyaumneya kwésune. ⁴ Ánútuwe-aaimo ímo taagwiyávónka'o ombá Ánútuwe tarúmai máyaumnemo sembá kampa'a sewaná miwívímbá Ánútuwe áair-aimba íma kwáyáiyé. ⁵ ánívo Ánútuwe-aaimo taagwiyávówai Ánútumpa'a tirumbá áma'mai kawé'a kwéowe. kesáámó Ánútuwe tarúmai máyaumnemo kwésundawaiya Ísu Kárásitimo máyontemba kesáá miráyá umáiyá ménaumne. miráyáámó kwéunda árai'a Ánútuwe tarúmaiya máyaumneya kwésune.

ááéraan-amaankoma aú'nái'a uráin-kwasai.

⁷ kesí kwaási ísáaro. kemó kwéagayaunda íma aúná-amaamban-ivo ááéraan-amaamba kwéagaimai tímúne. aiva'á simátímakaamba á'a ísaraan-amaamba kwéagaimai tímúne. ⁸ ánívo túnín-tantaa'a kwéauyokwisana árai'a sámó kain-tántá'á kwévaarimba póna ááéraan-amaamba aú'nái'a umái kwévaariye. Ísu Kárásitina mayáivínkémbá minamáámbá paáruena keinárawapinkwara'a minamáámbá kwévaariye. ⁹ kentí kwaásiyavai tíyámba kwéumatinkaambanivo sámó kain-áyámpá'á máyaumne sembá sámó kain-áyámpá'á íma máémba túnín-ayampa'a paái máyáawe. ¹⁰ ánívo kentí kwaásimo tirumbó tíméwai sámó kain-áyámpá'á máyáamba pósa miwívímbá sáwí-yantaa'a íma kwáyáimba pósa ó'owi tuwánésa sáwí-ampa'a íma kwégowe. ¹¹ ánívo kentí kwaásiyavaimo tíyámbo kwéumatinkaawai miwí túnín-ayampa'a máyáawana túnín-tantaako túrampa'a káátagwisasa múgu'maagu'a úmaesa kwégowe. ¹² kesí iyámpóiyono. keinárawatavena Ísu Kárásiti pukáimba póna Ánútu kentí sáwí-imayaa maitíyukaintave'a kemá maanáúvái agaimái kwé-

timune. ¹³ anón-kwaasiyono. ááinka'a maramá íma kwáyowana moórawai maémáimba kwemá ívékwar'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ¹⁴ iyámpóiyono. Áánútu kentivo isa'á kwempá'á tiráantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. anón-kwaasiyono. ááinka'a moórawai maémáimba kwemá ívékwar'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. asiramái mé'a Áánútun-aa tirumpimbá tátore'a Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

¹⁵ Áánútumpa'o ímo tiráawaimo ontembá mindáyave'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátáv'é aamoí íma oró. marapákén-tántáátávésamo aamoímó owáímá Áánútuntavesa íma aamoí kwéowe. ¹⁶ marapákén-kwáásímó kwéowaina ááimba íma Áánútumpakemba kwéowe. kwaási kentí imáyáavinkemba kwéesa á'owiti náaindaamba túran-anda kwéesa túwí'a maimaésa kwéiyesa kwéomba íma Áánútumpakemba kwéovo marapákén-ámbá kwégwaraawe. ¹⁷ marapákén-tántá'ó tirááímo kwétain-tantaa'a maambárá'á ánásainasa Áánútumba arááíma tainí'a kwéon-kwaasi aasiyaasí maí'mai'a ónááowe.

Karáísitina namuro-kwáásítí kwaasái.

¹⁸ kesí iyámpóiyono. naaén-kanaa maramó ánásaninkanaa sáwíyanka'a tíniye. naaémba Ísu Karáísitina namuro-kwáásígó tíniye suwa'á ísaraawe. Karáísitina namuro-kwáásí sáwíva'a á'a paáruraamba póta mindáyaveta naaén-kanaa sáwíyanka'a tíniye kwésune. ¹⁹ kentáávínkembá Karáísitina namuro-kwáásí moórá-mora máyómba pósa usásimbai paárésa siyuwésaya kóuraawe. árai'o kentáásí kwaásimo máyáankakai úwoi máésino. siyuwésaya kóuraantaveta íma kentáásí kwaásin-owe kwésune.

²⁰ Ísu Karáísiti Áánútun-amankomba ai'marówana kuména kentirumpimbá máyáisa'a pó'a árair-aimba kwéisaawe. ²¹ árair-aimba íma kwéisaantavaiye sé'a ímanivo árair-aimba kwéisaantave'a maanáúvái kwéagayaumne. árair-aimpinkemba kampar-áimbá íma paárisa'a ísaraantave'a maanáúvái agaimái timúne.

²² anón-kampa'o sen-kwáásí maarán-kwáásímán-owe. Ísu Karáísitintavesa Áánútu íma usásinankarai-waiman-iye kwésen-kwaasi ésa Ísu Karáísitina namuro-kwáásí-í'a ésa Áánútunte ááninkonte tínaaemba kwéumatimewe. ²³ Áánútu ááninkomba tínaaemba umámewai avowánkwárá'á mirá kwéombanivo Ísu Karáísitintavesa Áánútu ááninkoman-iye kwésewai ááninkonte avowántéyópa'a tarúmai máyáawe.

²⁴ Ísun-aaí aiva'á ísaraan-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba íma ivátuwe'a miráumai Áánútunte ááninkonteyopa'a tarúmai maí'mai'a oró. ²⁵ maarán-áimbá Ísu Karáísiti asiramái simásimenaya séna aúnáí'a umái maí'mai'a ónááoní'a kwéumatinkaumne simásimakaintaawe.

²⁶ kampar-áimbá simátiyuwaavo sé'a maanáúvái agaimái timúne. ²⁷ kampar-áimbá simátiyuwaawai kwéombanivo Ísu Karáísiti Áánútun-amamba tirumpimbá tínkaraimba póna maí'mai'a éna íma kampar-áimbá simátimena árair-aimba kwésimatimiye. mirámó kwésimatimisa'o ombá árair-aimba kampar-áimbá taaínkaa'a kwéowe. simátímintemba mirá'é'a Ísu Karáísitiye tarúmai kwémaewe.

²⁸ kesí iyámpóiyono. kwesé tarúmai máyáamba pó'a Ísu Karáísiti kumíndara'a kwenuúranka'a íma tigeayáv'é'a é'a úwoi asiramái ménaaowe. ²⁹ Ísu Karáísiti arupí umái máyáin-aimba á'a ísaraawe. moórá-ainkwara'a ísáaro. miráumai arupí umái máyáawai árai'a Áánútuna iyámpóiman-owe.

Áánútuna iyámpóiti kwaasái.

3 Áánútu arumbá ávááraumai kwésimiye. mindáyave'a imáyáa oró. Áánútu arumbá kwésimenayaampona kentááyáv'éna kesí iyámpóiman-owe kwésiye. kesáá árai'a kwená iyámpóíya úne. Áánútumpa'a íma tiráawai Áánútuna ááimba íma awánésa kentáásí ááinkwara'a íma kwésuwanaawe. ² kesí kwaasiyono. ívé'a Áánútuna iyámpóí'a umáíya máyaundaya naaémba nóra kwaásiyaawa ménaumno. mináímbá íma ísaraundanivo moórá-aimbo ísaraunda simátimenaumne. Ísu Karáísiti kumíndara'a kawé'a umái awánanaundaya póta kwenkáánita umáíya ménaumne. mirán-áimbá ísaraumne. ³ mináímbá isésa amu'maráawai Karáísiti arupí umáímo máintemba arupí umái máyáavo kárákwiyoro.

⁴ sáwí-imayaamo kwéomba isaná áamáambo arááísémba isaná minkáé-tántáákó mimbóráí'a kwéiye. miráumai sáwí-imayaamo kwéowai Áánútuna áamáamba tínaaemba umámesa kwéaraaisemba póna mirámó kwéon-anonda miwívimbá kwéniye. ⁵ Ísu Karáísiti kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáníntavena marapá'á kunkáimba kwempimbá sáwí-imayaa íma kwáyáíye-aimba á'a ísaraawe. ⁶ miráumai Ísu Karáísitiye tarúmai máyáawai miwívimbá íma sáwí-imayaa kwaikwai'a kwéivo sáwí-imayaa kwaikwai'a kwéiwai Karáísitimpa'a íma tésa kwenáái íma kwéisaawe.

⁷ kesí iyámpóiyono. kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. Karáísiti arupí umái máyáiwai kwemó intembó mirámó úmae kwéiyowai arupí-kwaasiman-owe. ⁸ ááinka'a Sáátáánigo sáwí'a uréna mirá úmae kwéiyena ívékwar'a mirá kwéiye. sáwí'o úmae kwéiyowai Sáátáánigona kwaasiman-owe. Sáátáánigona mayái ánásasuwaikwae séna Áánútu ááninkomba ai'marówana marapá'á kunkáíye.

⁹ Áánútuna iyámpóí pósa Áánútuna asirayánkó miwívimbá kwáyáintavesa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútuna asirayán-aráátómbá pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. ¹⁰ ímo arupí umáímo máyáawai íma Áánútuna iyámpóiman-owe. kentí kwaásimo tirumbó ímo kwétimewai íma Áánútuna iyámpóiman-owe. miráumaiya Áánútuna kwaásiye Sáátáánigona kwaásiye taaímbaiya ísaraumne.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

¹¹ moórá-mora-kwaasivimba tirumbá tíméro-aimba ááéma ísaraawe. ¹² Áándamu ááninko áwí'a Kááinimo uráintemba íma mirán-oro. Kááini Sáátáánigon-áráá'a póna ávákomba tuvuwúwana pukáimba maarántávé-na tuvuwúwana pukáiyé. áváko kawé'á umái máy-owana Kááini sáwí'a umái ména póna ávákomba tuvuwúwana pukáiyé.

¹³ miráráán-umai Áánútumpa'a íma tiráawai keinárawapa'a tirumbá sáwí'a umátinkaiyantavena íma táá'a kaíno. ¹⁴ Áánútun-akumba sirumbá kwétimundayaveta séta Áánútuna némpa'a maénaundawaina ááimpa'a tuwéta kawé'á umái maénaundawaina ááimpa'a tamáyaumne kwésune. kentí kwaási tirumbá íma kwétimewai Áánútuna némpa'a paái máyáawe. ¹⁵ kentí kwaásiyavai tíyámba umátínkáan-kwaasi tínkamiyasa puwónááon-kwaasiraamban-owe. mirámó kwéowai aúnaí'o umáiimo maí'mai'o kwéowaina ááimpa'a íma máyáawe. ¹⁶ Ísu Káráísiti arumbá siménaya íma úwoi máimba súwa'naa ínín-tavena kentááyávéna ísámai pukáiyé. mirá uráintaveta arumbá símakaiye kwésune. Áánútun-akumba túwa'naa eta puwúnavo íma sendayá úwoi túwa'naa ónaumne. ¹⁷ óísankwara-kwaasi kentí kwaási toómbá íma makáawaima tuwánésa íma túwa'naa ombá sésa Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'a kwésewe. ¹⁸ kesí iyámpóiyono. sirumbá kwétimunemo sembá íma toíkakemba sé'a árai'a tirunkakémbá kwése'a túwa'naa oro.

Áánútumpa'a asiramáíya máyaunda-kwasai.

¹⁹ sirumbá kwétimetaamo kwétuwa'naa-undaya mirámó únda-kwaasiya arupí umáíya kwémaumne. mirámó kwéunda Áánútu aúrankata asiramáíya kwémaundayaawe. ²⁰ ánivo kesáá sáwí'a úndayavenaya kentáásirunko umbái kwétaivo Áánútu amápa-tantaa'a awánéna minúmbái-yántáákómbá usáyaaitaisata Áánútu aúrankata asiramáíya máyaumne. ²¹ kesí kwaásiyono. mindáyaveta imáyáa úndaya kentáásirunko íma umbái taisatá Áánútu aúrankata asiramáíya máyaumne. ²² kwenáái taagwiyavétaawe kwemó aamoimó iní'a kwéundayavetaawe áísaa úndayantaa'a úwoiya kwésimiye. ²³ Áánútu asiramái séna kesááninko Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'a agevamái mé'a amápa-kwaasivimba tirumbá kwétime'a máéro siráimba mináimbá Ísu Káráísiti asiramáíya simásimakaiye. ²⁴ Áánútun-ai taagwiyávówai Áánútuwe tarúmai máyáawana miwísé tarúmai máyáiyé. Áánútu kwenamambá ai'marówana sirumpintá kumbéna simásimenaya séna Áánútu keinárawate tarúmai máyáiyé kwésisata kwéisaumne.

árait-amankonte kampar-ámánkóntéi kwaasái.

4 kesí kwaásiyono. sáwíva-kwaasi kampa'-mónór-áimbá simátíma'maesa kwénaaesa Áánútun-amanko kesirumpimbá máyáiyemo sembá íma ááéma

áraire seró. mirá sentávé'a miwí tirumpimbá máyáin-amamba Áánútun-amana'i. á'owan-amana'iyó. mindá awáné'a mináimbá ísáaro. ² Ísu Káráísiti Áánútunopakemba marapá'a kwaási kunáúkaiye kwésewai miwí tirumpimbá Áánútun-amanko máyáiyé. mináimbó sewa'ó ísáamba Áánútun-amankoma miwívimbá máyáiyé seró. ³ Ísu Káráísitintavesa mináimbá íma sewái miwí tirumpimbá máyáin-amanko íma Áánútun-amankoman-ivo Káráísitina namuro-kwáásigón-amankoman-iyé. Káráísitina namuro-kwáásigó tínín-aimba ísaraamba isaná marapá'a máyáiyé.

⁴ kesí iyámpóiyono. Áánútu áráá'a é'a kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewai usáyaaitaawe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáivo Áánútumpa'o ímo tiráawai miwí tirumpimbá ó'on-amanko máyáiyé. Áánútun-amanko minámánkómbá usáyaaitariye. ⁵ kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewai Áánútumpa'a íma tembá marapá'a kwémaen-aimba kwésimatimewasa marapá-kwáásí miwí táái kwéisaawe. ⁶ kesáá Áánútuna kwaásiya únasaya Áánútuna kwaási kesááíya kwéisaavo ó'on-kwaasi íma Áánútuna kwaási pósa kesááíya íma kwéisaawe. miráumaiya árait-amanko miwívimbá máyáin-kwaasiye kampar-ámánkó máyáin-kwaasiye taaínkaar-úmaeta kwéiyune.

Áánútu arumbá kwétimin-kwasai.

⁷ kesí kwaásiyono. tirumbá kwétimewaina ááimba kwemá Áánútuma póta Áánútun-akumba sirumbá tíméno. tirumbá kwétimewai Áánútumpa'a tésa kwená kwaási-i'a kwéowe. ⁸ Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbá íma kwétimen-kwaasi Áánútumpa'a íma kwétewe. ⁹ Áánútu mimbórá ááninkomba ai'marówana marapá'a kumbéna kentááyávéna ísámai puwéna aúnaí'a umái maí'mai'a ónaundayavenaya puwéna arumbá símakainta póna mirá uráiyé. ¹⁰ Áánútumba siruntáámó amúndaya íma anónta ámakaumne. Áánútu arumbá símakenaya ááninkomba ai'marówana marapá'a kumbéna sáwítaamo uráunda-meyamba maisiyuwáinana kentáává'a íma tínín-tavena pukáiyé. mirámó uráimba Áánútu anómba arumbá símakaiye. ¹¹ kesí kwaásiyono. Áánútu miráumai arumbá kwésimimba póta kentáásí kwaási miráumai siruntá tíméno. ¹² kwaási Áánútumba ane'á íma kwéawanaawe. kentáásí kwaási siruntá kwétimunda Áánútu keséya máyáísata árai'a siruntá Áánútumba kwéamune.

¹³ Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáintaveta séta kesáá Áánútuwe tarúmai máyaunanaya Áánútu keséya tarúmai máyáiyé-aimba kwésune. ¹⁴ kentáásivowa ááninkomba ai'marówana sáwí'o umáiimo máyáampinkemba iyátinkaindayavena marapá'a kumúwata awánaraunda kwésimatimundayaawe. ¹⁵ Ísuntavesamo Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé tarúmai máyáiyé. ¹⁶ Áánútu arumbá kwésimisata mindáyaveta áraireya kwésune.

Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbó kwétimewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu

miwísé máyáíye. ¹⁷ Áánútu kentáá imáyáa símakaisata siruntá Áánútumba kwéameta póta máyaundawaina ááimbo sísaá ínín-kanaamo tíndara'a asiramáíya mé-naumne. Ísu Káráísiti arumbá símíntenta marapá'á máyaundarata siruntá kwétimundaya póta sísaá ínín-kanaamo tíndara'a asiramáíya ménaumne. ¹⁸ Áánútumba tirumbá kwéamewai íma kwéinkaisewe. árai'a Áánútumba tirumbá kwéamewai miwívínkémbá inkaisí-ímáyáá íma kwáyáíye. sáwí'o uráam-beyantavesa kwéinkaisewai Áánútumba íma árai'a tirumbá kwéamewe.

¹⁹ aiva'á Áánútu arumbá símakaintaveta póta siruntá kwéamune. ²⁰ miwítí kwaásiyavesa tirumbó sáwí'o kwéumatinkaawa'o ombá Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. miwítí kwaási tine'á tuwánésa tirumbá íma tímakaawai pósa Áánútun-ane'a íma awánaraawai íma kanaán-umai tirumbá kwéamewe. ²¹ Ísu Káráísiti asiramáí séna Áánútumba tirumbá kwéamewai miwítí kwaásigwara'a tirumbá tíméro siráíye.

marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaítan-kwasai.

5 Ísuntavesa sésa Áánútu usásinankaraiwai iyémó sen-áintávésa áraire kwésewai Áánútuna iyámpóiman-owe. avowámbá tirumbá améwai ésa kwená iyámpóigwara'a tirumbá kwéamewe. ² Áánútumba siruntá améta kwenáái taagwiyavéta póta mirá kwéundayaveta séta Áánútuna iyámpóigwara'a siruntá kwétimune. ³ Áánútun-aaí taagwiyavúndaya mindá Áánútumba siruntá kwéamunanaya kwenááigoya íya umbaiyá kwésiýaisata póta kwétaagwiyavune. ⁴ Ísumpa'a asiramáí agevamái máyaundaya póta marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaítandayaawe. Áánútuna iyámpói amápa'a kanaán-umai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaítamba póna Áánútun-aaigoma íma umbái kwétaiye. ⁵ maarán-kwáásí marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaítawe. Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-íye kwésewai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaítawe.

Áánútu Ísu Káráísitimba agaráátínkarain-kwasai.

⁶ Ísu Káráísiti marapá'á kuména nombá peréna puwúwana kwená naaemá kunkáíye. nombá peráníntavenawe su'mai íma kunkáíye. nombá peréna puwúnana kwená naaemá kuníníntavena kunkáíye. Áánútun-amanko árair-ainkona ááimba póna séna áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-íye kwésiye. ⁷ Áánútun-amanko siráin-aintaveta nombá pékaintaveta puwúwana kwená naaemá kunkáintaveta séta Ísuma Áánútu ááninkoman-íye kwésune. minkáúmbó-yántá'á paáuraintaveta mimbórá-áimbá séta Ísuma Áánútu ááninkoman-íye kwésune. ⁹ kwaásimo simátímén-aimba sewatá iséta áraire kwésundayaani-vo Áánútun-aaigo kwaási tááigomba usáyaaitaimba póta Áánútu ááninkontavena siráin-ainta ísáano.

¹⁰ Áánútu ááninkontavesa asiramáí agevamái máyáawai sésa Áánútu siráintemba áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-íye kwésewe. Áánútuntavesa íma asiramáí máyáawai sésa Áánútu kampar-áimbá siráíye kwésewe. kwemá Áánútu ááninkontavena siráin-aintavesa íma áraire senkákémbá Áánútu kampar-áimbá siráíye kwésewe. ¹¹ Áánútu ááninkoma aúnái'a umái maí'mai'a kwéowaina ááimban-íye. Áánútu imáyáaya símísata aúnái'a umái maí'mai'a kwéundayaawe. mináíntá Áánútu simásímakaiye. ¹² Áánútu ááninkoe tarúmai máyáawai aúnái'a umái maí'mai'a kwéovo Áánútu ááninkoe íma tarúmai máyáawai íma aúnái'a umái maí'mai'a kwéowe.

aúnái'a umái maí'mai'a kwéon-kwasai.

¹³ Áánútu ááninkontave'a asiramáí agevamái máyáan-kwaasi keinárawa'a maanáúvái agaimái tímúne. aúnái'a umái maí'mai'a kwéon-aintave'a áraire sígwáe sé'a maanáúvái agaimái tímúne. ¹⁴ Áánútumbo arááímo tainí'o kwéetaamo námúnaavinkembo áísaa úndaya kesááíya kwéisaiye. mindáyaveta kwenaúranka'a asiramáíya máyaumne. ¹⁵ námúnaa súndaya kwéisain-aintaveta árair-aimban-íye kwésundaya maarán-áíntáváígwará'á árair-aimba námúnaavinkemba súnda-yantaa'a úwoiya kwésimiye kwésune.

¹⁶ kentí kwaásimo sáwí'o kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a kónááomba mindáyave'a Áánútumpa'a áísaa oro íma kwésune. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba íma Áánútuna némpa'a kónááomba mindáyave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa oro kwésune. ¹⁷ amápa-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba kwáyáivo évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútu maitiyuwáínasa kwená némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma mirá-sáwí'ó kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe.

¹⁸ Áánútuna iyámpói ésa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútu ááninko kárákwiraisana póna Sáátáánigo íma kwétatoraisasa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowata mináíntá kwéisaumne.

¹⁹ Sáátáánigo marapá-kwáásítí anóndakoman-ivo kesáá Áánútuna kwaási éta mináíntá kwéisaumne.

²⁰ Áánútu ááninko kuména imáyáa símísata árair-Isoigo-uramba isatá kwéawanaumne. Áánútu ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayaveta árair-Isoigo-uranteya tarúmaiya méta kwéisaumne. árair-Isoigo-uranko éna kwaásiya aúnái'a umáíya maí'mai'a kwéundawai ááninkoman-íye. ²¹ kesí iyámpóiyono. kwaántá-kwaasi kampar-ísóígómbá tínaaemba umátíméro.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

2 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai sésa aaraiyáwái-áúwái agaimái ámakaiye sewasá évakarawai sésa Ísóigona kwaási mimbórává'á torupamáí kwémae'maeropa'a agaimái tímakaiye kwésewe.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúwái agaimái tímúne. embá kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkoma ómpo ená iyámpóiy-onte awánaaro sé'a maanáúwái agaimái tímúne. Ísóigona árar-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwétimune. íma kewé su'mainivo Ísóigona árar-aimba ísáawaigwara'a tirumbá kwétimewe. ² kentáávímbá árar-aimba kwaíkwai'a éna íma ánásanintaveta kentáásirumba kwétimune.

³ Áánútu kentáásivowe ááninko Ísu Káráísitiye úwoi kwésuwa'naa-esarai tirumbá kwéumasinkesarai paru kwéumasinkaayata póta árar-ainta séta kentáásirumba tímúndayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

⁴ évaka'a ená iyámpói kentáásivo simásímakaintemba miráumai árar-ampa'a kwégon-aimba isáúnana sirunkó kawé'á kwéiye. ⁵ aaraigoó embá simáme'a sé'a Ísóigona kwaási moóra-morawaivimba kentirumbá kwétimé'a máéro. mináimbá íma aúna-amaamba kwésimatimumpo aivakwára minkákwára ívékwara'a ísaraan-aimba kwésimatimune. ⁶ Áánútun-aaiyaamo taagwiavúndaya mindá Áánútumba sirumbá amúndayaveta kwenáái kwétaagwiavune. Áánútunkwara kwaásigwara'a tirumbá tímé'a máéro Áánútu siráimba aivakwára minkákwára ívékwara'a kwéisaawe.

⁷ sáwíva-kwaasi kampa'á kwésen-kwaasi marapá'á kwénaaowe. miwí Ísu Káráísitintavesa sésa íma kwaásiraani'a umái kunkáiyé kwésewe. miwí Káráísitina namuro-kwáásí pósa sáwí-ampa'a kwígwáe sésa minkámpár-áimbá kwésevo kárákwiyoro. ⁸ Áánútuna mayáímó kwémayaam-beyamba íma máyáavainivo kawé'á umái kárákwiyé'a amápa'-meyamba kawé'-meyámbá mayánaáontave'a kárákwiyoro.

⁹ Ísu Káráísitin-aai íma tátoraamba mináimbá tuwésa ó'on-ampa'a kwégowai íma Áánútuwe tarúmai máyáawe. Ísu Káráísitin-aai tátokaawai kentáásivowe ááninkowe tarúmai máyáawe. ¹⁰ miráumai kentópa'o tésamo mináimbó ímo simátimesamo ó'on-aimbo simátimiya'o é'a íma tiyáámba tímé'a íma kentí naaúmpa'a mósá tínkáaro. ¹¹ mirán-kwáásí tiyáámbo tímé'o é'a minkwáásítí sáwí-mayai túwa'naa ónááowe.

¹² ayáátáár-aimba simátimenae'a maanáúwáímbá íma agayáúmpo kentópa'a kwé'a kentúranka'a komé'a kosimátíménana ketáásirunkoya ávááraumai kawé'á íníye. ¹³ enanaanontávéna kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkowe kwená iyámpóiyonte keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

3 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái moórawai áwí'a Káyásimba ámakaiye.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárakwiraundawai é'a maanáúvái agaimái amúne. Káyásiyo maanáúvái awánaao. Ísóigona árrair-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwéamune. ² kesí kwaási óna'a sirumbá kwéamune. Ísu Káráísitina aampa'á kawé'á umái kwégonda-aimba ísaraumne. miráumai kawé'á umái ménana íma áí'a ínintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená mayái kawé'á kwéondayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ³ Ísóigona kwaási évakarawai enópakemba kesópa'a tésa entávésa tasésa enarumpimbá árrair-aimba tátore máyaane sewa'á isáúnana kesirunkó kawé'á kwéiye. miráumai árai'a arupí-ampa'a kwégwe máyaane. ⁴ kesí iyámpói árai'a arupí-ampa'a kwégwe-aimba isé'a aamoí kwéunda póna mináámóigómá évaka-tantaatave'o aamoimó únda-aamoigomba usáyaaitaraiye.

⁵ kesí kwaásigompo Ísóigona kwaási enópa'a kuráamba túwa'naa ema kawé'-má'yái mairáanasa minkwáásívínkémbá ó'om-bapaken-kwaasi enópa'a kuráamba miwígwará'á túwa'naa éma kawé'-má'yái mairáane. ⁶ miwí maanká'á Ísóigona kwaásiya tasimásimesa sésa emá arumbá tímakaandawai tasimásímakaawe. ó'om-bapa'a Áánútuna mayái komayánáe kwésewai emá aambó kónááon-tantaa'a kwétuwa'naa-onda mindá kawé'á kwéone. ⁷ miwímá Ísu Káráísitina mayái maimaé kwénaaesá Ísu Káráísitimpá'o ímo tiráan-kwaasirakemba meéyámbá íma kwémayaawe. ⁸ mindáyaveta Ísu Káráísitimpá'o tiráunda-kwaasiya miwíyá túwa'naaya onó. miráumai

tágárotamaiya máyaundaya pósa árrair-aimba isánááowe.

⁹ ákí-avvai agaimái tuwááwánana Ísóigona kwaási-topa'a kúwana moórawai áwí'a Táyótevi kentávésa anóndakoman-iyé sígwáe séna mináúvávínkén-áimbá iséna íma ísámai kawé'á uráimba pó'a ¹⁰ enópa'a kwé'a kwaási túranka'a Táyótevi uráin-kwasai kosimátimenaumne. Táyótevi kentáá sáwí'a umásinkenaya kampar-áíntá simásínkaraiye. íma mináíné su'mainivo Ísóigona kwaási kwenópa'a kuráamba kwená naaúmpa'a íma mósá tínkaraiye. évakarawai kentí naaúmpa'a mósá tinkánáe suwaná íma mirán-oro séna mononáúmpákémbá ti'mátukaiye.

¹¹ kesí kwaásiyo. sáwí'o ontembá íma mirá éma kawé'ó ontembá mirán-uwo. kawé'ó úmae iyówai Áánútuna kwaásiman-ovo sáwí'o úmae iyówai Áánútumpa'a íma kwétewe.

¹² amáparawai Témítiyaantavesa kawé'ná'án-iyé kwésewe. kwená mayái awánésa sésa árai'a kawé'-má'yái kwémayaiye kwésewe. kesáágwará'á miráyá kwésune. kwésunda-ainta árrair-aimba ísaraawe.

¹³ ayáátáár-aimba simámenae'a maanáúvávímbá íma agayáúmpo ¹⁴ sáwíyanka'a enópa'a kwé'a enaúranka'a komé'a kosimámenaumne. ¹⁵ paru umái máyaantave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená kwaási kesé máyáawai sésa kawé'á umái ménaro kwésewe. kentáásí kwaási esé máyáantaveta séta kawé'á umái máéroya kwésumpo moórá-mora-kwaasi simátimiyo.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

Yúte

Ísu kwíyómpa'a irówana Yúte Ísun-áváko kae-kwáái aiyayaan-iyá'i. kae-kwáái umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye.

¹ kemá Yúte Ísu Káráisitina mayái-kwáásí Yémési áváko maanámbá maanáúvávímbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kentáásivowa arumbá tiména tááyariwai Ísu Káráisitimo kawáá uráiwai ísáaro. ² Áánútu arumbá umátinkena imáyáa tiména paru umái mósá kwétinkaintave'a Áánútumpa'a námú-naa kwésimatinkaumne.

³ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawate kenté sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kwéiyasinkaintave'a maanáúvávímbá agayánae únana Áánútu simásimena séna moórá anón-aimba simáména agayaaó simbá pó'a mináimbá agayánaumne. ááéma Áánútu kwená kwaási imáyáa timúwasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-aimba ísare'a mináimbá asiramái tirumpimbá tátore'a máyáamba tuwáúnavo sé'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitín-aaiyavesa sáwí-aimba sewái tááigona anondá Ísu Káráisitina árair-aimba simátíméro. ⁴ évaka'a kampa'-mónó-kwáásí Áánútun-aaí íma kwégwaraawai kentí imáyáa tavisénaáontavesa komésa tirumpin-ímáyáa ésa sésa Áánútu úwoi súwa'naa enaya íma sínkaminivo kentáásí imáyáavinkenita ónaumne sésa sáwísawaa ésa Ísóigo Ísu Káráisiti kweyáá kentáásí anóndakomba tí-naaemba umámakaawe. naaóv'á Áánútu mirá-sáwí-máyáígóná sáwí-meyamba timénaumne siráíye. mirán-kámpá'-mónó-kwáásí keinárawate komáyáan-tave'a maanámbá kwésimatimune.

⁵ maanáimbá á'a simátímakaamba ísaraambanivo ókwara'a simátimenaumpo ísáaro. naaóv'á Áánútuna kwaásiyomba Ísípi-marava'a tátokowana Áánútu ayútinkena tí'maena kwétena kwenáaiyavesamo ímo árairemo sirówai Áánútu tínkamuwasa pukáawe.

⁶ moórá-aimba imáyáa oro. naaóv'á Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwítí kawáá-máyái tuwésa miwítí kawe'-náópá'á túwówai Áánútu tíyayaanka'a asááúmarena túnkwi-ayampa'a sáwí-mapa'a tiyúwówasa maí'mai'a ésa naaémbo Áánútu sáwí-meyambo timínín-kanaa amu'marésa máyáawe.

⁷ moórá-aimba imáyáa oro. naaóv'á Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiye mindáór-eg-waa'-naopakewaiye sáwí'a úmae iyésa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné mirá úmae iyúwana Áánútu tínkambai iramó kwégaipa'a tínkamuwasa iramó kaikai'o kwéipa'a maí'mai'a kwéowe. kentáávákwará'á mirá ovó sé'a kárákwiyoro.

⁸ naaóv'á mirámó uráantemba ívé'a kampa'-mónó-kwáásí kentí imáyáa tavisénae sewái mirá ésa miwítí

sáwí-imayaavinkemba áwáyo-tantaa'a ésa Áánútumo kwégawaaimba tínaaemba umámesa sáwí'a ésa kawe'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba simátínkaraawe. ⁹ ánivo Mósesi pukówana kwíyóm-paken-kawaanako áwí'a Máikeri kwemá séna Mósesin-auma mayánae súwana Sáátáánigo séna kemá mayánae súwasarai miráumai asiramái suyaná Máikeri Sáátáánigontavena íma sáwí-aimba súmba kemá íma aaí simánkanaumpo Ísóigo aaí simánkaniye siráíye. ¹⁰ ánivo kampa'-mónó-kwáásí kentí imáyáa tavisénae sewái évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátinkesa kwaí-kwaambo amá-parawaina ááimbo ímo awánésamo ontembá miwí mirá owaná miwítí sáwí-imayaago tátorena miwí sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹¹ naaóv'á moóráwai áwí'a Kááini sáwí-amba kwakáintemba miwí mirá kwéowe. naaóv'á moóráwai áwí'a Péramu óntan-aamoimo uráintemba miwí mirá kwéowe. naaóv'á moóráwai áwí'a Kóra Áánútun-aaí araaiséna kawáá-kwáásí táái araaiséna pukáintemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá kwéomba pósa miwí sáwí-meyamba mayánaáowe. ¹² keinárawa'a Áánútuna kwaási kwená imáyáa é'a toómbá né'a torupamáí máentemba kesé miwí komésa sáwí'a umátinkesa kesávái-ímáyáa umái ná-ma'-nama'a kwéesa íma tigaemá kwéowe. miwímá kampa'-mónó-kwáásí ésa íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. miwí taaérambo íyáin-kanaamo arambó ímo íyáin-tairaan-kwaasi máyáawe. úndágomo taaimó taawítúwáisanamo aáyánkaintenkaan-kwaasi máyáawe. ¹³ kavirayán-dómbó kúmísanamo non-awirááimo avora'ó kwáintemba miwítí sáwí-mayai avora'á kwáyáíye. miwímá kentí imáyáa tavisimái sáwí-ampa'a métinkanae sen-kwáásí máyáawe. Áánútu miwí túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komá'mai'a ónááowe.

¹⁴ aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu ména Sétimba ankówana Sétima Ínósimba ankówana Ínósima Kénáánimba ankówana Kénáánima Má'áreomba ankówana Má'áreoma Yáretimba ankówana Yáretima Ínókimba ankówana Ínóki mirán-kámpá'-mónó-kwáásíyávéna imáyáa éna séna másáaro. Ísóigo kwená kawe'nárawa'a sáwívarawaise téna ¹⁵ sáwí'o uráawaimo amápa'o sáwí-meyambo timíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo sáwí'o uráawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo simáimo sáwí'o umánkaraawaiyavena aaivimbá maitinkáin-

dayavena kwétiye Ínóki siráiyé. ¹⁶ kentí imáyáa tavisénáe sewáí í'ái simátínkáva'a iyésa amápa-tan-taa'o miwítópa'o tiráimba tirunkó sáwí'a kwéisasa sáwí-imayaawe su'mai kwégwaresa túma mósá marésa tirááimo tain-tántáá'á mayánáe sésa simái tirumbá kwéairaraawe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. miwímá mirá-sáwí'á kwéombanivo kemá maarán-oro. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina aantá-kwaasi siráan-aimba imáyáa oro. ¹⁸ miwí simátimesa sésa naaén-kanaama tínimba Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi kentuwíráái sénááowe minántá-kwáásí siráawe. ¹⁹ miwí tirumpimbá Áánútun-amanko íma máyáísasa miwítí marapár-ímáyáa kwarésa kampa'-mónór-áimbá simái Áánútuna kwaási kwétaainaawe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Áánútuna kawer-áimbá aasiyaasí kwése'a kwenká'á agevamái mé'a moórá-morawai asiramátinke'a Áánútun-amankona asirayánkóntávé'a námúnaa seró. ²¹ Áánútu arumbíya tímakaimba pó'a arupí umái mé'a Ísóigo Ísu Káráisiti arumbá umátinkaina'a kwíyómpa'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááontave'a amu'maráaro. ²² Áánú-

tun-aaiyavesa kaer-ímáyáá tokáawai tirumbá umátinke'a miwítí imáyáa taviséro. ²³ iramó kaipa'á kováínivo Áánútun-aai simátimiyana Áánútu tavisimái kawer-ámpá'á métinkaniye. évakarawaiyave'a tirumbá umátinkaiyasa minkwáásí tavisíya'a sáwí'a únavo sé'a miwítí sáwí-mayaiyavena táá'a káína'a kentúma kárak-wiyoro.

²⁴ Áánútu kanaán-umai túwa'naa ína'a íma tínaaemba umámenaaontave'a árair-aimba kwésune. Áánútu tí'maena kwená ságayan-ayampa'a métinkaina'a kentí sáwí-aimba íma kwáyainana tirunkó anón-kawe'a ínín-tave'a árair-aimba kwésune. ²⁵ Áánútu asir-ayánkwáráwái mimbóráwái ména kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna sáwí'o umáíya máyaundavinkemba iyásínkáintave'a árair-aimba kwésune. kwená ó'oran-aaimba kwáyáísana kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó usáyaaitaisana amápa-tantaaka'a kwégawaaiye. naaóv'á kwíyómba maramá íma tarórunka'a kwemá ménama ívék-wara'a ména maí'mai'a kwéintavena árair-aimban-iye kwésune.

kemá Yúte súnda-aimba ánásaiye.

paárurain-kwasai

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni kaumbo-kwáái aiyayaan-umai-iyayo. miráumai-ima maisuwéna maarán-áimbá agaimakáíye. agaimarónka'a Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a umátinkaraawe. Ísuntavai ísámai asiramái mégwae séna maanámbá agaimakáíye. Ísu Kárásitina mayáiyávái Áánútu kwená namuro-kwáásinté Sáátáánigonte usátaaitena kwená kwaási kwembó ímo auwésamo kwenarááimo kwégwaraan-kwaasi kawé'á umátinkaniye. Yóni mirán-áimbá agaimakáíye.

¹ Áánútu Ísu Kárásitintavena séna sáwíyanka'a paárinin-tantaa'a isáígwáe sé'a kesí kwayó-kwáásí simátimiyo súwana Ísu Kárásiti kwíyómpaken-kwayo'na'a ai'marówana kuména Ísu Kárásitina kwayó-kwáásígó áwí'a Yónimba kusimámakaiye. ² Yóni Áánútuna áséi-kwasaigwara Ísu Kárásiti mináíntávéna siráin-ainkwara amápa-tantaa'a awánarainkwara'a kwésimatimena maanáúvávímbá agaimakáíye. ³ paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinimba póna Áánútu maanáúvávínkén-áimbó táámpamai awánanaon-kwaasiye maanáimbó ísésamo taag-wiyavíyan-kwaasiye kawé'á umátinkainana tirunkó kawé'á íníye.

⁴ kemá Yóni maanáúvávímá agayáúmpo Ésiyaa-marava'a avakaeté-naopa'a Ísóigona kwaási máyáawai ísáaro. Áánútu aiva'á ména ívékwara'a ména aasiyaasí maí'mai'a íníwai úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. Áánútun-amanko avakaeté-asirayamba tokáiwai Áánútumo kwégawaain-ayampa'a ména úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. ⁵ Ísu Kárásiti Áánútun-ai arupí umái simátímíwaima úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. kwemá aiva'á pukáimpinkemba usásinkaiwai marapá-káwáá-kwáásír'á kwégarak-wiyiye. Ísu Kárásiti kentáásí imáyáa éna kentááyávéna puwéna kentáásí sáwí-imayaa kwéayusinkaiye.

⁶ kawáái'a umásinkaisata Ísu avowámá Áánútuna mayáiyá kwémayaundayaawe. kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isaná kentáár'á kawáá úmae iyíniye. árair-aimban-iyé.

⁷ maísáaro. Ísu ainámpímbá kumínasa amápa-kwaasi tuvúkáan-kwaasigwara'a awánáiyana aavimbó maitinkáníntavai tirunkó sáwí'a ínana umbaí táníye. miráumai paárinimba mindá árair-aimban-iyé.

⁸ Ísóigo Áánútu séna amápa-tantaakona ááimba pó'a naaémbo amápa-tantaa'o ánásaindara'a kemá úwoi ménaumne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápar-asirayankwarawaima úne siráíye.

Yóni Kárásitimba awánarain-kwasai.

⁹ kemá Yóni kentuwáámá úne. keinárawate kesé Ísumpa'a tarúmai mé'a keinárawate Áánútu kwé-gawaaipa'a kesé mé'a keinárawate umbai-yántáápím-

bá kesé asiramái mé'a kwéamu'maraundayaawe. Áánútun-ai simátimé'a Ísu siráin-ainkwara'a simátimundarakemba áwá'á kwésiyesa táto'mai sí'maesa nonavuvumpa'-máráv'á áwí'a Pá'móso-marava'a másínkówa'a máyaawanana ¹⁰ sontaar'á Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowa'a Áánútuna imáyáawe su'mai ówánana kesínaaempakemba avekáámbá aagí uwírenkaamba anónka'a ¹¹ séna awánenda-yantaa'a aúvái-kwandaavimba agaimaré túwénasa Ísóigona kwaási avakaeté-naopa'a máyáawai ísáaro. mindáo-kwi'a Évésasi-naore Sémé-naa-naore Pégámamu-naore Táyátairaa-naore Sátisi-naore Vírátéoviyaa-naore Áréótísiyaa-naore miráumai-naoken-kwaasi ísáaro siráíye.

¹² súwa'a nááwa kwésiyo sé'a kwántámai awánaawanda avakaeté-omba óntanko áwí'a kóri-ontamba úmakaampimba minómbá kúra'makowa'a awánaawanda ¹³ minónkóná avumpimba moórawai kwaásiraamba ména ayáátáar-ampanta uréna áíntaara'a terávu-amuranda uréna ¹⁴ a'nónkwárá a'nón-táugwara'a kwayání'a kwégowana sугáyáagaya kwéuwana ména aúranko iraráámbá kwégowana ¹⁵ aísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba aísamaigo miraráámbá kwéuwana aagíomá nosiyarákénkáámbá anónka'a kwésena ¹⁶ ayáánúra-pa'a avakaeté-o'a toréna ópinkemba taánasatama évarevar-ayaira'a áwááima kwáyowana óikakemba aaváú mó uséname iní'a uráíye.

¹⁷ úwa'a awáné'a ávááraumai sáá'a kówa'a kwe-naísamaivimba kumbé'a tavaravá kwéowanana ayáánúrapaken-ayaandei sine'á tátorena séna íma áá'a kaíno. aivaré naéne miwáná ááimba kemá úne.

¹⁸ pukáundavinkemba usásine'a aasiyaasí maí'mai'a úndawai súvamai máyaundawai úne. púwón-ayampa-pa'a kwaási timanká'á kwégarakwiyundawai úne.

¹⁹ miráumai awánenda-yantaa'a aúvávimba agayaaó. ívé'o kwáyáin-tantaakwara naaémbo paárininkwara'a aúvávimba agayaaó. ²⁰ siyáánúra-pa'a avakaeté-o'a toré'a avakaeté-ombo kúratoranda awánáanda mintántáákóná ááimba íma paáruraindara'a simáménda isaaó. minávákáété-omba Ísóigona kwaási minávákáété-naopa'a máyáawai owaná minávákáété-o'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawain-owe Ísu simásímakaiye.

mináímbá Évésasi-naopa'a simátímakain-kwasai.

2 Ísu simásímatuwena séna Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana awánáino. avakaeté-o'a siyáánúra-pa'a toré'a avakaeté-onkona avumpimbá kwénaundawai maanámbá simámumpo Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba simámiyo. ² mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. íma ivátúwáamba tiyáántámba asiramáimo máyáamba tuwánaraumne. sáwí'o umáimo máyáan-kwaasiti mayáiyáváimó imo tirááimo taimbá tuwánaraumne. évakarawai kampa'á sésa Áánútuna aantá-kwaasiya úne kwésemba keinárawa'a miwí táái isé'a miwítí mayái awáné'a miwíyávé'a kampa'á kwésewemo sem-bá tuwánaraumne. ³ kesí kwaási onkákémbá umbai-yántáá'á tímémba kembá íma siyuwé'a kentávé'a ísámai asiramái máyáamba tuwánaraumne.

⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. aiva'á kentávé'a ávááraumai imáyáa uráambanivo tuwé'a ívé'a íma mirá kwéovo ⁵ aiva'ó kawé'ó umáimo maémáéwaina ááimba imáyáa oró. ívé'a íma miraráámbá umái maé'a tuwé'a aiva'ó kawé'ó urántemba miráumai máéro. ímo mirámó é'o kesópa'o tíya'o é'a kentópa'a kwé'a kentí oómbá maisúwáana'a úwoi-kwaasiraamba umái ménaaowe. ⁶ ánivo Níkórasi-kwaasiti mayáiyávé'a tíyámba umátínkáawa'a kegwárá'á síyámba kwéumatinkauna'a mindáyave'a kawé'á kwéowe.

⁷ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. aái senasá sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai Áánútuna kawer-áyámpá'á kwáyáin-taeramba nésa maí'mai'a ónááowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Séménaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

⁸ Ísu simásímatuwena séna Séménaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana awánáino. aivaré naaéne miwáná ááimba é'a pukáundavinkemba usásine'a súvamaimo máyaundawai maanámbá simámumpo simámiyo. ⁹ umbai-yántáá'á tíméwa'a úwoisan-kwaasiraan-umai máyáamba tuwánaraumne. úwoisan-kwaasiraan-umai máyáambanivo Áánútunopakemba sáwíva-tantaa'a mairáawe. évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwarésa simái sáwí'a kwéumatinkaamba tuwánaraumne. ¹⁰ tí'a índai'a umátinkanaaomba íma táá'a kaíno. maanámbá ísáaro. Sáátáánigo imáyáa tímínasa keinárawa'a tísaa umai isánáe sésa tayátó'mai tí'maesa ándáva'a mátinkesa siyáánkaira'a sáwí'a umátinkanaaowe. kentávé'a asiramái méwasa évakarawai tínkamonasaya puwígwáe sénááombanivo kentávé'a asiramái méwa'a imáyáa tíména'a kwíyómpa'a maí'mai'a ónááomba mindá kentí kawé'-méyámbán-iyé.

¹¹ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai sáwí-marupa'o iramó káma-kama kwéipa'a íma mai'mai'a ónááowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Pégámamu-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹² Ísu simásímatuwena séna Pégámamu-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana awánáino. sóipinkemba taanasatama évareva'a áwááima kwáyáiwai maanámbá simámumpo simámiyo. ¹³ kemó máyáapa'a á'a tuwánaraumne. Sáátáánigo kwégawaaipa'a máyáambanivo kentávé'a imáyáa é'a arupí umái máyáamba tuwánaraumne. ááema moóráwai áwí'a Ántípása kentí naaópa'a Sáátáánigo máyáipa'a ména kesáái arupí umái simátíma'maena iyúwasa tuvúwúwana puwú-kanaavimba íma kembá siyúwáamba kesé aráápamai máyáawe. ¹⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo kaumbo-káé-tantaa'o tokántave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'ó moóráwai áwí'a Péramu sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba évakarawai mirá kwéowe. Péramuma moóráwai áwí'o Pérékumba agaráárankowana kwemá Ísareri-kwaasi sáwí-ampa'a agaráátinkowasa kampar-ísóígónká'á póima tuvúkésa toóni'a umái kwénesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyáni'a uráawe. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí-ámbá kwéagaraatinkaawe. ¹⁵ miráumai keinárawapinkemba évakarawai Níkórasi-kwaasiti sáwí-amba kwéagaraatinkaawe. ¹⁶ mindáyave'a misáwí-ámpá'á tuwé'a kesópa'a teró. ímo mirámó íya'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kumé'a taanasataneimo kárántemba sóipinken-tanasatane minkwáásí karánaumne.

¹⁷ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima kwíyómpakentomba tímé'a kwáyán-óntámbá minóntánká'á aúnákwí'a agaimakáin-ontamba tíménaumne. mayánááowaiye su'mai mináwí'á awánanaaowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Táyátairaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹⁸ Ísu simásímatuwena séna Táyátairaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanámbá agaimái túwénana awánáino. Áánútu ááninko súranko iraráámbá kwégaisana sísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba sísamaigo miraráámbá uráisa'a maanámbá simámumpo simámiyo. ¹⁹ kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kentávé'a imáyáa é'a kesé aráápamai mé'a á'owi kwé-tuwa'naa-e'a íma kembá siyuwé'a asiramái máyáamba tuwánaraumne. ívé'o kwémayaam-bayaigo aiva'ó mairáam-bayaigomba usáyaaitaimba tuwánaraumne. ²⁰ ánivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'á moórá-ininko áwí'a

Yésépeo sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba moórá-ininko kampa'á séna Áánútun-aaí simá-timundawai úne simbá íma tínaaemba kwéumame-wana kesí kwayó-kwáásí sáwí-amba kwéagaraatinkena tí'maena kwégwisasa kampar-ísóígónká'á póíma tuvúkésa toóni'a kwéumandesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyáni'a kwéowa'a íma simái aambá áúnkaawe. ²¹ minínínkómbá simáme'a tuwániya sé'a amu'makáunana íma tuwéna úwoi tokáíye.

²² mindáyave'a sé'a kwenkwará kwesé sáwí'o kwéowaigwara'a anómba tí'a índai'a umátinkanaumne kwésune. sáwí'o kwéombo ímo tuwésamo kesópa'o tíya'o é'a súndai'a umátinkanaumne.

²³ kwenáráá'maa'o tínkamomasamo puwíyasa Ísóígona kwaási amápa'-mapa'o máyáawai mináímbá ísésa kentávésa sésa kwaási sirumpiné imáyáawe suwánarai-waiya póna kawé'ó ondawáiyá kawé'-mékambá siménaya sáwí'o iyawai sáwí-meyamba timíniye sénááowe. ²⁴ keinárawa'a Táyatairaa-naopaken-kwaasivinkemba Yésépeon-aaí íma taagwiyavé'a Sáátánigo aúpár-áímbá íma taagwiyavíyawai íma moórá-umbai-yantaa'a timénaumne. ²⁵ Áánútuna árair-aimba tirumpimbá tátoke'a kumónaunda simu'maráaro.

²⁶ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitesa kúmóndara'a simátímakaundantembo iyawaiyave'a sé'a marapá-kwáásirá'á kawáá oro. ²⁷ kesivo kentávésa séna kwaásira'a kawáá uwo siráintemba marapá-kwáásirá'á kawáá oro sénaumne. asirayán-tántáá'néimó saweimó tuvántuwaawanamo sáwívari'o intembá mirámó ésa asiramái kawáá urésa tínkamonaanowe. ²⁸ minkwáásí sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima moórá-o'a timénaumne. aaváúmá usaráisana kwáyáin-o'a timénaumne Ísu siráimba mináímbá kwesávái siráíye. ²⁹ Ísu simásímatuwena séna ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóígona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináímbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Sátisi-naopa'a simátímakain-kwasai.

3 Ísu simásímatuwena séna Sátisi-naopa'a Ísóígona kwaásira'a kárákwiraindawaiimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. Áánútun-amamba avakaeté-asirayan-amamba toré'a avakaeté-o'a tokáundawai maanáímbá simámumpo simámiyo. mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. keinárawatavesa sésa Áánútuna kwaásiman-owe sembánivo máyáawaina ááimba tuwánaraumne. Áánútun-aaí tóikakene su'mai kwése'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máyáavo ² kentúra'a kárákwiyoro. Áánútun-aaí tuwáúnavo sé'a táto'mai kawé'á oró. Áánútu aúranka'a kentí mayái íma arupí-mayain-ivo kentúra'a kárákwiyoro. ³ Áánútun-aaí ísámai tátokaan-aimba imáyáa é'a kesópa'a té'a mináímbá kwétaag-wiyave'a máéro. ímo mirámó íya'o é'a kumé'a sáwí-meyamba timénaumpo umóyán-kwáásímó tembó ímo ísaraawasamo tentenkáán-umai íma ísarenka'a kumé'a sáwí-meyamba timénaumne.

⁴ ánivo keinárawa'a Sátisi-naopaken-kwaasivinkemba évakarawai íma sáwí'a umái mé'a kawé'ó umáimo máyáan-kwaasi kwayán-únánkwátóiraamba umái máyáamba pó'a kesé ménaaowe. ⁵ sáwí-yantaakomba usáyaaítaraiyawai miráumai kwayán-únánkwátóí úmaresa ménaaowe. Áánútu aúrankare kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare miwí túwí'a té'a kesí kwaásiye sé'a miwí túwí'a íma tawígáúvaranaumne. aúnái'a umái maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáin-auvai-kwandaavinkemba íma tawígáúvaranaumne.

⁶ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóígona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináímbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Vírátéoviyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

⁷ Ísu simásímatuwena séna Vírátéoviyaa-naopa'a Ísóígona kwaásira'a kárákwiraindawaiimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. ó'oran-kwaasi é'a árair-aine su'mai kwésundawai úne. Tévítimo kárákwiron-teni'a umái kárákwíye'a ontarákén-kír'á kárákwiraunda pó'a usáveraaromo senda-kwáásímó ésa usáveranaaowe. íma usáveraaromo sendawáímó ésa íma usáveranaaowa'a maanáímbá simámumpo simámiyo.

⁸ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. ísáaro. aambá kwitinkáúnda pósa íma aambá ítátinkanaaowe. sáwíyan-asirayamba mairé'a máyáambanivo kesáái íma tuwé'a taagwiyavé'a kwaási túranka'a Ísuna kwaási úne sembá tuwánaraumne.

⁹ évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátánigo aráái kwégwaraawai imáyáa tíména nasa kentópa'a tésa kívaíresa keinárawatavesa sésa Ísu arumbá tímakaiwaiman-owe sénááowe. ¹⁰ kemá sé'a asiramái mé'a simu'maráaro siráunda pó'a miráumai méraawe. amápa'-marava'a máyáan-kwaasiva'a umbai-yántáá'á téna sáwí'a umátinkanimba asiramái mé'a simu'maráantave'a kemá kárákwiyonaumne.

¹¹ sáwíyanka'a kumónaunda pó'a kesí imáyáa tavisimái sáwí'a umásinkaiyata kawé'-mékambá íma mayánaumpo sé'a kesáái tirumpimbá táto'mai kawé'á oró.

¹² naamayáambo naambó ésamo áyáántemba sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesivo Áánútuna mono'-náúmpá'á naamayáánkaamba aítínkáánasa aasiyaasí maí'mai'a ónááowe. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai tine'á Áánútu áwí'a agaé'a kesúwí'a aúna-kwi'a agaé'a Áánútuna naaór-awi'a agaé'a ónaumne. mindáó'a Yérúsaremu-naopakaaan-dao'a imbánivo aúna-nao'a kwíyómpakemba Áánútumpakemba kumínín-dao-kwi'a tine'á agayánaumne. ¹³ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóígona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináímbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Áréótísiyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹⁴ Ísu simásímatuwena séna Áréótísiyaa-naopa'a Ísóígona kwaásira'a kárákwiraindawaiimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. árair-ainkona ááimba

kemá é'a Áánútun-aa arupí umái simátimé'a Áánútu tarórurain-tantaakona ááimba úndawai maanámbá simámune. ¹⁵ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kesáái íma siyúwáambanivo tirumpimbá íma asiramái tátokaawe. kesááimo tí-naaembo umásiyuwaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kanaán-iyé súfino. kesááimo tirumpimbó asiramáimo tátokaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kawé'án-iyé súfino. ¹⁶ kesáái íma siyuwé'a kítoka'a tátokaavo íma anónka'a tátokaamba pó'a kesópakemba ti'mará-naumne. ¹⁷ keinárawa'a kampa'á sé'a kawé'á umái mé'a íma moórá-yantaa'a aáváán-tukáumne kwésembanivo kesúranka'a sáwí'a umái mé'a ósaníyaain-kwaasiraamba é'a unáánkwátóiyaaín-kwaasiraamba é'a túramba kawíkain-kwaasiraamba mé'a íma awána-mai kawer-owaná sirumbá kwéiye. ¹⁸ kawer-áimbá simátíménda ísáaro. kesópa'a té'a kesópaken-tantaa'a mayánááontave'a moórá-ontanko áwí'a kóri agaimáimo kawé'ó úmakaan-ontamba meéyáambaranaaowe. unáánkwátóiyaaín-kwaasi tigaeráámbá kwéiye sé'a kesópakemba kwayán-únánkwátói meéyáambaranaaowe. túramba awánamai kawer-ónááontave'a kesópakemba túrankona masawémbe meéyáambaranaaowe. ¹⁹ kesirumbá timúnda-kwaasi kesáái kawé'á umái isáígwáé sé'a asémbai kwéarupi-umatinkanaumne. mindáyave'a sáwí-imayaa tuwé'a kesópa'a teró. ²⁰ maísáaro. keinárawate ménae sé'a kwétaae'a timu'maré'a máyaumne. kesimósámbe isé'a ontá tisinké'a iyuwó síyawai kemá kesé mé'a toómbá naana'á kesé mé'a toómbá nánááowe. ²¹ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaiyawaiyave'a sé'a kesé kwaásira'a kawáá ónááowe sénaumne. sáwí-yantaakomba usáyaaitare'a kesivowé kwaásira'a kawáá úyantemba kwéusayaaitaiyawai kesé kawáá ónááowe. ²² ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo avakaeté-onkona avumpimbá máyowai mináimbá simásímakaiye.

Áánútu áwí'a mósá makáan-kwasai.

4 Ísu simásímatuwowa'a awánaawanda kwíyóm-pa'a ontá tigurówana aiva'ó uwírenkaambo anónka'o súwai simásiména séna kemá máyaundava'a íyí-na'a aáno paárinin-tantaa'a agaráárankanaumne. ² avekáámbá Áánútun-amanko kempimbá anómba umásinkowa'a awánaawanda kwíyóm-pa'a kawááín-avama kwáyowana minká'á moóráwai máyowa'a awánaawanda ³ anekémbá sáma kwégowana taayáná-kwisiyani'a kwéuwana naaerírí'a kwéuwana minávará'á osámbá taayáná-kwisiyani'a umái úkúraa'na-mankowana kawááiwai máín-ayampa'a avumpimbá kwáyowasa ⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi kawááuwai avamá úkúmarena kwáyowasa minká'á moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi mésa kwayán-únánkwátói úmaresa mésa anón-kwaasiti kánumo'a óntanko áwí'a kórinei úmakaan-kanumo'a ti'nómpimbá umásokaawe. ⁵ avumpimbó kawááín-avarakemba tawáomba úwana

kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana mináváóná aúrampa'a avakaeté-omba kwégena minómbá Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amankoman-iyé. ⁶ kawááín-avaona aúranka'a nonkwaaúmbá ságayandomba kwáyowasa éiyain-awampa'a éiyaimba túva-maimo máyówai mésa tínaaempare túrampare sáwí-va-turamba kwáyówai mésa ⁷ moóráwai amápar-asirayamba usáyaaitarowai anón-iyankaani'a umái máyowana moóráwai purumakankáání'a umái Áánútuntavai ísámai kwétuvu'mai nówai máyowana moóráwai kwaási óikaani'a umái máyowana moóráwai anón-evontaankaani'a umái ayóísántámbá kwétena máyowana ⁸ minéiyáimbá túvamai máyówai ava'moraé-ay-oima kwáyowana amápa-turare ayóí-ándámparé túramba kwáyowasa aasiyaasi aaváyaavimba enónka'no'wáamba maarán-ímá símae kwéiyesa sésa Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawai ó'oran-kawe'a umái máyáiyé. aiva'á ména ívékwara'a ména mai'mai'a íniye kwésesa minímá símaesa iráawe. ⁹ minéiyáimbó túva-maimo máyówai kawááín-avara'a ména aasiyaasi mai'mai'a íniwaimba áwí'a mósá marésa súwi sésa ó'oran-aaimban-iyé kwésumba ¹⁰ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi kawááín-avara'a ména aasiyaasi mai'mai'a íniwai aísamaivimba kívairesá áwí'a mósá marésa anóndakoman-iyé sésa ti'nónkákén-tántá'á akwáimai aísamaivimba marésa ¹¹ maarán-ímá sésa kentáási Ísóigo Áánútu kawenár-úrampa éma amápa-tantaa'a taróruaane. imáyáa éma amápa-tantaa'a taróruaandayaveta kesáá máyaunanaya amápa-tantaakwara'a kwáyáiyé. mindáyaveta enáwí'a mósá kwémareta séta kwaási ená ó'oran-aaimba awánáiyama asirayánkwará'á méniyone kwésune kwésesa minímá siráawe.

tavú úmakaan-kwandaigona kwaasái.

5 mirá suwa'á awánaawanda kawááín-avara'a máyowai ayáánúrapa'a tavú úmakaan-kwandaaima évarevar-ayampa'a aúváí kwáyon-kwandaaima tokéna íma awánaigwae séna avakaeté-sanomba minkwándááír'á tásuwena tokówa'a ² kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwáimbá awánaawanana anónka'a séna nááwa kawenár-úrampa kanaán-umaiya máyain-dawaiya misánómbá tátuwena arírámai awánaniyo súwana ³ kwíyómpakewai marapákéwái kwaántái marupákéwái amáparawai misánómbó tátuwesamo awánáiyamba uwóví'a ónááowe. ⁴ kawé'á umái mésa misánómbá íma tátuwai-kwaasi máyóntavai pó'a ivi'á táma-tama'a ówána ⁵ minánón-kwáásívínkémbá moóráwai simásiména séna ivi'á táánavo awánaao. moóráwai Yútaa-andarakewai usáyaaitarawai Tévíti aísavutantambo uráiwai sáwí-yantaakomba usáyaaitaraimba póna kanaán-umai misánómbá tátuwena minkwándááímá arirániye siráiyé. ⁶ súwa'a awánaawanda minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye minánón-kwáásíyé kawááín-avara'a úkúmaresa máyówana moóráwai sipísípi-araakawai

kawááin-avara'a ména tuvúwúwana puwéna usásinkaiwairaamba ména a'nómpínkémbá avakaeté-awaayaamba kwáyowana avakaeté-auramba kwáyowana mináúránkóná ááimba Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amamba uráisana Áánútu kwembá ai'maráisana amápa'-marava'a kunkwénaaiye. ⁷ misipísípi-aráákaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai téna kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapakemba tavú úmakaan-kwandaaima mairéna ⁸ minéyáímbó túvamaimo máyówaiye moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye sipísípi-araakaawai aísamaivimba kívaireasa uwíremba tátokesa óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakaan-taave'a tátorowana mimpímbá áséikwiyumba ún-kanama kwáyowana minkánáóná ááimba Áánútuna kwaámbi kwempá'ó námúnaamo kwésemba mináséí-kwíyúmbá kwéisaintemba námúnaamo sembá kwéisaiye. ⁹ aúná-ima maarán-ímá sésa embá tuvúwúwana puwéna usásinkaanda mindáyavai sáwí'ó umáimo máyáampinkemba tí'mai Áánútundei-í'a umátínkaraane. amápar-akun-andavinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-aimbo kwésen-kwaasivinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-kuwara-kwaasivinkemba évakarawai kwétire amápa'-maravakemba évakarawai kwétire mirá kwéondayavai kawenár-úramba po kanaán-umai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone. ¹⁰ kawááí'a umátínkaraanasa Áánútu kentáásí Ísóigona mayáímá maésa marapá'a mésa kwaásira'a kawáá ónááowe. mindáyavai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone sésa minímá siráawe.

¹¹ suwa'á awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ávááraumai sáwíva'a uwa'á íma kanaán-umai táampaawanda-kwaasi mésa kawááin-avara'a minéyáímbó túvamaimo máyówaiye úkúmare-sa mésa ¹² maarán-ímá anónka'a sésa

sipísípi-araakaawaimba tuvúwúwana puwéna usásinkaiwai kawenár-úrambilan-iyé. mindáyavéna póna kwená asirayánkó kwaikwai'a isaná kawe-tántáá'á maráisana kwená kawer-ímáyáágó kwaikwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisana kwenáwí'a anómba isaná kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isatá kwenáwíta mósá kwémaraumne kwésesa mirán-ímá suwa'á ísaraumne.

¹³ minkákémbá kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé uwí-nómpínkéwáiyé maarán-ímá sésa

kawááin-avara'a máyáiwaine sipísípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaine túwí'a mósá maréta túwí'a anómban-iyé kwésunanaya kentí

ó'oran-aaimba kwaikwai'a ínana kentí asirayámbá kwaikwai'a íníye kwésesa mirán-ímá suwa'á isááwánasa ¹⁴ minéyáímbó túvamaimo máyówai sésa árair-aimban-iyé suwasá minánón-kwáásíyómbá aísamaivimba kívaireasa kwená imáyáa ésa áwí'a mósá makáawe.

Ísu misánómbá tátukain-kwasai.

⁶ kwená imáyáa mósá márówa'a awánaawanda sipísípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aiva-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai anónka'a kwíyónaairaamba umái séna tiyó súwa'a isé'a ² awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba kwayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana imá ayáámpimba tokówana moóráwai usáyaaitaraiwaina kánumo'a ámakowana usáyaaitaraiwai namuro-kwáásí usáyaaitanae séna kúwa'a awánaraumne.

³ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isááwánana ⁴ moórá-poigo áwí'a ósimba naaeyayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana taánasatama aména asirayámbá amúwana taumó karáí-yántáá'á ivá kwétuwowasa áái'a tiyésa tínkankaawe.

⁵ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba avután-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana sikerimá tokówana ⁶ minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai ayawaimá táinana sáwíyan-tomba kwénintavena séna moórá-tawai-kigaugona meéyán-tómbá sáwíyan-tomba maésa moórá-mora-umai mayánááowe. masawémbo atiyén-taeramba mintáímá íma sáwí'a íníyone. ándágo arampinkémbá anómbá kwénaan-kigau íma sáwí'a íníyone siráiyé.

⁷ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a ⁸ awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba terávu áúmaisán-osinkoma moóráwaimba ayáá'maena túwasa minkwáásígó áwí'a púwówe suwaná kwená-naaemba túwai áwí'a púwón-ayampare siráawe. amápa'-marama éiyainka'a taaínkaar-éna asirayámbá tímúwasarai moóráva'a kwégwesarai tínkamba kuyasá púwúwana ayawaimá tówana toómbá íma úwasa púwúwana tí'a kwéuwasa púwúwana aváápóyónkó kwaási kwévowasa púwúmba tuwána-raumne.

⁹ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda Áánú-tuntavesa ísáimaimo póimo tuvú'máimo agáyón-ontataareigona améndaampa'a kwaási timankó méraawe. minkwáásíyómbá Áánútun-aai kwésimatima'maesa kwéiyuwasa áwáá'a tiyésa tínkamuwasa pukésa ¹⁰ anónka'a sésa Ísóigoo asirayán-úramba mé ó'orankawe'a umái mé árair-ainkona ááimba po marapá-kwáásí sínkankaawai nósa-tawai anondá aái simátinke sáwí-meyamba tímíníyono suwaná ¹¹ moóráwai kwayán-únákwátói moórá-mora-umai kwétiména séna sáwíyanka'a timu'maréwasa keinárawa'o Áánútuna mayáímó mairáantemba Áánútuna kwaási mirá

kwéomba tínkamiyasa puwíyana ánáasaina'a miwítí sáwí-meyamba tíménaumne siráiyé.

¹² minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda anóm-barima tówana aaváúmá avuwúwana avután-ampaan-taraamba úwana kwíyómba naaerírí'a úwana ¹³ anón-unda torówana taaéramba ímo ávumo karón-taeramba kútúmaena marapá'a kumúnten-umai o'á kásímae-na marapá'a kunkáiyé. ¹⁴ kwátóimo tavú úmáráantemba sokón-tawaai tavú úmarena aúyokuwana amápar-omare nonavuvumpa'-máráwé moóráva'-moravata uráiyé. ¹⁵ marapá'a kwaásira'a kawáá uráawaiye anón-kwaasiye i-kwáásítí anón-kwaasiye ósankwara-kwaasiye asirayánkwárá-kwáásíyé ó'owiti mayáí kwémaesa íma meéyámbá kwémayaawaiye úwoi kwé-naaon-kwaasiye amáparawaiye omákare óntampine muri-áíwíné aúpá'a mésa ¹⁶ omákontavaiye óntankontavaiye sésa kawááin-avara'a máyáiwaiye sipisípi-araakaawaiye suwánésarai áwáá'a siyéyavaiyaanivo augwímae siráápaaro. ¹⁷ áwáá'o siyí-kánáá tísatá íya aseránaumpo augwímae siráápaaro sumbá ísa-raumne.

Ísareri-kwaasi 144,000 kwaasi méraan-kwasai.

7 isé'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba mésa amápa'-maragona éiyain-ayampa'a mésa marararé taairaré uwí-nónkaré úndáma toráivo sésa tátokowa'a ² awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'na'a aaváúmó usópakemba téna agayái-yántáá'á Áánútu asirayánkwáráwáíndéí toréna minéiyáíndárau tááyena Áánútumo marawé uwí-nóné sáwí'a ónááon-asirayamba tímakon-eiyaindarau tááyena ³ anónka'a séna marawé taaiyé uwí-nóné íma sáwí'a é'a amu'makéwata Áánútuna mayáí-kwáásí túwayaanka'a aúvái agaimáranata keinárawa'a naaémba marawé taaiyé uwí-nóné sáwí'a oró súwa'a isááwánana ⁴ séna Ísareri áánimbaa'a tísavutantambo uráawai túwayaanka'a Áánútuna aúvái agaimakáawai táámpamai séna 144,000 kwaasin-owe. ⁵ minkwáásí Yútaan-andaraken-kwaasi 12,000 kwaasi uwasá Árípenin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Kátaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁶ Ásan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Návatarain-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Mánásaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁷ Símyonin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Árívái-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Isakáán-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁸ Sépiyuraanin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Yósépin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Pénisaminin-andarakemba 12,000 uwasá miráumai-kwaasi Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáawe súwa'a ísaraumne.

Ísu Káráísitina kwaásiti kwaasái.

⁹ isé'a minkákémbá awánaawanda sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa amápa'-maravaken-kwaasi amápar-akun-andaraken-

kwaasi ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimbo kwé-sun-kwaasi mésa kawááin-avaona aúrampa'a mésa kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aúranka'a mésa kwayán-únánkwátóí urésa aamoí kwéuntavaiye sésa kwáátaan-anama tokésa ¹⁰ anónka'a sésa Áánútu kentáásí Ísóigo kawááin-avara'a máyáiwaiye kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaiye sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mégwésinkaaiye suwasá ¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a amápa'a kawááiwai máín-ayampare anón-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa kívairesa Áánútuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa ¹² sésa árair-aimban-iyé séta Áánútu áwí'a mósá kwémaraunanaya kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isaná kwená kawer-imáyáágó kwaíkwai'a isatá kwentávéta súwiya kwé-sunanaya kwenáwí'a anómba isaná kwená kwená asirayánkó kwaíkwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisata árair-aimba iyéyá kwésune siráawe.

¹³ minkákémbá anón-kwaasivinkemba moóráwaisísa ena séna kwayán-únánkwátóí uráan-kwaasi náávakena nááwa'iyó súwa'a ¹⁴ kemá sé'a anóndakoo kemá íma ísaraumpo emá ísaraane séwánana kwemá séna miwímá anón-umbaima tíméwasa Áánútumba íma auwésa asiramái méraawe. unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai puwúwana naaemá kunkáimba pósa kwayán-únánkwátóiraamba úmaresa kawé'á umái máyáawe. ¹⁵ mindáyavesa Áánútu kawááin-avaona aúrampa'a mésa aaváyaavimba eénáinka'a no'wáámba kwenópa'a kwená mayáí mayáí'-mayai'a kwéowe. kawááin-avara'a máyáiwai miwí tapáínana ¹⁶ íma ókwara'a táái tinkéna nontáváígwárá'á íma tinkáinana miwí tine'á íma aa'á kéná íma koko'á ínasa kawé'á umái ménaaowe. ¹⁷ kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kawááin-avaona avumpimbá máyáimba póna miwírá'á kárákwiyena tí'maena kawé'-nómpá'á mótkainasa minkáwé'-nómbá nésa maí'mai'a ónááowe. Áánútu miwí tí'numá uwátiyuwainasa íma ivi'á táiyana moórá-yantaa'a íma aaváán-tuwáiyamba kawé'á umái ménaaowe anón-kwaasivinkemba moóráwai simásimakaiye.

naaé-sanomba tátukain-kwasai.

8 simásímatuwowana sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai naaé-sanomba tátuwowa kwíyómpa'a sáwíyanka'a íma aaí sésa íma túwaaí kwésuwa'a ² awánaawanda Áánútu aúranka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a avakaeté máyówana moóráwai avakaeté-uwiremba tímúwasa maisorésa máyówana ³ moóráwai kwíyómpaken-kwayo'na'a kawááin-avaona egwaa'á taména áséi-kwiyumba únkanama agáyón-taareira'a taména óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakon-taave'a torówana áséi-kwiyumba únkanama agayáínkwáe séna sáwíva-kanama aména séna Áánútuna kwaásí kwempá'ó námúnaamo kwésen-ainkwara'a kwéisaiye súwana ⁴ tátokon-taavepimba agaimarówana umúmba iyúwana Áánútu iséna kwená kwaásí námúnaamo sun-áínkwárá'á

isówana ⁵ minkákémbá mintááv'éá mairéna taareirákémbá iráámba maimái mintáávépímbá marówana iramá kówana marapá'á tuwówana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima taráiyé.

avakaeté-uwirenkona kwaasái.

⁶ maríma tówasa minkákémbá minávákáété-kwayo'narawa'a kwíyómpakewai uwíremba tuvuwiyanesa to'mayaa uwaná ⁷ aivakéwai uwíremba tuvuwúwana kaaígwará iragwárá naegwárá'á tuwówana marapá'á kuména moórá-ayampa'a maragwárá taaiigwará amápa'a owáigwárá'á iramá kagúwana kaer-áyámpá'á taaigwará maragwárá'á kawé'á uráiyé.

⁸ úwana miwá ánaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana anón-tantaa'a omákaan-tantaa'a iramá kamái kará'maena uwí-nómpímbá kumúwana kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'-nomba naaeráámbá úwana ⁹ mináyámpá'á máyówai amápa'a púwúwana nompí-sípí amápa'a tawísímai ánásasukaiye.

¹⁰ ánásasuwowana minkáé'nárai tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana oómbó kúraráantemba anón-oko áwí'a ikaa'á vain-ó'án-iyé suwaná kwíyómpakemba kásímaena nompákwará non-ayumpinkwárá'á kumúwana mindómbá ikaa'á wówana kaer-áyámpá'á nombá kawé'á úwana moórá-ayampa'a nombá ikaa'á wówasa sáwíva-kwaasi nésa pukáawe.

¹² púwúwana minkáúmbónárau tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana aaváúmá kwíyómba o'á kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'a túnkúwana aaváavinkemba sán-karéna aaváúmá toráétáápa'a marówana túnkéna no'wáán-avuntamba sán-karéna eénáínka'a túnkéna mirá úwa'a ¹³ awánaawanda anón-evontaanko sanaan-úrumba araravá-maena kwénaaena anónka'a séna kaumbo-sáwíméyámbá marapá-kwáásítópa'a kuména kwíyómpakemba kaumbónárau úwoi máyáamba pósa mindáraumo uwírembo tuvuwiyaná marapá-kwáásítópa'a sáwí-meyamba kumíniye súwa'a ísaraumne.

⁹ isááwánana minéiyáíndárau tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-o'á kásímaena marapá'á kunkón-okomba moóráwai kíma aména maipímbá avéumba íma kwáyom-baikaken-kima amúwana maimaéna ² mimbáikóná ontá tisuwówana kígauomo ésamo agáyáawanamo anón-umumbo intembá mimbáipínkémbá iyéna aaváúgwárá kwíyónkwara'a mói úyatuwowana ³ minúmúmpínkémbá a'nórimbá marapá'á kuména taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá miná'nórintónkó mirán-ásíráyámbá torówana ⁴ miná'nórintóntávéna moóráwai simátiména séna taaigwará owáigwárá karaan-tantáákwárá'á íma né'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáan-kwaasi íma tiyé'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a íma agaimakáan-kwaasi tiyáaro. ⁵ íma puwígwaívo íma anónka'a tiyé'a éva'aasei-kwiyonka'a tiyáiyana tí'a íno. taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá mirá tí'a íno.

⁶ minkánaávímbá títe ínasa puwónaumne síyambanivo puwónáaon-amba avakáá uwááesa túvamai ménaaowe siráiyé.

⁷ súwa'a awánaawanda miná'nórintónkó moórá-poi-go áwí'a ósínkaan-a'norintomba mésa áái'o tiyáiyanesa to'mayaa ésa kwaásiraan-toi'a kwáyowasa ti'nómpímpá'á óntanko áwí'a kórinei úmakon-kanumo'a kwirówana ⁸ miwí ti'nóntáu ayáatáá'a aarai ti'nóntáuraamba úwana miwí túwááyaamba asirayámbá anón-iyanti túwááyaankaamba úwasa ⁹ tíntaara'a asirayánkwéú'á kausokésa áái'o tiyánáesamo tiyáántámbo taantembá miná'nórintónkó tiyóísántámbo kwétesa ¹⁰ miwí tíméraampa'a kwaivain-áwááyaankaamba ésa kwaásimo vaawanamó títemo intembá éva'aasei-kwiyonka'a mirán-ásíráyámbá tokáawe. ¹¹ miwítí anóndako avéúniyaai-maika'a kárakwirowai áwí'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Ápátono suwasá Kíríki-kwaasi tááivinkemba Ápóriyono suwaná mináwíkoná ááimba sáwí'a umásúwáiwaiman-iyé siráawe.

¹² kemá Yóni awáné'a sé'a aiva-sáwí-méyámbá ánásaimba póna kae-sáwí-méyámbá kwáyáimba póna paáriníye kemá Yóni súne.

¹³ kwíyómpakendarawa'a éva'aaseinarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana Áánútu aúranka'a kóri-ontandei úmakontaareira'a évarevar-ayairakemba aaigówé su'mai súwa'a isááwánana ¹⁴ minkwíyómpákén-kwáyó'ná'á uwíremba tokówaintavena séna anón-donko áwí'a Yúvérétísi-nompa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba ándávakemba ayútinkao súwasa ¹⁵ amu'ma'máesa kwéiyuwana minkánaá túwana ayútinkowasa kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tínkamonasaya puwígwaé sésa kuwasá ¹⁶ áái'o tiyánáaon-kwaasi ósinarósáanumpimba kun-kwáásímó táámpomba sáwíva'a 200,000,000 kwaasiman-owe isé'a ¹⁷ kaainkáání'a umái awánaawanda sáwívar-osin-rosaunumpimba máyón-kwaasi tíntaava-kweu'a naaeyayáné sokóne terávúwe mirán-kwéútómbá araa'naanurówa'a awánaawanasa ósin-ti'nóntómbá anón-iyán-a'nonkaamba asirayánti'nóntómbá kwáyowana tóipinkemba iramá kéna úmúmba éna sáwí-kwiyumba kwéena mirá kwéuwasa ¹⁸ kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tóipinken-tantaa'nei tínkamuwasa pukáawe. ¹⁹ minósintómbá íma tóipine su'mai asirayámbá torésa tíméraampakwara'a iraanavayaan-á'nónkáámbá asirayámbá tokésa kwaási vovasá pukáawe.

²⁰ vovasá púwúmbanivo túvamaimo máyón-kwaasi miwítí sáwí-mayaima íma tuwésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa ó'on-o'on-ontandei taainéi úmakon-tantaatavesa kesí ísóigowe sésa íma aúrumba awánéna íma aaí iséna íma kwénaain-tantaakontavesa kesí ísóigowe sésa imáyáa mósá ma'maé kwéiyesa ²¹ miwítí sáwí-mayai íma tuwésa tínkamuwasamo púwóni'a uwasá pukaa'á kwéagayesa uwaa'á kwévesa

aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaak-warar-umoyane kwéesa mirá úmae iráawe.

sáwíyan-kwandaigona kwaasái.

10 mirá úmae iyúwa'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwái kwíyómpakemba kuména ainánkó káátarowana a'nónká'á os-ámbá tawenówana aaváúmó kumperénamo aúgáyáa-gayaamo intembá óikakemba mirá kwéuwana naa-mayáánkakembo iramó kwégaintemba mirán-áisámáimá kwáyowana ² sáwíyan-kwandaai arírámái ayáámpimba tokéna ayáánúrpar-aisamaima uwí-nómpímbá támarena ayáánépar-aisamaima marará'á támarena ³ kwaási inkáiséraan-kwa'a túwana kwíyónaai avakaetéra'a súwa'a ⁴ avakaetéra'o kwíyónaaimo sún-aimba aúváivimba agayánáe kwéowanana moóráwái kwíyómpakemba simásimena séna mináim-bá aúpá'á kwáyáivo íma aúváivimba agayaaó súwa'a ⁵ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwí-nómpímbá ténamo úwai ayáámba mósá tuwéna ⁶ Áánútuma aasiyaasí mai'mai'a íníwai aúranka'a kwíyóne mivá'á kwáyáin-tantaare marawé mivá'á kwáyáin-tantaare uwí-nóné miwán-arumpimba kwáyáin-tantaare úmakowai aúranka'a asiramái séna íma ókwarata amu'maránaunanaya paárinin-kanaama kwétiye. ⁷ naaóv'á Áánútu kwená kwayó-kwáásí kwenáái simátímakowaiyavena séna aúpá'á tukáunda-aimba paáriniiye siráimba ava'moraénarawa'a kwíyómpakendarawa'a uwíremba á'a tuvúwómbo póna tí-naaemba moóráwái uwíremba tuvuwínana mináimbá paáriniiye siráiiye.

⁸ minkákémbá kwíyómpakewai simásímakowai simásimena séna moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwí-nómímbá ténamo iwái ayáámpinkemba sáwíyan-kwandaai aríráyokaimba komayaaó súwa'a ⁹ kwenópa'a kwé'a sé'a sáwíyan-kwandaai simiyó séwánana séna maimái naaó. enóipimba taakáámbá ínana enarumpimbá ikaa'á váníye súwa'a ¹⁰ minkwándáái maimái násuwaawanana sóipinkemba taakáámbá úwana sirumpinkémbá ikaa'á wówana ¹¹ minkákémbá simásimena séna moórágwara'a Áánútun-aii simátiminyone. ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye kawáá-kwáásígwáraré Áánútumo ínín-aimba simátiminyone simásímakaiye.

Áánútun-aii simátímakaaayan-kwasai.

11 simásímatuwowana moóráwái naambó agambatuwésamo on-ándámá siména séna Áánútuna mono'-námbá koagambaré póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taarei koagambaré Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi táámpe ² ánivo naamáúva'a íma agambaré ivá túwénasa úwoi-kwaasi íma Áánútuna kwaási tésa minkáwé'-náópa'a sáwí'a úmae iyónááomba kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwésa ánásanaaomba mindáyavai naamáúva'a íma agam-

baraaó. ³ kae'nárai asirayámbá timé'a ti'maráanasarai kwésarai tirumbá kwéoyantavesarai avután-únánkwátói urésarai 1,260 kanaara'a kesáái árai'a simátíma'maesarai iyóyááoiye simásímakaiye. ⁴ Ísóigo marará'á kárákwiraiwai aúranka'a kae-táimá mintáigó arampinkémbá masawémba kwéatiyen-taima kwáyáisana mintáigóná ááimba minkwáásírái óye. Ísóigo aúranka'a kaer-ómbá kúra'maraisana kwáyáisana minónkóná ááimba minkwáásírái óye. ⁵ minkwáásíráiyávésamo sésamo sáwí'a umátinkanae síyanamo éna mindárai tóipinkemba ira-ausankó miwítí namuro-kwáásí kavuwíniye. minkwáásírái sáwí'a umátinkanae síyawai mirámó iyamba kavuwínasa puwónááowe. ⁶ Áánútu mindárai asirayámbá tímúwasarai aa'á íma tíno síyanaraimo éna Áánútun-aii kwésimatimiyán-kanaavimba íma aa'á tíniye. nonkóntávésaraimo naae-nómbá auvuwómó síyanaraimo éna mirá íniye. tí'a ínomo sésarai amápar-umbai-yantaa'a kwaásitopa'a tínor-aimo síyanaraimo éna mirá íniye.

⁷ mirá ínasarai mindárai Áánútun-aii simátímatuwaiyana avéúmbó ímo kwáyáim-baikakewai téna áái'a tiyéna usáyaaítainasarai puwíyana ⁸ anón-daopa'-marupa'a mindárai túma kwéniye. kentí Ísóigo taaira'á pukáipa'a mindáóko áwí'a aúpá-kwí'á Sótómu-naopare Ísípi-naopare mivá'á mindárai túma kwáyainasa ⁹ ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye tóyo esa mindárai túma taawánésa sésa íma utaaró kwésiyana kaumbo-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái íniye. ¹⁰ Áánútun-aii simátímakaaandarai marapá-kwáásíyávésarai sáwí-sawaa kwéowe séyááoyan-ainko tirumbá sáwí'a íniye. mindáyavai mindárimo puwóyááoyantavena tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa amápa-tantaa'a kwenamín-kwenamimba ónááowe. ¹¹ minkáúmbó-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái Áánútu mindárai tááma timí-nasarai usásinesarai méyasa tuwánésa táátavai íyana ¹² kwíyómpakemba moóráwái anónka'a simátimena séna maavá'á iyókaiyo sínasarai ainámpímbá iyíyasa kentí namuro-kwáásí tuwánáiyana ¹³ mirá-íya-tawai anóm-barima táínda anón-daopa'a avaréiyain-ayampa'a úwoi máyaiyasa moórá-ayampa'a naambá tawísí-naawisi umái sáwíva-kwaasi 7,000 kwaasi puwíyasa úwoimo túvamaimo máyaiyan-kwaasi tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa Áánútuntavai kwená ááimba ó'oran-aaimban-iye sénááowe.

¹⁴ kemá Yóni mirán-kááíní'a awáné'a sé'a mirá umbá póna kae-sáwí-méyámbá ánásowana naaé-sawimeyamba sáwíyanka'a tíniye sune.

naaén-uwiremba tuvúkáin-kwasai.

¹⁵ minkákémbá kwíyómpakendarawa'a ava'moraénarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwái uwíremba tuvuwúwa'a isááwánasa kwíyómpa'a sáwívarawai sésa marapá-kwáásírái'á kawáá uráawai ánásaawasarai kentáásí Ísóigoe usásinankaiwaiye aasiyaasí

kawáá úmae iyóyááoiye
¹⁶ suwasá moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-
 kwaasi Áánútuna egwaa'á kawááuwai máyón-ayam-
 pa'a mésa aísamaivimba kivaireisa kwená imáyáa ésa
 áwí'a mósá marésa ¹⁷ sésa

Áánútu Ísóigoo amápar-asirayamba tokáandawai ai-
 va'á mé ívékwara'a máyaandawai e sáwívar-asirayam-
 ba toké kwaásira'a ááimba ásámai kwégawaa ónda pó-
 ta súwiya kwésune. ¹⁸ amápa'-maravaken-kwaasi em-
 bá áwáá'a kwéaeewa ívé'a miwímó áwáá'o tiyíníyonda-
 kanaama kwétiye. pukáan-kwaasi miwí táái tísaa umai
 isé ená kwayó-kwáásí enáái simátímakaawaiye anón-
 kwaasiye úwoi-kwaasiye miwí ená imáyáa mósá
 marésa enáwí'a mósá máraawaiye kawé'-mékýmámbá
 timé marapá'á sáwí-mayai mairáawai sáwí-meyamba
 timíníyone
 siráawe.

¹⁹ suwaná minkákémbá kwíyómpa'a Áánútuna
 mono'-nánkóná ontá tigúwa'a awánaawanda mim-
 bónó'-náúmpá'á kawé-ánáveumba kwáyowana
 naaóv'á'ó Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaam-
 bo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimái
 mimpímbó makón-anaveumba awánaawanana kwíyó-
 naai kwésuwana tawáomba kwéuwana anón-awairai
 kwésuwana anóm-barima kwétowana anón-kaiyaram-
 ba kwégumuwana mirá kwéuwa'a awánarumne.

aaraigónté arááinkóntéi kwaasái.

12 awánaawanda kwíyómpa'a umásitai'a éna
 kwaasi agaráátinkai-umasitai'a maarán-
 úmásítái'a éna moórá-ininko máyowana aaváúgó
 kwená unáánkwtóiraamba éna áúgomba ánaán-
 kwirowana máyowana kwíyónko aísamai-andampa'a
 kwáyowana a'nómpímbá kánumo'a kwáyowana
 minkánúmópímbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-
 o'a kwáyowana ² ámúkwara'a máyowana kwená
 kanaamá túwana iyámpói ankáindayavena áí'a úwana
 kwáá'a túwana ³ minkákémbá kwíyómpa'a moórá-um-
 asitaikwara'a éna kwaasi agaráátinkai-umasitai'a
 maará éna arááímbá anón-araaimba ména
 naaeyayán-áúgwár'á ména avakaeté-a'nomba kwáy-
 owana a'nómpínkémbá siyáánkai-awaayaamba kwáy-
 owana usáyaaitaraiwaina kánumo'a avakaeté-kanu-
 mo'a a'nómpímbá kwáyowana ⁴ kaer-áyámpákén-ó'á
 tuwéna moórá-ayampaken-o'a améraandei kwiyúmai
 awéntayuwowana marapá'á kumúwana iyámpói
 ankánín-ininkona egwaa'á ména ankáína'a tuvú'-na-
 suwánáe séna máyowana ⁵ inaamaíyámpói
 marankówana anón-éna amápa'-maravaken-
 kwaasira'a asiramái kawáá ínín-iyampoi marankówana
 Áánútu kárákwiyinintavena miníyámpói ááéma mósá
 tavímairena kwemá kawááin-avara'a móankowana
⁶ minínínkó inkaiséna kavóná-marava'a kwéna Áánútu
 kwentávéna to'mayaa umánkanaumne sirópa'a komé-
 na ayáátááka'a 1,260 kanaama komáyowana Áánútu
 kawáá uráiyé.

⁷ kawáá úwasa kwíyómpa'a áái'a tiyésa Áánútuna
 kwayó'nárawaka'a kárákwirawai áwí'a Máikeri kwemá

kwená kwayó'náraware arááinkówé kwená
 kwayó'náraware áái'a tíyówasa ⁸ Máikeriye kwená
 kwayó'náraware usáyaaitesa kwíyómpakemba
 arááinkówé kwená kwayó'náraware kwatuwésa
⁹ anón-araainkomba awéntáyukaawe. naaóv'á'á mara-
 pá'á iraankavayaamba aúkéna kwenáwí'a Sáátááni pó-
 na marapá-kwáásí kampar-áímbá simátíma'maena
 kwéiyisasa árai'a siyé kwésewana kwaasi simái sáwí'a
 kwéumatiyuwaiye. kwenté kwená kwayó'nárawate
 tuwétayuwowasa marapá'á kunkáawe.

¹⁰ kúmúwa'a isááwánda kwíyómpa'a moórawai anón-
 ka'a séna

Áánútu aúranka'a ména kentáásí kwaásiyavena sáwí-
 kwaasiman-owe kampa'á símae iráiwaimba awén-
 tayuwaisana marapá'á kúmísana póna Áánútu
 Sáátáánigo tátokaimpinkemba kentáá mégwésiraiye.
 kentáár'á'á kawáá éna asirayán-úrandako póna még-
 wésiraisata awánarumne. Áánútu ai'marówana mara-
 pá'á kunkáiwaina asirayántá awánarumne. ¹¹ Ísu sipi-
 sipi-araakaawai miwítí sáwí-meyamba mairáiwai
 puwúwana kwená naaemá kunkáimba pósa Áánútun-
 aai arupí umái simátíma'maesa kwéiyesa sínkamiyata
 puwúnavo-imayaa íma umbá asiramái mésa
 Sáátáánigomba usáyaaitarawe. ¹² keinárawa'a
 kwíyómpa'a máyáawai mináíntáv'é'a imáyáa é'a aamoí
 oró. ánivo Sáátáánigo marapá'á kumbéna sáwí'a
 kwéimba pó'a marapá'á uwí-nómpá'á máyáan-kwaasi
 sáwí'a umái ménaaowe. Áánútu Sáátáánigomba tu-
 vuvínín-kanaama sáwiyanka'a tínimba póna Sáátááni-
 go iséna áyántavena kwéiyé
 kwíyómpakewai siráiyé.

¹³ súwana minarááínkó áwí'a Sáátáánigo imáyáa éna
 kwíyómpakemba suwéntayuwaisa'a marapá'á kum-
 báyaumne séna inaamaíyámpóimo maránkaron-
 ininkomba kwa'maéna kúwana ¹⁴ arááínkó
 minínínkómbá tuvúwívo séna Áánútu anón-evon-
 taanko ayóíráámbá kae'á amúwana araravámaena
 kavóná-marava'a kwentávénamo to'mayaa
 umánkaropa'a kúwana Áánútu kaumbo-ímá umái
 ava'moraé-kwiyomba kárákwiraiye. ¹⁵ arááínkó
 minínínkómbá kwa'maéna ói'a káá'maena nombá
 umpíyankaanana maya'maéna kówinkwae séna
 kwa'maéna kúwana ¹⁶ maragó áwa'naa ena kweyáári-
 ka'a maramá kitúwana kwenóipinken-donko mimpím-
 bá kumúwana ¹⁷ arááínkó minínínkómbá áyántavena
 umánkena imáyáa éna séna kwenaráá'maatemo é'a
 áái'a tiyánaumne-imayaa uráiyé. kwenaráá'maa'a miwí
 Áánútun-ai ísámai kawé'á ésa Ísu siráin-aimba
 simátíméwaiman-owe. áái'a tiyánaumne séna uwí-
 nón-awampa'a to'mayaa umái méraiye.

anón-avaa-kwankona kwaasái.

13 máyowana awánaawanda moórá anón-avaa-
 kwamba uwí-nómpínkémbá iyéna avakaeté-
 a'nomba kwáyowana áwááyaamba a'nómpínkémbá
 siyáánkai irówana usáyaaitaraiwaina kánumo'a
 siyáánkai mináwááyaámpímbá kwáyowana Áánútun-
 tavai simái sáwí'a umánkaron-aimba a'nómpínká'á

agaimái kwimakówana ² kwemá anón-avaar-iyankaamba ména aísamaima anón-iyanko aísamairaamba kwáyowana ói'a aváár-iyán-óikaamba kwáyowa'a awánaawanana ááéma moóráwai puwínkwáe séna tuvuwúwana urón-karevu'a kawáú-gun-avima kwáyowana tuvuwúwana íma puwéna úwoi máyowana arááínkó kwená asirayámbá aména simámena séna marará'á kawáá úndava'a kawáá uwo súwasa amápa'-maravaken-kwaasi awánésa táátavai ésa kentáásí anóndakoman-iyé sésa kwenarááíma kwarésa ⁴ arááínkó anón-avaa-kwankomba asirayámbá ámakontavesa arááínkóná imáyáagwara'a mósá marésa anón-avaa-kwankona imáyáa mósá marésa sésa anón-avaa-kwanko usáyaitaraimba pósa íma kanaán-umai áái'a tiyamánkanaawe siráawe.

⁵ suwaná Áánútu mináváá-kwámbá érankowana ména kwenáúma maimaé kwéiyena Áánútumba simái sáwí'a kwéumankowana kaumba-ímá umái ava'moraé-kwiyomba Áánútu érankowana ména ⁶ Áánútumba simái sáwí'a umánkena kwenáwí'a simái sáwí'a kwéena Áánútumo máyáipa'a simái sáwí'a kwéena kwíyóm-pa'o máyáawai simái sáwí'a umátinkomba isááwánana ⁷ Áánútu érankowana ména Áánútuna kwaásiye áái'a tiyamái kwéusayaaitena amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasirare kwégawaa úwasa ⁸ amápa'-marava'a máyón-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe. Áánútu maramá íma tarórunka'a sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai pukáiwai kwená aúváivimba maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáivo mináúváivímbá túwí'a íma agairáin-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe.

⁹ kemá Yóni súnnda isáawai pó'a mináimbá ísámai kawé'a oró. ¹⁰ ándáva'a mótinkanae sésamo ésa mirá ónááowe. tínkamónasa puwígwáe sésamo ésa mirá ónááowe. mindáyavesa Áánútuna kwaási íma Áánútumba auwé'a kwenká'á aráápamái asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹¹ minkákémbá awánaawanda moórá-avaa-kwamba maravínkémbá íréna sipisípi-araakaamba umái ména a'nómpínkémbá kaer-áwááyáámbá kwáyowana amósámba arááínkó amósánkaamba éna ¹² ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ména asirayámbá kwenkákémbá kwémaena mayáímá kwémaena amápa'-maravaken-kwaasiyavena séna anón-avaa-kwankona imáyáa mósá maráaro séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena ké'naan-avaa-kwankontavena mináimbá séna ¹³ ó'on-o'om-bayai ímo awánarombayai kwémaena séna kwíyómpakemba iramá kumuwo súwana kwaási túranka'a kwégumuwana ¹⁴ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarombayai kwémaena marapá-kwáásí sáwí-ampa'a tavisimái mégwétiyuwena simátiména séna anón-avaa-kwanko áúwawakaani'a úmaraiyana kwenáwí'a anómba íno séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana

úwoi máyowaintavena mináimbá súwasa isésa mirá uwaná ¹⁵ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko áúwawakaani'o úmárówaimba ááma amúwana aái séna kesí imáyáama íma mósá makáawai tínkamiyasa púwóro súwasa mirá kwéuwana ¹⁶ maravínkémbá usaráiwai asiramái súwasa anón-kwaasiyéúwoi-kwaasiyé óísankwara-kwaasiyé óísaniyaain-kwaasiyé úwoi kwénaaun-kwaasiyé ó'owiti mayáímá kwémaesa meéyámbá ímo kwémayon-kwaasiyé miráumai-kwaasi anón-avaa-kwankona aúváí agayésa évaka'a túwayaanka'a agáyówasa évaka'a tiyáánka'a agáyówasa ¹⁷ évakarawai mináváá-kwánkó áwí'a agáyówasa évakarawai náámpaamba agayésa mindáámpáánkóná ááimba kwenáwí'a agaimáron-kwaasi toómbá meéyán-uwasa ímo mirán-áúváí agaimáron-kwaasi íma toómbá meéyán-uráawe.

¹⁸ kemá Yóni sumpo mináimbá kawé'a umái imáyáa oró. kawer-ímáyáagwára-kwáásí mindáámpáánkóná ááimba isánááowe. mindáámpáámbá kwaásigontavaiman-iyé. mindáámpáámbá 666 iye kemá Yóni kwésune.

aúná-ima siráan-kwasai.

14 minkákémbá awánaawanda kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai moórá-omaka'a minómákó áwí'a Sáiyono-omaka'a máyowasa kwesé sáwíva-kwaasi ména kwenáwíre avowán-áwíre túwayaanka'a agaimakón-kwaasi 144,000 kwaasi máyówa'a ² isááwánda kwíyómpakemba nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaai sintenkáámbá kwésuwana sáwíva-kwaasimo uwírembo tuvúwówanamo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa ³ kawááin-avaona aúrampa'a ména éyaimbo túvamaimo máyówai túrankare anón-kwaasi túrankare ména aúná-ima kwésesa marapá-kwáásívínkémbá Áánútu meéyámbakain-kwaasiye su'mai mi-144,000-kwáásí miníma kanaán-umai kwésesa ⁴ miwímá íma aarai-úmóyámbá kwésesa arupí umái ména kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aráái kwégwarowana kwemá kwaásivinkemba meéyámbarena Áánútuntavena séna miwímá kesí kwaási ésa ená kwaásigwara'a ombá pósa naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe kwésuwasa ⁵ miwímá íma kampar-áímbá kwésesa miwíwímbá íma sáwí-aimba kwáyowai mináúná-ímá suwa'á ísarumne.

kwíyómpaken-kwayo'narauti kwaasái.

⁶ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nako sanaan-úrampa araravámaena ásí-kwasai kwaíkwai'a ínín-kwasai marapá'á máyón-kwaasiyavena amápa'-maravaken-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye miráumai-kwaasiyavena simátimindayavena araravámaena kwénaena ⁷ anónka'a séna Áánútu aaivimbá maitinkánínkanaama kwétivo Áánútun-áároi kwéinkaise'a kwen-

távé'a kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé seró. kwíyómbe maramá uwí-nómbá non-úrumba taróruwai waina imáyáa é'a áwí'a mósá máráaro kwíyómpaken-kwayo'nako siráiyé.

⁸ súwana kwenánaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai séna anón-daoko áwí'a Pépíróni-nao'a tawísinaawisi umásukaiye. mirá úwasa mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráawe minkwíyómpákén-kwáyó'nákó siráiyé.

⁹ súwana minkáé'nárai tínaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai anónka'a séna kwaásimo anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'a úmárówaina imáyáawe mósá máráan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyíníye. mináváá-kwánkóná aúvái túwayaankare tiyáánkare agaimakáan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyéna íma sáwíyan-awaa'a tiyínívo anón-awaa'a tiyínasa kwíyómpakemba kawe-kwáyó'nárawa túrankare kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aúrankare iramá kwégaipa'a sáwí-kwiyumba ún-ontamba agaimakáipa'a mésa títe kwéinasa ménaaowe.

¹¹ iravínkémbó úmúmbó iyíntemba aasiyaasí títe úmae iyíníye. anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe mósá kwémaraawai mináváá-kwánkóná aúvái tine'á agaimakáawai íma aagándésa aasiyaasí títe úmaena iyíníye.

¹² kemá Yóni sumpo Áánútuna kwaási isáaro. Áánútun-aaí kwétagwiyave'a Ísuwe aráapamai máyáawai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹³ minkákémbá isááwánda moórúwai kwíyómpakemba simásimena séna maanáimbá aúvái-kwandaavimba agayaaó. ívékwara naaénkwara'a Ísóigowe tarúmai máyáawai puwíyanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. Áánútun-amanko simásimena séna mináimbá árair-aimban-iyé. ívé'a mayáimá kwémaesa naaémbe aagándésa miwítí mayáivínkémbá paárinintantaa'a miwívá'á kwéniye simásimakaiye siráiyé.

kwaásiyavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹⁴ súwa'a awánaawanda moórúwai kwaási-úrandako-raawai kwayán-áinánká'á ména a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a kóri-ontandei úmakonkanumo'a kwáyowana ayáámpimba áwááiyemo tómbankara'a kaetám-bánkárá'á tokówana ¹⁵ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako kwíyómpa'-mono'-naumpakemba kunákárúwena ainánká'á máyowaintavena anónka'a séna marapá-tómbá kareparáivo toómbó akaráníyonda-kanaama kwétivo kaetám-bánkárá'á toké akaraaó súwana ¹⁶ ainánká'á máyowai kwená kaetám-bánkárá'á tokéna mintómbá ákákaiye.

¹⁷ akarówana mimbónó'-náúmpákémbá ánaaembo kunákárúwewai kwegwárá'á áwááiyemo tómbankara'a kaetám-bánkárá'á tokéna máyowana ¹⁸ moórúwai kwenánaemba kwíyómapaken-kwayo'nako irará'á kárákirowai póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taareirakemba kunákárúwena áwááiyemo tómbankara'a kaetám-bánkárá'á

tokówaintavena anónka'a séna marapá'á ándá-aramba ávun-kaivo ená kaetám-bánkárá'á toké minándá-árám-bá akaraaó súwana ¹⁹ iséna minándá-árám-bá kárámai makáiyé. aísamaivimbo makéname mapamínanamo anombó kumínanamo uwínín-ayampa'a makáiyé. minándá-áránkóná ááimba sáwí-kwaasimo éna Áánútu anón-awaa'a tiyéna ándá-arambo mapámíntemba mirá éna ²⁰ ándá-aramba mapánkon-ayampa'a anón-daokona awámpá'á mináyámpákáámbá kwaási tuvúkaiye. ándá-aran-anombo kúmíntemba miwítí naaemá kuména kavirayán-dónkáámbá kumeémena kwaási kwénawikena ayáátááka'a kunkáiyé.

avakaeté-sawi-meyankona kwaasái.

15 kumúwa'a awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-i'a úwana sáá'a kówana avakaeté-sawi-yantaa'a kwáyowasa kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a mésa misáwí-yántá'á timíyanesa kwéesa minávákáéte-sáwí-méyámbá tímatuwaiyanamo misáwí-méyámbó ánásagwinanamo éna Áánútuna áwáá'a ánásanimba awánaraumne.

² awánaawanda nonkwaaúnkáámbá ságayamba kwáyowana évaka'a iraráámbá kwégowasa mindón-awampa'a kwaási mésa íma anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe íma mósá kwémaraawai kwená náámpaamba tine'á íma agaimakáawai anón-avaa-kwankomba usáyaaitarowai máyówana Áánútu uwíremba tímakowasa tokésa mésa ³ imá sésa Áánútuna mayáikwáásígó áwí'a Mósesinte kentáásí sáwí-meyamba mairáiwainte imá simátinkesa maará sésa

emá Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáandawai ená mayáí ó'oram-bayai kwémayaanda awánéta sáátavai kwéunaya emá amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá uráandawai ená mayáí arupí umái kawe'á umái kwémayaane. ⁴ Ísóigo ewé su'mai ó'oran-kawe'a umái aoka'á máyaandawaimba pósa amáparawai enáároi inkaisésa ená ááimba ó'oran-aaimban-iyé sénááowe. ená kawe'-máiyáiyé su'maimo kwémayaanda paáru-raisasa kwéawanesa amápa'-maravaken-kwaasi enópa'a tésa ená imáyáa enáwí'a mósá maránááowe non-awámpá'á máyówai minímá siráawe.

⁵ suwa'á minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a mono'-náúmpá'á Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontán-tig-urówasa ⁶ kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyambo tíménááowai mináóká'-náúmpákémbá kunákárúwesa kwayán-únánkwátói súgáyáagaya ún-unankwatói urésa tíntara'a terávu-timur-anda urésa máyówasa ⁷ éiyaimbo túvamaimo máyówaivinkemba moórúwai avakaeté-taave'a tímúwasa mintáávépímbá Áánútu aasiyaasimó ⁸ naaúmpa'o úmúntemo intembá Áánútuna mono'-náúmpá'á kwená asirayánkówé kwená ó'oran-aainkona ságayankowe anómbe úwasa kwaási íma kanaán-umai mindáúmpá'á kwéiyesa avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyamba tímatuwere sésa mindáúmpá'á íma iráawe.

Áánútu áwáá'a tíkain-kwasai.

16 minkákémbá isááwánda mono'-náúmpákémbá moóráwai minávákáéténárawatavena anónka'a séna avakaeté-taavepinkemba Áánútu áwáá'o tíyíntantaa'a marapá'á ayáúsuwaaro súwana² minávákáéténárawapinkemba aivakéwái kwená táávepinkemba marapá'á ayáúsuwowasa anón-avaa-kwankona aúváí tine'á agaimakésa kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáa mósá makáawaitopa'a anón-karevutomba túwawaapimpa'a kówana títe uráíye.

³ úwana kwenánaembo máyowai kwená táávepinkemba uwí-nómpá'á ayáúsuwowana uwí-nónkó púwín-kwaasigona naaeráámbá úwana uwí-nómpínkén-kwámbá putásaraiye.

⁴ putásowana minkáé'nárai tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba nonayumpinká'á ayáúsuwowana nae-nómbá aúkúwa'a⁵ minkákémbá isááwánda kwíyómpaken-kwayo'na'a nonká'á kárák-wirowai séna

emá kawer-úramba umái máyaandawai aiva'á mé ívékwara'a máyaandawai misáwí-méyámbó tímakaan-da kawé'á umái arupí uráane.⁶ ená kwaásiye enáái simátímakaawaiye tínkamuwasa pukáantavai nae-nómbá aútínkaraane. mindáyavai kawé'á kwéé miwítí sáwí-mayaigona anondá tímakaane nonká'á kárák-wirowai súwa'a⁷ isááwánda moóráwai póimo tuvú'máímo agáyáan-ontan-taareirakemba séna

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba tokáandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane siráíye.

⁸ súwana minkáúmbónárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba aaváúrá'á ayáúsuwowana Áánútu érankowana kwaási tine'ó iramó kaintembá aa'á kéna tinepái ó'oraumai kówana⁹ títe úwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkesa Áánútunopakemba misáwí-méyámbá kwétiye sumbánivo miwítí sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'a tésa kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye íma siráawe.

¹⁰ íma suwaná minéyáíndárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-avaa-kwanko kwaásira'a kawáá urópa'a ayáúsuwowana túнкуwasa kwemá kawáá urówai tuní-áyámpá'á mésa títe kwéuwasa kwáá'a kwétesa timááví túwááyaandei kwéunkaresa¹¹ títe kwéuwana karevú'a kwégontavai Áánútumba kwíyómpakewaimba simái sáwí'a umánkómbanivo íma sáwí-mayai tuwésa kwenópa'a tiráawe.

¹² íma tuwaná minévá'ááséínárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-donko áwí'a Yúvérétísi-nonka'a ayáúsuwowana mindómbá ká'náguwasa aaváúmó usón-ayampa'-marapimpa'a kawáá urówaiti aambá kwíyúntavena mindómbá ká'náguráíye.

¹³ mindómbá ká'náguwa'a awánaawanda arááínkó óipinkemba awáíma túwana anón-avaa-kwanko óipinkemba awáíma túwana kampar-áímbó simátímakowai óipinkemba awáíma túwasa minkáúmbó-

áwáígo tirumpimbá kaumbo-táráváá-kwámbá mésa ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaesa Áánútuwemo áái'o tíyénesa amápa'-marava'a kwénaesa kawáá-kwáásí tí'maesa Áánútu amápar-asirayamba tokáiwaina anón-kanaama áái'o tíyénesa tiráawe.¹⁵ kemá Yóni simátítime'a sé'a Ísu séna umóyán-kwáásímó timbó ímo ísaraawanamo tintembá íma ísarenka'a kúmóna simu'marésa unáánkwátói úmaresa máyayiwai íma unáánkwátói-iyaaaintavesa tigeamá ónááowe Ísu siráíye kemá Yóni súne. awánaawaanda¹⁶ minkákémbá kawáá-kwáásí tí'maesa moóra-ayampa'a máúpa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Áámágétoni-maravare kwésesa torupamáí méraawe.

¹⁷ máyowana minává'móráénárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba úndámo torópa'a ayáúsuwowana moóráwai mono'-náúmpá'á kawááin-avarakemba anónka'a séna amápa'-mayai ánásagwiye súwana¹⁸ kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima téna marapá'á kwaási máyónkakene ívékwara'o máyáankare mirám-bárimá íma kwétena¹⁹ anón-daopa'a kaumborá'á maramá kítíraa'a uréna tawákaa'a úwana amápa'-marava'a anón-daopimpa'a tawísinaawisi úwana Áánútu Pépíroni-anon-daopaken-kwaasi sáwí'a umbá Áánútu imáyáa éna áwáá'a tiyéna miwítí sáwí-meyamba anómba timúwana²⁰ nonavuvumpa'-máráma amápa'a nawikasuwowana omátomba arúwáásé umágúwana²¹ kwíyómpakemba anón-umbai tain-óntánkáámbá kaaíyaramba kuména kwaási tínkamuwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe. anón-kaaiyaramba anómba sáwí-meyamba timúntavesa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe.

Pépíroni-kwaasi kwántámai-aimba siráin-kwasai.

17 sáwí'a umánkówana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokówaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a eénánká'á nááin-inimba sáwí-meyamba mayáinda agarááránkáano. minínínkóná ááimba anón-daopa'a sáwíva'-non-awampa'-naopa'an-íye.² mindáópaken-kwaasimo ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o ombá amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi mirá uráawe. uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá mindáópaken-kwaasi sáwí'o ombá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe simásímakaiye.

³ simásímatuwowana Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowana minkwíyómpákéwái sí'maena kavóná-marava'a mósinkowa'a awánaawanda moóra-anon-avaa-kwanko moóra-inimba ayáá'marena ména áúwawaa'a nae-áúmá kwáyowana Áánútumba simái sáwí'a umánkaron-aimba ane'á agaimakówana avakaeté-a'nomba kwáyowana miná'nómpímbá áwááyaamba siyáánkai usarówana⁴ minínínkóná unáánkwátói évaka'a nae-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoi uréna kwená konaarírí-yántáá'á sáwívar-ontamba tuwéna maimái umásokena kóri-ontandei úmakon-don-anama ayáámpimba tokéna mindón-

ánávimbá sáwí-yantaare su'mai ógwitena sáwí-sawaamo uwáíná ááimba mindón-ánávimbá kwáy-owana ⁵ aúwayaanka'a agaimakéna séna anón-daopa'a áwí'a Pépíróni-naopa'a eénánká'á nááówai tinówa é'a marapá'ó sáwísawaa kwéowai tinówa úne agaimaréna súwana ⁶ Áánútuna kwaásiye Ísun-aai simátímakowaiye tínkamuwasa púwúwana uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá minínínkó tínkame-na uwo'aó'á úwa'a awánaawanda sáá'a kówana ⁷ kwíyómpakewai simásimena séna íma áá'a kaíno. mináváá-kwánkó minínínkómbá ayáákaimba avakaeté-a'nomba iráísana siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaiye minínínkónté miwítí ááimba simáme-naumne. ⁸ awánáánda-avaa-kwankona ááimba ááéma ména pukáimba póna avéúnyaaím-baipinkemba usásinainana Áánútu ánásasuwaníye. Áánútu maramá íma tarórunoka'a maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agairúra imo túwí'o agairáin-kwaasi mináváá-kwámbá usásinainda awánésa táátavai ónááowe. ááéma ména pukáimba usásinaintavai táátavai ónááowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

⁹ simásímatuwena séna kawer-ímáyáágwáráwái mináínkóná ááimba isánááowe. minávákáété-ánónkóná ááimba avakaeté-omaka'a minínínkó méraipa'an-íye. miná'nónkóná ááinkwara'a avakaeté-kawaa-kwaasin-owe. ¹⁰ minávákáété-kawaa-kwaasivinkemba éva'aasei kawáá urésa púwúwana moóráwai máyáimba póna moóráwai aáno paáréna sáwíyanka'a méniye. ¹¹ mináváá-kwánkó ááémo ménamo pukáiwaina ááimba minávákáété-kawaa-kwaasi tínaaemba kawáá umai méniwai éna minávákáété-kawaanarawakaamba mirá ínana Áánútu ánásasuwaníye. ¹² siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaina ááimba siyáánkai-kawaa-kwaasi kawáá-máyái íma mairésa naaémba anón-avaa-kwankona asirayám-bá mairésa sáwíyanka'a kawáá ónááowe. ¹³ miwítí asirayám-bá kwaásira'a kawáá ónááontavesa mimbórá-ímáyáá ésa anón-avaa-kwankona imáyáa kwarésa ¹⁴ kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaimba áái'a tiyáiyana kwemá usáyaaitena amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai póna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai póna usáyaaitaniye. tááyena kesí kwaásin-owe siráísasa kwembá íma auwésa kwenaráái kwégwaraawai usáyaaindara'a kwesé ménaaowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

¹⁵ simásímatuwena séna awánáánda-nonkona ááimba eénánká'ó nááín-ininko máyáin-donkona ááimba sáwíva-kwaasi amápa'-maravakemba ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasin-owe. ¹⁶ aváá-kwánkóé siyáánkai-awaayaankwarawai awánáándawai eénánká'ó nááín-ininkomba tíyántavesa umánkesa sáwí'a umánkesa unáánkwátói ayú'máyáawana unáánkwátói-iyaaimba máyainasa ama'á násuwesa ayáántám-ba agaisuwánááowe. ¹⁷ Áánútu misáwí-kwáásí imáyáa tímúwasa mimbórá-ímáyáá ésa kwaásira'o kawáá í-ásíráyámbá anón-avaa-kwankomba amésa pósa Áánútuna imáyáavinkení'a

íyana Áánútumo siráin-aimba paáriniye. ¹⁸ minínímbó awánáánda-ininkona ááimba anón-daopakewai amápa'-maravaken-kawaa-kwaasira'a kwégawaa-owain-owe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

Pépíróni-nao'a tawisínaawisi uráin-kwasai.

18 simásímatuwowana awánaawanda moórá-kwayo'nako kwíyómapakemba kuména anón-asirayamba tokéna kwenanekembá marará'á kusá kwégowana ² anónka'a séna tawisínaawisi uráimba anón-daopa'a áwí'a Pépíróni-naopa'a tawisínaawisi umásuwaisana taraváá-kwántóné ó'on-o'o-sawí-yantaare mindáópa'a máyáísana sáwí-numawe inkáíséndumawe mindáópa'a máyáíye. ³ Pépíróni-naopaken-kwaasi ó'on-o'on-tantaa'o sáwísawaamo umbá amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe. amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. amápa'-maravaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaun-kwaasi anón-ontamba mayáné sésa Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. mindáyavena Pépíróni-naopa'a tawisínaawisi umáguwana kwaási ánásaguraawe siráíye.

⁴ minkákémbá isááwánda kwíyómpakemba moóráwai séna

kesí kwaásiyono. sáwí'o ontembá mirá ováínivo mindáópa'a túwáaro. miwítí sáwí-meyamba máyáavainivo mindáópa'a túwáaro. ⁵ Pépíróni-naopaken-kwaasi sáwí'a úmae iráimba Áánútu misáwí-yántáá'á imáyáa éna sáwí-meyamba kwétimivo mindáópa'a túwáaro. ⁶ Áánútuwo mindáópaken-kwaasi sáwí'a uráantavai sáwí'a umátinkao. sáwíwaka'a sáwí'a uráantavai kaesé-umai sáwí-meyamba tíma'mae iyuwó. ⁷ tirááímo taim-báyáímó kwémaesamo sésamo kawé'-má'yá'yá kwémayaumne sentembá títemo índai'a umátinke tirumbá sáwí'a umátinkao. miwí túma maimaé iyésa sésa amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá úndampo íma ketor-ínínkáántá umái méta ivi'á tánaumne siráawe. ⁸ Áánútu Ísóigo aavimbá kwémaitinkaiwai amápar-asirayamba tokáimba póna mimbórá-táwai sáwí-meyamba tímínasa évakarawai puwíyasa ivi'á kwétaiyana ayawaimá kwétainasa puwíyana mindáópa'a iramá kágwiniye siráíye.

⁹ simásuwena séna amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiyomba Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwarésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráawai mindáópa'a iramá kánín-umumba awánésa toikampó'í'a urésa ivi'á tánááowe. ¹⁰ miwítí sáwí-meyamba awánésa tiyántám-bá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéíye. asirayán-dáópa'a isaná mimbórá-táwai sáwí-meyamba tiráíye sénááowe.

¹¹ síyasa Pépíróni-naopaken-kwaasi óísamba íma meéyán-unkakémbá pukáantavesa mindáyavai amápa'-marava'a óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi ivi'á tánááowe. ¹² miwítí óísamba tíma'maesa kwénaaon-oisamba anón-ontamba tuwésa kawer-óntám-bá ó'on-o'on-ontamba meéyán-uraan-ontane kawer-

únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoiyé évaka'a naaeyáyán-únánkwátói taaimá kawé-kwíyúmbá ún-taaiye évaka-tantaa'a pówááyandei ésa taainéi ésa naaeyáyán-óntándéi ésa asirayán-óntándéi ésa kaawai-óntándéi úmakaan-tantaare ¹³ ásí-kanama toópímbá umándaan-kanawe ásí-kwiyumba ún-kanawe ásí-kwiyumba ún-basawene ánda-aran-done masawéne kanaráán-tóné ampaantaríraan-tone pói-ma évaka'a purumakané sipisípiye ósine póimo maimaénamo nááin-kaariye kwayó-kwáásiyómbá miwítí mayáimá kwémaesa meéyámbá íma kwémayaan-kwaasiye mirám-baaran-tantaa'a Pépíróni-naopaken-kwaasi íma meéyámbaresa pukáantavesa ivi'á kwétesa ¹⁴ sésa tirááimo kwétain-tantaa'a ánásaimba miwítí ósane miwítí konaariri-yántááre ánásaimba póna íma ó'a paáriníye sésa ¹⁵ óisamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi mirán-tántáá'á kwétimesa anón-ontamba kwémayaan-kwaasi Pépíróni-naopa'o sáwí-meyambo máyáamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa toikampó'í'a urésa ivi'á tésa ¹⁶ eésé'a ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéiyé. miwí kawer-únánkwátói naaeyáyán-únánkwátóiyé sokón-unankwatoiyé urésa miwítí konaariri-yántáá'á anón-ontamba tuwésa maimái umásokaawe. ¹⁷ mimbórá-táwai miwítí anón-oisamba sáwísawaa umásukaiye sénááowe. nompí-sípíyó tivoisáiyé nompí-sípívimbá mayáimá kwémayaan-kwaasiye nompí-sípívimbá úwoi kwénaaowaiye nompí-sípívimbá óisamba tíma'maesa kwénaaowaiye miráumai-kwaasi mindáópa'a iramá kwégain-umumba awánésa némpa'a mésa sésa mindáókoma amápa'-naokomba usáyaaitarain-daokoman-iye sésa ¹⁹ tirunkó sáwí'a ínasa ovaimá káúmai ti'nómpá'á avésa toikampó'í'a urésa ivi'á kwétesa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéiyé. mindáópaken-kwaasi sáwívar-oisamba makáamba pósa nompí-sípívimbá kwénaaon-kwaasi amáparawai sáwívar-ontamba mairáawe. mimbórá-táwai mindáó'a sáwísawaa umásukaiye sénááowe.

²⁰ kemá Yóni súnnda keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawaiye Áánútuna kwaásiye Ísuna aantá-kwaasiye Áánútun-aaí simátímakaawaiye tirunkó kawé'á íníye. Pépíróni-naopaken-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátínkáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba timínana póna tirunkó kawé'á íníye kemá Yóni súnne.

²¹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako asirayáwái anón-ontamba umbaiyé tón-ontamba maimaéna uwí-nómpímbá mámetuwena séna minúmbái-óntámbó máasiramaimo mámetuwáúndamo nompímbó kumeémenamo aúyokwintemba minánón-dáoko Pépíróni-naokomba asiramái sáwísawaa umá-suwaanasa íma ó'a ónááowe. ²² mindáópa'a kwaási íma ó'a uwíremba tuvuwésa kámoyamba tésa nasé'nasepaamba tésa imá sésa íma mirá síyasa isánááowe. amápa-tantaa'a íma taróiyasa awánanaaowe. toómbá íma agáyémba awánanaaowe. ²³ oómbá íma kúra'maesa nááiyamba awánanaaowe. aariyé kwaaiyé íma mésa unáánkwátói-i'o káinda íma

awánanaaowe. mindáópaken-kwaasi óisamba tí-ma'maesa kwénaaon-kwaasi amápa'-marava'o tí-ma'mae kwénaaon-kwaasi usáyaaitaraawe. pukaa'ó agáyáamba amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa kam-pa'á sésa kawé'á kwéowe sésa misáwí-ámbá kwakáawe. ²⁴ mindáópaken-kwaasi imáyáa tímúwasa Áánútun-aaí simátímakaawaiye Áánútuna kwaásiye tínkamuwasa pukáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímakaiye siráiyé.

kwíyómpa'a imá siráan-kwasai.

19 simásuwowasa kwíyómpakemba sáwíva-kwaasimo kwésuntemba suwa'á isááwánasa sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. kentáásí Áánútu amápa-tantaa'a usáyaaitarena kwená ááimba ó'oran-aaimba isaná asirayánkwáráwái ména ² mindáyavena misáwí-méyámbó tímakaimba kawé'á umái arupí uráiyé. mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráamba póna sáwí-meyamba tímakaiye. mindáópaken-kwaasi Áánútuna kwayó'nárawa'a tínkamowasa pukáamba póna anondá sáwí-meyamba tímakaiye simásuwesa ³ ó'a sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. mindáópa'a iramá kwégena úmúmba úmae kwéiyena íma ánásaníye suwasá ⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye Áánútu kawááin-avara'a máyowai aúranka'a kívarisa kwená imáyáa mósá marésa sésa árair-aimba isatá Áánútu áwíta mósá kwémaraumne siráawe.

⁵ suwaná minkákémbá kawááin-avarakemba aaigówé su'mai séna keinárawa'a anón-kwaasivinkene úwoi-kwaasivinkene Áánútuna kwayó'nárawa'a kwe-naísamaivimbo máyáawai amáparawai kwenáwí'a mósá máráaro siráiyé.

Ísu kwená kwaási kwétirain-kwasai.

⁶ simásuwowasa sáwíva-kwaasimo suntembá kwé-suwana nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaaimo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa anónka'a sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáiwai kwégawaa-isata póta kwenáwíta mósá kwémaraumne. ⁷ aúwinimbo tuwai'máátópa'o kwígwáesamo tokwaa ontembá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kuntiránín-kanaa amu'marésa ménaaon-kanaa kwétisana póna sirunkóyá aamoiyá kwéisata kwená ááimba ó'oran-aaiban-iye kwésune. ⁸ Áánútu Ísumo kuntiránín-kwaasi kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umátínkáísasa méraawe siráawe.

minúnánkwátóigona ááimba Áánútuna kwaási arupí-mayaima kwémayaawe.

⁹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako Ísun-aiyavai áraire kwésewaiyavena imáyáa éna kembá

Yónimba simásimena séna maanáimbó simáménda aúváivimba agayaaó. kentí sáwí-meyamba mairáiwaina aaraimó tokwaa on-tánómbá nánááontavena Áánútu kwétaayain-kwaasi tirunkó aamoí kwéiye simásimatuwena séna Áánútu mináimbá árai'a siyé kwíyómpaken-kwayo'nako simásimuwa'a ¹⁰ kwená imáyáa mósá maránáe kwése'a aísamaivimba kí-vairaawanana simásimena séna íma mirán-uwó. emó ená kwaásiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o é'o Ísumo siráimbo taagwiyavúntemba kegwárá'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútu-na imáyáawe su'mai mósá maraaó simásimakaiye. Áánútun-aaí simátíméwaimo sembá Ísuntavesa kwésewe.

Ísuntavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigrúwana moórá-poigo áwí'a ósimba ména moóráwaimba ayáá'mare máyowana kwenáwí'a árai'na'a éna arupí umái máyainda'a póna aavimbó maitínkáimba arupí kwéena áái'o tíyáimba arupí kwéena ¹² aúrango iraráámbá kwégowana a'nómpimbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a sáwíva'a kwiréna kwenane'á moórá-awí'a agaimakówana mináwíwóná ááimba ó'owi íma ísówana kwewé su'mai kwéisená ¹³ kwená unáánkwátói naaevímbá tu'mái umásokowasa kwenáwí'a Áánútuna imáyáa agaráátínkáiwai Áánútun-aaigoman-iyé kwésuwasa ¹⁴ kwíyómpakewai áái'o tiyánááowai kwayán-ósín-arósáánumpimba ména kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umásokesa kwenánaaemba kwárówana ¹⁵ kwenóipinkemba taanasatama áwááigwara'a kwáyowana amápa'-maravaken-kwaasi karánín-tanasatama kwáyowana asirayántámayo'a tokéna asiramái kawáá íníye. Áánútu amápar-asirayankwarawai kwená namuro-kwáásíyávéna anón-awaa'a tiyínana asirayántámayo'a tokáiwai sáwí-meyamba timínana ándá-arambo mapámówanamo anombó kúmíntemba mirá-sáwí-méyámbá timíníye. ¹⁶ kwená unáánkwátóirare amúntánkáré áwí'a agaimaréna séna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwaiman-iyé séna agaimakáíye. ¹⁷ agaimarówa'a awánaawanda moóráwai kwíyómpaken-kwayo'nako aaváúmó kwáyonka'a ména sanaan-úrambo araravámaenamo kwénaain-dumaontavena anónka'a séna Áánútu anón-tomba kwaási timakáán-tómbá timínimba pósa tayorupanááowe. ¹⁸ kawáá-kwáásí timaré i-kwáásítí anón-kwaasi timaré asirayán-kwáásí timaré ósinton-timare tiyáá'maesamo kwénaaon-kwaasi timaré amápa-kwaasi timaré úwoi kwénaaon-kwaasi timaré ó'owiti mayáímó kwémaesamo meéyámbó ímo kwémayaan-kwaasi timaré anón-kwaasi timaré úwoi-kwaasi timaré miráumai-kwaasiyon-timare tamandaaró siráíye. ¹⁹ súwa'a awánaawanda anón-avaa-kwankoe amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiye miwítí i-kwáásíyé torupésa ósin-arósáánumpimba máyowaiye kwená kwaásiye áái'a tiyáíyanesa toruparówasa ²⁰ ósin-

aróráánumpimba máyowai anón-avaa-kwankomba tátoresa kampar-áimbó simátímakowaimba tátokowana kwemá ááéma anón-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-ó'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena anón-avaa-kwankona aúváimo tine'ó agaimakáan-kwaasi kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáamo mósá makáan-kwaasi sáwí-ampa'a tavisímái métkinkarowainte anón-avaa-kwankonte mindárai tátokesa úwoi máyówasa sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a túwówana ²¹ ósin-arósáánumpimba máyowai minkáé'náraití kwaási óipinken-tanasatanei karówasa putásowana numayónkó tima'á ááinaraiye.

ayáátáaka'a 1,000 ima kwémaen-kwasai.

20 ááinasuwowa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'nako kuména avéúnyaaaim-baipinken-kima tokéna asirayán-ándá umbái tón-andama tokéna ² arááinkómbá kuntátokena naaóvá'á marapá'á iraankavayaambá aúkéna marapá-kwáásí kampar-áimbá simátíma'maena iráiwai áwí'a Sáátáánigomba kuntáto'mai 1,000 ima úwoi ménintavena asááúmarena ³ avéúnyaaaim-baipimba awéntayuwena óika'a awááumai sanómbá támakaimba 1,000 ima mimpímbá ména amápa'-maravaken-kwaasi kampar-áimbá simátiminasa árai'a siyé seváímpóna mimpímbá ména 1,000 ima ánásainana ayúrankainana sáwíyanka'a naaíníye.

⁴ minkákémbá awánaawanda kawááuwai avamá kwáyowasa minkávámbá kwaási máyówana Áánútu imáyáa timúwasa kwaásiti ááimba tísaa umai isánááomba awánaawanda kwaási timambá kwáyowai Áánútun-aaí Ísumo siráimba simátímúwasa tinumarambá arátúwówasa pukáawai miwímá anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe ímo mósá makówai anón-avaa-kwankona aúváí túwayaankaare tiyáánkare ímo agaimakówai miwímá pukáampinkemba usásinesa Ísu Káráísitiye kawáá ésa 1,000 ima ménaaowe.

⁵ minkánáá kwaási pukémpinkemba usásinanaaonkana aiva-kánáá ínasa 1,000 ima maisuwésa ó'on-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe.

⁶ pukémpinkembo aiva'ó usásinanaaowai tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa sáwí-marupa'o iramó kwégaim-barupatavesa íma táátavai ésa Áánútuna mayáí Ísu Káráísitina mayáí kwémaesa Káráísitiye kawáá-máyáí kwémaesa 1,000 ivimba mirá ónááowe.

Sáátáánigomba usáyaaitain-kwasai.

⁷ 1,000 ima maisuwéna Sáátáánigomba ayúrankainana ⁸ amápa'-marava'a kwénaaena amápa-kwaasi kampar-áimbá simátíma'maena kwénaaena Kóko-kwaasiye Mékoko-kwaasiye áái'o tiyáíndayavena tí'maena sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpawanda-kwaasi ména ⁹ amápar-ayampa'a kwaási-marimba kwimakésa tésa Áánútuna kwaási máyópa'a Áánútu mindáópa'a imáyáa kwéin-daopa'a taúkúmaresa

máyówana kwíyómpakemba iramá kuména minkwáásí kunkavútuwawana ¹⁰ Áánútuma kampar-áimbó simátímakowaimba Sáátáánigomba táto'mai sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a améntayuwena anón-avaa-kwante kampar-áimbó simátímakowainte timéntayukaim-baipimba améntayuwawana tí'a úmae kwéiyena íma ánásaniye.

pukáan-kwaasiti ááintavai tísaa ínín-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kawááin-avama anómba kwayá-ávamá kwáyowana moórawai minká'a máyowana kwenópakemba maramá kwíyóm-baru'a taaínkaar-uréna aúyokuwa'a ¹² awánaawanda pukáan-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawááin-avaona aúrampa'a máyówana Áánútu aúvái-kwandaaiyomba awaséna moórá-kwandaavimba kwaási aúnaí'o umáimo maí'mai'a ónááowai túwí'a kwáyowana évaka-kwandaavimba kwaási marapá'ó uráan-aimba kwáyowana Áánútu mináúvái awánéna miwítí ááimba tísaa umai kwéisenaa aavimbá maitínkaraiye. ¹³ uwí-nómpímbó pukáan-kwaasi usásinowasa mara-úrappa'ó pukáan-kwaasi usásinowasa pukáan-kwaasi timambá kwáyowai usásinowana Áánútu moórá-mora-kwaasi miwítí ááimba tuwánéna aavimbá maitinkéna ¹⁴ kwaási aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakón-kwandaavimba ímo túwí'o agaimakówai Áánútu sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéum-barupa'a timéntayuwawana kwaántái maru'a ánásowasa kwaási íma ókwara'a púwúwa'a awánaruumne.

aúná-mara aúna-kwiyom-barukona kwaasái.

21 minkákémbá awánaawanda marawé kwíyóm-barure ánásaguwana aúna-marawe aúna-kwiyom-barure kwáyowana marará'a uwí-nómbá íma kwáyowa'a ² awánaawanda aúna-nao'a kawe'-náór-úrampa kwíyómpa'a paárurena Áánútunopakemba kuména Yérúsaremu-naopakaan-dao'a úmbanivo aúna-nao'a úwana aúwininko aúna-unankwatoí konaarirí úmakowana ³ kawááin-avarakemba moórawai anónka'a séna ívé'a Áánútumo ménimba kwaásivimba ména miwísé máyainasa miwí kwená kwaási-i'a íyana miwísé ména íma tiyuwéna ⁴ miwí ti'numá uwátiyuwainana ááéraan-tantaa'a amápa'a ánásasuwainasa pósa íma puwésa íma toikampóí'a ésa íma iví'a tésa íma tí'a éna mirá íníye siráiyé.

⁵ súwana kawááin-avara'a máyowai séna amápa-tantaa'a aúna'ma kwéune simásuwena séna maanáimbó simámunda aúvái'vimba agayaaó. mináimbá árair-aimba póna paáriníye simásimena ⁶ séna amápa'-mayai ánásagwiye. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápa-tantaakona ááimba kemá úne. nontávái táái tinkáíndawai nombá tíménasa íma meéyámbaraiyamba úwoi tíménasa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe.

⁷ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitawai kesópakemba

kawe-tántáá'a amápa'a tíménda miwítí Ísóigo onasá kesí iyámpóí'a ónááowe. ⁸ ányo ímo asiramái kesé máyáawaiye ímo kesé aráápamai máyáawaiye sáwí'o umái máyáawaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé aarai-úmóyané kwaai-úmóyané kwéowaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á on-kwáásiyé kampar-ísóígóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máraawaiye kampar-áimbó kwésewaiye mirámó on-kwáási sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéim-barupa'a Áánútuna némpa'a mésa maí'mai'a ónááowe siráiyé.

⁹ súwana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokésa avakaeté-sawi-meyamba tímakowaiwinkemba moórawai simásimena séna tiréna'a Ísun-aaiyavesa áraire kwésewai kentí sáwí-meyamba mairáiwaina aúna-ininkaaní'o on-kwáási agarááránkáano súwana ¹⁰ Áánútun-amankó kempímbá anómba umásinkowana símaena anón-opapa'a ayáátáár-omapimba móisinkena awánaao súwa'a awánaawanda kawe'-náór-úrampa Yérúsaremu-naopakaamba kwíyómpakemba Áánútunopakemba kumúwana ¹¹ Áánútuna ságayamba mindáópa'a kwáyontavena mindáó'a sán-kówasa anón-ontambo kwé-tuwesamo mairáan-ontambo taayáná-kwisiyan-ontambo makáawanamo sámó kaintembá mindáó'a mirá éna sán-kwégowasa ¹² íí'a óntandei sanaan-úrampa úmakowana minípímbá ontamá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontama kwáyowasa minóntará'á kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáinarau kárákwiresa máyówana Ísareri áánimbaa túwí'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáiwai túwí'a minóntará'á agaimakówana ¹³ aaváúmó usón-ayampa'a kaumbo-óntámá kwáúwana aaváúmó kumperón-ayampa'a kaumbo-óntámá káúwana évarevar-akwampa'a kaumbo kaumbó kwáyowasa ¹⁴ óntamba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontamba marésa minóntánká'á íí'a úmakowasa minóntánká'á kentáási sáwí-meyambo mairáiwaina aantá-kwaasi túwí'a agaimakówa'a awánaruumne.

¹⁵ awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nakomo simásímakaiwai ayáámpimba moórá-tamayo'a kóri-ontandei úmakon-tamayo'a tokéna mindáóre minóntáwé miníré agambaráínda-tamayo'a tokéna ¹⁶ mindáópa'a kwená támayo'nei évarevar-akwampa'a agambaréna toráúva'a agambarówana amápar-awampa'a mimbóráí'a éna ayáátáá'a 12,000 úwana ¹⁷ íikóná a'nónká'ó agambarómba 144 úwana kwaásimo táámpomba mirá úwana ¹⁸ miní'á taayáná-kwisiyan-ontandei úmakesa mindáó'a kóri-ontandei úmakowana ságayani'a kwéuwasa ¹⁹ íí'a úmakon-ontanka'a konaarirí úmakesa kawer-óntándéi konaarirí úmakesa aiva'á taayáná-kwisiyan-ontamba makésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a kwayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa ²⁰ miwá avóvomayaa'a avután-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvo-

mayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba asirayán-óntámbá marésá miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésá miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésá miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba marésá miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésá miráumai-ontamba konaarirí úmaresa ²¹ moórá-ontara'a suwáásuwaakinei úmakesa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontara'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-suwaasuwaakinei minóntárávámbá úmakesa aambá kóri-ontandei kwi'makówana ságayani'a uráiyé.

²² ságayani'a úwana Ísóigo Áánútu amápar-asir-ayankwarawaiye kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaiye máyóyana póna mono'-námbá íma kwáyowa'a awánaawanana ²³ mindáópa'a Áánútuna ságayanko sáma kwégamatinkowana kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai mirá kwéuwana póna aaváúmá kwíyómá mindáópa'a íma kwáyowa'a awánaawanana ²⁴ mindáópa'o sámo kwégamatinkawai amápa'-maravaken-kwaasi sáma kamátinkainasa amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi túwí'o kwéiyiwai mindáópa'a komáyaiyana ²⁵ mindáópa'a no'wááni'a íma ínasa pósa iír-óntámá íma úmaresa úwoi tisuwéwana kwáyainasa ²⁶ amápa'-maravaken-kwaasi túwí'o kwéiyiwai miwítí kawe-tántáá'á maimaésa mindáópa'a komáyaiyana ²⁷ mindáópa'a sáwí-yantaa'a íma kwáyainasa sáwí'a kwéiyawaiye kampar-áimbá kwéiyawaiye íma komáiyasa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina aúvái-kwandaavimba aúná'i'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakáinda-kwaasiye su'mai mindáópa'a koménaaowe.

22 minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako moórá-nomba agaráásinkowana mindómbá ságayandomba úwasa kwaási nésa maí'mai'a ónááon-domba Áánútuwe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaintei avarákémbá kwégumumba ² mindáókona aampimbá kwégumuwana évarevar-awampa'a taaimá kwéna arambá irówana kwaási nésa maí'mai'a ónááon-taeramba moórá-kwiyontavai moórá-kwiyontavai arambá imaé kwéiyena úwana mintáyánama amápa-kwaasi kwénewana íma t'ía éna ánásainana ³ Áánútumo sáwí'a kwéovo túwáaro sínda-yantaa'a íma kwáyainana Áánútuwe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaintei avamá kwáyainasa kwená kwayó-kwáásí kwená imáyáa mósá marésa ⁴ kwenó'i'a awánésa kwenáwí'a túwayaanka'a agaimaráiyana ⁵ no'wáámá íma ínana aa'á íma káinana Ísóigo Áánútu sáma kwégamatinkainasa pósa oómbá íma kúra'mare maésa kawáá-máyái maimaésa kwéiyesa ménaaowe.

⁶ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako simásimena séna mináimbá árair-aimba póna paáriníye. Ísóigo Áánútu kwenáái simátíméwai kwenamankómbá tímíwai kwená kwayó'nákómbá kwíyómpakemba ai'maréna séna sáwíyanka'o paárinin-tantaa'a kesí mayái-kwáásí agaráátinkaaó siráiyé súwana ⁷ Ísu séna isaaó. sáwíyanka'a kumónaumne. mináúvívímbó kwáyáin-aimbo sáwíyanka'o paárinin-aimbo isésamo taagwiyavónááowai tirunkó aamoí íniye Ísu siráiyé.

⁸ súwa'a kemá Yóni mináimbá isé'a awáné'a kwíyómpakewai agaráásinkaraiwai aísamaivimba kivaire'a kwená imáyáa mósá maráné sé'a ówánana ⁹ simásimena séna íma mirán-uwo. emó ená kwaásimo Áánútu-aaimo simátímakaandawaiyemo maanáúvívímbó taagwiyavón-kwaasiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o ontembá kegwárá'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó siráiyé.

¹⁰ simásímatuwena séna maanáúvívímbó paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinivo íma aúpá'á maré avora'á maraaó. ¹¹ minkánáámó tínimba sáwí'o kwéiyawai sáwí'a íyasa sáwí'o umái máyiyawai sáwí'a umái máiyasa kawe'ó kwéiyawai kawe'á íyasa kawe'á umái máyiyawai kawe'á umái ménaaowe siráiyé.

¹² súwana Ísu séna isáaro. sáwíyanka'a kumónaumne. kemó kwémayaam-bayaigona meeyámbá maimaé'a kumónaumne. ¹³ aivaré naaéna miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne Ísu siráiyé.

¹⁴ súwasa mindáókona ontará'á iyésa taaéramba nésa maí'mai'a ónááontavesa unáánkwátóimo sese owanamó kawe'ó kwéintemba miwímá kawe'á umái máyáawana tirunkó aamoí kwéiyé. ¹⁵ sáwí'o umáimo máyáawaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á kwéowaiye aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máráawaiye kampar-áintávésa aamoí owáiyé mirámó úmae kwénaaowai mindáópa'a íma iyónááowe.

¹⁶ Ísu séna kemá Ísu kwíyómpakemba kesí kwayó'nákómbá ai'maráúnana kentópa'a kuména mináimbá Ísóigona kwaási isáigwáe séna kusimátimakaiye. kemá Tévíti aísavutantamba uráundawai é'a aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-o'a kemá úne Ísu siráiyé.

¹⁷ súwasa Áánútu-amankoe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina aúna-ininkaani'o on-kwáásiyé sésa Áánútunopa'a teró kwéiyasa mináimbá kwéisaawai Áánútunopa'a teró sénááowe. nontávái táái kwétinkaindawai Áánútunopa'a teró. Áánútunopa'a kónáe síyawai t'iyana Áánútu maí'mai'a ónááon-domba úwoi tímínasa nésa maí'mai'a ónááowe.

¹⁸ kemá Yóni paárinin-tantaa'a maanáúvívímbó agaimaré'a maanáúvívímbó isánáon-kwaasiyave'a asiramái sé'a maanáimpímbó évakarawaimo kentí imáyáavinken-ainkwara'o síyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba tímínimba agaimaré'o simátimunda-sawí-meyamba tímíniye. ¹⁹ évakarawaimo maanáintómpímbó paárinin-tantaa'o tínaaembo umámiyanamo éna Áánútu minkwáásiyávéna séna minkáwé'-náópar-uramba íma iyé'a maí'mai'a ónááon-taeramba íma nánááowe. maanáúvívímbó simátimunda-aintavena síníye kemá Yóni kwésune.

²⁰ mináimbá árair-aimban-íye kwéiwai sáwíyanka'a kumónaumne sisa'á árair-aimban-ivo Ísóigo Ísu árai'a úwoi kumuwo kwésune.

²¹ Ísóigo Ísu Áánútuna kwaási úwoi kwétuwa'naa-
ina'a máéro. mináímbá árair-aimban-iyé.

mináímbá ánásaiye.